

**IRK BİTİG VE KÖRÜM BİTİG FAL KİTAPLARININ
METİNDİLBİLİMSEL YAPISI**

Pamukkale Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Yüksek Lisans Tezi

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Yüksek Lisans Programı

Fatma BELENKÖYLÜ

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT

Mayıs 2023

DENİZLİ

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, bu çalışmanın doğrudan birincil ürünü olmayan bulguların, verilerin ve materyallerin bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini ve alıntı yapılan çalışmalara atıfta bulunulduğunu beyan ederim.

Fatma BELENKÖYLÜ

ÖN SÖZ

Metindilbilim, söylem veya metinleri metinsellik ölçütleri ile inceleyen ve bu ölçütlerin sonucunda metinlerin derin ve yüzey yapısındaki anlam bağlantılarını ortaya çıkaran dilbilim dalıdır.

Bu çalışmada Eski Uygur Türkçesi dönemine ait Irk Bitig ve Körüm Bitig fal kitapları, metindilbilimin metinsellik ölçütlerinden bağdaşıklık ve tutarlılık ölçütleri ile incelenecek ve bu iki eserin metindilbilimsel yapıları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Çalışmamızda öncelikle Eski Uygur Türkçesi dönemine ait fal kitaplarının özellikleri açıklanmıştır. Daha sonra metindilbilim, metindilbilimin tarihçesi, metindilbilim ve söylem çözümlemesi arasındaki ilişki, metindilbilimin diğer dilbilim alanları ile olan ilişkisi ve metindilbilimde kullanılan bağdaşıklık ve tutarlılık ölçütleri hakkında bilgi verilmiştir. Ayrıca metinler incelenirken kullanılmış olan ölçütler ve bu ölçütlerde yer alan alt başlıklar ile ilgili bilgiler de verilerek sınıflandırılmıştır.

Çalışmamız, iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Irk Bitig fal kitabının metindilbilimsel yapısı, ikinci bölümde ise, Körüm Bitig fal kitabının metindilbilimsel yapısı incelenerek ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Çalışmamızın değerlendirme ve sonuç bölümünde ise, önce Irk Bitig ve Körüm Bitig fal kitaplarının genel karşılaştırılması yapılmıştır. Sonra metindilbilim ve ölçütler kısaca değerlendirilmiştir. En sonunda da Irk Bitig ve Körüm Bitig fal kitaplarının metindilbilimsel yapısında görülen benzerlik ve farklılıklar değerlendirilerek metinlere kattığı anlam ve değer incelenmiştir. Bu durumun sonucunda da metinlerin derin bir anlama sahip olduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmanın konusunun belirlenmesinden bitimine kadar, çalışmamın her aşamasında desteğini, yardımını ve zamanını benden esirgemeyen, yönlendirmeleri ile farklı bakış açıları kazandıran, akademik anlamda yol gösteren ve Eski Türk Dili alanını sevmemi sağlayan değerli hocam ve danışmanım, Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT'a teşekkürü bir borç bilirim.

Tez sürecimde desteklerini hiç esirgemeyen aileme de çok teşekkür ederim.

Fatma BELENKÖYLÜ

Denizli, Mayıs 2023

ÖZET

IRK BİTİG VE KÖRÜM BİTİG FAL KİTAPLARININ METİNDİLBİLİMSEL YAPISI

BELENKÖYLÜ, Fatma

Yüksek Lisans Tezi

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Ana Bilim Dalı

Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Yüksek Lisans Programı

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT

Mayıs 2023, XIV+616

Bu çalışmada Eski Uygur Türkçesi dönemindeki “İrk Bitig ve Körüm Bitig Fal Kitaplarının Metindilbilimsel Yapısı” ortaya konulmaya çalışılmıştır. Bu metindilbilimsel yapı ortaya koyulurken bu eserlerin içindeki fallar, kendi içinde ayrı ayrı ve bağımsız olarak değerlendirilmiştir. İrk Bitig ve Körüm Bitig fal kitaplarının metindilbilimsel yapısı da ayrı ayrı bölümlerde incelenerek değerlendirilmiştir.

Bu iki eser metinsellik ölçütlerinden bağdaşıklık ve tutarlılık ölçütlerine göre incelenmiştir. Bağdaşıklık ölçütü; gönderim, bağlama unsurları, değiştirim, eksilti, sözlüksel bağdaşıklık ve zaman, görünüş, kip şeklinde alt başlıklara ayrılarak incelenirken; tutarlılık ölçütü ise, özelleştirme, neden-sonuç, karşılaştırma, zaman ve karşıtlık bağlantısı şeklinde alt başlıklara ayrılarak incelenmiştir. Metinlerin inceleneceği ölçütler tekrar sınıflandırılarak belirtilmiştir ve bu ölçütlerin kullanılması ile metinlerin incelenmesi gerçekleştirilmiştir. Bu incelemenin sonucunda, metinlerdeki yüzey ve derin yapıdaki anlamın etkililiği daha belirgin olarak ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın son bölümünde ise, İrk Bitig ve Körüm Bitig fal kitapları önce genel olarak karşılaştırılmıştır. Daha sonra bu iki eser metindilbilimsel yapıları bakımından benzerlik ve farklılık gösteren özellikleri açısından değerlendirilerek karşılaştırılmıştır. Bu benzerlik ve farklılıkların hangi başlıklar olduğu ve metinlere hangi anlam özelliği kazandırdığı da ayrıntılı olarak ele alınmış ve belirtilmiştir.

İrk Bitig ve Körüm Bitig fal kitaplarının metindilbilim açısından incelenmesinin, bu iki eserdeki önemli dil ve anlatım özelliklerinin ortaya koyulmasını sağladığı da görülerek çalışma sonlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İrk Bitig, Körüm Bitig, Metindilbilim, Bağdaşıklık, Tutarlılık

ABSTRACT**TEXTLINGUISTICS STRUCTURE OF FORTUNE BOOKS IRK BITIG
AND KORUM BITIG**

BELENKÖYLÜ, Fatma

Master Thesis

Department of Contemporary Turkish Dialects and Literatures

Contemporary Turkish Dialects and Literatures Master's Programme

Adviser of Thesis: Prof. Dr. Mehmet Vefa NALBANT

May 2023, XIV+616

In this study, "Textlinguistics Structure of Fortune Books Irk Bitig and Korum Bitig" in the Old Uighur Turkic period has been tried to be revealed. While this textlinguistics structure was being revealed, the fortunes in these works were evaluated separately and independently. The textlinguistics structure of the Irk Bitig and Korum Bitig of fortune books was also examined and evaluated in separate chapters.

These two works were examined according to the criteria of cohesion and coherence, which are among the criteria of textuality. Cohesion criterion; while it is analyzed by subheadings such as reference, conjunction, substitution, ellipsis, lexical cohesion and tense, aspect, and modality; The cohesion criterion was analyzed by dividing it into subheadings as privatization, cause and effect relationship, comparison, time and contrast connection. The criteria that the texts will be examined were specified by reclassifying them and the texts were analyzed by using these criteria. As a result of this examination, the effectiveness of the meaning in the surface and deep structure of the texts has emerged more clearly.

In the last part of the study, fortune books Irk Bitig and Korum Bitig were first compared in general. Then, these two works were evaluated and compared in terms of their similarities and differences in terms of their textlinguistics structures. The titles of these similarities and differences and what semantic features they give to the texts are also discussed and stated in detail.

The study was concluded by seeing that the analysis of the Irk Bitig and Korum Bitig fortune books in terms of textlinguistics helped to reveal the important language and expression features in these two works.

Keywords: Irk Bitig, Korum Bitig, Textlinguistics, Cohesion, Coherence

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	i
ÖZET.....	ii
ABSTRACT.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ	xiv
GİRİŞ	1
1. Eski Uygur Türkçesi Dönemine Ait Fal Kitapları.....	1
1.1. İrk Bitig	1
1.2. Körüm Bitig.....	1
2. Metindilbilim.....	2
3. İrk Bitig ve Körüm Bitig Fal Kitaplarının Metindilbilimsel Yapısı İncelenirken Kullanılmış Olan Ölçütler	8
3.1. Bağdaşıklık.....	8
3.1.1. Gönderimsel Bağdaşıklık	10
3.1.1.1. Gönderim.....	10
3.1.1.1.1. Metin Dışı Gönderim	11
3.1.1.1.2. Metin İçi Gönderim	11
3.1.1.1.2.1. Artgönderim	12
3.1.1.1.2.2. Öngönderim.....	12
3.1.1.2. Öncül-Bağımsız Gönderim Öğeleri.....	12
3.1.1.2.1. Zamir Kullanımı İle Gönderim	12
3.1.1.2.1.1. Kişi Zamirleri İle Gönderim.....	13
3.1.1.2.1.2. Dönüştülük Zamirleri İle Gönderim.....	14
3.1.1.2.1.3. İşaret Zamirleri İle Gönderim	15
3.1.1.2.1.4. Belirsizlik Zamirleri İle Gönderim.....	18
3.1.1.2.1.5. Soru Zamirleri İle Gönderim.....	19
3.1.1.2.2. Sıfat Kullanımı İle Gönderim.....	20
3.1.1.2.2.1. Gösterme Sıfatı İle Gönderim	21
3.1.1.2.2.2. Soru Sıfatı İle Gönderim	22
3.1.1.2.2.3. Aitlik Eki Almış Yön Bildiren Sıfatlar İle Gönderim.....	23

3.1.1.2.3. Zarf Kullanımı İle Gönderim	23
3.1.1.2.3.1. Soru Zarfı İle Gönderim	24
3.1.1.2.3.2. Yer Zarfı İle Gönderim	25
3.1.1.2.3.3. Hâl Zarfı İle Gönderim.....	26
3.1.1.3. Ardıl-Bağımlı Gönderim Öğeleri	27
3.1.1.3.1. İyelik Ekleri İle Gönderim	27
3.1.1.3.2. Belirtme Durumu Eki İle Gönderim.....	29
3.1.1.3.3. Kişi Ekleri İle Gönderim	30
3.1.2. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık.....	31
3.1.2.1. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık Öğeleri.....	31
3.1.2.1.1. Bağlama Unsurları.....	31
3.1.2.1.1.1. Karşıtlık Bildiren Bağlama Unsurları	32
3.1.2.1.1.1.1. Ançıp Bağlama Unsuru	32
3.1.2.1.1.2. Sonuç Bildiren Bağlama Unsurları	33
3.1.2.1.1.2.1. Amtı Bağlama Unsuru.....	33
3.1.2.1.1.2.2. İnçip Bağlama Unsuru.....	33
3.1.2.1.1.3. Zaman Bildiren Bağlama Unsurları	33
3.1.2.1.1.3.1. Öncelik Bildiren Bağlama Unsurları.....	34
3.1.2.1.1.3.1.1. Aşnukıça Bağlama Unsuru.....	34
3.1.2.1.1.3.2. Sonralık Bildiren Bağlama Unsurları.....	34
3.1.2.1.1.3.2.1. Kin yana Bağlama Unsuru	34
3.1.2.1.1.3.2.2. Yana Bağlama Unsuru	34
3.1.2.1.1.3.2.3. Udu Bağlama Unsuru.....	35
3.1.2.1.1.3.3. Eş Zamanlılık Bildiren Bağlama Unsurları.....	35
3.1.2.1.1.3.3.1. Amtıkıça Bağlama Unsuru.....	35
3.1.2.1.1.3.3.2. Tavrak Bağlama Unsuru	35
3.1.2.1.1.3.3.3. Temin Bağlama Unsuru	35
3.1.2.1.1.4. Ekleyici Bağlama Unsurları	36
3.1.2.1.1.4.1. Yana Bağlama Unsuru	36
3.1.2.1.1.5. Koşul Bildiren Bağlama Unsurları.....	36
3.1.2.1.1.5.1. Apam Bağlama Unsuru	36
3.1.2.1.1.5.2. Birök Bağlama Unsuru.....	36
3.1.2.1.1.6. Örnekleme Bildiren Bağlama Unsurları.....	37

3.1.2.1.1.6.1. Kaltı Bağlama Unsuru.....	37
3.1.2.1.1.7. Pekiştirme Bildiren Bağlama Unsurları	37
3.1.2.1.1.7.1. Yana Bağlama Unsuru	37
3.1.2.1.1.7.2. Yme Bağlama Unsuru	38
3.1.2.1.2. Değiştirim.....	38
3.1.2.1.3. Eksilti	39
3.1.2.1.3.1. Özne Eksiltisi	40
3.1.2.1.3.1.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Özne Eksiltisi	40
3.1.2.1.3.1.2. Gönderime Dayanan Özne Eksiltisi.....	41
3.1.2.1.3.1.3. Sonradan Yüzey Yapıya Çıkan Özne Eksiltisi	42
3.1.2.1.3.1.4. Başka Öğenin Öznenin Eksiltisine İşaret Ettiği Özne Eksilteleri.....	42
3.1.2.1.3.2. Nesne Eksiltisi.....	43
3.1.2.1.3.2.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Nesne Eksiltisi.....	43
3.1.2.1.3.2.2. Başka Öğenin Nesne Eksiltisine İşaret Ettiği Nesne Eksilteleri.....	43
3.1.2.1.3.3. Tümleç Eksiltisi.....	44
3.1.2.1.3.3.1. Yer Tamlayıcısı Eksiltisi.....	44
3.1.2.1.3.3.1.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Yer Tamlayıcısı Eksiltisi.. ..	44
3.1.2.1.3.3.1.2. Başka Öğenin Yer Tamlayıcısının Eksiltisine İşaret Ettiği Yer Tamlayıcısı Eksilteleri	45
3.1.2.1.3.3.4. Tamlayan Eksiltisi.....	45
3.1.2.1.3.3.4.1. Başka Öğenin Tamlayanın Eksiltisine İşaret Ettiği Tamlayan Eksilteleri	46
3.1.2.1.4. Sözlüksel Bağdaşıklık	46
3.1.2.1.4.1. Yineleme	46
3.1.2.1.4.1.1. Aynı Sözcüğün Yinelenmesi.....	47
3.1.2.1.4.1.2. Eş / Yakın Anamlı Sözcüklerin Kullanımı	47
3.1.2.1.4.1.3. Karşıt Anamlı Sözcüklerin Kullanımı.....	48
3.1.2.1.4.1.4. Aynı Kökten Sözcüklerin Kullanımı.....	49
3.1.2.1.4.1.5. Yapı Yinelemeleri	49
3.1.2.1.4.2. Eşdizimlilik	50
3.1.2.1.5. Zaman, Görünüş, Kip	50
3.2. Tutarlılık.....	51

3.2.1. Özelleştirme Bağlantısı	52
3.2.2. Neden-Sonuç Bağlantısı	53
3.2.3. Zaman Bağlantısı	53
3.2.4. Karşılaştırma Bağlantısı	54
3.2.5. Karşıtlık Bağlantısı	54

BİRİNCİ BÖLÜM

IRK BİTİG'İN METİNDİLBİLİMSEL YAPISI

1.1. Bağdaşıklık	55
1.1.1. Gönderimsel Bağdaşıklık	55
1.1.1.1. Öncül-Bağımsız Artgönderim Öğeleri	55
1.1.1.1.1. Zamir Kullanımı İle Artgönderim	55
1.1.1.1.1.1. Dönüştürülük Zamirleri İle Yapılan Artgönderimler	55
1.1.1.1.1.1.1. Kentü Dönüştürülük Zamiri İle Yapılan Artgönderimler ...	55
1.1.1.1.1.1.2. Öz Dönüştürülük Zamiri İle Yapılan Artgönderimler	55
1.1.1.1.1.2. İşaret Zamiri İle Yapılan Artgönderimler	56
1.1.1.1.1.2.1. Anın İşaret Zamiri İle Yapılan Artgönderimler	56
1.1.1.1.1.2.2. Anta İşaret Zamiri İle Yapılan Artgönderimler	57
1.1.1.1.1.2.3. Antag İşaret Zamiri İle Yapılan Artgönderimler	57
1.1.1.1.1.3. Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Artgönderimler	57
1.1.1.1.1.3.1. Kamag Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Artgönderimler....	57
1.1.1.1.1.3.2. Kop Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Artgönderimler	58
1.1.1.1.2. Sıfat Kullanımı İle Artgönderim	59
1.1.1.1.2.1. Gösterme Sıfatı İle Yapılan Artgönderimler.....	59
1.1.1.1.2.1.1. Bu Gösterme Sıfatı İle Yapılan Artgönderimler.....	59
1.1.1.1.3. Zarf Kullanımı İle Artgönderim.....	59
1.1.1.1.3.1. Yer Zarfı İle Yapılan Artgönderimler	59
1.1.1.1.3.1.1. Anta Yer Zarfı İle Yapılan Artgönderimler	59
1.1.1.1.3.2. Hâl Zarfı İle Yapılan Artgönderimler	60
1.1.1.1.3.2.1. Antag Hâl Zarfı İle Yapılan Artgönderimler	60
1.1.1.2. Öncül-Bağımsız Öngönderim Öğeleri	60
1.1.1.2.1. Zamir Kullanımı İle Öngönderim	60
1.1.1.2.1.1. İşaret Zamiri İle Yapılan Öngönderimler	60
1.1.1.2.1.1.1. Ança İşaret Zamiri İle Yapılan Öngönderimler	60

1.1.1.2.1.2. Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Öngönderimler.....	72
1.1.1.2.1.2.1. Kamag Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Öngönderimler	72
1.1.1.2.1.3. Soru Zamiri İle Yapılan Öngönderimler.....	72
1.1.1.2.1.3.1. Neteg Soru Zamiri İle Yapılan Öngönderimler	72
1.1.1.2.1.3.2. Nelük Soru Zamiri İle Yapılan Öngönderimler	73
1.1.1.2.2. Sıfat Kullanımı İle Öngönderim	73
1.1.1.2.2.1. Soru Sıfatı İle Yapılan Öngönderimler	73
1.1.1.2.2.1.1. Neteg Soru Sıfatı İle Yapılan Öngönderimler	73
1.1.1.2.3. Zarf Kullanımı İle Öngönderim	73
1.1.1.2.3.1. Soru Zarfı İle Yapılan Öngönderimler.....	73
1.1.1.2.3.1.1. Nelük Soru Zarfı İle Yapılan Öngönderimler.....	73
1.1.1.2.3.2. Hâl Zarfı İle Yapılan Öngönderimler	74
1.1.1.2.3.2.1. Ança Hâl Zarfı İle Yapılan Öngönderimler	74
1.1.1.3. Ardıl-Bağımlı Artgönderim Öğeleri	85
1.1.1.3.1. İyelik Ekleri İle Yapılan Artgönderim	85
1.1.1.3.1.1. Birinci Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Artgönderimler.....	85
1.1.1.3.1.2. İkinci Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Artgönderimler	88
1.1.1.3.1.3. Üçüncü Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Artgönderimler	89
1.1.1.3.1.4. Birinci Çokluk Kişi İyelik Eki İle Yapılan Artgönderimler ...	95
1.1.1.3.2. Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderim	95
1.1.1.3.2.1. +ğ / +g Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderimler	95
1.1.1.3.2.2. +n Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderimler.....	98
1.1.1.3.3. Kişi Ekleri İle Yapılan Artgönderim.....	101
1.1.1.3.3.1. Birinci Tekil Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler	101
1.1.1.3.3.2. İkinci Tekil Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler.....	106
1.1.1.3.3.3. Üçüncü Tekil Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler.....	108
1.1.1.3.3.4. İkinci Çokluk Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler	131
1.1.1.4. Ardıl-Bağımlı Öngönderim Öğeleri.....	131
1.1.1.4.1. İyelik Ekleri İle Yapılan Öngönderim	131
1.1.1.4.1.1. Birinci Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Öngönderimler	131
1.1.1.4.2. Kişi Ekleri İle Yapılan Öngönderim	132
1.1.1.4.2.1. Üçüncü Tekil Kişi Eki İle Yapılan Öngönderimler	132
1.1.1.4.2.2. İkinci Çokluk Kişi Eki İle Yapılan Öngönderimler.....	142

1.1.2. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık.....	154
1.1.2.1. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık Öğeleri	154
1.1.2.1.1. Bağlama Unsurları	154
1.1.2.1.1.1. Karşıtlık Bildiren Bağlama Unsurları	154
1.1.2.1.1.1.1. Ançıp Bağlama Unsuru.....	154
1.1.2.1.1.2. Sonuç Bildiren Bağlama Unsurları	154
1.1.2.1.1.2.1. Amtı Bağlama Unsuru	154
1.1.2.1.1.3. Zaman Bildiren Bağlama Unsurları	155
1.1.2.1.1.3.1. Sonralık Bildiren Bağlama Unsurları	155
1.1.2.1.1.3.1.1. Kin yana Bağlama Unsuru	155
1.1.2.1.1.3.1.2. Yana Bağlama Unsuru.....	155
1.1.2.1.1.3.1.3. Udu Bağlama Unsuru	156
1.1.2.1.1.4. Ekleyici Bağlama Unsurları.....	156
1.1.2.1.1.4.1. Yana Bağlama Unsuru	156
1.1.2.1.1.5. Pekiştirme Bildiren Bağlama Unsurları	157
1.1.2.1.1.5.1. Yana Bağlama Unsuru	157
1.1.2.1.2. Değişirim.....	157
1.1.2.1.2.1. Ança Sözcüğü İle Yapılan Değişirimler	157
1.1.2.1.2.2. Antag Sözcüğü İle Yapılan Değişirimler.....	169
1.1.2.1.3. Eksilti	169
1.1.2.1.3.1. Özne Eksiltisi	169
1.1.2.1.3.1.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Özne Eksiltisi	169
1.1.2.1.3.1.2. Gönderime Dayanan Özne Eksiltisi.....	179
1.1.2.1.3.1.3. Sonradan Yüzey Yapıya Çıkan Özne Eksiltisi	183
1.1.2.1.3.1.4. Başka Ögenin Öznenin Eksiltisine İşaret Ettiği Özne Eksilteleri.....	207
1.1.2.1.3.2. Nesne Eksiltisi	213
1.1.2.1.3.2.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Nesne Eksiltisi.....	213
1.1.2.1.3.2.2. Başka Ögenin Nesnenin Eksiltisine İşaret Ettiği Nesne Eksilteleri.....	215
1.1.2.1.3.3. Tümleç Eksiltisi	218
1.1.2.1.3.3.1. Yer Tamlayıcısı Eksiltisi	218
1.1.2.1.3.3.1.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Yer Tamlayıcısı Eksiltisi ..	218

1.1.2.1.3.3.1.2. Başka Ögenin Yer Tamlayıcısının Eksiltisine İşaret Ettiği Yer Tamlayıcısı Eksilteleri	219
1.1.2.1.3.4. Tamlayan Eksiltisi	220
1.1.2.1.3.4.1. Başka Ögenin Tamlayanın Eksiltisine İşaret Ettiği Tamlayan Eksilteleri.....	221
1.1.2.1.4. Sözlüksel Bağdaşıklık	230
1.1.2.1.4.1. Yineleme	230
1.1.2.1.4.1.1. Aynı Sözcüğün Yinelenmesi	230
1.1.2.1.4.1.2. Eş / Yakın Anamlı Sözcüklerin Kullanımı	240
1.1.2.1.4.1.3. Karşıt Anamlı Sözcüklerin Kullanımı	252
1.1.2.1.4.1.4. Aynı Kökten Sözcüklerin Kullanımı	256
1.1.2.1.4.1.5. Yapı Yinelemeleri.....	261
1.1.2.1.4.2. Eşdizimlilik.....	276
1.1.2.1.5. Zaman, Görünüş, Kip.....	297
1.2. Tutarlılık.....	321
1.2.1. Özelleştirme Bağlantısı	321
1.2.2. Neden-Sonuç Bağlantısı.....	326
1.2.3. Zaman Bağlantısı.....	340
1.2.4. Karşılaştırma Bağlantısı	357
1.2.5. Karşıtlık Bağlantısı.....	373

İKİNCİ BÖLÜM

KÖRÜM BİTİĞ'İN METİNDİLBİLİMSEL YAPISI

2.1. Bağdaşıklık.....	377
2.1.1. Gönderimsel Bağdaşıklık	377
2.1.1.1. Öncül-Bağımsız Artgönderim Ögeleri.....	377
2.1.1.1.1. Zamir Kullanımı İle Artgönderim.....	377
2.1.1.1.1.1. Kişi Zamirleri İle Yapılan Artgönderimler	377
2.1.1.1.1.1.1. İkinci Tekil Kişi Zamiri İle Yapılan Artgönderimler	377
2.1.1.1.1.2. Dönüşlülük Zamirleri İle Yapılan Artgönderimler	380
2.1.1.1.1.2.1. Kentü Dönüşlülük Zamiri İle Yapılan Artgönderimler .	380
2.1.1.1.1.2.2. Öz Dönüşlülük Zamiri İle Yapılan Artgönderimler	380
2.1.1.1.1.3. İşaret Zamiri İle Yapılan Artgönderimler	383
2.1.1.1.1.3.1. Ançata İşaret Zamiri İle Yapılan Artgönderimler.....	383

2.1.1.1.1.4. Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Artgönderimler	383
2.1.1.1.1.4.1. Kamagun Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Artgönderimler....	
.....	383
2.1.1.1.2. Sıfat Kullanımı İle Artgönderim	384
2.1.1.1.2.1. Gösterme Sıfatı İle Yapılan Artgönderimler.....	384
2.1.1.1.2.1.1. Bo Gösterme Sıfatı İle Yapılan Artgönderimler	384
2.1.1.1.2.2. Aitlik Eki Almış Yön Bildiren Sıfatlar İle Yapılan	
Artgönderimler	385
2.1.1.2. Öncül-Bağımsız Öngönderim Öğeleri	386
2.1.1.2.1. Zamir Kullanımı İle Öngönderim	386
2.1.1.2.1.1. Kişi Zamirleri İle Yapılan Öngönderimler	386
2.1.1.2.1.1.1. İkinci Tekil Kişi Zamiri İle Yapılan Öngönderimler	386
2.1.1.2.1.2. Dönüştülük Zamirleri İle Yapılan Öngönderimler	388
2.1.1.2.1.2.1. Kentü Dönüştülük Zamiri İle Yapılan Öngönderimler	388
2.1.1.2.1.2.2. Öz Dönüştülük Zamiri İle Yapılan Öngönderimler	389
2.1.1.2.1.3. İşaret Zamiri İle Yapılan Öngönderimler	390
2.1.1.2.1.3.1. İnçe İşaret Zamiri İle Yapılan Öngönderimler.....	390
2.1.1.2.1.3.2. Ançulayu İşaret Zamiri İle Yapılan Öngönderimler.....	394
2.1.1.2.2. Sıfat Kullanımı İle Öngönderim	395
2.1.1.2.2.1. Gösterme Sıfatı İle Yapılan Öngönderimler	395
2.1.1.2.2.1.1. Bo Gösterme Sıfatı İle Yapılan Öngönderimler	395
2.1.1.2.3. Zarf Kullanımı İle Öngönderim	398
2.1.1.2.3.1. Hâl Zarfı İle Yapılan Öngönderimler	398
2.1.1.2.3.1.1. İnçe Hâl Zarfı İle Yapılan Öngönderimler.....	398
2.1.1.2.3.1.2. Ançulayu Hâl Zarfı İle Yapılan Öngönderimler.....	402
2.1.1.3. Ardıl-Bağımlı Artgönderim Öğeleri	402
2.1.1.3.1. İyelik Ekleri İle Yapılan Artgönderim	402
2.1.1.3.1.1. İkinci Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Artgönderimler	402
2.1.1.3.1.2. Üçüncü Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Artgönderimler ...	412
2.1.1.3.2. Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderim	414
2.1.1.3.2.1. +ğ / +g Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderimler ..	414
2.1.1.3.2.2. +nı / +ni Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderimler	416
2.1.1.3.2.3. +n Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderimler.....	417
2.1.1.3.3. Kişi Ekleri İle Yapılan Artgönderim.....	422

2.1.1.3.3.1. Birinci Tekil Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler	422
2.1.1.3.3.2. İkinci Tekil Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler	423
2.1.1.3.3.3. Üçüncü Tekil Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler	433
2.1.1.4. Ardıl-Bağımlı Öngönderim Öğeleri	438
2.1.1.4.1. İyelik Ekleri İle Yapılan Öngönderim	438
2.1.1.4.1.1. İkinci Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Öngönderimler	438
2.1.1.4.2. Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Öngönderim	440
2.1.1.4.2.1. +n Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Öngönderimler	440
2.1.2. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık	441
2.1.2.1. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık Öğeleri	441
2.1.2.1.1. Bağlama Unsurları	441
2.1.2.1.1.1. Sonuç Bildiren Bağlama Unsurları	441
2.1.2.1.1.1.1. İnçip Bağlama Unsuru	441
2.1.2.1.1.2. Zaman Bildiren Bağlama Unsurları	442
2.1.2.1.1.2.1. Öncelik Bildiren Bağlama Unsurları	442
2.1.2.1.1.2.1.1. Aşnukıça Bağlama Unsuru	442
2.1.2.1.1.2.2. Eş Zamanlılık Bildiren Bağlama Unsurları	442
2.1.2.1.1.2.2.1. Amtıkıça Bağlama Unsuru	442
2.1.2.1.1.2.2.2. Tavrak Bağlama Unsuru	443
2.1.2.1.1.2.2.3. Temin Bağlama Unsuru	443
2.1.2.1.1.3. Koşul Bildiren Bağlama Unsurları	444
2.1.2.1.1.3.1. Apam Bağlama Unsuru	444
2.1.2.1.1.3.2. Birök Bağlama Unsuru	444
2.1.2.1.1.4. Örnekleme Bildiren Bağlama Unsurları	448
2.1.2.1.1.4.1. Kaltı Bağlama Unsuru	448
2.1.2.1.1.5. Pekiştirme Bildiren Bağlama Unsurları	449
2.1.2.1.1.5.1. Yme Bağlama Unsuru	449
2.1.2.1.2. Değiş tirim	450
2.1.2.1.2.1. İnçe Sözcüğü İle Yapılan Değiş tirimler	450
2.1.2.1.2.2. Ançulayu Sözcüğü İle Yapılan Değiş tirimler	454
2.1.2.1.3. Eksilti	455
2.1.2.1.3.1. Özne Eksiltisi	455
2.1.2.1.3.1.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Özne Eksiltisi	455

2.1.2.1.3.1.2. Gönderime Dayanan Özne Eksiltisi.....	458
2.1.2.1.3.1.3. Başka Öğenin Öznenin Eksiltisine İşaret Ettiği Özne Eksiltileri.....	468
2.1.2.1.3.2. Nesne Eksiltisi	472
2.1.2.1.3.2.1. Başka Öğenin Nesnenin Eksiltisine İşaret Ettiği Nesne Eksiltileri.....	472
2.1.2.1.3.3. Tümüleş Eksiltisi	472
2.1.2.1.3.3.1. Yer Tamlayıcısı Eksiltisi	472
2.1.2.1.3.3.1.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Yer Tamlayıcısı Eksiltisi ..	472
2.1.2.1.3.3.1.2. Başka Öğenin Yer Tamlayıcısının Eksiltisine İşaret Ettiği Yer Tamlayıcısı Eksiltileri	473
2.1.2.1.3.4. Tamlayan Eksiltisi	474
2.1.2.1.3.4.1. Başka Öğenin Tamlayanın Eksiltisine İşaret Ettiği Tamlayan Eksiltileri.....	482
2.1.2.1.4. Sözlüksel Bağdaşıklık.....	486
2.1.2.1.4.1. Yineleme	486
2.1.2.1.4.1.1. Aynı Sözcüğün Yinelenmesi	486
2.1.2.1.4.1.2. Eş / Yakın Anıamlı Sözcüklerin Kullanımı	493
2.1.2.1.4.1.3. Karşıt Anıamlı Sözcüklerin Kullanımı	506
2.1.2.1.4.1.4. Aynı Kökten Sözcüklerin Kullanımı	510
2.1.2.1.4.1.5. Yapı Yinelemeleri.....	521
2.1.2.1.4.2. Eşdizimlilik.....	539
2.1.2.1.5. Zaman, Görünüş, Kip.....	553
2.2. Tutarlılık.....	567
2.2.1. Özelleştirme Bağlantısı	567
2.2.2. Neden-Sonuç Bağlantısı.....	573
2.2.3. Zaman Bağlantısı.....	579
2.2.4. Karşılaştırma Bağlantısı	592
2.2.5. Karşıtlık Bağlantısı.....	597
DEĞERLENDİRME VE SONUÇ	602
KAYNAKLAR.....	610
ÖZ GEÇMİŞ	616

SİMGE VE KISALTMALAR DİZİNİ

vd.	Ve devamı, ve diğerleri
vs.	Vesaire
vb.	Ve başkası, ve başkaları, ve benzeri, ve benzerleri, ve bunun gibi
[]	Metinde hasarlı ya da kaybolup tamamlanan kısım olduğunu gösterir.
« »	Metindeki mükerrer veya fazladan yazılmış unsurları gösterir.
Ø	Sözcük sonundaki düşmüş olan eki gösterir.
~	Nöbetleşmeyi gösterir.
()	Metinde eksik harf olduğunu veya imla gereği yazılmayabilen ünlüleri gösterir.
.....	Eksik yaprağı gösterir.
₂	İkilemeyi gösterir.
...	Metindeki falların Türkçe aktarımlarındaki düşmüş kısımları gösterir.
< >	Metindeki eksik yazılmış unsurları gösterir.
(?)	Şüphe belirtir.
[...]	Metindeki düşmüş kısımları gösterir.
{ }	Metindeki falların Türkçe aktarımlarını gösterir.
IB	İrk Bitig
Kr. B	Körüm Bitig

GİRİŞ

1. Eski Uygur Türkçesi Dönemine Ait Fal Kitapları

1.1. Irk Bitig

Eski Uygur Türkçesi döneminde, Köktürk harfleriyle yazılmış olan *Irk Bitig fal kitabı*, ny-Mani diyalekti özelliğine sahip küçük bir kitaptır (Ercilasun, 2015: 232, Şen, 2016: 40, Tekin, 2017: 13-15). Dinî bir eser olmayan ancak içinde dine ait terimler de barındıran *Irk Bitig fal kitabı*, başında *siyah mürekkeple çizilmiş olan üçlü dizi hâlindeki küçük dairelerin* bulunduğu, kısa şekilde yorumlanmış *65 ırk (fal)* ve *kırmızı renkli mürekkeple yazılan iki hatimededen* oluşmuştur (Ercilasun, 2015: 232, Şen, 2016: 40, Tekin, 2017: 13-15). *Hatime* olarak değerlendirilen 66. ve 67. paragraflardan 66. paragrafın *65 ırkın (falın) sonuç bölümünü*, 67. paragrafın ise *hatime (kolofon) bölümünü* oluşturduğu belirtilmektedir (Yıldırım, 2017: 23, 157-162). Bu *hatimeler* sayesinde, kitabın adının *Irk Bitig (Fal Kitabı)* olduğu ve kitabın *Pars yılının ikinci ayının on beşinci günü, genç bir müritin Taygüntan Manastırı'ndaki mürşit kahinden işiterek* ve *ağabeyi Sangun İtaçuk için yazdığı* öğrenilmiştir (Tekin, 2017: 13-15). Her ne kadar eserin yazılış tarihi kesin olarak bilinmese de hem hatimede geçen tarihten yola çıkılarak hem de kitabın dil ve yazım özelliklerine bakılarak 9. yüzyılın başlarında yazılmış olabileceği belirtilmiştir (Ercilasun, 2015: 232, Tekin, 2017: 13-15). Aynı zamanda eserin sanatkârane bir üslupla yazılmış olması, onun çeviri bir eser olmadığını ve kendine ait özellikleri olan orijinal bir eser olduğunu da göstermiştir (Ercilasun, 2015: 232, Kaya, 2016: 459, Tekin, 2017: 13-15). Ayrıca *Irk Bitig fal kitabının* hem kağanın ve eşinin hangi özelliklere sahip olması gerektiği ile ilgili bilgiler verdiği hem de bir kişinin erdemli, doğru ve dürüst olabilmesi için yol gösterdiği açıklanarak öğretici kitabı özelliği taşıdığı belirtilmiştir (Sebzecioğlu, 2016: 96; 2016: 142, Sebzecioğlu vd., 2016: 198). Bu özelliği ile *Irk Bitig fal kitabının* aynı zamanda öğüt verici bir eser olduğu da ifade edilmiştir (Seçkin, 2015: 1449, Yankı Vatansever, 2023: 83).

1.2. Körüm Bitig

Eski Uygur Türkçesi döneminde, Uygur harfleriyle yazılmış olan *Körüm Bitig fal kitabı*, *Çince fal kitabı* olan *I Ching* adlı eserden Türkçeye uyarlanarak yazılmıştır (Şen, 2017: 7-21). Din dışı alanda yazılmış bir eser olarak görülen ancak içinde Budizm'e ait terimler de barındıran *Körüm Bitig fal kitabı*, bugün günümüze ulaşabilen yazmalarından hareketle, *14 ırkın (falın) sembolünü, adını, konusunu* içeren ve başında

I Ching'deki aşağıdan yukarıya doğru sıralanmış olan altılı çizgilerin (heksagramların) tersine *soldan sağa doğru dizilen altılı çizgilerin* (heksagramların) bulunduğu 17 yazmadan oluşmuştur (Şen, 2017: 7-21). 64 adet kehanet ve tavsiye içeren *I Ching Çince fal kitabının* tamamının Türkçeye uyarlandığı düşünüldüğünde, günümüze kadar ulaşmış gelmiş olan *Körüm Bitig fal kitabındaki* yazmalar, kitabın yaklaşık dörtte birini oluşturduğu için, geri kalanının ise eksik veya kaybolmuş olabileceği ifade edilmiştir (Şen, 2017: 7-21). Ayrıca, *bu iki eserdeki falların hem sıralanışında bir uyumun olmadığı hem yorumlarındaki isimlerin ve işaretlerin dışında bir benzerliğin olmadığı hem de birbiriyle içerikleri bakımından da ilgili olmadığı* belirtilirken *I Ching Çince fal kitabının* Uygur Türkçesindeki tek nüshasının *Körüm Bitig fal kitabı* olmadığı da anlaşılmıştır (Şen, 2017: 7-21). *Körüm Bitig fal kitabının* adının, eksik olan ilk kısımda yer almış olabileceği, ancak Türkçe yazmada belirtilmediği ifade edilmiştir (Şen, 2017: 7-21). Klasik dönem sonrası Eski Uygur Türkçesi metinlerindeki *fal kitapları*, hem *ırk bitig* hem de *körüm bitig* şeklinde adlandırılabilirdiği için, yazıldığı dönem ve konusu itibarıyla *Körüm Bitig* adı, eser üzerinde çalışma yapan Prof. Dr. Serkan Şen tarafından kurgulanmıştır (Şen, 2017: 7-21). Kitabın yazarı ve yazılış tarihi konusunda eserde bir bilginin bulunmadığı ifade edilmiştir (Şen, 2017: 7-21). Eser bir bütün olarak değerlendirildiğinde eserin manzum yapıda olmadığı ancak, eserin dili incelendiğinde şiirsel bir üslupla yazıldığı için etkileyici bir özelliğe sahip olduğu belirtilmiştir (Şen, 2017: 7-21). Ayrıca eserin Eski Uygur Türkçesinin klasik dönem sonrası özelliklerine sahip olduğu açıklanmıştır (Şen, 2017: 7-21). Yazılış tarihi konusunda eser; kâğıt, yazı, yazım ve dil özellikleri bakımından incelendiğinde, kesin belirtilen bir tarih olmamakla birlikte, eserin Eski Uygur Türkçesi eserlerinden Altun Yaruk'un Leningrad Nüshası, Sekiz Yükmek ve Hsüan-Tsang Biyografisi adlı eserler ile aynı dönem özelliğine sahip olduğu araştırmacılar tarafından ortaya konulmuştur. (Erdal, 1979: 167-172, Doerfer, 1993: 48, 106, Ağca, 2006: 474, 541-542, Şen, 2017: 7-21).

2. Metindilbilim

Metindilbilim, bir diğer adıyla *betiksel dilbilim* terimi Almanca'da *Textlinguistik*, Fransızca'da *linguistique textuelle*, İngilizce'de *text linguistics / textlinguistics* adlarıyla karşımıza çıkmaktadır (Vardar, 2002: 39, Hengirmen, 2009: 276, İmer vd., 2011: 190, Karaağaç, 2018: 589).

Metindilbilim, metinleri veya söylemleri belirli yöntemler çerçevesinde bir bütün olarak değerlendirip inceleyen dilbilim dalı olarak bilinmektedir (Demirci, 2017:

241, Karaağaç, 2018: 589). Lihaçev (1964)'e göre metindilbilimin, bir metni inceleyip analiz yaparken metnin yazarı hakkında bilgi edinmesi; metnin üslubuna dikkat etmesi ve metnin tarihi dönemi hakkında da bilgi sahibi olması gerekmektedir.

1960'ların başlarında iletişimi dil içi ve dil dışı öğelerin bir bütünü olarak gören Barthes, Greimas, Bremond gibi Fransız dilbilimci ve göstergebilimcileri söylem çalışmaları ile özellikle yazın incelemelerine katkıda bulunmaktadır (Kocaman, 2009: 2). 1960 sonrasında gelişme gösteren, dilbilimin önemli bir alanını oluşturan ve genç bir bilim dalı olan metindilbilim ise, 1960'larda ve 1970'lerin başında dilbilimdeki diğer disiplinler gibi "pragmatik dönüş" olarak bilinen temel paradigma değişiminin bir parçasını oluşturmaktadır (Janich, 2008: 15, Toklu, 2018: 172, Kerimoğlu, 2019: 236).

1970'lerde söylem ve metin sorunu, söylem türleri, söylem analizi ve metindilbilgisi ile ilgili çalışmalar devam ederken; Fransız Metindilbilimin ve Söylemdilbilimin alanları ortaya konulmaktadır (Adam, 2014; 2016, Grzmil-Tylutki, 2016: 15-16). Ayrıca, söz sanatlarının incelenmesine dayanan ve Fransa'da önemli bir akım olan söylem çözümlemesi, toplumdilbilim ve edimbilim gibi diğer alanlardan farklılık göstermektedir (Günay, 2018: 67, Kıran ve Eziler Kıran, 2018: 384).

1970'li yıllarda edimbilimin etkisiyle metinlerin edimsel yönünü araştıran metindilbilim, değişik alanlara da yönelmektedir (Şenöz Ayata, 2005: 22, Toklu, 2018: 172). 1980'li yıllarda ise, metinlerin bilişsel yönünün araştırılmasıyla metindilbilimin ruhdilbilimle de ilgili olup olmadığı tartışılmaktadır (Toklu, 2018: 172). *Metindilbilimin metni ve söylemi konu alan ruhdilbilim ile ilişkili olup olmadığı düşüncesi, tutarlılık kavramının her iki dilbilim alanında belirgin olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır* (Subaşı Uzun, 2020: 213).

Yapısal dilbilim ve üretici dilbilgisi ile ilişkili olan metindilbilim; göstergebilim, yazınbilim, anlatıbilim, anlambilim, edimbilim alanları ile de yakın bir bağlantı kurmaktadır (Wunderlich, 1982: 205, Carstens, 1999: 592-593, Rifat, 2020: 102). Ayrıca metindilbilim, üretilen veya kurgulanan metnin anlaşılabilirliğini sağlamak için psikoloji ve sosyoloji gibi değişik alanlarla da disiplinler arası ortak çalışmalar yürütmektedir (Şenöz Ayata, 2005: 23). Bu yönüyle metindilbilimin semantik, söylem analizi, stilistik "üslupbilim" gibi birçok dilbilimsel alanla iç içe olduğu ortaya çıkmaktadır ve asıl konu metin "text" olduğu için metindilbilimin edebiyat ile de ilişkisi olduğu görülmektedir (Demirci, 2017: 241). Bu disiplinler arası çalışmalar, metindilbilimin araştırma alanları ve amaçları konusunda birbirini tamamlayan öğeler olarak yer almaktadır (Özer, 2021: 58).

Metindilbilimin retorik ile de birçok yönden ilgili olduğu görülmektedir (Beaugrande ve Dressler, 1981: 13). Çünkü Batı’da “retorik (sözbilim)”, doğuda “belagat” olarak bilinen ve sözlü anlatıma dayalı olan “sözbilim”, Orta Çağ’da Antik Yunan ve Roma’dan günümüze kadar gelen, güzel söz söyleme ve hitabet sanatı olarak bilinmektedir. Sözbilim, dilbilimsel açıdan metinden oluşmasa da dinleyenleri konuşma yoluyla etkileyebildiği için daha sonra metindilbilimle sistemli bir hâle gelecek olan dilin işlevsel boyutunu öne çıkarmaktadır. Ayrıca M.Ö. 345’lerde retoriğin tanımını ve türlerini açıklayan Aristoteles’in Retorik (2020) adlı eseri, metindilbilim çalışmalarının ilk eseri olarak kabul edilmektedir (Torusdağ ve Aydın, 2021: 19-20).

Metindilbilim, başlangıçta yazılı metinleri incelemesi ve metni üretime göre ele almaması yönüyle daha çok yazılı metinleri inceleyen dilbilim dalı olarak düşünülmektedir (Kerimoğlu, 2019: 237, İşeri, 2021: 45). Oysa metindilbilim, isminde her ne kadar *metin* kelimesini içerse de yapı ve kuruluş bakımından *söylemleri* de *şii*rleri de incelemektedir (Duman, 2009: 213, Korkut ve Onursal Ayırır, 2016: 173).

Ancak çoğu dilbilimci, yazılarda, konuşma olaylarında veya retorik düzenlemesinde bulunan birim veya yapıların, edimbilim veya göstergebilim açısından ele alınması gerektiğini belirtmekle birlikte, dilbilimcilerin çoğunun dilbilimin, dilbilgisinin belirli özelliklerini açıklamak için söylem olgusunu kulanma ölçüsünde metin çalışması ile de ilgilenilmesi gerektiğini söylemektedir. Çünkü metnin tutarlılığı ve sözdizimi birbiriyle ilişkili kavramlar olarak görülmektedir (Hatch, 1992: 209). Bu noktada *metin* ve *söylem* arasında çok büyük bir farklılık görülmemektedir (Kerimoğlu, 2019: 237).

Tümceler, tarih boyunca dilbilim çalışmalarında çeşitli dilbilgisi yöntemlerine göre farklı şekillerde incelenerek eleştirilmektedir (İnce, 1991: 43). Bu eleştirilerin sonucunda cümle temel birim olarak ele alınmaktadır, ancak dilbilimin bugünkü bakış açısında cümle üstü birimler incelenmektedir. Dildeki cümle üstü birimlerin incelenmesiyle de söylem ve metin çözümlemesi denilen çalışma alanları ortaya çıkmaktadır. Cümle üstü ve cümleler arası çözümlemelerdeki öncelikli çalışmalarda daha sınırlı bir yaklaşım yürütülerek metin yapı ve dilbilgisi özellikleri temel kurucu öğeler olarak görülmektedir ve metnin aktardığı anlam da sadece dil ve dilbilgisi yönünden değerlendirilmektedir (Üstünova, 1998: 1-2). Bu çalışmalardan sonra metindilbilim, tümce ile sınırlı dilbilim çalışmalarının aksine dilin anlam boyutunu ele alarak tümce üstü birimlerin, metin bütünlüğünü oluşturmadaki bağlantılarını ve tutarlı tümcelerin yapısını incelemektedir (İşeri, 2021: 45). Böylece, yazılı ve sözlü her türlü

metin çok yönlü olarak hem kendi içinde hem üreticisi bakımından incelenmektedir ve bu durumun sonucunda metindilbilim, *söylem çözümlemelerinin* çalışma yöntemlerine yaklaşmış bulunmaktadır (Devilla, 2006: 261-262, Kerimoğlu, 2019: 237).

Belirli açıdan *söylem analizi* ile ilgili bir alan olan metindilbilim, klasik yöntemle yapılan *şerh* ve *tefsir* yönteminin modern biçimini olan *bağdaşıklık* ve *tutarlılık* gibi yöntemler ile metni çözümlemektedir (Demirci, 2017: 244).

Amerikalı dilbilimci Harris, *söylem analizi* hakkında şu bilgilere yer vermektedir:

“Bir metnin yapısı veya metin türü hakkında, her ögenin oynadığı rol hakkında önemli bilgiler verir. Buna ek olarak, bir söylemin çeşitli özellikleri karşılayacak şekilde nasıl yapılandırılabilirliğini söyler. Ayrıca söylem analizi, bir cümleden daha uzun konuşma bölümleri hakkında da bilgi verir; böylece ardışık cümleler arasındaki ilişkiler olsa da, bunların cümle yapısında (neyin özne neyin yüklem veya benzerleri açısından) değil, ardışık cümleler yoluyla denklik sınıflarının oluşum örüntüsünde görünür olduğu ortaya çıkar (1952: 30)”

Aynı zamanda Harris, örnek olması açısından bir metni söylem analizi yöntemiyle incelerken kullanmış olduğu belirli yöntemlerin sadece bu yöntemler ile sınırlı kalmaması gerektiğini de dile getirmektedir (1952: 494).

Yapısalcı dilbilimci Harris’in, *söylem analizi* hakkındaki fikirleri, bir sözcüyei oluşturan tümcelerın tutarlı bir söylemin parçası olduğu görüşünü de oluşturmaktadır. Ayrıca Harris ve öğrencilerinin belirledikleri “metinsel” ilişkiler, biçimbirimler ile sözdizimsel öğeler düzeyinde kabul edilmesinin yanısıra anlamsal ilişkiler ayırıcı (belirgin) özellikler olarak kabul edilmektedir. Fakat bu öğeler metinde sözcükbirim düzeyinde ortaya çıkmaması durumunda çözümleme dışında tutulmaktadır (Dijk, 2020: 192). Aslında, Harris’in çalışmalarındaki görüşlerinden hareketle bazı bilim insanları, Üretici-Dönüşümsel Dilbilgisi Modeli’nin etkisiyle metin çalışmalarına yeni ve farklı bakış açıları kazandırmaktadır ve bu araştırmacılar, Harris’in gösterdiği yöntemin eksikliklerini gidermeye çalışarak *bağdaşıklık* kavramı üzerinde yoğunlaşmaktadır (Ensar, 2019: 414).

İdeal bir söylem analizinin nasıl oluşturulması gerektiğini araştıran Gee ise, şu bilgilere yer vermektedir:

“Esasen, bir söylem analizi; belirli zamanda ve yerde gerçekleşen iletişimin yönlerini anlamlandırmak için dilin nasıl kullanıldığı ve iletişimin yönlerinin aynı anda o dile nasıl anlam verdiği hakkında söylem modelleri, metinlerarasılık, söylemler ve konuşmalar gibi sorgulama araçlarını kullanarak sorular sormayı ve diğer dil ayrıntılarını düşünmeyi içerir (2005: 110).”

Daha sonra bazı Alman dilbilimcileri ve öncelikli olarak da Hartmann ve öğrencileri, söylem yapılarının sorunlarıyla ilgilenerken özellikle de metinsel araştırmaların oluşturulması gereken genel yöntemleri inceleyerek ortaya koymaktadır (Dijk, 2020: 193).

Kısacası söylem analizi şu şekilde özetlenebilmektedir:

“Söylem analizi, söylemi esas alan ve günlük cümlelerin veya metinlerin söylenme bağlamında incelenmesi ile oluşmaktadır. Ancak problemlere ilişkin kesin çözümler bulmayan söylem analizi, problemlere daha üstten bakarak, daha kavrayıcı bir bakış açısı sunmaktadır. Söylem analizi, bireylerin kendi dünyalarını anlamlandırmak için dili nasıl kullandığına odaklanmaktadır. Söylem analizinin temelini “değişkenlik” oluşturduğu için söylem, kullanıldığı işleve göre sistemli bir biçimde değişkenlik göstermektedir. Söylem analizinin amacı, söylemin kendisini, yapısını ve işlevini inceleyerek farklı kişi ve zamanlara göre sonuçlarını saptamaktır. Diyaloglarda ya da söylemlerde yer alan tüm öğeler düz anlamlar, yan anlamlar gibi farklı anlamlar ile karmaşık bir yapı oluşturmaktadır. Bu karmaşık yapıyı açıklamak için söylem analizi, metinlerin veya dilin semantik ya da sentaktik yapısını incelemekte ve söylemlerin hem dilbilimsel hem de sosyo-kültürel boyutlarını ele almaktadır (Baş ve Akturan, 2017: 27-28) ve her metin, belirli bir söylemin temsilcisi konumunda yer almaktadır (Uzun, 2006: 134)”

Söylem çözümlemesi ve metindilbilimin aynı alanı mı kapsadığı, yoksa benzerliklerinin mi farklılıklarının mı olduğu; hangisinin bir diğerini kapsadığı veya bir alt alanını mı oluşturduğu konusunda henüz kesin bir cevap verilememektedir, çünkü farklı görüşler bu sorulara farklı cevaplar vermektedir (Aksan ve Aksan, 1991: 90).

Ancak *metindilbilimin* ve *söylem çözümlemesinin* çıkış noktaları farklı olmasına rağmen bir o kadar da benzerliklerinin olduğu görülmektedir (Kerimoğlu, 2019: 237).

Kısacası metindilbilim için şu bilgiler söylenebilmektedir:

“Çalışma alanını metinlerin ve söylemlerin oluşturduğu metindilbilim, bir dildeki cümleler arası metin öğelerini, yani art gönderim öğelerini araştıran metin dil bilgisi (*textual grammar*) çalışmalarından, o dildeki anlam olaylarına (*textual meaning*) kadar bir dizi metinlik birimleri konu edinir; metin çözümlemeleri (*textual analysis*) ve hatta söylem çözümlemeleri (*discourse analysis*) yapar (Karaağaç, 2018: 589)”

Metinsellik, bir metni metin yapan özellikler olarak bilinmektedir ve bu özellikleri belirleyen ölçütler ise *metinsellik ölçütleri* olarak adlandırılmaktadır (Uzun, 2011: 156). Metindilbilim incelemelerinin farklı bir bakış kazanmasında *metinsellik* (*textuality*) kavramının önemi dikkat çekmektedir ve *metinsellik ölçütleri* konusunda çok önemli çalışmalar yer almaktadır (Kerimoğlu, 2019: 237). Bu önemli çalışmalardan ilki Halliday-Hasan (1976)’ın metindeki *bağdaşıklık* (*cohesion*) özelliğini ortaya koyduğu eseridir. İkinci önemli çalışma ise Halliday ve Hasan’ın *bağdaşıklık* (*cohesion*) hakkındaki düşüncelerinden hareketle bu konu hakkında kendi fikirlerini dile getiren Brown ve Yule (1986)’a aittir (Demirci, 2017: 241). Son olarak üçüncü önemli çalışma ise Beaugrande ve Dressler (1981)’in *bağdaşıklık*, *tutarlılık*, *amaçlılık*, *kabul edilebilirlik*, *durumsallık*, *bilgisellik* ve *metinlerarasılık* başlıklarından oluşan metinsellik ölçütleridir.

Metinsellik ölçütlerinden bağdaşıklık ve tutarlılık metnin kendi içyapısıyla ilgili ölçütleri oluştururken; *amaçlılık*, *kabul edilebilirlik*, *durumsallık*, *bilgisellik*, *metinlerarasılık* ölçütleri ise metin okur ilişkisini ortaya koyan ölçütleri oluşturmaktadır (Kerimoğlu, 2019: 238). *Metinsellik ölçütleri*: 1- *Metin Açısından: Bağdaşıklık, Tutarlılık*; 2- *Okur açısından: Amaçlılık, Kabul edilebilirlik, Bilgisellik, Durumsallık* ve *Metinlerarasılık* şeklinde gruplandırılabilir (Beaugrande ve Dressler, 1981: 8, Karatay, 2018: 79, Toklu, 2018: 174).

Tümceler dilbilgisi bakımından uygun olup olmadığı dilbilgisi kurallarına göre nasıl belirlenebiliyorsa, metinler de metin olmayan tümce dizilerinden, *metindilbilimi* çalışmaları sonucunda ortaya çıkan ölçütler sayesinde ayırt edilebilmektedir ve bu metin merkezli ölçütlerin en başında da *bağdaşıklık* ve *tutarlılık* gelmektedir (Beaugrande ve Dressler, 1981: 8-9, Onursal, 2003: 122). Bir metnin, üretilme amacına uygun olduğunu

ve kendisiyle aktarılmak istenen iletinin doğru bir biçimde kavranabilmesi için, temel iki ölçüt olarak bilinen *bağdaşıklık* ve *tutarlılık* ölçütlerine sahip olması gerekmektedir (Onursal, 2003: 124). Çünkü metnin yüzey yapısında meydana gelen *bağdaşıklık*, dilbilgisel özelliği temsil ederek metnin bir bütün olmasını sağlarken; *tutarlılık* ise, daha çok derin yapıdaki anlam ve mantık uyumuyla alakalı olduğu için metni oluşturan bütün cümleler arasında hiçbir kopukluk olmadan, anlamsal bir bütünlük sağlayarak tutarlı bir ilişki oluşturmaktadır (Turan vd., 2012: 44, Demirci, 2017: 243).

Kısacası, metinlerdeki iki temel ölçütü oluşturan hem biçimsel hem de anlamsal bütünlüğün bağlantısını sağlayan *bağdaşıklık* ve *tutarlılık*, birbirine bağlı ve iç içe bir özellik gösterdiği için metni oluşturma ve anlamlandırma konusunda da önemli bir görev üstlenmektedir (Onursal, 2003: 131).

Bir metinde *bağdaşıklık* göstergesi olarak görülen dilsel öğeler, metnin anlamsal *tutarlılığının* sağlanmasına yardımcı olduğu için, *tutarlılığın* bu dilsel öğeler aracılığıyla metnin yüzeyine çıkmasını sağlamaktadır, ancak her zaman *bağdaşıklık* göstergelerinin yer alması veya yer almaması bir metni tutarlı ya da tutarsız saymak için bazen yeterli bir sebep olarak görülmemektedir (Onursal, 2003: 131).

3. Irk Bitig ve Körüm Bitig Fal Kitaplarının Metindilbilimsel Yapısı İncelenirken Kullanılmış Olan Ölçütler

Irk Bitig ve *Körüm Bitig fal* kitaplarının metindilbilimsel yapısı incelenirken metindilbilimdeki *metinsellik* ölçütlerinden *bağdaşıklık* ve *tutarlılık* ölçütleri kullanılmıştır. Bu ölçütlerde yer alan *fallar* ve *çeviriler / tercüme*ler, Tekin (2017) ve Şen (2017)'in çalışmalarından alınmıştır. Metinlerde yer alan *fallar*, birbirinden bağımsız olarak incelenmiş ve her *fal* kendi içinde değerlendirilmiştir. *Körüm Bitig*'deki *falların*, *Irk Bitig*'de yer alan *fallara* göre yapı bakımından daha uzun olduğu görülmüştür. Bu yüzden bu iki metin *bağdaşıklık* ve *tutarlılık* ölçütleri açısından incelenip ilgili başlık altında görülen özellikler *fallarda* işaretlenirken *Körüm Bitig*'deki *falların* bazen sadece ilgili olan cümlelerinin verilmesi ile bir kısaltma yapılmış bazen de tüm cümlelerde özellikler görüldüğü için hiç kısaltma yapılmamıştır, ayrıca *Irk Bitig*'deki *fallarda* da hiçbir kısaltma yapılmamıştır.

3.1. Bağdaşıklık

Bir metindeki yapıların arasında oluşan anlam bağlantısının yanında yüzey yapıdaki dilbilgisel ilişkilerin de bulunduğunu gösteren bağlantılar, metindilbilimde

bağdaşıklık olarak adlandırılmaktadır. *Bağdaşıklık*, metnin sadece dilbilgisine göre kurulmacayacağını belirterek aynı zamanda anlam bağlantılarının önemini de göstermektedir. Metindeki bu bağlantılar, art arda gelen cümlelerdeki sözcüklerin yinelenmesiyle, gönderim yapmasıyla, cümlelerde uygun zaman eklerinin kullanılmasıyla veya yüzey yapıda görülen sebep-sonuç ilişkileri, zıtlık, şart bildiren bağlaçların kullanılmasıyla da oluşmaktadır. *Bağdaşıklık*, metindeki cümlelerin yüzey yapısında yer alan dilsel ilişkiyi düzenleyerek birden çok cümlenin kendi içindeki bağlantısını göstermektedir. Metinlerdeki *bağdaşıklık*, hem dilbilgisel hem de sözcüksel ilişkiler yoluyla metinde bir bütünlük oluşmaktadır. Metinlerdeki *bağdaşıklık*ı sağlayan bu bütünlük, cümlelerin dizilişleri ile, bazı öğelerin yinelenmesi ile, gönderimler ile (artgönderim ve öngönderimler ile), eksilteli yapılar ile, fiildeki zaman ekleri ile, bağlama unsurları ile, cümlelerin arasındaki sözdizimsel öğelerin yinelenmesi ile belirlenerek oluşturulmaktadır (Günay, 2017: 75-78, Aşkın Balcı, 2018: 54-55).

Metin, bağdaşık tümce dizilişleridir ya da metin, birden çok tümceciğin kendi içindeki bir bağıntısı ve ilişkisi ile oluşmuştur. Bu durumda bağıntı, tümcelerin art arda gelmesini ve metnin çizgiselliğini belirtir. Bağıntı bir yanıla dilbilgisel, diğer yanıla da olaylar arası mantıksal ilişkiyle kurulmaktadır. Metni oluşturan tümceler, belirli bir başlangıç ve son ile, kendi içinde bir bağıntı ve bütünlük oluşturur. Bağıntı ile söz konusu olan, metni oluşturan tümceler arası ilişkileri ortaya koymaktır. Örneğin tümcelerin dizilişi, oluşturucu öğelerin yinelenmesi, artgönderimler, öngönderimler, eksilteli yapılar, eylem zamanının belirlenmesi, tümceler arası bağıntı öğeleri gibi sözdizimsel öğelerin belirlenmesi *bağdaşıklık* ile ilgilidir (Günay, 2017: 75-78).

Bağdaşıklık kavramı, semantik bir kavramdır ve dil sisteminin bir parçasıdır. *Bağdaşıklık*; metin içinde var olan, onu bir metin olarak tanımlayan anlam ilişkilerine atıfta bulunmaktadır ve söylemdeki bazı öğelerin yorumlanmasının bir diğerininkine bağlı olduğu yerde meydana gelmektedir (Halliday ve Hasan, 1976: 4-5).

İlk ölçüt olan *bağdaşıklık*, metnin yüzey yapısındaki öğelerinin, yani duyduğumuz ve gördüğümüz asıl kelimelerin bir dizi içinde karşılıklı olarak bağlantılı olduğu yollarla ilgilidir. Metnin yüzey yapısındaki öğeleri, dilbilgisi biçimlerine ve kurallarına göre birbirine bağlıdır ki *bağdaşıklık* dilbilgisel bağımlılıklara dayanmaktadır (Beaugrande ve Dressler, 1981: 6).

Bir metin içindeki *bağdaşıklık*, eşgönderge içerenlerin dışındaki ilişkilerle de sağlanabilir. *Bağdaşıklık*; altanlamlılık, parça-bütün, eşdizimlilik, yan tümce

değiştirimi, karşılaştırma, sözdizimsel yineleme, zaman tutarlılığı, biçimsel seçim vb. gibi sözcüksel ilişkilerden kaynaklanabilir (Brown ve Yule, 1986: 194).

3.1.1. Gönderimsel Bağdaşıklık

3.1.1.1. Gönderim

Bir göstergeyi bir göndergeye veya bir gösterene bağlama işlemi olan *gönderim*, dilin anlam düzeyiyle ilişkili olan, metindeki sözcük ya da sözcük öbeğinin metnin devamında anlambilimsel veya sözdizimsel açıdan aynı şekilde ya da değiştirilerek yeni bir şekilde yinelenmesiyle oluşmaktadır (Vardar, 2002: 105, Yaylagül, 2010: 29, Karaağaç, 2018: 438, İşeri, 2021: 121).

Gönderim, kendi başına anlamsal olarak yorumlanamadığı için, *gönderimin* kendisi başka bir şeye atıfta bulunduğu zaman yorumlanabilmektedir (Halliday ve Hasan, 1976: 31).

Dil dışı bir kavram olan *gönderim*, bir dil birimi ile bu dil biriminin dış dünyada anlam olarak karşıladığı kavram, nesne, kişi... vb. ilişki durumudur ve bu anlamsal ilişki durumu *gönderimsel anlam* olarak adlandırılmaktadır. Örneğin, “Çocuk bahçede koşuyor.” cümlesinde *çocuk* kelimesi belirli bir kişiyi, *bahçe* kelimesi belirli bir yeri, *koş-* eylemi de belirli bir hareketi kastederek *gönderim* oluşturmaktadır (Hengirmen, 2009: 193, İmer vd., 2011: 140).

Metinlerdeki *gönderim ilişkisinden* oluşan *gönderim ögeleri*, tek başlarına bir anlamsal yoruma sahip değildir; onlar, anlamsal yorumlarını diğer öge ile kurdukları anlamsal ilişkiden hareketle kazanmaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 36-37). Çünkü *gönderim ögesi*, kendi başına anlamsal bir değeri olmayan, sadece araç olarak kullanılan bir değere sahiptir. Oysa *gönderim yapılan öge*, belirli bir anlama sahiptir ve amaç olarak kullanılmaktadır (Gürgün, 2018: 326).

“Ali eve gitti. O arkadaşlarıyla lokantaya gitmek istememişti.” cümlesi iki cümleden oluşmaktadır ve bu iki cümle arasında *Ali* ve *O* öznelerinin arasındaki *gönderim* ilişkisi oluşturmaktadır. Çünkü *O* 3. kişi zamirinin anlamsal değeri, ancak *Ali* ismi ile kurduğu *gönderim* ilişkisinin belirlenmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 37).

Ayrıca metinlerdeki *gönderimler* sayesinde kelime ya da kelime gruplarının tekrarları önlenerek ifadelerin kısaltması sağlanmaktadır ve bu durumda da iletişim etkisi kuvvetlenmektedir (Uzun, 2019: 156). Çünkü metindeki kişilere, yerlere, durumlara

veya nesnelere yapılan *gönderimler*, okuyucunun metnin konusunu belirginleştirmesine katkı sağlamaktadır (Uzun, 2011: 157).

Gönderim, kendi içerisinde, *Durumsal Gönderim / Metin Dışı Gönderim / Dış Gönderim* ve *Metinsel Gönderim / Metin İçi Gönderim / İç Gönderim* olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir (Subaşı Uzun, 1995: 37, Uzun, 2011: 158, Dilidüzgün, 2017: 52-53, Günay, 2017: 80).

3.1.1.1.1. Metin Dışı Gönderim

Metin dışı gönderim, metni açıklamak için, metin dışındaki bir nesne, durum ya da kişiye gönderimde bulunmaktadır (Günay, 2017: 80) ve gönderim, sadece metnin kullanıldığı durum bağlamı bilindiğinde gerçekleşebilmektedir (Uzun, 2011: 158).

Gönderim ögesinin metin dışı dünyada yer aldığı *metin dışı gönderim*, metnin oluşturulması ve anlaşılmasında etkili bir rol oynamasına rağmen, metin içindeki bir varlığa gönderim yapmadığı ve metindeki dilsel yapılar arasında ilişki kurmadığı için *bağdaşıklık* ögesi arasında değerlendirilmemektedir (Dilidüzgün, 2017: 53, Torusdağ ve Aydın, 2021: 95).

Reklam metinleri, doğal konuşma ortamlarında ya da anlatı metinlerinde çoğunlukla *metin dışı gönderim* kullanılmaktadır. Örneğin, “(Bir duvar panosunda) BİR GÜN SİZ DE YAŞLANACAKSINIZ!” duvar panosunda yer alan yazıdaki “Siz” zamiri, panoyu okuyan her okuyucuya gönderim yapmaktadır. Buradaki *siz* zamiri, metinde belirli bir gönderge ile gönderim ilişkisine girmeyerek *metin dışı gönderim* gerçekleşmektedir (Uzun, 2011: 158). Bir roman ya da öyküde; yazarın, “Başıma gelenlere inanamazsınız (Siz)” diyerek okura seslenerek gönderim yapması ve “Siz” zamirinin metin içindeki herhangi bir ada gönderimde bulunmaması ile *metin dışı gönderim* gerçekleşmektedir (Dilidüzgün, 2017: 53).

3.1.1.1.2. Metin İçi Gönderim

Gönderim ögesinin anlamsal yorumunun veya gönderim aracının ve göndergesinin metin içinde bulunduğu duruma *metin içi gönderim* adı verilmektedir (Uzun, 2011: 158, Dilidüzgün, 2017: 53, Torusdağ ve Aydın, 2021: 97).

Metnin kendisi ile ilgili olan *metin içi gönderim*, bir söylemdeki ya da metindeki *artgönderim* ve *öngönderim* kavramlarının gerçekleştirdiği gönderimleri kapsayarak üstanlamlı bir tanımlamayı içermektedir (Günay, 2017: 80). Örneğin, “Q bugün

gelmedi. Ali hastaymış. / Ali hastaymış. O bugün gelmedi.” cümlelerinde *o* zamiri, metin içinde Ali öznesine gönderimde bulunmaktadır (Uzun, 2011: 158).

Türkçenin ekli yapısından dolayı *metin içi gönderim*, *ardıl / bağımlı öge* ve *öncül bağımsız öge* olmak üzere iki şekilde incelenmektedir. *Ardıl / Bağımlı ögeler*, *iyelik ekleri*, *belirtme durumu eki*, *şahıs ekleri*; *Öncül / Bağımsız ögeler* ise *zamirler*, *gösterme sıfatları*, *belirteçler* ile gerçekleştirilmektedir (Subaşı Uzun, 1995: 37-38, Günay, 2017: 83-84, Aşkın Balcı, 2018: 66-67).

Metin İçi Gönderim, kendi içinde *artgönderim* ve *öngönderim* olmak üzere iki şekilde gerçekleşmektedir (Subaşı Uzun, 1995: 37, Uzun, 2011: 158, Dilidüzgün, 2017: 53, Günay, 2017: 80).

3.1.1.1.2.1. Artgönderim

Metin içinde daha önce açıkça belirtilen bir varlık ya da eyleme, daha sonra gönderim ögesinin belirtmiş olduğu başka bir dil ögesi ile işaret edilerek yapılan yineleme ile *artgönderim* oluşmaktadır (Dilidüzgün, 2017: 53, Güner ve Yılmaz, 2021: 248, Torusdağ ve Aydın, 2021: 101).

Örneğin, “Günde Ayşe Hanım yine herkese ağzına geleni söylemiş. Bu kadın ne kadar lafını bilmez oldu.” cümlesinde, ilk cümledeki *Ayşe Hanım* ismi ile ikinci cümledeki *Bu kadın* ifadesine *artgönderim*de bulunulmuştur (Subaşı Uzun, 1995: 37).

3.1.1.1.2.2. Öngönderim

Metin içinde, kimliksel ve anlamsal olarak yorumlanamayan herhangi bir kişi, durum ya da kavramın, daha sonra isminin belirtilerek gönderim ögesinin anlam kazanmasıyla *öngönderim* oluşmaktadır (Dilidüzgün, 2017: 54). Bu yapısıyla *öngönderimler*, *artgönderimlerin* simetrisini oluşturmaktadır (Günay, 2017: 80).

Örneğin, “Göle maya çalan da o (Nasreddin Hoca) değil miydi? Kazanı doğurtan da, şu Nasreddin Hoca?” cümlesinde, gönderim ögesi olan *o* üçüncü tekil kişi zamiri, *Nasreddin Hoca* adından önce kullanılarak *öngönderim* oluşturulmuştur (Dilidüzgün, 2017: 54-55).

3.1.1.2. Öncül-Bağımsız Gönderim Ögeleri

3.1.1.2.1. Zamir Kullanımı İle Gönderim

Ardında bir nesne veya kimse kavramı olan, dolayısıyla bir adın yerini tutan kelimeye *zamir* denir (Banguoğlu, 2015: 356). *Zamir*, varlıkların gerçek adlarının yerini

tutma, onları kişi, işaret, belirsizlik veya soru yolları ile temsil etme görevi yüklenmiş olan ad soylu bir söz türüdür (Karaağaç, 2019: 430).

“**Ben** burayı çok beğendim. **Sen** kimin kızıydın? **Sunu** bana verir misiniz? Kitapların hepsini **buraya** getirin.” örneklerinde de görüldüğü üzere altı çizili olan *ben*, *sen*, *şunu*, *buraya* vb. gibi *zamirler*, adların yerlerini tutarak, kişileri ve nesnelere temsil veya işaret ederek karşılamaktadır (Korkmaz, 2014: 387).

Zamirler, tek başlarına kullanıldığında kelime olarak bir anlam ifade etmezler. Bir *zamir* tek başına hiçbir nesneyi karşılayamaz ve hiçbir şeyin adı değildir. Ancak nesne biliniyor ve bir *zamirle* ifade ediliyorsa, o zaman o nesne ile *zamir* arasında bir bağ kurularak *zamir* o nesneyi karşılamaktadır. Bu yüzden *zamirlerin* anlam kazanması için karşıladıkları nesnelere bilinmesi gerekmektedir. Nesne biliniyorsa *zamir* onu ifade eder, nesneye bağlanmamışsa *zamir* kelime olarak zihinde hiçbir varlığı canlandıramaz (Ergin, 2013: 263).

Zamirler de isimler gibi çekim, çokluk ve iyelik ekleriyle çekime girebilmektedir (Korkmaz, 2014: 387). Ancak bazı *zamirlerin*, çekim sırasında bir gövde değişikliğine uğradıkları, kökünde bir kırılmanın/değişmenin meydana geldiği de görülmektedir (Ergin, 2013: 264, Korkmaz, 2014: 387-388).

Zamirler, *Kişi Zamirleri*, *Dönüşlülük Zamirleri*, *İşaret Zamirleri*, *Soru Zamirleri* ve *Belirsizlik Zamirleri* olmak üzere beş grupta incelenmektedir (Nalbant, 2008: 125).

Zamirler, doğal dillerde bağdaşıklığın gönderim ilişkisini kuran tipik öğeleri arasında yer almaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 37). Çünkü *zamirler*, hem tümce içinde hem de tümceler arasında *gönderim* özelliğiyle kullanılan sözcük türleri olması açısından metinde bağdaşıklığı sağlamaktadır (Torusdağ ve Aydın, 2021: 102).

Zamirler, artgönderimsel ve öngönderimsel anlatımlar için kullanılırken önce bir kavram isim olarak kullanılmaktadır, sonra da bu kavramı belirten *zamir* kullanılmaktadır. Böylece *zamirler* ile artgönderim ve öngönderim yapılabilmektedir. (Günay, 2017: 81-82).

3.1.1.2.1.1. Kişi Zamirleri İle Gönderim

Kişi zamirleri, varlıkları kişi olarak temsil eden ve kişi adlarının yerine geçen zamirlerdir. Bütün varlıklar teklik ve çokluk biçimleri ile üç şahısta toplanmaktadır. Bunlardan birincisi *konuşan* veya *konuşanlar*: *ben*, *biz*; ikincisi *kendisine söz söylenen* veya *söylenenler*: *sen*, *siz*; üçüncüsü de *sözü edilen şahıs*, *nesne* veya *şahısları* ve *nesnelere karşılayanlar*: *o*, *onlar*'dır. Bunlar gramerde birinci, ikinci ve üçüncü şahıs

olarak gösterilir. Teklik ve çokluk biçimleri ile kişi zamirlerinin sayısı altıya çıkmaktadır (Ergin, 2013: 265, Korkmaz, 2014: 391).

Eski Uygur Türkçesinde *kişi zamirleri*, genel Türkçede olduğu gibi üçü teklik, üçü de çokluk olmak üzere altı tanedir ve aynı şekilde çekime sahiptir. *Konuşan, söyleyen men / min / ben; dinleyen, söylenen sen / sin ve adı geçen, sözü edilen *an / ol* kişi zamirleri, teklik şekiller oldukları için varlıkları tek tek göstermektedir. *Konuşanlar, söyleyenler biz; dinleyenler, söylenenler siz ve adı geçenler, sözü edilenler anlar / olar* kişi zamirleri ise çokluk şekiller oldukları için varlıkları çokluk şeklinde göstermektedir (Eraslan, 2012: 242).

Kişi zamirleri ile gönderim yapabilmek için öncelikle metindeki cümlede *kişi zamiri* kullanılmalı, sonra devamındaki veya öncesindeki cümlede *kişi zamirinin* karşılığı olan kişi yer almalıdır. Böylece metinde *kişi zamiri* ile artgönderim veya öngönderim gerçekleşmektedir.

Örneğin, “***Mehmet ve Mustafa***, Hasan’ı bütün gün takip etti. Hasan, ***onları*** fark etmedi.” cümlesinde *onları* kişi zamiri kendisinden önceki *Mehmet ve Mustafa* kişisine artgönderimde bulunmaktadır (Akçataş, 2020: 106). “*Annesi yalnızca ***ona*** olanları anlatmıştı ama ***Ayşe*** sanki hiç uyarılmamış gibi çekinmeden herkesin içinde duyduklarını yalan yanlış aktardı.*” cümlesinde de *ona* kişi zamiri kendisinden sonraki *Ayşe* kişisine öngönderimde bulunmaktadır (Aşkın Balcı, 2018: 69).

3.1.1.2.1.2. Dönüştürülük Zamirleri İle Gönderim

Dönüştürülük zamirleri, yapılan işin yapan kişiye dönüştüğünü gösteren ve *kişi zamirlerinden* daha güçlü bir anlam taşıyan bir tür *kişi zamirleridir*. Kişilerin “aslım”, “özünü” bildiren ve *kendi* sözüne iyelik eklerinin getirilmesiyle kurulan bu zamir; *kendim, kendin, kendi, kendisi, kendimiz, kendiniz, kendileri* biçimleriyle bütün kişileri temsil etmektedir (Ergin, 2013:272, Korkmaz, 2014: 398).

Dönüştürülük zamirleri yapılarından dolayı diğer zamirlerden farklı olarak iyelik eklerini alabildikleri gibi (Nalbant, 2008: 154), tıpkı *kişi zamirlerinde* de olduğu gibi isim çekimi eklerini alarak da çekime girebilmektedir (Korkmaz, 2014: 398).

“***Kendi*** istedi. Ben ***kendim*** traş oluyorum. ***Kendisini*** tanımıyorduk. Kediye karşı ***kendilerini*** korurlar.” örneklerinde de görüldüğü üzere altı çizili olan *kendi, kendim, kendisi, kendileri* kelimeleri *dönüştürülük zamiri* olarak kullanılmıştır (Banguoğlu, 2015: 364).

Eski Uygur Türkçesindeki *dönüşlülük zamirleri*, *kentü / kenti* “kendi” ve öz “öz, kendi” kelimeleridir. Ayrıca Eski Uygur Türkçesi metinlerinde *kentü / kenti* “kendi, bizzat” *dönüşlülük zamiri*, *kentü*, *kendü*, *kntü* imlaları ile de yer almaktadır ve öz “öz, kendi” *dönüşlülük zamiri* de “öz, kendi, bizzat, mahiyet, şahıs, hayat, vücut” anlamlarında da kullanılabilir (Eraslan, 2012: 257-258).

Eski Uygur Türkçesinde *kentü* ve *öz* kelimelerinin iyelik eki almadan genellikle sıfat olarak, iyelik ekleri aldıklarında ise zamir olarak kullanıldıkları görülmektedir. Ayrıca *kentü* ve *öz* isimlerinin, iyelik ekleri aldıklarında zamirleşmelerinin yanında Eski Uygur Türkçesinde iyelik eklerini almadan da *dönüşlülük zamiri* olarak kullanıldıkları görülmektedir (Eraslan, 2012: 256).

Dönüşlülük zamirleri, *gönderim* ögesi olarak kullanılabilen bir bağdaşıklık ögesidir (Torusdağ ve Aydın, 2021: 114).

Dönüşlülük zamirleri ile gönderim yapabilmek için öncelikle metindeki cümlede *dönüşlülük zamiri* kullanılmalı, sonra devamındaki veya öncesindeki cümlede *dönüşlülük zamirinin* karşılığı olan kişi yer almalıdır. Böylece metinde *dönüşlülük zamiri* ile artgönderim veya öngönderim gerçekleşmektedir.

Örneğin, “**Ali** babasının aldığı oyuncağı yanlışlıkla kırdı. Şimdi de **kendisi** oyuncağı onarmaya çalışıyor.” cümlesinde *kendisi* *dönüşlülük zamiri* kendisinden önceki *Ali* kişisine artgönderimde bulunmaktadır. “*Masadaki her şeyi **kendimiz** yaptık. **Teyzenle ben** sabahtan beri koşturuyoruz.*” cümlesinde de *kendimiz* *dönüşlülük zamiri* kendisinden sonraki *teyzenle ben* kişilerine öngönderimde bulunmaktadır.

3.1.1.2.1.3. İşaret Zamirleri İle Gönderim

İşaret zamirleri, varlıkları işaret ederek veya göstererek karşılayan ve *bu*, *şu*, *o*, *bunlar*, *şunlar*, *onlar* şeklindeki zamirlerdir. *İşaret zamirlerinin* varlıklara olan işareti; zamanda, mekânda ve tasavvurda uzaklık ve yakınlık kavramına bağlı olduğu için, konuşana oranla *bu* ve *bunlar* en yakında, *şu* ve *şunlar* biraz daha uzakta, *o* ve *onlar* da uzakta olan varlıkları göstermek için kullanılmaktadır. *İşaret zamirleri*, hâl ve çokluk eklerini alarak çekime girmektedir, ancak çekimlenirken kendileri ile hâl ekleri arasına bir zamir n’si girmektedir (Ergin, 2013: 273, Korkmaz, 2014: 402-403).

“**Bu** benim olsun. **Bunlar** yerine konsun. **Şu**, kütüphaneye gitsin. **Şunlar** öğrencilere dağıtılsın. **O** bizi düşünmesin. **Onlar** orada kalsın.” örneklerinde de görüldüğü üzere altı çizili olan *bu*, *bunlar*, *şu*, *şunlar*, *o*, *onlar* kelimeleri *işaret zamiri* olarak kullanılmıştır (Korkmaz, 2014: 403).

Eski Uygur Türkçesindeki *işaret zamirleri*, *bo / bu*, *şo / şu* ve *ol*'dur ve bu zamirler *kişi zamirlerinin* 3. kişisini temsil etmektedir (Gabain, 2007: 67). Bu bakımdan *ol kişi zamiri* aynı zamanda *işaret zamiridir*, sadece *işaret zamiri* olarak kullanılanlar ise, *bu* ve *şu* zamirleridir (Eraslan, 2012: 262). Eski Uygur Türkçesindeki *işaret zamirlerinin* teklik biçimleri, çokluk manasında da kullanılabilse de çokluk bildiren ekler de bulunmaktadır (Gabain, 2007: 68).

Eski Uygur Türkçesindeki *bu / bo* “bu” *işaret zamiri* yakında bulunan nesnelere işaret etmek suretiyle karşılama yapmaktadır. Eski Uygur Türkçesi metinlerinde zamir, *bu* veya *bo* şekillerinde tespit edilmektedir. Zamirin çekimli şekillerinde zamir n’si ortaya çıkmakta ve teklik çekimli şekillerinde de *b-* > *m-* değişmesi görülmektedir. *Bu / bo işaret zamirinin* çokluk şekli ise *bular / bolar* (< *bu +lar*) şeklindedir, ancak *bular / bolar*’ın yalın ve çekimli şekillerinde *b-* > *m-* değişmesi görülmediği gibi zamir n’side kullanılmamaktadır (Eraslan, 2012: 263-264).

Eski Uygur Türkçesindeki *şu / so* *işaret zamiri*, biraz uzakta bulunan nesnelere işaret yoluyla belirtmektedir. Eski Uygur Türkçesinde *şu / so işaret zamirinin* kullanılışı fazla yaygın değildir (Eraslan, 2012: 266).

Eski Uygur Türkçesindeki *ol işaret zamiri*, uzakta bulunan nesnelere belirtmektedir ve zamirin teklik ve çokluk şekilleri, *ol kişi zamiri* ile aynı şekildedir (Eraslan, 2012: 266). *Ol işaret zamirinin* çokluk şeklinde de hem tekil hâli kullanılmakta hem de hâl ekleriyle çekimlenmiş şekilleri kullanılmaktadır (Gabain, 2007: 68). Aynı zamanda *işaret zamirleri* instrumental eki almamaktadır (Ergin, 2013: 275). Ancak Eski Türkçedeki *anın* zamiri gibi çok nadir örnekler de bu ek görülmektedir (Gabain, 2007: 68, Ergin, 2013: 275, Tekin, 2016: 114-115). Özellikle Eski Uygur Türkçesi eserlerindeki *ol kişi zamirinin anta* şekli, genellikle *işaret zamirinin* bulunma hâl ekli şekli olmakla birlikte çok az örnekte *ol kişi zamirinin* bulunma hâlini vermektedir (Nalbant, 2008: 140). Eski Uygur Türkçesinde teklik 3. *kişi zamirinin* eşitlik hâli *ança* ise “o kadar, onun gibi, öyle, böyle, biraz” anlamlarında hâl zarfı olarak da kullanılmaktadır ve *ançanın +ta / +da* bulunma hâli ekiyle genişlemiş şekli *ançata* “tam o esnada, tam orada, ondan” anlamları ile kullanılmaktadır (Eraslan, 2012: 247). Eski Uygur Türkçesinde *ol işaret zamirinden* türeyen *antağ / andağ* “hemen, derhâl”, *ança / inçe* “biraz, o kadar”, *ançulayu* “böyle, bunun gibi”, *andağ / antağ* “böyle, bunun gibi” şeklinde başka *işaret zamirleri* de kullanılmaktadır (Gabain, 2007: 68).

Ayrıca Genel Türkçede *işaret zamirlerinin* üçüncü kişi teklik ve çokluk biçimi olan *o* ve *onlar* şekilce *kişi zamirlerinin* aynısıdır ancak bunların *kişi zamiri* mi, yoksa *işaret zamirleri* mi olduğu, kullanımdaki bağlamlarından anlaşılmaktadır (Korkmaz, 2014: 404). Eski Uygur Türkçesi eserlerinde de *ol kişi zamiri*, hem *kişi zamiri*, hem *işaret zamiri* ve *işaret sıfatı* hem de *bildirme* olarak kullanılmaktadır (Nalbant, 2008: 137). Eski Uygur Türkçesinde de kullanılan *antag* “öyle”, *ança / inçe* “böyle, böylece; şöyle, şöylece; öyle, öylece” ve *ançulayu* “öylece, şu şekilde” şeklindeki *işaret zamirleri* de Genel Türkçedeki *böyle*, *şöyle* ve *öyle* sözcüklerinin karşılıktadır.

Böyle, *şöyle* ve *öyle* sözcükleri de özellikle *zamir*, *sıfat* ve *zarf* görevinde kullanıldıklarında hem bir *gönderim* değerine sahip olmaktadır hem de metnin bütünlüğüne katkı sağlayan birer *bağdaşıklık* ögesini oluşturmaktadır. *Böyle* sözcüğü ve türevleri, *öyle* ve *şöyle* sözcüklerine göre *gösterme sıfatı*, *hâl zarfı*, *işaret zamiri*, *miktar zarfı*, *belirsizlik zamiri* ve *bağlaç* görevleri ile daha çok kullanılmaktadır. *Böyle* sözcüğünün, bağdaşıklık ögesi olarak kullanımında *artgönderim* özelliği öne çıkmakta, *öngönderim* ve *dış gönderim* özelliği sınırlı kalmaktadır. *Öyle* sözcüğü ve ondan türeyen kelimeler ise; *miktar zarfı*, *işaret zamiri*, *hâl zarfı*, *gösterme sıfatı*, *bağlaç* ve *ekleni soru* görevleriyle kullanılırken *miktar zarfı* olarak kullanımının dışında *artgönderim* ve *öngönderim* özelliği ile bir *bağdaşıklık* ögesi olarak metnin bütünlüğüne katkı sağlamaktadır. Kullanımı en az olan *şöyle* sözcüğü ise, metinde *hâl zarfı*, *işaret zamiri*, *yer zarfı*, *bağlaç* görevleriyle kullanılmakta ve bir *bağdaşıklık* ögesi olarak *öngönderim* özelliğiyle öne çıkmaktadır. (Uzun, 2016: 159-160).

İşaret zamirleri, anlatımda veya metinde kısalık sağlamak, eski bilginin tekrarını önleyerek metni veya anlatımı sıkıcılıktan kurtarmak amacıyla kullanılan bir bağdaşıklık ögesidir (Torusdağ ve Aydın, 2021: 105). *İşaret zamirleri*, bir ismin, nesnenin, kavramın, cümlenin, ifadenin, paragraf veya metnin tamamının yerine geçebilme özelliğine sahip olduğu için, yerine geçtiği ifadelerle de *gönderim* yaparak bağdaşıklık ögesi olarak kullanılmaktadır (Akçataş, 2020: 107).

İşaret zamirlerinin gönderim yapabilmesi için öncelikle metindeki cümlede *işaret zamiri* kullanılmalı, sonra devamındaki veya öncesindeki cümlede *işaret zamirine* karşılık olan nesne/cümle/ifade yer almalıdır. Böylece metinde *işaret zamiri* ile *artgönderim* veya *öngönderim* gerçekleşmektedir.

Örneğin, “***Haftaya tatile çıkıyorum. Bunu*** kimse bilmiyor.” cümlesinde *bunu* *işaret zamiri* kendisinden önceki *Haftaya tatile çıkıyorum.* cümlesine *artgönderim*de bulunmaktadır (Akçataş, 2020: 107). “***Sunları*** kimsenin görmeyeceği bir yere saklaman

gerekiyor. Neyi? Yazılı kağıtlarını mı?” cümlesinde de *şunları işaret zamiri* kendisinden sonraki *yazılı kağıtlarını* ifadesine öngönderimde bulunmaktadır (Aşkın Balcı, 2018: 70).

3.1.1.2.1.4. Belirsizlik Zamirleri İle Gönderim

Belirsizlik zamirleri, kişileri ve nesnelere belirsiz olarak temsil eden zamirlerdir. Aslında *belirsizlik zamiri* olan sözcükler *adam, insan, kimse, herkes, cümlesi, falan, filan, falanca, filanca, şey, biri, birisi, başkası, hepsi, kimisi* şeklinde birkaç taneyi geçmeyecek kadar az sayıdadır (Ergin, 2013: 279, Korkmaz, 2014: 412, Karaağaç, 2019: 431). *Belirsizlik zamirleri*; bazı belirsiz sıfatlara, soru zamirlerine ve zarflara iyelik eklerinin getirilmesiyle de oluşturulmaktadır (Korkmaz, 2014: 412). Ayrıca *belirsizlik zamirleri*, çokluk ve isim çekimi eklerini alarak çekime girmektedir (Korkmaz, 2014: 414).

“Kişi sözünü tutmalı. Kimse ondan bir şey beklemez. İnsan bir haber gönderir. Adam arkadaşını yolda bırakır mı?” örneklerinde de görüldüğü üzere altı çizili olan *kişi, kimse, insan, adam* kelimeleri *belirsizlik zamiri* olarak kullanılmıştır (Banguoğlu, 2015: 368-369).

Belirsizlik zamirleri, *öteki, beriki, deminki, alttaki, dağdaki, benimki, seninki* şeklinde *+ki* sıfat ve zamir yapma eki ile de oluşabilmektedir (Ergin, 2013: 279, Banguoğlu, 2015: 368). Ancak bu kelimelerin *belirsizlik* durumu dışında, bir yeri veya sahipliği belirtme ifadesi de vardır. Bu yüzden *benimki, seninki* gibi şekiller iyelik zamiri adı altında da incelenmektedir. *Öteki, beriki* gibi ifadelerde de işaret ifadesi yok değildir, ancak sahiplik ve işaret ifadelerine bakılmaksızın bunlar *belirsizlik zamiri* olarak da değerlendirilebilmektedir (Ergin, 2013: 279).

Eski Uygur Türkçesinde kullanılan *belirsizlik zamirleri* ise, *iyelik ekli olmayan sözcükler* ve *iyelik ekli sözcükler* olmak üzere iki grupta incelenmektedir. *İyelik ekli olmayan sözcükler*, iyelik eki almıyan *belirsizlik zamirleri*dir ve *alku* “bütün, hep”, *kağaç* “bütün, hep, herkes”, *kağaçun* “hepsi” şeklindeki kelimeler *iyelik ekli olmayan belirsizlik zamirleri*dir. *İyelik ekli sözcükler* ise, *belirsizlik sıfatlarının* iyelikli şekillerinin *belirsizlik zamiri* olarak kullanılmasıdır (Eraslan, 2012: 270-272).

Alku “bütün, hep” ve *kağaç* “bütün, hep, herkes, her şey” *belirsizlik zamirleri*, aslında *belirsizlik sıfatıdır*, ancak *alku* ve *kağaç belirsizlik sıfatları*, yalın ve çekimli şekilleriyle Eski Uygur Türkçesinde *belirsizlik zamiri* olarak kullanılmaktadır (Eraslan, 2012: 270-272, Tekin, 2016: 119).

Kop {Hep, hepsi} *belirsizlik zamiri* de belirsizlik sıfatıdır, ancak Eski Uygur Türkçesinde *belirsizlik zamiri* olarak da kullanılmaktadır.

Ayrıca *kaşağun* “hepsi” *belirsizlik zamiri* de cümlenin öznesinden sonra kullanıldığında, özneyi kuvvetlendirme görevini üstlenmektedir (Eraslan, 2012: 272).

Belirsizlik zamirlerinin gönderim yapabilmesi için öncelikle metindeki cümlede *belirsizlik zamiri* kullanılmalı, sonra devamındaki veya öncesindeki cümlede *belirsizlik zamirine* karşılık olan ifade yer almalıdır. Böylece metinde *belirsizlik zamiri* ile artgönderim veya öngönderim gerçekleşmektedir.

Örneğin, “**Öğrenciler** okulun ilk günü çok heyecanlıydı. **Hepsi** sıralarında oturup sessizce öğretmenlerinin gelmesini bekliyordu.” cümlesinde *hepsi belirsizlik zamiri* kendisinden önceki *öğrenciler* öznesine artgönderimde bulunurken, “**Herkes** çok uyumlu çalıştı. **Ali** bilgileri düzenledi, **Betül** sunuma yardım etti, **Ferit** eksik kısımları kontrol etti.” cümlesinde de *herkes belirsizlik zamiri* kendisinden sonraki *Ali, Betül ve Ferit* öznelerine öngönderimde bulunmuştur.

3.1.1.2.1.5. Soru Zamirleri İle Gönderim

Soru zamirleri, canlı ve cansız varlıkları soru yoluyla temsil eden zamirlerdir. *Soru zamirleri*, *kim*, *kimin*, *kime*, *ne*, *neden*, *nere*, *nereye*, *nereden*, *kaç*, *kaçıncısı*, *hani*, *hangisi*, *hangisinden* vb. şeklindedir. *Kim*, *ne* ve *nere* şeklindeki *soru zamirleri*, asıl soru zamirleridir. *Hangisi* ve *kaçı* gibi diğer *soru zamirleri* ise, başka kelimelere iyelik eki getirilmesiyle zamire dönüştürülmüş şekillerdir (Korkmaz, 2014; 419).

“**Kim** geldi? **Ne** getirdi? **Kimin** hesabı? **Neyle** taşıdınız? **Neden** yapılmış? **Kimde** kaldı?” örneklerinde de görüldüğü üzere altı çizili olan *kim*, *ne*, *kimin*, *neyle*, *neden* soru kelimeleri *soru zamiri* olarak kullanılmıştır (Banguoğlu, 2015: 367).

Eski Uygur Türkçesindeki *soru zamirleri*, canlılar için *kim*, cansızlar için *ne* olmak üzere iki tanedir. Ayrıca bunlara bir de **ka soru zamiri* dâhil edilebilmektedir. Ancak **ka soru zamiri* kök olarak kullanılmayıp genişlemiş hâlde kullanılmaktadır (Gabain, 2007: 72-73, Eraslan, 2012: 266).

Eski Uygur Türkçesindeki *kim soru zamiri*, insanlar için kullanılan ve insanları soru yoluyla belirten zamirdir. *Kim soru zamiri*, iyelik ve hâl eklerini almaktadır. *Kim soru zamirinin* çekimi esnasında bir değişiklik meydana gelmemektedir *Kim soru zamirinin* çokluk şekli *kimler* (< *kim+ler*) şeklinde yalın hâdedir, fakat Eski Uygur Türkçesinde yaygın şekilde kullanılmamaktadır (Eraslan, 2012: 266-267).

Eski Uygur Türkçesindeki *ne soru zamiri*, insan dışında canlı ve cansız her şeyi karşılamakta ve “ne, hangi, niçin, nasıl” anlamlarıyla kullanılmaktadır. *Ne soru zamiri* de *kim soru zamiri* gibi isim çekim eklerini almakta, isimler gibi çekime girmektedir, ancak çekim esnasında ses değişikliğine uğramamaktadır. Ayrıca Eski Uygur Türkçesinde *ne soru zamirinin* iyelikli şekilleri kullanılmamaktadır. *Ne soru zamirinin* çokluk şekli *neler* şeklindedir, fakat Eski Uygur Türkçesinde pek kullanılmamaktadır (Eraslan, 2012: 268-269). *Ne soru zamirinin*, *neteg* “ne gibi, nasıl”, *nälük* “niçin” vb. şekilleri de *soru zamiri* olarak kullanılmaktadır (Gabain, 2007: 72, Eraslan, 2012: 269, Tekin, 2016: 117-118).

Metinlerde veya konuşmalarda *soru zamirleri*, yerine geçtikleri ismi gizleyerek cevapta yer alan isime gönderimde bulunmaktadır (Aktaş, 2019: 29). “**Kimi** gördün? **Kapıcıyı** gördüm. **Ne**ye baktılar? **Yapıya** baktılar. **Kime** söylüyorsun? **Sana** söylüyorum.” cümlelerinde de görüldüğü üzere, yerini tuttıkları adı soru yoluyla karşılayan *soru zamirleri*, öncelikle kastedilen kimsenin ve nesnenin karşılığını bulmaya çalışmaktadır, sonra da bu *soru zamirlerinin* karşılığı olan cevaplar, aynı çekimde ve söz içinde aynı işleyişte yer almaktadır (Banguoğlu, 2015: 367). Bu durum sayesinde metinde veya konuşmada artgönderim veya öngönderim gerçekleşmektedir.

Örneğin, “Karşıdaki **Elif** mi **Betül** mü? **Kim**?” cümlesinde *kim soru zamiri* kendisinden önceki *Elif* ve *Betül* öznelerine artgönderimde bulunurken, “*Dün bizden neyi gizlemişler? Kaza yaptıklarını.*” cümlesinde de *neyi soru zamiri* kendisinden sonraki *kaza yaptıklarını* ifadesine öngönderimde bulunmuştur.

Metinlerde *ne*, *neler*, *kimler soru zamirleri* daha çok *öngönderim* özelliğiyle kullanılmaktadır (Balyemez, 2011: 95-99, Somuncu, 2021: 179-187). Ancak *soru zamirlerinin artgönderim* özelliğinin olduğu da bilinmektedir (Aktaş, 2019: 47-48).

3.1.1.2.2. Sıfat Kullanımı İle Gönderim

Bir varlığı vasıflayan veya belirleyen kelimeye *sıfat* adı verilir (Banguoğlu, 2015: 341). Nesnelerin kendilerinin isimleri asıl isimleriyken, *sıfatlar* ise nesnelerin kendilerinin değil vasıflarının adlarıdır ve Türkçede *sıfatlar* vasıflandırdıkları veya belirttikleri isimlerin önüne gelirler (Ergin, 2013: 244).

Kibar çocuk, **kırmızı** araba, **bu** oda, **su** bölge örneklerinde de görüldüğü üzere altı çizili olan *kibar*, *kırmızı*, *bu* ve *şu* kelimeleri *çocuk*, *araba*, *oda* ve *bölge* isimlerinin önüne gelerek *sıfat* durumunda kullanılmıştır.

Sıfatlar, Niteleme ve Belirtme Sıfatları olmak üzere iki grupta incelenirken, *Belirtme Sıfatları* kendi içinde *Gösterme (İşaret) Sıfatları, Soru Sıfatları ve Belirsizlik Sıfatları* şeklinde alt başlıklar altında incelenmektedir (Nalbant, 2008: 99).

Metin içinde sadece *zamirlerle* değil aynı zamanda tekrardan kaçınmak için *sıfatlarla* da *artgönderim* ve *öngönderim* yapılmaktadır; böylece *sıfatların kullanımı ile gönderimler* daha çok *belirtme sıfatları* grubunda yer alan *gösterme (işaret) sıfatları* ile yaygın bir şekilde kullanılmaktadır (Aşkın Balcı, 2018: 70-71).

3.1.1.2.2.1. Gösterme Sıfatı İle Gönderim

Gösterme Sıfatları, varlıkları gösterme yoluyla belirten sıfatlardır. Belirtme, varlıkların buldukları yeri mekândaki, zamandaki veya tasavvurdaki uzaklık derecelerine göre göstererek yapılmaktadır. Türkiye Türkçesinde bu işlevi yüklenmiş olan *bu, şu, o* (< *ol*) sıfatlarıdır, ancak aslında bu sıfatlar birer zamirdir. Bu zamirler isimlerin önünde birer sıfat görevi yüklenmişlerdir (Korkmaz, 2014: 375). Örneğin, ***bu*** *ağaç*, ***su*** *çiftlik*, ***o*** *dağlar*, ***bu*** *yaz*, ***su*** *günler*, ***o*** *dakika*, ***bu*** *davranış*, ***su*** *haberler*, ***o*** *anlaşma* gibi (Banguoğlu, 2015: 351-352).

Türkçede sıfatlar hiçbir işletme eki almadıkları için *gösterme sıfatı* olarak işaret zamirlerinin yalnız teklik şekilleri kullanılmaktadır (Ergin, 2013: 248). Çokluk ekini ise, *şu dağlar*, *şu denizler*, *şu yollar* örneklerinde görüldüğü üzere işaret edilen, gösterilen nesne almaktadır (Korkmaz, 2014: 375).

Eski Uygur Türkçesinde ise kullanılan *gösterme sıfatları*, **an* “o”, *bu ~ bo* “bu” ve *ol* “o”dur (Eraslan, 2012: 174-175). Çok yaygın olmamakla birlikte *şo* “şu” zamiri de *gösterme sıfatı* olarak eserlerde görülebilmektedir (Nalbant, 2008: 106).

**an* “o” gösterme sıfatı, Eski Uygur Türkçesinde yaygın olmamakla beraber Altay dillerinde kullanılan teklik 3. şahıs zamirinin eski şeklidir ve *bu ~ bo* “bu” yakında bulunan bir nesneyi, *ol* “o” ise uzakta bulunan bir nesneyi işaret etmek için kullanılan gösterme sıfatıdır (Eraslan, 2012: 174-175).

Gösterme sıfatlarının gönderim değeriyle bağdaşıklık ögesi olarak kullanıldığı görülmektedir. *Gösterme sıfatlarının* gönderim değerleri, daha önce geçen eski bilgi taşıyıcısı söz parçalarının yinelenmesini engellemekte ve eski bilgiyi gönderim yoluyla metin çözücüyeye aktarmaktadır. Böylece söz düzleminde eski bilginin kendisi yerine, izi yinelenmektedir. Ana tümcede yer alan yeni bilgi ise, açık bir biçimde verilmektedir (Subaşı Uzun, 1995: 47-49).

Örneğin, “Annem çikolata kaplı kestaneli pasta yapardı. Her doğum günümde o pastayı isterdim.” cümlesinde *o pasta* ifadesi ile *çikolata kaplı kestaneli pasta* kastedilerek artgönderim yapılmıştır (Akçataş, 2020: 108). “Bu küçük köyde konaklamaya karar verdik. Ama köyün ne suyu ne de elektriği vardı” cümlesinde de *bu küçük köy* ifadesi ile *köye* öngönderim yapılmıştır (Aşkın Balcı, 2018: 71).

Örneklerde de görüldüğü üzere *gösterme sıfatları*, anlatıcının kısa anlatım içinde, eski bilgi tekrarını engellemek üzere başvurduğu birimler olarak ortaya çıkmaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 49, Torusdağ ve Aydın, 2021: 109). Aynı zamanda *gösterme sıfatları* sayesinde tümcedeki yeni bilgilerin ön plana çıkarılmasıyla metin çözücünün zihninde *gösterme sıfatının* işaret ettiği kişi ya da nesnenin belirginleştirildiği de görülmektedir (Subaşı Uzun, 1995: 49, Demirel, 2021: 227).

3.1.1.2.2.2. Soru Sıfatı İle Gönderim

Soru sıfatları, varlık ve nesnelere soru yoluyla belirten sıfatlardır. Sıfatın bu özelliği, ismin önüne getirilen *kaç, kaçır, kaçınıcı, hangi, ne, nasıl, neredeki* gibi *soru sözcükleri* ile karşılanır. Türkçedeki *ne soru sıfatı* ve Arapçadaki *asl* kelimesinin birleşimi ile oluşan *nasıl soru sıfatı* da isimlerin önüne geldiğinde bir varlığın, bir nesnenin nasıl olduğunu, niteliğini ve özelliğini belirtir (Ergin, 2013: 252-253, Korkmaz, 2014: 381-382).

Eski Uygur Türkçesindeki *soru sıfatları*, “*ne*” ve “**ka*” köküne dayalı olmak üzere iki türdür ve bunlar *ne* “*ne*”, *negü* “*hangi*”, *kaç* “*kaç, birkaç*”, *kayu* “*hangi*” şeklindedir (Eraslan, 2012: 204-205).

Soru sıfatının gönderim yapabilmesi için öncelikle metindeki cümlede *soru sıfatı* kullanılmalı, sonra devamındaki veya öncesindeki cümlede *soru sıfatına* karşılık olan cevap yer almalıdır. Böylece metinde *soru sıfatı* ile artgönderim veya öngönderim gerçekleşmektedir.

Örneğin, “Mavi mi kırmızı mi? Hangi topu istersin?” cümlesinde *hangi soru sıfatı* kendisinden önceki *mavi mi kırmızı mi* cümlesine artgönderimde bulunurken, “Nasıl bir ev alacaksın? Bahçesi olan bir ev alacağım.” cümlesinde de *nasıl soru sıfatı* kendisinden sonraki *bahçesi olan* cevabına öngönderimde bulunmuştur.

3.1.1.2.2.3. Aitlik Eki Almış Yön Bildiren Sıfatlar İle Gönderim

İçinde bulunma ve aitlik bildirme özelliğine sahip olan aitlik veya iyelik bildiren +ki eki, isimlerin hem kök veya gövdelerine hem de ilgi ve bulunma durumu eki almış şekillerinden sonra gelir (Ergin, 2013: 226, Korkmaz, 2014: 280).

Aitlik bildiren +ki eki; deminki, dünkü, karşıki, önceki, öteki, beriki, sonraki, yarınki örneklerinde de görüldüğü gibi, bazı zaman ve yer bildiren isimlere doğrudan eklenebilir. Aitlik bildiren +ki eki, bu görevi ile hem isimlerin önünde sıfat görevi yüklenir hem de isim çekim eklerini alıp bir isim gibi kullanılır. Örneğin, ağaçtaki (kuş), eldeki (imkân), evdeki (hesap), karşıdaki (ev), üstteki (sokak) ve yanımdaki (para) şeklindeki +DA+ki eki ile isimden sıfat türetilmiş ve bu ekin sıfat görevini üstlenmesi ile ekten sonraki ismin düşürüldüğü görülür (Korkmaz, 2014: 280, 342).

Eski Uygur Türkçesindeki *aitlik bildiren +ki ekinin* yaygın olarak *+kı / +ki*, nadir olarak ise *+gı* şeklindedir. İsimlerin yalın, bulunma-çıkma ve çıkma hâline getirilen bu ek, isimlerin zamir veya sıfat gibi kullanılmasını da sağlar (Eraslan, 2012: 163-165).

Aitlik bildiren +ki ekinin gönderim yapabilmesi için öncelikle metindeki cümlede *+ki aitlik ekine sahip olan bir isim* kullanılmalı, sonra devamındaki veya öncesindeki cümlede *+ki aitlik ekine sahip olan isim* karşılık olan cümle ve sözcük yer almalıdır. Böylece metinde *aitlik bildiren +ki eki* ile artgönderim veya öngönderim gerçekleşmektedir.

Örneğin, “Bu **kutu** yerleştirildi. Sadece **yandaki** kaldı.” cümlesinde *+ki aitlik ekine sahip olan yandaki* sözcüğü kendisinden sonraki *kutu* sözcüğüne artgönderimde bulunurken, “**Alttaki** tam oturmamış. **Parçayı** söküp tekrar yerleştirelim.” cümlesinde *+ki aitlik ekine sahip olan alttaki* sözcüğü kendisinden sonraki *parça* sözcüğüne öngönderimde bulunmuştur.

3.1.1.2.3. Zarf Kullanımı İle Gönderim

Zarflar, fiillerden, sıfatlardan, sıfat-fiillerden ve zarf niteliğindeki sözlerden önce gelen ve onları zaman, yer-yön, nitelik, durum azlık-çokluk bildirme, pekiştirme ve sorma gibi çeşitli yönlerden etkileyerek anlamlarını daha belirgin bir duruma getiren kelimelerdir (Korkmaz, 2014: 427). *Zarflar*, özellik isimleridir; ancak bu özellikler, varlıktan çok varlığın hareketlerinde görülen özelliklerdir (Karaağaç, 2019: 427).

Yarın gelecek, daha söylemedi, aşağı indi, dün gitti, şimdiden hazırlandı, pek sinirli, çok kızgın örneklerinde de görüldüğü üzere altı çizili olan *yarın, daha, aşağı, dün, şimdiden, pek, çok* kelimeleri *gelmek, söylemek, inmek, gitmek, hazırlanmak* gibi fiillerin ve *sinirli, kızgın* gibi isimlerin önüne gelip onları belirginleştirerek *zarf* durumunda kullanılmıştır.

Zarflar da sıfatlar gibi tek başlarına kullanıldıklarında isimdir (Ergin, 2013: 258). Ancak her isim de *zarf* olamamaktadır (Korkmaz, 2014: 427).

İsim olduklarında çekim eklerini alabilen fakat *zarf* olduklarında hâl ve yer bildiren çekim eklerinin dışında çekim eki alamayan *zarflar*, genellikle çekimsizdirler. Ancak *zarflar*, hâl ve yer bildiren çekim eklerinden olan eşitlik, instrumental ve yön ekleri aldıklarında bu ekler edat görevi üstlenerek çekim ekleri içinde *zarf* eki durumuna geçmektedir. Kısacası, yön, instrumental ve eşitlik eki almış isimler *zarf* olarak kullanılabilirler, çünkü bu ekler zarfı bağlı olduğu fiile bağlayan çekim ekleri görevinde değil, ismi *zarf* yapan ekler görevini üstlenmektedir (Ergin, 2013: 258-259).

Zarflar, cümle içindeki görevlerine göre *Zaman, Yer-Yön, Miktar, Hâl ve Soru Zarfları* olmak üzere beş grupta incelenmektedir (Korkmaz, 2014: 460).

Sıfatların, eylemlerin veya görev olarak kendisine benzeyen kelimelerin anlamlarını açıklayan veya sınırlayan *zarflar*, metin içindeki bağlantıların oluşmasını sağlayarak tümceleri birbirlerine bağlamaktadır (Aşkın Balcı, 2018: 137). *Zarflar*, bu özelliği ile metin içinde *gönderim* yaparak metindeki bağdaşıklık oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Çalışmasında artgönderimleri kullanım biçimlerine göre on farklı türde sınıflandıran Günay, *zarflarla yapılan artgönderimler* hakkında aşağıdaki bilgileri vermektedir:

“*Artgönderimler, zarflar yardımıyla da yapılabilir. Özellikle yer ve zaman zarfları, bir söylemde yer alan iki parça arasındaki ilişkinin kurulmasına katkı sağlayabilir. Konuşma ortamına bağlı olarak yer ve zaman zarfları, artgönderim ve öngönderim olarak da kullanılabilir. Bu tür zarflar, daha önceki bir eylem ya da durumla ilgili olarak bir başka durum ya da eylemi belirtir* (2017: 83-84).”

3.1.1.2.3.1. Soru Zarfı İle Gönderim

Soru zarfı, fiildeki oluş ve kılışı çeşitli yönlerden *hani, nasıl, ne, ne denli, ne biçim, neden, nerede, nereden, ne kadar, nice, niçin* gibi soru yoluyla belirleyen

zarflardır (Korkmaz, 2014: 482). *Soru zarfları*, yalın hâldeki veya edat grubu şeklindeki soru sözcükleridir (Eraslan, 2012: 237).

Eski Uygur Türkçesindeki *soru zarfları* “*ne*” ve “**ka*” köküne dayalı olmak üzere iki türdür (Eraslan, 2012: 237-240).

Ne köküne dayalı olan soru zarfları, *ne* soru sözcüğünün yalın veya çeşitli yapım ekleriyle genişlemiş şekillerinin soru zarfı olarak kullanılmasıdır. *Ne köküne dayalı soru zarflarının* yalın veya hâl ekli şekilleri *ne* “ne, nasıl” ve *neke* “niye, neden, ne yüzden” şeklindedir. Genişlemiş şekilleri ise *neçük* “nasıl”, *neçükin* “nasıl, ne şekilde”, *neçükleti* “niçin, nasıl”, *negü* “niçin, nasıl, ne gibi”, *negük* “niçin”, *negül* “nasıl”, *negülük / neglük / negülüğ* “nasıl, niçin”, *nelük* “nasıl, niçin”, *nemen* “nasıl” şeklindedir. Aynı zamanda bazı edat grupları şeklinde kullanımı ise *ne teg* “nasıl, ne şekilde”, *ne tegin* “nasıl”, *ne üçün* “niçin, neden”, *neçekte tegi* “niceye kadar”, *neçete kin* “nice sonra, bir zaman sonra” şeklindedir (Eraslan, 2012: 237-239).

**ka köküne dayalı olan soru zarfları*, Eski Uygur Türkçesinde **ka* kökünden hâl ekleriyle veya yapısı tereddütlü bazı eklerle genişlemiş şekillerin *soru zarfı* olarak kullanılmasıyla oluşmuştur. **ka köküne dayalı soru zarfları*, *kaçça* “nereye, ne tarafa, ne kadar”, *kanta* “nerede” ve *kanturan* “nasıl” şeklindedir (Eraslan, 2012: 240).

Soru zarfları, soru zamirleri ve soru sıfatları gibi zamir özelliği taşıdıkları için, *soru zarfları ile gönderimler* de soru zamirleri ve soru sıfatlarında olduğu gibidir. *Soru zarfı*, cevap tümcelerine gönderimde bulunarak oluşmaktadır (Aktaş, 2019: 32).

Soru zarfının gönderim yapabilmesi için öncelikle metindeki cümlede *soru zarfı* kullanılmalı, sonra devamındaki veya öncesindeki cümlede *soru zarfına* karşılık olan cevap yer almalıdır. Böylece metinde *soru zarfı* ile artgönderim veya öngönderim gerçekleşmektedir.

Örneğin, “***Yardım mı ettiler, destek mi oldular? Ne yaptılar sana?***” cümlesinde *ne soru zarfı* kendisinden önceki *yardım mı ettiler, destek mi oldular* cümlesine artgönderimde bulunurken, “***Okuldan kimi sordular? Berna’yı.***” cümlesinde de *kimi soru zarfı* kendisinden sonraki *Berna* cevabına öngönderimde bulunmuştur.

3.1.1.2.3.2. Yer Zarfı İle Gönderim

Yer zarfı, fiildeki oluş ve kılışın yerini ve yönünü belirleyerek *nereye?*, *nerede?*, *nereden?*, *nereye doğru?*, ve *nereye kadar?* gibi sorulara karşılık olan zarftır (Korkmaz, 2014: 462). *Yer zarfı*, boşlukta bir yer ifade eden yer isimleri olduğu için zarf olarak fiilin yönünü gösterir ve bu yüzden de çoğu *yer zarfları* yön eki ile zarf yapılmıştır

(Ergin, 2013: 259). *Yer zarflarının* bir kısmı eksiz kullanılabilirken büyük bir kısmı ise yer ve yön bildiren hâl eklerinin getirilmesiyle oluşmaktadır (Nalbant, 2008: 179).

Eski Uygur Türkçesinde ise *yer zarfları*, hem *yer-yön belirten isimlerle* hem *hâl ekleriyle* hem de *bazı kelime gruplarından* ve *bazı zarf-fiillerden* oluşmaktadır (Eraslan, 2012: 210-216). Özellikle $\{+DA\}$ eki ile türetilen *bunta* “burada” ve *anta* “orada” kelimeleri hem yer zarfı hemde işaret zamiri olarak kullanılabilir (Tekin, 2016: 130-131).

Yer zarfları, bir söylem veya metinde geçen iki parça arasındaki ilişkiyi kurmaya yardımcı olabildiği için *yer zarfları* ile artgönderim veya öngönderim şeklinde *gönderimler* yapılabilmektedir. Bu gönderimler, cümlede yer alan *burası*, *orası*, *buraya* vb. şeklindeki *yer zarfları* ile yapılmaktadır. Ancak *yer zarfları ile gönderimlerin* gerçekleşebilmesi için alıcının, konuşan öznenin metinde kastettiği yer ifadelerini bilmesi gerekmektedir (Günay, 2017: 84).

Örneğin, “Kanlıca’ya gittik. Oranın yoğurdu bir başka oluyor.” cümlesinde *oranın* ifadesi ile *Kanlıca* kastedilerek artgönderim yapılmıştır (Günay, 2017: 83-84). “Buranın baklavası meşhurdur. Baklava Gaziantep’te yenir.” cümlesinde de *buranın* ifadesi ile *Gaziantep* kastedilerek öngönderim yapılmıştır.

3.1.1.2.3.3. Hâl Zarfı İle Gönderim

Hâl zarfı, bir oluş ve kılışın niteliğini, nasıl yapıldığını, ne durumda olduğunu bildiren ve *nice?*, *ne türlü?*, *ne yolda?* gibi sorulara karşılık gelen zarftır (Korkmaz, 2014: 464, Banguoğlu, 2015: 374). Zarfların büyük bir kısmını oluşturan *hâl zarfları* sayılamayacak kadar çoktur (Ergin, 2013: 261, Korkmaz, 2014: 464).

Hâl zarfı denildiğinde öne çıkan *böyle*, *şöyle*, *öyle* kelimeleri de isimlerin önünde birer sıfattır. Ancak iyi-iyice, güzel-güzelce örneklerinde görülen isimlere gelen eşitlik eki zarf yapma görevini üstlenerek bir anlam değişikliği meydana getirirken, *böylece*, *şöylece*, *öylece* sıfatları ya da zarflarındaki eşitlik eki anlam değişikliği meydana getirmekten çok belirtme görevini üstlenmiştir (Ergin, 2013: 261).

Eski Uygur Türkçesinde de şekilleri ve sayıları oldukça fazla olan *hâl zarfları*, *ança* “öylece, şöyle, o kadar, bu şekilde”, *muntağ* “böyle, şöyle”, *inçe* “böyle, böylece, şöyle, şöylece”, *ançulayu* “aynı şekilde, öyle”, *munçulayu* “böyle, bu şekilde, böylece”... gibi kelimelerden oluşmuştur (Eraslan, 2012: 223-236).

Böyle, *şöyle* ve *öyle* sözcükleri, özellikle *zamir*, *sıfat* ve *zarf* görevinde kullanıldıklarında hem bir *gönderim* değerine sahip olmaktadır hem de metnin

bütünlüğüne katkı sağlayan birer *bağdaşıklık* ögesini oluşturmaktadır. *Böyle* sözcüğü ve türevleri, *öyle* ve *şöyle* sözcüklerine göre *gösterme sıfatı*, *hâl zarfı*, *işaret zamiri*, *miktar zarfı*, *belirsizlik zamiri* ve *bağlaç* görevleri ile daha çok kullanılmaktadır. *Böyle* sözcüğünün, bağdaşıklık ögesi olarak kullanımında *artgönderim* özelliği öne çıkmakta, *öngönderim* ve *dış gönderim* özelliği sınırlı kalmaktadır. *Öyle* sözcüğü ve ondan türeyen kelimeler ise; *miktar zarfı*, *işaret zamiri*, *hâl zarfı*, *gösterme sıfatı*, *bağlaç* ve *ekleni soru* görevleriyle kullanılırken *miktar zarfı* olarak kullanımının dışında *artgönderim* ve *öngönderim* özelliği ile bir *bağdaşıklık* ögesi olarak metnin bütünlüğüne katkı sağlamaktadır. Kullanımı en az olan *şöyle* sözcüğü ise, metinde *hâl zarfı*, *işaret zamiri*, *yer zarfı*, *bağlaç* görevleriyle kullanılmakta ve bir *bağdaşıklık* ögesi olarak *öngönderim* özelliğiyle öne çıkmaktadır. (Uzun, 2016: 159-160).

Ayrıca *mundag*, *andag*, *munça* zarflarının kendisinden önceki bilginin tamamına *gönderim* yapmasıyla *artgönderim* oluşturduğu (Parlak, 2009: 125-126), *nice*, *niçe*, *nite* zarflarının da kendisinden sonraki bilginin tamamına *gönderim* yapmasıyla *öngönderim* oluşturduğu bilinmektedir (Balyemez, 2011: 100-102, Somuncu, 2021: 188-192).

Örneğin, “**Ben onun ayağına gitmem. Bu böylece bilinsin.**” cümlesinde *böylece* ifadesi ile “*Ben onun ayağına gitmem.*” cümlesi kastedilerek *artgönderim* yapılmıştır. “*Annem burda olsa şöyle söylerdi: Birbirinizi sakın üzmevin!*” cümlesinde de *şöyle* ifadesi ile “*Birbirinizi sakın üzmevin!*” cümlesi kastedilerek *öngönderim* yapılmıştır.

3.1.1.3. Ardıl-Bağımlı Gönderim Öğeleri

3.1.1.3.1. İyelik Ekleri İle Gönderim

Bir varlığın kişiye ya da bir başka varlığa ait olmasına *iyelik* adı verilmektedir. *İyelik eki* ise, ismin karşıladığı varlığın bir kişiye ya da bir başka varlığa ait olduğunu gösteren ektir (Karaağaç, 2019: 327). *İyelik ekleri*, isim ile isim arasında bağlantı kurmayı sağlayan ve bir nesnenin *ben*, *sen*, *o*, *biz*, *siz*, *onlar* gibi şahıslara ait olduğunu, o şahısların sahipliğini *+(i)m*, *+(i)n*, *+ı*, *+mız*, *+nız*, *+ları* şeklinde kelimelere eklenerek gösteren eklerdir (Ergin, 2013: 221-222, Korkmaz, 2014: 276-277).

Örneğin, “*Aklım eriyor, bu iş aklıma yattı*” cümlesindeki *aklım* (*akıl-ım*) ve *aklıma* (< *akıl-ım-a*) sözlerinde *akıl bana* aittir, *akılın* sahibi *benim* anlamı olduğu için, buradaki iyeliği şahıs olarak anlatan *+(i)m* eki *benim* zamirinin yerini tutmaktadır. “*akl-(i)n*, *akl-ı*, *ıkl-ı-mız*, *akl-ı-nız*, *akıl-ları*” sözlerinde de kullanılan *iyelik ekleri* ise, *sen*, *o*, *biz*, *siz*, *onlar* şeklinde diğer şahısları karşılamaktadır. (Korkmaz, 2014: 276-277).

Eski Uygur Türkçesindeki *iyelik ekleri*, *teklik* 1. *şahıs* +*m*, 2. *şahıs* +*ng* / +*g* / +*ğ*, 3. *şahıs* +*i* / +*i* / +*sı* / +*si*; *çokluk* 1. *şahıs* +*mız* / +*miz* / +*muz* / +*müz*, 2. *şahıs* +*ngız* / +*ngiz*, 3. *şahıs* +*ları* / +*leri* şeklindedir (Gabain, 2007: 70-71, Eraslan, 2012: 159-163).

Ayrıca, Eski Uygur Türkçesinde *birinci tekil iyelik eki* (+*m*)'nin *hitap* ifadesinde de kullanıldığı görülmektedir (Eraslan, 2012: 160).

İyelik ekleri, metinlerde bağdaşıklığı sağlamaktadır (Demirel, 2021: 228) ve çeşitli görevler üstlenerek gönderim değerine sahip olmaktadır (Torusdağ ve Aydın, 2021). *İyelik ekinin* ilk gönderim görevi, cümlenin öznesi bir zamir olduğunda, eylemdeki kişi ekiyle zamirin tespit edilememesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Ancak, tümcenin nesnesindeki iyelik eki, eylemdeki kişi ekiyle gösterilen özneye belirli bir isime bağlanabilme özelliği kattığı için metin çözücü eylemdeki kişi ekine göre, zamir olarak kullanılmış olan özneyi, *iyelik ekinin* gönderim değeriyle tespit edebilmektedir. Bu durumda da hem zamirin atılmasıyla gerçekleştirilen özne eksiltisi meydana gelmekte hem zamirin işaretlediği isimin belirlenmesiyle metinsel bütünlük sağlanmakta hem de anlatımda kısalık sağlanmaktadır. Ayrıca *iyelik ekleri* ile metinlerde, tamlananın verilmeyip tamlayandaki iyelik ekiyle gönderimin yapıldığı, tekrar yazılmadan kendisinden önceki veya sonraki cümlelerin tamamına pekiştirme amacıyla gönderimin yapıldığı ve metin içindeki bazı sezdirimlere işaret etmek amacıyla gönderimin yapıldığı da görülmektedir (Subaşı Uzun, 1995: 50-53).

İyelik ekinin gönderim yapabilmesi için öncelikle metindeki cümlede *iyelik eki* kullanılmalı, sonra devamındaki veya öncesindeki cümlede *iyelik ekine* karşılık olan özne/nesne/cümle/ifade yer almalıdır. Böylece metinde *iyelik eki* ile artgönderim veya öngönderim gerçekleşmektedir.

Örneğin, "***Ben*** Leyla diyerek konuşmaya başladım. ***Gözlerim*** yorgunluktan kapanıyordu.." cümlesinde *gözlerim* sözcüğündeki +*m* *tekil* 1. *şahıs* *iyelik eki* kendisinden önceki *ben* öznesine artgönderimde bulunmaktadır (Aşkın Balcı, 2018: 74). "*Gözleri* parıl parıl parladı. Önüne serilen sofranın karşısında nefis görünen yemeklerden hangisini seçebileceğini düşünürken suratı şekilden şekile giriyordu. ***Hasan***'ın bu hâli sofradakilerin çok hoşuna gitmişti." cümlesinde de *gözleri* sözcüğündeki +*i* *tekil* 3. *şahıs* *iyelik eki* kendisinden sonraki *Hasan* öznesine öngönderimde bulunmaktadır (Aşkın Balcı, 2018: 77).

3.1.1.3.2. Belirtme Durumu Eki İle Gönderim

Belirtme durumu, cümlede, geçişli fiilin etkisinde kalan ismin durumunu belirtmektedir (Korkmaz, 2014: 112). Bu durumda isim, yapma ifade eden fiilin etkisi altındadır (Ergin, 2013: 228) ve cümle içerisinde nesne adını almaktadır (Karaağaç, 2019: 335). İsmi fiile bağlayan hâl eklerinden olan *belirtme durumu eki*, *eksiz* ya da *anlam+ı*, *ateş+i*, *bey+i*, *tarla+yı*, *tepe+yı*, *yol+u* vb. örneklerinde de görüldüğü üzere *+(y)I / +(y)U* ekiyle karşılanmaktadır (Ergin, 2013: 228, Korkmaz, 2014: 112).

Eski Uygur Türkçesinde de *belirtme durumu eki*, *eksiz* ve *ekli* olmak üzere iki şekilde kullanılmaktadır. Eski Uygur Türkçesinde *ekli belirtme durumu ekleri*, isim, zamir ve iyelik eki ekli kelimelerde farklı eklerle oluşturulmaktadır. Bu ekler *isimlere getirilen +ğ / +g eki*, *zamirlere (nadiren isimlere ve iyelik ekli kelimelere) getirilen +n / +ni eki* ve *bütün iyelik ekli isimlere (yaygın olarak 3. kişi iyelik ekli isimlere) getirilen +n eki* şeklinde kullanılmaktadır. Eski Uygur Türkçesinde *eksiz belirtme durumu* ise, ismin, bağlı olduğu fiilin geçişli olmasıyla, nesne alabilen bir fiilin kullanılmasıyla oluşmaktadır (Eraslan, 2012: 135-139).

Yüklem tarafından belirtilen ve öznenin yaptığı işten etkilenen isim, *belirtme durumu eki* ile bağlantı kurularak metinlerde *gönderim* oluşturmaktadır (Aşkın Balcı, 2018: 75). Çünkü isimleri fiillere bağlama görevine sahip olan *belirtme durumu eki*, metinlerde isimler ile fiiller arasındaki dilbilgisel bağlantıyı sağlayarak *gönderimde* bulunmakta, tümce içinde ya da tümceler arasındaki bağlantıların kurulmasına da katkı sağlamakta ve metindeki bağdaşıklık oluşmasına yardımcı olmaktadır (Demirel, 2021: 229, Torusdağ ve Aydın, 2021: 120). *Belirtme durumu eki*, gönderim ögesi olarak gösterme sıfatı, kişi zamiri ya da iyelik eki ile birlikte kullanılarak tümceler arasındaki yüzey metin bağlantılarını oluşturmaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 54).

Belirtme durumu ekinin gönderim yapabilmesi için, öncelikle metindeki cümlede gösterme sıfatı, kişi zamiri ya da iyelik ekleri ile birlikte *belirtme durumu eki* kullanılmalı, sonra devamındaki veya öncesindeki cümlede *belirtme durumu ekine* karşılık olan ifade yer almalıdır. Böylece metinde *belirtme durumu eki* ile artgönderim veya öngönderim gerçekleşmektedir.

Örneğin, “*Onun söyledikleri hepimizi kırdı. Bunu yapmaya hakkı yoktu.*” cümlesinde *bunu* sözcüğündeki *+u belirtme durumu eki* kendisinden önceki *Onun söyledikleri hepimizi kırdı.* cümlesine artgönderimde bulunarak, “*Ayağını sakatladı. Ali bir süre futbol oynayamayacak.*” cümlesinde de *ayağını* sözcüğündeki *+ı belirtme*

durumu eki kendisinden sonraki *Ali'nin sakatlanmasına* öngönderimde bulunarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısını ortaya çıkarmıştır.

3.1.1.3.3. Kişi Ekleri İle Gönderim

Kişi ekleri, şekil ve zaman eklerinden sonra gelen, fiildeki oluş ve kılışı, şekil ve zaman kalıbında kişilere bağlamak için kullanılan eklerdir ve çekimli fiillerde fiilin göstermiş olduğu oluş ve kılışın hangi kişiler tarafından yapıldığını da gösteren eklerdir (Ergin, 2013: 282-283, Korkmaz, 2014: 518).

Örneğin, *gidiyorum* yüklemindeki *-m* 1. tekil kişi eki ben kişisini, *verirdi(Ø)* yüklemdeki *eksiz (-Ø)* 3. tekil kişi eki o kişisini, *bekledik* yüklemdeki *-k* 1. çoğul kişi eki biz kişisini belirtmektedir.

Türkçede *kişi ekleri*, *Zamir Kökenli Kişi Ekleri*, *İyelik Kökenli Kişi Ekleri* ve *Emir Ekiyle Çekimlenen Kişi Ekleri* olmak üzere üç çeşittir (Ergin, 2013: 283-288, Korkmaz, 2014: 518-519). Eski Uygur Türkçesinde de *kişi ekleri* aynı şekilde görülmektedir.

Eski Uygur Türkçesindeki *zamir kökenli kişi ekleri*, kişi zamirlerinin kişi ekleri olarak kullanılmasıyla oluşmaktadır ve geniş zaman, duyulan geçmiş zaman, gelecek zaman ve şart kiplerinde kullanılmaktadır. Eski Uygur Türkçesindeki *zamir kökenli kişi ekleri*, *teklik* 1. *kişi ben ~ men*, 2. *kişi sen*, 3. *kişi ol / Ø*, *çokluk* 1. *kişi biz*, 2. *kişi siz / sizler*, 3. *kişi +lar / +ler* şeklindedir (Eraslan, 2012: 330-331).

Eski Uygur Türkçesindeki *iyelik kökenli kişi ekleri*, iyelik eklerinin kişi ekleri olarak kullanılmasıyla oluşmaktadır ve görülen geçmiş zaman kipinde kullanılmaktadır. Eski Uygur Türkçesindeki *iyelik kökenli kişi ekleri*, *teklik* 1. *kişi -m*, 2. *kişi -ng̃*, 3. *kişi Ø*, *çokluk* 1. *kişi -mız / -miz / -muz / -müz*, 2. *kişi -ng̃ız / -ng̃iz*, 3. *kişi -lar / -ler* şeklindedir (Eraslan, 2012: 332).

Eski Uygur Türkçesindeki *emir ekiyle çekimlenen kişi ekleri*, emir eklerinin kişi ekleri olarak kullanılmasıyla oluşmaktadır. Her kişi için ayrı ayrı olan *emir ekleri*, fiil çekimlerinde kişi ekleri görevini de üstlenmektedir. Eski Uygur Türkçesindeki *emir ekiyle çekimlenen kişi ekleri*, *teklik* 1. *kişi -ayın / -eyin / -yın / -yin*, 2. *kişi -ğil / -gil / Ø*, 3. *kişi -zun / -zün*, *çokluk* 1. *kişi -alung̃ / -eling̃ / -lum / -lim*, 2. *kişi -ng̃ / -ng̃lar / -ng̃ler*, 3. *kişi -zunlar / -zünler* şeklindedir (Eraslan, 2012: 345-348).

Eylemlerin sonunda yer alan *kişi ekleri*, özneye gönderim yapma özelliği ile metinlerde bağdaşıklığı oluşturmaktadır (Torusdağ ve Aydın, 2021: 124). *Kişi ekleri ile gönderim*, yüzey metinde öznenin yer alması ile oluşabildiği gibi, Türkçenin cümleden

özne atabilme özelliği sayesinde yüzey metinde özne yer almadan da oluşabilmektedir. Özellikle özne zamir olduğunda, *kişi eki* zamir durumundaki özneye gönderim yaparak cümledeki özne tespit edilmektedir. Özne yüzey metinde yer almadığında da eylemdeki *kişi eki*, cümlede zamir kullanılmış gibi özneye gönderim yaparak cümledeki özne tespit edilmektedir (Subaşı Uzun, 1995: 56). Böylece metin çözücü *kişi*, cümledeki özneyi *kişi ekinin* yaptığı gönderim ve kurduğu dilbilgisel bağ ile tespit etmektedir (Demirel, 2021: 230).

Kişi ekinin gönderim yapabilmesi için, öncelikle metindeki cümlede *kişi eki* kullanılmalı, sonra devamındaki veya öncesindeki cümlede *kişi ekine* karşılık olan özne yer almalıdır. Böylece metinde *kişi eki* ile artgönderim veya öngönderim gerçekleşmektedir.

Örneğin, “**Ben** uzun süredir hiç bu kadar sevinmemiştim. Yerimde duramaz olmuştum.” cümlesinde *sevinmemiştim* ve *olmuştum* yüklemelerindeki 1. tekil iyelik kökenli *kişi eki -m* ile *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır (Aşkın Balcı, 2018: 73). “Kırgın olduğu için **sustu**. **O**, yol boyunca benim sorularıma hiç cevap **vermedi**.” cümlesinde de *sustuØ* ve *vermediØ* yüklemelerindeki 3. tekil *kişi eki Ø* ile *o* öznesine öngönderim yapılmıştır.

3.1.2. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık

3.1.2.1. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık Öğeleri

3.1.2.1.1. Bağlama Unsurları

Bağdaşıklık unsurlarından bir diğeri olan *bağlama unsurları*, kendi başlarına anlam ifade etmeseler de biçim ve anlam bakımından cümleler ve paragraflar arasında dilsel olarak bağ kurmasının yanı sıra *bağdaşıklık* ve *tutarlılık* ilişkilerinin de belirginleştirilmesine yardımcı olarak konu ve anlatım bütünlüğünü sağlamaktadır (Dilidüzgün, 2017: 57, Günay, 2017: 107, Uzun, 2019: 156, Torusdağ ve Aydın, 2021: 146-147).

Bağlama unsurları, gönderim, değiştirim ve eksilti gibi kendi içlerinde değil, belirli bir anlamı nedenleriyle belirterek dolaylı bir birleşim oluşturdukları için diğer bağdaşıklık ilişkilerinden farklı bir yapıya sahiptir. Çünkü *bağlama unsurları*, önceki veya sonraki metine ulaşmak için bir araç olarak değil, söylemde başka bileşenlerin olduğunu belirterek belirli bir anlamı ifade etmek için kullanılmaktadır (Halliday ve Hasan, 1976: 226).

Varsayılan bir bağlantı ögesi olan *bağlama unsurları*, metinsel dünyadaki olayları ve durumları ek olarak birleştirerek bağlantı oluşturmaktadır ve bu bağlantı cümlelerin sınırlarını da aşabilmektedir. Yan tümceler veya cümlelerin arasına “ve, ayrıca, ek olarak vb.” şeklinde *bağlama unsurlarının* kullanılmasıyla, metnin bağdaşıklığının bulanıklaşmasını engellenmekte ve metin anlam açısından daha açık hâle gelmektedir (Beaugrande ve Dressler, 1981: 46).

Farklı durumlar arasındaki anlamsal ilişkileri açıklayarak, konunun uzamasını ve genişlemesini sağlayan *bağlama unsurları*, cümleler arasında ayırıtılama, genişletme, açma, düzeltme, başka yöne çevirme, ekleme gibi işlevlerle bağdaşıklık ilişkisini kurmaktadır (Yaylagül, 2010: 48).

Örneğin, “Hiçbir konuşmaya dâhil olmuyor ya da oluyor gibi görünmüyordu.” cümlesinde *ya da* bağlacı iki cümle arasındaki *karşılaştırma* ifadesini belirtmektedir (Aşkın Balcı, 2018: 133). “Herkes gülüyordu. Ama işin şakası yoktu.” cümlesinde de *ama* bağlacı iki cümle arasındaki *zıtlığı* belirtmektedir (Akçataş, 2020: 117).

3.1.2.1.1.1. Karşıtlık Bildiren Bağlama Unsurları

Karşıtlık bildiren bağlama unsurları, iki cümleden birinin diğer cümlelerin karşıtı olduğunu, diğer cümleyi olumsuzladığını, tersini söylediğini veya birinci cümlede gerçekleşen bir durumun ikinci cümlede gerçekleşmediğini bildirerek iki cümleyi birbirine bağlamaktadır (Balyemez, 2011: 191, Korkmaz, 2014: 954, Banguoğlu, 2015: 391, Aşkın Balcı, 2018: 135).

3.1.2.1.1.1.1. Ançıp Bağlama Unsuru

Ançıp bağlama unsuru, “*fakat, ancak, ama, yahut, öyle, öylece, böyle, ise, çünkü, benzer şekilde, bu nedenle, bu durumda, buna karşın, bilakis, rağmen, hattâ*” gibi çok farklı anlamlarda kullanılmaktadır (Eraslan, 2012: 282, Karahan, 2014: 72, 167-170, Hacıeminoğlu, 2015: 163).

Ançıp bağlama unsuru karşıtlık-zıtlık ifade ettiğinde “*fakat, ama, ancak bilakis*” anlamlarında ve ikinci cümlelerin başında kullanılmaktadır. *Ançıp / İnçip* bağlama unsurunun başında olduğu cümle, kendisinden önceki cümlede belirtilenlerin tersini ifade etmektedir (Karahan, 2014: 168, Çelikeloğlu, 2022: 62).

3.1.2.1.1.2. Sonuç Bildiren Bağlama Unsurları

Sonuç bildiren bağlama unsurları, cümleler arasındaki sonuç ilişkilerini açıklamaktadır. Bir önceki cümlede gerçekleşen olayın sonucunun “*böylece, bundan dolayı, ki, dolayısıyla*” bağlama unsurları ile açıklanmasıyla oluşmaktadır (Korkmaz, 2014: 950, Banguoğlu, 2015: 392, Aşkın Balcı, 2018: 135).

3.1.2.1.1.2.1. Amtı Bağlama Unsuru

Amtı bağlama unsuru, “*şimdi, böylece, ayrıca, öyleyse*” gibi anlamlarıyla zaman zarfı, cümle başı edatı ve bağlaç görevleriyle kullanılmaktadır (Karahana, 2014: 64-65, 117-120, Hacıeminoğlu, 2015: 120).

Amtı bağlama unsuru, bazı durumlarda “*şimdi, sonuç olarak*” anlamıyla cümledeki daha önce söylenen ifadeleri özetlemek ve sonuç çıkarmak için kullanılmaktadır (Karahana, 2014: 119).

3.1.2.1.1.2.2. İnçip Bağlama Unsuru

İNçip bağlama unsuru, “*fakat, ancak, ama, yahut, öyle, öylece, böyle, ise, çünkü, benzer şekilde, bu nedenle, bu durumda, buna karşın, bilakis, rağmen, hattâ*” gibi çok farklı anlamlarda kullanılmaktadır (Karahana, 2014: 72, 167-170, Hacıeminoğlu, 2015: 163).

İNçip bağlama unsuru, “*öyleyse, böylece*” anlamlarıyla cümlede sonuç ifade etmektedir. *İNçip* bağlama unsurunun öncesindeki cümlede gerçekleşen durum belirtilirken *İNçip* bağlama unsurunun devamında da “bu durumda, bunun sonucunda yapılması gerekenler belirtilerek ve çıkarımda bulunularak” açıklanmaktadır (Karahana, 2014: 169).

3.1.2.1.1.3. Zaman Bildiren Bağlama Unsurları

Zaman bildiren bağlama unsurları, “*önce, sonra, yine, daima, artık, şimdiye kadar, hâlâ, henüz, ilk olarak, sonunda, bundan böyle, o sırada, bu arada, aynı zamanda, bir daha*” gibi bağlaçlarla iki cümle arasında zaman ilişkisi kurarak bağlantı kurmaktadır (Aşkın Balcı, 2018: 136). Bu sayede metin çözücü cümleler arasındaki zaman bağlantısını kurarak metni anlamlandırmaktadır (Balyemez, 2011: 194, Somuncu, 2021: 361) ve aynı zamanda da metindeki bağdaşıklık sağlanmaktadır (Balyemez, 2011: 194).

3.1.2.1.1.3.1. Öncelik Bildiren Bağlama Unsurları

Öncelik bildiren bağlama unsurları, metinlerde önce olmayı, önceliği ifade etme anlamlarıyla yer almaktadır (Somuncu, 2021: 362).

3.1.2.1.1.3.1.1. Aşnukiça Bağlama Unsuru

Aşnu bağlama unsuru, Eski Uygur Türkçesinde “*önce*” anlamında sontakı veya zarf-fiil olarak kullanılmaktadır (Li, 2004: 115, Hacıeminoğlu, 2015: 10). *Aşnukiça* bağlama unsuru ise, “*evvelce, öncelikle*” anlamında, Eski Uygur Türkçesine ait Kөрüm Bitig adlı metinde bağlaç göreviyle yer almaktadır (Şen, 2017: 79, 135).

Bağlama edatı olarak kullanılan *önce* ve *sonra* kelimeleri, “**Önce** iyice inceledim, **sonra** da bunu hemen yapmaya karar verdim.” örneğinde de görüldüğü üzere, öncelik ve sonralık anlamları ile iki cümleyi birbirine bağlayan bağlama edatı / cümle bağlayıcısı olarak kullanılmaktadır (Karahana, 2007: 2).

3.1.2.1.1.3.2. Sonralık Bildiren Bağlama Unsurları

Sonralık bildiren bağlama unsurları, metinlerde sonra olmayı, sonralığı ifade etme anlamlarıyla yer almaktadır (Somuncu, 2021: 364).

3.1.2.1.1.3.2.1. Kin yana Bağlama Unsuru

Kin yana bağlama unsuru, Eski Uygur Türkçesinde *kin* ve *yana* bağlaçlarının birleşiminden türeyerek “*sonra yine, sonra da*” anlamında kullanılmaktadır ve başında bulunduğu cümleye sonralık anlamı katarak cümleyi zaman açısından sıralamaktadır (Karahana, 2014: 60, 191-192).

3.1.2.1.1.3.2.2. Yana Bağlama Unsuru

Yana bağlama unsuru, “*yine, tekrar, sonra, daha, ayrıca, ilave olarak*” gibi anlamlarıyla zarf veya bağlaç görevinde kullanılmaktadır (Eraslan, 2012: 285, Karahana, 2014: 83, Hacıeminoğlu, 2015: 313).

Yana bağlama unsuru, “*sonra*” anlamında, bulunduğu cümleyi kendisinden önceki cümleye bağlayarak sonralık ve tekrarlama özelliğiyle bağlaç görevinde kullanılmaktadır (Karahana, 2014: 221).

3.1.2.1.1.3.2.3. Udu Bağlama Unsuru

Udu bağlama unsuru, “*ardı sıra, arkasından, sonra, bunun üzerine, bundan dolayı*” anlamında, Eski Uygur Türkçesinde zaman zarfı, mekân zarfı, bağlama edatı ve sontakı olarak kullanılabildiği gibi cümle başı edatı olarak kullanıldığında da *sebep* ifade etmektedir (Li, 2004: 508, Eraslan, 2012: 284, Hacıeminoğlu, 2015: 103).

Udu bağlama unsurunun “*ve*” anlamında eş görevli öğeleri birbirine bağlama özelliğiyle sıralama bağlacı olarak da kullanıldığı görülmektedir (Subaşı Uzun, 2006: 68-69, Tekin, 2016: 144, Çelikeloğlu, 2022: 62).

3.1.2.1.1.3.3. Eş Zamanlılık Bildiren Bağlama Unsurları

Eş zamanlılık bildiren bağlama unsurları, metinlerde şimdi, hemen şimdi, bu sırada, hemen, o anda, anında, o vakit, o zaman anlamlarıyla kullanılmakta ve metinlerde yer alan iki durumu veya olayı birbirine bağlama görevini üstlenmektedir (Somuncu, 2021: 369).

3.1.2.1.1.3.3.1. Amtıkıça Bağlama Unsuru

Amtı bağlama unsuru, “*şimdi, böylece, ayrıca, öyleyse*” gibi anlamlarıyla zaman zarfı, cümle başı edatı ve bağlaç görevleriyle kullanılmaktadır (Karahana, 2014: 64-65, 117-120, Hacıeminoğlu, 2015: 120). *Amtıkıça* bağlama unsuru ise, “*hemencecik, derhâl, şimdi*” anlamında, Eski Uygur Türkçesine ait Körüm Bitig adlı metinde bağlaç göreviyle yer almaktadır (Şen, 2017: 79, 134).

3.1.2.1.1.3.3.2. Tavrak Bağlama Unsuru

Tavrak bağlama unsuru, “*hemen, derhâl, aceleyle*” anlamında, Eski Uygur Türkçesine ait Körüm Bitig adlı metinde bağlaç göreviyle yer almaktadır (Şen, 2017: 85, 156).

3.1.2.1.1.3.3.3. Temin Bağlama Unsuru

Temin bağlama unsuru, “*hemen, derhâl, ivedilikle*” anlamında, Eski Uygur Türkçesine ait Körüm Bitig adlı metinde bağlaç göreviyle yer almaktadır (Şen, 2017: 59, 157).

3.1.2.1.1.4. Ekleyici Bağlama Unsurları

Ekleyici bağlama unsurları, art arda gelen kelimeleri, kelime gruplarını ve cümleleri, kısacası eş görevli öğeleri birbirine bağlamaktadır ve bu tür bağlaçlar metin içinde sıralama görevini üstlenmektedir (Korkmaz, 2014: 932-933, Banguoğlu, 2015: 391, Aşkın Balcı, 2018: 132).

3.1.2.1.1.4.1. Yana Bağlama Unsuru

Yana bağlama unsuru, “*yine, tekrar, sonra, daha, ayrıca, ilave olarak*” gibi anlamlarıyla zarf veya bağlaç görevinde kullanılmaktadır (Eraslan, 2012: 285, Karahan, 2014: 83, Hacıeminoğlu, 2015: 313).

Yana bağlama unsuru, “*yine*” anlamında, Eski Uygur Türkçesinde eş görevli öğeleri birbirine bağlama özelliğiyle sıralama bağlacı olarak kullanılmaktadır (Karahan, 2014: 221).

3.1.2.1.1.5. Koşul Bildiren Bağlama Unsurları

Koşul bildiren bağlama unsurları, metin içinde birbirine bağlanan iki öğeden birinin diğeri için varlık şartı ya da diğeri öğe/öğeler için koşul durumu oluşturmaktadır (Eraslan, 2012: 288, Coşkun, 2005: 85, Banguoğlu, 2015: 393).

3.1.2.1.1.5.1. Apam Bağlama Unsuru

Apam bağlama unsuru, Eski Uygur Türkçesinde “*eğer, şayet*” anlamında, cümlelerin başında ve bulunduğu şart cümlesini kendisinden sonraki cümleye bağlayarak bağlaç görevinde kullanılmaktadır (Eraslan, 2012: 288, Karahan, 2014: 68, 152, Atsız, 2021: 33).

3.1.2.1.1.5.2. Birök Bağlama Unsuru

Birök bağlama unsuru, “*eğer, şayet*” anlamında cümlenin başında yer alıp bulunduğu cümlenin fiilinin de şart eki almasıyla ve yer aldığı şart cümlesini kendisinden sonraki cümleye bağlayarak sadece Eski Uygur Türkçesinde bağlaç görevinde kullanılmaktadır (Eraslan, 2012: 288, Karahan, 2014: 71, 161, Atsız, 2021: 33).

3.1.2.1.1.6. Örnekleme Bildiren Bağlama Unsurları

Örnekleme bildiren bağlama unsurları, metindeki cümlede yer alan *mesela, örneğin, ... gibi, ... ve benzeri (vb.), ... ve sair (vs.)* şeklindeki kelimelerin kullanılmasıyla oluşmaktadır ve bu durumun sonucunda da metinde verilen örnek/örnekler ile örnekleme durumu gerçekleşmektedir (Coşkun, 2005: 86).

3.1.2.1.1.6.1. Kaltı Bağlama Unsuru

Kaltı bağlama unsuru, “*ne zaman ki, nasıl ki, eğer, gibi, aynı şekilde, öyle ki*” gibi çok çeşitli anlamları ile Eski Türkçede cümle başı edatı olarak bağlaç görevinde kullanılabildiği gibi cümle ortasında da kullanılabilmektedir (Eraslan, 2012: 290, Karahan, 2014: 74-76, 178-182, Hacıeminoğlu, 2015: 166, Atsız, 2021: 33).

Kaltı bağlama unsuru, cümle başında genellikle *teg “gibi”* edatı veya *eşitlik durumu eki +çA* ile birlikte kullanıldığında “*gibi, aynı şekilde, örneğin, sanki, öyle ki*” anlamlarına gelmektedir ve ilk cümlede belirtilen ifade, *kaltı bağlama unsurunun* bulunduğu cümlede benzetme yoluyla açıklama yapılarak örneklendirilmektedir (Karahan, 2014: 74, 178).

3.1.2.1.1.7. Pekiştirme Bildiren Bağlama Unsurları

Pekiştirme bildiren bağlama unsurları, metindeki cümlede yer alan iki öğeden birini diğerine göre daha fazla pekiştirerek ve cümleye arttırıcı bir karşılaştırma anlamı katarak bağlaç görevinde kullanılmaktadır (Korkmaz, 2014: 952, Banguoğlu, 2015: 391, Aşkın Balcı, 2018: 137).

3.1.2.1.1.7.1. Yana Bağlama Unsuru

Yana bağlama unsuru, “*yine, tekrar, sonra, daha, ayrıca, ilave olarak*” gibi anlamlarıyla zarf veya bağlaç görevinde kullanılmaktadır (Eraslan, 2012: 285, Karahan, 2014: 83, Hacıeminoğlu, 2015: 313).

Yana bağlama unsuru, “*yine, dahası, üstelik, ayrıca, de, da*” anlamında, Eski Uygur Türkçesinde üsteleme, sıralama, ekleme, yineleme ve pekiştirme görevleriyle bağlaç olarak kullanılmaktadır (Karahan, 2014: 83, 221, Hacıeminoğlu, 2015: 313).

3.1.2.1.1.7.2. Yme Bağlama Unsuru

Yme bağlama unsuru, “*yine, tekrar, hem, ayrıca*” anlamlarıyla Eski Uygur Türkçesinde cümle başında veya sonunda kuvvetlendirme edatı ya da bağlaç göreviyle kullanılmaktadır (Eraslan, 2012: 285, Karahan, 2014: 84, Hacıeminoğlu, 2015: 259).

Yme bağlama unsuru, “*yine, dahası, üstelik, ayrıca, de, da*” anlamında, kendisinden önce yanında yer alan sözcüğü, söz öbeğini veya cümleyi pekiştirerek Eski Uygur Türkçesinde pekiştirici bağlaç göreviyle kullanılmaktadır (Karahan, 2014: 227-228).

3.1.2.1.2. Değişirim

Bağdaşıklık unsurlarından bir diğeri olan ve dilbilgisel bir ilişki olarak görülen *değişirim*, metin içinde yer alan bir isim, eylem ya da cümle gibi herhangi bir dilsel birimin bir başka dilsel birim ile yer değiştirmesinden oluşmaktadır (Halliday ve Hasan, 1976: 88-90, Dilidüzgün, 2017: 55, Toklu, 2018: 181, Uzun, 2019: 156, İşeri, 2021: 123).

Türkçede *öyle, böyle* sözcükleri ve *yapmak* fiili ile metinlerde *değişirim* yapılmaktadır. Ancak *değişirimi* gerçekleştiren *öyle, böyle* sözcükleri ve *yapmak* fiili yerine geçtiği ögeye göre anlam kazandığı için bağlama dayalı bir bağdaşıklık oluşturmaktadır, bu yüzden de *öyle, böyle* sözcükleri ve *yapmak* fiili metinlerde tek başlarına kullanıldığında bir anlam ifade etmemektedir (Dilidüzgün, 2017: 55, Gürgün, 2018: 376, Torusdağ ve Aydın, 2021: 138).

Eski Uygur Türkçesinde ise *ança* “öyle, öylece”, *inçe* “böyle, böylece, şöyle, şöylece, öyle, öylece”, *antag* “öyle”, *ançulayu* “öylece, şu şekilde” gibi sözcükler ile metinlerde *değişirim* gerçekleşmektedir (Subaşı Uzun, 1995: 70-77, Demirel, 2021: 232).

Bir dilbilgisi özelliği olan *değişirimler*, dilbilgisel açıdan metinlerde *isime bağlı, eyleme bağlı* ve *cümleye/cümlecige bağlı* olmak üzere üç şekilde gerçekleşmektedir (Halliday ve Hasan, 1976: 90).

Örneğin, “*Eski bayramlar, daha heyecanlı; ama şimdikiler öyle değil.*” cümlesinde *öyle* sözcüğü, kendisinden önceki cümlede yer alan *daha heyecanlı* kelimesinin yerine geçerek *isime bağlı* *değişirim* yapmaktadır (Akçataş, 2020: 115). “(Öğretmen:) Ahmet, sen mi ıslık çaldın? (Ahmet:) Hayır öğretmenim, ben yapmadım.” cümlesinde Ahmet’in cevabında yer alan *yapmak* fiili, öğretmenin sorusundaki *ıslık*

çalmak yüklemine yerine geçerek *eyleme* bağılı *değiştirim* yapmaktadır (Dilidüzgün, 2017: 55).

“*Cümle/Cümlecik değiştirmisi*”nde kullanılan ön biçimler, cümle/cümleciklerin yüzey yapılarında değil, yerine geçtikleri öğeyi işaret ederek gerçekleşmektedir (Beaugrande ve Dressler, 1981: 41).

Örneğin, “**Hiç kimse onu anlamıyor, yüzüne bakmıyormuş.** Bize **böyle** söyledi.” cümlesinde *böyle* sözcüğü, kendisinden önceki cümlede yer alan *Hiç kimse onu anlamıyor, yüzüne bakmıyormuş* cümlesinin yerine geçerek (Akçataş, 2020: 115), “(Baba:) **Bilgisayarı kapatıp, fişini çektin mi?** (Çocuk:) Hayır. İşim bitince **yapacağım.**” cümlesinde de çocuğun cevabında yer alan *yapmak* fiili, babanın sorduğu *Bilgisayarı kapatıp, fişini çektin mi?* sorusunun yerine geçerek *cümleye* bağılı *değiştirim* yapmaktadır (Dilidüzgün, 2017: 55).

Örneklere de görüldüğü üzere, *öyle*, *böyle* sözcüklerinin ve *yapmak* fiilinin kendilerinden önceki veya sonraki cümleler ile kurdukları *değiştirim* ilişkileri hem anlamsal hem de dilbilgisel bağlar ile gerçekleşmektedir. Eğer metindeki cümlelerde *öyle*, *böyle* sözcüklerinin ve *yapmak* fiilinin kurduğu bağlantılar yer almazsa, metin çözücü *değiştirim* ilişkisinin bağlantısını kuramamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 63, Demirel, 2021: 232).

Ayrıca metinde yer tutma aracı olarak kullanılan *değiştirimler*, yerine geçtikleri öğelerin yinelenmesini önledikleri için metindeki tekrarlardan ve uzun anlatımlardan kaçınılmasını sağlamaktadır (Yaylagül, 2010: 60, Gürgün, 2018: 376, Uzun, 2019: 156).

3.1.2.1.3. Eksilti

Bağdaşlılık unsurlarından bir diğeri olan *eksilti*, *değiştirime* çok benzemektedir. Fakat *eksilti* ve *değiştirim*, her ne kadar aynı süreci oluştursalar da, bir metnin bölümleri arasındaki aynı temel ilişkiyi (*gönderimden* farklı olarak kelimeler, gruplar veya yan tümceler arasındaki bir ilişkiyi) içerseler de, bunlar birbirinden farklı mekanizmaya sahip olan iki ayrı *bağdaşlılık* unsurudur. *Eksilti*, *değiştirimin* aksine metindeki bir öğenin başka bir öğe ile değiştirilmeden atlanmasıdır veya metindeki söylenmemiş olan bir ifadenin / öğenin, okuyucu tarafından yine de anlaşılması ifade etmektedir (Halliday ve Hasan, 1976: 88, 142).

Metinde anlam kaybına yol açmadan, yüzey metindeki düşürülen unsurları veya sözdizime dair boşlukları oluşturan *eksiltide*, okuyucu veya dinleyici metindeki eksiltilen unsuru, metinde daha önce yer alan cümlelerdeki ifadelerden / öğelerden veya

metin bağlamından hareketle zihninde tamamladığında metindeki akış, konu bütünlüğü ve metnin anlaşılabilirliği bozulmamaktadır (Üstünova, 1999: 94, Uzun, 2011: 159, Kültürel, 2016: 141, Dilidüzgün, 2017: 56, Günay, 2017: 86-87, Uzun, 2019: 156).

Eksilti, yüzey metindeki bir yapının veya içeriğin tekrarlanmasını engellediği ve bazı yapısal bileşenlerin atlanmasına da izin verdiği için, *eksilti* içermeyen metinleri kullanmak zaman ve enerji tüketimine de sebep olmaktadır (Beaugrande ve Dressler, 1981: 32, 44, 50).

Eksiltili yapılar sayesinde, birden çok cümlelerin birbirine bağlanarak daha kısa şekilde söylenebildiği, metinlerde de bu durumun cümlelerdeki bazı öğelerin atılması ile oluşturulduğu görülmektedir (Günay, 2017: 86-87). Böylece metinlerde *özne eksiltisi*, *nesne eksilti*, *tümleç eksiltisi*, *yüklem eksiltisi* ve *tamlayan eksiltisi* meydana gelmektedir (Uzun, 2019: 156). Eski Uygur Türkçesi metinlerindeki *eksiltili yapılarda* da *özne eksiltisi*, *nesne eksiltisi*, *tümleç eksiltisi* ve *tamlayan eksiltisi* görülmektedir.

Metinsel *bağdaşıklık* ve *tutarlılık* ilişkisinin oluşmasını sağlayan *eksiltili yapılar* sayesinde hem metinlerdeki gereksiz tekrarlardan kaçınılmaktadır hem de metnin anlatımı daha akıcı ve etkili bir hâle gelmektedir (Üstünova, 1999: 103, Uzun, 2019: 156, Gümüştam, 2013: 1550).

3.1.2.1.3.1. Özne Eksiltisi

Özne, cümlelerin temel öğelerinden biri olduğu için cümlede *özne eksiltisi* yapıldığında hemen farkedilmektedir. Türkçe de dil yapısı gereği cümlelerde *özne eksiltisine* izin vermektedir (Üstünova, 1999: 97-98). *Özne eksiltisi*, tekrarı azaltmaya yardımcı olduğu için metinlerde çok sık kullanılmaktadır (Balyemez, 2011: 115, Somuncu, 2021: 226).

Metinlerdeki *özne eksiltilerinin Yüzey Yapıda Yer Alan Özne Eksiltisi*, *Gönderime Dayanan Özne Eksiltisi*, *Sonradan Yüzey Yapıya Çıkan Özne Eksiltisi*, *Başka Öğenin Öznenin Eksiltisine İşaret Ettiği Özne Eksiltileri* şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir (Balyemez, 2011: 115-136, Somuncu, 2021: 227-272).

3.1.2.1.3.1.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Özne Eksiltisi

Metindeki *özne*, ilk cümlelerin yüzey yapısında yer alırken daha sonraki cümlelerde düşürülerek *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* meydana gelmektedir. Okuyucu, metindeki cümlelerde eksiltilmiş olan özneyi, ilk cümleden hareketle aynı yapı, anlam ve görev ile zihninde tamamlayabilmektedir. Böylece metinlerde

bağdaşıklık ilişkisi ortaya çıkmaktadır (Balyemez, 2011: 115-116, Somuncu, 2021: 255).

Örneğin, “**Ahmet** uzun süre kimse ile konuşmadan içeride öylece oturdu. (**Ahmet**) Sonra sessizce kalkıp kapının yanındaki duvara yaklaştı. (**Ahmet**) Duvarda asılı olan resime uzun uzun baktı.” cümlesinde, yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan Ahmet öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir. Metindeki yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi sayesinde anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

3.1.2.1.3.1.2. Gönderime Dayanan Özne Eksiltisi

Yüklem yapısı gereği özne gerektirmektedir ve varlığında da özneyi barındırmaktadır. Gönderime dayanan özne eksiltisinde, yüklem sonunda yer alan kişi eki, gönderim yoluyla öznenin tespit edilmesini sağlamaktadır. Ancak yüklemdeki kişi eki sayesinde tespit edilen cümlelerin öznesine zamir olarak ulaşılmaktadır. Bu tespit edilen kişi zamiri metindeki cümlelerin yüzey yapısında yer almadan, yüzey yapıda yer alan açık özneye gönderimde bulunarak oluşmaktadır. Bu cümlelerde tespit edilen kişi zamirinin hangi adı karşıladığı da biçimsel ve içeriksel olarak metindeki bağdaşıklık öğeleri sayesinde tespit edilebilmektedir. Böylece okuyucu, derin yapıda kişi zamiri ile karşıladığı özneyi, yüzey yapıda yer alan açık özneye gönderim yapılması ile zihninde tamamlamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 88, Üstünova, 1999: 97-98, Balyemez, 2011: 130, Somuncu, 2021: 235).

Örneğin, “**Öğretmen tarafından görevlendirilen öğrenciler** o gün okula gelmemişti. (**Onlar**) Görevlerini yerine getirmedikleri için önce öğretmenlerden uyarı **aldılar**. Ancak (**Onlar**) öğretmenin bu uyarısına rağmen yine de görevlerini yerine **getirmediler**.” cümlesinde, gönderime dayanan özne eksiltisi yapılmıştır. Okuyucu, **aldılar** ve **getirmediler** yüklemelerindeki 3. çoğul kişi -lar / -ler eki’nden hareketle **Onlar** şeklinde özneyi tespit edebilmiştir. Fakat **Onlar** zamirinin kimi karşıladığı ilk cümledeki **Öğretmen tarafından görevlendirilen öğrenciler** ifadesinden hareketle metindeki bağdaşıklık yolu ile belirlenebilmiştir. Böylece okuyucu **Onlar** şeklinde derin yapıda kişi zamiri ile karşıladığı özneyi, yüzey yapıda yer alan **Öğretmen tarafından görevlendirilen öğrenciler** ifadesine gönderim yapılması ile zihninde tamamlamıştır.

3.1.2.1.3.1.3. Sonradan Yüzey Yapıya Çıkan Özne Eksiltisi

Tekrara düşmemek için yapılan *özne eksiltisi*, genellikle ilk cümlelerin yüzey yapısında yer alırken daha sonraki cümlelerde düşürülmektedir. Ancak bazı metinlerde önce *özne eksiltisi* yapılmaktadır, daha sonraki cümlelerin yüzey yapısında da özne yer alarak *sonradan yüzey yapıya çıkan özne eksiltisi* meydana getirilmektedir. Bu özellik sayesinde yazar, okuyucunun dikkatini önce *eksiltilen özneye* çekerek hem okuyucunun dikkatini toplamaktadır hem de duruma heyecan katarak okuyucuda merak duygusu oluşturmaktadır (Balyemez, 2011: 135, Somuncu, 2021: 251).

Örneğin, “**(O / Yaşlı adam)** İlkbaharın geldiğini yüzüne vuran ılık esinti ile **anlamıştı**. **(O / Yaşlı adam)** Hiç kıpırdanmadan doğanın sesini **dinliyordu**. Hafif esen rüzgâr, ağaç dallarının sakince kıpırdanışı, kuşların sırayla ötüşü derken bunların hepsi, sanki Yaşlı adam için bir melodi gibiydi.” cümlesinde, *sonradan yüzey yapıya çıkan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, *anlamıştı* ve *dinliyordu* yüklemelerindeki 3. tekil kişi Ø eki’nden hareketle O öznesini tespit edebilmiştir. Fakat okuyucu için, O öznesinin kim olduğu hâlâ merak konusuyken yazar son cümlede *Yaşlı adam* şeklinde özneyi yüzey yapıya çıkarmıştır.

3.1.2.1.3.1.4. Başka Öğenin Öznenin Eksiltisine İşaret Ettiği Özne Eksiltileri

Başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri, metindeki öznenin diğer cümlelerin yüzey yapısında nesne, yer tamlayıcısı veya yüklem şeklinde kullanılmasıyla oluşmaktadır. Okuyucu, *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltilerinde* nesne, yer tamlayıcısı veya yüklem şeklinde kullanılmış olan sözcük veya sözcük grubunun hangisinin özne olduğunu, çıkarım yoluyla belirlemektedir ve bu belirlediği sözcük veya sözcük grubunda da bazı ek değişikliği yaparak zihninde özneyi tamamlamaktadır (Balyemez, 2011: 123, Somuncu, 2021: 227).

Örneğin, “Okul çıkışı, bugün okula gelmediği için **Merve’yi** aradım. Ancak **(Merve)** telefonunu açmadı. **(Merve)** Mesajıma cevap da vermedi. **(Merve)** Hiç böyle yapmazdı.” cümlesinde, *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlelerin yüzey yapısında nesne görevinde kullanılan *Merve’yi* öğesinden hareketle, öznenin *Merve* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

3.1.2.1.3.2. Nesne Eksiltisi

Cümle öğeleri arasında yer alan nesne, cümlede fiilin etkilediği kişi veya şeyi karşılamaktadır. Cümlelerde yer alan bazı fiiller, hareketlerini kendisinden başka bir nesneye yöneltebilmektedir. Bu fiiller geçişli fiil olarak adlandırılmaktadır (Ergin, 2013: 399, Banguoğlu, 2015: 527).

Geçişli fiillerin hareketinden etkilenen nesnelere, cümlede hem derin yapıda hem de yüzey yapıda yer alabilmektedir. Metinleri oluşturan cümlelerde hem dilbilgisi hem de anlam açısından bağdaşıklık bulunuyorsa, bu durum cümlelerdeki nesne öğesinin ortak olarak kullanılmasını sağlamaktadır. Böylece cümleler arasında *nesne eksiltisinin* olduğu görülmektedir (Balyemez, 2011: 136, Somuncu, 2021: 213).

Metinlerdeki *nesne eksiltilerinin Yüzey Yapıda Yer Alan Nesne Eksiltisi ve Başka Öğenin Nesnenin Eksiltisine İşaret Ettiği Nesne Eksiltileri* şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir (Balyemez, 2011: 137-145, Somuncu, 2021: 213-226).

3.1.2.1.3.2.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Nesne Eksiltisi

Metindeki nesne, ilk cümlenin yüzey yapısında yer alırken daha sonraki cümlelerde düşürülerek *yüzey yapıda yer alan nesne eksiltisi* meydana gelmektedir. *Nesne eksiltisi*, genellikle kısa cümlelerde tercih edilmektedir. Çünkü karmaşık olmayan kısa cümleler, okuyucu tarafından hemen anlaşılıp çözüldüğü için yazar cümleler arasında nesneyi ortak kullanabilmektedir. Bu ortak kullanım okuyucu için nesnenin düşürülmesi veya *nesne eksiltisi* şeklinde ortaya çıkmaktadır. Okuyucu, metindeki cümlelerde ortak kullanılmış veya eksiltilmiş olan nesneyi, zihninde kolaylıkla tamamlayabilmektedir. Böylece metinlerde bağdaşıklık ilişkisi de ortaya çıkmaktadır (Balyemez, 2011: 137, Somuncu, 2021: 220).

Örneğin, “A: ***Yemeği*** kim pişirdi? B: ***(Yemeği)*** Annem pişirdi.” cümlesinde, *yüzey yapıda yer alan nesne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, soru cümlesinde yer alan *Yemeği* nesnesinden hareketle cevaptaki nesneyi tespit edebilmiştir (Dilidüzgün, 2017: 56).

3.1.2.1.3.2.2. Başka Öğenin Nesne Eksiltisine İşaret Ettiği Nesne Eksiltileri

Başka öğenin nesne eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri, metindeki nesnenin diğer cümlelerin yüzey yapısında özne, yer tamlayıcısı veya yüklem şeklinde kullanılmasıyla oluşmaktadır. Okuyucu, *başka öğenin nesne eksiltisine işaret ettiği*

*nesne eksilti*lerinde özne, yer tamlayıcısı veya yüklem şeklinde kullanılmış olan sözcük veya sözcük grubunun hangisinin nesne olduğunu, çıkarım yoluyla belirlemektedir ve bu belirlediği sözcük veya sözcük grubunda da bazı ek değişikliği yaparak zihninde nesneyi tamamlamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 89-90, Balyemez, 2011: 141, Somuncu, 2021: 213).

Örneğin, “Herkes **bu duruma** çok üzülecek. O yüzden şimdilik **(bu durumu / bunu)** kimseye söylemeyelim.” cümlesinde, başka ögenin nesne eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yer tamlayıcısı görevinde kullanılan *bu duruma* ögesinden hareketle, nesnenin *bu durumu / bunu* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

3.1.2.1.3.3. Tümleç Eksiltisi

3.1.2.1.3.3.1. Yer Tamlayıcısı Eksiltisi

Metinleri oluşturan cümlelerde hem dilbilgisi hem de anlam açısından bağdaşıklık bulunuyorsa, bu durum cümlelerdeki yer tamlayıcısı ögesinin ortak olarak kullanılmasını sağlamaktadır. Böylece cümleler arasında *yer tamlayıcısı eksiltisinin* olduğu görülmektedir (Subaşı Uzun, 1995: 92, Somuncu, 2021: 294).

Metinlerdeki *yer tamlayıcısı eksiltilerinin Yüzey Yapıda Yer Alan Yer Tamlayıcısı Eksiltisi* ve *Başka Ögenin Yer Tamlayıcısının Eksiltisine İşaret Ettiği Yer Tamlayıcısı Eksiltileri* şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir (Balyemez, 2011: 157-162, Somuncu, 2021: 294-306).

3.1.2.1.3.3.1.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Yer Tamlayıcısı Eksiltisi

Metindeki yer tamlayıcısı, ilk cümlenin yüzey yapısında yer alırken daha sonraki cümlelerde düşürülerek *yüzey yapıda yer alan yer tamlayıcısı eksiltisi* meydana gelmektedir. Okuyucu, metindeki cümlelerde eksilti edilmiş olan yer tamlayıcısını, ilk cümleden hareketle aynı yapı, anlam ve görev ile zihninde tamamlayabilmektedir. Böylece metinlerde bağdaşıklık ilişkisi de ortaya çıkmaktadır (Balyemez, 2011: 115-116, Somuncu, 2021: 255).

Örneğin, “A: **Balık tutmaya** gidecek misiniz? B: **(Balık tutmaya)** gideceğiz.” cümlesinde, *yüzey yapıda yer alan yer tamlayıcısı eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, soru cümlesinde yer alan *Balık tutmaya* yer tamlayıcısından hareketle cevaptaki yer tamlayıcısını tespit edebilmiştir (Dilidüzgün, 2017: 56).

3.1.2.1.3.3.1.2. Başka Öğenin Yer Tamlayıcısının Eksiltisine İşaret Ettiği Yer Tamlayıcısı Eksilteleri

Başka öğenin yer tamlayıcısının eksiltisine işaret ettiği yer tamlayıcısı eksilteleri, metindeki yer tamlayıcısının diğer cümlelerin yüzey yapısında özne veya nesne şeklinde kullanılmasıyla oluşmaktadır. Okuyucu, *başka öğenin yer tamlayıcısının eksiltisine işaret ettiği yer tamlayıcısı eksiltelerinde* özne veya nesne şeklinde kullanılmış olan sözcük veya sözcük grubunun hangisinin yer tamlayıcısı olduğunu, çıkarım yoluyla belirlemektedir ve bu belirlediği sözcük veya sözcük grubunda da bazı ek değişikliği yaparak zihninde yer tamlayıcısını tamamlamaktadır (Balyemez, 2011: 158, Somuncu, 2021: 294).

Örneğin, “Arda’nın sınavı çok güzel geçmiş. Kesin (sınavdan) yüksek bir not alacak.” cümlesinde, *başka öğenin yer tamlayıcısının eksiltisine işaret ettiği yer tamlayıcısı eksilteleri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında nesne görevinde kullanılan *sınavı* ögesinden hareketle, yer tamlayıcısının *sınavdan* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

3.1.2.1.3.4. Tamlayan Eksiltisi

Metinleri oluşturan cümlelerdeki bir diğer eksilti türünü *tamlayan eksiltisi* oluşturmaktadır. Belirtili tamlama yapısındaki *tamlayan ögesinin* cümlede eksiltilmesiyle ortaya çıkan bu eksilti türü, yüzey yapıda sadece *tamlanan ögesinin* yer almasına izin verdiği için anlatımda da kısalık sağlamaktadır. Okuyucu, *tamlayan-tamlanan ilişkilendirmesini* metnin bütünlüğüne bakarak kurmaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 91-92, Balyemez, 2011: 145-146, Somuncu, 2021: 272). Okuyucu, tamlanan ögesinde yer alan iyelik ekiyle cümlelerde *eksiltilmiş olan tamlayan ögesini* kişi zamiri şeklinde belirleyerek zihninde tamamlayabilmektedir (Demirel, 2021: 233).

Örneğin, “(Onun) Yüzündeki sevinç (onun) gözlerinden okunuyordu.” cümlesinde, okuyucu *yüzündeki* ve *gözlerinden* sözcüklerinde yer alan iyelik 3. tekil kişi +i ekinin yardımıyla cümlede *eksiltilmiş olan tamlayan ögesini onun* şeklinde zihninde tamamlamıştır.

Metinlerdeki *tamlayan eksiltisinin Başka Öğenin Tamlayanın Eksiltisine İşaret Ettiği Tamlayan Eksilteleri* şeklinde de ortaya çıktığı görülmektedir (Balyemez, 2011: 149-156, Somuncu, 2021: 272-289).

3.1.2.1.3.4.1. Başka Ögenin Tamlayanın Eksiltisine İşaret Ettiği Tamlayan Eksiltileri

Başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri, metindeki tamlayan ögesinin diğer cümlelerin yüzey yapısında özne, nesne, yer tamlayıcısı veya yüklem şeklinde kullanılmasıyla oluşmaktadır. Okuyucu, yüzey yapıda başka ögelerde kullanılmış olan sözcük veya sözcük grubunun daha sonraki cümlelerin derin yapısında tamlayan yerine kullanılmış olduğunu görerek zihninde eksiltilmiş olan tamlayan ögesini tamamlamaktadır (Balyemez, 2011: 149, Somuncu, 2021: 272).

Örneğin, “*Buz gibi havada, adam yapayalnız otuyordu. (Adamın) Üstü başı çamur olmuş, (adamın) gözleri kızarmış, (adamın) elleri ise soğuktan buz kesmişti.*” cümlesinde, *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Adam* ögesinden hareketle, tamlayanın *adamın / onun* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

3.1.2.1.4. Sözlüksel Bağdaşıklık

Metinlerdeki *bağdaşıklık unsurları* incelenirken *dilbilgisel bağdaşıklık*ı oluşturan *gönderim, değiştirim, eksilti* ve *bağlama unsurlarının* yanında sözvarlığının seçilmesiyle elde edilen *sözlüksel bağdaşıklık*ı da hesaba katmak gerekmektedir (Halliday ve Hasan, 1976: 274).

Metinlerdeki sözvarlığına ait özelliklerin *yineleme* ve *eşdizimlilik* yapısı ile kurulduğu *sözlüksel bağdaşıklık*; zamir, bağlaç ya da sıfat gibi aynı göreve sahip dil birimlerinin aksine yüzey yapıdaki aynı veya benzer kelimelerin yinelenmesi, aynı bağlamda anlamsal açıdan birbirleriyle ilişkili olarak kullanılan sözcüklerin eşdizimlenerek çağrışımsal gönderimlerde bulunması ile oluşturulmaktadır ve metin çözücü için metnin konusunu ve içeriğini belirten anahtar kelimeleri oluşturarak metindeki bağdaşıklık kurulmasına da katkı sağlamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 64, Balyemez, 2011: 223, Uzun, 2011: 161, Dilidüzgün, 2017: 63, Gürgün, 2018: 288-289, Uzun, 2019: 156, Torusdağ ve Aydın, 2021: 68).

3.1.2.1.4.1. Yineleme

Bağdaşıklık en önemli unsurlarından biri olan ve sözlüksel bir ögenin tekrarını içeren *yineleme*, metindeki sözcükler arasında kurulan anlam ilişkilerinin oluşturduğu

bağlarla veya metinde tekrar edilen sözcüklerin kullanılmasıyla sözlüksel bir bağdaşıklık oluşturmaktadır (Halliday ve Hasan, 1976: 278, Yaylagül, 2010: 66, Uzun, 2011: 161, Aşkın Balcı, 2018: 77, Torusdağ ve Aydın, 2021: 69). Ayrıca *yinelemeler*, anlamları ve kavramları pekiştirerek edebiyat eserlerine estetik güzellik katmakta ve çağrışımlar yapmaktadır (Özünü, 1987: 44).

Metinlerdeki *yinelemelerin*, *Aynı Sözcüğün Yinelenmesi*, *Eş / Yakın Anlamlı Sözcüklerin Kullanılması*, *Karşıt Anlamlı Sözcüklerin Kullanılması*, *Aynı Kökten Sözcüklerin Kullanılması*, *Yapı Yinelemeleri* şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir (Subaşı Uzun, 1995: 64, 77-87).

3.1.2.1.4.1.1. Aynı Sözcüğün Yinelenmesi

Metinde birbirini takip eden cümlelerde, anlam veya biçim bakımından *aynı sözcüklerin yinelenmesi* ile cümleler arasında ilişki kurulmaktadır, ancak yinelenen bu sözcüklerin cümlelerde aynı görevde kullanılması gerekmemektedir (Üstünova, 1998: 129).

Metin içinde aynı sözcüklerin yinelenmesi, hem tümceler arasında bağlantı kurulmasını sağlamaktadır hem de sözün etkisini arttırıp güçlendirerek yapılan eylemleri vurgulamaktadır, ayrıca yineleme yoluyla yapılan bağdaşıklık sayesinde metin içindeki bilgiler daha iyi anlaşılabilir anlam daha da pekiştirilmektedir (Subaşı Uzun, 1995: 77, Dilidüzgün, 2017: 64, Aşkın Balcı, 2018: 84-86).

Örneğin, “*Kendi kendine düşünüp sessizce oturuyordu. Ağzını bıçak dahi açmıyordu. Etrafındakiler de ne yapacaklarını bilemedikleri için sessizce onu seyredip çaresiz bekliyorlardı.*” cümlesinde *sessizce* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki eylem ve davranışlar pekiştirilerek vurgulanmaktadır.

3.1.2.1.4.1.2. Eş / Yakın Anlamlı Sözcüklerin Kullanımı

Bir dilin zenginliğini ve işlenmişliğini, dilde birbirine *yakın anlamda kullanılan sözcükler* göstermektedir ve tarih boyunca Türkçenin sözvarlığında da *eş anlamlı kullanılan sözcüklerin* görülmesi, Türkçenin zenginliğini ortaya koymaktadır (Aksan, 2020: 99-100, 158).

Türkçede kullanılan bu *eş ve yakın anlamlı sözcükler*, anlam ilişkisi bakımından zamanla bir araya gelerek iki kelimenin bir tek kelime gibi düşünülmesine yol açmış ve *ikilemeleri* oluşturmuştur (Çağatay, 1944: 101, Can, 2010: 85). *İkilemelerin*, Türkçenin tarihsel dönemlerinden itibaren yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir (Aksan,

2015: 67-68). Özellikle Eski Uygur Türkçesinde kullanılan *ikilemeler* ve *tamlamalarla kurulan sözcük açıklamalarından* oluşan *metin içi sözlükçülük geleneği* sayesinde hem birçok anlaşılmayan kavramın açıklanması hem de metinlerin okuyucular tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmaktadır (Çağatay, 1944: 102, Nalbant ve Ağca, 2020: 99-103). Çünkü *ikilemeler*, metinlerdeki anlatılmak istenen duygu, düşünce ve anlatım gücünü arttırıp zenginleştirmekte; anlatımı, anlamı ve sözleri kolaylaştırıp güzelleştirerek pekiştirmektedir (Aydın ve Karaman, 2019: 261). Aynı şekilde metinde kullanılan *eş veya yakın anlamlı sözcükler* de metnin akıcılığına ve bütünlüğüne katkı sağlayarak anlamı zenginleştirmektedir (Dilidüzgün, 2017: 66). Bu yüzden günümüzdeki metinlerde de metin çözücüye kapsamlı ve doğru bir mesaj verebilmek için *eş veya yakın anlamlı sözcükler* kullanılmaktadır (Somuncu, 2021: 403).

Eş veya yakın anlamlı sözcükler, anlam bakımından birbiriyle ilişkili sözcükler olduğu için metinlerde bağdaşıklık ilişkisi kurmaktadır (Coşkun, 2005: 92, Somuncu, 2021: 403, Güner ve Yılmaz, 2021: 270). Ancak, *yakın anlamlı sözcüklerin kullanımında*, az da olsa bir anlam farkı görüldüğü için alt anlamlılık ortaya çıkmaktadır ve geniş anlamlı kullanılan sözcük, diğer alt anlamlı sözcüğü kapsamaktadır (Somuncu, 2021: 403).

Örneğin, “Çocuk çok akıllıydı. Bir görsen uslu bir şekilde oturmuş, küçük elleriyle resim çiziyor, minik parmaklarıyla da çizdiklerini boyuyordu.” cümlesinde *akıllı* ve *uslu*, *küçük* ve *minik* sözcüklerinin *eş anlamda kullanılarak yinelenmesi* ile cümledeki çocuğun özellikleri metin okuyucu için daha anlaşılır hâle gelmektedir. “Onunla konus, bir dertleş. Belki sana söyler.” cümlesinde de *konusmak*, *dertleşmek* ve *söylemek* fiillerinin *yakın anlamda kullanılarak yinelenmesi* ile cümledeki fiiller birbirini kapsayarak alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıkmakta ve anlam daha da açık hâle gelmektedir (İşeri, 2021: 125).

3.1.2.1.4.1.3. Karşıt Anlamlı Sözcüklerin Kullanımı

Her dilde yer aldığı bilinen, birbirine yakın veya aynı kavram alanına sahip bulunan sözcüklerin yanı sıra birbirine tamamen *karşıt sözcükler* de Türkçede kullanılmaktadır (Aksan, 2020: 161). Özellikle Orhun Yazıtları’nda birbirini takip eden cümlelerde yer alan birbirine *karşıt sözcüklerin kullanılması*, yazıtlara etkileyicilik katarak anlatımı güçlendirmektedir (Aksan, 2019: 121). Orhun Yazıtları’nın dilindeki bu güçlü anlatımın bir diğer sebebi, *eş, yakın veya karşıt anlamlı ikilemelerin* sıkça kullanılmasıdır (Tekin, 2003: 15-16). Çünkü *ikilemeler*, bir konunun anlatımını etkili,

vurgulu ve ahenkli bir hâle getirerek söz güzelliği oluşturmakta; anlamı tam olarak açıklanamayan ya da farklı yorumlanan bir sözcüğün, ikileme yapısı içerisindeki ikilemeyi oluşturan diğer sözcüklerden hareketle daha iyi anlaşılmasını sağlamaktadır (Karaman, 2020: 89-90). Fakat Eski Uygur Türkçesinde *karşıt anlamlı ikilemeler*, sıkça kullanılan *eş anlamlı ikilemelerin* ve en fazla kullanılan *yakın anlamlı ikilemelerin* aksine çok fazla kullanılmamaktadır (Şen, 2002: 1-2).

Metinlerde *karşıt anlamlı* iki sözcüğün aynı anlam birimini kastedecek şekilde yinelenerek kullanılması, iki cümlelerin birlikte tek bir birim olarak algılanmasını sağlayarak bağdaşıklık ilişkisini ve anlatım zenginliğini oluşturmaktadır (Balyemez, 2011: 248, Uzun, 2011: 162, Demirel, 2021: 235).

Örneğin, “*Ne kadar gizlesen de gerçekler elbet bir gün ortaya çıkar.”* cümlesinde *gizlemek* ve *ortaya çıkmak* fiillerinin *karşıt anlamda kullanılarak yinelenmesi* ile cümledeki anlatım zenginleşerek daha güçlü hâle gelmektedir (İşeri, 2021: 125).

3.1.2.1.4.1.4. Aynı Kökten Sözcüklerin Kullanımı

Metinde birbirini takip eden cümleler arasında sözcüksel bağdaşıklık oluşturarak *aynı kökten sözcüklerin kullanılması*, metindeki olayın devamlılığını sağlayarak metinlere edebî bir değer kazandırmaktadır ve okuyucu için metnin zihindeki kalıcılığının artmasına da katkı sağlayarak anlatım daha güçlü hâle gelmektedir (Oralış ve Ozil, 1992: 38, Subaşı Uzun, 1995: 84, Dilidüzgün, 2017: 65, Demirel, 2021: 237).

Örneğin, “*Ahmet sınavı başardı. Başarısı tüm ailesini sevince boğdu.*” cümlesinde *aynı kökten türeyen başarmak* fiili ve *başarı* sözcüğünün kullanılması ile okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmektedir (Uzun, 2011: 161).

3.1.2.1.4.1.5. Yapı Yinelemeleri

Yüzey biçimlerindeki yapının farklı ve yeni öğelerle doldurulup tekrarlanarak yeniden kullanılması ve yapıcı eş öbeklerin veya birbirine paralel anlatım birimlerinin yinelenmesi ile oluşturulan *yapı yinelemeleri*, anlatıma katkı sağlayıp metin içinde sözlüksel bağdaşıklık oluşturarak metni daha açık ve anlaşılır bir hâle getirmektedir (Beaugrande ve Dressler, 1981: 32, 37, 39, 50, Subaşı Uzun, 1995: 86, Aksan, 2019: 128, Torusdağ ve Aydın, 2021: 149).

Orhun yazıtlarından itibaren görülen *yapı yinelemeleri*, anlatıma etkililik ve güzellik katmasının yanında hem ahenk sağlamaktadır hem de okuyucu için metindeki anlatımın zihnindeki kalıcılığını arttırmaktadır (Tekin, 2003: 17, Demirel, 2021: 238).

Örneğin, “*Onun kaza geçirdiğini duyunca ne telefonla arayabildim ne hastaneye gidebildim.*” cümlesinde *ne telefonla arayabildim ne hastaneye gidebildim* şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmaktadır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmaktadır.

3.1.2.1.4.2. Eşdizimlilik

Sözlüksel bir bağdaşıklık olan, metnin bütünlüğünü ve metinselliğini sağlayan *eşdizimlilik*, aynı kavram alanından çağrışım yapan sözcüklerin, metinde bir bütün oluşturacak şekilde, sözlükten seçilip bir arada kullanılması ile oluşturularak metindeki bağdaşıklığın oluşmasına katkı sağlamaktadır ve bu sayede metin kurucu, metindeki anlamı pekiştirip kuvvetlendirerek metin çözücüye aktarmak istediklerini daha net bir şekilde anlatmaktadır (Halliday ve Hasan, 1976: 284, Oraliş ve Ozil, 1992: 39, Subaşı Uzun, 1995: 83-84, Kaya, 2002: 278-280, Coşkun, 2005: 95, Yaylagül, 2010: 76, Balyemez, 2011: 245, 253, Uzun, 2011: 162-163, Dilidüzgün, 2017: 67, Günay, 2017: 93-94, Gürgün, 2018: 311, İşeri, 2021: 125, Torusdağ ve Aydın, 2021: 89, Demirel, 2021: 236).

Örneğin, “*Okullar iki hafta sonra açılacak. Öğrenciler yeni bir öğretim yılının heyecanını şimdiden yaşamaya başladılar bile. Zil çalacak ve öğretmenler sınıflarına ışık saçmak üzere girecek...*” cümlesinde *okul*, *öğrenci*, *öğretim yılı*, *zil*, *öğretmen* ve *sınıf* sözcükleri, *eğitim* ve *öğretim* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yaparak cümlede *eşdizimlilik* oluşturmaktadır ve bu durum cümledeki anlatımı pekiştirerek kuvvetlendirmektedir (Uzun, 2011: 163).

3.1.2.1.5. Zaman, Görünüş, Kip

Bağdaşıklık unsurlarından bir diğerini oluşturan *zaman*, *görünüş* ve *kip*, metin dünyasında yer alan olayların veya durumların arasındaki ilişkilerin açıkça yüzeye çıkmasına yardımcı olmaktadır (Beaugrande ve Dressler, 1981: 32, 44-45, 50).

Metinlerde *zaman*, dilbilgisel açıdan eylemin gösterdiği iş, oluş ve durumun gerçekleşme sürecini belirlediği için (İmer vd., 2011: 280); eylemlerin çekimlenmesi sırasında ortaya çıkan *görünüş* ise, eylemlerin gösterdiği iş, oluş veya durumun

bitmişlik, bitmemişlik vb. alt görünüş türleri sayesinde zaman ile olan bağlantısını gösterdiği için (Hengirmen, 2009, 194, İmer vd., 2011: 142); *kip* de eylemin belirttiği iş, oluş veya durumun konuşucu tarafından gerçekleştirilme biçimini bildirdiği için (Vardar, 2002: 135, Karaağaç, 2018: 544) metindeki bağdaşıklık oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Metinlerde anlatılan olaylar belli bir zaman dilimine ait olduğu için, metnin hem anlamsal hem de yapısal çözümlenmesinde *zaman*, *görünüş* ve *kip* önemli bir rol oynamaktadır (Aşkın Balcı, 2018: 140). Çünkü metindeki durumun oluşu, olma biçimi ya da eylemin hangi zamanda gerçekleştiği eylem çekimlerinde yer almaktadır. Eylem çekimlerinde yükleme getirilen ekler de *zaman*, *görünüş* ve *kipi* oluşturmaktadır (Günay, 2017: 95-96).

Eylem çekimlerindeki *dilbilgisel zaman*, eylemlerin önceliğini ve sonralığını bildirmesi yönüyle, gerçek zamanı dilimlendirmektedir (Subaşı Uzun, 1995: 65, Akçataş, 2020: 120). Genel olarak şimdiki zaman belirlendiğinde, geçmiş zaman ve gelecek zaman şeklinde temel anlamda bir sınıflandırma yapılmaktadır (Günay, 2017: 95).

Okuyucu metindeki eylem çekimlerini incelediğinde, *dilbilgisel zaman* açısından metnin zaman dilimini, *görünüş* açısından bitmişliği veya bitmemişliği, *kip* açısından da dilek, istek veya niyet gibi tutumları öğrenmektedir (Günay, 2017: 95-97, Jang, 2020: 51-104). Bu durum metindeki olayın anlaşılmasında bir anahtar görevi üstlenerek okuyucuya ipucu sağlamaktadır (Dilidüzgün, 2017: 61-62, Günay, 2017: 97).

Türkçedeki eylem çekim ekleri, işlevsel olarak çok farklı amaçlarda kullanılabilirler gibi, bir ek aynı zamanda birden çok işlevde de görülebilmektedir (Günay, 2017: 96, Jang, 2020: 51-104).

Örneğin, “*Annemle telefonda konuşurken kapı çaldı.*” cümlesinde, “*kapının çalınması*” bir kezlik kısa bir durum olduğu için *görülen geçmiş zaman -DI eki*, *bitmişlik* gösterirken, “*anne ile telefonda konuşma*” arka planda süren bir olay olduğu için *bitmemişlik* göstermektedir (Dilidüzgün, 2017: 61).

3.2. Tutarlılık

Yazılı metinlerdeki bilginin açıklanmasına ve işlenmesine odaklanan *metindilbilimi* veya psikodilbilimi, *tutarlılık* kavramının ağırlıklı olarak metinlerdeki bilgi alanının anlambilimsel açıdan incelenmesiyle oluştuğunu ifade etmektedir (Redeker, 2000: 1).

Metindilbilimdeki metinsellik ölçütlerinden bir diğeri olan ve bir metnin bütününe anlamsal açıdan inceleyen *tutarlılık*, metinde yer alan bilgilerin kendisinden önceki bilgilerle ilişki ve bağlantı kurarak metnin derin yapısındaki anlamsal ve mantıksal bağlantının oluşmasına katkı sağladığı için metindeki konu bütünlüğünü ortaya çıkarmaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 100, Aşkın Balcı, 2018: 158-159, Günay, 2017: 120, 123, 125, Toklu, 2018: 175, Bahar, 2021: 443).

İkinci ölçüt olan *tutarlılık*, metnin derin yapısındaki öğelerin, yani metnin yüzey yapısının altında yatan kavramlar ve bağıntıların düzenlenmesinin karşılıklı olarak erişilebilir ve bağıntılı olduğu yollarla ilgilidir. Metnin yüzey yapısının altında yatan kavram, zihinde az çok bütünlük ve *tutarlılık* ile etkinleştirilip ortaya çıkarılan bilgi düzenlemesi (bilişsel içerik) olarak tanımlanmaktadır. Bağıntılar, metnin derin yapısında birlikte görünen kavramların arasındaki bağlantılardır. Çünkü her bağlantı bağlandığı kavramın bir tanımını / gösterimini / işaretini taşımaktadır. Her zaman olmasa da bazen bağıntılar, metnin yüzey yapısındaki anlatımlarla etkinleştirilemediği için metinde belirgin olarak ifade edilemez. Bu durumda okuyucu, metinden açık bir anlam çıkarmak için bağıntılara ihtiyaç duyacaktır ve bu ihtiyacı bağıntılar yoluyla sağlayacaktır. Açıkçası tutarlılık, sadece metinlerin bir özelliği değildir, aksine, metin ile okuyucuların arasındaki bilişsel süreçlerin sonucudur. Çünkü bir metindeki olayların ve durumların basit yapıda yan yana sıralanması, *tutarlılık ilişkilerini* düzenleyen veya oluşturan işlemleri etkin hâle getirecektir (Beaugrande ve Dressler, 1981: 7-8).

Tutarlılık, metnin içsel bir özelliği olarak değil de zihinsel bir olgu olarak görülmektedir. Çünkü bir metnin içeriğini kavramak için okuyucu, metinde yer alan cümlelerin arasındaki anlamsal ve mantıksal bilgi sürekliliğini takip edip birbirleriyle ilişkilendirerek zihninde yeniden yapılandırmaktadır (Subaşı Uzun, 2020: 213).

3.2.1. Özelleştirme Bağlantısı

Metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlayan *özelleştirme bağlantısı*, birbirini takip eden iki ya da daha fazla cümlenin, bileşik cümle yapılarının veya yan cümle ile temel cümlenin arasında kurulan özelleştirme ilişkisiyle oluşturulmaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 113).

Mantıksal bir ilişkilendirme biçimi olan *özelleştirme bağlantısı*, metindeki bir olayın veya durumun, okuyucuya ayrıntılı ve özel bir bilgi verilecek şekilde betimlenerek anlatılmasıyla kurulmaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 114, Gürgün, 2018: 413).

Örneğin, “*Bugün piknik günüydü. Annem, evde bir şeyi unutmamak için piknik çantasını kontrol ederken, babam eşyaları arabaya taşıyordu. Ablam erken kaldırıldığı için biraz sinirli, kardeşim ise topunu eline almış hemen gitmek için can atıyordu. Yine herkes tatlı bir hazırlanma telaşı içindeydi.*” cümlesinde, yazar ilk cümledeki *Bugün piknik günüydü* cümlesi ile *pikniğe gidileceğinden*, son cümledeki *Yine herkes tatlı bir hazırlanma telaşı içindeydi* ifadesi ile de *pikniğe giderkenki hazırlanma telaşından* bahsetmiştir. İlk ve en son cümlelerin arasında yazarın, *evdeki kişilerin pikniğe giderkenki hazırlanma sürecini betimleyerek* anlatması ile *özelleştirme bağlantısı* kurulmuştur.

3.2.2. Neden-Sonuç Bağlantısı

Metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlayan ve mantıksal bir ilişkilendirme biçimi olan *neden-sonuç bağlantısı*, metindeki cümlelerde gerçekleşen olayların neden gerçekleştiğini ve bu gerçekleşen durum karşısındaki sonucun ne olduğunu açıklayarak, okuyucunun metindeki olayları zihninde somutlaştırarak anlamlandırmasına yardımcı olmaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 119, Yaylagül, 2010: 83, Gürgün, 2018: 413, Demirel, 2021: 240).

Örneğin, “*Dedesini, onun çok isteği oynucağı almıştı. Sevinçle dedesine sıkıca sarıldı.*” cümlesinde okuyucu, *çocuğun istediği oyuncak alındığı için dedesine sıkı sıkı sarıldığını neden-sonuç bağlantısı* kurarak zihninde somutlaştırıp daha kolay anlamlandırmıştır.

3.2.3. Zaman Bağlantısı

Metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlayan ve mantıksal bir ilişkilendirme biçimi olan *zaman bağlantısı*, metinlerde zaman ifadelerinin yer almasıyla, aynı zaman eklerinin kullanılmasıyla veya hiçbir sözlüksel birim kullanılmadan okuyucu tarafından içerik bağlantısının takip edilmesiyle de oluşturularak okuyucunun metinde gerçekleşen olayları zihninde sıralamasına yardımcı olmaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 126, Gürgün, 2018: 414, Demirel, 2021: 242).

Örneğin, “*Çantasından dosyasını çıkardı. İçindekileri kontrol etti.*” cümlesinde okuyucu, “*önce*” kişinin dosyasını çıkardığını, “*sonra*” da dosyanın içindeki bilgileri kontrol ettiğini cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

3.2.4. Karşılaştırma Bağlantısı

Metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlayan ve mantıksal bir ilişkilendirme biçimi olan *karşılaştırma bağlantısı*, metinlerde bazen eklerle bazen birbirinin zıttı olan sözcüklerin kullanılmasıyla bazen de anlamsal açıdan kurularak okuyucunun metindeki örtük anlamı sezmesine yardımcı olmaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 129, Gürgün, 2018: 415, Demirel, 2021: 243).

Örneğin, “*Bana o kadar yardımcı oldu ki iki günden beri bitiremediğim işi bugün bitirdim.*” cümlesinde okuyucu, *kişinin iki gündür aynı işle uğraştığını ve işini bitiremediğini ancak bugün yanındaki kişinin yardımıyla o işi tamamlayabildiğini* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

3.2.5. Karşıtlık Bağlantısı

Metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlayan ve mantıksal bir ilişkilendirme biçimi olan *karşıtlık bağlantısı*, metinlerde bazen birbirinin zıttı olan sözcüklerin kullanılmasıyla bazen karşıtlık bildiren bağlaçların kullanılmasıyla bazen de anlamsal açıdan birbirinin zıttı olan olay veya durumlarla kurularak okuyucunun hem o anda anlatılmış olan olay veya durumun sonucunu onaylamasına hem de metindeki örtük anlamı sezmesine yardımcı olmaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 131-135, Yaylagül, 2010: 82, Gürgün, 2018: 415, Demirel, 2021: 243-244).

Örneğin, “*Artık, onun bu konuda üstüne çok fazla gitme. Sanki aynısı sana yapılmış olsaydı sen sakın kalabilir miydin? (Hayır, sen de sakın kalamazdın.)*” cümlesinde okuyucu, *kişinin anlatılan konuda çok ısrarcı davrandığını ama aynı şeyi kendisi yaşamış olsaydı kendisinin de aynı tepkiyi verecek olduğunu* cümledeki *karşıtlık bağlantısı* ile sezerek *Hayır, sen de sakın kalamazdın* şeklinde onaylamıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

IRK BİTİG'İN METİNDİLBİLİMSEL YAPISI

1.1. Bağdaşıklık

1.1.1. Gönderimsel Bağdaşıklık

1.1.1.1. Öncül-Bağımsız Artgönderim Öğeleri

1.1.1.1.1. Zamir Kullanımı İle Artgönderim

1.1.1.1.1.1. Dönüştürülük Zamirleri İle Yapılan Artgönderimler

1.1.1.1.1.1.1. Kentü Dönüştürülük Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıda yer alan IB 66'daki cümlede *kentü* dönüştürülük zamiri ile *alku* {herkes} öznesine artgönderim yapılmıştır.

Amtı amrak oğlanım, ança bilingler: Bu ırk bitig edgü ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol. (IB 66)

{Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}

1.1.1.1.1.1.2. Öz Dönüştürülük Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *özüm*, *özünğ*, *özi* ve *özin* dönüştürülük zamirleri ile kendisinden önceki cümlelere veya öznelere artgönderim yapılmıştır.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8'de yer alan *özüm[in]* dönüştürülük zamiri ile *Altun başlıg yılan men.* {Altın başlı yılanım.} cümlesine artgönderim yapılmıştır.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagıg sançmış. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusınğaru kelir, tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34'te yer alan *özi* dönüştürülük zamiri ile *Kan* {Han / Hükümdar} öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. **Özin** tilkü yimiş tir. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

IB 46’da yer alan *özin* dönüşlülük zamiri ile *Tebe {Deve}* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tengrike sookuşmuş. Kut kolmiş. Kut birmiş. Agılıngta yılıng bolzun! **Özüng** uzun bolzun! timiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı’ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: ‘Ağlında atların olsun, ömrün uzun olsun!’ demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 47’de yer alan *özüng* dönüşlülük zamiri ile *Er {Erkek, adam}* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo o oooo

Alp er oğlu süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş tir. Ebingerü kelser **özi** atanmış, ögrünçülüg, atı yitiglig kelir tir. Ança bilingler: Anıyg edgü [ol]. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

IB 55’te yer alan *özi* dönüşlülük zamiri ile *Alp er oğlu {Yiğit adamın oğlu}* öznesine artgönderim yapılmıştır.

1.1.1.1.2. İşaret Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

1.1.1.1.2.1. Anın İşaret Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki IB 35’te yer alan *anın* işaret zamiri ile *Er {Erkek, adam}* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmuş. Kugu kuş kanatınga urup **anın** kalıyu barıpan öginge kañginga tegürmiş. Ögi kañgı ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına

eriştirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

1.1.1.1.2.2. Anta İşaret Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki IB 56'da yer alan *anta* işaret zamiri ile *Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. {Cevizlikler yazlıgım, kuşlu ağaçlar kışlıgım.}* cümlesine artgönderim yapılmıştır.

o ooo oo

Ügringe kutlug adgır men. *Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Anta* turupan menğileyür men tir. Ança bilingle: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlıgım, kuşlu ağaçlar kışlıgım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

1.1.1.1.2.3. Antag İşaret Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki IB 44'de yer alan *antag* işaret zamiri ile *Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngaki suçulunmiş yana tıtinmiş. Togan kuşunğ tırngaki ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi ünğüşüpen yügürü barmış. {Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş.}* cümlesine artgönderim yapılmıştır.

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngaki suçulunmiş yana tıtinmiş. Togan kuşunğ tırngaki ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi ünğüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Ança bilingle: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

1.1.1.1.3. Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

1.1.1.1.3.1. Kamag Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki IB 26'da yer alan *kamag* belirsizlik zamiri ile *Tanğ tanğlardı, udu yir yarudı, udu kün tugdı. {Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu.}* cümlesine artgönderim yapılmıştır.

o oo oooo

Tang tanğlardı, udu yir yarudı, udu küñ tugdı. Kamag üze yaruk boltı tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

1.1.1.1.3.2. Kop Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *kop* belirsizlik zamiri ile artgönderim yapılmıştır.

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(lı) uça āztı, kiyik oglı yügürü āztı, kişi oglı yorıyu āztı. Yana Tengri kutında üçünç yılda kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lufu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

IB 15'te yer alan *kop* belirsizlik zamiri ile *kuş og(lı)* {kuş yavrusu}, *kiyik oglı* {geyik yavrusu} ve *kişi oglı* {insanoğlu} öznelerine artgönderim yapılmıştır.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş kony utmış. Oglı yutuzı kop ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştı) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29'da yer alan *kop* belirsizlik zamiri ile *Oglı yutuzı* {Çocukları, karısı / eşi} öznesine artgönderim yapılmıştır.

1.1.1.1.2. Sıfat Kullanımı İle Artgönderim

1.1.1.1.2.1. Gösterme Sıfatı İle Yapılan Artgönderimler

1.1.1.1.2.1.1. Bu Gösterme Sıfatı İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *bu* gösterme sıfatı ile artgönderim yapılmıştır.

o oo oo

Kanıgı ölmüş, köngeki tonğmiş. Kanğı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük tonğgay? Küneşke olurur ol. Ança bilingler: **Bu ırk başınta** āz emgeki bar; kin yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57’de yer alan *bu ırk başınta* ifadesi ile ırkın ilk kısmı olan *kanıgı ölmüş, köngeki tonğmiş* {(kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş} ifadesine artgönderim yapılmıştır.

Amıtı amrak oğlanım, ança bilingler: **Bu ırk bitig** edgü ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol. (IB 66)

{Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}

IB 66’da yer alan *bu ırk bitig* ifadesi ile Irk Bitig kitabındaki bütün ırklar kastedilerek artgönderim yapılmıştır.

1.1.1.1.3. Zarf Kullanımı İle Artgönderim

1.1.1.1.3.1. Yer Zarfı İle Yapılan Artgönderimler

1.1.1.1.3.1.1. Anta Yer Zarfı İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki IB 56’da yer alan *anta* yer zarfı ile *Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım*. {Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım.} cümlesine artgönderim yapılmıştır.

o ooo oo

Ügringe kutlug adgır men. **Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Anta** turupan mengileyür men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

1.1.1.1.3.2. Hâl Zarfı İle Yapılan Artgönderimler

1.1.1.1.3.2.1. Antag Hâl Zarfı İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki IB 44'de yer alan *antag* hâl zarfı ile *Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngaki suçulunmuş yana tıtinmiş. Togan kuşuñg tırngaki ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üñgüşüpen yügürü barmış. {Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş.}* cümlesine artgönderim yapılmıştır.

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngaki suçulunmuş yana tıtinmiş. Togan kuşuñg tırngaki ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üñgüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

1.1.1.2. Öncül-Bağımsız Öngönderim Öğeleri

1.1.1.2.1. Zamir Kullanımı İle Öngönderim

1.1.1.2.1.1. İşaret Zamiri İle Yapılan Öngönderimler

1.1.1.2.1.1.1. Ança İşaret Zamiri İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki ırklarda *ança* işaret zamiri ile *Edgü ol. {(Bu fal) iyidir.}, Anyıg edgü ol. {(Bu fal) çok iyidir.}, Yablak ol. {(Bu fal) kötüdür.}, Anyıg yablak ol. {(Bu fal) çok kötüdür.}, Yabız ol {(Bu fal) kötüdür.}, Munğlug ol; anyıg yablak ol. {(Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür.}, Asıgı bar; edgü ol. {Yararı var, (bu fal) iyidir.}, Bu ırk başınta āz emgeki bar; kin yana edgü bolur. {Bu fal(in) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur.}, Bu ırk bitig edgü ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol. {Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir.} cümlelerine ve metinde eksik kalmış cümlelere öngönderim yapılmıştır. Çünkü IB 66'da yer alan *Amtı amrak oğlanım, anca* bilingler: **Bu ırk bitig edgü ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol.** (IB 66) {Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)} cümlesinden hareketle, *ança* işaret zamiri ile *Bu ırk bitig edgü ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol. {Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de)}**

herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir.} cümlesine öngönderim yapılmıştır. Diğer ırklarda da *ança* işaret zamiri aynı durumda yer aldığı için öngönderim olarak değerlendirilmiştir.

oo oo oo

Tensi men. Yarın kiçe altın örgin üze oluru^{pan} men^gileyür men. *Anca* bilingler: *Edgü ol.* (IB 1)

{Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol ten^gri men. Yarın kiçe eşür men. Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmiş; kişi korkmuş. “Korkma!” timiş, “Kut birgey men!” timiş. *Anca* biling: *Edgü ol.* (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

ooo ooo ooo

Altın kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar men, sebdükimin yiyür men. Antag küçlüg men. *Anca* bilingler: *Edgü ol.* (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

o o o

Ürüng esri togan kuş men. Çıntan ıgaç üze oluru^{pan} men^gileyür men. *Anca* bilingler: [*Edgü ol.*]. (IB 4)

{Ak benekli şahin kuşuyum. Sandal ağacı üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 4)}

oo oooo oo

Beg er yuntı^{ng}aru barmiş: Āk bisi kulunlamış. Altın tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesin^gerü barmiş: Ürüng in^geni botulamış. Altın budl(a)lug bugralık yaragay. Ebingerü barmiş: Üçünç kunçuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. Mengilig beg ermiş. [*Anca* bilingler:] *Anvıg edgü ol.* (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır

(diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

oo oo o

Adıgı tonğuzlı ărt ũze sokuşmış ermiş. Adıgıng karnı yarılmış, tonğuzung azıgı sınmış tir. Anca biling: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) dağ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kŕtŕdŕr. (IB 6)}

oo o oo

Er terkleyŕ kelir. Edgŕ sŕz sab elti kelir tir. Anca bilingler: Edgŕ ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

ooo oo o

Altun başlığ yılan men. Altun kurugsakımın kılıın kesipen ŕzŕm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Anca bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altun başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kŕtŕdŕr. (IB 8)}

o oo ooo

Ulug eb ŕrtenmiř. Katınga tegi kalmaduk, bŕkinge tegi kodm[ad]uk tir. Anca bilingler: Yablak ol. (IB 9)

{Bŕyŕk (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, kŕře-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kŕtŕdŕr. (IB 9)}

ooo oooo oo

Esnegen bars men. Kamuř ăra bařım. Antađ alp men, erdemlig men. Anca bilingler: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

ooo oooo oooo

Sarığ atlığ sabı, yazığ atlığ yalabaç edgŕ sŕz sab elti kelir tir. Anca biling: Edgŕ ol. (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) ok iyidir. (IB 11)}

ooo oooo ooo

Er abka barmış. Tagda kamılmış. Tenğride Erklig tir. Anca bilingler: Yabız ol.
(IB 12)

{Adam(in biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde,
der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

oo oooo ooo

Tenğrilig kurtga yurtta kalmış. Yağlıg kamıç bulupan yalgayu tirilmiş, ölümde
ozmış tir. Anca bilingler: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir
kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz:
(IB 13)}

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bāmiş. “Katıgtı bā, edgüti bā!” tir. Anca bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB
14)}

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uça āzti, kiyik oğlu yügürü āzti, kişi
oglu yorıyu āzti. Yana Tenğri kutınta üçünç yilta kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer
sebinür tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti,
geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar)
yine Tanrı lutfu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu
olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

o ooo ooo

Toruk at semritti. Yirin öpen yügürü barmış. Utru yirde ogrı sookuşup tutuğan
minmiş. Yilinge, kudursugınga tegi yagrıpan kamşayu umatın turur tir. Anca biling:
Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir)
hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna
kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal)
kötüdür. (IB 16)}

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp onğup turu kalmış. Tenğri küçinge tag üze yol sub
körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yorıyu barıpan, sub içipen, yāş yipen ölümde ozmış tir.
Anca bilingler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağış ne teg? Bar ol tir. Anca bilinğler: Anvıg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

ooo o oooo

Åk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke ıdmış tir. Korkma, edgüti ötüñ; ayınma, edgüti yalbar! tir. Anca bilinğ: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüñg köpükümin saçar men. Üze teñgrike tegir, asra yirke kirür tir. Udıgmağ odguru, yatıgılg turguru yoriyur men. Antag küçlüg men. Anca bilinğler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağızımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırım. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng tir. Anca bilinğ: [Edgü ol] (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal iyidir) (IB 21)}

oo o o

Uzun tonlug közüñgüsün kölke içgıñmış. Yarın yanğrayur, kiçe kenğrenür, tir. Anca bilinğler: Munğlug ol; anvıg yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

oo oooo oooo

Oglañ kekük tezekin bultı. Çekik, etinğ kutlug bolzun tir. Anca bilinğler: Edgü ol. (IB 23)

{(Bir) oğlan kartal tezeğini buldu. Tarla kuşu, etin kutlu olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 23)}

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, tir. Anca bilingler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

ooo o ooo

Eki öküzüg bir bukursıka kölmiş. Kamşayu umatın turur tir. Anca biling: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

o oo oooo

Tang taŋlardı, udu yir yarudı, udu kün tugdı. Kamag üze yaruk boltı tir. Anca biling: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

oo oo oooo

Bay er konyı ürküpen barmış. Börıke sookuşmış. Börı agzı emsimiş. Esen tüükel bolmış tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

o oo

Kan olurüpān ordu yapmış. İli turmış. Tört bulunğtakı edgüsi uyurı tirilipen menğileyür, bedizleyür tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş kony utmiş. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıшта) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

ooo oo oooo

Çıgany er oğlu kazançka barmış. Yolu yaramış. Ögire sebinü kelir tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

oooo oooo o

Bars kiyik engke mengke barmış. Engin mengin bulmuş. Bulupan uyasıngaru ögire sebinü kelir tir. Anca biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

oooo o o

Bir tabıku yüz boltı. Yüz tabıku ming boltı. Ming tabıku tümen boltı tir. Anca bilingler: Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmiş. Takı ur, katıgdı bā tir. Anca bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagıg sançmış. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusıngaru kelir, tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmuş. Kugu kuş kanatınga urup anın kalıyu barıpan öginge kañınga tegürmüş. Ögi kañgı ögırer sebinür tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına eriştirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

o o 0000

Üküş atlıg ögrünçünġ yook; kobı atlıg korkınçınġ yook, uçruglug kutunġ yook tir. Anca bilinġler: Anvıg yablak ol. (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

0000 000 o

Bir karı öküzüġ bilin biçe kumursga yimiş. Kamşayu umatın turur tir. Anca bilinġler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

0000 o 000

Kamış āra kalmış. Tenġri unamaduk. Abınçu katun bolzun tir. Anca bilinġler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

0000 00 00

Tıgıg tertrü kişemiş. Kamşayu umatın turur tir. Anca bilinġler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kırır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

o 0000 0000

Talım urı yarın açā yasıçin yalım kayag yara urūpan yalnġusun yoriyur tir. Antag alp ermiş. Anca bilinġler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

0000 00 000

Ürüng esri inġek buzagulaçı bolmiş. Ölgey men, timiş. Ürüng esri irkek buzagu kelürmiş. İdukluk yaragay. Ülüġde ozmiş tir. Anca bilinġ: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kañça barır men? tir. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tükkel bulmuş. Öğirer sebinür tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

oooo ooo ooo

Togan ügüz kuşu kuşlayu barmış. Utru talım kara kuş kopupan barmış tir. Anca bilingler: Yablak ol. (IB 43)

{Bir şahin, su kuşu avlamaya gitmiş. (Ama) yırtıcı bir kartal yerinden uçup karşısına çıkmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 43)}

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmuş yana tıtinmiş. Togan kuşuñg tırngakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Anca bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

oo ooo o

Kiyik oğlu men. Otsuz subsuz kaltı uyun? Neçük yorıym? tir. Anca bilingler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. Özin tilkü yimiş tir. Anca bilingler: Yabllak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tengrike sookuşmış. Kut kolmiş. Kut birmiş. Agılıngta yılkiñ bolzun! Özüñ uzun bolzun! timiş. **Anca** bilingler: **Edgü ol**. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

oooo oooo ooo

Karı yol tengri men. Sınukiñgin sapar men, üzüküñgin ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. **Anca** bilingler: [**Edgü ol**]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıkların onarırım, çıkıkların yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

o oooo ooo

Bars kiyik engleyü mengleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmuş. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümtö ozmış. Ölümtö ozupan ögire sebinü yoriyur tir. **Anca** biling: **Edgü ol**. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tigret, yazıg kodı yadrat. Tokuz kat üçürgüñg topulginça teritzün tir. **Anca** bilingler: **Yab/Ulak ol**. (IB 50)

{Demir kır atın kuyruğunu düğümler ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılincaya kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan mengileyür men. **Anca** bilingler: [**Edgü ol**]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlıgım, kızıl kayalar kışlıgım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

oo o ooo

Er busuşlug, tengri bulıtlıg boltı. [Bulıt] āra kün tugmış, busañ āra mengi kelmiş tir. **Anca** bilingler: **Edgü ol**. (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

oo ooo oo

Boz bulut yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulut yorıdı, kamag üze yagdı. Tarıg bişdi; yāş ot ündi; yilkıka kişike edgü boltı tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

o ooo o

Kul sabı begingerü ötünür, kuzgun sabı tengrigerü yalbarur. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti tir. Anca biling: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

oo o oooo

Alp er oğlu süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş tir. Ebingerü kelser özi atanmış, ögrünçülüg, atı yitiglig kelir tir. Anca bilingler: Anvig edgü joll. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

o ooo oo

Ügringe kutlug adgır men. Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Anta turupan mengileyür men tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

o oo oo

Kanıgı ölmüş, köngeki tongmiş. Kanğı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük tonggay? Küneşke olurur ol. Anca bilingler: Bu ırk başınta āz emgeki bar; kin yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

oo oo ooo

Ogılı öginte kangınta öbkelepen tezipeen barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Ögüm ötin alayın, kangım sabın tınglayın, tip kelmiş tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsi bolzun tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmişî kokutmayayım, bir aya erişmişî bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti. Antag küçlög men tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkararak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

o oooo ooo

Turnya kuş tüşnekinge konmuş. Tuymatın tuzakka ilinmiş. Uça umatın olurur tir. Anca bilingler: Yabl/lak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneğine konmuş. Farkına varmadan tuzağa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

ooo o oo

Yargun kiyik men. Yaylag tagıma ağıpan yaylayur turur men. Mengilig men tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık dağıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmuş. Kara kamağ süsi ögirer tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

o oooo ooo

Kök boymul togan kuş men. Körüklög kayaka konüpan küzleyür men, yagaklıg tograk üze tüşüpen yaylayur men tir. Anca bilingler: Anıyg edgü ol. (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

oo ooo ooo

Semiz at ağzı katıg boltı. İdisi umaz tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 65)

{Semiz atın ağzı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

Amtı amrak oğlanım, ança bilingler: Bu ırk bitig edgü ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol. (IB 66)

{Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}

1.1.1.2.1.2. Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Öngönderimler

1.1.1.2.1.2.1. Kamag Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki IB 53'te yer alan *kamag* belirsizlik zamiri ile *Tarıg bişdi; yāş ot ündi; yulkaka kişike edgü boltı* {Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu} cümlesine öngönderim yapılmıştır.

oo ooo oo

Boz bulut yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulut yorıdı, kamag üze yagdı. Tarıg bişdi; yāş ot ündi; yulkaka kişike edgü boltı tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

1.1.1.2.1.3. Soru Zamiri İle Yapılan Öngönderimler

1.1.1.2.1.3.1. Neteg Soru Zamiri İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki IB 18'de yer alan *ne teg* soru zamirleri ile *Körügüg ol, Edgü ol, Bar ol* {Manzaralı, İyidir, Var} ifadelerine öngönderim yapılmıştır.

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közüntüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol tir. Ança bilingler: Anıyg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

1.1.1.2.1.3.2. Nelük Soru Zamiri İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki IB 57’de yer alan *nelük* soru zamirleri ile *Beglig ol*, *Küneşke olurur ol* {*Beydir o*, *Güneşte duruyor*} ifadelerine öngönderim yapılmıştır.

o oo oo

Kanıǵı ölmüş, köngeki tonǵmış. Kanǵı **nelük** ölgey ol? **Beglig ol**. Köneki **nelük** tonǵgay? **Küneşke olurur ol**. Ança bilinǵler: Bu ırk başınta āz emgeki bar; kin yana edǵü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

1.1.1.2.2. Sıfat Kullanımı İle Öngönderim

1.1.1.2.2.1. Soru Sıfatı İle Yapılan Öngönderimler

1.1.1.2.2.1.1. Neteg Soru Sıfatı İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki IB 18’de yer alan *ne teg* soru sıfatları ile *Körügü ol*, *Edgü ol*, *Bar ol* {*Manzaralı*, *İyidir*, *Var*} ifadelerine öngönderim yapılmıştır.

o oooo oo

Kerekü içi **ne teg** ol? Tügünüki **ne teg** ol? Közünüki **ne teg**? **Körüǵlü ol**. Egni **ne teg**? **Edgü ol**. Bağışı **ne teg**? **Bar ol** tir. Ança bilinǵler: Anyıǵ edǵü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

1.1.1.2.3. Zarf Kullanımı İle Öngönderim

1.1.1.2.3.1. Soru Zarfı İle Yapılan Öngönderimler

1.1.1.2.3.1.1. Nelük Soru Zarfı İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki IB 57’de yer alan *nelük* soru zarfları ile *Beglig ol*, *Küneşke olurur ol* {*Beydir o*, *Güneşte duruyor*} ifadelerine öngönderim yapılmıştır.

o oo oo

Kanıǵı ölmüş, köngeki tonǵmış. Kanǵı **nelük** ölgey ol? **Beglig ol**. Köneki **nelük** tonǵgay? **Küneşke olurur ol**. Ança bilinǵler: Bu ırk başınta āz emgeki bar; kin yana edǵü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin dunsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(in) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

1.1.1.2.3.2. Hâl Zarfı İle Yapılan Öngönderimler

1.1.1.2.3.2.1. Ança Hâl Zarfı İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki ırklarda *ança* hâl zarfı ile *Edgü ol.* {(Bu fal) iyidir.}, *Anıyg edgü ol.* {(Bu fal) çok iyidir.}, *Yablak ol.* {(Bu fal) kötüdür.}, *Anıyg yablak ol.* {(Bu fal) çok kötüdür.}, *Munğlug ol;* *anıyg yablak ol.* {(Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür.}, *Asığı bar;* *edgü ol.* {Yararı var, (bu fal) iyidir.}, *Bu ırk başıta āz emgeki bar;* *kin yana edgü bolur.* {Bu fal(in) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur.}, *Bu ırk bitig edgü ol.* *Ançıp alku kentü ülügi erklig ol.* {Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir.} cümlelerine ve metinde eksik kalmış cümlelere öngönderim yapılmıştır.

oo oo oo

Tensi men. Yarın kiçe altun örgin üze olurupan mengileyür men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 1)

{Gögün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tenğri men. Yarın kiçe eşür men. Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmiş; kişi korkmuş. “Korkma!” timiş, “Kut birgey men!” timiş. Ança biling: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıym. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar men, sebdükimin yiyür men. Antag küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

o o o

Ürüng esri toğan kuş men. Çıntan ıgaç üze oluruḡan menḡileyür men. Anca bilinḡler: [Edgü ol]. (IB 4)

{Ak benekli şahin kuşuyum. Sandal ağacı üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal iyidir). (IB 4)}

oo oooo oo

Beg er yuntıḡaru barmış: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesinḡerü barmış: Ürüng inḡeni botulamış. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebingerü barmış: Üçünç kuñcuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. Menḡilig beg ermiş. [Anca bilinḡler:] Anyıg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

oo oo o

Adıḡlı tonḡuzlı ārt üze sokuşmış ermiş. Adıḡınḡ karnı yarılmış, tonḡuzunḡ azıḡı sınmış tir. Anca bilinḡ: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) daḡ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

oo o oo

Er terkleyü kelir. Edgü söz sab elti kelir tir. Anca bilinḡler: Edgü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

ooo oo o

Altun başlıḡ yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Anca bilinḡler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursaḡımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katınḡa tegi kalmaduk, bükınḡe tegi kodm[ad]uk tir. Anca bilinḡler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (saḡlam yeri) kalmamış, köşe-bucaḡına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

ooo oooo oo

Esnegeñ bars men. Kamuş āra başım. Antag alp men, erdemlig men. Anca bilinğler: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

ooo oooo oooo

Sarıg atlıg sabçı, yazıg atlıg yalabaç edgü söz sab elti kelir tir. Anca biliñ: Edgü ol. (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) çok iyidir. (IB 11)}

ooo oooo ooo

Er abka barmış. Tagda kamılmış. Tenğride Erklig tir. Anca bilinğler: Yabız ol. (IB 12)

{Adam(in biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

oo oooo ooo

Tenğrilig kurtga yurtta kalmış. Yağlıg kamıç bulupan yalgayu tirilmiş, ölümde ozmış tir. Anca bilinğler: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (IB 13)}

oooo ooo oo

Kuzgunug ığačka bāmiş. “Katıgtı bā, edgüti bā!” tir. Anca bilinğler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uça āztı, kiyik og(l)ı yügürü āztı, kişi og(l)ı yorıyu āztı. Yana Tenğri kutınta üçünç yılda kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür tir. Anca bilinğler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan og(l)u (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lutfu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

o ooo ooo

Toruk at semritti. Yirin öpen yögürü barmış. Utru yirde ogri sookuşup tutuğan minmiş. Yilinge, kudursugınga tegi yagrıpan kamşayu umatın turur tir. Anca biling: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp onğup turu kalmış. Tengri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yoriyu barıpan, sub içipen, yâş yipen ölümde ozmış tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve) susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol tir. Anca bilingler: Anyıg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

ooo o oooo

Āk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke ıdmış tir. Korkma, edgüti ötüñ; ayınma, edgüti yalbar! tir. Anca biling: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüng köpükümin saçar men. Üze tengrike tegir, asra yirke kirür tir. Udımag odguru, yatıglıg turguru yoriyur men. Antag küçlüg men. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırıyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng tir. Anca biling: Edgü ol (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal iyidir) (IB 21)}

oo o o

Uzun tonlug közüngüsin kölke içgınmış. Yarın yangrayur, kiçe kengrenür, tir. Anca bilingler: Munlug ol; anyıg yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

oo oooo oooo

Oğlan kekük tezekin bultı. Çekik, eting kutlug bolzun tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 23)

{(Bir) oğlan kartal tezeğini buldu. Tarla kuşu, etin kutlu olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 23)}

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, tir. Anca bilingler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek attı meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

ooo o ooo

Eki öküzü bir bukursıka kölmiş. Kamsayı umatın turur tir. Anca biling: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

o oo oooo

Tang tağlardı, udu yir yaradı, udu kün tugdı. Kamağ üze yaruk boltı tir. Anca biling: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

oo oo oooo

Bay er konyı ürküpen barmış. Börike sookuşmış. Böri agzı emsimiş. Esen tüükel bolmış tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

o oo

Kan olurupan ordu yapmış. İli turmuş. Tört bulungtaki edgüsi uyuru tirilipen mengileyür, bedizleyür tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş kony utmiş. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştta) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

ooo oo oooo

Çıganıy er oğlı kazgançka barmış. Yolu yaramış. Ögire sebinü kelir tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

oooo oooo o

Bars kiyik engke mengke barmış. Engin mengin bulmuş. Bulupan uyasıngaru ögire sebinü kelir tir. Anca biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

oooo o o

Bir tabıtku yüz boltı. Yüz tabıtku ming boltı. Ming tabıtku tümen boltı tir. Anca bilingler: Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmuş. Takı ur, katıgdı bā tir. Anca bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yağig sanmış. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusingaru kelir, tir. **Anca** bilingler: **Edgü ol.** (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmuş. Kugu kuş kanatına urup anın kalıyu barıpan öginge kanginga tegürmüş. Ögi kangı ögirer sebinür tir. **Anca** bilingler: **Edgü ol.** (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına eriştirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

o o oooo

Üküş atlıg ögrünçüng yook; kobı atlıg korkınçing yook, uçruglug kutung yook tir. **Anca** bilingler: **Anyig yablak ol.** (IB 36)

{(Send) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

oooo ooo o

Bir karı öküzüg bilin biçe kumursga yimiş. Kamşayu umatın turur tir. **Anca** bilingler: **Yablak ol.** (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

oooo o ooo

Kamış āra kalmış. Tengri unamaduk. Abınçu katun bolzun tir. **Anca** bilingler: **Edgü ol.** (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

oooo oo oo

Tıgıg tertrü kişemiş. Kamşayu umatın turur tir. Anca bilingler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kırır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

o oooo oooo

Talım urı yarın aç a yasıçin yalım kayag yara urûpan yalngusun yoriyur tir. Antag alp ermiş. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

oooo oo ooo

Ürüng esri ingek buzagulaçı bolmiş. Ölgey men, timiş. Ürüng esri irkek buzagu kelürmiş. İdukluk yaragay. Ülügde ozmiş tir. Anca biling: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kaç a barır men? tir. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tük el bulmiş. Öğirer sebinür tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

oooo ooo ooo

Togan ügüz kuşu kuşlayu barmış. Utru talım kara kuş kopupan barmış tir. Anca bilingler: Yablak ol. (IB 43)

{Bir şahin, su kuşu avlamaya gitmiş. (Ama) yırtıcı bir kartal yerinden uçup karşısına çıkmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 43)}

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmiş yana tınmış. Togan kuşunğ tırngakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yögürü barmış. Antag tir. Anca bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

oo ooo o

Kiyik oğlu men. Otsuz subsuz kaltı uyn? Neçük yorıyn? tir. Anca bilingler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. Özin tilkü yimiş tir. Anca bilingler: Yabl[llak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tengrike sookuşmiş. Kut kolmiş. Kut birmiş. Ağılıngta yılıng bolzun! Özüng uzun bolzun! timiş. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

oooo oooo ooo

Karı yol tengri men. Sınukıngın sapar men, üzükıngın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. Anca bilingler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarınını onarırım, çıkıklarınını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

o oooo ooo

Bars kiyik engleyü menğleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmiş. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümtte ozmış. Ölümtte ozupan ögire sebinü yorıyur tir. Anca biling: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tögüp tigret, yazıg kodı yadrat. Tokuz kat üçürgüñg topulgınça teritzün tir. Ança bilingler: Yab[llak ol. (IB 50)

{Demir kırn atın kuyruğunu düğümler ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağz atı (da) yıkılıp yere yayılınca kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan mengileyür men. Ança bilingler: [Edgü ol. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlıgım, kızıl kayalar kışlıgım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

oo o ooo

Er busuşlug, tengri bulitlig boltı. [Bulit] āra kün tugmiş, busañ āra mengi kelmiş tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

oo ooo oo

Boz bulit yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulit yorıdı, kamag üze yagdı. Tarıg bişdi; yāş ot ündi; yilkıka kişike edgü boltı tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

o ooo o

Kul sabı begingerü ötünür, kuzgun sabı tengrigerü yalbarur. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

oo o oooo

Alp er oğlu süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş tir. Ebingerü kelser özi ātanmış, ögrünçülüg, atı yitiglig kelir tir. Ança bilingler: Anyg edgü [oll. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

o ooo oo

Ügringe kutlug adgır men. Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Anta turupan mengileyür men tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

o oo oo

Kanıgı ölmüş, köngeki tongmiş. Kangı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük tonggay? Küneşke olurur ol. Anca bilingler: Bu ırk başınta āz emgeki bar; kin yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

oo oo ooo

Oglı öğinte kangınta öbkelepen tezipe barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Ögüm ötin alayın, kangım sabın tınglayın, tip kelmiş tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsü bolzun tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmiş kokutmayayım, bir aya erişmiş bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti. Antag küçlög men tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkarak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

o oooo ooo

Turnya kuş tüşnekinge konmuş. Tuymatın tuzakka ilinmiş. Uça umatın olurur tir. Anca bilingler: Yabl/lak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneğine konmuş. Farkına varmadan tuzağa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

ooo o oo

Yargun kiyik men. Yaylag tagıma ağıpan yaylayur turur men. Mengilig men tir.
Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık dağıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum,
der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmuş. Kara kamağ
süsi ögırer tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile
tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir.
(IB 63)}

o oooo ooo

Kök boymul toğan kuş men. Körüklüg kayaka konupan küzleyür men, yagaklığ
tograk üze tüşüpen yaylayur men tir. Ança bilinğler: Anvıg edgü ol. (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım,
üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok
iyidir. (IB 64)}

oo ooo ooo

Semiz at ağız katıg boltı. İdisi umaz tir. Ança bilinğler: Yablak ol. (IB 65)

{Semiz atın ağız sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor,
der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

Amıtı amrak oğlanım, ança bilinğler: Bu ırk bitig edgü ol. Ançıp alku kentü
ülügi erklig ol. (IB 66)

{Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de)
herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}

1.1.1.3. Ardıl-Bağımlı Artgönderim Öğeleri

1.1.1.3.1. İyelik Ekleri İle Yapılan Artgönderim

1.1.1.3.1.1. Birinci Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde birinci tekil kişi iyelik eki olan +m eki ile
artgönderim yapılmıştır.

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan
tapladukum in tutar men, sebdüküm in yiyür men. Antag küçlüğ men. Ança bilinğler:
Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onça güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

IB 3'te yer alan *tanım*, *tapladukumin* ve *sebdükümin* {*vücudum*, *hoşlandığımı/dilediğimi* ve *sevdiğimi*} sözcüklerindeki birinci tekil kişi iyelik eki olan +*m* eki ile metindeki *Altun kanatlıg talım kara kuş* {*Altun kanatlı yırtıcı kartal*} öznesinin kendi konuşmasından hareketle *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8'de yer alan *kurugsakımın*, *özüm[in]* ve *başımın* {*kursağımı*, *nefsimi* ve *başımı*} sözcüklerindeki birinci tekil kişi iyelik eki olan +*m* eki ile metindeki *Altun başlıg yılan* {*Altın başlı yılan*} öznesinin kendi konuşmasından hareketle *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır. Ayrıca burada yer alan *özüm[in]* yani *öz* “öz, kendi” dönüşlülük zamiri, “öz, kendi, bizzat, mahiyet, şahıs, hayat, vücut” anlamlarında da kullanılabilir (Eraslan, 2012: 258). Metinde ise *öz* dönüşlülük zamiri *nefis* anlamında kullanılarak birinci tekil kişi iyelik eki olan +*m* eki ile artgönderim yapılmıştır.

ooo oooo oo

Esnegen bars men. Kamaş āra başım. Antag alp men, erdemlig men. Ança bilingler: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamaşlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

IB 10'da yer alan *başım* {*başım*} sözcüğündeki birinci tekil kişi iyelik eki olan +*m* eki ile metindeki *Esnegen bars* {*Esneyip duran kaplan*} öznesinin kendi konuşmasından hareketle *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüng köpükümün saçar men. Üze tenğrike tegir, asra yirke kirür tir. Udımag odguru, yatıglıg turguru yorıyur men. Antag küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağızımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırıyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20'de yer alan *köpükümin {köpüğümü}* sözcüğündeki birinci tekil kişi iyelik eki olan +m eki ile metindeki *Titir bugra {Dişi deve(li) erkek deve}* öznesinin kendi konuşmasından hareketle *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakimta öngi kañça barır men? tir. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tükül bulmiş. Ögürer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağıını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağıımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağıını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42'de yer alan *idişimte* ve *ayakımta {kabımdan ve kadehimden/kacağıımdan}* sözcüklerindeki birinci tekil kişi iyelik eki olan +m eki ile *Uzun tonlug {Kadın}* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo ooo oooo

Talim kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan menğileyür men. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlığım, kızıl kayalar kışlığım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

IB 51'de yer alan *yaylagım* ve *kışlagım {yazlığım ve kışlığım}* sözcüklerindeki birinci tekil kişi iyelik eki olan +m eki ile *Talim kara kuş {Yırtıcı kartal} / ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

o ooo oo

Ügringe kutlug adgur men. Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Anta turupan menğileyür men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

IB 56'da yer alan *yaylagım* ve *kışlagım {yazlığım ve kışlığım}* sözcüklerindeki birinci tekil kişi iyelik eki olan +m eki ile metindeki *Ügringe kutlug adgur {Sürüsü ile mutlu aygır}* öznesinin kendi konuşmasından hareketle *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo oo ooo

Oglu öginte kaᅇgınta öbkelepen tezipeᅇn barᅇmiş. Yana sakınᅇmiş, kelᅇmiş. **Ögüm** ötin alayın, kaᅇgım sabın tıᅇglayın, tip kelᅇmiş tir. Anᅇa bilinᅇler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oᅇlu babasına anasına öfkelenerek kaᅇıp gitᅇmiş. (Sonra) yine düşünᅇmüş, (geri) gelᅇmiş. Anamın öᅇdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelᅇmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58’de yer alan *ögüm* ve *kaᅇım* {*annem* ve *babam*} sözcüklerindeki birinci tekil kişi iyelik eki olan +*m* eki ile *Og(u)l* {*Oᅇul*, *evlat*, *yavru*} öznesine artᅇönderim yapılmıştır.

ooo o oo

Yargun kiyik men. Yaylag tagım aᅇıpan yaylayur turur men. Mengilig men tir. Anᅇa bilinᅇler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık daᅇıma ᅇıkararak yazı geᅇiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

IB 62’de yer alan *yaylag tagım* {*yazlık daᅇıma*} sözcüᅇündeki birinci tekil kişi iyelik eki olan +*m* eki ile metindeki *Yargun kiyik* {*Yargun denilen bir geyik*} öznesinin kendi konuşmasından hareketle *ben* öznesine artᅇönderim yapılmıştır.

1.1.1.3.1.2. İkinci Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Artᅇönderimler

Ařaᅇıdaki irklarda yer alan cümlelerde ikinci tekil kişi iyelik eki olan +*nᅇ* eki ile artᅇönderim yapılmıştır.

o o oooo

Üküş atlıᅇ öᅇrünᅇüᅇᅇ yook; kobı atlıᅇ korkınᅇıᅇᅇ yook, uçruᅇluᅇ kutuᅇᅇ yook tir. Anᅇa bilinᅇler: Anıyıᅇ yablak ol. (IB 36)

{(Sende) ᅇok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) ᅇok kötüdür. (IB 36)}

IB 36’da yer alan *öᅇrünᅇüᅇᅇ*, *korkınᅇıᅇᅇ* ve *kutuᅇᅇ* {*sevincin*, *korkun* ve *kutun/talihin*} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +*nᅇ* eki ile *sen* öznesine artᅇönderim yapılmıştır.

oooo o o

Er ümeleyü barᅇmiş. Tenᅇrike sookuřᅇmiş. Kut kolᅇmiş. Kut birᅇmiş. Aᅇılıᅇᅇta yılıᅇᅇ bolzun! Özüᅇᅇ uzun bolzun! timiş. Anᅇa bilinᅇler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 47'de yer alan *agılıngta*, *yılking* ve *özüng* {ağılında, atların ve ömrün} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan *+ng* eki ile *Er* {Erkek, adam} öznesine artgönderim yapılmıştır. Ayrıca burada yer alan *özüng* yani *öz* "öz, kendi" dönüşlülük zamiri, "öz, kendi, bizzat, mahiyet, şahıs, hayat, vücut" anlamlarında da kullanılabilir (Eraslan, 2012: 258). Metinde ise *öz* dönüşlülük zamiri, *hayat*, *ömür* anlamında kullanılarak ikinci tekil kişi iyelik eki olan *+ng* eki ile artgönderim yapılmıştır.

oooo oooo ooo

Karı yol tengri men. Sınukıngın sapar men, üzükıngın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. Ança bilıngler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

IB 48'de yer alan *sınukıngın* ve *üzükıngın* {kırığını ve kesiğini/çıkığını} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan *+ng* eki ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır.

1.1.1.3.1.3. Üçüncü Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde üçüncü tekil kişi iyelik eki olan *+ı / +i / +sı / +si* ekleri ile artgönderim yapılmıştır.

oo oooo oo

Beg er yuntingaru barmış: Āk **bisi** kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesingerü barmış: Ürünğ inğeni botulamiş. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebingerü barmış: Üçünç kuñcuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. Mengilig beg ermiş. [Ança bilıngler:] Anıyg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

IB 5'te yer alan *āk bisī, ürüng inġeni* ve *üçünċ kunċuyı* {*ak kısrığı, beyaz dişi devesi* ve *üçüncü prensesi*} kelimelerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i / +sı / +si ekleri ile kendisinden önceki *Beg er* {*Bey*} öznesine artgönderim yapılmıştır.

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. *Katınga* tegi kalmaduk, *bükünge* tegi kodm[ad]uk tir. Anċa bilinġler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

IB 9'da yer alan *katınga* ve *bükünge* {{*katına* ve *köşesine*} kelimelerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile kendisinden önceki *Ulug eb* {*Büyük ev*} öznesine artgönderim yapılmıştır.

o ooo ooo

Toruk at semrittī. *Yirin* öpen yögürü barmış. Utru yirde ogrı sookuşup tutupan minmiş. *Yilünge*, *kudursugınga* tegi yagrıpan kamşayu umatın turur tir. Anċa bilinġ: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

IB 16'da yer alan *yirin*, *yilünge* ve *kudursugınga* {*yerini*, *yelesine* ve *kuyruğuna*} kelimelerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile kendisinden önceki *Toruk at* {*Zayıf at*} öznesine artgönderim yapılmıştır.

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? *Tügünüki* ne teg ol? *Közünüki* ne teg? *Körüglüg* ol. *Egni* ne teg? *Edgü* ol. *Bagış* ne teg? *Bar* ol tir. Anċa bilinġler: Anıyg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

IB 18'de yer alan *tügünüki*, *közünüki*, *egni* ve *bagış* {*bacası*, *penceresi*, *çatısı* ve *ipleri*} kelimelerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile kendisinden önceki *Kerekü* {*Çadır*} öznesine artgönderim yapılmıştır.

o oo

Kan olurupan ordu yapmış. *İli* turmuş. Tört bulunġtakı *edgüsü* *uyuru* tirilipen menġileyür, *bedizleyür* tir. Anċa bilinġler: *Edgü* ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

IB 28'de yer alan *ili*, *edgüsi* ve *uyuru* {*devleti*, *iyisi/hası* ve *güçlüsü/kudretlisi*} kelimelerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i / +sı / +si ekleri ile kendisinden önceki *Kan* {*Han*, *Hükümdar*} öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisinin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisiğın utuzmaduk, yana tokuz on boş kony utmış. Oğl yutuzı kop ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştta) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29'da yer alan *oğlın* ve *kisinin* {*oğlunu/evladını* ve *karısını*} kelimelerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i / +sı / +si ekleri ile kendisinden önceki *Oyma er* {*Sakatatçı adam*} öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo oo oooo

Çıgany er oğlu kazançka barmış. Yolı yaramış. Ögire sebinü kelir tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

IB 30'da yer alan *yolı* {*yolu*} kelimesindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile kendisinden önceki *Çıgany er oğlu* {*Yoksul adamın oğlu*} öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo oooo o

Bars kiyik engke mengke barmış. Engin mengin bulmuş. Bulupan uyasıngaru ögire sebinü kelir tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

IB 31'de yer alan *engin*, *mengin* ve *uyasıngaru* {*avını*, *yiyeceğini* ve *yuvasına*} kelimelerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i / +sı / +si ekleri ile kendisinden önceki *Bars kiyik* {*Kaplan*} öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo o o

Bir tabılku yüz boltı. Yüz tabılku mîng boltı. Mîng tabılku tümen boltı tir. Ança bilîngler: Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

IB 32’de yer alan *asıgı {faydası}* kelimesindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile kendisinden önceki *Bir tabılku yüz boltı. Yüz tabılku mîng boltı. Mîng tabılku tümen boltı tir. {Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der.}* cümlesine artgönderim yapılmıştır.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagıg sançmış. Köçürü konturu kelir. **Özi süsi** ögire sebinü orduşıngaru kelir, tir. Ança bilîngler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34’te yer alan *özi, süsi* ve *orduşın*garu {*kendisi, askerleri/ordusu* ve *kalesine/şehrine*} kelimelerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i / +sı / +si ekleri ile kendisinden önceki *Kan {Han, Hükümdar}* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmış. Kugu kuş kanatına urup anın kalıyu barıpan **ögin**ge kangınga tegürmüş. **Ögi** kangı ögiler sebinür tir. Ança bilîngler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına erıştirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

IB 35’te yer alan *atı, ögin*ge, *kan*gınga, *ögi* ve *kan*gı {*atı, annesine, babasına, annesi* ve *babası*} kelimelerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile kendisinden önceki *Er {Erkek, adam}* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta **ön**gi kança barır men? tir. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tükel bulmiş. Ögiler sebinür tir. Ança bilîngler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42'de yer alan *idişin* ve *ayakın* {*kabını* ve *kadehini/kacağını*} kelimelerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile kendisinden önceki *Uzun tonlug* {*Kadın*} öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. Özin tilkü yimiş tir. Ança bilinler: Yab[l]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

IB 46'da yer alan *özin* {*kendisini*} kelimesindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile kendisinden önceki *Tebe* {*Deve*} öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo oooo ooo

Karı yol tenğri men. Sinukinğın sapar men, üzükinğın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. Ança bilinler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

IB 48'de yer alan *edgüsi* {*iyisi/hayırlısı*} kelimesindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +sı / +si eki ile kendisinden önceki *Karı yol tenğri men. Sinukinğın sapar men, üzükinğın ulayur men. İlig itmiş men.* {*Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum.*} cümlesine artgönderim yapılmıştır.

oo o oooo

Alp er oglu süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş tir. Ebınğeru kelser özi atanmış, ögrünçülüğ, atı yitiglig kelir tir. Ança bilinler: Anıyg edgü [ol]. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

IB 55'te yer alan *ebınğeru*, *özi* ve *atı* {*evine, kendisi ve atı*} kelimelerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile kendisinden önceki *Alp er oglu* {*Yiğit adamın oğlu*} öznesine artgönderim yapılmıştır.

o oo oo

Kanığı ölmüş, köngeki tonğmiş. Kanğı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük tonğgay? Küneşke olurur ol. Ança bilingler: Bu ırk başınta āz emgeki bar; kin yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57’de yer alan *Kanığı / Kanğı* ve *köngeki / köneki* {gözdesi ve kovası} kelimelerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsi bolzun tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmişî kokutmayayım, bir aya erişmişî bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

IB 59’da yer alan *edgüsi* {iyisi/hayırlısı} kelimesindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +sı / +si eki ile kendisinden önceki *Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın* {Bir yıla erişmişî kokutmayayım, bir aya erişmişî bozmayayım} cümlesine artgönderim yapılmıştır.

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmuş. Kara kamag süsi öğirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

IB 63’te yer alan *kara kamag süsi* {alt tabaka/sıradan bütün askeri} kelimesindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +sı / +si eki ile *Kanlık süsi* {Han ordusu} öznesinden hareketle *Kan* {Han, hükümdar} öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo ooo ooo

Semiz at agzı katıg boltı. İdisi umaz tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 65)

{Semiz atın ağzı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

IB 65’te yer alan *idisi* {sahibi} kelimesindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +sı / +si eki ile kendisinden önceki *Semiz at* {Semiz at} öznesine artgönderim yapılmıştır.

1.1.1.3.1.4. Birinci Çokluk Kişi İyelik Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerde birinci çokluk kişi iyelik eki olan *+mız / +miz, +muz / +müz* eki ile artgönderim yapılmıştır.

Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-gün-tan manıstantakı kiçig di[n]tar burua guru eşid[ip] içimiz isig Sangun İtaçuk üçün bitidim. (IB 67)

{Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürüt), mürşit kahinden iştirip, ağabeyimiz aziz Sangun İtaçuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)}

IB 67’de yer alan *içimiz {ağabeyimiz}* kelimesindeki birinci çoğul kişi iyelik eki olan *+mız* eki ile *biz* öznesine artgönderim yapılmıştır.

1.1.1.3.2. Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderim

1.1.1.3.2.1. +ğ / +g Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerde *+ğ / +g* belirtme durumu eki ile artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

oooo ooo oo

Kuzgunuğ ıgaçka bāmiş. “Katıgtı bā, edgüti bā!” tir. Ança bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

IB 14’te yer alan *kuzgunuğ {kuzgunu}* kelimesindeki *+g* belirtme durumu eki ile *kuzgunun bağlanmasına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir isim kullanılmadığı için artgönderim olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca metnin devamında yer alan *Katıgtı bā, edgüti bā! {Sıkı bağla, iyi bağla!}* cümlesi ile de metinde belirtilmeyen *kuzgunuğ {kuzgunu}* ifadesi, tekrar metin okuyucuya çağrıştırılarak *kuzgunun sıkı ve iyi bağlanmasına* artgönderim yapılmış ve metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısının oluşmasını sağlamıştır.

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmuş. Takı ur, katıgdı bā tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

IB 33’te yer alan *kidizig {keçeyi}* kelimesindeki *+g* belirtme durumu eki ile *keçenin suya sokulmasına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam

bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir isim kullanılmadığı için artgönderim olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca metnin devamında yer alan *Katıgtı bā! {Sıkıca bağla}* cümlesi ile de metinde belirtilmeyen *kidizig {keçeyi}* ifadesi, tekrar metin okuyucuya çağrıştırılarak *keçenin sıkıca bağlanmasına* artgönderim yapılmış ve metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısının oluşmasını sağlamıştır.

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüng köpükümin saçar men. Üze tenğrike tegir, asra yirke kirür tir. Udıgmağ odguru, yatıgılg turguru yoriyur men. Anṭag küçlüg men. Anṭa bilinṭer: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırırm. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20'de yer alan *udugmag {uyuyanı}* ve *yatıgılg {yatani}* kelimelerindeki +g belirtme durumu eki ile *Titir bugra {dişi develi erkek deve}'nın yatıp uyuyan kişileri uyandırmasına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

ooo o ooo

Eki öküzüg bir bukursıka kölmiş. Kamşayu umatın turur tir. Anṭa bilinṭer: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

IB 25'te yer alan *Eki öküzüg {İki öküzü}* kelimesindeki +g belirtme durumu eki ile *Eki öküz {İki öküz}'ün çift sürdüğüne* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir isim kullanılmadığı için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagıg sançmış. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusınṭaru kelir, tir. Anṭa bilinṭer: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34'te yer alan *yagıg {düşmanı}* kelimesindeki +g belirtme durumu eki ile *Kan {Han, hükümdar}'ın düşmanı mızrakladığına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

oooo ooo o

Bir karı öküzüg bilin biçe kumursga yimiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

IB 37’de yer alan *Bir karı öküzüg {yaşlı bir öküzü}* kelimesindeki +g belirtme durumu eki ile *karıncanın bir karı öküz {yaşlı bir öküz}ün belini biçerek yemiş olduğuna* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir isim kullanılmadığı için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

oooo oo oo

Tıgıg tertrü kişemiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kırır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

IB 39’da yer alan *Tıgıg {doru atı / demir kırır}* kelimesindeki +g belirtme durumu eki ile *Tıg {Doru at / Demir kırır}’ın ayaklarına ters şekilde köstek vurulmuş olduğuna* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir isim kullanılmadığı için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

oooo oooo ooo

Karı yol tengri men. Sınukıngın sapar men, üzükıngın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarınını onarırım, çıkıklarınını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

IB 48’de yer alan *ilig {ülkeyi/devleti}* kelimesindeki +g belirtme durumu eki ile *Karı yol tengri {Yaşlı yol tanrısı}’nin ülkeyi düzene sokmuş olduğuna* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsi bolzun tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmişî kokutmayayım, bir aya erişmişî bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

IB 59'da yer alan *tegmışig {erişmiş/ulaşmış}* kelimesindeki +g belirtme durumu eki ile *metindeki kişinin bir yıla ve bir aya ulaşmış olanı kokutup bozmamasına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

1.1.1.3.2.2. +n Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde +n belirtme durumu eki ile artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

oooo oooo oooo

Āla athg yol tenğri men. Yarın kiçe eşür men. Utru eki yalıg kişi oglın sokuşmış; kişi korkmuş. “Korkma!” timiş, “Kut birgey men!” timiş. Ança biling: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıym. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

IB 2'de yer alan *eki yalıg kişi oglın {güler yüzlü iki insanoğlunu}* kelimesindeki +n belirtme durumu eki ile *Āla athg yol tenğri {Alaca atlı yol tanrısı}'nın güler yüzlü iki insanoğluluyla karşılaşmasına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar men, sebdükümin yiyür men. Antag küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onça güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

IB 3'te yer alan *tapladukumin {sevdiğimi/hoşlandığımı}* ve *sebdükümün {sevdiğimi}* kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile *altun kanatlıg Talım kara kuş {Altın kanatlı yırtıcı kartal}'ın sevdiğini tutup yemesine* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımin kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8’de yer alan *kurugsakımın {kursacağı}, özüm[in] {nefsimi}* ve *başımın {başımı}* kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile *Altun başlıg yılan {Altın başlı yılan}*’in *altın kursağının kılıla kesilmesine, başının ve nefsinin yolunarak koparılmasına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

o ooo ooo

Toruk at semrittı. **Yirin** öpen yögürü barmış. Utru yirde ogrı sookuşup tutupan minmiş. Yilinge, kudursugınga tegi yagrıpan kamsayı umatın turur tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

IB 16’da yer alan *yirin {yerini}* kelimesindeki +n belirtme durumu eki ile *Toruk at {Zayıf at}*’ın *yerini düşünerek koşup gitmesine* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürünğ köpükümün saçar men. Üze tengrike tegir, asra yirke kirür tir. Udımag odguru, yatıglıg turguru yoriyur men. Antag küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağızımdan öyle) saçırım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırıram. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20’de yer alan *ürünğ köpükümün {ak köpüğümü}* kelimesindeki +n belirtme durumu eki ile *Titir bugra {dişi develi erkek deve}*’nin *beyaz köplerini etrafa saçmasına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş koñy utmiş. Oğlı yutuzy kop ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıшта) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29'da yer alan *oglin {çocuklarını}* ve *kisinin {karısını}* kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile *Oyma er {Sakatatçı adam}'in eşini ve çocuklarını rehin bırakıp sonrada kurtarmış olmasına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

oooo oooo o

Bars kiyik en̄gke men̄gke barmış. En̄gin̄ men̄gin̄ bulmuş. Bulupan uyasın̄garu ögire sebinü kelir tir. An̄ça bilin̄g: Edgü ol. (Tekin, 2017: 22)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (Tekin, 2017: 30)}

IB 31'de yer alan *en̄gin {avını}* ve *men̄gin {yiyeyeğini}* kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile *Bars kiyik {kaplan}'in avını bulduğuna* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

oooo ooo o

Bir karı öküzüg ***bilin*** biçe kumursga yimiş. Kamşayu umatın turur tir. An̄ça bilin̄gler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (Tekin, 2017: 31)}

IB 37'de yer alan *bilin {belini}* kelimesindeki +n belirtme durumu eki ile *karıncanın bir karı öküz {yaşlı bir öküz}'ün belini biçerek yemiş olduğuna* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir isim kullanılmadığı için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin̄ ayakın̄ kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta ön̄gi kañça barır men? tir. Yana kelmiş. İdişin̄ ayakın̄ esen tük̄el bulmuş. Ögirer sebinür tir. An̄ça bilin̄gler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42'de yer alan *idişin {kabını}* ve *ayakın {kadehini/ayağını}* kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile *Uzun tonlug {Kadın}'un kabını ve kacağını önce bırakıp gittiğine ve sonra sağ salim bulmuş olduğuna* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. **Özin** tilkü yimiş tir. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

IB 46’da yer alan *özin {kendini}* kelimesindeki +n belirtme durumu eki ile *Tebe {deve}*’nin kendisini tilkinin yediğine artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

oooo oooo ooo

Karı yol tengri men. Sınukıngın sapar men, üzükıngın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

IB 48’de yer alan *sınukıngın {kırıklarını}* ve *üzükıngın {kesiğini/çıkığını}* kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile *Karı yol tengri {Yaşlı yol tanrısı}*’nin metindeki *sen kişisinin kırığını ve çıkığını onardığına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

1.1.1.3.3. Kişi Ekleri İle Yapılan Artgönderim

1.1.1.3.3.1. Birinci Tekil Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde zamir kökenli, iyelik kökenli ve emir 1. tekil kişi eki ile *ben* öznesine artgönderimde bulunulmuştur.

oo oo oo

Tensi men. Yarın kiçe altın örgin üze olurupan menğileyür **men**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 1)

{Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

IB 1’de yer alan cümlelerde *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile *Tensi {Göğün oğlu (Çin imparatorunun ünvanı)}* / *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tengri men. Yarın kiçe eşür **men**. Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmuş; kişi korkmuş. “Korkma!” timiş, “Kut birgey **men**!” timiş. Ança biling: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

IB 2’de yer alan cümlelerde *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile *Āla atlıg yol tenğri* {Alaca atlı yol tanrısı} / *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar **men**, sebdükümin yiyür **men**. Antag küçlüg **men**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onça güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

IB 3’te yer alan cümlelerde *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile *Altun kanatlıg talım kara kuş* {Altın kanatlı yırtıcı kartal} / *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

o o o

Ürüng esri togan kuş men. Çıntan ıgaç üze olurupan menğileyür **men**. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 4)

{Ak benekli şahin kuşuyum. Sandal ağacı üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal iyidir). (IB 4)}

IB 4’te yer alan cümlelerde *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile *Ürüng esri togan kuş* {Ak benekli şahin kuşu} / *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8’de yer alan cümlede *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile *Altun başlıg yılan* {Altın başlı yılan} / *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo oooo oo

Esnegen bars men. Kamuş āra başım. Antag alp **men**, erdemlig **men**. Ança bilingler: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

IB 10'da yer alan cümlelerde *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile *Esnegen bars* {*Esneyip duran kaplan*} / *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüng köpükümin saçar **men.** Üze tengrike tegir, asra yirke kirür tir. Udımag odguru, yatıglıg turguru yoriyur **men.** Antag küçlüg **men.** Ança bilingler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağızımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırırm. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20'de yer alan cümlelerde *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile *Titir bugra* {*Dişi develi erkek deve*} / *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo oo ooo

Ürüng esri ingek buzagulaçı bolmuş. Ölgey **men.** timiş. Ürüng esri irkek buzağu kelürmiş. İdukluk yaragay. Ülügde ozmış tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

IB 41'de yer alan *Ölgey men* {*Öleceğim*} cümlesinde *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile metindeki *Ürüng esri ingek* {*Ak benekli inek*} öznesinin kendi konuşmasından hareketle *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kança barır **men?** tir. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tükkel bulmuş. Ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42'de yer alan *İdişimte ayakımta öngi kança barır men?* {*Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?*} cümlesinde *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile metindeki *Uzun tonlug* {*Kadın*} öznesinin kendi konuşmasından hareketle *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo ooo o

Kiyik oĝlu men. Otsuz subsuz kaltı uyın? Neçük yorıyun? tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

IB 45'te yer alan *Kiyik oĝlu men. {Geyik yavrusuyum}* cümlesinde *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile, *Otsuz subsuz kaltı uyın? Neçük yorıyun?* {Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım?} cümlelerinde de *emir 1. tekil kişi eki -yın* ile *Kiyik oĝlu {Geyik yavrusu} / ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo oooo ooo

Karı yol tenĝri men. Sınukıngın sapor men, üzükıngın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıym. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

IB 48'de yer alan cümlelerde *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile *Karı yol tenĝri {Yaşlı yol tanrısı} / ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan menĝileyür men. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlığım, kızıl kayalar kışlığım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

IB 51'de yer alan *Talım kara kuş men. Tagda turupan menĝileyür men. {Yırtıcı kartalım. Dağlarda kaldığım için mutluyum.}* cümlelerinde *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile *Talım kara kuş {Yırtıcı kartal} / ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

o ooo oo

Ügrınĝe kutlug adgır men. Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Anta turupan menĝileyür men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

IB 56'da yer alan *Ügrınĝe kutlug adgır men. {Sürüsü ile mutlu bir aygırım.}* ve *Anta turupan menĝileyür men. {Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum}* cümlelerinde *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile metindeki *Ügrınĝe kutlug adgır {Sürüsü ile mutlu aygır}* öznesinin kendi konuşmasından hareketle *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo oo ooo

Ogl öginte kaᅇginta öbkelepen tezipeᅇn barᅇmiᅇ. Yana sakınᅇmiᅇ, kelmiᅇ. Ögüm ötin alayın, kaᅇgım sabın tıᅇglayın, tip kelmiᅇ tir. Anᅇa bilinᅇler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oᅇlu babasına anasına öfkelenerek kaᅇıp gitmiᅇ. (Sonra) yine düşünmüᅇ, (geri) gelmiᅇ. Anamın öᅇdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiᅇ, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58'de yer alan *Ögüm ötin alayın, kaᅇgım sabın tıᅇglayın* {Anamın öᅇdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim} cümlesinde *emir 1. tekil kiᅇi eki -yın* ile metindeki *Ogl* öginte kaᅇginta öbkelepen tezipeᅇn barᅇmiᅇ. {(Evin) oᅇlu babasına anasına öfkelenerek kaᅇıp gitmiᅇ.} cümlesinde yer alan *Og(u)l* {Oᅇul} öznesinin kendi konuşmasından hareketle *ben* öznesine artgönderim yapılmıᅇtir.

ooo oo ooo

Yılka tegmiᅇiᅇ yıdıtmayın, ayka tegmiᅇiᅇ artatmayın; edgüsi bolzun tir. Anᅇa bilinᅇler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla eriᅇmiᅇi kokutmayayım, bir aya eriᅇmiᅇi bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

IB 59'da yer alan cümlelerde *emir 1. tekil kiᅇi eki -yın* ile *ben* öznesine artgönderim yapılmıᅇtir. Metnin devamında öngönderim oluᅇturacak bir özne tespit edilemediᅇi için artgönderim olarak deᅇerlendirilmiᅇtir.

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möᅇgreyür **men**. Üze Tenᅇri eᅇidti, asra kiᅇi bilti. Antaᅇ küçlüᅇ **men** tir. Anᅇa bilinᅇler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyiᅇim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkararak böᅇürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı iᅇitmiᅇtir, aᅇaᅇıda insanoᅇlu bilmiᅇtir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

IB 60'ta yer alan cümlelerde *zamir kökenli 1. tekil kiᅇi eki men* ile *Tokuz arlı sıgun kiyik* {Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyik} / *ben* öznesine artgönderim yapılmıᅇtir.

ooo o oo

Yargun kiyik men. Yaylag tagıma aᅇıpan yaylayur turur **men**. Menᅇilig **men** tir. Anᅇa bilinᅇler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık daᅇıma çıkararak yazı geᅇiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

IB 62'de yer alan cümlelerde *zamir kökenli 1. tekil kiᅇi eki men* ile *Yargun kiyik* {Yargun denilen bir geyik} / *ben* öznesine artgönderim yapılmıᅇtir.

o oooo ooo

Kök boymul togan kuş men. Körüklüg kayaka konupan küzleyür **men**, yagaklıg tograk üze tüşüpen yaylayur **men** tir. Ança bilingler: Anıyg edgü ol. (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

IB 64'te yer alan cümlelerde *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile *Kök boymul togan kuş {Ak boyunlu gri şahin} / ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-gün-tan manıstantakı **kiçig di[n]tar** burua guru eşid[ip] içimiz isig Sangun İtaçuk üçün bitidim. (IB 67)

{Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürüt), mürşit kahinden işitip, ağabeyimiz aziz Sangun İtaçuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)}

IB 67'de yer alan cümlelerde *iyelik kökenli 1. tekil kişi eki -m* ile metindeki cümlelerden hareketle *kiçig di[n]tar {genç dindar (mürüt)} / metni kaleme almış olan kişi / yazar / ben* öznesine artgönderim yapılmıştır.

1.1.1.3.3.2. İkinci Tekil Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki irklarda yer alan cümlelerde iyelik kökenli ve emir 2. tekil kişi eki ile *sen* öznesine artgönderimde bulunulmuştur.

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tengri men. Yarın kiçe eşür men. Utru **eki yalıg kişi oğlın** sokuşmiş; **kişi** korkmuş. “KorkmaØ!” timiş, “Kut birgey men!” timiş. Ança biling: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıym. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın, demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

IB 2'de yer alan *KorkmaØ! {Korkma}* cümlesinde *emir 2. tekil kişi eki Ø* ile *eki yalıg kişi oğlın {güler yüzlü iki insanoğlu} / kişi {kişi / insan} / sen* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] **yulØ** [in]intin, başımın **yulØ** ebintin tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8’de yer alan *Altun kurusakımın kılıçın kesipen özüm[in] yulØ [in]intin, başımın yulØ ebintin* {*Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden*} cümlesinde *emir 2. tekil kişi eki Ø* ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bāmiş. “Katıgtı **bāØ**, edgüti **bāØ!**” tir. Ança bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

IB 14’te yer alan *Katıgtı bāØ, edgüti bāØ!* {*Sıkı bağla, iyi bağla*} cümlesinde *emir 2. tekil kişi eki Ø* ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

ooo o oooo

Āk at **karsısın** üç bolugta talulapan agınka ötügke ıdmış tir. **KorkmaØ**, edgüti **ötün**; **ayınmaØ**, edgüti **yalbarØ!** tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsizle duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

IB 19’da yer alan *KorkmaØ* {*Korkma*}, *ayınmaØ* {*Korkma*} ve *edgüti yalbarØ* {*İyi yalvar*} cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki Ø* ile, *edgüti ötün* {*İyi dua et*} cümlesinde de *iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -n* ile *karşı* {*rakip*} / *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmiş. Takı **urØ**, katıgdı **bāØ** tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

IB 33’te yer alan *Takı urØ, katıgtı bāØ!* {*Daha çok vur, sıkıca bağla*} cümlesinde *emir 2. tekil kişi eki Ø* ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

o o oooo

Üküş atlıg ögrünçünġ yookØ; kobı atlıg korkınçünġ yookØ, uçruglug kutunġ yookØ tir. Anġa bilinġler: Anyıg yablak ol. (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

IB 36'da yer alan Üküş atlıg ögrünçünġ yookØ; kobı atlıg korkınçünġ yookØ, uçruglug kutunġ yookØ {(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok} cümlesinde emir 2. tekil kişi eki Ø ile sen öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tigretØ, yazıg kodı yadratØ. Tokuz kat üçürgünġ topulgınġa teritzün tir. Anġa bilinġler: Yab[l]ak ol. (IB 50)

{Demir kır atın kuyruġunu düġümle ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılncaya kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

IB 50'de yer alan tigretØ {son hızla koştur} ve yadratØ {yere serilinceye kadar koştur} cümlelerinde emir 2. tekil kişi eki Ø ile sen öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

1.1.1.3.3. Üçüncü Tekil Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde zamir kökenli, iyelik kökenli ve emir 3. tekil kişi eki ile o öznesine artgönderimde bulunulmuştur.

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tenġri men. Yarın kiġe eşür men. Utru eki yalıg kişi oġlın sokuşmuşØ; kişi korkmuş. “Korkma!” timişØ, “Kut birgey men!” timişØ. Anġa bilinġ: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıym. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoġluna rastlamış. İnsanoġulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın, demiş, (size) kut vereceġim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

IB 2'de yer alan Utru eki yalıg kişi oġlın sokuşmuşØ {(Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoġluna rastlamış} ve timişØ {demiş} cümlelerinde zamir/iyelik kökenli 3. tekil

kişi eki Ø ile Āla atlıg yol tengri {Alaca atlı yol tanrısı} / o öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo oooo oo

Beg er yuntıngaru barmış: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesıngerü **barmışØ**: Ürüng inġeni botulamış. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebingerü **barmışØ**: Üçünġ kunġuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. Mengilig beg **ermişØ**. [Anġa bilıngler:] Anġıg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düynmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

IB 5'te yer alan *Tebesıngerü barmışØ {Devesine doğru gitmiş}*, *Ebingerü barmışØ {Evine doğru gitmiş}* ve *Mengilig beg ermişØ {Mutlu (bir) bey imiş}* cümlelerinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile Beg er {Bey} / o öznesine artgönderim yapılmıştır.*

oo o oo

Er terkleyü kelir. Edgü söz sab elti **kelirØ** tir. Anġa bilıngler: Edgü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

IB 7'de yer alan *Edgü söz sab elti kelirØ {İyi haberler getirerek geliyor}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile Er {Adam, kişi} / o öznesine artgönderim yapılmıştır.*

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katınga tegi **kalmadukØ**, bükiġge tegi **kodm[ad]ukØ** tir. Anġa bilıngler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

IB 9'da yer alan *Katınga tegi kalmadukØ*, *bükiġge tegi kodm[ad]ukØ {Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile Ulug eb {Büyük ev} / o öznesine artgönderim yapılmıştır.*

ooo oooo ooo

Er abka barmış. Tagda kamulmişØ. Tenğride Erklig tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 12)

{Adam(in biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

IB 12’de yer alan *Tagda kamulmişØ {Dağda (yürürken) düşmüş}* ve cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Er {Erkek. adam} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo oooo ooo

Tenğrilig kurtga yurtta kalmış. Yağlıg kamıç bulupan yalgayu tirilmişØ, ölümdede ozmişØ tir. Ança bilingler: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (IB 13)}

IB 13’te yer alan *Yağlıg kamıç bulupan yalgayu tirilmişØ, ölümdede ozmişØ {Yağlı bir kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Tenğrilig kurtga {Dindar yaşlı kişi}* / o öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bāmişØ. “Katıgtı bā, edgüti bā!” tir. Ança bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

IB 14’te yer alan *Kuzgunug ıgaçka bāmiş {Kuzgunu ağaca bağlamış}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(lı) uça āztı, kiyik og(lı) yügürü āztı, kişi og(lı) yorıyu āztı. Yana Tenğri kutınta üçünç yılda kop esen tükel körüşmişØ. Kop ögirerØ sebinürØ tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lufu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

IB 15'te yer alan *Yana Tenġri kutunta üçünç yılda kop esen tükel körüşmişØ* {*Yine Tanrı lutfu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler*} ve *Kop öġirerØ sebinürØ* {*Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler*} cümlelerinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *kop* {*hepsi*} öznesinden hareketle *kuş og(l)ı* {*kuş yavrusu*}, *kiyik og(l)ı* {*geyik yavrusu*} ve *kişi og(l)ı* {*insanoġlu*} / *o* öznelerine artgönderim yapılmıştır.

o ooo ooo

Toruk at semritti. Yirin öpen yögürü **barmışØ**. Utru yirde ogri sookuşup tutupan minmiş. Yilinge, kudursuginga tegi yagrıpan kamşayu umatın **tururØ** tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruġuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

IB 16'da yer alan *Yirin öpen yögürü barmışØ* {(Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş} ve *Yilinge, kudursuginga tegi yagrıpan kamşayu umatın tururØ* {(At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruġuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor} cümlelerinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Toruk at* {Zayıf at} / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp onġup turu kalmış. Tenġri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yorıy barıpan, sub içipen, yāş yipen ölümde **ozmışØ** tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile daġ üstünde yol (ve) su görerek, daġ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

IB 17'de yer alan *Tenġri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yorıy barıpan, sub içipen, yāş yipen ölümde ozmışØ* {Tanrının inayeti ile daġ üstünde yol (ve) su görerek, daġ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş} cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Özlük at* {Binek atı} / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? **Tügünüki** ne teg ol? **Közünüki** ne teg? Körüġlüġ **ol**. **Egni** ne teg? Edgü **ol**. **Bagısı** ne teg? Bar **ol** tir. Ança bilingler: Anyıġ edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

IB 18'de yer alan *Körüglüg ol {Manzaralı}* cümlesinde *zamir kökenli 3. tekil kişi eki ol* ile *Kerekü içi {Çadırın içi}*, *Tügünüki {Bacası}* ve *Közünüki {Penceresi}* / *o* öznelerine artgönderim yapılmıştır. *Edgü ol {İyidir}* cümlesinde *zamir kökenli 3. tekil kişi eki ol* ile *Egni {Çatısı}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. *Bar ol {Vardır}* cümlesinde *zamir kökenli 3. tekil kişi eki ol* ile *Bagışı {İpleri}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. Bu cümlelerde yer alan *zamir kökenli 3. tekil kişi eki ol*, bir yüklem bağlayıcısıdır ve cümlede *yüklem bağlayıcısı sona alınan bir zamir* görevinde kullanılarak ismi yüklemleştirmektedir (Tekin, 2016: 188).

ooo oo oo

Titir bugra men. **Ürüng köpükümin** saçar men. Üze tenğrike **tegirØ**, asra yirke **kirürØ** tir. Udıgımag odguru, yatıglıg turguru yoriyur men. Anğag küçlüg men. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırıyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20'de yer alan *Üze tenğrike tegirØ, asra yirke kirürØ {Yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Ürüng köpüküm {Ak köpüklerim}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo o o

Uzun tonlug közüngüsin kölke içgınnmış. Yarın **yanğrayurØ**, kiçe **kenğrenürØ**, tir. Ança bilinğler: Munğlug ol; anıyğ yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

IB 22'de yer alan *Yarın yanğrayurØ, kiçe kenğrenürØ {(Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Uzun tonlug {Kadın}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay **ol**, tir. Ança bilinğler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek attı meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

IB 24'te yer alan *Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol {Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak}* cümlesinde zamir kökenli 3. tekil kişi eki *ol* ile *Teglük kulun {Kör tay} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo o ooo

Eki öküzüg bir bukursıka ***kölmışØ***. Kamşayu umatın ***tururØ*** tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

IB 25'te yer alan *Eki öküzüg bir bukursıka kölmışØ {İki öküzü bir sabana koşmuşlar}* cümlesinde zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki *Ø* ile *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir. *Kamşayu umatın tururØ {(Öküzler) kımıldayamadan duruyor}* cümlesinde zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki *Ø* ile *Eki öküz {İki öküz} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo oo oooo

Bay er konyı ürküpen barmış. Börike ***sookuşmışØ***. Böri agzı emsimiş. Esen tüükel ***bolmişØ*** tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

IB 27'de yer alan *Börike sookuşmışØ. {(Yolda bir) kurda rastlamış}* ve *Esen tüükel bolmişØ {(Koyun böylece) sağ salim kalmış}* cümlelerinde zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki *Ø* ile *Bay er konyı {Zengin adamın koyunu} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

o oo

Kan olurupan ordu yapmış. İli turmış. Tört bulungtaki ***edgüsi uyuru*** tirilipen menğileyür, ***bedizleyürØ*** tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

IB 28'de yer alan *Tört bulungtaki edgüsi uyuru tirilipen menğileyür, bedizleyürØ {(Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar}* cümlesinde zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki *Ø* ile *edgüsi uyuru {iyi / güçlü / kudretli / muktedir (adamları)} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin **utuzmadukØ**, yana tokuz on boş kony **utmişØ**. Oğlı yutuzı kop ögırer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarışta) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29'da yer alan *Oğlın kisisin utuzmadukØ, yana tokuz on boş kony utmişØ. {(Yarışta) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Oyma er {Sakatatçı adam} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo oo oooo

Çıganı er oğlu kazançka barmış. Yolu yaramış. Ögıre sebinü **kelirØ** tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

IB 30'da yer alan *Ögıre sebinü kelirØ {Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Çıganı er oğlu {Yoksul adamın oğlu} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo oooo o

Bars kiyik engke menğke barmış. Engin menğin **bulmişØ**. Bulupan uyasınğaru ögıre sebinü **kelirØ** tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

IB 31'de yer alan *Engin menğin bulmişØ {Avını bulmuş}* ve *Bulupan uyasınğaru ögıre sebinü kelirØ {(Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor}* cümlelerinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Bars kiyik {Kaplan} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo oo oooo

Kidizig subka **sukmişØ**. Takı ur, katıgdı bā tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

IB 33'te yer alan *Kidizig subka sukmişØ {Keçeyi suya sokmuş}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagığ **sançmişØ**. Köçürü konturu **kelirØ**. Özi süsi ögire sebinü ordusınğaru kelir, tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34'te yer alan *Yagığ sançmişØ {Düşmanı mızraklamış}* ve *Köçürü konturu kelirØ {(Askerlerini) göç ettire kondura geliyor}* cümlelerinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Kan {Han, hükümdar}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo ooo o

Bir karı öküzüg bilin biç kumursga yimiş. Kamşayu umatın **tururØ** tir. Ança bilinğler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

IB 37'de yer alan *Kamşayu umatın tururØ {Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Bir karı öküz {Yaşlı bir öküz}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo oo oo

Tıgıg tertrü **kişemişØ**. Kamşayu umatın **tururØ** tirØ. Ança bilinğler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

IB 39'da yer alan *Tıgıg tertrü kişemişØ {Demir kır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Doru atın ayağını ters bağlayan kişiye / o* öznesine artgönderim yapılmıştır. *Kamşayu umatın tururØ {(At) kımıldayamadan duruyor}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Tıg {Doru at / Demir kır}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

o oooo oooo

Talım urı yarın aç yasıçin yalım kayag yara urūpan yalınğusun yorıyur tir. Antag alp **ermişØ**. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

IB 40'da yer alan *Antag alp ermişØ* {(Bu genç) öylesine güçlü imiş} cümlesinde zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile *Talım urı* {Cesur/Savaşçı genç} / o öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo oo ooo

Ürüng esri ingek buzagulaçı bolmuş. Ölgey men, timişØ. Ürüng esri irkek buzagu kelürmişØ. Idukluk yaragayØ. Ülügde ozmişØ tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

IB 41'de yer alan *timişØ* {demiş}, *Ürüng esri irkek buzagu kelürmişØ* {Ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş} ve *Ülügde ozmişØ* {Kötü talihinden kurtulmuş} cümlelerinde zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile *Ürüng esri ingek* {Ak benekli inek} / o öznesine artgönderim yapılmıştır. *Idukluk yaragayØ*. {Kutluluk yaraşır} cümlesinde zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile *Ürüng esri irkek buzagu* {Ak benekli erkek buzağı} / o öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo o ooooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakinmişØ. İdişimte ayakımta öngi kaçça barır men? tir. Yana kelmişØ. İdişin ayakın esen tükel bulmuşØ. ÖgirerØ sebinürØ tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42'de yer alan *Yana edgüti sakınmişØ* {Sonra iyice düşünmüş}, *Yana kelmişØ* {Sonra yine gelmiş}, *İdişin ayakın esen tükel bulmuşØ* {Kabını kacağını sapasağlam bulmuş}, *ÖgirerØ* {sevinir} ve *sebinürØ* {sevinir} cümlelerinde zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile *Uzun tonlug* {Kadın} / o öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo ooooo o

Togan kuş tenğriden kodı tabışgan tipen kapmış. **Togan kuş tırngakı** suçulunmuş yana **tutinmişØ**. Togan kuşuñg tırngakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üñgüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

IB 44'te yer alan *Yana tutinmişØ {Sonra yolunmuş}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Togan kuş tırngakı {Şahinin tırnağı/pençesi}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu **yimişØ**. Özin tilkü yimiş tir. Ança bilingler: Yab[I]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

IB 46'da yer alan *Basınu yimişØ {Bata bata (yine) yemeye devam etmiş}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Tebe {Deve}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oooo o o

Er ümeleyü barmış. **Tengrike sookuşmişØ**. Kut **kolmişØ**. Kut **birmişØ**. Ağılınğta yılkinğ bolzun! Özüñg uzun bolzun! **timişØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 47'de yer alan *Tengrike sookuşmişØ {(Yolda) Tanrı'ya rastlamış}* ve *Kut kolmişØ {(Ondan) şans dilemiş}* cümlelerinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Er {Erkek, adam}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. *Kut birmişØ {(Tanrı da ona) şans vermiş}* ve *timişØ {demiş}* cümlelerinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Tengri {Tanrı}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

o oooo ooo

Bars kiyik engleyü menğleyü barmış. Ortu yirde amgaka **sokusmuşØ**. **Esri amga** yalım kayaka ünüp barmış, ölümtte **ozmuşØ**. Ölümtte ozupan ögire sebinü **yoryurØ** tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

IB 49'da yer alan *Ortu yirde amgaka sokuşmışØ* {Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış} cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Bars kiyik* {Kapan} / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. *Ölümtə ozmişØ* {Ölümden kurtulmuş} ve *Ölümtə ozupan ögire sebinü yoriyurØ* {Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor} cümlelerinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Esri amga* {Benekli yaban keçisi} / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

ooo oooo o

Tig at kudrukın tügüp tıgret, **yazıg** kodı yadrat. Tokuz kat üçürgüng topulgınça teritzün tir. Ança bilingler: Yab[I]ak ol. (IB 50)

{Demir kır atın kuyruğunu düğümler ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılınca kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

IB 50'de yer alan *Tokuz kat üçürgüng topulgınça teritzün* {(Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler} cümlesinde *emir 3. tekil kişi eki -zün* ile *Tig at* ve *Yazıg* {Doru at / Demir kır ve Kula at / Yağız at} / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo ooo oo

Boz bulut yorıdı, bodun üze **yagdıØ**. Kara bulut yorıdı, kamag üze **yagdıØ**. Tarıg bişdi; yāş ot ündi; yilkıka kişike edgü **boltuØ** tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

IB 53'te yer alan *Boz bulut yorıdı, bodun üze yagdıØ. Kara bulut yorıdı, kamag üze yagdıØ. {Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı.}* cümlelerinde *zamir/iyelik 3. tekil kişi eki Ø* ile metinde yer almayan *yağmur* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. *Yilkıka kişike edgü boltuØ* {Hayvanlar ve insanlar için iyi oldu} cümlesinde de *zamir/iyelik 3. tekil kişi eki Ø* ile metinde yer almayan *yağmurun yağması* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo o oooo

Alp er ogli süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı **törütmüşØ** tir. Ebingerü kelser özi atanmış, ögrünçülüg, atı yitiglig kelir tir. Ança bilingler: Anıyg edgü [ol]. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

IB 55'te yer alan *Sü yirinte erklig sabçı törütmüşØ* {Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş} cümlesinde zamir/iyelik 3. tekil kişi eki Ø ile *Alp er oğlu* {Yiğit adamın oğlu} / o öznesine artgönderim yapılmıştır.

o oo oo

Kanıgı ölmüş, **köngeki** tongmış. **Kanıgı** nelük ölgey ol? Beglig **ol**. **Köneki** nelük **tonggayØ**? Küneşke olurur **ol**. Ança bilinler: Bu ırk başıta āz emgeki bar; kin yana **edgü bolurØ**. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin dunsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: **Bu fal**(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57'de yer alan *Beglig ol* {Beydir o} cümlesinde zamir kökenli 3. tekil kişi eki *ol* ile *Kanıg* {Gözdesi} / o öznesine artgönderim yapılmıştır. Bu cümlede yer alan zamir kökenli 3. tekil kişi eki *ol*, bir yüklem bağlayıcısıdır ve cümlede *yüklem bağlayıcısı sona alınan bir zamir* görevinde kullanılarak ismi yüklemleştirmektedir (Tekin, 2016: 188). *Küneşke olurur ol* {Güneşte duruyor} cümlesinde zamir kökenli 3. tekil kişi eki *ol* ile *Könek/ Köngök* {Kovası} / o öznesine artgönderim yapılmıştır. *Yana edgü bolurØ* {Sonra yine iyi olur} cümlesinde de zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile *bu fal/falın tamamı* kast edilerek o öznesine artgönderim yapılmıştır.

oo oo ooo

Oglı öğinte kaŋgınta öbkelepen tezipeŋ barmış. Yana **sakinmişØ**, **kelmişØ**. Öğüm ötin alayın, kaŋgım sabın tıŋglayın, tip **kelmişØ** tir. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58'de yer alan *Yana sakinmişØ, kelmişØ* {(Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş} ve *Öğüm ötin alayın, kaŋgım sabın tıŋglayın, tip kelmişØ* {Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş} cümlelerinde zamir/iyelik 3. tekil kişi eki Ø ile *Og(u)l* {Oğul, evlat} / o öznesine artgönderim yapılmıştır.

o oooo ooo

Turnya kuş tüşnekinge konmuş. Tuymatın tuzakka **ilinmişØ**. Uça umatın **olururØ** tir. Ança bilingler: Yab[1]ak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneğine konmuş. Farkına varmadan tuzağa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

IB 61’de yer alan *Tuymatın tuzakka ilinmişØ {Farkına varmadan tuzağa takılmış}* ve *Uça umatın olururØ {uçamadan oturuyor}* cümlelerinde *zamir/iyelik 3. tekil kişi eki Ø* ile *Turnya kuş {Turna kuşu}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin **tutmişØ**. Kara kamağ süsi ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

IB 63’te yer alan *Eligin tutmişØ {(Onu) elleri ile tutmuşlar}* cümlesinde *zamir/iyelik 3. tekil kişi eki Ø* ile *Kanlık süsi {Han ordusu}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Aşağıdaki ırklarda yer alan *Edgü ol {(Bu fal) iyidir}*, *Anyığ edgü ol {(Bu fal) çok iyidir}*, *Yabız ol {(Bu fal) kötüdür}*, *Yablak ol {(Bu fal) kötüdür}*, *Anyığ yablak ol {(Bu fal) çok kötüdür}* ve *Munğlug ol; anyığ yablak ol {(Bu fal) kötüdür}* cümlelerindeki *zamir kökenli 3. tekil kişi eki ol* ile *falın tamamı* kast edilerek *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. Bu cümlelerde yer alan *zamir kökenli 3. tekil kişi eki ol*, bir yüklem bağlayıcısıdır ve cümlede *yüklem bağlayıcısı sona alınan bir zamir* görevinde kullanılarak ismi yüklemleştirmektedir (Tekin, 2016: 188).

oo oo oo

Tensi men. Yarın kiçe altın örgin üze olurupan menğileyür men. Ança bilingler: Edgü **ol**. (IB 1)

{Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht zerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tengri men. Yarın kiçe eşür men. Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmiş; kişi korkmuş. “Korkma!” timiş, “Kut birgey men!” timiş. Ança biling: Edgü **ol**. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıym. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın, demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar men, sebdükümin yiyür men. Antag küçlüg men. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

o o o

Ürüng esri toğan kuş men. Çıntan ıgaç üze olurūpan menğileyür men. Ança bilinğler: [Edgü ol]. (IB 4)

{Ak benekli şahin kuşuyum. Sandal ağacı üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal iyidir). (IB 4)}

oo oooo oo

Beg er yuntınğaru barmış: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesinğerü barmış: Ürüng inğeni botulamış. Altun budl(a)lug buğralık yaragay. Ebingerü barmış: Üçünç kunçuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. Mengilig beg ermiş. [Ança bilinğler:] Anıyğ edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

oo oo o

Adıglı tonğuzlı ārt üze sokuşmış ermiş. Adıgınğ karnı yarılmış, tonğuzunğ azığı sınmış tir. Ança bilinğ: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) dağ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

oo o oo

Er terkleyü kelir. Edgü söz sab elti kelir tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katınga tegi kalmaduk, bükinge tegi kodm[ad]uk tirØ. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

ooo oooo oooo

Sarıg atlıg sabçı, yazıg atlıg yalabaç edgü söz sab elti kelir tir. Ança biliñ: Edgü ol. (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 11)}

ooo oooo ooo

Er abka barmış. Tagda kamılmış. Tengride Erklig tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 12)

{Adam(ın biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uça āzti, kiyik og(l)ı yügürü āzti, kişi og(l)ı yoriyu āzti. Yana Tengri kutınta üçünç yilta kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lutfu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

o ooo ooo

Toruk at semritti. Yirin öpen yügürü barmış. Utru yirde ogri sookuşup tutupan minmiş. Yilinge, kudursugınga tegi yagrıpan kamşayu umatın turur tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna

kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp ongu turu kalmış. Tengri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yoriyu barıpan, sub içipen, yāş yipen ölümde ozmış tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol tir. Ança bilingler: Anyıg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

ooo o oooo

Āk at karşısin üç bolugta talulapan agınka ötügke ıdmış tir. Korkma, edgüti ötü; ayınma, edgüti yalbar! tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüng köpükümin saçar men. Üze tengrike tegir, asra yirke kirür tir. Udımag odguru, yatıglıg turguru yoriyur men. Antag küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağızımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırırm. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng tir. Ança biling: [Edgü ol] (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir (IB 21)}

oo o o

Uzun tonlug közüngüsün kölke içginmiş. Yarın yanğrayur, kiçe kengrenür, tir. Ança bilinğler: Munğlug ol; anyıg yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

oo oooo oooo

Oğlan kekük tezekin bultı. Çekik, eting kutlug bolzun tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 23)

{(Bir) oğlan kartal tezeğini buldu. Tarla kuşu, etin kutlu olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 23)}

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, tir. Ança bilinğler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

ooo o ooo

Eki öküzüg bir bukursıka kölmiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilinğ: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

o oo oooo

Tanğ tañlardı, udu yir yarudı, udu kün tugdı. Kamag üze yaruk boltı tir. Ança bilinğ: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

oo oo oooo

Bay er koñyı ürküpen barmış. Börike sookuşmış. Böri agzı emsimiş. Esen tüükel bolmış tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

o oo

Kan olurüpan ordu yapmış. İli turmış. Tört bulunğtakı edgüsü uyurı tirilipen menğileyür, bedizleyür tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş kony utmiş. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıшта) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

ooo oo oooo

Çıgany er oğlı kazançka barmış. Yolu yaramış. Ögire sebinü kelir tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

oooo oooo o

Bars kiyik engke mengke barmış. Engin mengin bulmuş. Bulupan uyasıngaru ögire sebinü kelir tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

oooo o o

Bir tabıku yüz boltı. Yüz tabıku ming boltı. Ming tabıku tümen boltı tir. Ança bilingler: Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmiş. Takı ur, katıgdı bā tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagıg sançmiş. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusıngaru kelir, tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

oooo ooo ooooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmuş. Kugu kuş kanatına urup anın kalıyu barıpan öginge kangına tegürmüş. Ögi kangı ögırer sebinür tir. Ança bilıngler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına eriştirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

o o ooooo

Üküş atlıg ögrünçüng yook; kobı atlıg korkınçing yook, uçruglug kutung yook tir. Ança bilıngler: Anıyig yablak ol. (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

oooo ooo o

Bir karı öküzüg bilin biçe kumursga yimiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilıngler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

oooo o ooo

Kamış āra kalmış. Tengri unamaduk. Abınçu katun bolzun tir. Ança bilıngler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

oooo oo oo

Tıgıg tertrü kişemiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilıngler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kırı (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

o ooooo ooooo

Talım urı yarın aç̄a yasıçin yalım kayag yara urūpan yalngusun yorıyur tir. Antag alp ermiş. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

oooo oo ooo

Ürüng esri inğek buzagulaçı bolmuş. Ölgey men, timiş. Ürüng esri irkek buzagu kelürmüş. İdukluk yaragay. Ülügde ozmuş tir. Ança bilinğ: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kança barır men? tir. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tükul bulmuş. Ögirer sebinür tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

oooo ooo ooo

Togan ügüz kuşu kuşlayu barmış. Utru talım kara kuş kopupan barmış tir. Ança bilinğler: Yablak ol. (IB 43)

{Bir şahin, su kuşu avlamaya gitmiş. (Ama) yırtıcı bir kartal yerinden uçup karşısına çıkmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 43)}

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmuş yana tıtinmiş. Togan kuşunğ tırngakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi ünğüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Ança bilinğler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

oo ooo o

Kiyik oğlu men. Otsuz subsuz kaltı uyn? Neçük yorıyn? tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. Özin tilkü yimiş tir. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tengrike sookuşmuş. Kut kolmiş. Kut birmiş. Ağılıngta yılıng bolzun! Özüng uzun bolzun! timiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

oooo oooo ooo

Karı yol tengri men. Sınukıngın sapor men, üzükıngın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarınını onarırım, çıkıklarınını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

o oooo ooo

Bars kiyik engleyü mengleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmuş. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümte ozmuş. Ölümte ozupan ögire sebinü yorıyur tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümde kurtulmuş. Ölümde kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tigret, yazıg kodı yadrat. Tokuz kat üçürgüng topulgınça teritzün tir. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 50)

{Demir kırın atın kuyruğunu düğümler ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılınca kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

ooo ooo oooo

Talim kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan menġileyür men. Anġa bilinġler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlıġım, kızıl kayalar kışlıġım. Daġlarda kaldıġım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

oo o ooo

Er busuşlug, tenġri bulıtlıg boltı. [Bulut] āra kün tugmiş, busanġ āra menġi kelmiş tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

oo ooo oo

Boz bulut yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulıt yorıdı, kamag üze yagdı. Tarıg bişdi; yāş ot ündi; yılıka kişike edgü boltı tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

o ooo o

Kul sabı beġinġerü ötünür, kuzgun sabı tenġrigerü yalbarur. Üze Tenġri eşidti, asra kişi bilti tir. Anġa bilinġ: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşıġıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

oo o oooo

Alp er oġlı süke barmış. Sü yirinte erklig sabġı törütmüş tir. Ebinġerü kelser özi ātanmış, öġrünġülüġ, atı yitiglig kelir tir. Anġa bilinġler: Anġıg edgü [ol]. (IB 55)

{Yiġit bir adamın oġlu savaşıa gitmiş. Savaşı alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

o ooo oo

Üġrinġe kutlug adġır men. Yagak ıġaç yaylagım, kuşlug ıġaç kışlagım. Anta turupan menġileyür men tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlıġım, kuşlu ağaġlar kışlıġım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

oo oo ooo

Oġlı öġinte kaġınta öbkelepen tezipe barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Öġüm ötin alayın, kaġım sabın tınġlayın, tip kelmiş tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsi bolzun tir. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmişî kokutmayayım, bir aya erişmişî bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti. Antag küçlög men tir. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkarak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

o oooo ooo

Turnya kuş tüşnekinge konmuş. Tuymatın tuzakka ilinmiş. Uça umatın olurur tir. Ança bilinler: Yab[1]ak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneğine konmuş. Farkına varmadan tuzağa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

ooo o oo

Yargun kiyik men. Yaylag tagıma ağıpan yaylayur turur men. Mengilig men tir. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık dağıma çıkarak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmuş. Kara kamag süsi ögirer tir. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

o oooo ooo

Kök boymul togan kuş men. Körüklög kayaka konüpan küzleyür men, yagaklıg tograk üze tüşüpen yaylayur men tir. Ança bilinler: Anyıg edgü ol. (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

oo ooo ooo

Semiz at ağzı katıg boltı. İdisi umaz tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 65)

{Semiz atın ağzı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

1.1.1.3.3.4. İkinci Çokluk Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki irklarda yer alan cümlede *emir 2. çokluk kişi eki -ng̃ / -ng̃ler* ile *siz* öznesine artgönderimde bulunulmuştur.

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. Ödmeng̃, körmeng̃, ürküt[m]eng̃ tir. Ança biling: [Edgü ol] (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal iyidir) (IB 21)}

IB 21'de yer alan *Ödmeng̃, körmeng̃, ürküt[m]eng̃* {*Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin* } cümlesinde *emir 2. çokluk kişi eki -ng̃ / -ng̃ler* ile *siz* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

1.1.1.4. Ardıl-Bağımlı Öngönderim Öğeleri

1.1.1.4.1. İyelik Ekleri İle Yapılan Öngönderim

1.1.1.4.1.1. Birinci Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki ırkta yer alan cümlede birinci tekil kişi iyelik eki olan *+m* eki ile öngönderim yapılmıştır.

Amtı amrak oğlanm, ança bilingler: Bu ırk bitig edgü ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol. (IB 66)

{Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}

Eski Uygur Türkçesindeki *birinci tekil iyelik eki (+m)*, *hitap* ifadesi şeklinde de kullanılmaktadır (Eraslan, 2012: 160). IB 66'da yer alan *Amtı amrak oğlanım* {*Şimdi, sevgili çocuğum*} söylemi, IB 67'de yer alan *Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-güntan manıstantaki kiçig di[n]tar burua guru esidlipi içimiz isig Sangun İtaçuk üçün*

bitidim. (IB 67) {Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürüt), mürşit kahinden işitip, ağabeyimiz aziz Sangun İtaçuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)} cümlesinden hareketle, *burua guru eşid[ip]* {mürşit kahinden işitip} ifadesinden de anlaşıldığı üzere, metin *mürşit bir kahinden işitilerek yazıldığı için*, birinci tekil kişi iyelik eki olan +m eki ile *benim sevgili çocuğum* şeklinde metni *işitip yazdığı burua guru {mürşit kahin}* kişisine öngönderim yapılmıştır. IB 67'de yer alan *burua guru eşid[ip]* {mürşit kahinden işitip} ifadesi metnin en sonunda yer aldığı için öngönderim olarak değerlendirilmiştir.

1.1.1.4.2. Kişi Ekleri İle Yapılan Öngönderim

1.1.1.4.2.1. Üçüncü Tekil Kişi Eki İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki ırkta yer alan cümlede *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *o* öznesine öngönderimde bulunulmuştur.

oooo o ooo

Kamış āra kalmışØ. Tengri unamaduk. Abınçu katun bolzun tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

IB 38'de yer alan *Kamış āra kalmışØ* {(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış} cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Abınçu {Cariye}* / *o* öznesine öngönderim yapılmıştır.

Aşağıdaki ırklarda yer alan *TirØ {der}* cümlelerinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile IB 67'de yer alan *Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-gün-tan manıstantaki kiçig di[n]tar burua guru eşid[ip] içimiz isig Sangun İtaçuk için bitidim. (IB 67) {Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürüt), mürşit kahinden işitip, ağabeyimiz aziz Sangun İtaçuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)}* cümlesinden hareketle *burua guru eşid[ip]* {mürşit kahinden işitip} ifadesinden de anlaşıldığı üzere, metin *mürşit bir kahinden işitilerek yazıldığı için*, metni *işitip yazdığı burua guru {mürşit kahin}* kişisi / *o* öznesine öngönderim yapılmıştır. *TirØ {der}* cümlesinin gönderim yaptığı *burua guru {mürşit kahin}* öznesi, metnin en sonunda yer alan 67. İrk'ta yer aldığı için öngönderim olarak değerlendirilmiştir.

oo oooo oo

Beg er yuntıngaru barmış: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesıngerü barmış: Ürüng inġeni botulamış. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebingerü barmış: Üçünġ kunġuyı urılanmış. Beglik yaragay **tirØ**. Mengilig beg ermiş. [Anġa bilingler:] Anġyig edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

oo oo o

Adıglı tonġuzlı ārt üze sokuşmış ermiş. Adıgıng karnı yarılmış, tonġuzung azığı sınımış **tirØ**. Anġa biling: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) dağ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

oo o oo

Er terkleyü kelir. Edgü söz sab elti kelir **tirØ**. Anġa bilingler: Edgü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin **tirØ**. Anġa bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katınga tegi kalmaduk, bükinge tegi kodm[ad]uk **tirØ**. Anġa bilingler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

ooo oooo oooo

Sarıg atlıg sabçı, yazıg atlıg yalabaç edgü söz sab elti kelir **tirØ**. Anġa biliñ: Edgü ol. (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 11)}

ooo oooo ooo

Er abka barmış. Tagda kamılmış. Tengride Erklig **tirØ**. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 12)

{Adam(ın biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

oo oooo ooo

Tengrilig kurtga yurtta kalmış. Yağlıg kamıç bulupan yalgayu tirilmiş, ölümde ozmış **tirØ**. Ança bilingler: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (IB 13)}

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bamiş. “Katıgtı bā, edgüti bā!” **tirØ**. Ança bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uça āztı, kiyik oğlu yügürü āztı, kişi oğlu yoriyu āztı. Yana Tengri kutınta üçünç yilta kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lufu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

o ooo ooo

Toruk at semritti. Yirin öpen yügürü barmış. Utru yirde ogrı sookuşup tutupan minmiş. Yilinge, kudursugınga tegi yagrıpan kamsayı umatın turur **tirØ**. Ança biling: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp öngüp turu kalmış. Tengri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yoriyu barıpan, sub içipen, yâş yipen ölümde ozmış **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol **tirØ**. Ança bilingler: Anıyg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

ooo o oooo

Åk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke ıdmış **tirØ**. Korkma, edgüti ötü; ayınma, edgüti yalbar! **tirØ**. Ança biling: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüng köpükümin saçar men. Üze tengrike tegir, asra yirke kirür **tirØ**. Udımag odguru, yatıglıg turguru yoriyur men. Antag küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırım. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng **tirØ**. Ança biling: [Edgü ol] (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir (IB 21)}

oo o o

Uzun tonlug közüngüsün kölke ıçgınmış. Yarın yangrayur, kiçe kengrenür, **tirØ**. Ança bilingler: Munğlug ol; anıyg yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

oo oooo oooo

Oğlan kekük tezekin bultı. Çekik, etiñg kutlug bolzun tirØ. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 23)

{(Bir) oğlan kartal tezeğini buldu. Tarla kuşu, etin kutlu olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 23)}

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, tirØ. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

ooo o ooo

Eki öküzüg bir bukursıka kölmiş. Kamşayu umatın turur tirØ. Ança biling: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

o oo oooo

Taᅅg taᅅglardı, udu yir yarudı, udu kün tugdı. Kamag üze yaruk boltı tirØ. Ança biling: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

oo oo oooo

Bay er konıyı ürküpen barmış. Börıke sookuşmış. Börı agzı emsimiş. Esen tüükel bolmış tirØ. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

o oo

Kan olurüpan ordu yapmış. İli turmış. Tört bulunğtakı edgüsi uyurı tirilipen menğileyür, bedizleyür tirØ. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş kony utmiş. Oğlı yutuzi kop ögirer **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştta) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

ooo oo oooo

Çıgany er oğlı kazançka barmış. Yolu yaramış. Ögire sebinü kelir **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

oooo oooo o

Bars kiyik engke mengke barmış. Engin mengin bulmuş. Bulupan uyasıngaru ögire sebinü kelir **tirØ**. Ança biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

oooo o o

Bir tabıku yüz boltı. Yüz tabıku ming boltı. Ming tabıku tümen boltı **tirØ**. Ança bilingler: Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmiş. Takı ur, katıgdı bā **tirØ**. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagıg sançmiş. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusingaru kelir, **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmış. Kugu kuş kanatına urup anın kalıyu barıpan öginge kanğınğa tegürmiş. Ögi kanğı ögirer sebinür **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına eriştirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

o o oooo

Üküş atlıg ögrünçünğ yook; kobı atlıg korkınçınğ yook, uçruglug kutunğ yook **tirØ**. Ança bilingler: Anıyğ yablak ol. (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

oooo ooo o

Bir karı öküzü bilin biçe kumursga yimiş. Kamşayu umatın turur **tirØ**. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

oooo o ooo

Kamış āra kalmış. Tengri unamaduk. Abınçu katun bolzun **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

oooo oo oo

Tıgıg tertrü kişemiş. Kamşayu umatın turur **tirØ**. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

o ooooo oooo

Talım ırı yarın aç a yasıçin yalım kayag yara urūpan yalngusun yoriyur **tirØ**. Antag alp ermiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

oooo oo ooo

Ürünġ esri inġek buzagulaçı bolmiş. Ölgey men, timiş. Ürünġ esri irkek buzagu kelürmiş. İdukluk yaragay. Ülügde ozmiş **tirØ**. Ança biling: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kañça barır men? **tirØ**. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tükkel bulmuş. Ögirer sebinür **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

oooo ooo ooo

Togan ügüz kuşu kuşlayu barmış. Utru talım kara kuş kopupan barmış **tirØ**. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 43)

{Bir şahin, su kuşu avlamaya gitmiş. (Ama) yırtıcı bir kartal yerinden uçup karşısına çıkmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 43)}

oo oooo o

Togan kuş teñgriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırñgakı suçulunmuş yana titinmiş. Togan kuşunġ tırñgakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yügürü barmış. Antag **tirØ**. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

oo ooo o

Kiyik oġlı men. Ösüz subsüz kaltı uyn? Neçük yorıyn? **tirØ**. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Ösüz ve susüz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. Özın tilkü yimiş **tirØ**. Ança bilıngler: Yab[l]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

oooo oooo ooo

Karı yol tengri men. Sınukıngın sapor men, üzükıngın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun **tirØ**. Ança bilıngler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

o oooo ooo

Bars kiyik engleyü mengleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmuş. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümte ozmış. Ölümte ozupan ögire sebinü yoriyur **tirØ**. Ança bilıng: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümde kurtulmuş. Ölümde kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tigret, yazıg kodı yadrat. Tokuz kat üçürgüng topulgınça teritzün **tirØ**. Ança bilıngler: Yab[l]ak ol. (IB 50)

{Demir kırı atın kuyruğunu düğümler ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılınca kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

oo o ooo

Er busuşlug, tengri bulıtlıg boltı. [Bulıt] āra kün tugmış, busanç āra mengi kelmiş **tirØ**. Ança bilıngler: Edgü ol. (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

oo ooo oo

Boz bulıt yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulıt yorıdı, kamag üze yagdı. Tarıg bişdi; yāş ot ündi; yılıka kişike edgü boltı **tirØ**. Ança bilıngler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

o ooo o

Kul sabı begiñgerü ötünür, kuzgun sabı tenğrigerü yalbarur. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti **tirØ**. Ança biling: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

oo o oooo

Alp er oğlu süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş **tirØ**. Ebiñgerü kelser özi atanmış, ögrünçülüğ, atı yitiglig kelir **tirØ**. Ança bilingler: Anyıg edgü [ol]. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

o ooo oo

Ügringe kutlug adgır men. Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Anta turupan menğileyür men **tirØ**. Ança bilingler: Edgü **ol**. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

oo oo ooo

Ogılı öğinte kañgınta öbkelepen tezipeñ barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Ögüm ötin alayın, kañgım sabın tınglayın, tip kelmiş **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsi bolzun **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmiş kokutmayayım, bir aya erişmiş bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möñgreyür men. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti. Antag küçlüğ men **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkararak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

o oooo ooo

Turnya kuş tüşnekinge konmuş. Tuymatın tuzakka ilinmiş. Uça umatın olurur **tirØ**. Ança bilingler: Yab[I]ak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneğine konmuş. Farkına varmadan tuzağa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

ooo o oo

Yargun kiyik men. Yaylag tagıma ağıpan yaylayur turur men. Mengilig men **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık dağıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmuş. Kara kamag süsi ögirer **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

o oooo ooo

Kök boymul togan kuş men. Körüklüg kayaka konupan küzleyür men, yagaklıg tograk üze tüşüpen yaylayur men **tirØ**. Ança bilingler: Anyıg edgü ol. (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

oo ooo ooo

Semiz at agzı katıg boltı. İdisi umaz **tirØ**. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 65)

{Semiz atın ağzı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

1.1.1.4.2.2. İkinci Çokluk Kişi Eki İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan *Ança bilingler* {Öylece biliniz} ve *Ança biling* {Öylece bilin} cümlelerinde *emir 2. çokluk kişi eki -ng / -ngler* ile IB 67'de yer alan *Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-gün-tan manıstantaki **kiçig di/n]tar burua guru eşid[ip]** içimiz isig Sangun İtaçuk için bitidim. (IB 67) {Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürüt), mürşit kahinden işitip, ağabeyimiz aziz Sangun İtaçuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)}* cümlesinden hareketle, ırklar *burua guru eşid[ip]* {mürşit kahinden işitip} mürşit bir kahinden işitilerek

yazıldığı için, *kiçig di[n]tar {genç dindar (mürüt)} / metni kaleme almış olan kişiye / yazara / siz öznesine öngönderim yapılmıştır. IB 67’de yer alan *kiçig di[n]tar {Küçük dindar/mürüt, mürşit kahin}* ifadesi metnin en sonunda yer aldığı için öngönderim olarak değerlendirilmiştir.*

oo oo oo

Tensi men. Yarın kiçe altun örgin üze olurûpan menğileyür men. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 1)

{Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tengri men. Yarın kiçe eşür men. Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmış; kişi korkmuş. “Korkma!” timiş, “Kut birgey men!” timiş. Ança bilinğ: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın, demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar men, sebdükimin yiyür men. Antag küçlüg men. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

o o o

Ürüng esri togan kuş men. Çıntan ıgaç üze olurûpan menğileyür men. Ança bilinğler: [Edgü ol]. (IB 4)

{Ak benekli şahin kuşuyum. Sandal ağacı üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 4)}

oo oooo oo

Beg er yuntıngaru barmiş: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesinğerü barmiş: Ürüng inğeni botulamış. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebingerü barmiş: Üçünç kunçuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. Mengilig beg ermiş. [Ança bilinğler:] Anyıg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş.

(Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

oo oo o

Adıgılı tonguzlu ārt üze sokuşmuş ermiş. Adıgıng karnı yarılmış, tonguzung azığı sınımış tir. Ança bili^{ng}: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) dağ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

oo o oo

Er terkleyü kelir. Edgü söz sab elti kelir tir. Ança bili^{ngler}: Edgü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıcın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Ança bili^{ngler}: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katınga tegi kalmaduk, bükinge tegi kodm[ad]uk tir. Ança bili^{ngler}: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

ooo oooo oo

Esnege bars men. Kamuş āra başım. Antag alp men, erdemlig men. Ança bili^{ngler}: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

ooo oooo oooo

Sarıg atlıg sabçı, yazıg atlıg yalabaç edgü söz sab elti kelir tir. Ança biliⁿ: Edgü ol. (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) çok iyidir. (IB 11)}

ooo oooo ooo

Er abka barmış. Tagda kamılmış. Tenğride Erklig tir. Ança bilinğler: Yabız ol.
(IB 12)

{Adam(in biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde,
der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

oo oooo ooo

Tenğrilig kurtga yurtta kalmış. Yağlıg kamıç bulupan yalgayu tirilmiş, ölümde
ozmış tir. Ança bilinğler: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir
kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz:
(IB 13)}

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bāmiş. “Katıgtı bā, edgüti bā!” tir. Ança bilinğler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB
14)}

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uça āzti, kiyik oğlu yügürü āzti, kişi
oglu yorıyu āzti. Yana Tenğri kutınta üçünç yilta kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer
sebinür tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti,
geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar)
yine Tanrı lutfu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu
olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

o ooo ooo

Toruk at semritti. Yirin öpen yügürü barmış. Utru yirde ogrı sookuşup tutuğan
minmiş. Yilinğge, kudursuginğa tegi yagrıpan kamşayu umatın turur tir. Ança bilinğ:
Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir)
hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna
kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal)
kötüdür. (IB 16)}

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp onğup turu kalmış. Tenğri küçinğge tag üze yol sub
körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yorıyu barıpan, sub içipen, yāş yipen ölümde ozmış tir.
Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağış ne teg? Bar ol tir. Ança bilin^{gler}: Anıyg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

ooo o oooo

Āk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke ıdmiş tir. Korkma, edgüti ötü; ayınma, edgüti yalbar! tir. Ança bilin^g: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüng köpükümin saçar men. Üze tenğrike tegir, asra yirke kirür tir. Udıgmağ odguru, yatıgılg turguru yoriyur men. Antag küçlüg men. Ança bilin^{gler}: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırım. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng tir. Ança bilin^g: [Edgü ol] (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal iyidir) (IB 21)}

oo o o

Uzun tonlug közüngüsün kölke ıçgınmış. Yarın yanğrayur, kiçe kenğrenür, tir. Ança bilin^{gler}: Munğlug ol; anıyg yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

oo oooo oooo

Oglañ kekük tezekin bultı. Çekik, etiñg kutlug bolzun tir. Ança bilin^{gler}: Edgü ol. (IB 23)

{(Bir) oğlan kartal tezeğini buldu. Tarla kuşu, etin kutlu olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 23)}

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, tir. Ança bilin^{gler}: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

ooo o ooo

Eki öküzüg bir bukursıka kölmiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilin^g: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

o oo oooo

Taᅅ taᅅlardı, udu yir yarudı, udu kün tugdı. Kamag üze yaruk boltı tir. Ança bilin^g: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

oo oo oooo

Bay er koᅅyı ürküpen barmış. Börike sookuşmış. Böri agzı emsimiş. Esen tüükel bolmış tir. Ança bilin^{gler}: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

o oo

Kan olurüpan ordu yapmış. İli turmış. Tört bulunᅅtakı edgüsi uyurı tirilipen menᅅileyür, bedizleyür tir. Ança bilin^{gler}: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş koᅅy utmiş. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. Ança bilin^{gler}: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıшта) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

ooo oo oooo

Çıgany er oğlu kazançka barmış. Yolu yaramış. Ögire sebinü kelir tir. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

oooo oooo o

Bars kiyik engke mengke barmış. Engin mengin bulmuş. Bulupan uyasıngaru ögire sebinü kelir tir. Ança bilin: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

oooo o o

Bir tabıku yüz boltı. Yüz tabıku ming boltı. Ming tabıku tümen boltı tir. Ança bilinler: Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmuş. Takı ur, katıgdı bā tir. Ança bilinler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagıg sançmış. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusıngaru kelir, tir. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmuş. Kugu kuş kanatınga urup anın kalıyu barıpan öginge kangınga tegürmüş. Ögi kangı ögırer sebinür tir. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına eriştirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

o o oooo

Üküş atlıg ögrünçüng yook; kobı atlıg korkınçing yook, uçruglug kutung yook tir. Ança bilin^gler: Anıyg yablak ol. (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

oooo ooo o

Bir karı öküzüg bilin biçe kumursga yimiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilin^gler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

oooo o ooo

Kamış āra kalmış. Tenğri unamaduk. Abınçu katun bolzun tir. Ança bilin^gler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

oooo oo oo

Tıgıg tertrü kişemiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilin^gler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kırır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

o oooo oooo

Talım urı yarın açā yasıçin yalım kayag yara urūpan yalngusun yoriyur tir. Antag alp ermiş. Ança bilin^gler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

oooo oo ooo

Ürüng esri inğek buzagulaçı bolmiş. Ölgey men, timiş. Ürüng esri irkek buzagu kelürmiş. İdukluk yaragay. Ülügde ozmiş tir. Ança bilin^g: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kañça barır men? tir. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tükkel bulmuş. Ögırer sebinür tir. Ança biliñgler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

oooo ooo ooo

Togan ügüz kuşu kuşlayu barmış. Utru talım kara kuş kopupan barmış tir. Ança biliñgler: Yablak ol. (IB 43)

{Bir şahin, su kuşu avlamaya gitmiş. (Ama) yırtıcı bir kartal yerinden uçup karşısına çıkmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 43)}

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmuş yana tıtinmiş. Togan kuşuñg tırngakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Ança biliñgler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

oo ooo o

Kiyik oğlu men. Otsuz subsuz kaltı uyn? Neçük yorıym? tir. Ança biliñgler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. Özin tilkü yimiş tir. Ança biliñgler: Yab[ı]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tengriке sookuşmış. Kut kolmiş. Kut birmiş. Agılıngta yılıng bolzun! Özüng uzun bolzun! timiş. Ança bilin^gler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

oooo oooo ooo

Karı yol tengri men. Sınukıngın sapar men, üzükıngın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. Ança bilin^gler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıkların onarırım, çıkıkların yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

o oooo ooo

Bars kiyik engleyü mengleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmış. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümtе ozmış. Ölümtе ozupan ögire sebinü yorıyur tir. Ança bilin^g: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tigret, yazıg kodı yadrat. Tokuz kat üçürgüng topulgınça teritzün tir. Ança bilin^gler: Yab[I]ak ol. (IB 50)

{Demir kır atın kuyruğunu düğümle ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılincaya kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan mengileyür men. Ança bilin^gler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlıgım, kızıl kayalar kışlıgım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

oo o ooo

Er busuşlug, tengri bulıtlıg boltı. [Bulıt] āra kün tugmış, busanç āra mengi kelmiş tir. Ança bilin^gler: Edgü ol. (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

oo ooo oo

Boz bulut yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulut yorıdı, kamag üze yagdı. Tarıg bişdi; yāş ot ündi; yılıka kişike edgü boltı tir. Ança bilin^{gler}: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

o ooo o

Kul sabı begin^{gerü} ötünür, kuzgun sabı ten^{grigerü} yalbarur. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti tir. Ança bilin^g: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

oo o oooo

Alp er oğlu süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş tir. Ebin^{gerü} kelser özi atanmış, ögrün^{çülüg}, atı yitiglig kelir tir. Ança bilin^{gler}: An^{yig} edgü [ol]. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

o ooo oo

Ügrin^{ge} kutlug adgır men. Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Anta turu^{pan} men^{gileyür} men tir. Ança bilin^{gler}: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

o oo oo

Kanıgı ölmüş, köng^{eki} ton^{gmiş}. Kan^{gı} nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük ton^{ggay}? Küneşke olurur ol. Ança bilin^{gler}: Bu ırk başıta āz emgeki bar; kin yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

oo oo ooo

Ogılı öginte kan^{gı}nta öbkelepen tezipeⁿ barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Ögüm ötin alayın, kan^{gim} sabın tin^{glayın}, tip kelmiş tir. Ança bilin^{gler}: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsi bolzun tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmişî kokutmayayım, bir aya erişmişî bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti. Antag küçlög men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatalı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkararak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

o oooo ooo

Turnya kuş tüşnekinge konmuş. Tuymatın tuzakka ilinmiş. Uça umatın olurur tir. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneğine konmuş. Farkına varmadan tuzağa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

ooo o oo

Yargun kiyik men. Yaylag tagıma ağıpan yaylayur turur men. Mengilig men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık dağıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmuş. Kara kamağ süsi ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

o oooo ooo

Kök boymul togan kuş men. Körüklög kayaka konüpan küzleyür men, yagaklıg tograk üze tüşüpen yaylayur men tir. Ança bilingler: Anıyg edgü ol. (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

oo ooo ooo

Semiz at ağzı katıg boltı. İdisi umaz tir. Ança bilin^gler: Yablak ol. (IB 65)

{Semiz atın ağzı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

Amtı amrak oğlanım, ança bilin^gler: Bu ırk bitig edgü ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol. (IB 66)

{Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}

1.1.2. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık

1.1.2.1. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık Öğeleri

1.1.2.1.1. Bağlama Unsurları

1.1.2.1.1.1. Karşıtlık Bildiren Bağlama Unsurları

1.1.2.1.1.1.1. Ançıp Bağlama Unsuru

Amtı amrak oğlanım, ança bilin^gler: Bu ırk bitig edgü ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol. (IB 66)

{Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}

IB 66'da yer alan cümlede *ançıp* “*fakat, ama, ancak*” bağlacı iki cümle arasındaki zıtlığı belirtmektedir.

1.1.2.1.1.2. Sonuç Bildiren Bağlama Unsurları

1.1.2.1.1.2.1. Amtı Bağlama Unsuru

Amtı amrak oğlanım, ança bilin^gler: Bu ırk bitig edgü ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol. (IB 66)

{Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}

IB 66'da yer alan cümlede *amtı* “*şimdi, sonuç olarak*” bağlacı ile Irk Bitig fal kitabındaki daha önce söylenmiş olan fallar özetlenerek sonuç çıkarılmaktadır.

1.1.2.1.1.3. Zaman Bildiren Bağlama Unsurları

1.1.2.1.1.3.1. Sonralık Bildiren Bağlama Unsurları

1.1.2.1.1.3.1.1. Kin yana Bağlama Unsuru

o oo oo

Kanıgı ölmüş, köngeki tongmiş. Kanğı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük tonğgay? Küneşke olurur ol. Ança bilinğler: Bu ırk başınta āz emgeki bar; ***kin yana*** edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57’de yer alan cümlede *kin yana* “sonra yine, sonra da” bağlacı başında bulunduğu cümleye sonralık anlamı katarak cümleyi zaman açısından sıralamaktadır.

1.1.2.1.1.3.1.2. Yana Bağlama Unsuru

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uça āztı, kiyik oğlu yügürü āztı, kişi oğlu yoriyu āztı. ***Yana*** Tengri kutınta üçünç yılda kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lutfu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

IB 15’te yer alan cümlelerde *yana* “sonra” bağlacı başında bulunduğu cümleye sonralık anlamı katarak cümleleri zaman açısından sıralamaktadır. Çünkü, *önce her yeri toz duman kaplamış, o anda da tüm canlılar kaçışıp kaybolmuş ve bu kaybolan canlıların hepsinin “daha sonra” Tanrı lütfuyla üçüncü yılda görüşebildiği* anlaşılmaktadır.

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. ***Yana*** edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kança barır men? tir. ***Yana*** kelmiş. İdişin ayakın esen tükel bulmiş. Ögirer sebinür tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42’de yer alan cümlelerde *yana* “sonra” bağlacı başında bulunduğu cümlelere sonralık anlamı katarak cümleleri zaman açısından sıralamaktadır.

1.1.2.1.1.3.1.3. Udu Bağlama Unsuru

o oo oooo

Tanğ tanğlardı, udu yir yarudı, udu kün tugdı. Kamag üze yaruk boltı tir. Ança bilinğ: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

IB 26’da yer alan cümlelerde *udu* “ardı sıra, arkasından, sonra” bağlacı başında bulunduğu cümlelere sonralık anlamı katarak cümleleri zaman açısından sıralamaktadır.

1.1.2.1.1.4. Ekleyici Bağlama Unsurları

1.1.2.1.1.4.1. Yana Bağlama Unsuru

Aşağıdaki IB 44’de ve IB 58’de yer alan cümlede *yana* “yine” bağlacı, kendisinden önceki yüklem ile kendisinden sonraki yüklemi sıralayarak iki yüklemi birbirine bağlamaktadır.

oo oooo o

Togan kuş tenğriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmış yana tıtınmış. Togan kuşunğ tırngakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi ünğüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Ança bilinğler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

oo oo ooo

Oglı öginte kanğinta öbkelepen tezipe barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Ögüm ötin alayın, kanğım sabın tınğlayın, tip kelmiş tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

1.1.2.1.1.5. Pekiştirme Bildiren Bağlama Unsurları

1.1.2.1.1.5.1. Yana Bağlama Unsuru

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş kony utmiş. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıшта) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29’da yer alan cümlede *yana* “*yine, dahası, üstelik, ayrıca, de, da*” bağlacı, kendisinden önceki cümleyi pekiştirerek bulunduğu cümleye daha arttırıcı/üsteleyici bir karşılaştırma anlamı katmaktadır.

1.1.2.1.2. Değişirim

1.1.2.1.2.1. Ança Sözcüğü İle Yapılan Değişirimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan *ança* sözcüğü, kendisinden sonraki cümlelerde yer alan *Edgü ol. {(Bu fal) iyidir.}, Anyıg edgü ol. {(Bu fal) çok iyidir.}, Yablak ol. {(Bu fal) kötüdür.}, Anyıg yablak ol. {(Bu fal) çok kötüdür.}, Munğlug ol; anyıg yablak ol. {(Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür.}, Asıgı bar; edgü ol. {Yararı var, (bu fal) iyidir.}, Bu ırk başınta āz emgeki bar; kin yana edgü bolur. {Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur.}, Bu ırk bitig edgü ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol. {Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir.} cümlelerinin ve metinde eksik kalmış cümlelerin yerine geçerek cümleye bağlı değişirim yapmaktadır.*

oo oo oo

Tensi men. Yarın kiçe altın örgin üze olurupan mengileyür men. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 1)

{Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tengri men. Yarın kiçe eşür men. Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmış; kişi korkmuş. “Korkma!” timiş, “Kut birgey men!” timiş. Anca biling: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar men, sebdükimin yiyür men. Antag küçlüg men. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

o o o

Ürüng esri togan kuş men. Çıntan ıgaç üze olurupan menğileyür men. Anca bilingler: [Edgü ol]. (IB 4)

{Ak benekli şahin kuşuyum. Sandal ağacı üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal iyidir). (IB 4)}

oo oooo oo

Beg er yuntıngaru barmış: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesıngerü barmış: Ürüng inğeni botulamış. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebıngerü barmış: Üçünç kuñcuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. Mengilig beg ermiş. [Anca bilingler:] Anvıg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

oo oo o

Adıglı tonğuzlı ārt üze sokuşmış ermiş. Adıgıng karnı yarılmış, tonğuzung azığı sınmış tir. Anca biling: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) dağ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

oo o oo

Er terkleyü kelir. Edgü söz sab elti kelir tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıcın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Anca bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katinga tegi kalmaduk, bükinge tegi kodm[ad]uk tir. Anca bilingler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

ooo oooo oo

Esnegen bars men. Kamuş āra başım. Antag alp men, erdemlig men. Anca bilingler: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

ooo oooo oooo

Sarıg atlıg sabçı, yazıg atlıg yalabaç edgü söz sab elti kelir tir. Anca biliñ: Edgü ol. (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) çok iyidir. (IB 11)}

ooo oooo ooo

Er abka barmış. Tagda kamılmış. Tengride Erklig tir. Anca bilingler: Yabız ol. (IB 12)

{Adam(ın biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

oo oooo ooo

Tengrilig kurtga yurtta kalmış. Yağlıg kamıç bulupan yalgayu tirilmiş, ölümde ozmış tir. Anca bilingler: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (IB 13)}

oooo ooo oo

Kuzgunuğ ıgaçka bāmiş. “Katıgtı bā, edgüti bā!” tir. Anca bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uça āzti, kiyik oğlu yügürü āzti, kişi oğlu yorıyu āzti. Yana Tengri kutınta üçünç yılda kop esen tükel körüşmiş. Kop ögırer sebinür tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lufu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

o ooo ooo

Toruk at semritti. Yirin öpen yügürü barmış. Utru yirde ogıri sookuşup tutuğan minmiş. Yilinge, kudursugınga tegi yagrıpan kamşayu umatın turur tir. Anca biling: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp öngüp turu kalmış. Tengri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yorıyu barıpan, sub içipen, yāş yipen ölümde ozmış tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol tir. Anca bilingler: Anıyg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

ooo o oooo

Āk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke ıdımış tir. Korkma, edgüti ötüñ; ayınma, edgüti yalbar! tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüng köpükümin saçar men. Üze teñgrike tegir, asra yirke kirür tir. Udıgmağ odguru, yatıglıg turguru yoriyur men. Antağ küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırırm. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng tir. Ança biling: Edgü ol (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal iyidir) (IB 21)}

oo o o

Uzun tonlug közüñgüsin kölke ıçgıñmış. Yarın yanğrayur, kiçe kenğrenür, tir. Ança bilingler: Munğlug ol; anyıg yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

oo oooo oooo

Oğlan kekük tezekin bultı. Çekik, eting kutlug bolzun tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 23)

{(Bir) oğlan kartal tezeğini buldu. Tarla kuşu, etin kutlu olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 23)}

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek attı meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

ooo o ooo

Eki öküzüg bir bukursıka kölmiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

o oo oooo

Tang tanğlardı, udu yir yarudı, udu kün tugdı. Kamag üze yaruk boltı tir. Anca bilinğ: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

oo oo oooo

Bay er koñyı ürküpen barmış. Börike sookuşmış. Böri agzı emsimiş. Esen tüükel bolmış tir. Anca bilinğler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

o oo

Kan olurupan ordu yapmış. İli turmış. Tört bulunğtaki edgüsi uyurı tirilipen menğileyür, bedizleyür tir. Anca bilinğler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş koñy utmış. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. Anca bilinğler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarıştta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştta) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

ooo oo oooo

Çıganıy er oğlı kazgançka barmış. Yolu yaramış. Ögire sebinü kelir tir. Anca bilinğler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

oooo oooo o

Bars kiyik engke mengke barmış. Engin mengin bulmuş. Bulupan uyasıngaru ögire sebinü kelir tir. Anca biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

oooo o o

Bir tabıku yüz boltı. Yüz tabıku ming boltı. Ming tabıku tümen boltı tir. Anca bilingler: Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmiş. Takı ur, katıgdı bā tir. Anca bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagıg sançemiş. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusingaru kelir, tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmiş. Kugu kuş kanatınga urup anın kalıyu barıpan öginge kangınga tegürmiş. Ögi kangı ögırer sebinür tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına erişirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

o o oooo

Üküş atlıg ögrünçüng yook; kobı atlıg korkınçing yook, uçruglug kutung yook tir. Anca bilingler: Anıyg yablak ol. (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

oooo ooo o

Bir karı öküzüg bilin biçe kumurşa yimiş. Kamşayu umatın turur tir. Anca bilinğler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

oooo o ooo

Kamış āra kalmış. Tengri unamaduk. Abınçu katun bolzun tir. Anca bilinğler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

oooo oo oo

Tıgıg tertrü kişemiş. Kamşayu umatın turur tir. Anca bilinğler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kırı (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

o oooo oooo

Talım urı yarın aç a yasıçin yalım kayag yara urūpan yalngusun yoriyur tir. Antag alp ermiş. Anca bilinğler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

oooo oo ooo

Ürüng esri ingek buzagulaçı bolmiş. Ölgey men, timiş. Ürüng esri irkek buzagu kelürmiş. İdukluk yaragay. Ülügde ozmiş tir. Anca bilinğ: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kañça barır men? tir. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tūkel bulmiş. Ögirer sebinür tir. Anca bilinğler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

oooo ooo ooo

Togan ügüz kuşu kuşlayu barmış. Utru talım kara kuş kopupan barmış tir. Anca bilinğler: Yablak ol. (IB 43)

{Bir şahin, su kuşu avlamaya gitmiş. (Ama) yırtıcı bir kartal yerinden uçup karşısına çıkmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 43)}

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmış yana titinmiş. Togan kuşuñg tırngakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Anca bilinğler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

oo ooo o

Kiyik oğlu men. Otsuz subsuz kaltı uym? Neçük yorıym? tir. Anca bilinğler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. Özin tilkü yimiş tir. Anca bilinğler: Yablak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tengriden sookuşmuş. Kut kolmuş. Kut birmiş. Ağılınğa yılkinğ bolzun! Özüñg uzun bolzun! timiş. Anca bilinğler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılınğa atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

oooo oooo ooo

Karı yol tenğri men. Sınukınğın sapar men, üzükünğın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsü bolzun tir. Anca bilinğler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarınını onarırım, çıkıklarınını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

o oooo ooo

Bars kiyik engleyü menğleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmış. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümtö ozmış. Ölümtö ozupan ögire sebinü yoriyur tir. **Anca** biling: **Edgü ol.** (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tigret, yazıg kodı yadrat. Tokuz kat üçürgüng topulgınça teritzün tir. **Anca** bilingler: **Yab/Ulak ol.** (IB 50)

{Demir kır atın kuyruğunu düğümlö ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılınca kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan menğileyür men. **Anca** bilingler: **[Edgü ol]**. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlıgım, kızıl kayalar kışlıgım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

oo o ooo

Er busuşlug, tengri bulitlig boltı. [Bulit] āra kün tugmış, busanç āra menği kelmiş tir. **Anca** bilingler: **Edgü ol.** (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

oo ooo oo

Boz bulit yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulit yorıdı, kamag üze yagdı. Tarıg bişdi; yāş ot ündi; yilkıka kişike edgü boltı tir. **Anca** bilingler: **Edgü ol.** (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

o ooo o

Kul sabı begingerü ötünür, kuzgun sabı tengrigerü yalbarur. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti tir. **Anca** biling: **Edgü ol.** (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

oo o oooo

Alp er oğlı süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş tir. Ebingeri kelser özi atanmış, ögrünçülüğ, atı yitiglig kelir tir. Anca bilingler: Anyg edgü Joll. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

o ooo oo

Ügringe kutlug adgır men. Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Anta turupan menğileyür men tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

o oo oo

Kanığı ölmüş, köngeki tonğmiş. Kanđı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük tonğgay? Küneşke olurur ol. Anca bilingler: Bu ırk başınta az emgeki bar; kin yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

oo oo ooo

Oğlı öğinte kanđınta öbkelepen tezipe barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Öğüm ötin alayın, kanđım sabın tınđlayın, tip kelmiş tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsü bolzun tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmiş kokutmayayım, bir aya erişmiş bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti. Antağ küçlüğ men tir. Anca bilingler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatalı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkararak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

o oooo ooo

Turnya kuş tüşnekinġe konmış. Tuymatın tuzakka ilinmiş. Uça umatın olurur tir. **Anca** bilinġler: **Yablak ol.** (IB 61)

{Turna kuşu tüneġine konmuş. Farkına varmadan tuzaġa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

ooo o oo

Yargun kiyik men. Yaylag tagıma aġıpan yaylayur turur men. Mengilig men tir. **Anca** bilinġler: **Edgü ol.** (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık daġıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmış. Kara kamag süsi öġirer tir. **Anca** bilinġler: **Edgü ol.** (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

o oooo ooo

Kök boymul toġan kuş men. Körüklüg kayaka konupan küzleyür men, yagaklıġ toġrak üze tüşüpen yaylayur men tir. **Anca** bilinġler: **Anviġ edgü ol.** (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

oo ooo ooo

Semiz at aġzı katıġ boltı. İdisi umaz tir. **Anca** bilinġler: **Yablak ol.** (IB 65)

{Semiz atın aġzı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

Amtı amrak oġlanım, **anca** bilinġler: **Bu ırk bitig edgü ol. Ancip alku kentü ülüġi erklig ol.** (IB 66)

{şimdi, sevgili çocuġum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güc sahibidir. (IB 66)}

1.1.2.1.2.2. Antag Sözcüğü İle Yapılan Değişimler

Aşağıdaki IB 44'de yer alan *antag* sözcüğü, kendisinden önceki *Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngaki suçulunmiş yana tıtinmiş. Togan kuşunğ tırngaki ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yügürü barmış. {Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş.}* cümlelerinin yerine geçerek cümleye bağlı değişim yapmaktadır.

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngaki suçulunmiş yana tıtinmiş. Togan kuşunğ tırngaki ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

1.1.2.1.3. Eksilti

1.1.2.1.3.1. Özne Eksiltisi

1.1.2.1.3.1.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Özne Eksiltisi

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Irklardaki bu eksilti türü, anlatımın daha akıcı ve etkili bir hâle gelmesini sağlamıştır.

oo oooo oo

Beg er yuntingaru barmış: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. (*Beg er*) Tebesingerü barmış: Ürüng inğeni botulamış. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. (*Beg er*) Ebingerü barmış: Üçünç kunçuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. (*Beg er*) Mengilig beg ermiş. [Ança bilingler:] Anyıg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir)

oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

IB 5'te yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Beg er {Bey}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oo o oo

Er terkleyü kelir. (**Er**) Edgü söz sab elti kelir tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

IB 7'de yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Er {Erkek / Adam}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. (**Ulug eb**) Katınga tegi kalmaduk, (**Ulug eb**) bükinğge tegi kodm[ad]uk tir. Ança bilinğler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

IB 9'da yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Ulug eb {Büyük ev}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

ooo oooo ooo

Er abka barmış. (**Er**) Tagda kamılmış. Tengride Erklig tir. Ança bilinğler: Yabız ol. (IB 12)

{Adam(ın biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

IB 12'de yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Er {Erkek / Adam}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oo oooo ooo

Tengrilig kurtga yurtta kalmış. (**Tengrilig kurtga**) Yağlıg kamıç bulupan yalgayu tirilmiş, (**Tengrilig kurtga**) ölümde ozmış tir. Ança bilinğler: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (IB 13)}

IB 13'te yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Tenğrilig kurtga {Dindar yaşlı kişi}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. **Kuş og(l)ı** uça āztı, **kiyik og(l)ı** yügürü āztı, **kişi og(l)ı** yoriyu āztı. (**Kuş og(l)ı, Kiyik og(l)ı ve Kişi og(l)ı**) Yana Tenğri kutınta üçünç yılda kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lufu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

IB 15'te yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ikinci cümlede yer alan *Kuş og(l)ı, Kiyik og(l)ı ve Kişi og(l)ı {Kuş yavrusu, Geyik yavrusu ve İnsanoğlu}* öznelerin hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

o ooo ooo

Toruk at semritti. (**Toruk at**) Yirin öpen yügürü barmış. Utru yirde ogri sookuşup tutupan minmiş. (**Toruk at**) Yilinge, kudursuginga tegi yagripan kamşayu umatın turur tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

IB 16'da yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Toruk at {Zayıf at}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp öngüp turu kalmış. (**Özlük at**) Tenğri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yoriyu barıpan, sub içipen, yâş yipen ölümde ozmış tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot

görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

IB 17'de yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Özlük at {Binek atı}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? **Tügünüki** ne teg ol? **Közünüki** ne teg? **(Kerekü içi, Tügünüki ve Közünüki)** Körüglüg ol. **Egni** ne teg? **(Egni)** Edgü ol. **Bagısı** ne teg? **(Bagısı)** Bar ol tir. Ança bilinğler: Anıyg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

IB 18'de yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, *Kerekü içi, Tügünüki ve Közünüki {Çadırın içi, Bacası ve Penceresi}, Egni {Çatısı} ve Bagısı {İpleri}* öznelerinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oo o o

Uzun tonlug közüngüsin kölke içginmiş. **(Uzun tonlug)** Yarın yanğrayur, **(Uzun tonlug)** kiçe kengrenür, tir. Ança bilinğler: Munğlug ol; anıyg yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

IB 22'de yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Uzun tonlug {Kadın}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. **(Teglük kulun)** Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, tir. Ança bilinğler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

IB 24'te yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Teglük kulun {Kör tay}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oo oo oooo

Bay er konıy ürküpen barmış. **(Bay er konıy)** Börike sookuşmış. Böri agzı emsimiş. **(Bay er konıy)** Esen tüükel bolmış tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

IB 27’de yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Bay er koñy* {Zengin adamın koyunu} öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

o oo

Kan olurupan ordu yapmış. İli turmuş. Tört bulungtaki **edgüsi uyuru** tirilipen menğileyür, (**edgüsi uyuru**) bedizleyür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

IB 28’de yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *edgüsi uyuru* {iyi / güçlü / kudretli / muktedir (adamları)} öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. (**Oyma er**) Oğlın kisisin utuzmaduk, (**Oyma er**) yana tokuz on boş koñy utmiş. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştta) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29’da yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Oyma er* {Sakatatçı adam} öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

ooo oo oooo

Cıgany er oglu kazançka barmış. Yolu yaramış. (**Cıgany er oglu**) Ögire sebinü kelir tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

IB 30'da yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Çıgany er oğlu {Yoksul adamın oğlu}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırktaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oooo oooo o

Bars kiyik engke mengke barmış. **(Bars kiyik)** Engin mengin bulmuş. **(Bars kiyik)** Bulupan uyasıngaru ögire sebinü kelir tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

IB 31'de yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Bars kiyik {Kaplan}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırktaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. **(Kan)** Yağıg sançmış. **(Kan)** Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusingaru kelir, tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34'te yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Kan {Han / Hükümdar}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırktaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

o oooo oooo

Talim urı yarın aç a yasıçin yalım kayag yara urupan yalngusun yoriyur tir. **(Talim urı)** Antag alp ermiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

IB 40'da yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Talim urı {Cesur/Savaşçı genç}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırktaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oooo oo ooo

Ürüng esri ingek buzagulaçı bolmış. (Ürüng esri ingek) Ölgey men, timiş. (Ürüng esri ingek) Ürüng esri irkek buzagu kelürmiş. İdukluk yaragay. (Ürüng esri ingek) Ülügde ozmiş tir. Ança bilinğ: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

IB 41'de yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Ürüng esri ingek {Ak benekli inek}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırktaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. (Uzun tonlug) Yana edgüti sakınmış. (Uzun tonlug) İdişimte ayakımta öngi kañça barır men? tir. (Uzun tonlug) Yana kelmiş. (Uzun tonlug) İdişin ayakın esen tükul bulmış. (Uzun tonlug) Öğirer sebinür tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42'de yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Uzun tonlug {Kadın}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırktaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oo oooo o

Togan kuş tenğriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngaki suçulunmış yana (Togan kuş tırngaki) tıtinmiş. Togan kuşunğ tırngaki ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Ança bilinğler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

IB 44'Te yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ikinci cümlede yer alan *Togan kuş tırngaki {Şahinin tırnağı / pençesi}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırktaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. (**Tebe**) Basınu yimiş. Özin tilkü yimiş tir. Ança bilinğler: Yab[I]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

IB 46'da yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Tebe {Deve}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oooo o o

Er ümeleyü barmış. (**Er**) Tengrike sookuşmuş. (**Er**) Kut kolmuş. Kut birmiş. Ağılınğta yılkinğ bolzun! Özüñg uzun bolzun! timiş. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 47'de yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Er {Erkek, adam}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

o oooo ooo

Bars kiyik engleyü menğleyü barmış. (**Bars kiyik**) Ortu yirde amgaka sokuşmuş. **Esri amga** yalım kayaka ünüp barmış, (**Esri amga**) ölümte ozmış. (**Esri amga**) Ölümte ozupan ögire sebinü yoriyur tir. Ança bilinğ: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

IB 49'da yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, *Bars kiyik {Kaplan}* ve *Esri amga {Benekli yaban keçisi}* öznelere hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tıgret, **yazıg** kodı yadrat. (**Tıg at ve Yazıg**) Tokuz kat üçürgünğ topulğınça teritzün tir. Ança bilinğler: Yab[I]ak ol. (IB 50)

{Demir kır atın kuyruğunu düğümler ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılınca kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

IB 50'de yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, *Tig at* ve *Yazıg {Doru at / Demir kırı ve Kula at / Yağız at}* öznelere hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırktaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oo ooo oo

Boz bulut yorıdı, (**Boz bulut**) bodun üze yagdı. **Kara bulut** yorıdı, (**Kara bulut**) kamağ üze yagdı. Tarıg bişdi; yâş ot ündi; yılmıkı kişike edgü boltı tir. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

IB 50'de yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, *Boz bulut {Boz bulut}* ve *Kara bulut {Kara bulut}* öznelere hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırktaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oo o oooo

Alp er oğlu süke barmış. (**Alp er oğlu**) Sü yirinte erklig sabçı törütmüş tir. (**Alp er oğlu**) Ebingerü kelser özi atanmış, ögrünçülüğ, atı yitiglig kelir tir. Ança bilinler: Anıyig edgü [ol]. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

IB 55'te yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Alp er oğlu {Yiğit adamın oğlu}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırktaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

o oo oo

Kanıgı ölmüş, **köngeki** tonğmiş. **Kanıgı** nelük ölgey ol? (**Kanıgı / Kanıgı**) Beglig ol. **Köneki** nelük tonğgay? (**Köngeki / Köneki**) Küneşke olurur ol. Ança bilinler: **Bu ırk** başinta āz emgeki bar; kin (**Bu ırk**) yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin dunsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57’de yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, *Kanıġı / Kanġı {Gözdesi}* ve *Könġeki / Köneki {Kovası}* öznelere hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

oo oo ooo

Oġlı öġinte kanġinta öbkelepen tezipeñ barmış. (**Oġlı**) Yana sakınmış, (**Oġlı**) kelmiş. (**Oġlı**) Öġüm ötin alayın, kanġım sabın tınġlayın, tip kelmiş tir. Anġa bilinġler: Edġü ol. (IB 58)

{(Evin) öġlu babasına anasına öfkelenerek kaġıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öġüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58’de yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, *Oġ(u)l {Oġul, evlat, yavru}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

o oooo ooo

Turnya kuş tüşnekinġe konmuş. (**Turnya kuş**) Tuymatın tuzakka ilinmiş. (**Turnya kuş**) Uġa umatın olurur tir. Anġa bilinġler: Yab[l]ak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneġine konmuş. Farkına varmadan tuzaġa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

IB 61’de yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Turnya kuş {Turna kuşu}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

o oo o

Kanlıġ süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. (**Kanlıġ süsi**) Eligin tutmuş. Kara kamag süsi öġirer tir. Anġa bilinġler: Edġü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

IB 63’te yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Kanlıġ süsi {Han ordusu}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

1.1.2.1.3.1.2. Gönderime Dayanan Özne Eksiltisi

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerde *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, ırlarda yer alan özneyi cümlelerin yüklemelerindeki *kişi ekleri*'nin yardımıyla *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Bu tespit edilen *kişi zamirlerinin* kimi karşıladığı ise hem öznenin yüzey yapıda yer almasıyla hem de metindeki bağdaşıklık yolu ile belirlenebilmiştir. Böylece okuyucu, derin yapıda *kişi zamiri* ile karşıladığı özneyi, yüzey yapıda yer alan özneye *gönderim* yapılması ile zihninde tamamlamıştır.

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol teŋgri men. Yarın kiçe eşür men. Utru eki yalığ kişi oğlın sokuşmuş; kişi korkmuş. “(Sen) Korkma!Ø” timiş, “(Men) Kut birgey men!” timiş. Ança biling: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

IB 2’de yer alan cümlelerde *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *KorkmaØ! {Korkma}* cümlesindeki *emir 2. tekil kişi eki Ø* ile *eki* ile *sen* öznesini; *Kut birgey men! {Kut vereceğim}* cümlesindeki *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile *men {ben}* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Daha sonra okuyucu *sen kişi zamirinin* ve *ben kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişileri hem öznelerin yüzey yapıda yer almasıyla hem de metindeki bağdaşıklık yolu ile *eki yalığ kişi oğlın {güler yüzlü iki insanoğlu}* / *kişi {kişi / insan}* ve *Āla atlıg yol teŋgri {Alaca atlı yol tanrısı}* şeklinde zihninde tamamlamıştır.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] (Sen) yulØ [in]intin, (Sen) başımın yulØ ebintin tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8’de yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yulØ [in]intin, başımın yulØ ebintin {Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden}* cümlesindeki *emir 2. tekil kişi eki Ø* ile *sen* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *sen kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer

almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bāmiş. “(Sen) Katıgtı bāØ, (Sen) edgüti bāØ!” tir. Ança bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

IB 14’te yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Katıgtı bāØ, edgüti bāØ!* {*Sıkı bağla, iyi bağla*} cümlesindeki *emir 2. tekil kişi eki Ø* ile *sen* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *sen kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

ooo o oooo

Åk at karsısın üç bolugta talulapan agınka ötügke ıdmış tir. (Sen) KorkmaØ, (sen) edgüti ötün; (sen) ayınmaØ, (sen) edgüti yalbarØ! tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

IB 19’da yer alan cümlelerde *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *KorkmaØ, edgüti ötün; ayınmaØ, edgüti yalbarØ!* cümlesindeki *emir 2. tekil kişi eki Ø* ve *iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -n* ile *sen* öznesini, *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Daha sonra okuyucu *sen kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişiyi hem öznenin yüzey yapıda yer almasıyla hem de metindeki bağdaşıklık yolu ile *karşı {rakip}* şeklinde zihninde tamamlamıştır.

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. (Siz) Ödmeng, (Siz) körmeng, (Siz) ürküt[m]eng tir. Ança biling: [Edgü ol] (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal iyidir) (IB 21)}

IB 21’de yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng* {*Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin*} cümlesindeki *emir 2. çokluk kişi eki -ng / -ngler* ile *siz* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *siz kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda

yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmiş. (Sen) Takı urØ, (Sen) katıgdı bāØ tir. Ança bilinler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

IB 33'te yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Takı urØ, katıgdı bāØ! {Daha çok vur, sıkıca bağla}* cümlesindeki *emir 2. tekil kişi eki Ø* ile *sen* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *sen kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

oooo oo oo

(Ol) Tıgıg tertrü kişemişØ. Kamsşayu umatın turur tir. Ança bilinler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

IB 39'de yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Tıgıg tertrü kişemişØ {Demir kır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler}* cümlesindeki *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Doru atın ayağını ters bağlayan kişiyi / ol {o}* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *o kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

oooo oo ooo

Ürüng esri ingek buzagulaçı bolmiş. (Men) Ölgey men, timiş. Ürüng esri irkek buzagu kelürmiş. Idukluk yarağay. Ülügde ozmiş tir. Ança bilin: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

IB 41'de yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Ölgey men {Öleceğim}* cümlesindeki *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile *men {ben}* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Daha sonra okuyucu *ben kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişiyi hem öznelerin yüzey yapıda yer almasıyla hem

de metindeki bağdaşıklık yolu ile *Ürüng esri ingek* {Ak benekli inek} şeklinde zihninde tamamlamıştır.

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. (**Men**) İdişimte ayakımta öngi kañça barır **men**? tir. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tükul bulmış. Ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42'de yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *İdişimte ayakımta öngi kañça barır men?* {Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?} cümlesindeki *zamir kökenli 1. tekil kişi eki men* ile *ben* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Daha sonra okuyucu *men* {ben} *kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişiyi hem öznelerin yüzey yapıda yer almasıyla hem de metindeki bağdaşıklık yolu ile *Uzun tonlug* {Kadın} şeklinde zihninde tamamlamıştır.

ooo oooo o

(**Sen**) Tıg at kudrukın tügüp **tigretØ**, (**Sen**) yazıg kodı **yadratØ**. Tokuz kat üçürgüñg topulgınça teritzün tir. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 50)

{Demir kır atın kuyruğunu düğümler ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılncaya kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

IB 50'de yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Tıg at kudrukın tügüp tigretØ, yazıg kodı yadratØ* {Demir kır atın kuyruğunu düğümler ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılncaya kadar koştur} cümlesindeki *emir 2. tekil kişi eki Ø* ile *sen* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *sen* *kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

oo oo ooo

Oglu öginte kañgınta öbkelepen tezipe barmış. Yana sakınmış, kelmiş. (**Men**) Ögüm ötin **alayın**, (**Men**) kañgım sabın tıñglayın, tip kelmiş tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58'de yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Öğüm ötin alayın, kaḡım sabın tıḡlayın {Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim}* cümlesindeki *emir 1. tekil kişi eki -yın* ile *ben* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Daha sonra okuyucu *men {ben}* kişisi zamirinin gönderimde bulunduğu kişiyi hem öznelerin yüzey yapıda yer almasıyla hem de metindeki bağdaşıklık yolu ile *Og(u)l {Oğul}* şeklinde zihninde tamamlamıştır.

ooo oo ooo

(Men) Yılka tegmişig yıdıtmayın, **(Men)** ayka tegmişig artatmayın; edgüsi bolzun tir. Anḡa bilinḡler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmişî kokutmayayım, bir aya erişmişî bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

IB 59'da yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın {Bir yıla erişmişî kokutmayayım, bir aya erişmişî bozmayayım}* cümlesindeki *emir 1. tekil kişi eki -yın* ile *men {ben}* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *ben* kişisi zamirinin gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

1.1.2.1.3.1.3. Sonradan Yüzey Yapıya Çıkan Özne Eksiltisi

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *sonradan yüzey yapıya çıkan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Irklardaki bu eksilti türü, okuyucunun dikkatini önce *eksiltilen özneye* çekerek hem okuyucunun dikkatini toplamıştır hem de duruma heyecan katarak okuyucuda merak duygusu oluşturmuştur.

oooo o ooo

(Abınḡu / O) Kamış āra **kalmışØ**. Tenḡri unamaduk. **Abınḡu** katun bolzun tir. Anḡa bilinḡler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

IB 38'de yer alan cümlede *sonradan yüzey yapıya çıkan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Kamış āra kalmışØ {(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış}* cümlesindeki *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *o* öznesini tespit

edebilmiştir. Fakat okuyucu için, *O* öznesinin kim olduğu hâlâ merak konusuyken yazar son cümlede *Abınçu {Cariye}* şeklinde özneyi yüzey yapıya çıkarmıştır.

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *sonradan yüzey yapıya çıkan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *TirØ {der}* cümlelerinde *zamir / iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *o* öznesini tespit edebilmiştir. Fakat okuyucu için, *O* öznesinin kim olduğu hâlâ merak konusuyken yazar, IB 67’de yer alan *Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-gün-tan manıstantaki kiçig di[n]tar **burua guru eşid[ip]** içimiz isig Sangun İtaçuk için bitidim. (IB 67) {Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürüt), mürşit kahinden işitip, ağabeyimiz aziz Sangun İtaçuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)}* cümlesinden hareketle, *burua guru eşid[ip]* {*mürşit kahinden işitip*} ifadesinden de anlaşıldığı üzere, metin *mürşit bir kahinden işitilerek yazıldığı için*, metni *işitip yazdığı burua guru {mürşit kahin}* kişisi şeklinde özneyi yüzey yapıya çıkarmıştır.

oo oooo oo

(Burua guru / O) Beg er yuntıngaru barmış: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesıngerü barmış: Ürüng inġeni botulamış. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebiġgerü barmış: Üçünġ kunġuyı urılanmış. Beglik yaragay **tirØ**. Mengilic beg ermiş. [Anġa bilinġler:] Anġıg edġü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doġru gitmiş. (Bakmış ki) ak kırsraġı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doġru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buġra olmak yaraşır (diye düyünmüş). (Bey bu kez de) evine doġru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oġlan doġurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

oo oo o

(Burua guru / O) Adıġlı tonġuzlu ārt üze sokuşmış ermiş. Adıġıng karnı yarılmış, tonġuzunġ azıġı sınmış **tirØ**. Anġa bilinġ: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) daġ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

oo o oo

(Burua guru / O) Er terkleyü kelir. Edġü söz sab elti kelir **tirØ**. Anġa bilinġler: Edġü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

ooo oo o

(Burua guru / O) Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin **tirØ**. Ança bilinğler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

o oo ooo

(Burua guru / O) Ulug eb örtenmiş. Katınğa tegi kalmaduk, bükinge tegi kodm[ad]uk **tirØ**. Ança bilinğler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

ooo oooo oooo

(Burua guru / O) Sarıg atlıg sabçı, yazıg atlıg yalabaç edgü söz sab elti kelir **tirØ**. Ança biliñ: Edgü ol. (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 11)}

ooo oooo ooo

(Burua guru / O) Er abka barmış. Tagda kamılmış. Tenğride Erklig **tirØ**. Ança bilinğler: Yabız ol. (IB 12)

{Adam(ın biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

oo oooo ooo

(Burua guru / O) Tenğrilig kurtga yurtta kalmış. Yaglıg kamıç bulupan yalgayu tirilmiş, ölümde ozmış **tirØ**. Ança bilinğler: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (IB 13)}

oooo ooo oo

(Burua guru / O) Kuzgunug ıgaçka bāmiş. “Katıgtı bā, edgüti bā!” **tirØ**. Ança bilinğler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

o oooo o

(Burua guru / O) Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uça āztı, kiyik oğlu yügürü āztı, kişi oğlu yorıyu āztı. Yana Tengri kutınta üçünç yılda kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lufu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

o ooo ooo

(Burua guru / O) Toruk at semrittı. Yirin öpen yügürü barmış. Utru yirde ogri sookuşup tutupan minmiş. Yilinge, kudursuginga tegi yagrıpan kamşayu umatın turur **tirØ**. Ança biling: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

ooo ooo oo

(Burua guru / O) Özlük at öng yirde arıp öngüp turu kalmış. Tengri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yorıyu barıpan, sub içipen, yāş yipen ölümde ozmış **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve) susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

o oooo oo

(Burua guru / O) Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol **tirØ**. Ança bilingler: Anıyığ edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

ooo o oooo

(Burua guru / O) Āk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke ıdmış **tirØ**. Korkma, edgüti ötün; ayınma, edgüti yalbar! **tirØ**. Ança biling: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsizle duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

ooo oo oo

(Burua guru / O) Titir bugra men. Ürün̄g köpükümin saçar men. Üze ten̄grike tegir, asra yirke kirür **tirØ**. Udı̄mag odguru, yatı̄lıg turguru yoriyur men. Antag küçlüg men. An̄ça bilin̄gler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırıyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

o ooo ooo

(Burua guru / O) Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. Ödmenḡ, körmenḡ, ürküt[m]enḡ **tirØ**. An̄ça bilin̄g: [Edgü ol] (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal iyidir) (IB 21)}

oo o o

(Burua guru / O) Uzun tonlug közün̄güsin kölke içginmiş. Yarın yan̄grayur, kiçe kengrenür, **tirØ**. An̄ça bilin̄gler: Mun̄glug ol; an̄yığ yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

oo oooo oooo

(Burua guru / O) Oglan kekük tezekin bultı. Çekik, etin̄g kutlug bolzun **tirØ**. An̄ça bilin̄gler: Edgü ol. (IB 23)

{(Bir) oğlan kartal tezeğini buldu. Tarla kuşu, etin kutlu olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 23)}

ooo o ooo

(Burua guru / O) Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, **tirØ**. An̄ça bilin̄gler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

ooo o ooo

(Burua guru / O) Eki öküzüg bir bukursıka kölmiş. Kamşayu umatın turur **tirØ**. An̄ça bilin̄g: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

o oo oooo

(Burua guru / O) Taᅅg taᅅglardı, udu yir yaradı, udu kün tugdı. Kamag üze yaruk boltı **tirØ**. Ança biling: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

oo oo oooo

(Burua guru / O) Bay er koᅅyı ürküpen barmış. Börike sookuşmış. Böri agzı emsimiş. Esen tüükel bolmış **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

o oo

(Burua guru / O) Kan oluruᅅan ordu yapmış. İli turmuş. Tört buluᅅgtakı edgüsi uyuru tirilipen meᅅgileyür, bedizleyür **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

oo ooo oooo

(Burua guru / O) Oyma er oğlanın kisisin tutuᅅ urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş koᅅy utmiş. Oğlı yutuzı kop ögirer **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve baᅅırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştta) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

ooo oo oooo

(Burua guru / O) Çıᅅaᅅy er oğlı kazᅅaᅅka barmış. Yolu yararmış. Ögire sebinü kelir **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oᅅlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuᅅu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

oooo oooo o

(Burua guru / O) Bars kiyik eᅅᅅke meᅅᅅke barmış. Eᅅᅅin meᅅᅅin bulmuş. Bulupan uyaᅅıᅅaru ögire sebinü kelir **tirØ**. Ança biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

oooo o o

(Burua guru / O) Bir tabıku yüz boltı. Yüz tabıku ming boltı. Ming tabıku tümen boltı **tirØ**. Ança bilingler: Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

oooo oo oooo

(Burua guru / O) Kidizig subka sukmiş. Takı ur, katıgdı bā **tirØ**. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

oooo oooo oo

(Burua guru / O) Kan süke barmış. Yagıg sançmış. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusingaru kelir, **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

oooo ooo oooo

(Burua guru / O) Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmuş. Kugu kuş kanatınga urup anın kalıyu barıpan öginge kaŋınga tegürmüş. Ögi kaŋı ögırer sebinür **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına erişirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

o o oooo

(Burua guru / O) Üküş atlıg ögrünçüŋ yook; kobı atlıg korkınçing yook, uçruglug kutuŋ yook **tirØ**. Ança bilingler: Anyıg yablak ol. (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

oooo ooo o

(Burua guru / O) Bir karı öküzüg bilin biçe kumursga yimiş. Kamşayu umatın turur **tirØ**. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

oooo o ooo

(Burua guru / O) Kamış āra kalmış. Tengri unamaduk. Abınçu katun bolzun **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

oooo oo oo

(Burua guru / O) Tıgıg tertrü kişemiş. Kamşayu umatın turur **tirØ**. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kırır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

o ooooo oooo

(Burua guru / O) Talım urı yarın aç a yasıçin yalım kayag yara uruğan yalngusun yorıyur **tirØ**. Antag alp ermiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

oooo oo ooo

(Burua guru / O) Ürüng esri ingek buzagulaçı bolmiş. Ölgey men, timiş. Ürüng esri irkek buzagu kelürmiş. Idukluk yaragay. Ülügde ozmiş **tirØ**. Ança biling: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

oooo o oooo

(Burua guru / O) Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kañça barır men? **tirØ**. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tükel bulmuş. Ögirer sebinür **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

oooo ooo ooo

(Burua guru / O) Togan ügüz kuşu kuşlayu barmış. Utru talım kara kuş kopupan barmış **tirØ**. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 43)

{Bir şahin, su kuşu avlamaya gitmiş. (Ama) yırtıcı bir kartal yerinden uçup karşısına çıkmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 43)}

oo oooo o

(Burua guru / O) Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmış yana tıtinmiş. Togan kuşunğ tırngakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yögürü barmış. Antag **tirØ**. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

oo ooo o

(Burua guru / O) Kiyik oğlu men. Otsuz subsuz kaltı uynı? Neçük yorıynı? **tirØ**. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

ooo ooo o

(Burua guru / O) Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. Özin tilkü yimiş **tirØ**. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

oooo oooo ooo

(Burua guru / O) Karı yol tenğri men. Sınukıngın sapor men, üzükıngın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun **tirØ**. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarınını onarırım, çıkıklarınını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

o oooo ooo

(Burua guru / O) Bars kiyik engleyü menğleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmuş. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümte ozmış. Ölümte ozupan ögire sebinü yorıyur **tirØ**. Ança biling: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümde kurtulmuş. Ölümde kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

ooo oooo o

(Burua guru / O) Tıg at kudrukın tügüp tigret, yazıg kodı yadrat. Tokuz kat üçürgüñg topulgınça teritzün **tirØ**. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 50)

{Demir kır atın kuyruğunu düğümler ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılincaya kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

oo o ooo

(Burua guru / O) Er busuşlug, tengri bulıtlıg boltı. [Bulıt] āra kün tugmış, busanç āra menği kelmiş **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

oo ooo oo

(Burua guru / O) Boz bulıt yorıdı, bodun üze yağdı. Kara bulıt yorıdı, kamağ üze yağdı. Tarıg bişdi; yāş ot ündi; yılmıkıa kişike edgü boltı **tirØ**. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

o ooo o

(Burua guru / O) Kul sabı begingerü ötünür, kuzgun sabı tengrigerü yalbarur. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti **tirØ**. Ança biling: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

oo o oooo

(Burua guru / O) Alp er oğlu süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş **tirØ**. Ebingerü kelser özi ātanmış, ögrünçülüğ, atı yitiglig kelir **tirØ**. Ança bilingler: Anıyig edgü [ol]. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

o ooo oo

(Burua guru / O) Ügringe kutlug adgır men. Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Anta turūpan menğileyür men **tirØ**. Ança bilingler: Edgü **ol**. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

oo oo ooo

(Burua guru / O) Oglı öğinte kaᅇgınta öbkelepen tezıpen barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Ögüm ötin alayın, kaᅇgım sabın tıᅇgılayın, tip kelmiş **tirØ**. Anᅇa bilingler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oᅇlu babasına anasına öfkelenerek kaᅇıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öᅇdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

ooo oo ooo

(Burua guru / O) Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsi bolzun **tirØ**. Anᅇa bilingler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmişı kokutmayayım, bir aya erişmişı bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

o ooo oooo

(Burua guru / O) Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möᅇgreyür men. Üze Tenᅇri eşıdtı, asra kişı bilti. Antag küçlüᅇ men **tirØ**. Anᅇa bilingler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyiᅇim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkararak böᅇürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoᅇlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

o oooo ooo

(Burua guru / O) Turnya kuş tüşnekiᅇge konmış. Tuymatın tuzakka ilinmiş. Uᅇa umatın olurur **tirØ**. Anᅇa bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneᅇine konmuş. Farkına varmadan tuzaᅇa takılmış, uᅇamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

ooo o oo

(Burua guru / O) Yargun kiyik men. Yaylag tagıma aᅇıpan yaylayur turur men. Mengilic men **tirØ**. Anᅇa bilingler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık daᅇıma çıkararak yazı geᅇiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

o oo o

(Burua guru / O) Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmuş. Kara kamag süsi öᅇirer **tirØ**. Anᅇa bilingler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

o oooo ooo

(Burua guru / O) Kök boymul toğan kuş men. Körüklüg kayaka konupan küzleyür men, yağaklıg tograk üze tüşüpen yaylayur men **tirØ**. Ança bilinğler: Anyıg edgü ol. (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

oo ooo ooo

(Burua guru / O) Semiz at ağzı katıg boltı. İdisi umaz **tirØ**. Ança bilinğler: Yablak ol. (IB 65)

{Semiz atın ağzı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *sonradan yüzey yapıya çıkan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Ança bilinğler {Öylece biliniz} ve Ança bilinğ {Öylece bilin}* cümlelerinde *emir 2. çokluk kişi eki -nğ / -nğler* ile *siz* öznesini tespit edebilmiştir. Fakat okuyucu için, *siz* öznesinin kim olduğu hâlâ merak konusuyken yazar, IB 67’de yer alan *Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-gün-tan manıstantaki **kiçig di[n]tar** burua guru eşid[ip] içimiz isig Sangun İtaçuk üçün bitidim. (IB 67) {Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürüt), mürşit kahinden işitip, ağabeyimiz aziz Sangun İtaçuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)}* cümlesinden hareketle *burua guru eşid[ip] {mürşit kahinden işitip}* ifadesinden de anlaşıldığı üzere, metin *mürşit bir kahinden işitilerek yazıldığı için, kiçig di[n]tar {küçük dindar /mürüt} / metni kalema almış olan kişi / yazar* şeklinde özneyi yüzey yapıya çıkarmıştır.

oo oo oo

Tensi men. Yarın kiçe altun örgin üze olurupan menğileyür men. **(Kiçig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 1)

{Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tenğri men. Yarın kiçe eşür men. Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmış; kişi korkmuş. “Korkma!” timiş, “Kut birgey men!” timiş. **(Kıçig di/n/tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliğ: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın, demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar men, sebdükimin yiyür men. Antag küçlüg men. **(Kıçig di/n/tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliğler: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

o o o

Ürüng esri toğan kuş men. Çıntan ıgaç üze olurupan menğileyür men. **(Kıçig di/n/tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliğler: [Edgü ol]. (IB 4)

{Ak benekli şahin kuşuyum. Sandal ağacı üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal iyidir). (IB 4)}

oo oooo oo

Beg er yuntingaru barmış: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesingerü barmış: Ürüng inğeni botulamış. Altun budl(a)lug buğralık yaragay. Ebingerü barmış: Üçünç kunçuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. Mengilig beg ermiş. **(Kıçig di/n/tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliğler:] Anyıg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

oo oo o

Adıglı tonğuzlı art üze sokuşmış ermiş. Adıgıng karnı yarılmış, tonğuzung azığı sınımış tir. **(Kıçig di/n/tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliğ: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) dağ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

oo o oo

Er terkleyü kelir. Edgü söz sab elti kelir tir. **(Kıçig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilinğler:** Edgü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. **(Kıçig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilinğler:** Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katınğa tegi kalmaduk, bükinge tegi kodm[ad]uk tir. **(Kıçig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilinğler:** Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

ooo oooo oo

Esnegen bars men. Kamuş āra başım. Antag alp men, erdemlig men. **(Kıçig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilinğler:** (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

ooo oooo oooo

Sarıg atlıg sabçı, yazıg atlıg yalabaç edgü söz sab elti kelir tir. **(Kıçig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilinğ:** Edgü ol. (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) çok iyidir. (IB 11)}

ooo oooo ooo

Er abka barmış. Tagda kamılmış. Tengride Erklig tir. **(Kıçig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilinğler:** Yabız ol. (IB 12)

{Adam(in biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

oo oooo ooo

Tenġrilig kurtga yurtta kalmış. Yaġlıg kamıç bulupan yalgayu tirilmiş, ölümde ozmiş tir. **(Kıçig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kiři / Yazar)** Anća bilinġler: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yaġlı bir kepće bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümünden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (IB 13)}

oooo ooo oo

Kuzgunuġ ıġaćka bāmiř. “Katıġtı bā, edġüti bā!” tir. **(Kıçig di/n]tar / Siz / Metni kalema almıř olan kiři / Yazar)** Anća bilinġler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu aġaca baġlamıřlar. Sıkı baġla, iyi baġla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuř og(l)ı uća āztı, kiyik oġlı yügürü āztı, kiři oġlı yoriyu āztı. Yana Tenġri kutınta üçünć yilta kop esen tükel körüřmiř. Kop öġirer sebinür tir. **(Kıçig di/n]tar / Siz / Metni kalema almıř olan kiři / Yazar)** Anća bilinġler: Edġü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, ařaġıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oġlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lutfu ile üçüncü yılda saġ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

o ooo ooo

Toruk at semritti. Yirin öpen yügürü barmış. Utru yirde ogrı sookuşup tutuġpan minmiş. Yilinġe, kudursuġinġa tegi yaġrıpan kamşayu umatın turur tir. **(Kıçig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kiři / Yazar)** Anća bilinġ: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldıġı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruġuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp onġup turu kalmıř. Tenġri küćinġe tag üze yol sub körüpen, yiř üze yař ot körüpen, yoriyu barıpan, sub içipen, yāř yipen ölümde ozmiř tir. **(Kıçig di/n]tar / Siz / Metni kalema almıř olan kiři / Yazar)** Anća bilinġler: Edġü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bili^{ng}ler: An^yıg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

ooo o oooo

Āk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke idmiş tir. Korkma, edgüti ötüñ; ayınma, edgüti yalbar! tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bili^{ng}: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsizle duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüñg köpükümin saçar men. Üze ten^grike tegir, asra yirke kirür tir. Udımag odguru, yatıglıg turguru yorıyur men. Antag küçlüg men. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bili^{ng}ler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırırm. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bili^{ng}: [Edgü ol] (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir (IB 21)}

oo o o

Uzun tonlug közüñgüsin kölke içgıñmiş. Yarın yan^grayur, kiçe ken^grenür, tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bili^{ng}ler: Mun^glug ol; an^yıg yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

oo oooo oooo

Oğlan kekük tezekin bultı. Çekik, eting kutlug bolzun tir. (Kicig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilingler: Edgü ol. (IB 23)

{(Bir) oğlan kartal tezeğini buldu. Tarla kuşu, etin kutlu olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 23)}

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, tir. (Kicig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilingler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

ooo o ooo

Eki öküzüg bir bukursıka kölmiş. Kamşayu umatın turur tir. (Kicig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança biling: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

o oo oooo

Tang taŋlardı, udu yir yarudı, udu kün tugdı. Kamag üze yaruk boltı tir. (Kicig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança biling: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

oo oo oooo

Bay er konıyı ürküpen barmış. Börıke sookuşmış. Börı agzı emsimiş. Esen tüükel bolmış tir. (Kicig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilingler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

o oo

Kan olurupan ordu yapmış. İli turmış. Tört bulungtaki edgüsü uyurı tirilipen menğileyür, bedizleyür tir. (Kicig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilingler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş kony utmiş. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. **(Kicig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bili^{ng}ler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıшта) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

ooo oo oooo

Çıgany er oğlı kazançka barmış. Yolu yaramış. Ögire sebinü kelir tir. **(Kicig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bili^{ng}ler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

oooo oooo o

Bars kiyik engke mengke barmış. Engin mengin bulmuş. Bulupan uyasıngaru ögire sebinü kelir tir. **(Kicig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bili^{ng}: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

oooo o o

Bir tabıku yüz boltı. Yüz tabıku ming boltı. Ming tabıku tümen boltı tir. **(Kicig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bili^{ng}ler: Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmiş. Takı ur, katıgdı bā tir. **(Kicig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bili^{ng}ler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yağig sançmış. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusingaru kelir, tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliñgler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmış. Kugu kuş kanatına urup anın kalıyu barıpan öginge kañginga tegürmüş. Ögi kañgi ögirer sebinür tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliñgler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına eriştirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

o o oooo

Üküş atlıg ögrünçüng yook; kobı atlıg korkınçing yook, uçruglug kutung yook tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliñgler: Anıyig yablak ol. (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

oooo ooo o

Bir karı öküzüg bilin biçe kumursga yimiş. Kamşayu umatın turur tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliñgler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

oooo o ooo

Kamış āra kalmış. Tenğri unamaduk. Abınçu katun bolzun tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliñgler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

oooo oo oo

Tıgıg tertrü kişemiş. Kamşayu umatın turur tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliñgler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kırır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

o oooo oooo

Talım urı yarın aç a yasıçin yalım kayag yara urûpan yalngusun yorıyur tir. Antag alp ermiş. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilin^{gler}: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

oooo oo ooo

Ürüng esri ingek buzagulaçı bolmuş. Ölgey men, timiş. Ürüng esri irkek buzagu kelürmiş. İdukluk yarağay. Ülügde ozmuş tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilin^g: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kança barır men? tir. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tükkel bulmuş. Öğirer sebinür tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilin^{gler}: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

oooo ooo ooo

Togan ügüz kuş kuşlayu barmış. Utru talım kara kuş kopupan barmış tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilin^{gler}: Yablak ol. (IB 43)

{Bir şahin, su kuşu avlamaya gitmiş. (Ama) yırtıcı bir kartal yerinden uçup karşısına çıkmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 43)}

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmuş yana titinmiş. Togan kuşunğ tırngakı ügüşüpen kalıy barmış, tabışgan terisi üngüşüpen

yügürü barmış. Antag tir. (Kicig di/n|tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)
Ança bilin^gler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

oo ooo o

Kiyik oğlu men. Otsuz subsuz kaltı uym? Neçük yorıym? tir. (Kicig di/n|tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilin^gler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. Özin tilkü yimiş tir. (Kicig di/n|tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilin^gler: Yab[1]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Ten^grike sookuşmuş. Kut kolmiş. Kut birmiş. Agılın^gta yılkin^g bolzun! Özüñg uzun bolzun! timiş. (Kicig di/n|tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilin^gler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

oooo oooo ooo

Karı yol ten^gri men. Sınukın^gın sapar men, üzükün^gin ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. (Kicig di/n|tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilin^gler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

o oooo ooo

Bars kiyik en^gleyü men^gleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmuş. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümtte ozmuş. Ölümtte ozupan ögire sebinü yorıyur tir. (Kicig di/n|tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar) Ança bilin^g: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. **(Kıçig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tıgret, yazıg kodı yadrat. Tokuz kat üçürgüñg topulğınça teritzün tir. **(Kıçig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilinğler: Yab[ı]ak ol. (IB 50)

{Demir kır atın kuyruğunu düğümle ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılncaya kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan menğileyür men. **(Kıçig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilinğler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlıgım, kızıl kayalar kışlıgım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

oo o ooo

Er busuşlug, tenğri bulıtlıg boltı. [Bulıt] āra kün tugmış, busanç āra menği kelmiş tir. **(Kıçig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

oo ooo oo

Boz bulıt yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulıt yorıdı, kamag üze yagdı. Tarıg bişdi; yāş ot ündi; yılmıkıa kışike edgü boltı tir. **(Kıçig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

o ooo o

Kul sabı beginğerü ötünür, kuzgun sabı tenğrigerü yalbarur. Üze Tenğri eşidti, asra kişi bilti tir. **(Kıçig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilinğ: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

oo o oooo

Alp er oğlu süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş tir. Ebingeri kelser özi atanmış, ögrünçülüğ, atı yitiglig kelir tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliğler: Anyıg edgü [ol]. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

o ooo oo

Ügringe kutlug adgır men. Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Anta turupan menğileyür men tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliğler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

o oo oo

Kanıgı ölmüş, köngeki tongmiş. Kanğı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük tonggay? Küneşke olurur ol. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliğler: Bu ırk başınta āz emgeki bar; kin yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

oo oo ooo

Ogılı öğinte kağınta öbkelepen tezipe barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Ögüm ötin alayın, kağım sabın tınglayın, tip kelmiş tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliğler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsü bolzun tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança biliğler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmiş kokutmayayım, bir aya erişmiş bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

o 000 0000

Tokuz arlı sığın kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti. Antag küçlög men tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkararak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

o 0000 000

Turnya kuş tüşnekinğe konmuş. Tuymatın tuzakka ilinmiş. Uça umatın olurur tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilinğler: Yab[I]ak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneğine konmuş. Farkına varmadan tuzağa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

000 o 00

Yargun kiyik men. Yaylag tagıma agıpan yaylayur turur men. Mengilig men tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık dağıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

o 00 o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmuş. Kara kamağ süsi ögirer tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

o 0000 000

Kök boymul togan kuş men. Körüklög kayaka konupan küzleyür men, yagaklıg tograk üze tüşüpen yaylayur men tir. **(Kicig di[n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilinğler: Anıyg edgü ol. (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

00 000 000

Semiz at agzı katıg boltı. İdisi umaz tir. **(Kıçig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** Ança bilinġler: Yablak ol. (IB 65)

{Semiz atın ağızı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

Amıtı amrak oğlanım, **(Kıçig di/n]tar / Siz / Metni kalema almış olan kişi / Yazar)** ança bilinġler: Bu ırk bitig edgü ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol. (IB 66)

{Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}

1.1.2.1.3.1.4. Başka Öğenin Öznenin Eksiltisine İşaret Ettiği Özne Eksiltileri

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* meydana gelmiştir. Irklardaki bu eksilti türü, okuyucunun daha önce başka öğede kullanılmış olan özneyi çıkarım yoluyla belirleyip zihninde tamamlamasıyla giderilebilmiştir.

oo oo oo

(Men) Tensi men. (Men) Yarın kıçe altun örgin üze olurüpan menġileyür men. Ança bilinġler: Edgü ol. (IB 1)

{Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

IB 1’de yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Tensi men {Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum)}* ögesinden hareketle, öznenin *Tensi {Göğün oğlu (Çin imparatorunun ünvanı)} / men {ben}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

oooo oooo oooo

(Men) Āla atlıg yol tešgri men. (Men) Yarın kıçe eşür men. **(Ol)** Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmış; kişi korkmuş. **(Ol)** “Korkma!” timiş, **(Ol)** “Kut birgey men!” timiş. Ança bilinġ: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

IB 2’de yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde

kullanılan *Āla atlıg yol teŋgri men* {Alaca atlı yol tanrısıyım} ögesinden hareketle, *men* {ben} ve *ol* {o} öznelerinin *Āla atlıg yol teŋgri* {Alaca atlı yol tanrısı} olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

ooo ooo ooo

(Men) *Altun kanatlıg talım kara kuş men.* **(Men)** Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar men, **(Men)** sebdükimin yiyür men. **(Men)** Antag küçlüg men. Ança bilingle: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

IB 3'te yer alan cümlelerde *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Altun kanatlıg talım kara kuş men* {Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım} ögesinden hareketle, öznenin *Altun kanatlıg talım kara kuş* {Altın kanatlı yırtıcı kartal} / *men* {ben} olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

o o o

(Men) *Ürüŋ esri togan kuş men.* **(Men)** Çıntan ıgaç üze olurüpan menğileyür men. Ança bilingle: [Edgü ol]. (IB 4)

{Ak benekli şahin kuşuyum. Sandal ağacı üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 4)}

IB 4'te yer alan cümlelerde *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Ürüŋ esri togan kuş men* {Ak benekli şahin kuşuyum} ögesinden hareketle, öznenin *Ürüŋ esri togan kuş* {Ak benekli şahin kuşu} / *men* {ben} olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

ooo oo o

(Men) *Altun başlıg yılan men.* Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Ança bilingle: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8'de yer alan cümlelerde *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Altun başlıg yılan men* {Altın başlı yılanım} ögesinden hareketle, öznenin

Altun başlıg yılan {Altın başlı yılan} / men {ben} olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

ooo oooo oo

Esnegen bars men. Kamaş āra başım. **(Men)** Antag alp men, **(Men)** erdemlig men. Ança bilinğler: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamaşlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

IB 10'da yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Esnegen bars men {Esneyip duran kaplanım}* ögesinden hareketle, öznenin *Esnegen bars {Esneyip duran kaplan} / men {ben}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

ooo oo oo

Titir bugra men. **(Men)** **Ürüng köpükümün** saçar men. **Ürüng köpüküm / Ol** Üze tengrike tegir, **Ürüng köpüküm / Ol** asra yirke kirür tir. **(Men)** Udıgımag odguru, yatıglıg turguru yoriyur men. **(Men)** Antag küçlüg men. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağızımdan öyle) saçırım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırırm. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20'de yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Titir bugra men {Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim}* ögesinden hareketle, öznenin *Titir bugra {Dişi develi erkek deve} / men {ben}*; ikinci cümlenin yüzey yapısında nesne görevinde kullanılan *Ürüng köpükümün {Ak köpüklerimi}* ögesinden hareketle, öznenin *Ürüng köpüküm {Ak köpüklerim} / ol {o}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

ooo o ooo

Eki öküzüg bir bukursıka kölmiş. **Eki öküz / Ol** Kamşayu umatın turur tir. Ança bilinğ: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

IB 25'de yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında nesne görevinde

kullanılan *Eki öküzüg {İki öküzü}* ögesinden hareketle, öznenin *Eki öküz {İki öküz} / ol {o}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

oooo ooo o

Bir karı öküzüg bilin biçe kumursga yimiş. **(Bir karı öküz / Ol)** Kamşayu umatın turur tir. Ança bilinler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

IB 37’de yer alan cümlelerde *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında nesne görevinde kullanılan *Bir karı öküzüg {Yaşlı bir öküzü}* ögesinden hareketle, öznenin *Bir karı öküz {Yaşlı bir öküz} / ol {o}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

oooo oo oo

Tıgıg tertrü kişemiş. **(Tıg / Ol)** Kamşayu umatın turur tir. Ança bilinler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

IB 39’da yer alan cümlelerde *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında nesne görevinde kullanılan *Tıgıg {Doru atı / Demir kır}* ögesinden hareketle, öznenin *{Doru at / Demir kır} / ol {o}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

oo ooo o

Kiyik oğlu men. **(Men)** Otsuz subsuz kaltı uydın? **(Men)** Neçük yorıyın? tir. Ança bilinler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

IB 45’te yer alan cümlelerde *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Kiyik oğlu men {Geyik yavrusuyum}* ögesinden hareketle, öznenin *Kiyik oğlu {Geyik yavrusu} / men {ben}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

oooo o o

Er ümeleyü barmış. **Tengrike** sookuşmuş. Kut kolmuş. **(Tengri / Ol)** Kut birmiş. **(Tengri / Ol)** Agılınğta yılkinğ bolzun! Özüng uzun bolzun! timiş. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 47'de yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ikinci cümlenin yüzey yapısında yer tamlayıcısı görevinde kullanılan *Tengrike {Tanrı'ya}* ögesinden hareketle, öznenin *Tengri {Tanrı} / ol {o}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

oooo oooo ooo

Karı yol tengri men. (Men) Sınukıngın sapar men, **(Men)** üzükıngın ulayur men. **(Men)** İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

IB 48'de yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Karı yol tengri men {Yaşlı yol tanrısıyım}* ögesinden hareketle, öznenin *Karı yol tengri {Yaşlı yol tanrısı} / men {ben}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. **(Men)** Tagda turupan mengileyür men. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlığım, kızıl kayalar kışlığım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

IB 51'de yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Talım kara kuş men {Yırtıcı kartalım}* ögesinden hareketle, öznenin *Talım kara kuş {Yırtıcı kartal} / men {ben}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

oo ooo oo

Boz bulut yorıdı, bodun üze **yagdı**. Kara bulut yorıdı, kamag üze **yagdı**. Tarıg bişdi; yâş ot ündi; **(Yağmurun yağması)** yilkıka kişike edgü boltı tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

IB 53'te yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, birinci ve ikinci cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *yagdı* {(yağmur) *yağdı* / *biraktı*} ögesinden hareketle, öznenin *Yağmurun yağması* / *o* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

o ooo oo

Ügrinġe kutlug adgır men. **(Men)** Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. **(Men)** Anġa turuġpan meġgileyür men tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

IB 56'da yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Ügrinġe kutlug adgır men* {Sürüsü ile mutlu bir aygırım} ögesinden hareketle, öznenin *Ügrinġe kutlug adgır* {Sürüsü ile mutlu aygır} / *men* {ben} olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

o oo oo

Kanıġı ölmüş, köġgeki tonġmiş. Kanġı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük tonġgay? Küneşke olurur ol. Anġa bilinġler: **Bu ırk başınta** āz emgeki bar; kin yana **(Bu ırk)** edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin dunsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57'de yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, son cümlenin yüzey yapısında yer tamlayıcısı görevinde kullanılan *Bu ırk başınta* {Bu fal(ın) başında} ögesinden hareketle, öznenin *Bu ırk* {Bu ırk} / *o* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kıyık men. **(Men)** Bed[ük] tiz üze ünüpen möġgreyür men. Üze Tenġri eşıdti, asra kişi bilti. **(Men)** Antag küçlüġ men tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatalı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkararak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

IB 60'ta yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde

kullanılan *Tokuz arlı sıgun kiyik men* {*Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyiğim*} ögesinden hareketle, öznenin *Tokuz arlı sıgun kiyik* {*Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyik*} / *men* {*ben*} olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

ooo o oo

Yargun kiyik men. (**Men**) Yaylag tagıma ağıpan yaylayur turur men. (**Men**) Mengilig men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık dağıma çıkarak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

IB 62’de yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Yargun kiyik men* {*Yargun denilen hayvanım*} ögesinden hareketle, öznenin *Yargun kiyik* {*Yargun denilen bir geyik*} / *men* {*ben*} olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

o oooo ooo

Kök boymul togan kuş men. (**Men**) Körüklüg kayaka konupan küzleyür men, (**Men**) yagaklıg tograk üze tüşüpen yaylayur men tir. Ança bilingler: Anyıg edgü ol. (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

IB 64’te yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Kök boymul togan kuş men* {*Ak boyunlu gri bir şahinim*} ögesinden hareketle, öznenin *Kök boymul togan kuş* {*Ak boyunlu gri şahin*} / *men* {*ben*} olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

1.1.2.1.3.2. Nesne Eksiltisi

1.1.2.1.3.2.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Nesne Eksiltisi

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan nesne eksiltisi* meydana gelmiştir.

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bāmiş. “(**Kuzgunug**) Katıgtı bā, (**Kuzgunug**) edgüti bā!” tir. Ança bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

IB 14'te yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan nesne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Kuzgunug {Kuzgunu}* nesnesinden hareketle diğer cümlelerdeki eksiltilmiş olan nesneyi tespit edebilmiştir.

ooo o ooo

Teg^lük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. (Emigig / Emigni) Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

IB 24'te yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan nesne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Emig {Meme}* nesnesinden hareketle diğer cümlelerdeki eksiltilmiş olan *Emigig / Emigni {Memeyi}* nesnesini tespit edebilmiştir.

o oo

Kan olur^upan ordu yapmış. İli turmiş. Tört bulung^takı edgüsi uyuru tirilipen men^gileyür, (ordun / orduni) bedizleyür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

IB 28'de yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan nesne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Ordu {Kale / Şehir}* nesnesinden hareketle diğer cümlelerdeki eksiltilmiş olan *ordun / orduni {Kalesini / Şehrini}* nesnesini tespit edebilmiştir.

oooo oooo o

Bars kiyik eng^{ke} men^gke barmış. Engin men^gin bulmuş. (Engin men^gin) Bulupan uyasın^garu ögire sebinü kelir tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

IB 31'de yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan nesne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ikinci cümlede yer alan *engin men^gin {Avını}* nesnesinden hareketle diğer cümledeki eksiltilmiş olan nesneyi tespit edebilmiştir.

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmuş. Takı ur, (Kidizig) katıgdı bā tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

IB 33'te yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan nesne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *kidizig {keçeyi}* nesnesinden hareketle diğer cümledeki eksiltilmiş olan nesneyi tespit edebilmiştir.

oooo oo ooo

Ürüng esri ingek buzagulaçı bolmiş. Ölgey men, timiş. Ürüng esri irkek buzagu kelürmiş. (Ürüng esri irkek buzagu) Idukluk yaragay. Ülügde ozmiş tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

IB 41'de yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan nesne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, üçüncü cümlede yer alan *Ürüng esri irkek buzagu {Ak benekli bir erkek buzağı}* nesnesinden hareketle diğer cümledeki eksiltilmiş olan nesneyi tespit edebilmiştir.

1.1.2.1.3.2.2. Başka Öğenin Nesnenin Eksiltisine İşaret Ettiği Nesne Eksiltileri

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *başka öğenin nesnenin eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri* meydana gelmiştir. Irklardaki bu eksilti türü, okuyucunun daha önce başka öğede kullanılmış olan nesneyi çıkarım yoluyla belirleyip zihninde tamamlamasıyla giderilebilmiştir.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yağig sançmış. (Süsin) Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusınğaru kelir, tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34'te yer alan cümlelerde *başka öğenin nesnenin eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, son cümlede yer alan *süsi {askeri / askerleri}* ögesinden hareketle, eksiltilemiş olan nesnenin *süsin {askerini / askerlerini}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

oooo o ooo

Kamış āra kalmış. (**Muni**) Tengri unamaduk. Abınçu katun bolzun tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

IB 38'de yer alan cümlelerde *başka öğenin nesnenin eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Kamış āra kalmış* {(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış} ögesinden hareketle, eksiltelen nesnenin *muni* {bunu / kamışlar arasında kalmasını} olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı **tabışgan tipen** (**tabışganıg**) kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmuş yana tınmış. Togan kuşunğ tırngakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi ünğüşüpen yögürü barmış. Antag tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

IB 44'te yer alan cümlelerde *başka öğenin nesnenin eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında zarf tümleci görevinde kullanılan *tabışgan tipen* {tavşan diyerek} ögesinden hareketle, eksiltelen nesnenin *tabışganıg* {tavşanı} olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

o ooo o

Kul sabı begingerü ötünür, **kuzgun sabı** tengrigerü yalbarur. (**Muni**) Üze Tengri eşidti, (**Muni**) asra kişi bilti tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

IB 54'te yer alan cümlelerde *başka öğenin nesnenin eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, birinci ve ikinci cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Kul sabı* {Kölenin sözü} ve *kuzgun sabı* {kuzgunun sözü} ögesinden hareketle, eksiltelen nesnenin *Muni* {bunu / kölenin sözünü ve kuzgunun sözünü} olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

o ooo oooo

Tokuz arlı sığun kiyik men. **Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men. (Muni)**
 Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti. Anṭag küçlüg men tir. Anṭa bilinṭler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatalı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkarak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

IB 60'ta yer alan cümlelerde *başka ögenin nesnenin eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ikinci cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men {Yüksek dizlerimin üstüne çıkarak böğürürüm}* ögesinden hareketle, eksiltelen nesnenin *Muni {bunu / sesimi}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre **elik kiyik** kirmiş. **(Elik kiyikig)** Eligin tutmuş.
 Kara kamag süsi ögirer tir. Anṭa bilinṭler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

IB 63'te yer alan cümlelerde *başka ögenin nesnenin eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ikinci cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *elik kiyik {erkek karaca / erkek ceylan}* ögesinden hareketle, eksiltelen nesnenin *elik kiyikig {erkek karacayı / erkek ceylanı}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-gün-tan manıstantakı kiçig di[n]tar burua guru eşid[ip] içimiz isig Sangun İtaçuk için **(muni)** bitidim. (IB 67)

{Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürüt), mürşit kahinden işitip, ağabeyimiz aziz Sangun İtaçuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)}

IB 67'te yer alan cümlelerde *başka ögenin nesnenin eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, IB 66'daki *Amtı amrak oğlanım, anṭa bilinṭler: **Bu ırk bitig** edgü ol. Anṭıp alku kentü ülügi erklig ol. (IB 66) {Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}* ırkın yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Bu ırk bitig {Bu fal kitabı}* ögesinden hareketle, eksiltelen nesnenin *muni {bunu / bu fal kitabını}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

1.1.2.1.3.3. Tümleç Eksiltisi

1.1.2.1.3.3.1. Yer Tamlayıcısı Eksiltisi

1.1.2.1.3.3.1.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Yer Tamlayıcısı Eksiltisi

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan yer tamlayıcısı eksiltisi* meydana gelmiştir.

oooo ooo oo

Kuzgunug igacka bāmiş. “(Igacka) Katıgtı bā, (Igacka) edgüti bā!” tir. Ança bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

IB 14’te yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan yer tamlayıcısı eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *ıgacka {ağaca}* yer tamlayıcısından hareketle diğer cümledeki eksiltilmiş olan yer tamlayıcısını tespit edebilmiştir.

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tengrike sookuşmiş. (Tengriden) Kut kolmiş. Kut birmiş. Ağilingta yılking bolzun! Özüng uzun bolzun! timiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı’ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: ‘Ağılinda atların olsun, ömrün uzun olsun!’ demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 47’te yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan yer tamlayıcısı eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *Tengrike {Tanrı’ya}* yer tamlayıcısından hareketle diğer cümledeki eksiltilmiş olan *Tengriden {Tanrı’dan}* şeklindeki yer tamlayıcısını tespit edebilmiştir.

o ooooo ooo

Turnya kuş tüşnekinge konmuş. Tuymatın tuzakka ilinmiş. (Tuzakta) Uça umatın olurur tir. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneğine konmuş. Farkına varmadan tuzağa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

IB 61’de yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan yer tamlayıcısı eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlede yer alan *tuzakka {tuzağa}* yer tamlayıcısından hareketle diğer cümledeki eksiltilmiş olan *tuzakta {tuzakda}* şeklindeki yer tamlayıcısını tespit edebilmiştir.

1.1.2.1.3.3.1.2. Başka Öğenin Yer Tamlayıcısının Eksiltisine İşaret Ettiği Yer Tamlayıcısı Eksiltileri

Aşağıdaki irklarda yer alan cümlelerde *başka öğenin yer tamlayıcısının eksiltisine işaret ettiği yer tamlayıcısı eksiltileri* meydana gelmiştir. Irklardaki bu eksilti türü, okuyucunun daha önce özne veya nesne ögesinde kullanılmış olan yer tamlayıcısını çıkarım yoluyla belirleyip zihninde tamamlamasıyla giderilebilmiştir.

oo oooo oo

Beg er yuntıngaru barmış: Āk bisi ***kulunlamış***. (***Munğa***) Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesıngerü barmış: Ürüng ingeni ***botulamış***. (***Munğa***) Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebiıngerü barmış: Üçünç kuııçuyı ***urulanmış***. (***Munğa***) Beglik yaragay tir. Menğilig beg ermiş. [Ança bilingler:] Anıyığ edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısırağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

IB 5'te yer alan cümlelerde *başka öğenin yer tamlayıcısının eksiltisine işaret ettiği yer tamlayıcısı eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ikinci, beşinci ve sekinci cümlelerin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *kulunlamış {tay doğurmuş}*, *botulamış {deve doğurmuş}* ve *urulanmış {erkek çocuk doğurmuş}* öğelerinden hareketle, eksiltelen yer tamlayıcılarının *munğa {buna / bu taya / bu deveye / bu erkek çocuğa}* şeklinde olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmiş. (***Kidizke***) Takı ur, katıgdı bā tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

IB 33'te yer alan cümlelerde *başka öğenin yer tamlayıcısının eksiltisine işaret ettiği yer tamlayıcısı eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında nesne görevinde kullanılan *kidizig {keçeyi}* ögesinden hareketle, eksiltelen yer tamlayıcısının *kidizke {keçeye}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tengrike sookuşmış. Kut kolmiş. (Erke) Kut birmiş. Ağılınğta yılkinğ bolzun! Özüñg uzun bolzun! timiş. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılinda atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 47'de yer alan cümlelerde *başka öğenin yer tamlayıcısının eksiltisine işaret ettiği yer tamlayıcısı eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Er {Erkek / Adam}* ögesinden hareketle, eksiltelen yer tamlayıcısının *Erke {Erkeğe / Adama}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

1.1.2.1.3.4. Tamlayan Eksiltisi

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerde *tamlayan eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *eksiltilmiş olan tamlayan ögesini* tamlanan ögesindeki iyelik ekinin yardımıyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

o o oooo

Üküş atlıg (seninğ) ögrünçünğ yook; kobı atlıg (seninğ) korkınçinğ yook, (seninğ) uçruglug kutunğ yook tir. Ança bilinğler: Anıyğ yablak ol. (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

IB 36'da yer alan *ögrünçünğ*, *korkınçinğ* ve *kutunğ* {sevincin, korkun ve kutun/talihin} sözcüklerindeki *iyelik ikinci tekil kişi +nğ eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş olan tamlayan ögesini* *seninğ* {senin} şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

oooo oooo ooo

Karı yol tengri men. (Seninğ) Sınukınğın sapar men, (Seninğ) üzükünğın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. Ança bilinğler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

IB 48'de yer alan *sınukınğın* ve *üzükünğın* {kırığını ve kesiğini/çıkığını} sözcüklerindeki *iyelik ikinci tekil kişi +nğ eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş olan tamlayan ögesini* *seninğ* {senin} şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

o oo oo

(Anıng) Kanıgı ölmüş, **(anıng)** köngeki tóngmiş. **(Anıng)** Kanğı nelük ölgey ol? Beglig ol. **(Anıng)** Köneki nelük tónggay? Küneşke olurur ol. Ança bilingler: Bu ırk başıta āz emgeki bar; kin yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57'de yer alan *Kanıgı / Kanğı* ve *köngeki / köneki* {*gözdesi* ve *kovası*} sözcüklerindeki *iyelik üçüncü tekil kişi +ı / +i eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *anıng* {*onun*} şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

Amtı **(mening)** amrak oğlanım, ança bilingler: Bu ırk bitig edgü ol. Ançıp alku kentü ülügi erklig ol. (IB 66)

{Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}

IB 66'da yer alan *Amtı amrak oğlanım* {*Şimdi, sevgili çocuğum*} söylemindeki *iyelik birinci tekil kişi +m eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *mening* {*benim*} şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-gün-tan manıstantakı kiçig di[n]tar burua guru eşid[ip] **(bizing / bizning)** içimiz isig Sangun İtaçuk için bitidim. (IB 67)

{Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürüt), mürşit kahinden işitip, ağabeyimiz aziz Sangun İtaçuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)}

IB 67'de yer alan *içimiz* {*ağabeyimiz*} sözcüklerindeki *iyelik birinci çoğul kişi +miz eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *bizing* / *bizning* {*bizim*} şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

1.1.2.1.3.4.1. Başka Ögenin Tamlayanın Eksiltisine İşaret Ettiği Tamlayan Eksiltileri

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* meydana gelmiştir. Irklardaki bu eksilti türü, okuyucunun daha önce başka ögede kullanılmış olan *tamlayan* ögesini belirleyip zihninde tamamlamasıyla giderilebilmiştir.

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. (Mening) Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan (**mening**) tapladukumin tutar men, (**mening**) sebdükümin yiyür men. Antag küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onça güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

IB 3'te yer alan cümlelerde *başka öğenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Altun kanatlıg talım kara kuş men* {*Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım*} ögesinden hareketle, tamlayanın *altun kanatlıg talım kara kuşnuṅ* {*altın kanatlı yırtıcı kartalın*} / *mening* {*benim*} şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

oo oooo oo

Beg er yuntıṅgaru barmış: (**Beg erning**) Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesinṅgerü barmış: (**Beg erning**) Ürünṅ inṅeni botulamış. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebınṅerü barmış: (**Beg erning**) Üçünç kuñçuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. Mengilig beg ermiş. [Ança bilingler:] Anyıg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

IB 5'te yer alan cümlelerde *başka öğenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Beg er* {*Bey*} ögesinden hareketle, tamlayanın *Beg erning* {*Beyin*} / *anıṅ* {*onun*} şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. (Mening) Altun kurugsakımın kılıçın kesipen (**mening**) özüm[in] yul [in]intin, (**mening**) başımın yul ebintin tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8'de yer alan cümlelerde *başka öğenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem

görevinde kullanılan *Altun başlıg yılan men* {*Altın başlı yılanım*} ögesinden hareketle, tamlayanın *altun başlıg yılanınġ* {*altın başlı yılanın*} / *meniġ* {*benim*} şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. (***Ulug ebniġ***) Katıġa tegi kalmaduk, (***Ulug ebniġ***) bükıġe tegi kodm[ad]uk tir. Anġa bilıġler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

IB 9’da yer alan cümlelerde *başka öġenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Ulug eb* {*Büyük ev*} ögesinden hareketle, tamlayanın *Ulug ebniġ* {*Büyük evin*} / *anıġ* {*onun*} şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

ooo oooo oo

Esnegen bars men. Kamuş āra (***meniġ***) başım. Antaġ alp men, erdemlig men. Anġa bilıġler: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

IB 10’da yer alan cümlelerde *başka öġenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Esnegen bars men* {*Esneyip duran kaplanım*} ögesinden hareketle, tamlayanın *esnegen barsniġ* {*esneyip duran kaplanın*} / *meniġ* {*benim*} şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

o ooo ooo

Toruk at semritti. (***Toruk atniġ***) Yirin öpen yügürü barmış. Utru yirde ogrı sookuşup tutuġan minmiş. (***Toruk atniġ***) Yiliġe, (***Toruk atniġ***) kudursuġıġa tegi yagrıpan kamşayu umatın turur tir. Anġa bilıġ: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruġuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

IB 16’da yer alan cümlelerde *başka öġenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Toruk at* {*Zayıf at*} ögesinden hareketle, tamlayanın *Toruk atniġ* {*Zayıf atın*} / *anıġ* {*onun*} şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

o 0000 oo

Kerekü içi ne teg ol? (**Kereküning**) Tügünüki ne teg ol? (**Kereküning**) Közüntüki ne teg? Körüglüg ol. (**Kereküning**) Egni ne teg? Edgü ol. (**Kereküning**) Bağışi ne teg? Bar ol tir. Ança bilingler: Anıyg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

IB 18’de yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Kerekü {Çadır}* ögesinden hareketle, tamlayanın *kereküning {çadırın} / anıng {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

ooo oo oo

Titir bugra men. (**Mening**) Ürüng köpükümin saçar men. Üze tengriке tegir, asra yirke kirür tir. Udımag odguru, yatıglıg turguru yorıyur men. Antag küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırıyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20’de yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Titir bugra men {Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim}* ögesinden hareketle, tamlayanın *titir bugraniing {dişi develi erkek devenin} / meniing {benim}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

o oo

Kan olurupan ordu yapmış. (**Kanning**) İli turmuş. Tört bulungtakı (**Kanning**) edgüsi (**Kanning**) uyuru tirilipen mengileyür, bedizleyür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

IB 28’de yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Kan {Han / Hükümdar}* ögesinden hareketle, tamlayanın *Kanning {Han’ın / Hükümdar’ın} / anıng {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. (**Oyma erning**) Oğlın (**Oyma erning**) kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş kony utmiş. (**Oyma erning**) Oğlı (**Oyma erning**) yutuzı kop ögırer tir. Ança bilıngler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştta) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29'da yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Oyma er {Sakatatçı adam}* ögesinden hareketle, tamlayanın *Oyma erning {Sakatatçı adam'ın} / aning {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

ooo oo oooo

Çıganı er oğlu kazançka barmış. (**Çıganı er oğlunıg**) Yolu yaramış. Ögıre sebinü kelir tir. Ança bilıngler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

IB 30'da yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Çıganı er oğlu {Yoksul adamın oğlu}* ögesinden hareketle, tamlayanın *Çıganı er oğlunıg {Yoksul adamın oğlu'nun} / aning {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

oooo oooo o

Bars kiyik engke mengke barmış. (**Bars kiyikning**) Engin mengin bulmiş. Bulupan (**Bars kiyikning**) uyasıngaru ögıre sebinü kelir tir. Ança bilıng: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

IB 31'de yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Bars kiyik {Kaplan}* ögesinden hareketle, tamlayanın *bars kiyikning {kaplanın} / aning {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

oooo o o

Bir tabıku yüz boltı. Yüz tabıku mıng boltı. Mıng tabıku tümen boltı tir. Ança bilıngler: (**Bu irkning**) Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

IB 32’de yer alan cümlelerde *başka öğenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Yüzey yapıda yer alan *Bir tabilku yüz boltı. Yüz tabilku miñg boltı. Miñg tabilku tümen boltı tir. {Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der.}* cümle, bir sonraki cümlede okuyucu tarafından *O* öznesinin yerini tutmuştur. Okuyucu, ilk baştaki yüzey yapıda yer alan ve özne görevine geçen *Bir tabilku yüz boltı. Yüz tabilku miñg boltı. Miñg tabilku tümen boltı tir. {Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der.}* / *O* ögesinden hareketle, tamlayanın *bu irkniñg {bu falın} / anıñg {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagıg sançmış. Köçürü konturu kelir. (**Kanniñg**) Özi (**Kanniñg**) süsi ögire sebinü (**Kanniñg**) ordusiñgaru kelir, tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34’te yer alan cümlelerde *başka öğenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Kan {Han / Hükümdar}* ögesinden hareketle, tamlayanın *Kanniñg {Han’ın / Hükümdar’in} / anıñg {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta (**erniñg**) atı armış. Er kuğu kuşka sokuşmış. Kuğu kuş kanatıñga urup anın kalıyu barıpan (**erniñg**) öginge (**erniñg**) kañgiñga tegürmiş. (**Erniñg**) Ögi (**erniñg**) kañgi ögirer sebinür tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına erişirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

IB 35’te yer alan cümlelerde *başka öğenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Er {Erkek / Adam}* ögesinden hareketle, tamlayanın *erniñg {erkeğin / adamın} / anıñg {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. (**Mening**) İdişimte ayakımta öngi kañça barır men? tir. Yana kelmiş. (**Uzun tonlunung**) İdişin ayakın esen tükel bulmış. Ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42’de yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Uzun tonlug* {Kadın} ögesinden hareketle, tamlayanın *uzun tonlunung* {kadının} / *aning* {onun} / *mening* {benim} şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. (**Tebening**) Özin tilkü yimiş tir. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

IB 46’da yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Tebe* {Deve} ögesinden hareketle, tamlayanın *tebening* {devenin} / *aning* {onun} şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tengrike sookuşmuş. Kut kolmiş. Kut birmiş. (**sening**) Ağılınğta (**sening**) yılkinğ bolzun! (**sening**) Özüng uzun bolzun! timiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı’ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: ‘Ağılinda atların olsun, ömrün uzun olsun!’ demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 35’te yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Er* {Erkek / Adam} ögesinden hareketle, tamlayanın *erning* {erkeğin / adamın} / *sening* {senin} şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

ooo oooo o

Tig at kudrukın tügüp tigret, **yazig** kodı yadrat. (**Sening**) Tokuz kat üçürgüng topluğınça teritzün tir. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 50)

{Demir kır atın kuyruğunu düğümle ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılıncaya kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

IB 50’de yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, birinci ve ikinci cümlelerin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Tığ at* ve *Yazığ {Doru at / Demir kır ve Kula at / Yağız at}* öğelerinden hareketle, tamlayanın *tığ atnıḡ* ve *yazıḡnıḡ {doru atın / demir kırın ve kula atın / yağız atın} / senıḡ {senin}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. (Menıḡ) Yaşıl kaya yaylaḡım, **(menıḡ)** kızıl kaya kışlaḡım ol. Tagda turupan menḡileyür men. Ança bilıḡler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlıḡım, kızıl kayalar kışlıḡım. Daḡlarda kaldıḡım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

IB 51’de yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlelerin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Talım kara kuş men {Yırtıcı kartalım}* ögesinden hareketle, tamlayanın *talım kara kuşnıḡ {yırtıcı kartalın} / menıḡ {benim}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

oo o oooo

Alp er oḡlı süke barmış. Sü yirinte erklıḡ sabçı törütmüş tir. **(Alp er oḡlunıḡ)** Ebıḡerü kelser **(Alp er oḡlunıḡ)** özi ātanmış, öḡrünçülüḡ, **(Alp er oḡlunıḡ)** atı yitıḡlıḡ kelir tir. Ança bilıḡler: Anıḡıḡ edgü [ol]. (IB 55)

{Yiḡit bir adamın oḡlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

IB 55’te yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlelerin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Alp er oḡlı {Yiḡit adamın oḡlu}* ögesinden hareketle, tamlayanın *Alp er oḡlunıḡ {Yiḡit adamın oḡlu’nun} / anıḡ {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

o ooo oo

Üḡrınḡe kutluḡ adḡır men. (Menıḡ) Yagaç ıḡaç yaylaḡım, **(menıḡ)** kuşluḡ ıḡaç kışlaḡım. Anta turupan menḡileyür men tir. Ança bilıḡler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

IB 56'da yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Ügrin̄ge kutlug adgır men {Sürüsü ile mutlu bir aygırım}* ögesinden hareketle, tamlayanın *ügrin̄ge kutlug adgırn̄ng {sürüsü ile mutlu bir aygırım} / menin̄g {benim}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

oo oo ooo

Oglu öginte kaḡinta öbkelepen tezipeḡ barmış. Yana sakınmış, kelmiş. **(Meninḡ)** Ögüm ötin alayım, **(Meninḡ)** kaḡım sabın tınḡlayın, tip kelmiş tir. An̄ça bilinḡler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oḡlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öḡüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58'de yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Og(u)l {Oḡul, evlat, yavru}* ögesinden hareketle, tamlayanın *og(u)lnuḡ {oḡulun, evladın, yavrunın} / menin̄g {benim}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

ooo o oo

Yargun kiyik men. **(Meninḡ)** Yaylag taḡıma aḡıpan yaylayur turur men. Menḡilig men tir. An̄ça bilinḡler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık daḡıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

IB 62'de yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında yüklem görevinde kullanılan *Yargun kiyik men {Yargun denilen hayvanım}* ögesinden hareketle, tamlayanın *yargun kiyikn̄ng {yargun denilen bir geyiḡin} / menin̄g {benim}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmuş. **(Kanninḡ)** Kara kamag süsi ögirer tir. An̄ça bilinḡler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

IB 63'te yer alan cümlelerde *başka öğenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Kanlık süsi {Han ordusu}* ögesinden hareketle, tamlayanın *Kanning {Han'ın / Hükümdar'ın} / aning {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

oo ooo ooo

Semiz at agzı katıg boltı. (**Semiz atning**) İdisi umaz tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 65)

{Semiz atın ağzı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

IB 65'te yer alan cümlelerde *başka öğenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ilk cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Semiz at {Semiz at}* ögesinden hareketle, tamlayanın *semiz atning {semiz atın} / aning {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

1.1.2.1.4. Sözlüksel Bağdaşıklık

1.1.2.1.4.1. Yineleme

1.1.2.1.4.1.1. Aynı Sözcüğün Yinelenmesi

Aşağıdaki irklarda yer alan cümlelerde *aynı sözcüğün yinelenmesi* ile cümledeki eylem ve davranışlar pekiştirilerek vurgulanmıştır.

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tengri men. Yarın kiçe eşür men. Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmiş; kişi korkmuş. “Korkma!” **timiş**, “Kut birgey men!” **timiş**. Ança biling: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

IB 2'de yer alan cümlelerde *timiş {demiş}* yüklemine yinelenmesi ile cümledeki *Āla atlıg yol tengri {Alaca atlı yol tanrısı}*'nin *Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmiş; kişi korkmuş* {(Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş.} karşılaştığı ve kendisinden korkan *iki güler yüzlü insana* söylediği “Korkma!” *timiş*, “Kut birgey men!” *timiş* {(Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş.} şeklinde *korkma, kut vereceğim* sözleri pekiştirilip vurgulanmıştır.

oo oooo oo

Beg er yuntıngaru **barmış**: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık **yaragay**. Tebesıngerü **barmış**: Ürüñ ĩngeni botulamış. Altun budl(a)lug bugralık **yaragay**. Ebingerü **barmış**: Üçünç kunçuyı urılanmış. Beglik **yaragay** tir. Mengilig beg ermiş. [Ança bilıngler:] Anyıg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

IB 5'te yer alan cümlelerde *barmış* {*varmış / gitmiş*} yüklemine yinelenmesi ile cümledeki *Beg er* {*Bey*} öznesinin *Yuntıngaru barmış*, *Tebesıngerü barmış*, *Ebingerü barmış* {*Atlarına doğru gitmiş, Develerine doğru gitmiş, Evine doğru gitmiş*} şeklinde yaptıkları; *yaragay* {*yaraşır / yaraşacak*} yüklemine yinelenmesi ile de cümledeki *Āk bisi*{*Ak kısrağın yavrusunun*} *Altun tuyuglug adgırlık* {*Altın toynaklı bir aygır*}, *Ürüñ ĩngeni* {*Beyaz dişi devesinin yavrusunun*} *Altun budl(a)lug bugralık* {*Altın burunsalıklı buğra*} ve *Üçünç kunçuyı* {*Üçüncü prensesinin yavrusunun*} *Beglik* {*Beylik*}'inin olmasının yakışacağı vurgulanmıştır.

oo o oo

Er terkleyü **kelir**. Edgü söz sab elti **kelir** tir. Ança bilıngler: Edgü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

IB 7'de yer alan cümlelerde *kelir* {*gelir*} yüklemine yinelenmesi ile cümledeki *Er terkleyü kelir*. *Edgü söz sab elti kelir* {(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor} ifadesinden hareketle *Er* {*Erkek / Adam*}'ın *koşarak* ve *iyi haberler ile geldiği* pekiştirilip vurgulanmıştır.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. **Altun** kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] **yul** [in]intin, başımın **yul** ebintin tir. Ança bilıngler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8'de yer alan cümlelerde *altun* {*altın*} sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *yılanın* ve *kursağımın / midesinin* *Altun başlıg yılan* ve *Altun kurugsakımın* {*Altın başlı*

yılan ve *Altın kursağımı* şeklinde altın {altın} özelliği ve bu özellikten hareketle *yul* {*yol / kopar / kes*} yüklemine yinelenmesi ile de cümledeki *Altın kurusakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin* {*Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden*} şeklinde önce *altın kursağının / midesinin kesilerek* daha sonra *nefsinin* ve *başımın* da *koparılabileceği* vurgulanmıştır.

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katinga tegi kalmaduk, bükinge tegi kodm[ad]uk tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

IB 9’da yer alan cümlelerde *tegi* {...e kadar} sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Ulug eb örtenmiş* {*Büyük (bir) ev yanmış*} ifadesinden hareketle *Ulug eb* {*Büyük ev*}’in *Katinga tegi kalmaduk, bükinge tegi kodm[ad]uk* {*Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış*} şeklinde *tamamının yanmış olduğu* pekiştirilip vurgulanmıştır.

ooo oooo oooo

Sarıg atlıg sabçı, yazıg atlıg yalabaç edgü söz sab elti kelir tir. Ança biliñ: Edgü ol. (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) çok iyidir. (IB 11)}

IB 11’de yer alan cümlelerde *atlıg* {*atlı, süvari; atı olan*} sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *sabçı* {*haberci*}’nın ve *yalabaç* {*elçi*}’in *atlarının* özellikleri *Sarıg atlıg sabçı, yazıg atlıg yalabaç* {*Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi*} ifadesinden hareketle *sarıg* {*sarı*} ve *yazıg* {*yağız*} şeklinde pekiştirilip vurgulanmıştır.

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bāmiş. “Katıgtı bā, edgüti bā!” tir. Ança bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

IB 14’te yer alan cümlelerde *bā* {*bağla*} yüklemine yinelenmesi ile cümledeki *Kuzgunug ıgaçka bāmiş* {(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar} ifadesinden hareketle *Kuzgun* {*Kuzgun*}’un “*Katıgtı bā, edgüti bā*!” {*Sıkı bağla, iyi bağla*} şeklinde *sıkı* ve *iyi bağlanması* pekiştirilip vurgulanmıştır.

o oooo o

Üze tuman **turđı**, asra toz **turđı**. Kuş **og(l)ı** uça **āztı**, kiyik **oglı** yügürü **āztı**, kişi **oglı** yorıyu **āztı**. Yana Teᅅgri kutınta üçünç yılda **kop** esen tükel körüşmiş. **Kop** ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lufu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

IB 15'te yer alan cümlelerde *turđı* {*kalktı / yükseldi*} yüklemının yinelenmesi ile cümledeki *tuman* {*duman / sis*}'nin ve *toz* {*toz*}'un *Üze tuman turđı, asra toz turđı* {*Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı*} ifadesinden hareketle *bastırıp yükseldiği*; *og(l)ı / oğlu* {*oğul, evlat, yavru*} sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *kuş og(l)ı* {*kuş yavrusu*}'nın, *kiyik oğlu* {*geyik yavrusu*}'nın ve *kişi oğlu* {*insan oğlu*}'nın Kuş **og(l)ı** uça **āztı**, kiyik **oglı** yügürü **āztı**, kişi **oglı** yorıyu **āztı** {*Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti*} ifadesinden hareketle *yolunu kaybettiği* ve *kop* {*hepsi*}'unun sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *kuş og(l)ı* {*kuş yavrusu*}'nın, *kiyik oğlu* {*geyik yavrusu*}'nın ve *kişi oğlu* {*insan oğlu*}'nın *hepsinin Yana Teᅅgri kutınta üçünç yılda kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür* {(Bunlar) yine Tanrı lufu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler} ifadesinden hareketle *bir araraya gelerek sevindiği* pekiştirilip vurgulanmıştır.

ooo ooo oo

Özlük at öᅅg yirde arıp öᅅgüp turu kalmış. Teᅅgri küçinge tag **üze** yol **sub** **körüpen**, yiş **üze yaş** ot **körüpen**, yorıyu barıpan, **sub** içipen, **yāş** yipen ölümde ozmış tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

IB 17'de yer alan cümlelerde *üze* {*üzerinde*}, *sub* {*su*}, *yāş / yaş* {*yaş, taze; taze ot*} ve *körüpen* {*görerek*} sözcüklerinin yinelenmesi ile cümledeki *Özlük at öᅅg yirde arıp öᅅgüp turu kalmış* {(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış} ifadesinden hareketle *Özlük at* {*Binek atı*}'ın *Teᅅgri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yorıyu barıpan, sub içipen, yāş yipen ölümde ozmış* {*Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek*

yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş} şeklinde dağ ve çayır üzerinde su ile taze ot görüp, suyu içip, otu yiyerek ölümden kurtulduğu pekiştirilip vurgulanmıştır.

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol tir. Ança bilingler: Anyıg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

IB 18’de yer alan cümlelerde *ne teg ol / ne teg {nasıl}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Kerekü {Çadır}*’nın özellikleri *Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? {Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Çatısı nasıl? İpleri nasıl?}* ifadesinden hareketle *Körüglüg ol {Manzaralı}, Edgü ol {İyidir}* ve *Bar ol {Vardır}* şeklinde pekiştirilip vurgulanmıştır.

ooo o oooo

Āk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke idmiş tir. Korkma, edgüti ötün; ayınma, edgüti yalbar! tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

IB 19’da yer alan cümlelerde *edgüti {iyi}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Āk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke idmiş tir {Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der}* ifadesinden hareketle *Āk at karşısı {Ak atın rakibi}*’nin *Korkma, edgüti ötün; ayınma, edgüti yalbar! {Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar!}* şeklinde *iyi dua edip iyi yalvarması* pekiştirilip vurgulanmıştır.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş koñy utmış. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştı) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29’da yer alan cümlelerde *kisisin {karısını}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış {(Bir) sakatatçı*

çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş} ifadesinden hareketle *Oyma er {Sakatatçı adam}*'in *Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş koñy utmiş* *{(Yarıшта) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış}* şeklinde *çocuklarını* ve *karısını kaybetmediği* pekiştirilip vurgulanmıştır.

oooo o o

Bir **tabilku yüz boltı**. **Yüz tabilku ming boltı**. **Ming tabilku** tümen **boltı** tir. Ança bilingler: Asığı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

IB 32'de yer alan cümlelerde *tabilku {hünnap}*, *yüz {yüz}*, *ming {bin}* sözcüklerinin ve *boltı {oldu}* yüklemine yinelenmesi ile cümledeki *Bir tabilku yüz boltı {Bir hünnap yüz oldu}* ifadesinden hareketle *tabilku {hünnap}*'nin *Yüz tabilku ming boltı. Ming tabilku tümen boltı {Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu}* şeklinde *birden yüz, yüzden on bin tane olduğu* pekiştirilip vurgulanmıştır.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yağış sançmış. Köçürü konturu **kelir**. Özi süsi ögire sebinü ordusınğaru **kelir**, tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34'te yer alan cümlelerde *kelir {gelir}* yüklemine yinelenmesi ile cümledeki *Kan süke barmış {Bir han sefere çıkmış}* ifadesinden hareketle *Kan {Han / Hükümdar}*'ın *Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusınğaru kelir {(Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor}* şeklinde *askerlerini göç ettirip kondurarak, kendisinin ve ordusunun sevinç ve neşe içinde karargâha geldiği* pekiştirilip vurgulanmıştır.

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. **Er** kugu kuşka sokuşmuş. Kugu kuş kanatına urup anın kalıyu barıpan öginge kanğinga tegürmüş. Ögi kanğı ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına

eriştirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

IB 35'te yer alan cümlelerde *Er {Erkek / Adam}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmuş. {(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış.}* ifadesinden hareketle *Er {Erkek / Adam}*'in *orduya gittiği* ve *kuğu kuşuna rastladığı* pekiştirilip vurgulanmıştır.

o o 0000

Üküş atlıg ögrünçünġ yook; kobı atlıg korkınçinġ yook, uçruglug kutunġ yook tir. Ança bilinġler: Anıyig yablak ol. (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

IB 36'da yer alan cümlelerde *yook {yok}* yüklemine yinelenmesi ile cümledeki *Üküş atlıg ögrünçünġ yook; kobı atlıg korkınçinġ yook, uçruglug kutunġ yook {(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok}* ifadesinden hareketle *ırkta bahsettiği sen kişinin sevincinin, korkusunun ve iyi bir talihinin olmadığı* pekiştirilip vurgulanmıştır.

0000 00 000

Ürünġ esri inġek buzagulaçı bolmiş. Ölgey men, timiş. Ürünġ esri irkek buzagu kelürmiş. Idukluk yaragay. Ülügde ozmiş tir. Ança bilinġ: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

IB 41'de yer alan cümlelerde *ürünġ esri {ak benekli}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Ürünġ esri inġek buzagulaçı bolmiş. Ölgey men, timiş. Ürünġ esri irkek buzagu kelürmiş {Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş}* ifadesinden hareketle *inġek {inek}*'in ve *irkek buzagu {erkek buzağı}*'nin *ak benekli olma özelliği* pekiştirilip vurgulanmıştır.

0000 o 0000

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kança barır men? tir. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tükkel bulmuş. Ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42’de yer alan cümlelerde *idişin {kabını}* ve *ayakın {kadehini}* sözcüklerinin yinelenmesi ile cümledeki *Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış {Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş}* ifadesinden hareketle *Uzun tonlug {Kadın}*’un *Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tükkel bulmuş. {Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş}* şeklinde *kabını kacağını kaybetmediği* pekiştirilip vurgulanmıştır.

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngaki suçulunmuş yana titinmiş. Togan kuşunğ tırngaki ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

IB 44’te yer alan cümlelerde *Togan kuş tırngaki / Togan kuşunğ tırngaki {Şahinin tırnağı / pençesi}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış {Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş}* ifadesinden hareketle *Togan kuş {Şahin}*’un *Togan kuş tırngaki suçulunmuş yana titinmiş. Togan kuşunğ tırngaki ügüşüpen kalıyu barmış {(Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş}* şeklinde *yaralandığı; barmış {varmış / gitmiş}* yüklemine yinelenmesi ile cümledeki *Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış {Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş}* ifadesinden hareketle *Togan kuş {Şahin}*’un ve *Tabışgan {Tavşan}*’ın *Togan kuşunğ tırngaki ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yügürü barmış {Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş}* şeklinde *tırnağından ve derisinden yaralanmış olduğu* pekiştirilip vurgulanmıştır.

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. Özin tilkü yimiş tir. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

IB 46'da yer alan cümlelerde *yimiş {yemiş}* yüklemnin yinelenmesi ile cümledeki *Tebe titigke tüşmiş {Bir deve bir bataklığa düşmüş}* ifadesinden hareketle *Tebe {Deve}'nin Basınu yimiş. Özin tilkü yimiş {Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş}* şeklinde *bataklığa batarken yemeye devam ettiği ve kendisini de tilkinin yediği* pekiştirilip vurgulanmıştır.

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tenğrike sookuşmuş. Kut kolmuş. Kut birmiş. Ağılınğta yılkinğ bolzun! Özüñg uzun bolzun! timiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılinda atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 47'de yer alan cümlelerde *kut {kut, talih, baht}* sözcüğünün ve *bolzun {olsun}* yüklemnin yinelenmesi ile cümledeki *Er ümeleyü barmış. Tenğrike sookuşmuş. Kut kolmuş. Kut birmiş. Ağılınğta yılkinğ bolzun! Özüñg uzun bolzun! {Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılinda atların olsun, ömrün uzun olsun!'}* ifadesinden hareketle *Er {Erkek / Adam}'in Tenğri {Tanrı}'den kut istemesi, Tanrı'nın adamın bu isteğini gerçekleştirmesi ve adama güzel dileklerde bulunması* pekiştirilip vurgulanmıştır.

o oooo ooo

Bars kiyik enğleyü menğleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmuş. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümte ozmış. Ölümte ozupan ögire sebinü yoryur tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

IB 49'da yer alan cümlelerde *ölümte {ölümden}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Esri amga yalım kayaka ünüp barmış {Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış}* ifadesinden hareketle *Esri amga {Benekli yaban keçisi}'nın Ölümte ozmış. Ölümte ozupan ögire sebinü yoryur {Ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup*

sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor} şeklinde *ölümden kurtulduğu* pekiştirilip vurgulanmıştır.

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. Yaşıl **kaya** yaylagım, kızıl **kaya** kışlagım ol. Tagda turupan menġileyür men. Anġa bilinġler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlığım, kızıl kayalar kışlığım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

IB 51’de yer alan cümlelerde *kaya* {*kaya*} sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. {Yeşil kayalar yazlığım, kızıl kayalar kışlığım.}* ifadesinden hareketle *Talım kara kuş men. Tagda turupan menġileyür men. {Yırtıcı kartalım. Dağlarda kaldığım için mutluyum}* şeklinde *Talım kara kuş {Yırtıcı kartal}*’un kaldığı *yaşıl {yeşil}* ve *kızıl {kızıl}* kayaların özelliği pekiştirilip vurgulanmıştır.

oo ooo oo

Boz bulut **yorıdı**, bodun **üze yagdı**. Kara bulut **yorıdı**, kamag **üze yagdı**. Tarıg bişdi; yāş ot ūndi; yilkıka kişike edgü boltı tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

IB 53’te yer alan cümlelerde *üze* {*üzerine*} sözcüğünün ve *yorıdı* {*yürüdü, hareket etti*}, *yagdı* {*yağdı*} yüklemelerinin yinelenmesi ile cümledeki *Boz bulut yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulut yorıdı, kamag üze yagdı {Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı.}* ifadesinden hareketle *Boz bulut {Boz bulut}*’ın ve *Kara bulut {Kara bulut}*’ın sayesinde *halk dâhil her şeyin üstüne yağmurun yağdığı* pekiştirilip vurgulanmıştır.

o ooo oo

Ügrinġe kutlug adgır men. Yagak **ıgac** yaylagım, kuşlug **ıgac** kışlagım. Anta turupan menġileyür men tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

IB 56’da yer alan cümlelerde *ıgac* {*ağaç*} sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Yagak ıgac yaylagım, kuşlug ıgac kışlagım. {Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım.}* ifadesinden hareketle *Ügrinġe kutlug adgır men. Anta turupan menġileyür men {Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum.}* şeklinde

Ügrin̄ge kutlug adgır {Sürüsüyle mutlu bir aygır}'ın yaşadığı yagak {cevizli} ve kuşlug {kuşlu} ağaçların özelliği pekiştirilip vurgulanmıştır.

o oo oo

Kanıgı ölmüş, **köngeki** tonğmiş. **Kanıgı nelük** ölgey ol? Beglig ol. **Köneki nelük** tonğgay? Küneşke olurur ol. Ança bilingler: Bu ırk başıta āz emgeki bar; kin yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57'de yer alan cümlelerde *kanıgı / kanğı* {gözdesi}, *köngeki / köneki* {kovası} ve *nelük* {niçin / nasıl} sözcüklerinin yinelenmesi ile cümledeki *Kanıgı ölmüş, köngeki tonğmiş. Kanğı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük tonğgay? Küneşke olurur ol. {(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor.}* ifadesinden hareketle *Kanıg* {Gözde sevgilisi}'in *bey olduğu* ve *Könek* {Kova}'in *de güneşte durduğu* pekiştirilip vurgulanmıştır.

oo oo ooo

Ogılı öğinte kanğinta öbkelepen tezipe barmış. Yana sakınmış, **kelmiş**. Ögüm ötin alayın, kanğım sabın tınğlayın, tip **kelmiş** tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58'de yer alan cümlelerde *kelmiş* {gelmiş} yüklemine yinelenmesi ile cümledeki *Ogılı öğinte kanğinta öbkelepen tezipe barmış* {(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş} ifadesinden hareketle *Og(u)l* {Oğul, evlat}'un *Yana sakınmış, kelmiş. Ögüm ötin alayın, kanğım sabın tınğlayın, tip kelmiş* {(Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. *Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş*} şeklinde düşünüp, *annesinin öğüdünü* ve *babasının sözünü* dinlemek için *tekrar geri geldiği* pekiştirilip vurgulanmıştır.

1.1.2.1.4.1.2. Eş / Yakın Anlamlı Sözcüklerin Kullanımı

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *eş anlamlı sözcüklerin kullanımı* ile anlam daha da pekiştirilmiş; *yakın anlamlı sözcüklerin kullanımı* ile de birbirini kapsayan kelimeler arasındaki alt anlamlılık ilişkisinden dolayı anlam daha da açık hâle

gelmiştir. Bu durum ırkların okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Çünkü bazı ırklarda yer alan *eş anlamlı ve yakın anlamlı sözcükler* aynı zamanda *ikileme* oluşturduğu için anlam daha da kuvvetli hâle gelmiştir.

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol ten̄gri men. Yarın kiçe eşür men. Utru eki yalıg ***kişi oğlın*** sokuşmış; ***kişi*** korkmuş. “Korkma!” timiş, “Kut birgey men!” timiş. An̄ça bilin̄g: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

IB 2’de yer alan cümlelerde *kişi oğlın* {insanoğlu} ve *kişi* {kişi / insan} sözcüklerinin *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan ***tapladukumin*** tutar men, ***sebdükimin*** yiyür men. Antag küçlüg men. An̄ça bilin̄gler: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

IB 3’te yer alan cümlelerde *tapladukumin* {sevdiğimi} ve *sebdükimin* {sevdiğimi} sözcüklerinin *eş anlamlı* olarak kullanılması ile falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oo oooo oo

Beg er yuntın̄garu barmış: ***Āk*** bisi ***kulunlamış***. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesin̄gerü barmış: ***Ürüng*** in̄geni ***botulamış***. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebin̄gerü barmış: Üçün̄ç kuñçuyı ***urulanmış***. Beglik yaragay tir. Men̄gilig beg ermiş. [An̄ça bilin̄gler:] An̄yig edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir)

oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

IB 5'te yer alan cümlelerde *kulunlamış* {(at) tay doğurmuş}, *botulamış* {(deve) doğurmak}, *urulanmış* {erkek çocuk doğurmuş} ve *āk* {ak / kır}, *ürüng* {beyaz} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oo oo o

Adıgılı tonguzlu ārt üze sokuşmuş ermiş. Adıgıng karnı yarılmış, tonguzung azığı sınmış tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) dağ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

IB 6'da yer alan cümlelerde *yarılmış* {yarılmış} ve *sınmış* {kırılmış} sözcüklerinin yakın anlamlı olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oo o oo

Er terkleyü kelir. Edgü söz sab elti kelir tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

IB 7'de yer alan cümlelerde *söz* {söz} ve *sab* {söz} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8'de yer alan cümlelerde *[in]intin* {in / hayvan yuvası} ve *ebintin* {evinden} sözcüklerinin yakın anlamlı olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

ooo oooo oo

Esnegen bars men. Kamuş āra başım. Antag alp men, erdemlig men. Ança bilingler: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

IB 10'da yer alan cümlelerde *alp* {*yiğit / cesur / kahraman*} ve *erdemlig* {*erdemli / faziletli*} sözcüklerinin *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

ooo oooo oooo

Sarıg atlıg **sabcı**, **yazıg** atlıg **yalabaç** edgü **söz sab** elti kelir tir. Ança biliñ: Edgü ol. (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) çok iyidir. (IB 11)}

IB 11'de yer alan cümlelerde *söz* {*söz*} ve *sab* {*söz*} sözcüklerinin *eş anlamlı* olarak kullanılması ile *ikileme* oluşarak anlam pekiştirilmiş; *sarıg* {*sarı*}, *yazıg* {*kula* (?); *kula at / yağız at* (*Kula: a. 1. Gövdesi sarı veya kirlili sarı renkte, yele, kuyruk ve bacağın alt kısmındaki kılların koyu renkte olduğu at donu. 2. sf. Bu renkte olan (at)* (Türkçe Sözlük, 2011: 1518); *Yağız: sf. 1. Esmer. 2. Doru.* (Türkçe Sözlük, 2011: 2500-2501); *Yağız doru: sf. Kızıla çalan siyah tüyleri olan (at).* (Türkçe Sözlük, 2011: 2501); *Sarı yağız: a. hyv. b. Kula cinsi at.* (Türkçe Sözlük, 2011: 2038))} ve *sabcı* {*sözcü / haberci*}, *yalabaç* {*elçi*} sözcüklerinin *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı anlam daha da açık hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

oo oooo ooo

Tengrilig kurtga yurtta kalmış. Yağlıg kamaç bulupan yalgayu **tirilmiş**, **ölümde ozmış** tir. Ança bilingler: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (IB 13)}

IB 13'te yer alan cümlelerde *tirilmiş* {*dirilmiş / canlanmış*} sözcüğünün ve *ölümde ozmış* {*ölümden kurtulmuş*} cümlesinin *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bamiş. "**Katıgtı** bā, **edgüti** bā!" tir. Ança bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

IB 14'te yer alan cümlelerde *katıgtı {sıkı / sıkıca}* ve *edgüti {iyi / iyice}* sözcüklerinin *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uca āztı, kiyik oğlu yügürü āztı, kişi oğlu yorıyu āztı. Yana Tengri kutında üçünç yılda kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lufu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

IB 15'te yer alan cümlelerde *esen {esen, sağ, salim}*, *tükel {sağ; sağlam, eksiksiz}* ve *ögirer {sevinir}*, *sebinür {sevinir}* sözcüklerinin *eş anlamlı* olarak kullanılması ile *ikileme* oluşarak anlam pekiştirilmiş; *tuman {duman / sis}*, *toz {toz}* ve *uca {uçup}*, *yügürü {koşup}*, *yorıyu {yürüyüp / hareket edip}* sözcüklerinin *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı anlam daha da açık hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp onğup turu kalmış. Tengri küçinğe tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yorıyu barıpan, sub ıçipen, yâş yipen ölümde ozmış tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

IB 17'de yer alan cümlelerde *arıp {yorulup}*, *onğup {(benzi) solup}* ve *ıçipen {içip}*, *yipen {yiyip / yiyerek}* sözcüklerinin *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

ooo o oooo

Āk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke ıdımış tir. **Korkma**, edgüti **ötün**; **ayınma**, edgüti **yalbar**! tir. Anĉa bilinĉ: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

IB 19'da yer alan cümlelerde *korkma {korkma}*, *ayınma {korkma}* ve *ötün {rica et / yalvar}*, *yalbar {yalvar}* sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüng köpükümin saçar men. Üze tenĝrike tegir, asra yirke kirür tir. **Udımag odguru**, **yatıgıg turguru** yoriyur men. Antag küçlüg men. Anĉa bilinĉler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçırım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırım. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20'de yer alan cümlelerde *udımag {uyuyanı}*, *yatıgıg {yatani}* ve *odguru {uyandırıp}*, *turguru {kaldırıp}* sözcüklerinin yakın anlamlı olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oo o o

Uzun tonlug közüngüsün kölke ıçgınmış. Yarın **yanĝrayur**, kiçe **keĝrenür**, tir. Anĉa bilinĉler: Munĝlug ol; anıyg yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

IB 22'de yer alan cümlelerde *yanĝrayur {mırıldanır / söylenir}* ve *keĝrenür {homurdanır / sızlanır}* sözcüklerinin yakın anlamlı olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

o oo oooo

Tanĝ **tanĝlardı**, udu yir **yarudı**, udu kün **tugdı**. Kamag üze yaruk boltı tir. Anĉa bilinĉ: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

IB 26'da yer alan cümlelerde *tanĝlardı {(tan) attı / (şafak) söktü}*, *yarudı {aydınlandı}* ve *tugdı {doğmak}* sözcüklerinin yakın anlamlı olarak kullanılması ile alt

anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oo oo oooo

Bay er konyı ürküpen barmış. Börike sookuşmış. Böri agzı emsimiş. **Esen tüükel** bolmış tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

IB 27’de yer alan cümlelerde *esen* {*esen, sağ, salim*} ve *tüükel* {*sağ; sağlam, eksiksiz*} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

o oo

Kan olurupan ordu yapmış. İli turmuş. Tört bulungtaki **edgüsi uyuru** tirilipen menğıleyür, bedizleyür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

IB 28’de yer alan cümlelerde *edgüsi* {*iyisi*} ve *uyuru* {*güçlüsü / kudretlisi / muktediri*} sözcüklerinin yakın anlamlı olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın **kisisin** tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın **kisisin utuzmaduk**, yana tokuz on boş kony **utmiş**. Oğlı **yutuzı** kop ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştta) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29’da yer alan cümlelerde *kisisin* {*eşini / zevcesini*} ve *yutuzı* {*eşi / zevcesi*} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile anlam pekiştirilmiş; *tuzmaduk* {*(oyunda) yenilmemiş*} ve *utmiş* {*(oyunda) kazanmış*} sözcüklerinin yakın anlamlı olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı anlam daha da

açık hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

ooo oo oooo

Çıgany er oğlu kazançka barmış. Yolu yaramış. **Ögire sebinü** kelir tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

IB 30'da yer alan cümlelerde *ögire {sevinip}* ve *sebinü {sevinip}* sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oooo oooo o

Bars kiyik **enğke menğke** barmış. **Engin menğin** bulmuş. Bulupan uyasıngaru **ögire sebinü** kelir tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

IB 31'de yer alan cümlelerde *enğke {ava}*, *menğke {ava}*; *engin {avını / yemeğini}*, *menğin {avını / yemeğini}* ve *ögire {sevinip}*, *sebinü {sevinip}* sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagıg sançmış. Köçürü konturu kelir. Özi süsi **ögire sebinü** ordusıngaru kelir, tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34'te yer alan cümlelerde *ögire {sevinip}* ve *sebinü {sevinip}* sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmış. Kugu kuş kanatınga urup anın kalıyu barıpan **öginge kangınga** tegürmüş. **Ögi kangı ögirer sebinür** tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına

eriştirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

IB 35'te yer alan cümlelerde *ögirer* {sevinir} ve *sebinür* {sevinir} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de anlam pekiştirilmiştir; *ögin̄ge* {annesine}, *kaṅginḡa* {babasına} ve *ögi* {annesi}, *kaṅgi* {babası} sözcüklerinin yakın anlamlı olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı anlam daha da açık hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

oooo oo ooo

Ürüng esri in̄gek **buzagulaçı bolmiş**. Ölgey men, timiş. Ürüng esri irkek buzagu **kelürmiş**. İdukluk yaragay. Ülügde ozmiş tir. An̄ça bilin̄g: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

IB 41'de yer alan cümlelerde *buzagulaçı bolmiş* {(inek) doğuracak olmak} ve *kelürmiş* {dünyaya getirmiş / doğurmuş} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oooo o ooooo

Uzun tonlug **idisin ayakun** kodupan barmiş. Yana edgüti sakınmiş. **İdişimte ayakımta** ön̄gi kaṅça barır men? tir. Yana kelmiş. **İdişin ayakun esen tükel** bulmiş. **Ögirer sebinür** tir. An̄ça bilin̄gler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42'de yer alan cümlelerde *idisin* {kabımı}, *ayakun* {çanağıımı}; *idişimte* {kabımdan}, *ayakımta* {çanağıımdan}; *esen* {esen, sağ, salim}, *tükel* {sağ; sağlam, eksiksiz}; *ögirer* {sevinir} ve *sebinür* {sevinir} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oo ooooo o

Togan kuş tenğriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmiş yana tutinmiş. Togan kuşunğ tırngakı üğüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi ünğüşüpen yügürü barmış. Ançā bilinğler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

IB 44'te yer alan cümlelerde *suçulunmiş* {yolunmuş / kopmuş}, *tutinmiş* {yolunmuş / parçalanmış} yüklemelerinin ve *üğüşüpen* {aşınmak / ufalanmak / yolunmak}, *ünğüşüpen* {delinmek / yırtılmak / yolunmak} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oooo oooo ooo

Karı yol tenğri men. Sınukınğın sapar men, üzükınğın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. Ançā bilinğler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

IB 48'de yer alan cümlelerde *sapar men* {eklemek / bağlamak / onarmak} ve *ulayur men* {eklemek / bitştirmek} yüklemelerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile anlam pekiştirilmiştir; *sınukınğın* {kırığı} ve *üzükınğın* {kesiğini} sözcüklerinin yakın anlamlı olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı anlam daha da açık hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

o oooo ooo

Bars kiyik enğleyü menğleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmuş. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümtte ozmış. Ölümtte ozupan ögire sebinü yoriyur tir. Ançā bilinğ: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

IB 49'da yer alan cümlelerde *enğleyü* {avlanmaya}, *menğleyü* {avlanmaya} ve *ögire* {sevinip}, *sebinü* {sevinip} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tigret, **yazıg** kodı yadrat. Tokuz kat üçürgüñg topulgınça teritzün tir. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 50)

{Demir kırı atın kuyruğunu düğümler ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılınca kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

IB 50’de yer alan cümlelerde *tıg at* {*doru / doru at / demir kırı (Doru: sf. 1. Gövdesi kızıl, ayakları ve yelesi koyu renkli olan, yağız (at). 2. Kızıl (at donu) (Türkçe Sözlük, 2011: 706); Demir kırı: a. 1. Siyah, beyaz karışık griye yakın renkte at donu. 2. sf. Bu renkte olan (at) (Türkçe Sözlük, 2011: 621))*} ve *yazıg* {*kula (?) / kula at / yağız at (Kula: a. 1. Gövdesi sarı veya kirli sarı renkte, yeke, kuyruk ve bacağı alt kısmındaki kılların koyu renkte olduğu at donu. 2. sf. Bu renkte olan (at) (Türkçe Sözlük, 2011: 1518); Yağız: sf. 1. Esmer. 2. Doru. (Türkçe Sözlük, 2011: 2500-2501); Yağız doru: sf. Kızıla çalan siyah tüyleri olan (at). (Türkçe Sözlük, 2011: 2501); Sarı yağız: a. hyv. b. Kula cinsi at. (Türkçe Sözlük, 2011: 2038))*} sözcüklerinin *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı anlam daha da açık hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

oo ooo oo

Boz bulut yorıdı, bodun üze yagdı. **Kara** bulut yorıdı, kamag üze yagdı. Tarıg bişdi; yâş ot ündi; yilkıka kişike edgü boltı tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

IB 53’te yer alan cümlelerde *boz* {*boz / gri*} ve *kara* {*kara*} sözcüklerinin *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

o ooo o

Kul sabı begingerü **ötünür**, kuzgun sabı tengrigerü **yalbarur**. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı’ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

IB 54’te yer alan cümlelerde *ötünür* {*ricadır / yalvarıştır*} ve *yalbarur* {*yalvarıştır*} sözcüklerinin *eş anlamlı* olarak kullanılması ile falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

oo oo ooo

Oğlı öginte kaᅡgınta öbkelepen tezipeᅡ barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Ögüm ötin alayın, kaᅡgım sabın tıᅡglayın, tip kelmiş tir. Anᅡa bilinᅡler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oᅡlu babasına anasına öfkelenerek kaᅡıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öᅡdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58’de yer alan cümlelerde *ötin alayın* {öᅡdünü alayım}, *sabın tıᅡglayın* {sözünü dinleyeyim} yüklemelerinin; *öginte* {annesine}, *kaᅡgınta* {babasına} ve *ögüm* {annemin}, *kaᅡgım* {babamın} sözcüklerinin *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya ᅡıktıᅡı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsi bolzun tir. Anᅡa bilinᅡler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmişı kokutmayayım, bir aya erişmişı bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

IB 59’da yer alan cümlelerde *yıdıtmayın* {kokutmayayım} ve *artatmayın* {bozmayayım} yüklemelerinin *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya ᅡıktıᅡı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-gün-tan manıstantaki kiᅡig di[n]tar burua guru eşid[ip] iᅡimiz isig Sangun İtaᅡuk üᅡün bitidim. (IB 67)

{Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürıt), mürşıt kahinden işıtıp, ağabeyimiz aziz Sangun İtaᅡuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)}

IB 67’te yer alan cümlelerde *di[n]tar* {dindar} ve *brua guru* {kehanet lideri / mürşıt kâhin} sözcüklerinin *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile alt anlamlılık ilişkisi ortaya ᅡıktıᅡı için anlam daha da açık hâle gelerek ırkların okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır. ᅡünkü falda geçen *di[n]tar* {dindar} kelimesi “(< Soᅡdca) I. Mani dinine inan, dindar, din ayınlerini idare eden, yürüten II. Seᅡkin, üstün, seᅡilmiş” anlamlarına gelmektedir (Caferoᅡlu, 2015: 67, Tekin, 2017: 52). *Brua guru* {kehanet lideri / mürşıt kâhin} ifadesi ise, *brua* “(< Orta Farsᅡa murw) Fal, kehanet”; *guru* “(< Sanskritᅡe) I. Guru, ruhani lider II. Muallim, öᅡretmen” şeklinde iki sözcükten oluşmaktadır (Caferoᅡlu, 2015: 81, Tekin, 2017: 52, 54). Falda bu iki sözcüᅡün *din ayınlerini yöneten üstün / seᅡilmiş bir kişiyi; kehanet liderini / mürşıt bir kâhini* ifade

etmesi ile hem *yakın anlamlılık ilişkisi* hem de *ikileme* oluşmuştur. Bu oluşan ikileme, aynı zamanda *metin içi sözlükçülük geleneğinde* de yer alan *yabancı bir sözcüğün yine yabancı bir sözcükle açıklanmasını* göstermektedir (Nalbant ve Ağca, 2020: 100). Çünkü yabancı bir sözcük olan *di[n]tar {dindar}* (< *Soğdca*) ve yabancı sözcüklerin birleşip tamlama kurarak oluşturduğu *brua guru {kehanet lideri / mürşit kâhin}* (*brua* (< *Orta Farsça murw*) *fal, kehanet*”; *guru* “(< *Sanskritçe*)) sözcükleri, falda birbirlerinin anlamlarını pekiştirmiştir.

1.1.2.1.4.1.3. Karşıt Anamlı Sözcüklerin Kullanımı

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *karşıt anlamlı sözcüklerin kullanımı* ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkların okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Çünkü bazı ırklarda yer alan *zıt anlamlı sözcükler* aynı zamanda *ikileme* oluşturduğu için anlam daha da kuvvetli hâle gelmiştir.

oo oo oo

Tensi men. *Yarın kiçe* altun örgin üze olurüpan menğileyür men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 1)

{Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

IB 1’de yer alan cümlelerde *yarın {sabah}* ve *kiçe {akşam}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tenğri men. *Yarın kiçe* eşür men. Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmiş; kişi korkmuş. “Korkma!” timiş, “Kut birgey men!” timiş. Ança biling: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

IB 2’de yer alan cümlelerde *yarın {sabah}* ve *kiçe {akşam}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uça āztı, kiyik oğlu yügürü āztı, kişi oğlu yorıyu āztı. Yana Tengri kutında üçünç yılda kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lufu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

IB 15'te yer alan cümlelerde *üze {yukarıdan}* ve *asra {aşağıdan}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüñg köpükümin saçar men. Üze tengrike tegir, asra yirke kirür tir. Udıgmağ odguru, yatıgılg turguru yorıyur men. Antağ küçlüğ men. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırıyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20'de yer alan cümlelerde *üze {yukarıda}*, *asra {aşağıda}* ve *tengrike {gökte}*, *yirke {yerde}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

oo o o

Uzun tonlug közüñgüsin kölke ıçgıñmış. Yarın yañgrayur, kiçe keñgrenür, tir. Ança bilinğler: Munğlug ol; anıyığ yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

IB 22'de yer alan cümlelerde *yarın {sabah}* ve *kiçe {akşam}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, tir. Ança bilinğler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

IB 24'te yer alan cümlelerde *kün ortu* {gündüz vakti / güpegündüz} ve *tün ortu* {gece vakti / gece yarısı} sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yağig sançmış. **Köçürü konturu** kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusingaru kelir, tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34'te yer alan cümlelerde *köçürü* {göç ettirip} ve *konturu* {kondurarak} sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

o o oooo

Üküş atlıg **ögrünçüng** yook; **kobi** atlıg **korkınçing** yook, uçruglug kutung yook tir. Ança bilingler: Anıyg yablak ol. (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

IB 36'da yer alan cümlelerde *üküş atlıg* {çok atlı / çok atı olan}, *kobi atlıg* {az atlı / az atı olan} ve *ögrünçüng* {sevincin}, *korkınçing* {korkun} sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

oooo o ooo

Kamış āra kalmış. Tengri unamaduk. **Abınçu katun** bolzun tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

IB 38'de yer alan cümlelerde *abınçu* {cariye} ve *katun* {hatun / hükümdar eşi} sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan menġileyür men. Anġa bilinġler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlıġım, kızıl kayalar kışlıġım. Daġlarda kaldıġım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

IB 51’de yer alan cümlelerde *yaylagım {yaylam / yazlıġım}* ve *kışlagım {kışlıġım / kışlık konutum}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

oo o ooo

Er busuşlug, tenġri bulitlig bolti. [Bulit] āra kün tugmiş, busanġ āra menġi kelmiş tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

IB 52’de yer alan cümlelerde *busanġ {keder}* ve *menġi {sevinç / mutluluk}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

o ooo o

Kul sabı beginġerü ötünür, kuzgun sabı tenġrigerü yalbarur. Üze Tenġri eşidti, asra kişi bilti tir. Anġa bilinġ: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı’ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

IB 54’te yer alan cümlelerde *üze {yukarıda}* ve *asra {aşağıda}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

o ooo oo

Ügrinġe kutlug adgır men. Yagak ıgaġ yaylagım, kuşlug ıgaġ kışlagım. Anta turupan menġileyür men tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlıġım, kuşlu ağaġlar kışlıġım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

IB 56’da yer alan cümlelerde *yaylagım {yaylam / yazlıġım}* ve *kışlagım {kışlıġım / kışlık konutum}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men. Üze Tengri eşidi, asra kişi bilti. Ançag küçlüg men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatalı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkarak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

IB 60'ta yer alan cümlelerde *üze* {yukarıda} ve *asra* {aşağıda} sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmuş. Kara kamag süsi ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

IB 63'te yer alan cümlelerde *Kanlık süsi* {Han'ın ordusu / askerleri} ve *kara kamag süsi* {(Han'ın) avam / alt tabakadan olan sıradan ordusu / askerleri} sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

1.1.2.1.4.1.4. Aynı Kökten Sözcüklerin Kullanımı

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *aynı kökten türeyen sözcüklerin kullanımı* ile hem metinler edebî bir değer kazanmıştır hem de okuyucu için metnin zihindeki kalıcılığı artarak anlatım daha güçlü hâle gelmiştir.

oo oo o

Adıgılı tönğuzlı ärt üze sokuşmış ermiş. Adıgıng karnı yarılmış, tönğuzung azığı sınımış tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) dağ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

IB 6'da yer alan cümlelerde *adıgılı* {ayı}, *adıgıng* {ayının} sözcüklerinin *adıg* {ayı} ve *tönğuzlı* {domuz}, *tönğuzung* {domuzun} sözcüklerinin *tönğuz* {domuz} sözcüğünden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırdaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

o ooo ooo

Toruk at semrittı. **Yirin** öpen yögürü barmış. Utru **yirde** ogrı sookuşup tutupan minmiş. Yilinge, kudursugınga tegi yagrıpan kamşayu umatın turur tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

IB 16'da yer alan cümlelerde *yirin {yerin}*, *yirde {yerde}* sözcüklerinin *yir {yer}* sözcüğünden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırttaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

o oo oooo

Tang taŋlardı, udu yir **yarudı**, udu kün tugdı. Kamag üze **yaruk** boltı tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

IB 26'da yer alan cümlelerde *yarudı {aydınlandı}* yüklemının ve *yaruk {ışık / aydınlık}* sözcüğünün *yarumak {aydınlanmak}* fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırttaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

oo oo oooo

Bay er konyı ürküpen barmış. **Börike** sookuşmuş. **Böri** agzı emsimiş. Esen tüükel bolmış tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

IB 27'de yer alan cümlelerde *börike {kurda}* sözcüğünün *böri {kurt}* sözcüğünden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırttaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç **oygalı** barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş kony utmış. Oğlı yutuzı kop ögırer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştta) çocuklarını (ve) karısını

kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29'da yer alan cümlelerde *oyma* {oyucu / sakatat çıkarıcı / sakatatçı}, *oygalı* {oymaya / oymak için} sözcüklerinin *oymak* {oymak} fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

oooo oooo o

Bars kiyik en̄gke men̄gke barmış. En̄gin men̄gin bulmiş. Bulupan uyasın̄garu ögire sebinü kelir tir. An̄ça bilin̄g: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

IB 31'de yer alan cümlelerde *en̄gke* {ava}, *en̄gin* {avını} sözcüklerinin *en̄g* {av / yiyecek} sözcüğünden; *men̄gke* {ava}, *men̄gin* {avını} sözcüklerinin *men̄g* {av / yiyecek} sözcüğünden ve *bulmiş* {bulmuş} yüklemi ile *bulupan* {bulup} sözcüğünün de *bulmak* {bulmak} fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagıg san̄çmış. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusın̄garu kelir, tir. An̄ça bilin̄gler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34'te yer alan cümlelerde *süke* {(ordusu ile) savaşa / ordusuna}, *süsi* {askeri / ordusu} sözcüklerinin *sü* {ordu / asker / savaş} sözcüğünden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmış. Kugu kuş kanatın̄ga urup anın kalıyu barıpan ögin̄ge kan̄gın̄ga tegürmüş. Ögi kan̄gı ögirer sebinür tir. An̄ça bilin̄gler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına erişirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

IB 35'te yer alan cümlelerde *kuşka* {*kuşa*} sözcüğünün *kuş* {*kuş*}; *öginge* {*annesine*}, *ögi* {*annesi*} sözcüklerinin *ög* {*anne*} ve *kanġinga* {*babasına*}, *kanġi* {*babası*} sözcüklerinin *kanġ* {*baba*} sözcüğünden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

oooo o oooo

Uzun tonlug ***idışin ayakın*** kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. ***İdişimte ayakımta*** öngi kañça barır men? tir. Yana kelmiş. ***İdişin ayakın*** esen tükkel bulmuş. Ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42'de yer alan cümlelerde *idışin* {*kabını*}, *idışimte* {*kabımdan*} sözcüklerinin *idiş* {*kap / tabak / çanak*} ve *ayakın* {*kadehini*}, *ayakımta* {*kadehimden*} sözcüklerinin *ayak* {*fincan / kadeh*} sözcüğünden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

oo oooo o

Togan kuş tenġriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan ***kuş*** tırnġakı suçulunmuş yana tıtinmiş. Togan ***kuşunġ*** tırnġakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi ünġüşüpen yögürü barmış. Antag tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

IB 44'te yer alan cümlelerde *kuşunġ* {*kuşun*} sözcüğünün *kuş* {*kuş*} sözcüğünden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

o oooo ooo

Bars kiyik enġleyü menġleyü barmış. Ortu yirde ***amgaka*** sokuşmuş. Esri ***amga*** yalım kayaka ünüp barmış, ölümtte ***ozmiş***. Ölümtte ***ozupan*** ögire sebinü yoriyur tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

IB 49'da yer alan cümlelerde *amgaka {yaban keçisine}* sözcüğünün *amga {yaban keçisi}* sözcüğünden ve *ozmiş {kurtulmuş}* yüklemi ile *ozupan {kurtulup}* sözcüğünün de *ozmak {kurtulmak}* fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırttaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

o ooo o

Kul sabı begingerü ötünür, kuzgun sabı tengrigerü yalbarur. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

IB 54'te yer alan cümlelerde *tengrigerü {Tanrı'ya}* sözcüğünün *Tengri {Tanrı}* sözcüğünden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırttaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

oo o oooo

Alp er oğlu süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş tir. Ebingerü kelser özi ātanmış, ögrünçülüg, atı yitiglig kelir tir. Ança bilingler: Anıyg edgü [ol]. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

IB 55'te yer alan cümlelerde *süke {(ordusu ile) savaşa / ordusuna}* sözcüğünün *sü {ordu / asker / savaş}* sözcüğünden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırttaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

oo oo ooo

Oglı öginte kanginta öbkelepen tezipe barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Ögüm ötin alayın, kangım sabın tınglayın, tip kelmiş tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58'de yer alan cümlelerde *öginte {annesine}*, *ögüm {annemin}* sözcüklerinin *ög {anne}*; *kanginta {babasına}*, *kangım {babamın}* sözcüklerinin *kang {baba}* ve *tip {deyip / söyleyip}* sözcüğü ile *tir {der / söyler}* yüklemine de *timek {demek / söylemek}* fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırttaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

ooo o oo

Yargun kiyik men. **Yaylag** tagıma ağıpan **yaylayur** turur men. Mengilig men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık dağıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

IB 62’de yer alan cümlelerde *yaylag* {*yayla / yazlık*} sözcüğünün ve *yaylayur* {*yaylanır / yazı geçirir*} yüklemine *yaylamak* {*yaylamak / yazı geçirmek*} fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

1.1.2.1.4.1.5. Yapı Yinelemeleri

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerdeki *yapı yinelemeleri* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan **tapladukumin tutar men**, **sebdükimin yiyür men**. Antag küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 3)

{Altun kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

IB 3’te yer alan cümlede *tapladukumin tutar men*, *sebdükimin yiyür men*. {*dilediğimi tutuyor*, *sevdiğimi yiyorum*.} şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

oo oooo oo

Beg er **yuntınğaru barmış**: **Āk bisi kulunlamış**. **Altun tuyuglug adgırlık yaragay**. **Tebesingerü barmış**: **Ürüng inğeni botulamış**. **Altun budl(a)lug buğralık yaragay**. **Ebiñgerü barmış**: **Üçünç kunçuı urılanmış**. **Beglik yaragay** tir. Mengilig beg ermiş. [Ança bilingler:] Anıyg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısırağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir)

oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

IB 5'te yer alan *yapı yinelemeleri*, *Beg er yuntıngaru barmış* {*Bey atlarına doğru gitmiş*}, *Tebesiŋgerü barmış* {*Develerine doğru gitmiş*}, *Ebiŋgerü barmış* {*Evine doğru gitmiş*} cümlelerindeki +*ngArU barmış* (*Yön gösterme eki+barmış*) ifadesinin yinelenmesi ile ve *Āk bisi kulunlamış* {*Ak kısrağı yavrulamış*}, *Ürüŋ inċeni botulamış* {*Beyaz dişi devesi yavrulamış*}, *Üçünċ küŋçuyı urulanmış* {*Üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş*} cümlelerindeki *duyulan geçmiş zaman -miş* ekinin yinelenmesi ile oluşmuştur. Ayrıca *Altun tuyuglug adgırlık yaragay* {*Altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır*}, *Altun budl(a)lug buğralık yaragay* {*Altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır*} şeklindeki cümlelerde de *yapı yinelemeleri* hem *aynı cümle yapılarının yinelenmesi* ile hem de *Beglik yaragay* {*Beylik yaraşır*} cümlesinde de yer alan +*lik yaragay* ifadelerinin *yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu *yapı yinelemelerinin* sonucunda ırktaki anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk oluşmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

oo oo o

Adıgılı tonċuzlı ărt ūze sokuşmiş ermiş. *Adıgıŋ karnı yarılmış, tonċuzunċ azığı sınmış* tir. Anċa bilinċ: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) daċ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

IB 6'da yer alan cümlede *Adıgıŋ karnı yarılmış, tonċuzunċ azığı sınmış* {*Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış*} şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

oo o oo

Er *terkleyü kelir*. Edgü söz sab *elti kelir* tir. Anċa bilinċler: Edgü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

IB 7'de yer alan *yapı yinelemesi*, *Er terkleyü kelir. Edgü söz sab elti kelir* {(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor} cümlelerindeki *-I / -U kelir* (*Zarf fiil eki+kelir*) şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesinin *yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8’de yer alan cümlede *özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin {nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden}* şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katınğa tegi kalmaduk, бүкінге tegi kodm[ad]luk tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

IB 9’da yer alan cümlede *Katınğa tegi kalmaduk, бүкінге tegi kodm[ad]luk {Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış}* şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

ooo oooo oooo

Sarıg atlıg sabcı, yazıg atlıg yalabac edgü söz sab elti kelir tir. Ança biliñ: Edgü ol. (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) çok iyidir. (IB 11)}

IB 11’de yer alan *yapı yinelenmesi, Sarıg atlıg sabcı, yazıg atlıg yalabaç {Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi}* ifadesindeki *sıfat+atlıg (atlı)+isimin yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bāmiş. “Katıgtı bā, edgüti bā!” tir. Ança bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

IB 14’te yer alan cümlede *Katıgtı bā, edgüti bā! {Sıkı bağla, iyi bağla!}* şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem

ahenk sağlanmıştı hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uca āzti, kiyik oglı yügürü āzti, kişi og(l)ı yorıyu āzti. Yana Tengri kutında üçünç yılda kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lufu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

IB 15'te yer alan yapı yinelemeleri, *Üze tuman turdı, asra toz turdı* {Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı} şeklindeki cümle yapılarının yinelenmesi ile; *Kuş og(l)ı uca āzti, kiyik oglı yügürü āzti, kişi og(l)ı yorıyu āzti* {Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti} cümlelerindeki -A / -U āzti (Zarf fiil eki+āzti) şeklindeki tasvirî fiil ifadesinin yinelenmesi ile ve *Kop ögirer sebinür* {Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler} cümlesindeki geniş zaman -(X)r ekinin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

o ooo ooo

Toruk at semritti. Yirin öpen yügürü barmış. Utru yirde ogri sookuşup tutuğan minmiş. Yilinge, kudursugınga tegi yagrıpan kamşayu umatın turur tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kıyıdayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

IB 16'da yer alan yapı yinelemesi, *Yilinge, kudursugınga* {Yelesine, kuyruğuna} ifadesindeki +ngA yönelme hâli ekinin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp öngüp turu kalmış. Tengri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yoryyu barıpan, sub içipen, yāş yipen ölümden ozmuş tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

IB 17'de yer alan *yapı yinelemeleri*, hem *tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen* {dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek} şeklindeki ve *yoryyu barıpan, sub içipen, yāş yipen* {yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek} şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile hem de *körüpen* {görerek}, *barıpan* {giderek}, *içipen* {içerek}, *yipen* {yiyerek} ifadelerindeki *-(X)pAn zarf fiil ekinin yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol tir. Ança bilingler: Anyıg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

IB 18'de yer alan *yapı yinelemeleri*, *Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? {Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl?}* şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile ve *Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol* {Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var} ifadelerindeki *soru cevap şeklindeki cümle yapılarının yinelenmesi* ile oluşmuştur. Ayrıca *Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Egni ne teg? Bağışı ne teg? {Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Çatısı nasıl? İpleri nasıl?}* cümlelerindeki *isim+I üçüncü tekil iyelik eki / soru ismi (+ol zamir kökenli üçüncü tekil kişi eki)* nin *yinelenmesi* ile de kendi aralarında da *yapı yinelemesine* sahip olduğu görülmüktedir. Bu cümlelerin *yapı yinelemesindeki* farklılık, *zamir kökenli 3. tekil kişi ol ekinin* ilk iki cümlede kullanılıp sonraki üç cümlede düşmesiyle ortaya çıkmıştır. Ancak Eski Uygur Türkçesindeki *zamir kökenli üçüncü tekil kişi ol ekinin* zamanla kullanılışının azaldığı ve daha sonraları düşmüş olduğu bilinmektedir (Eraslan, 2012: 331). Bu durumda iki cümlelerin aynı yapıda kurulmuş olduğu da görülmektedir. Bu *yapı yinelemelerinin*

sonucunda ırktaki anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk oluşmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

ooo o oooo

Āk at karşısın üç bolugta talulapan **agınka ötügke** ıdmış tir. **Korkma, edgüti ötüñ; ayınma, edgüti yalbar!** tir. Ança bilinğ: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsize duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

IB 19'da yer alan *yapı yinelemeleri*, *agınka ötügke* {dilsize duaya} ifadesindeki +ka yönelme hâli ekinin yinelenmesi ile ve *Korkma, edgüti ötüñ; ayınma, edgüti yalbar!* {*Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar!*} cümlelerindeki -Ø ikinci tekil emir kişi ekinin olumlu ve olumsuz çekiminin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı arttırmıştır.

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüñg köpükümin saçar men. **Üze tenğrike tegir, asra yirke kirür** tir. **Udımag odguru, yatıglıg turguru** yoriyur men. Antag küçlüg men. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağızımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırırm. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20'de yer alan *yapı yinelemesi*, *Üze tenğrike tegir, asra yirke kirür* {*Yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer*} şeklindeki *cümle yapılarının* ve *udımag odguru, yatıglıg turguru* {*uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırıp*} ifadelerindeki -U zarf fiil ekinin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı arttırmıştır.

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. **Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng** tir. Ança bilinğ: [Edgü ol] (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal iyidir) (IB 21)}

IB 21'de yer alan *yapı yinelemesi*, *Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng* {*Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin*} cümlelerindeki -ng ikinci çoğul emir kişi ekinin olumsuz çekiminin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha

etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

oo o o

Uzun tonlug közüngüsün kölke içginmiş. Yarın yañgrayur, kiçe keñgrenür, tir. Ança bilinğler: Munğlug ol; anıyğ yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

IB 22'de yer alan cümlede *Yarın yañgrayur, kiçe keñgrenür* {Sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor} şeklindeki cümle yapılarının yinelenmesi ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

o oo oooo

Tağ tañglardı, udu yir yarudı, udu kün tugdı. Kamag üze yaruk boltı tir. Ança bilinğ: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

IB 26'de yer alan cümlelerde *Tağ tañglardı, udu yir yarudı, udu kün tugdı*. {Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu.} şeklindeki cümle yapılarının yinelenmesi ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

o oo

Kan olurupan ordu yapmış. İli turmuş. Tört bulunğtaki edgüsi uyurı tirilipen menğileyür, bedizleyür tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

IB 28'de yer alan yapı yinelenmesi, *Tört bulunğtaki edgüsi uyurı tirilipen menğileyür, bedizleyür* {(Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar} cümlesindeki geniş zaman -(X)r ekinin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

oo ooo oooo

Oyma er oglanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oglun kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş koñy utmiş. Oglu yutu kop ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarışta) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29'da yer alan yapı yinelemeleri, *oglanın / oglun kisisin {çocuklarını (ve) karısını}* ifadesindeki *+(I)n belirtme hâli ekinin* ve *oglu yutu {çocukları (ve) karısı}* ifadesindeki *+I / +sI iyelik üçüncü tekil kişi ekinin yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

ooo oo oooo

Çıgañy er oğlı kazgança barmış. Yolu yaramış. Ögire sebinü kelir tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

IB 30'da yer alan yapı yinelemesi, *ögire sebinü {mutlu olup sevinip}* ifadelerindeki *-A / -U zarf fiil ekinin yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

oooo oooo o

Bars kiyik engke menğke barmış. Engin menğin bulmuş. Bulupan uyasınğaru ögire sebinü kelir tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

IB 31'de yer alan yapı yinelemeleri, *engke menğke {avlanmaya}* ifadesindeki *+kA (isim+yönelme hâli eki) ekinin*; *Engin menğin {Avını}* ifadesindeki *+(I)n belirtme hâli ekinin* ve *ögire sebinü {mutlu olup sevinip}* ifadelerindeki *-A / -U zarf fiil ekinin yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

oooo o o

Bir tabılku yüz boltı. Yüz tabılku mîng boltı. Mîng tabılku tümen boltı tir. Ança bilîngler: Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

IB 32’de yer alan cümlede *Bir tabılku yüz boltı. Yüz tabılku mîng boltı. Mîng tabılku tümen boltı* {*Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu*} şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yağig sançmış. **Köçürü konturu** kelir. **Özi süsi ögire sebinü** ordusingaru kelir, tir. Ança bilîngler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 31’de yer alan *yapı yinelenmeleri*, *Köçürü konturu* {*göç ettire kondura*}, *ögire sebinü* {*mutlu olup sevinip*} ifadelerindeki -A / -U zarf fiil ekinin ve *özi süsi* {*kendisi ve askerleri*} ifadesindeki +I / +sI iyelik üçüncü tekil kişi ekinin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırttaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. **Er kugu kuşka sokuşmış.** Kugu kuş kanatına urup anın kalıyu barıpan **öginge kanğinga** tegürmüş. **Ögi kanğı ögirer sebinür** tir. Ança bilîngler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına erıştirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

IB 35’te yer alan *yapı yinelenmeleri*, *Er süke barmış. Er kugu kuşka sokuşmış.* {(Bir) adam orduya gitmiş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış.} şeklindeki *cümle yapılarının*; *öginge kanğinga* {*anasına babasına*} ifadesindeki +ngA yönelme hâli ekinin; *ögi kanğı* {*anası babası*} ifadesindeki +I iyelik üçüncü tekil kişi ekinin ve *ögirer sebinür* {*mutlu olur, sevinirler*} cümlesindeki *geniş zaman* -(X)r ekinin yinelenmesi ile

oluşturmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

o o oooo

Üküş atlıg ögrünçünğ yook; kobı atlıg korkünçünğ yook, uçruglug kutunğ yook tir. Ança bilinğler: Anyıg yablak ol. (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kıyası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

IB 36'da yer alan yapı yinelemeleri, *Üküş atlıg ögrünçünğ yook; kobı atlıg korkünçünğ yook* {(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok} şeklindeki cümlelerde hem aynı cümle yapılarının yinelenmesi ile hem de *uçruglug kutunğ yook* {uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok} cümlesiyle *isim+llk eki / isim+nğ yook* ifadelerinin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

oooo o oooo

Uzun tonlug **idışin ayakın** kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. **İdişimte ayakımta** öngi kança barır men? tir. Yana kelmiş. **İdişin ayakın** esen tükkel bulmiş. **Ögirer sebinür** tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağıını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağıımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağıını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42'de yer alan yapı yinelemeleri, *idışin ayakın {kabını kacağıını}* ifadesindeki *+(I)n belirtme hâli ekinin; idişimte ayakımta {kabımdan kacağıımdan}* ifadesindeki *+DA bulunma-çıkma hâli ekinin ve ögirer sebinür {mutlu olur, sevinirler}* cümlesindeki *geniş zaman -(X)r ekinin yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

oo oooo o

Togan kuş tenğriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırnğakı **suculunmiş** yana **tutinmiş**. **Togan kuşunğ tırnğakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi ünğüşüpen yügürü barmış**. Antag tir. Ança bilinğler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

IB 44'te yer alan *yapı yinelemeleri*, *Togan kuş tırnğaki suçulunmuş yana titinmiş. {Şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış}* cümlesindeki *duyulan geçmiş zaman -miş* ekinin ve *Togan kuşunğ tırnğaki ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi ünğüşüpen yügürü barmış. {Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş.}* şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

oo ooo o

Kiyik oğlu men. Otsuz subsuz *kaltı uyun? Neçük yorıyın?* tir. Ança bilinğler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

IB 45'te yer alan *yapı yinelemesi*, *Otsuz subsuz kaltı uyun? Neçük yorıyın? {Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım?}* cümlelerindeki *soru sözcüğü / fiil-(A)yIn birinci tekil emir kişi ekinin olumlu çekiminin yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tengrike sookuşmış. *Kut kolmiş. Kut birmiş.* Agılınğta yılınğ bolzun! Özüñ uzun bolzun! timiş. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 47'de yer alan cümlede *Kut kolmiş. Kut birmiş. {Şans dilemiş. Şans vermiş.}* şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

oooo oooo ooo

Karı yol tenğri men. *Sınukınğın sapar men, üzükünğın ulayur men.* İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. Ança bilinğler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

IB 48’de yer alan cümlede *Sinukingın sapar men, üzüküingın ulayur men. {Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum.}* şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

o oooo ooo

Bars kiyik englevü menglevü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmuş. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümte ozmış. Ölümte ozupan ögire sebinü yorıyur tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

IB 49’da yer alan *yapı yinelenmesi*, *englevü menglevü {avlanarak / avlanmaya}* ifadesindeki *-U zarf fiil ekinin yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tigret, yazıg kodı yadrat. Tokuz kat üçürgüng topulgınça teritzün tir. Ança bilingler: Yab[l]ak ol. (IB 50)

{Demir kırı atın kuyruğunu düğümler ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılncaya kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

IB 50’de yer alan *yapı yinelenmesi*, *Tıg at kudrukın tügüp tigret, yazıg kodı yadrat. {Demir kırı atın kuyruğunu düğümler ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılncaya kadar koştur.}* cümlelerindeki *-Ø ikinci tekil emir kişi ekinin olumlu çekiminin yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan menğileyür men. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlığım, kızıl kayalar kışlığım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

IB 51'de yer alan cümlede *Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım* {Yeşil kayalar yazlığım, kızıl kayalar kışlığım} şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

oo o ooo

Er busuşlug, teŋgri bulutlug boltı. **[Bulut] āra kün tugmiş, busaŋç āra menġi kelmiş** tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

IB 52'de yer alan *yapı yinelemeleri*, *Er busuşlug, teŋgri bulutlug* {Adam kaygılı, gök bulutlu} ifadesindeki *isim+ilk ekinin* ve **[Bulut] āra kün tugmiş, busaŋç āra menġi kelmiş** {Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş} şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı arttırmıştır.

oo ooo oo

Boz bulut yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulut yorıdı, kamaġ üze yagdı. Tarıġ bişdi; yāş ot ündi; yulkıka kişike edgü **boldı** tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

IB 53'te yer alan *yapı yinelemeleri*, *Boz bulut yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulut yorıdı, kamaġ üze yagdı. {Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı.}* şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile ve *yulkıka kişike* {hayvanlara insanlara} ifadesindeki *+kA yönelme hâli ekinin yinelenmesi* ile oluşmuştur. Ayrıca *Tarıġ bişdi; yāş ot ündi* {Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı} şeklindeki cümlelerde de *yapı yinelemeleri* hem *aynı cümle yapılarının yinelenmesi* ile hem de *yulkıka kişike edgü boltı* {hayvanlar ve insanlar için iyi oldu} cümlesinde de yer alan *görülen geçmiş zaman -DI ekinin yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu *yapı yinelemelerinin* sonucunda ırktaki anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

o ooo o

Kul sabı beginġerü ötüñür, kuzgun sabı teŋgrigerü valbarur. Üze Teŋgri eşidti, asra kişi bilti tir. Anġa bilinġ: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

IB 54'te yer alan cümlelerde *Kul sabı begiñgerü ötünür, kuzgun sabı tenğrigerü yalbarur.* {Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır.} ve *Üze Tenğri eşidti, asra kişi bilti* {Yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi } şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

oo o oooo

Alp er oğlu süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş tir. Ebingeri kelser **özi** atanmış, **ögrünçülüğ, atı yitiglig** kelir tir. Ança bilinler: Anıyg edgü [ol]. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

IB 55'te yer alan *yapı yinelemesi, özi atanmış, ögrünçülüğ, atı yitiglig* {kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin} ifadesindeki *isim+I üçüncü tekil iyelik eki / sıfat(isim+Ilk)*'in *yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırttaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

o ooo oo

Ügringe kutlug adgır men. **Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım.** Anta turupan menğileyür men tir. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

IB 56'da yer alan cümlede *Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım.* {Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım.} şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

o oo oo

Kanığı ölmüş, köñgeki tongmiş. Kanğı nelük ölgey ol? Beglig ol. **Köneki nelük tonggay?** Küneşke olurur ol. Ança bilinler: Bu ırk başınta āz emgeki bar; kin yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57'de yer alan *yapı yinelemeleri*, *Kanığı ölmüş, köngeki tonğmiş*. {(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş.} şeklindeki *cümle yapılarının* ve *Kanğı nelük ölgey ol? Köneki nelük tonğgay?* {Gözde sevgilisi niçin ölsün? Kovası niçin donsun?} cümlelerindeki *isim+I üçüncü tekil iyelik eki / soru ismi / fiil-gAy gelecek zaman eki (+ol zamir kökenli üçüncü tekil kişi eki)*nin *yinelenmesi* ile oluşmuştur. Ayrıca *Kanğı nelük ölgey ol? Köneki nelük tonğgay?* {Gözde sevgilisi niçin ölsün? Kovası niçin donsun?} cümlelerinin *yapı yinelemesindeki farklılık*, *zamir kökenli 3. tekil kişi ol ekinin* ilk cümlede kullanılıp ikinci cümlede düşmesiyle ortaya çıkmıştır. Ancak Eski Uygur Türkçesindeki *zamir kökenli üçüncü tekil kişi ol ekinin* zamanla kullanılmasının azaldığı ve daha sonraları düşmüş olduğu bilinmektedir (Eraslan, 2012: 331). Bu durumda iki cümlenin aynı yapıda kurulmuş olduğu görülmektedir. Bu *yapı yinelemelerinin* sonucunda ırktaki anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk oluşmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

oo oo ooo

Oğlı *öginte kağınta öbkelepen tezipe* barmış. Yana *sakınmış, kelmiş. Ögüm ötin alayın, kağım sabın tınglayın*, tip kelmiş tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58'de yer alan *yapı yinelemeleri*, *öginte kağınta {anasına babasına}* ifadesindeki *+DA bulunma-çıkma hâli ekinin*; *öbkelepen {öfkelenerek}*, *tezipe {kaçarak}* ifadelerindeki *-(X)pAn zarf fil ekinin*; *Yana sakınmış, kelmiş {(Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş.}* cümlesindeki *duyulan geçmiş zaman -mIş ekinin* ve *Ögüm ötin alayın, kağım sabın tınglayın {Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim}* şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsi bolzun tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmiş kokutmayayım, bir aya erişmiş bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

IB 59'da yer alan cümlede *Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın {Bir yıla erişmiş kokutmayayım, bir aya erişmiş bozmayayım}* şeklindeki *cümle*

yapılarının yinelenmesi ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

o ooo oooo

Tokuz arlı sığun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men. **Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti.** Antag küçlög men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkarak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

IB 60'ta yer alan cümlede *Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti.* {Yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir.} şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

o oooo ooo

Kök boymul togan kuş men. **Körüklög kayaka konüpan küzleyür men, yagaklıg tograk üze tüşüpen yaylayur men** tir. Ança bilingler: Anıyg edgü ol. (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

IB 64'te yer alan cümlede *Körüklög kayaka konüpan küzleyür men, yagaklıg tograk üze tüşüpen yaylayur men* {Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm} şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

1.1.2.1.4.2. Eşdizimlilik

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde aynı kavram alanından çağrışım yapan sözcüklerin kullanılması, metinde *eşdizimlilik* oluşturarak anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo oo oo

Tensi men. **Yarın kiçe altun örgin** üze oluruᠮan menᠭileyür men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 1)

{Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

IB 1’de yer alan cümlelerde *Tensi {Göğün oğlu (Çin imparatorunun ünvanı)}* ve *altun örgin {altın taht}* sözcükleri, *siyaset* konusunda; *yarın {sabah}* ve *kiçe {akşam}* sözcükleri de *zaman* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo oooo oooo

Āla atlıg *yol tenğri* men. *Yarın kiçe* eşür men. Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmış; kişi korkmuş. “Korkma!” timiş, “*Kut birgey men!*” timiş. Ança biling: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıym. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

IB 2’de yer alan cümlelerde *Yol tenğri {Yol Tanrısı}* ve *kut birmek {kut vermek}* sözcükleri, *dini inanç* konusunda; *yarın {sabah}* ve *kiçe {akşam}* sözcükleri de *zaman* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. *Tanım tüsi* takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin *tutar men*, sebdükimin *viyür men*. Antag küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

IB 3’te yer alan cümlelerde *talım kara kuş {yırtıcı kartal}*’un özelliği olan *altun kanatlıg {altın kanatlı}* ve *tan tü {vücut tüyü}* sözcükleri, *hayvan vücudu* konusunda; *tutmak {tutmak}* ve *yimek {yemek}* sözcükleri de *av / avcılık* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o o o

Ürüng esri togan kuş men. *Çıntan ıgaç* üze olurüpan menğileyür men. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 4)

{Ak benekli şahin kuşuyum. Sandal ağacı üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal iyidir). (IB 4)}

IB 4’te yer alan cümlelerde *ürüng esri togan kuş {ak benekli şahin kuşu}* ve *çıntan ıgaç {sandal ağacı}* sözcükleri, *doğa* konusunda aynı kavram alanından çağrışım

yapan kelimeler olduğu için eşdizimlilik oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo oooo oo

Beg er yuntûngaru barmış: **Āk bisî** kulunlamış. **Altun tuyuglug adgırlık** yaragay. **Tebesîngerü** barmış: **Ürüng îngeni** botulmuş. **Altun budl(a)lug bugralık** yaragay. **Ebîngerü** barmış: **Üçünç kunçuyı** urulanmış. **Beglik** yaragay tir. Mengîlig **beg** ermiş. [Ança bilîngler:] Anyıg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

IB 5'te yer alan cümlelerde *yunt {at}*, *āk bi {ak kısrağ}*, *altun tuyuglug adgırlık {altın toynaklı bir aygır}*, *tebe {deve}*, *ürüng îngen {beyaz dişi deve}* ve *altun budl(a)lug bugralık {altın burunsalıklı buğra}* sözcükleri, *hayvan adları* konusunda; *beg er {bey}*, *eb {ev}*, *üçünç kunçuy {üçüncü prenses (eşi / karısı)}* sözcükleri, *aile* konusunda; *beg er {bey}*, *beglik {bey olacak kişi / bey olmaya aday kişi}* ve *beg {bey}* sözcükleri, *siyaset* konusunda; *āk {ak / kır}* ve *ürüng {beyaz}* sözcükleri de *renk* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için eşdizimlilik oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo oo o

Adıgı tonğuzlı ārt üze sokuşmuş ermiş. **Adıgıng karnı** yarılmış, **tonğuzung azığı** sınmış tir. Ança bilîng: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) dağ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

IB 6'da yer alan cümlelerde *adıgı {ayı}* ve *tonğuz {domuz}* sözcükleri, *hayvan adları* konusunda; *adıgı {ayı}*, *tonğuzlı {domuz}* ve *ārt {dağ geçidi}* sözcükleri, *doğa* konusunda; *adıgıng karnı {ayının karnı}*, *tonğuzung azığı {domuzun dişi}* sözcükleri de *hayvan vücudu* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için eşdizimlilik oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. **Altun kurugsakımin** kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, **başımın** yul ebintin tir. Ança bilîngler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8’de yer alan cümlelerde *yılan {yılan}*’ın özelliği olan *altun başlıg {altın başlı}*, *altun kurugsak {altın kursak / mide}* ve *baş {baş / kafa}* sözcükleri, *hayvan vücudu* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. **Katınga** tegi kalmaduk, **bükinge** tegi kodm[ad]uk tir. Ança bilinler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

IB 9’da yer alan cümlelerde *ulug eb {büyük ev}*, *kat {kat}* ve *bük {köşe}* sözcükleri, *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo oooo oo

Esnegen bars men. **Kamuş** āra başım. Antag **alp** men, **erdemlig** men. Ança bilinler: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

IB 10’da yer alan cümlelerde *esnegen bars {esneyip duran kaplan}* ve *kamuş {kamış / saz / sazlık}* sözcükleri, *doğa* konusunda; *alp {yiğit / cesur / kahraman}* ve *erdemlig {erdemli / faziletli}* sözcükleri de *kahramanlık* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo oooo oooo

Sarıg atlıg sabcı, yazıg atlıg yalabaç edgü söz sab elti kelir tir. Ança bilin: Edgü ol. (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) çok iyidir. (IB 11)}

IB 11’de yer alan cümlede *sarıg atlıg sabcı {sarı atlı haberci}* ve *yazıg atlıg yalabaç {yağız atlı elçi}* sözcükleri, *savaş* konusunda; *sarıg {sarı}* ve *yazıg {kula (?)}*; *kula at / yağız at (Kula: a. 1. Gövdesi sarı veya kirli sarı renkte, yele, kuyruk ve bacağın alt kısmındaki kılların koyu renkte olduğu at donu. 2. sf. Bu renkte olan (at) (Türkçe*

Sözlük, 2011: 1518); *Yağız: sf. 1. Esmer. 2. Doru.* (Türkçe Sözlük, 2011: 2500-2501); *Yağız doru: sf. Kızıla çalan siyah tüyleri olan (at).* (Türkçe Sözlük, 2011: 2501); *Sarı yağız: a. hyv. B. Kula cinsi at.* (Türkçe Sözlük, 2011: 2038)) sözcükleri de *renk* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo oooo ooo

Er **abka** barmış. **Tagda** kamılmış. **Tenğride Erklig** tir. Ança bilinler: Yabız ol. (IB 12)

{Adam(ın biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

IB 12’de yer alan cümlelerde *ab {av}* ve *tag {dağ}* sözcükleri, *av / avcılık* konusunda; *Tenğri {Tanrı}* ve *erklig {güçlü / kudretli}* sözcükleri de *dini inanç* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo oooo ooo

Tenğrilig kurtga yurttta kalmış. Yağlıg kamıç bulupan yalgayu **tirilmiş, ölümde ozmış** tir. Ança bilinler: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (IB 13)}

IB 13’te yer alan cümlelerde *Tenğrilig kurtga {Dindar yaşlı kişi}*, *tirilmek {dirilmek / canlanmak}* ve *ölümde ozmak {ölümden kurtulmak}* sözcükleri, *ölüm* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bāmis. “Katıgtı **bā**, edgüti **bā**!” tir. Ança bilinler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

IB 14’te yer alan cümlelerde *kuzgun {kuzgun}* ve *ıgaç {ağaç}* sözcükleri, *doğa* konusunda; *kuzgun {kuzgun}*, *ıgaç {ağaç}* ve *bāmak {bağlamak}* sözcükleri de *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uça āztı, kiyik og(l)ı yügürü āztı, kişi og(l)ı yorıyu āztı. Yana Tengri kutında üçünç yılda kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lufu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

IB 15'te yer alan cümlelerde *tuman* {*duman / sis*} ve *toz* {*toz*} sözcükleri, *doğa* konusunda; *kuş og(l)ı* {*kuş yavrusu*} ve *kiyik og(l)ı* {*geyik yavrusu*} sözcükleri, *hayvan adları* konusunda; *uçmak* {*uçmak*}, *yügürmek* {*koşmak*} ve *yorımak* {*yürümek / hareket etmek*} sözcükleri, *hareket* konusunda; *kuş og(l)ı* {*kuş yavrusu*}, *uçmak* {*uçmak*}, *kiyik og(l)ı* {*geyik yavrusu*}, *yügürmek* {*koşmak*}, *kişi og(l)ı* {*insan oğlu*} ve *yorımak* {*yürümek / hareket etmek*} sözcükleri de *doğa* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o ooo ooo

Toruk at semritti. Yirin öpen yügürü barmış. Utru yirde ogrı sookuşup tutupan minmiş. Yilinge, kudursugınga tegi yagrıpan kamşayu umatın turur tir. Ança bilinğ: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

IB 16'da yer alan cümlelerde *toruk at* {*zayıf at*}’ın özelliği olan *yil* {*yele*} ve *kudursug* {*kuyruk / kuyruk sokumu*} sözcükleri, *hayvan vücudu* konusunda; *yagrımak* {*(atın sırtı) yara olmak*} ve *kamşayu umatın turmak* {*hareket edememek / kılımdayamamak*} sözcükleri, *sağlık* konusunda; *ogrı* {*hırsız*}, *tutmak* {*tutmak*} sözcükleri ve *toruk at* {*zayıf at*}, *semritmek* {*semirmek / semirtmek*} (*Semirmek: Besili, yağlı bir duruma gelmek, semizlemek, şişmanlamak. Semirtmek: Besili, yağlı bir duruma getirmek, semizletmek.* (Türkçe Sözlük, 2011: 2064)), *yügürü barmak* {*koşup gitmek*}, *minmek* {*binmek*} sözcükleri de *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arip onğup turu kalmış. Tengri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yoryu barıpan, sub içipen, yāş yipen ölümde ozmış tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

IB 17’de yer alan cümlelerde *armak* {*yorulmak*}, *onğmak* {(beniz) *solmak*} ve *ölümde ozmak* {*ölümden kurtulmak*} sözcükleri, *sağlık* konusunda; *tag* {*dağ*}, *yol* {*yol*}, *sub* {*su*}, *yiş* {*çayır / mera*}, *yaş ot* {*yaş ot*} ve *yāş* {*yaş / taze / yaş ot*} sözcükleri, *doğa* konusunda; *yoryu barmak* {*yürüyüp gitmek*} sözcükleri de *hareket* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bagısı ne teg? Bar ol tir. Ança bilinğler: Anyıg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

IB 18’de yer alan cümlelerde *kerekü* {*çadır*}’nün özelliği olan *kerekü içi* {*çadırın içi*}, *tügünüki* {*baca*}, *közünüki* {*pencere*}, *egin* {*çatı*} ve *bagış* {*ip*} sözcükleri, *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo o oooo

Āk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke ıdmış tir. Korkma, edgüti ötün; ayınma, edgüti yalbar! tir. Ança bilinğ: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

IB 19’da yer alan cümlelerde *āk at* {*ak / kır at*}’ın özelliği olan *karşısın üç bolugta talulamak* {*rakibini üç arayışta seçmek*}, *ötüg* {*rica*}, *korkmak* {*korkmak*}, *ötünmek* {*rica etmek / yalvarmak*}, *ayınmak* {*korkmak*} ve *yalbarmak* {*yalvarmak*} sözcükleri, *kahramanlık* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo oo oo

Titir bugra men. **Ürüng köpükümin saçar men.** Üze **tenğrike tegir,** asra **yirke kirür** tir. **Udıgmaq odguru,** **yatıgıg turguru** yorıyur men. Antag **küçlüg** men. Ança bilıngler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırıyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20'de yer alan cümlelerde *titir bugra {dişi deve(li) (bir) erkek deve}'*nın özelliği olan *ürüng köpükümin saçmak {ak köpüklerimi saçmak}, tenğrike tegmek {göklere değmek / erişmek}, yirke kirmek {yerin dibine / altına girmek}, udıgmaq odgurmak {uyuyanı uyandırmak}, yatıgıg turgurmak {yatana kaldırmak}* ve *küçlüg {güçlü / kuvvetli}* sözcükleri, *kahramanlık* konusunda; *tenğri {gök}* ve *yir {yer / yeryüzü}* sözcükleri de *doğa* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o ooo ooo

Karı üpgük yıl **yarumazkan etdi.** Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng tir. Ança bilıng: [Edgü ol] (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal iyidir) (IB 21)}

IB 21'de yer alan cümlede *karı üpgük {yaşlı ibibik / hüthüt kuşu}, yarumak {aydınlanmak}* ve *etmek {ötmek}* sözcükleri, *doğa* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo o o

Uzun tonlug közüngüsin kölke ıçgınmış. **Yarın** yanğrayur, **kiçe** kenğrenür, tir. Ança bilıngler: Munğlug ol; anyıg yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

IB 22'de yer alan cümlelerde *yarın {sabah}* ve *kiçe {akşam}* sözcükleri, *zaman* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo oooo oooo

Oglan **kekük tezekin** bultı. **Cekik,** **eting** kutlug bolzun tir. Ança bilıngler: Edgü ol. (IB 23)

{(Bir) oğlan kartal tezeğini buldu. Tarla kuşu, etin kutlu olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 23)}

IB 23'te yer alan cümlelerde *kekük* {doğan / kartal} ve *çekik* {toygar kuşu} sözcükleri, *hayvan adları* konusunda; *kekük* {doğan / kartal}, *tezek* {tezek / kuş pisliği}, *çekik* {toygar kuşu} ve *et* {et} sözcükleri de *doğa* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. **Kün ortu** yütürüp, **tün ortu** kanta, negüde bulgay ol, tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

IB 24'te yer alan cümlelerde *teglük kul* {kör tay} ve *irkek yunt* {erkek at} sözcükleri, *hayvan adları* konusunda; *kün ortu* {gündüz vakti / güpegündüz} ve *tün ortu* {gece vakti / gece yarısı} sözcükleri de *zaman* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo o ooo

Eki öküzü bir **bukursıka kölmüş**. Kamşayu umatın turur tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

IB 25'te yer alan cümlede *eki öküz* {iki öküz}, *bukursı* {saban} ve *kölmek* {(öküzü) koşmak} sözcükleri, *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o oo oooo

Tanğ tanğlardı, udu **yir yarudı**, udu **kün tugdı**. Kamag üze **yaruk boltı** tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

IB 26'da yer alan cümlelerde *tanğ* {tan / şafak}, *tanğlarmak* {(tan) atmak / (şafak) sökmek}, *yir* {yer / yeryüzü}, *yarumak* {aydınlanmak}, *kün tugmak* {gün / güneş doğmak} ve *yaruk bolmak* {aydınlık olmak} sözcükleri, *doğa* konusunda aynı kavram

alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo oo oooo

Bay er **konÿ** ürküpen barmış. **Börike** sookuşmış. Böri agzı emsimiş. Esen tükkel bolmış tir. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

IB 27’de yer alan cümlelerde *konÿ* {*koyun*} ve *böri* {*kurt*} sözcükleri, *hayvan adları* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o oo

Kan olurüpan ordu yapmış. **İli** turmuş. Tört bulungtaki **edgüsi uyuru** tirilipen menğileyür, bedizleyür tir. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

IB 28’de yer alan cümlelerde *Kan* {*Han / Hükümdar*}, *olurmak* {*tahta oturmak*}, *ordu* {*kale / şehir*}, *il* {*ülke / devlet*} ve *edgüsi uyuru* {*iyi / güçlü / kudretli / muktedir (adamları)*} sözcükleri, *siyaset* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan **oş iç oygalı barmış**. **Oğln kisisin** utuzmaduk, yana tokuz on boş **konÿ** utmış. **Oglı yutuzı** kop ögirer tir. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıшта) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29’da yer alan cümlelerde *oğlan* {*oğlan / erkek çocuk(lar)*}, *kisi* {*zevce*}, *og(u)l* {*oğul / evlat / yavru*} ve *yutuz* {*eş / zevce*} sözcükleri, *aile* konusunda; *oyma er* {*sakatatçı adam*}, *oş* {*iç, karın, bağırsaklar*}, *iç* {*iç*}, *oygalı barmak* {*oymaya gitmek*} ve *konÿ* {*koyun*} sözcükleri de *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram

alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo oo oooo

Cıgany er oğlu kazgančka barmış. **Yolu yaramış**. Ögire sebinü kelir tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

IB 30'da yer alan cümlelerde *çıgany er oğlu {yoksul adamın oğlu}*, *kazganç {kazanç}* ve *yolu yaramak {yolculuğu yararlı olmak / yolculuğu kazançlı geçmek}* sözcükleri, *ekonomi* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo oooo o

Bars kiyik engke menğke barmış. **Enğın menğın** bulmuş. Bulupan **uyasıngaru** ögire sebinü kelir tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

IB 31'de yer alan cümlelerde *enğke {ava / avlanmaya}* *menğke {ava / avlanmaya}*, *enğın {avını}* ve *menğın {yiyeyeğini}* sözcükleri, *av / avcılık* konusunda; *bars kiyik {kaplan}* ve *uya {yuva}* sözcükleri de *doğa* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo o o

Bir tabıku **yüz** boltı. **Yüz** tabıku **ming** boltı. **Ming** tabıku **tümen** boltı tir. Ança bilingler: Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

IB 32'de yer alan cümlelerde *bir {bir}*, *yüz {yüz (sayı)}*, *ming {bin}* ve *tümen {on bin}* sözcükleri, *sayı* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmiş. Takı **ur**, katıgı **bā** tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

IB 33'te yer alan cümlelerde *kidiz* {keçe}, *sub* {su}, *sukmak* {sokmak}, *urmak* {vurmak} ve *bāmak* {bağlamak} sözcükleri, *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. **Yagıg sançmış.** **Köçürü konturu** kelir. Özi **süsi** ögire sebinü **ordusingaru** kelir, tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34'te yer alan cümlelerde *Kan* {Han / Hükümdar}, *sü* {ordu, savaş}, *yagı* {düşman}, *sançmak* {mızraklamak, bozguna uğratmak}, *köçürmek* {göçürtmek / göç ettirmek}, *konturmak* {kondurmak} ve *ordu* {kale / şehir} sözcükleri, *savaş* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo ooo ooooo

Er **süke** barmış. Yolta **atu** armış. Er **kugu kuşka** sokuşmuş. Kugu kuş kanatına urup anın kalıyu barıpan **öginge kanğınğa** tegürmüş. **Ögi kanğı** ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına erişirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

IB 35'te yer alan cümlelerde *sü* {ordu, savaş} ve *at* {at} sözcükleri, *savaş* konusunda; *at* {at} ve *kugu kuş* {kuğu kuşu} sözcükleri, *hayvan adları* konusunda; *ög* {anne} ve *kanğ* {baba} sözcükleri de *aile* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo ooo o

Bir karı öküzüg bilin biçe **kumursga** yimiş. Kamsayı umatın turur tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

IB 37’de yer alan cümlede *karı öküz* {yaşlı öküz} ve *kumursga* {karınca} sözcükleri, *hayvan adları* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo o ooo

Kamış āra kalmış. Tengri unamaduk. **Abınçu katun** bolzun tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

IB 38’de yer alan cümlede *abınçu* {cariye} ve *katun* {hatun / hükümdar eşi} sözcükleri, *kadın* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo oo oo

Tıgıg tertrü kişemiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kırını (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıdayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

IB 39’da yer alan cümlelerde *tertrü kişemek* {ters / çapraz kösteklemek} ve *kamşayu umatın turmak* {hareket edememek / kımıdayamamak} sözcükleri, *esaret* konusunda; *tıg* {doru / doru at / demir kırını} ve *tertrü kişemek* {ters / çapraz kösteklemek} (*Kösteklemek: Hayvanın ayağına köstek vurmak. Köstek: a. Koşulan atların tepmesini önlemek için kuskun kayışına eklenen kayış.* (Türkçe Sözlük, 2011: 1505)) sözcükleri de *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o oooo oooo

Talım urı yarın aç **yasıçin yalım kayag yara** uruḡan yalngusun yorıyur tir. Antag **alp** ermiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

IB 40’da yer alan cümlelerde *urı* {erkek / genç erkek}’nın özelliği olan *talım* {yırtıcı / savaşkan / cesur}, *yasıçin yalım kayag yarmak* {yassı uçlu ok ile yalçın kayaları yarmak / ikiye bölmek / aşmak} ve *alp* {yiğit / cesur / kahraman} sözcükleri,

kahramanlık konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo oo ooo

Ürüng esri ingek buzagulaçı bolmuş. **Ölgev men**, timiş. **Ürüng esri irkek buzagu** kelürmüş. **Idukluk** yaragay. **Ülügde** ozmiş tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

IB 41'de yer alan cümlelerde *ürüng esri ingek* {ak benekli inek} ve *ürüng esri irkek buzagu* {ak benekli erkek buzağı} sözcükleri, *hayvan adları* konusunda; *ölmek* {ölmek}, *idukluk* {kutlu / kutluluk} ve *ülüg* {talih / kader / kismet} sözcükleri de *dini inanç* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo o oooo

Uzun tonlug **idisin ayakın** kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. **İdisimte ayakımta** öngi kañça barır men? tir. Yana kelmiş. **İdisin ayakın** esen tükül bulmuş. Ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42'de yer alan cümlelerde *idış* {kap} ve *ayak* {fincan / kadeh} sözcükleri, *eşya / nesne* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo ooo ooo

Togan ügüz kuşu kuşlayu barmış. Utru **talım kara kuş** kopupan barmış tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 43)

{Bir şahin, su kuşu avlamaya gitmiş. (Ama) yırtıcı bir kartal yerinden uçup karşısına çıkmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 43)}

IB 43'te yer alan cümlelerde *togan* {doğan / şahin}, *ügüz kuşu* {ırmak / su kuşu} ve *talım kara kuş* {yırtıcı kartal} sözcükleri, *hayvan adları* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo oooo o

Togan kuş tenğriden kodı **tabışgan** tipen kapmış. **Togan kuş tırngakı** suçulunmuş yana tıtinmiş. **Togan kuşunğ tırngakı** ügüşüpen kalıyu barmış, **tabışgan terisi** üngüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

IB 44'te yer alan cümlelerde *togan kuş* {doğan / şahin} ve *tabışgan* {tavşan} sözcükleri, *hayvan adları* konusunda; *togan kuş tırngakı* / *togan kuşunğ tırngakı* {doğanın / şahinin tırnağı / pençesi} ve *tabışgan terisi* {tavşanın derisi} sözcükleri de *hayvan vücudu* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo ooo o

Kiyik oğlu men. **Otsuz subsuz** kaltı uyn? Neçük yorıym? tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

IB 45'te yer alan cümlelerde *kiyik oğlu* {geyik yavrusu}, *ot* {ot} ve *sub* {su} sözcükleri, *doğa* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. **Basınu** yimiş. Özin **tilkü** yimiş tir. Ança bilingler: Yab[ı]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

IB 46'da yer alan cümlelerde *tebe* {deve} ve *tilkü* {tilkü} sözcükleri, *hayvan adları* konusunda; *titig* {çamur} ve *basınmak* {batmak} sözcükleri de *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo o o

Er ümeleyü barmış. **Tengrike** sookuşmuş. **Kut kolmiş**. **Kut birmiş**. Agılıngta yılking bolzun! **Özüng uzun bolzun!** timiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağlında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 47'de yer alan cümlelerde *Tenğri* {Tanrı}, *kut kolmak* {kut istemek / dilemek}, *kut birmek* {kut vermek} ve *özü uzun bolmak* {ömrü uzun olmak} sözcükleri, *dini inanç* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oooo oooo ooo

Karı yol tenğri men. **Sınukınğın sapar men, üzükünğın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun** tir. Ança bilinğler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

IB 48'de yer alan cümlelerde *Karı yol tenğri* {Yaşlı yol tanrı}, *sınuk sapmak* {kırık onarmak / eklemek / bağlamak}, *üzük ulamak* {kesik eklemek / bitiştirmek}, *ilig itmek* {ülkeyi / devleti düzene sokmak} ve *edgüsü bolmak* {hayırlısı olmak} sözcükleri de *dini inanç* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o oooo ooo

Bars kiyik enğlevü menğlevü barmış. Ortu yirde **amgaka** sokuşmuş. **Esri amga** yalım kayaka ünüp barmış, ölümte ozmış. Ölümte ozupan ögire sebinü yoriyur tir. Ança bilinğ: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümünden kurtulmuş. Ölümünden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

IB 49'da yer alan cümlelerde *bars kiyik* {kaplan}, *amga* {yaban keçisi} ve *esri amga* {benekli yaban keçisi} sözcükleri, *hayvan adları* konusunda; *enğlemek* {(vahşi hayvan) ava çıkmak} ve *menğlemek* {yiyecek aramak} sözcükleri, *av / avcılık* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tigret, yazıg kodı yadrat. Tokuz kat **üçürgünğ** topulğınça teritzün tir. Ança bilinğler: Yab[l]ak ol. (IB 50)

{Demir kır atın kuyruğunu düğümle ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılıncaya kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

IB 50'de yer alan cümlelerde *tığ at {doru / doru at / demir kır}* ve *yazığ {kula (?) / kula at / yağız at}* sözcükleri, *hayvan adları* konusunda; *tığ at {doru / doru at / demir kır}* (*Doru: sf. 1. Gövdesi kızıl, ayakları ve yelesi koyu renkli olan, yağız (at). 2. Kızıl (at donu)* (Türkçe Sözlük, 2011: 706); *Demir kır: a. 1. Siyah, beyaz karışık griye yakın renkte at donu. 2. sf. Bu renkte olan (at)* (Türkçe Sözlük, 2011: 621)) ve *yazığ {kula (?) / kula at / yağız at}* (*Kula: a. 1. Gövdesi sarı veya kirli sarı renkte, yele, kuyruk ve bacağıın alt kısmındaki kılların koyu renkte olduğu at donu. 2. sf. Bu renkte olan (at)* (Türkçe Sözlük, 2011: 1518); *Yağız: sf. 1. Esmer. 2. Doru.* (Türkçe Sözlük, 2011: 2500-2501); *Yağız doru: sf. Kızıla çalan siyah tüyleri olan (at).* (Türkçe Sözlük, 2011: 2501); *Sarı yağız: a. hyv. b. Kula cinsi at.* (Türkçe Sözlük, 2011: 2038)) sözcükleri, *renk* konusunda; *tığ at {doru / doru at demir kır}*, *kudruk tügmek {kuyruk düğümlemek}*, *tigretmek {(at) son hızla koşturmak}*, *yazığ {kula (?) / kula at}* ve *üçürgü {teğelti / eyer keçesi (Teğelti: a. hlk. Binek hayvanlarında eyerin altına konuyan keçe}* (Türkçe Sözlük, 2011: 2299)) sözcükleri de *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. **Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım** ol. **Tagda** turupan menğileyür men. Ança bilinğler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlığım, kızıl kayalar kışlığım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

IB 51'de yer alan cümlelerde *talım kara kuş {yırtıcı kartal}*, *yaşıl kaya {yeşil kaya}*, *yaylag {yayla / yazlık}*, *kızıl kaya {kızıl kaya}*, *kışlag {kışlığım}* ve *tag {dağ}* sözcükleri, *doğa* konusunda; *kara {kara}*, *yaşıl {yeşil}* ve *kızıl {kızıl}* sözcükleri de *renk* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo o ooo

Er busuşlug, **tengri bulutlug** boltı. [**Bulut**] āra **kün tugmiş**, busanç āra menği kelmiş tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

IB 52’de yer alan cümlelerde *ten̄gri* {gök}, *bulutlġ* {bulutlu}, *bulut* {bulut} ve *kün tugmak* {gün / güneş doğmak} sözcükleri, *doġa* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduġu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo ooo oo

Boz bulut yorıdı, **bodun** üze **yagdı**. **Kara bulut** yorıdı, kamag üze **yagdı**. **Tarıġ bişdi**; **yāş ot ündi**; **yulkıka kişike** edgü boltı tir. An̄ça bilinġler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

IB 53’te yer alan cümlelerde *boz bulut* {boz bulut}, *bodun* {halk}, *yagmak* {yağmak}, *kara bulut* {kara bulut}, *tarıġ bişmek* {ekinlerin olgunlaşması}, *yāş ot ünme* {taze otların / yaş otların çıkması}, *yulki* {at / at sürüsü; hayvan} ve *kişi* {kişi / insan} sözcükleri, *doġa* konusunda; *boz* {boz / gri} ve *kara* {kara} sözcükleri de *renk* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduġu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o ooo o

Kul sabı **begin̄gerü ötünür**, kuzgun sabı **ten̄gri gerü yalbarur**. Üze **Ten̄gri** eşidti, asra kişi bilti tir. An̄ça bilinġ: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı’ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

IB 54’te yer alan cümlelerde *kul* {kul / köle}, *beg* {bey}, *ötünmek* {rica etmek / yalvarmak} sözcükleri, *siyaset* konusunda; *Ten̄gri* {Tanrı} ve *yalbarmak* {yalvarmak} sözcükleri de *dini inanç* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduġu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo o oooo

Alp er oġlı **süke** barmış. **Sü** yirinte **erklġ sabcı** törütmüş tir. Ebin̄gerü kelser özi ātanmış, ögrün̄çülüġ, **atu** yitiglig kelir tir. An̄ça bilinġler: An̄yig edgü [ol]. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oġlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doġru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

IB 55’te yer alan cümlelerde *alp* {yiğit / cesur / kahraman}, *sü* {ordu, savaş} ve *erklġ sabcı* {güçlü / kudretli haberci}, *at* {at} sözcükleri, *savaş* konusunda; *alp* {yiğit / cesur / kahraman} ve *erklġ* {güçlü / kudretli} sözcükleri de *kahramanlık* konusunda

aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o ooo oo

Ügringe kutlug **adgır** men. **Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım**. An̄a turuḡan menḡileyür men tir. An̄a bilinḡler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevzlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

IB 56'da yer alan cümlelerde *ügür {sürü}*, *adgır {aygır}*, *yagak ıgaç {cevizlikler / ceviz ağaçları}*, *yaylag {yayla / yazlık}*, *kuşlug ıgaç {kuşlu ağaçlar}* ve *kışlag {kışlığım}* sözcükleri, *doğa* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o oo oo

Kanıḡı **ölmis**, köḡeki tonḡmiş. Kanḡı nelük **ölgev ol**? Beglig ol. Köneki nelük tonḡgay? Küneşke olurur ol. An̄a bilinḡler: Bu **ırk** başınta āz **emgeki** bar; kin yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin dunsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57'de yer alan cümlelerde *ölmek {ölmek}* ve *ırk {fal}* sözcükleri, *dini inanç* konusunda; *ölmek {ölmek}* ve *emgek {acı / keder}* sözcükleri de *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo oo ooo

Oglu öğinte kaḡınta öbkelepen tezipeḡ barmış. Yana sakınmış, kelmiş. **Ögüm** ötin alayın, **kaḡım** sabın tınḡlayın, tip kelmiş tir. An̄a bilinḡler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oḡlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öḡüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58'de yer alan cümlelerde *og(u)l {oḡul / evlat / yavru}*, *ög {anne}* ve *kaḡ {baba}* sözcükleri de *aile* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo oo ooo

Yulka tegmişig yıdıtmayın, **ayka** tegmişig artatmayın; edgüsü bolzun tir. An̄a bilinḡler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmiş kokutmayayım, bir aya erişmiş bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

IB 59'da yer alan cümlelerde *yıl* {yıl} ve *ay* {ay} sözcükleri, *zaman* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. **Bedlük] tiz üye ünüpen möngrevür men.** Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti. Antag **küclüg** men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatalı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkarak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

IB 60'ta yer alan cümlelerde *sıgun kiyik* {erkek geyik}'in özelliği olan *tokuz arlı* {tokuz çatalı (boynuzu olan)} ve *tiz* {diz} sözcükleri, *hayvan vücudu* konusunda; *bedük tiz üye ünüp möngremek* {yüksek dizlerinin üstüne çıkıp böğürmek / yüksek dizlerinin üstünde doğrularak böğürmek} ve *küclüg* {güçlü / kuvvetli} sözcükleri, *kahramanlık* konusunda; *tokuz arlı sıgun kiyik* {tokuz çatalı boynuzu olan erkek geyik} ve *möngremek* {(geyik) böğürmek} sözcükleri de *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o oooo ooo

Turnya kuş tüşnekinge konmiş. Tuymatın **tuzakka ilinmiş.** **Uça umatın olurur** tir. Ança bilingler: Yab[1]ak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneğine konmuş. Farkına varmadan tuzağa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

IB 61'de yer alan cümlelerde *turnya kuş* {turna kuşu}, *tüşnek* {tünek}, *konmak* {konmak} ve *uçmak* {uçmak} sözcükleri, *doğa* konusunda; *tuzak* {tuzak} ve *ilinmek* {takılmak} sözcükleri, *av / avcılık* konusunda; *konmak* {konmak}, *uçma umamak* {uçamamak} ve *olurmak* {oturmak / durmak} sözcükleri de *hareket* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

ooo o oo

Yargun kiyik men. **Yaylag tagıma** agıpan **yaylayur** turur men. Mengilig men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık dağıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

IB 62’de yer alan cümlelerde *yargun kiyik* {*yargun denilen bir geyik*}, *yaylag tag* {*yazlık dağ*} ve *yaylamak* {*yaylamak / yazı geçirmek*} sözcükleri, *doğa* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. **Sagır** içre elik kiyik kirmiş. Eligin **tutmiş**. **Kara kamag süsi** ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

IB 63’te yer alan cümlelerde *Kanlık süsi* {*Han’ın ordusu / askerleri*} ve *kara kamag süsi* {*(Han’ın) avam / alt tabakadan olan sıradan ordusu / askerleri*} sözcükleri, *askeri sınıflandırma* konusunda; *ab* {*av*}, *sagır* {*av yeri / av alanı / avlak*} ve *tutmak* {*tutmak*} sözcükleri de *av / avcılık* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

o oooo ooo

Kök boymul togan kuş men. **Körüklüg kayaka konupan** küzleyür men, **yagaklıg tograk** üze **tüşüpen yaylayur men** tir. Ança bilingler: Anıyg edgü ol. (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

IB 64’te yer alan cümlelerde *kök baymul togan kuş* {*ak boyunlu gri bir şahin*}, *körüklüg kaya* {*manzaralı kaya*}, *konmak* {*konmak*}, *yagaklıg tograk* {*cevizli kavak (ağacı)*}, *tüşmek* {*inmek / konmak*} ve *yaylamak* {*yaylamak / yazı geçirmek*} sözcükleri, *doğa* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

oo ooo ooo

Semiz at agzı katıg boltı. **İdisi** umaz tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 65)

{Semiz atın ağzı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

IB 65'te yer alan cümlelerde *semiz* {*semiz* (*Semiz: sf. 1. Şişman. 2. Eti, yağı çok olan, tavlı.* (Türkçe Sözlük, 2011: 2064))}, *at* {*at*}, *agız* {*ağız*} ve *idi* {*sahip*} sözcükleri, *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Amı amrak oğlanım, ança bilıngler: Bu **irk bitig** edgü ol. Ançıp alku kentü **ülügi erklig** ol. (IB 66)

{Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}

IB 66'da yer alan cümlelerde *irk bitig* {*fal kitabı*}, *ülüg* {*talih / kader / kısmet*} ve *erklig* {*güçlü / kudretli*} sözcükleri, *dini inanç* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-gün-tan manıstantakı kiçig di[n]tar burua guru eşid[ip] içimiz isig Sangun İtaçuk üçün bitidim. (IB 67)

{Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürüt), mürşit kahinden işitip, ağabeyimiz aziz Sangun İtaçuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)}

IB 67'de yer alan cümlede *bars* {*kaplan*}, *yıl* {*yıl*} ve *ay* {*ay*} sözcükleri, *zaman* konusunda; *ekinti* {*ikinci*} ve *biş yigirmike* {*on beş*} sözcükleri, *sayı* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

1.1.2.1.5. Zaman, Görünüş, Kip

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümleler *zaman*, *görünüş* ve *kip* yönünden incelenmiştir.

oo oo oo

Tensi men. Yarın kiçe altun örgin üze olurüpan menğileyür **men.** Ança bilıngler: **Edgü ol.** (IB 1)

{Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

IB 1'de yer alan cümlelerde yazar, *Tensi men* {*Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum)*} isim cümlesi ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman* -(X)r eki ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal

olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tenğri men. Yarın kiçe eşür **men.** Utru eki yalığ kişi oğlın sokuş**miş**; kişi kork**miş**. “Korkma**Ø!**” **timiş**, “Kut bir**gey men!**” **timiş**. Ança bil**ing**: **Edgü ol.** (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

IB 2’de yer alan cümlelerde yazar, *Āla atlıg yol tenğri men {Alaca atlı yol tanrısıyım}* isim cümlesi ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Duyulan geçmiş zaman -miş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki Ø* ile korku konusunda uyarıda bulunmuştur. *Gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye *sonralık* anlamı katmıştır. *Emir 2. çokluk kişi eki -ng* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar **men.** sebdükimin yiyür **men.** **Antag küçlüg men.** Ança bil**ingler:** **Edgü ol.** (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

IB 3’te yer alan cümlelerde yazar, *Altun kanatlıg talım kara kuş men {Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım}* ve *Antag küçlüg men {Onca güçlüyüm}* isim cümleleri ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o o o

Ürüng esri togan kuş men. Çıntan ıgaç üze olurūpan menğileyür **men.** Ança bil**ingler:** **[Edgü ol].** (IB 4)

{Ak benekli şahin kuşuyum. Sandal ağacı üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 4)}

IB 4'te yer alan cümlelerde yazar, *Ürüng esri toğan kuş men {Ak benekli şahin kuşuyum}* isim cümlesi ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo oooo oo

Beg er yuntıngaru bar**miş**: Āk bisi kulunla**miş**. Altun tuyuglug adgırlık yara**gay**. Tebesıngerü bar**miş**: Ürüng ingeni botula**miş**. Altun budl(a)lug bugralık yara**gay**. Ebingerü bar**miş**: Üçünç kunçuyı urılan**miş**. Beglik yara**gay** tir. Mengilig beg er**miş**. [Ança bil**ingler**:] An**yıg** edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

IB 5'te yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye *sonralık* anlamının yanında *beklenti* anlamı da katmıştır. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın çok iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *An**yıg** edgü ol {Çok iyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo oo o

Adıgılı tonğuzlı ārt üze soku**miş** er**miş**. Adıgıng karnı yarıl**miş**, tonğuzung azığı sın**miş** tir. Ança bil**ing**: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) dağ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

IB 6'da yer alan cümlelerde yazar, *birleşik fiil çekimindeki duyulan geçmiş zamanın rivayeti -mİş er**mİş** eki* ile cümleye *bitmişlik* anlamının yanında eylemin geçmişte *uzak bir zamanda gerçekleştiğini* de belirtmiştir. Çünkü *duyulan geçmiş zamanın rivayeti -mİş er**mİş** eki*, geçmişte meydana gelmiş bir eylemden daha önce gerçekleşmiş olan eylemi anlatmak için kullanılmaktadır (Tekin, 2016: 174). Yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ng* ile bu falın kötü bir

fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Yablak ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo o oo

Er terkleyü kelir. Edgü söz sab elti kelir tir. Ança bilin^gler: Edgü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

IB 7'de yer alan cümlelerde yazar, *-I / -U kel-ir (Zarf fiil eki+kelmek fiili-geniş zaman -(X)r eki* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -n^gler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yulØ [in]intin, başımın yulØ ebintin tir. Ança bilin^gler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8'de yer alan cümlelerde yazar, *Altun başlıg yılan men {Altın başlı yılanım}* isim cümlesi ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki Ø* ile karşısındaki kişiye *yolması / koparması / kesmesi* gerektiği konusunda *büyüklik taslayarak küçümseme* ifadesinde bulunmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -n^gler* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Yablak ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katınga tegi kalmaduk, bükinge tegi kodmadluk tir. Ança bilin^gler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

IB 9'da yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ve *olumsuz yapıdaki -mADOk geçmiş zaman eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. Çünkü, olumsuz eylem gövdelerine eklenen *-DOk geçmiş zaman ekinin -mAdOk* şekli ile *duyulan geçmiş zaman -mİş ekinin olumsuz yapısı* aynı görevde kullanılmaktadır (Tekin, 2016: 168). Nalbant (2002), *-DUk ekli görülen geçmiş zaman çekiminin -DI zaman eki+ok edatı* şeklinde oluştuğunu belirtmektedir. Bu bakış açısıyla düşünüldüğünde *ok / ök edatı* bir

petiştirme edatı olduğu için (Tekin, 2016: 147) yazar, cümleye *bitmişlik* anlamının yanında *pekiştirme* anlamı da katmıştır. Yazar, *geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -n̄gler* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Yablak ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo oooo oo

Esnegeŋ bars men. Kamuş āra başım. Antaŋ alp men, erdemliŋ men. Ança **bilinŋler:** (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

IB 10'da yer alan cümlelerde yazar, *Esnegeŋ bars men {Esneyip duran kaplanım}*, *Kamuş āra başım {Kamışlar arasında başım}* ve *Antaŋ alp men, erdemliŋ men {Onca cesur (ve) onca erdemliyim}* isim cümleleri ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -n̄gler* ile bu falın durumu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. Metnin son kısmı eksik olduğu için okuyucu, falın durumu hakkında bilgi sahibi olamamaktadır.

ooo oooo oooo

Sarıg atlıŋ sabçı, yazıŋ atlıŋ yalabaç edgü söz sab elti **kelir tir.** Ança **bilin:** **Edgü ol.** (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) çok iyidir. (IB 11)}

IB 11'de yer alan cümlelerde yazar, *-I / -U kel-ir (Zarf fiil eki+kelmek fiili-geniş zaman -(X)r eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -n̄* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo oooo ooo

Er abka **barmiş.** Tagda **kamılmış.** Tenŋride Erklig **tir.** Ança **bilinŋler:** **Yabız ol.** (IB 12)

{Adam(ın biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

IB 12'de yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mIş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir*

2. *çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Yabız ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo oooo ooo

Tengrilig kurtga yurtta kal**miş**. Yağlıg kamaç bulupan yalgayu **tirilmiş**, ölümdede **ozmiş** tir. Ança bil**ingler**: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (IB 13)}

IB 13'te yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ve *-I / -U tiril-miş (Zarf fiil eki+tirilmek fiili-duyulan geçmiş zaman -mİş eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın durumu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. Metnin son kısmı eksik olduğu için okuyucu, falın durumu hakkında bilgi sahibi olamamaktadır.

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bā**miş**. “Katıgtı **bāØ**, edgüti **bāØ!**” tir. Ança bil**ingler**: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

IB 14'te yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki Ø* ile kişiye sıkıca bağlama konusunda *uyarıda* bulunmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın durumu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. Metnin son kısmı eksik olduğu için okuyucu, falın durumu hakkında bilgi sahibi olamamaktadır.

o oooo o

Üze tuman tur**dı**, asra toz tur**dı**. Kuş og(l)ı uça **āztı**, kiyik og(l)ı yügürü **āztı**, kişi og(l)ı yoriyu **āztı**. Yana Tengri kutında üçünç yılda kop esen tükel körüş**miş**. Kop ögirer sebin**ür** tir. Ança bil**ingler**: **Edgü ol**. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lutfu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

IB 15'te yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki*, *-A / -U āztı (Zarf fiil eki+āzmaq fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesi ve

duyulan geçmiş zaman -mİş eki ile bitmişlik ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki ile bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o ooo ooo

Toruk at semrittî. Yirin öpen yügürü **barmış**. Utru yirde ogrı sookuşup tutuğan min**miş**. Yilinge, kudursuginga tegi yagrıpan **kamşayu umatın turur tir**. Ança bil**ing**: **Yablak ol**. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

IB 16'da yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki, -I / -U barmış (Zarf fiil eki+barmak fiili-duyulan geçmiş zaman -mİş eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle ve *duyulan geçmiş zaman -mİş eki ile bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Kamşamak fiili-U Zarf fiil eki+Umak fiili-mAdIn Zarf fiil eki+turmak yardımcı fiili-geniş zaman -(X)r eki* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki ile bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ng* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Yablak ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp öngüp turu **kalmış**. Tengri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yoriyu barıpan, sub içipen, yāş yipen ölümde oz**miş tir**. Ança bil**ingler**: **Edgü ol**. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

IB 17'de yer alan cümlelerde yazar, *-I / -U kal-mış (Zarf fiil eki+kalmak fiili-duyulan geçmiş zaman -mİş eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle ve *duyulan geçmiş zaman -mİş eki ile bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki ile bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol tir. Ança bilîngler: **Anyığ edgü ol.** (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

IB 18’de yer alan cümlelerde yazar, *Kerekü içi ne teg ol? {Çadırın içi nasıl?}, Tügünüki ne teg ol? {Bacası nasıl?}, Közünüki ne teg? {Penceresi nasıl?}, Körüglüg ol {Manzaralı}, Egni ne teg? {Çatısı nasıl?}, Edgü ol {İyidir}, Bağışı ne teg? {İpleri nasıl?}, Bar ol {Var} ve Anyığ edgü ol {Çok iyidir}* şeklindeki isim cümleleri ile *bildirme* anlamı katmıştır. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın çok iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur.

ooo o oooo

Åk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke idmıs tir. KorkmaØ, edgüti ötünØ; ayınmaØ, edgüti yalbarØ! tir. Ança bilîng: **Edgü ol.** (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

IB 19’da yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki Ø* ile korku ve yalvarış konusunda uyarıda bulunmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ng* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüng köpükümin saçar men. Üze tengrike tegir, asra yirke kirür tir. Udımag odguru, yatıglıg turguru yorıyur men. **Antag küclüg men.** Ança bilîngler: **Edgü ol.** (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçırım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırırm. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20’de yer alan cümlelerde yazar, *Titir bugra men {Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim}* ve *Antag küclüg men {Onca güçlüyüm}* isim cümleleri ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng tir. Ança biling: **[Edgü ol]** (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal iyidir) (IB 21)}

IB 21'de yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki ile bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ng* ile heyecan, bakış ve ürkme konusunda *uyarıda* bulunmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki ile bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ng* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo o o

Uzun tonlug közüngüsin kölke içginmuş. Yarın yangrayur, kiçe kengrenür, tir. Ança bilingler: **Munğlug ol; anyıg yablak ol.** (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

IB 22'de yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki ile bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki ile bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın üzücü ve çok kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Munğlug ol; anyıg yablak ol {(Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo oooo oooo

Oglañ kekük tezekin bultu. Çekik, etiñg kutlug bolzun tir. Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 23)

{(Bir) oğlan kartal tezeğini buldu. Tarla kuşu, etin kutlu olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 23)}

IB 23'te yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki ile bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 3. tekil kişi eki -zun* ile *uyarı* anlamından farklı olarak *iyi dilekte bulunma* anlamı katmıştır. *Geniş zaman -(X)r eki ile bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

IB 24'te yer alan cümlelerde yazar, *geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye *sonralık* anlamının yanında *endişe* anlamı da katmıştır. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Yabız ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo o ooo

Eki öküzüg bir bukursıka kölmiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

IB 25'te yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Kamşamak fiili-U Zarf fiil eki+Umak fiili-mAdIn Zarf fiil eki+turmak yardımcı fiili-geniş zaman -(X)r eki* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ng* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Yablak ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o oo oooo

Tang taŋglardı, udu yir yarudı, udu kün tugdı. Kamag üze yaruk boltı tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

IB 26'da yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki* ve *isim+bol-tı (isim+bolmak yardımcı fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki)* şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ng* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo oo oooo

Bay er koñyî ürküpen barmış. Börike sookuşmış. Böri agzı emsimiş. **Esen tüükel bolmış tir.** Ança bilîngler: **Edgü ol.** (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

IB 27'de yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ve *isim+bol-miş (isim+bolmak yardımcı fiili- duyulan geçmiş zaman -mİş eki)* şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o oo

Kan olurupan ordu yapmış. İli turmuş. Tört bulungtaki edgüsi uyuru tirilipen menğileyür, bedizleyür tir. Ança bilîngler: **Edgü ol.** (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

IB 28'de yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisinin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisinin utuzmaduk, yana tokuz on boş koñy utmuş. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. Ança bilîngler: **Edgü ol.** (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştta) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29'da yer alan cümlelerde yazar, *-gAll bar-miş (Zarf fiil eki+barmak fiili- duyulan geçmiş zaman -mİş eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle, *olumsuz yapıdaki -mADOk* geçmiş zaman eki ve *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. Çünkü, olumsuz eylem gövdelerine eklenen *-DOk* geçmiş zaman ekinin *-mAdOk* şekli ile *duyulan geçmiş zaman -mİş ekinin olumsuz yapısı* aynı görevde

kullanılmaktadır (Tekin, 2016: 168). Nalbant (2002), *-DUK ekli görülen geçmiş zaman çekiminin -DI zaman eki+ok edatı* şeklinde oluştuğunu belirtmektedir. Bu bakış açısıyla düşünüldüğünde *ok / ök edatı* bir *pekiştirme edatı* olduğu için (Tekin, 2016: 147) yazar, cümleye *bitmişlik* anlamının yanında *pekiştirme* anlamı da katmıştır. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo oo oooo

Çıgany er oğlu kazançka barmış. Yolu yaramış. **Ögire sebinü kelir tir.** Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

IB 30'da yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *-A / -U kel-ir (Zarf fiil eki+kelmek fiili-geniş zaman -(X)r eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo oooo o

Bars kiyik engke mengke barmış. Engin mengin bulmuş. Bulupan uyasıngaru **ögire sebinü kelir tir.** Ança biling: **Edgü ol.** (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

IB 31'de yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *-A / -U kel-ir (Zarf fiil eki+kelmek fiili-geniş zaman -(X)r eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ng* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo o o

Bir tabıku yüz boltu. Yüz tabıku ming boltu. Ming tabıku tümen boltu tir. Ança bilingler: **Asıgı bar; edgü ol.** (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

IB 32’de yer alan cümlelerde yazar, *isim+bol-tı* (*isim+bolmak yardımcı fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki*) şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın yararlı ve iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur *Asığı bar; edgü ol {Yararı var, (bu fal) iyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmiş. Takı urØ, katıgdı bāØ tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

IB 33’te yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki Ø* ile kişiye daha fazla vurma ve sıkıca bağlama konusunda *uyarıda* bulunmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Yablak ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo oooo oo

Kan süke barmiş. Yağig sançmiş. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusingaru kelir, tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34’te yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *-U kel-ir (Zarf fiil eki+kelmek fiili-geniş zaman -(X)r eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo ooo oooo

Er süke barmiş. Yolta atı armiş. Er kugu kuşka sokuşmiş. Kugu kuş kanatınga urup anın kalıyu barıpan öginge kangınga tegürmiş. Ögi kağı ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına eriştirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

IB 35'te yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki ile bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki ile bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o o oooo

Üküş atlıg ögrünçünğ yook; kobı atlıg korkünçünğ yook, uçruglug kutunğ yook tir. Ança **bilinğler: Anyıg yablak ol.** (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

IB 36'da yer alan cümlelerde yazar, *Üküş atlıg ögrünçünğ yook* {(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok}, *Kobı atlıg korkünçünğ yook* {(Sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok} ve *Uçruglug kutunğ yook* {Uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok} isim cümleleri ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki ile bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın çok kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Anyıg yablak ol {Çok kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo ooo o

Bir karı öküzü bilin biçe kumursga **yimiş. Kamsayı umatın turur** tir. Ança **bilinğler: Yablak ol.** (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

IB 37'de yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki ile bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Kamşamak fiili-U Zarf fiil eki+Umak fiili-mAdIn Zarf fiil eki+turmak yardımcı fiili-geniş zaman -(X)r eki* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki ile bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Yablak ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo o ooo

Kamış āra kalmiş. Tengri unamaduk. Abınçu katun bolzun tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

IB 38’de yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki ve olumsuz yapıdaki -mADOk geçmiş zaman eki ile bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. Çünkü, olumsuz eylem gövdelerine eklenen *-DOk geçmiş zaman ekinin -mAdOk* şekli ile *duyulan geçmiş zaman -mİş ekinin olumsuz yapısı* aynı görevde kullanılmaktadır (Tekin, 2016: 168). Yazar, *emir 3. tekil kişi eki -zun* ile *uyarı* anlamının yanında *öneri* anlamı da katmıştır. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo oo oo

Tıgıg tertrü kişemiş. Kamsayı umatın turur tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kırık (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

IB 39’da yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki ile bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Kamşamak fiili-U Zarf fiil eki+Umak fiili-mAdIn Zarf fiil eki+turmak yardımcı fiili-geniş zaman -(X)r eki* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Yablak ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o oooo oooo

Talım urı yarın açā yasıçin yalım kayag yara urūpan yalngusun yorizur tir. Antag alp ermiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

IB 40’da yer alan cümlelerde yazar, *geniş zaman -(X)r eki ile bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *İsim+er-miş (isim+ermek yardımcı fiili- duyulan geçmiş zaman -mİş eki)* şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ile *bitmişlik* ifadesinin aksine *bitmemişlik* ifadesi oluşturarak *abartı* anlamı katmıştır. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal

olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo oo ooo

Ürüng esri ingek buzagulaç**ı bolmiş**. Ölgey men, **timiş**. Ürüng esri irkek buzağı kelür**miş**. İdukluk yaragay. Ülügde oz**miş** tir. Ança bil**ing**: **Edgü ol**. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

IB 41'de yer alan cümlelerde yazar, *birleşik fiil çekimindeki gelecek zamanın rivayeti -çI bolmiş eki* ile cümleye *şimdi / o anda olma* anlamı katmıştır. *Duyulan geçmiş zaman -miş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Ölgey men {Öleceğim}* cümlesindeki *gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye *ihtimal* anlamı katarken, *İdukluk yaragay {(Ona) Kutlu olmak yaraşır}* cümlesindeki *gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye *beklenti* anlamı katmıştır. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ng* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan bar**miş**. Yana edgüti sakın**miş**. İdişimte ayakımta öngi kaç**ı** bar**ır men**? tir. Yana kel**miş**. İdişin ayakın esen tük**el bulmiş**. Öğir**er** sebin**ür** tir. Ança bil**ingler**: **Edgü ol**. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42'de yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -miş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo ooo ooo

Togan ügüz kuşu kuşlay**u barmış**. Utru talım kara kuş kopupan bar**miş** tir. Ança bil**ingler**: **Yablak ol**. (IB 43)

{Bir şahin, su kuşu avlamaya gitmiş. (Ama) yırtıcı bir kartal yerinden uçup karşısına çıkmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 43)}

IB 43'te yer alan cümlelerde yazar, *-U bar-miş* (*Zarf fiil eki+barmak fiili- duyulan geçmiş zaman -mİş eki*) şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesi ve *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Yablak ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmiş. Togan kuş tırngakı suçulunmiş yana titinmiş. Togan kuşunğ tırngakı ügüşüpen kalıu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yögürü barmış. Antag tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

IB 44'te yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ve *-U bar-miş* (*Zarf fiil eki+barmak fiili- duyulan geçmiş zaman -mİş eki*) şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesi ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Yabız ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo ooo o

Kiyik oğlu men. Otsuz subsuz kaltı uyun? Neçük yorıyun? tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

IB 45'te yer alan cümlelerde yazar, *Kiyik oğlu men {Geyik yavrusuyum}* isim cümlesi ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 1. tekil kişi -yın eki* ile *endişe* ve *korku* anlamı katmıştır. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Yabız ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimış. Özin tilkü yimış tir. Ança bilingler: Yab[ı]lak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

IB 46'da yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -nġler* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Yablak ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tenġrike sookuşmuş. Kut kolmiş. Kut birmiş. Ağılıngta yılking bolzun! Özüng uzun bolzun! tmiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 47'te yer alan cümlelerde yazar, *-U bar-miş (Zarf fiil eki+barmak fiili-duyulan geçmiş zaman -mİş eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesi ve *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 3. tekil kişi eki -zun* ile uyarı anlamından farklı olarak *iyi dilekte bulunma* anlamı katmıştır. *Emir 2. çokluk kişi eki -nġler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oooo oooo ooo

Karı yol tenġri men. Sınukingın sapor men, üzüküingın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsü bolzun tir. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

IB 48'de yer alan cümlelerde yazar, *Karı yol tenġri men {Yaşlı yol tanrısıyım}* isim cümlesi ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesinin aksine *bitmemişlik* ifadesi oluşturarak *üstünlük* anlamı katmıştır. *Emir 3. tekil kişi eki -zun* ile uyarı anlamından farklı olarak *iyi dilekte bulunma* anlamı katmıştır. *Emir 2. çokluk kişi eki -nġler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o oooo ooo

Bars kiyik enġleyü menġleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmuş. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümtte ozmuş. Ölümtte ozupan ögire sebinü yorıyur tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

IB 49'da yer alan cümlelerde yazar, *-U bar-miş (Zarf fiil eki+barmak fiili- duyulan geçmiş zaman -mİş eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesi, *duyulan geçmiş zaman - mİş eki* ve *-(X)p bar-miş (Zarf fiil eki+barmak fiili- duyulan geçmiş zaman -mİş eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesi ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *-A / -U yorı-yur (Zarf fiil eki+yorumak fiili- geniş zaman -(X)r eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -nġ* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tigretØ, yazıg kodı yadratØ. Tokuz kat üçürgüng topulgınça teritzün tir. Ança bilingler: Yabllak ol. (IB 50)

{Demir kır atın kuyruğunu düğümle ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılncaya kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

IB 50'de yer alan cümlelerde yazar, *emir 2. tekil kişi eki Ø* ve *emir 3. tekil kişi eki -zun* ile *acımasızlık* anlamı katarak *uyarıda* bulunmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -nġler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan menġileyür men. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlığım, kızıl kayalar kışlığım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

IB 51'de yer alan cümlelerde yazar, *Talım kara kuş men {Yırtıcı kartalım}* ve *Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol {Yeşil kayalar yazlığım, kızıl kayalar kışlığım}* şeklindeki isim cümleleri ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -nġler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo o 000

Er busuşlug, tengri bulutlug bolttı. [Bulut] āra kün tugmiş, busañ āra menġi kelmiş tir. Anġa bilingler: Edgü ol. (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

IB 52’de yer alan cümlelerde yazar, *isim+bol-tı (isim+bolmak yardımcı fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki)* şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ve *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -nġler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo 000 oo

Boz bulut yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulut yorıdı, kamaġ üze yagdı. Tarıġ bişdi; yāş oġ ündi; yilkıka kişike edgü bolttı tir. Anġa bilingler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

IB 53’te yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki* ve *isim+bol-tı (isim+bolmak yardımcı fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki)* şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -nġler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o 000 o

Kul sabı beginġerü ötünür, kuzgun sabı tengrigerü yalbarur. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti tir. Anġa biling: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı’ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

IB 54’te yer alan cümlelerde yazar, *geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Görülen geçmiş zaman -DI eki* ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -nġ* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo o 0000

Alp er oğlu süke barmiş. Sü yirinte erklig sabçı törütmiş tir. Ebingerü kelser özi atanmiş, ögrünçülüğ, atı yitiglig kelir tir. Ança bilingler: Anyığ edgü lol. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

IB 55'te yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -miş eki* ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Şart eki -sAr* ile *koşul* anlamı katmıştır. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın çok iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Anyığ edgü ol {Çok iyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o ooo oo

Ügrinçe kutlug adgır men. Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Anta turupan mengileyür men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

IB 56'da yer alan cümlelerde yazar, *Ügrinçe kutlug adgır men {Sürüsü ile mutlu bir aygırım}*, *Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım {Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım}* isim cümleleri ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o oo oo

Kanığı ölmiş, köngeki tongmiş. Kanğı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük tonggay? Küneşke olurur ol. Ança bilingler: Bu ırk başınta āz emgeki bar; kin yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57'de yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -miş eki* ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye *ihtimal vermeme* anlamı katmıştır. *Beglig ol {Beydir o}* isim cümlesi ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın önce biraz acı ifade etmesi ve sonra yine iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur.

oo oo ooo

Oglu öğinte kaᅇginta öbkelepen tezipeᅇn barmiş. Yana sakınmiş, kelmiş. Öğüm ötin alayın, kaᅇgim sabın tıᅇglayın, tip kelmiş tir. Anᅇa bilingler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oᅇlu babasına anasına öfkelenerek kaᅇıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öᅇdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58'de yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ve *-(X)p kelmiş (Zarf fiil eki+kelmek fiili-duyulan geçmiş zaman -mİş eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesi ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 1. tekil kişi -yın eki* ile *pişmanlık* anlamı katmıştır. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ᅇngler* ile bu falın iyi bir fal olduᅇu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsi bolzun tir. Anᅇa bilingler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmişî kokutmayayım, bir aya erişmişî bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

IB 59'da yer alan cümlelerde yazar, *emir 1. tekil kişi -yın eki* ile *dikkat çekme* ve *uyarı* anlamında bulunmuştur. *Emir 3. tekil kişi eki -zun* ile *uyarı* anlamından farklı olarak *iyi dilekte bulunma* anlamı katmıştır. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ᅇngler* ile bu falın iyi bir fal olduᅇu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möᅇgreyür men. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti. Antag küçlüᅇ men tir. Anᅇa bilingler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyiᅇim. Yüksek dizlerimin üstüne ᅇıkarak böᅇürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoᅇlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

IB 60'ta yer alan cümlelerde yazar, *Tokuz arlı sıgun kiyik men {Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyiᅇim}* ve *Antag küçlüᅇ men {Onca güçlüyüm}* isim cümleleri ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Görülen geçmiş zaman -DI eki* ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Emir*

2. *çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o oooo ooo

Turnya kuş tüşnekinge konmiş. Tuymatın tuzakka ilinmiş. Uca umatın olurur tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneğine konmuş. Farkına varmadan tuzağa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

IB 61’de yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Uçmak fiili-A Zarf fiil eki+Umak fiili-mAdIn Zarf fiil eki+olurmak yardımcı fiili-geniş zaman -(X)r eki* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesiyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Yablak ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

ooo o oo

Yargun kiyik men. Yaylag tagıma agıpan yaylayur turur men. Mengilig men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık dağıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

IB 62’te yer alan cümlelerde yazar, *Yargun kiyik men {Yargun denilen hayvanım}* ve *Mengilig men {Mutluyum}* isim cümleleri ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Fiil-geniş zaman -(X)r eki+turmak yardımcı fiili-geniş zaman -(X)r eki* şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ile de *bitmemişlik* ifadesinin yanı sıra *bildirme* anlamı katmıştır. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya uyarıda bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmmiş. Eligin tutmiş. Kara kamağ süsi ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

IB 63’te yer alan cümlelerde yazar, *duyulan geçmiş zaman -mİş eki* ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir*

2. *çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Edgü ol {İyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

o oooo ooo

Kök boymul togan kuş men. Körüklüg kayaka konupan küzleyür ***men***, yağaklıg tograk üze tüşüpen yaylayur ***men*** tir. Ança bilingler: ***Anyig edgü ol.*** (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

IB 64'te yer alan cümlelerde yazar, *Kök boymul togan kuş men {Ak boyunlu gri bir şahinim}* isim cümlesi ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın çok iyi bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Anyig edgü ol {Çok iyidir}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

oo ooo ooo

Semiz at agzı ***katig bolti.*** İdisi ***umaz*** tir. Ança bilingler: ***Yablak ol.*** (IB 65)

{Semiz atın ağzı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

IB 65'te yer alan cümlelerde yazar, *isim+bol-tı (isim+bolmak yardımcı fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki)* şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ile *bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ve *olumsuz şekli -mAz eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu falın kötü bir fal olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Yablak ol {Kötüdür}* isim cümlesi ile de *bildirme* anlamı katmıştır.

Amtı amrak oğlanım, ança bilingler: ***Bu ırk bitig edgü ol.*** ***Ançıp alku kentü ülügi erklig ol.*** (IB 66)

{Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}

IB 66'da yer alan cümlelerde yazar, *emir 2. çokluk kişi eki -ngler* ile bu Irk Bitig adlı fal kitabının iyi bir kitap olduğu konusunda okuyucuya *uyarıda* bulunmuştur. *Ançıp alku kentü ülügi erklig ol {Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir}* isim cümlesi ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur.

Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-gün-tan manıstantakı kiçig di[n]tar burua guru eşid[ip] içimiz isig Sangun İtaçuk üçün bitidim. (IB 67)

{Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürüt), mürşit kahinden işitip, ağabeyimiz aziz Sangun İtaçuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)}

IB 67’de yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki ile bitmişlik* ifadesi oluşturmuştur.

1.2. Tutarlılık

1.2.1. Özelleştirme Bağlantısı

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerdeki durumların *betimlenerek* anlatılması ile *özelleştirme bağlantısı* kurulmuştur.

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar men, sebdükimin yiyür men. Antag küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

IB 3’te yer alan cümlelerde yazar, *Altun kanatlıg talım kara kuş {Altın kanatlı yırtıcı kartal}*’un özelliklerinden bahsetmektedir. Yazarın, *Altun kanatlıg talım kara kuş {Altın kanatlı yırtıcı kartal}*’un *henüz daha vücut tüyelerinin bile büyümemiş olduğunu, deniz kıyısında yatarak dilediğini tuttuğunu ve sevdiği yiyecekleri yediğini betimleyerek* anlatması ile *özelleştirme bağlantısı* kurulmuştur.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8’de yer alan cümlelerde yazar, *Altun başlıg yılan {Altın başlı yılan}*’ın özelliğinden bahsetmektedir. Yazarın, *Altun başlıg yılan {Altın başlı yılan}*’ın *altın kursaklı olduğunu betimleyerek* anlatması ile *özelleştirme bağlantısı* kurulmuştur.

ooo oooo oo

Esnegen bars men. Kamuş āra başım. Antag alp men, erdemlig men. Ança bilingler: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

IB 10’da yer alan cümlelerde yazar, *Esnegen bars {Esneyip duran kaplan}*’ın özelliğinden bahsetmektedir. Yazarın, *Esnegen bars {Esneyip duran kaplan}*’ın, *başının kamışlar arasında olduğunu betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.*

ooo oooo oooo

Sarıg atlıg sabçı, yazıg atlıg yalabaç edgü söz sab elti kelir tir. Ança biliñ: Edgü ol. (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) çok iyidir. (IB 11)}

IB 11’de yer alan cümlelerde yazarın, *Sabçı {Haberci}*’nin *sarı atlı olduğunu, Yalabaç {Elçi}*’ın *yağız atlı olduğunu* ve bu *sarı atlı haberci* ile *yağız atlı elçinin yan cümleyi oluşturan edgü söz sab elti kelir {iyi haberler getirerek geliyor}* şeklinde *iyi haberler getirerek geldiklerini betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.*

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bāmiş. “Katıgtı bā, edgüti bā!” tir. Ança bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

IB 14’te yer alan cümlelerde yazarın, *kuzgunun ağaca bağlanmasının sıkı ve iyi bir şekilde yapılması gerektiğini betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.*

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol tir. Ança bilingler: Anıyg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

IB 18’de yer alan cümlelerde yazarın, *Kerekü {Çadır}*’nün *özelliklerini manzaralı, iyi çatılı ve ipli bir çadır* şeklinde *betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.*

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürün̄g köpükümin saçar men. Üze ten̄grike tegir, asra yirke kirür tir. Udıgmağ odguru, yatıglıg turguru yoriyur men. Antağ küçlüg men. An̄ça bilin̄gler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırıyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20'de yer alan cümlelerde yazar, *Titir bugra {Dişi deve(li) (bir) erkek deve}'nın özelliklerinden bahsetmektedir. Yazarın, Titir bugra {Dişi deve(li) (bir) erkek deve}'nın beyaz köpüklerinin yukarıdan aşağıya kadar saçıldığını ve yatıp uyumuş olan kişileri kaldırıp uyandırdığını betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.*

o oo

Kan olurūpan ordu yapmış. İli turmuş. Tört bulun̄gtaki edgüsi uyurı tirilipen men̄gileyür, bedizleyür tir. An̄ça bilin̄gler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

IB 28'de yer alan cümlelerde yazar, *Kan {Han / Hükümdar}'ın hüküm sürdüğü süre zarfındaki özelliklerinden bahsetmektedir. Yazarın, Kan {Han / Hükümdar}'ın tahta otururken kale / şehir yaptırdığını, devletinin ayakta kaldığını, dört taraftaki has, güçlü ve kudretli adamlarının etrafında toplandığı için mutlu olduğunu ve bu adamlarının kaleyi / şehri süslediklerini betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.*

oooo o o

Bir tabıku yüz boltı. Yüz tabıku min̄g boltı. Min̄g tabıku tümen boltı tir. An̄ça bilin̄gler: Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

IB 32'de yer alan cümlelerde yazarın, *Tabıku {Hünnap}'nun özelliklerini bir taneden yüz tane, yüz taneden bin tane, bin taneden de on bin tane hünnap oldu şeklinde betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.*

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmuş. Takı ur, katıgdı bā tir. An̄ça bilin̄gler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

IB 33'te yer alan cümlelerde yazarın, *keçenin suya sokulduğunda keçeye sürekli ve sağlam bir şekilde vurulması gerektiğini betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı* kurulmuştur.

o oooo oooo

Talim urı yarın aç yasıçin yalım kayag yara urūpan yalngusun yoriyur tir. Antag alp ermiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

IB 40'da yer alan cümlelerde yazar, *Talim urı {Cesur / Savaşçı genç}'nin özelliklerinden bahsetmektedir. Yazarın, Talim urı {Cesur / Savaşçı genç}'nin yan cümleleri oluşturan yarın aç {omuzlarını açarak} ve yasıçin yalım kayag yara urūpan {yassı uçlu okuyla yalçın kayaları yararak} şeklinde omuzlarını açıp yassı uçlu oku ile yalçın kayaları yararak yapayalnız yürüdüğünü betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı* kurulmuştur.

oooo oooo ooo

Karı yol tenğri men. Sınukıngın sapar men, üzükıngın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsi bolzun tir. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarını onarırım, çıkıklarını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

IB 48'de yer alan cümlelerde yazar, *Karı yol tenğri {Yaşlı yol tanrısı}'nin özelliklerinden bahsetmektedir. Yazarın, Karı yol tenğri {Yaşlı yol tanrısı}'nin kırığı çıkığı onarabildiğini ve ülkeyi düzene sokabildiğini betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı* kurulmuştur.

ooo ooo oooo

Talim kara kuş men. Yeşil kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan menğileyür men. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlığım, kızıl kayalar kışlığım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

IB 51'de yer alan cümlelerde yazar, *Talim kara kuş {Yırtıcı kartal}'un yaşadığı yerin özelliklerinden bahsetmektedir. Yazarın, Talim kara kuş {Yırtıcı kartal}'un yazlarını yeşil kayalar üstünde, kışlarını ise kızıl kayalar üstünde geçirdiğini ve*

dağlardaki bu yaşam şekliyle mutluluk duyduğunu betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.

oo o oooo

Alp er oğlu süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş tir. Ebing̃erü kelser özi ātanmış, ögrünç̃ülüğ, atı yitiglig kelir tir. Ança biliñgler: Añyig edgü [ol]. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

IB 55'te yer alan cümlelerde yazar, *Alp er oğlu {Yiğit bir adamın oğlu}'nın savaştaki ustalığından / hünelerinden bahsetmektedir. Yazarın, Alp er oğlu {Yiğit bir adamın oğlu}'nın savaşa gittikten sonra hemen kendine güçlü kuvvetli bir sözcü atamasıyla başarılar kazandığını ve kazandığı bu başarılar sayesinde kendisinin sevinç ve övünç içinde, atının ise yetkin bir şekilde evine geri döndüğünü betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.*

o ooo oo

Ügriñge kutlug adgır men. Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Añta turupan meñgileyür men tir. Ança biliñgler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

IB 56'da yer alan cümlelerde yazar, *Ügriñge kutlug adgır {Sürüsü ile mutlu bir aygır}'ın yaşadığı yerin özelliklerinden bahsetmektedir. Yazarın, Ügriñge kutlug adgır {Sürüsü ile mutlu bir aygır}'ın yazlarını ceviz ağaçlarında, kışlarını ise kuşlu ağaçlarda geçirdiğini ve buralardaki yaşam şekliyle mutluluk duyduğunu betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.*

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men. Üze Teñgri eşidti, asra kişi bilti. Añtag küçlög men tir. Ança biliñgler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatalı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkarak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

IB 60'ta yer alan cümlelerde yazar, *Tokuz arlı sıgun kiyik {Dokuz çatalı boynuzu olan erkek geyik}'in özelliğinden bahsetmektedir. Yazarın, Tokuz arlı sıgun kiyik {Dokuz çatalı boynuzu olan erkek geyik}'in yüksek dizlerinin üstünde böğürebildiğini betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.*

ooo o oo

Yargun kiyik men. Yaylag tagıma ağıpan yaylayur turur men. Mengilig men tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık dağıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

IB 62’te yer alan cümlelerde yazar, *Yargun kiyik {Yargun denilen hayvan}*’in yaşadığı yerin özelliğinden bahsetmektedir. Yazarın, *Yargun kiyik {Yargun denilen hayvan}*’in yazlarını yazlık dağında geçirdiğini ve buradaki yaşam şekliyle mutluluk duyduğunu betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.

o oooo ooo

Kök boymul togan kuş men. Körüklüg kayaka konupan küzleyür men, yagaklıg tograk üze tüşüpen yaylayur men tir. Ança bilingler: Anyıg edgü ol. (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

IB 64’te yer alan cümlelerde yazar, *Kök boymul togan kuş {Ak boyunlu gri bir şahin}*’un yaşadığı yerin özelliğinden bahsetmektedir. Yazarın, *Kök boymul togan kuş {Ak boyunlu gri bir şahin}*’un manzaralı kayalıklara konarak etrafı seyrettiğini ve cevizli kavak ağacının üzerine konarak da yazı geçirdiğini betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.

1.2.2. Neden-Sonuç Bağlantısı

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerdeki gerçekleşen olaylar *neden-sonuç bağlantısı* kurularak açıklanmıştır.

oo oo oo

Tensi men. Yarın kiçe altın örgin üze oluruapan mengileyür men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 1)

{Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

IB 1’de yer alan cümlelerde okuyucu, *kişinin sabah akşam altın taht üzerinde oturmasının ve mutlu olmasının sebebini Çin imparatoru olması ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tēngri men. Yarın kiçe eşür men. Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmış; kişi korkmuş. “Korkma!” timiş, “Kut birgey men!” timiş. Ança biling: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

IB 2’de yer alan cümlelerde okuyucu, *kişinin sabah akşam atıyla gitmesinin ve iki güler yüzlü kişiyle karşılaşmasının sebebini Alaca atlı yol tanrısı olması ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar men, sebdükimin yiyür men. Antag küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

IB 3’te yer alan cümlelerde okuyucu, *Altun kanatlıg talım kara kuş {Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartal}’un güçlü olma sebebini istediğini tutup sevdiğini yiyerek yaşaması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

o o o

Ürüng esri togan kuş men. Çıntan ıgaç üze olurūpan menğileyür men. Ança bilingler: [Edgü ol]. (IB 4)

{Ak benekli şahin kuşuyum. Sandal ağacı üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal iyidir). (IB 4)}

IB 4’te yer alan cümlelerde okuyucu, *Ürüng esri togan kuş {Ak benekli şahin kuşu}’nun mutlu olma sebebini sandal ağacının üstünde oturmayı sevmesi* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oo oooo oo

Beg er yuntıngaru barmış: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesingerü barmış: Ürüng inğeni botulamış. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebingerü barmış: Üçünç kunçuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. Mengilig beg ermiş. [Ança bilingler:] Anıyg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır

(diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

IB 5'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Beg {Bey}'in mutlu bir bey olarak düşünülmesinin sebebini ak kısrağının ve devesinin yavrulmuş olması, eşinin de doğum yapmış olması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oo oo o

Adıgılı tonguzlu ărt ũze sokuşmuş ermiş. Adıgıng karnı yarılmış, tonguzung azığı sınımiş tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) dağ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

IB 6'da yer alan cümlelerde okuyucu, *ayının karnının yarılmasının ve domuzun dişinin kırılmasının sebebini dağ geçidindeki çarpışmaları* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oo o oo

Er terkleyü kelir. Edgü söz sab elti kelir tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

IB 7'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Er {Erkek / Adam}'in koşarak gelmesinin sebebini iyi haberler getirmiş olması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katınga tegi kalmaduk, bükinge tegi kodm[ad]uk tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

IB 9'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Ulug eb {Büyük ev}'in hiç sağlam bir yerinin kalmamasının sebebini evin yanmış olması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

ooo oooo oo

Esnegeu bars men. Kamuş āra başım. Antag alp men, erdemlig men. Ança bilingler: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

IB 10'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Esnegen bars {Esneyip duran kaplan}'ın güçlü ve erdemli olma sebebini kamışlar arasında yaşayabilmesi* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

ooo oooo ooo

Er abka barmış. Tagda kamılmış. Tenğride Erklig tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 12)

{Adam(ın biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

IB 12'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Er {Erkek / Adam}'ın Tenğride Erklig {Kudretli (Tanrı) göklerde} diye söylemesinin sebebini dağa avlanmaya gittiğinde düşmüş olması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oo oooo ooo

Tenğrilig kurtga yurtta kalmış. Yaglıg kamıç bulupan yalgayu tirilmiş, ölümde ozmış tir. Ança bilingler: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (IB 13)}

IB 13'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Tenğrilig kurtga {Dindar yaşlı kişi}'nın ölümden kurtulmasının sebebini yağlı bir kepçe bulup yalaması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uça āztı, kiyik oğlu yügürü āztı, kişi oğlu yoriyu āztı. Yana Tenğri kutınta üçünç yilta kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lutfu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

IB 15'te yer alan cümlelerde okuyucu, *yavru kuşun, yavru geyiğin ve insan oğlunun kaybolmasının sebebini etrafi sis ve tozun kaplaması, hepsinin sevinmesinin*

sebebini de Tanrının yardımıyla tekrar görüşmeleri ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

o ooo ooo

Toruk at semritti. Yirin öpen yögürü barmış. Utru yirde ogri sookuşup tutūpan minmiş. Yilinge, kudursuginga tegi yagrıpan kamşayu umatin turur tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

IB 16'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Toruk at {Zayıf at}'ın yaralı olmasının ve hareket edememesinin sebebini üstüne hırsızın binmesi ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.*

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp onğup turu kalmış. Tengri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yoriyu barıpan, sub içipen, yāş yipen ölümde ozmış tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

IB 17'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Özlük at {Binek atı}'ın çölde bitkin kaldığı hâlde ölümden kurtulmasının sebebini Tanrının yardımıyla yolda yiyecek ot ve su bulabilmesi ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.*

ooo o oooo

Āk at karışısın üç bolugta talulapan agınka ötügke idmiş tir. Korkma, edgüti ötüñ; ayınma, edgüti yalbar! tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsizle duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

IB 19'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Āk at {Kır at}'ın rakibini dilsizle ricada bulunması için göndermesinin ve rakibine korkmadan iyi yalvar diye söylemde bulunmasının sebebini rakibini üç kerede seçebilme özelliğine sahip olması ve bu*

durumda da güçlü olduğunu görmesi ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürün̄g köpükümin saçar men. Üze ten̄grike tegir, asra yirke kirür tir. Udımag odguru, yatıglıg turguru yorıyur men. Antag küçlüg men. An̄ça bilin̄gler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağızımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırırm. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Titir bugra {Dişi deve(li) (bir) erkek deve}'nın güçlü olma sebebini beyaz köpüklerini yukarıdan aşağıya kadar saçabilmesi ve yatıp uyumuş olan kişileri kaldırıp uyandırması ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.*

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. Ödmenḡ, körmenḡ, ürküt[m]enḡ tir. An̄ça bilin̄g: [Edgü ol] (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal iyidir) (IB 21)}

IB 21'de yer alan cümlelerde okuyucu, *kişilerin heyecanlanmamasının, bakmamasının ve ürkütmemesinin sebebini Karı üpgük {Yaşlı ibibik / hüthüt kuşu }'ün vaktinden önce ötmesi ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.*

oo o o

Uzun tonlug közün̄güsin kölke içginmiş. Yarın yan̄grayur, kiçe ken̄grenür, tir. An̄ça bilin̄gler: Mun̄glug ol; anyıg yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

IB 22'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Uzun tonlug {Kadın}'un sabah akşam söylenip sızlanmasının sebebini aynasını göle düşürmüş olması ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.*

oo oooo oooo

Oglan kekük tezekin bultı. Çekik, etin̄g kutlug bolzun tir. An̄ça bilin̄gler: Edgü ol. (IB 23)

{(Bir) oğlan kartal tezeğini buldu. Tarla kuşu, etin kutlu olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 23)}

IB 23'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Oğlan {Oğlan / Erkek çocuk}'ın Çekik, etiṅg kutlug bolzun {Tarla kuşu, etin kutlu olsun!}* şeklindeki söyleminin sebebinin kartalın tarla kuşunu avlamak için beklediği sırada tezeğini bıraktığını ve oğlanın kartalın tezeğini bularak bu durumu anladığını belirtmesi ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

IB 24'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Teglük kulun {Kör tay}'un erkek bir attan kendisini emzirmesini istemesinin sebebinin kör olması, görmemesi* ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

ooo o ooo

Eki öküzü bir bukursıka kölmiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

IB 25'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Eki öküz {İki öküz}'ün hareket edememesinin sebebinin çift sürmeleri* ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

o oo oooo

Taṅ taṅlardı, udu yir yarudı, udu kün tugdı. Kamag üze yaruk boltı tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

IB 26'da yer alan cümlelerde okuyucu, *her yerin aydınlanmasının sebebinin şafağın söküp güneşin doğması* ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oo oo oooo

Bay er konyı ürküpen barmış. Börıke sookuşmuş. Börı agzı emsimiş. Esen tüükel bolmuş tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

IB 27'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Bay er koñyî {Zengin adamın koyunu}'nın ölümden kurtulmasının sebebini kurdun ağzının zehirlenmiş olması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş koñy utmış. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıшта) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Oyma er {Sakatatçı adam}'ın oğlı yutuzı {çocukları (ve) karısı}'nın sevinmelerinin sebebini hem yarışı hem de bir sürü koyunu kazanmış olması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

ooo oo oooo

Çıgany er oğlı kazançka barmış. Yolu yaramış. Ögire sebinü kelir tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

IB 30'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Çıgany er oğlı {Yoksul adamın oğlu}'nın mutlu bir şekilde gelmesinin sebebini yolculuğunun kazançlı geçmiş olması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oooo oooo o

Bars kiyik engke menğke barmış. Engin menğin bulmuş. Bulupan uyasıngaru ögire sebinü kelir tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

IB 31'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Bars kiyik {Kaplan}'ın yuvasına sevinerek gelmesinin sebebini avını bulmuş olması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagıg sançmış. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusınğaru kelir, tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Kan {Han / Hükümdar}'ın kendisinin ve askerlerinin sevinerek karargahlarına dönmelerinin sebebini Hükümdar'ın düşmanı öldürmüş olması ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.*

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmış. Kugu kuş kanatına urup anın kalıyu barıpan öginge kangına tegürmüş. Ögi kangı ögirer sebinür tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına erıştirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

IB 35'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Er {Erkek / Adam}'ın ögi kangı {anne ve babası}'nın sevinmesinin sebebini kuğu kuşunun yavrularını getirmiş olması ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.*

oooo ooo o

Bir karı öküzüg bilin biçe kumursga yimiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilinğler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

IB 37'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Bir karı öküz {Yaşlı bir öküz}'ün hareket edememesinin sebebini belini karıncanın yemiş olması ile ilişkilendirerek neden-sonuç bağlantısı kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.*

oooo o ooo

Kamış āra kalmış. Tengri unamaduk. Abınçu katun bolzun tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

IB 38'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Abinçu {Cariye}'nun katun {hatun / hükümdar eşi} olmasının sebebini Tanrı'nın bu durumu doğru bulmadığını söylemesi* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oooo oo oo

Tıgıg tertrü kişemiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilinğler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

IB 39'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Tıg {Doru at / Demir kır}'ın hareket edememesinin sebebini ayaklarını ters şekilde köstek vurmuş olmaları* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

o oooo oooo

Talim urı yarın aç a yasıçin yalım kayag yara urūpan yalngusun yorıyur tir. Antag alp ermiş. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

IB 40'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Talim urı {Cesur / Savaşçı genç}'nin güçlü olma sebebini omuzlarını açıp yassı uçlu oku ile yalçın kayaları yararak yapayalnız yürümesi* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oooo oo ooo

Ürüng esri inğek buzagulaçı bolmiş. Ölgey men, timiş. Ürüng esri irkek buzagu kelürmiş. Idukluk yaragay. Ülügde ozmiş tir. Ança bilinğ: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

IB 41'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Ürüng esri inğek {Ak benekli inek}'in öleceğini düşünmesinin sebebini doğum yapıyor olması ve ölümden kurtulmasının sebebini de Ürüng esri irkek buzagu {Ak benekli erkek buzağı} dünyaya getirince ona kutluluğun yakışacağını düşünüp Tanrı'ya kurban etmesi* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kança barır men? tir. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tükkel bulmuş. Ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42’de yer alan cümlelerde okuyucu, *Uzun tonlug {Kadın}’un sevinmesinin sebebini bırakıp gittiği eşyalarını tekrar sapasağlam bulmuş olması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmuş yana tıtinmiş. Togan kuşuñg tırngakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

IB 44’te yer alan cümlelerde okuyucu, *Togan kuşuñg tırngakı {Şahinin tırnağı/pençesi}’nin yolunmasının ve tabışgan terisi {tavşanın derisi}’nin soyulmasının sebebini şahinin gökten düşen tavşanı yakalamaya çalışması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oo ooo o

Kiyik oğlu men. Otsuz subsuz kaltı uyn? Neçük yorıyn? tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

IB 45’te yer alan cümlelerde okuyucu, *Kiyik oğlu {Geyik yavrusu}’nın nasıl hayatta kalacağını düşünmesinin sebebini yavru olduğu için kendi ihtiyaçlarını karşılayamayacak olması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tengrike sookuşmuş. Kut kolmuş. Kut birmiş. Agılıñta yılıñg bolzun! Özüñg uzun bolzun! timiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 47'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Tenġri {Tanrı}'nın Er {Erkek / Adam}'e kut vermesinin ve Agılıngta yılkiġ bolzun! Özüġg uzun bolzun! {Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!}* şeklinde söylemde bulunmasının *sebebini Er {Erkek / Adam}'in Tanrı'dan kut istemesi* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

o oooo ooo

Bars kiyik enġleyü menġleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmış. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümtö ozmış. Ölümtö ozupan öġire sebinü yoriyur tir. Anġa bilinġ: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

IB 49'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Esri amga {Benekli yaban keçisi}'nin neşeli şekilde yürümesinin sebebini ölümden kurtulmuş olması ve ölümden kurtulmasının sebebini ise yalçın bir kayaya çıkmış olması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan menġileyür men. Anġa bilinġler: [Edgü ol]. (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlıġım, kızıl kayalar kışlıġım. Dağlarda kaldıġım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

IB 51'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Talım kara kuş {Yırtıcı kartal}'un dağlardaki bu yaşam şekliyle mutluluk duymasının sebebini yazlarını yeşil kayalar üstünde, kışlarını ise kızıl kayalar üstünde geçirmesi* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oo ooo oo

Boz bulıt yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulıt yorıdı, kamag üze yagdı. Tarıġ bişdi; yāş ot ündi; yılkiġa kişike edgü boltı tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

IB 53'te yer alan cümlelerde okuyucu, *ekinlerin olgunlaşıp taze otların çıkmasının sebebini yağmurun yağması ve bu durumun insanlar ve hayvanlar için iyi olmasının sebebini ise ekinlerin olgunlaşıp taze otların çıkmasının kıtlık olmayacağı anlamını içermesi* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

o ooo oo

Ügrin̄ge kutlug adgır men. Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. An̄a turūpan men̄gileyür men tir. An̄ça bilin̄gler: Edgü ol. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

IB 56'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Ügrin̄ge kutlug adgır {Sürüsü ile mutlu bir aygır}'ın buradaki yaşam şekliyle mutluluk duymasının sebebini yazlarını ceviz ağaçlarında, kışlarını ise kuşlu ağaçlarda geçirmesi* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

o oo oo

Kanıgı ölmüş, köngeki ton̄gmış. Kan̄gı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük ton̄ggay? Küneşke olurur ol. An̄ça bilin̄gler: Bu ırk başınta āz emgeki bar; kin yana edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Kanıgı / Kan̄gı {Gözdesi}'nin olmemesinin sebebini Bey olduğu için güçlü bir kişi olması ve Köngeki / Köneki {Kovası}'nin donmamasının sebebini de güneşte durması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

oo oo ooo

Oglı öginte kan̄gınta öbkelepen tezipe barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Ögüm ötin alayın, kan̄gım sabın tun̄glayın, tip kelmiş tir. An̄ça bilin̄gler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Oglan {Oğlan / Erkek çocuk}'ın kaçarak gitmesinin sebebini annesine ve babasına öfkelenmiş olması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti. Anṭag küçlüg men tir. Anṭa bilingler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkararak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

IB 60'ta yer alan cümlelerde okuyucu, *Tokuz arlı sıgun kiyik {Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyik}'in güçlü olma sebebini yüksek dizlerinin üstünde böğürebilmesi* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

o oooo ooo

Turnya kuş tüşnekinge konmuş. Tuymatın tuzakka ilinmiş. Uça umatın olurur tir. Anṭa bilingler: Yab[1]ak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneğine konmuş. Farkına varmadan tuzağa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

IB 61'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Turnya kuş {Turna kuşu}'unun uçamamasının sebebini farketmeden tuzağa takılmış olması* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

ooo o oo

Yargun kiyik men. Yaylag tagıma ağıpan yaylayur turur men. Mengilig men tir. Anṭa bilingler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık dağıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

IB 62'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Yargun kiyik {Yargun denilen hayvan}'in mutlu olma sebebini yazlarını yazlık dağında geçirmesi* ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmuş. Kara kamağ süsi ögirer tir. Anṭa bilingler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

IB 63'te yer alan cümlelerde okuyucu, *kara kamağ süsi {(Han'ın) avam / alt tabakadan olan sıradan ordusu / askerleri}'nin sevinmesinin sebebini elik kiyik {erkek*

karaca / erkek ceylan}'i yakalamış olmaları ile ilişkilendirerek *neden-sonuç bağlantısı* kurmuş ve zihninde anlamlandırmıştır.

Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-gün-tan manıstantakı kiçig di[n]tar burua guru eşid[ip] içimiz isig Sangun İtaçuk üçün bitidim. (IB 67)

{Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürıt), mürşıt kahinden işitip, ağabeyimiz aziz Sangun İtaçuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)}

IB 67'de yer alan cümlelerde okuyucu, *yazarın kitabı sevgili abisi Sangun İtaçuk için yazmış olduğunu neden-sonuç bağlantısı* kurarak zihninde anlamlandırmıştır.

1.2.3. Zaman Bağlantısı

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerde gerçekleşen olaylar *zaman bağlantısı* kurularak sıralanmıştır.

oo oo oo

Tensi men. *Yarın kiçe* altun örgin üze olurüpan menğileyür men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 1)

{Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

IB 1'de yer alan cümlelerde okuyucu, *yarın kiçe {sabah akşam}* sözcüğünün kullanılmasıyla *Tensi {Göğün oğluyum (= Çin imparatoru)}*'nin "her zaman / her gün sürekli olarak" *altın taht üzerinde oturarak mutlu olduğunu zaman bağlantısı* yoluyla zihninde anlamlandırmıştır.

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tenğri men. *Yarın kiçe* eşür men. Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmiş; kişi korkmiş. "Korkma!" timiş, "Kut birgey men!" timiş. Ança biling: Edgü ol. (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

IB 2'de yer alan cümlelerde okuyucu, *yarın kiçe {sabah akşam}* sözcüğünün kullanılmasıyla *Āla atlıg yol tenğri {Alaca atlı yol tanrısı}*'nin "her zaman / hiç durmadan" *atıyla yolculuk yaptığını zaman bağlantısı* yoluyla zihninde anlamlandırırken aynı zamanda *Āla atlıg yol tenğri {Alaca atlı yol tanrısı}*'nin "önce" *yolculuk yaptığını "sonra" iki güler yüzlü insanoğluyla karşılaştığını, "daha sonra" bu*

iki insanoğlunun korktuğunu, “en sonunda” da Alaca atlı yol Tanrısı’nın kişileri uyarak kut verecek olmasını cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oo oooo oo

Beg er yuntıngaru barmış: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesıngerü barmış: Ürüng inġeni botulamış. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebıngerü barmış: Üçünç kunçuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. Mengilig beg ermiş. [Ança bilingler:] Anıyg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısırağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

IB 5’te yer alan cümlelerde okuyucu, *Beg {Bey}’in “önce” atlarının yanına gittiğini ve “o anda” ak kısırağın yavrusunu gördüğünü, “sonra” da içinden bu yavrunun altın toynaklı aygır olmasını istediğini; “daha sonra” devesinin yanına gittiğini ve “o anda” beyaz dişi devesinin yavrusunu gördüğünü, “sonra” da içinden bu devenin altın burunsaklı olmasını istediğini; “en sonunda” evine gittiğini ve “o anda” eşinin doğum yapmış olduğunu gördüğünü, “sonra” da içinden çocuğuna beyliğin yakışacağını düşündüğünü* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oo oo o

Adıglı tınguzlı irt üze sokuşmış ermiş. Adıgıng karnı yarılmış, tınguzung azığı sınmış tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) dağ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

IB 6’da yer alan cümlelerde okuyucu, *Adıglı tınguzlu {Ayı ve domuz}’nın “önce” dağ geçidinde çarpıştıklarını, “sonra” ayının karnının yarılıp domuzun dişinin kırıldığını* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıcın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8’de yer alan cümlelerde okuyucu, *Altın başlı yılan* {*Altın başlı yılan*}’ın karşısındaki kişiden “önce” altın kursağını kesmesini istediğini, “sonra” kendisinin nefsinin yolmasını istediğini ve “en sonunda” da başını yolmasını istediğini cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katınğa tegi kalmaduk, bükinge tegi kodm[ad]uk tir. Ança bilingle: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

IB 9’da yer alan cümlelerde okuyucu, *Ulug eb* {*Büyük ev*}’in “önce” yanmış olduğunu, “sonra” yanmadık hiçbir yerinin kalmamış olduğunu cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

ooo oooo ooo

Er abka barmış. Tagda kamılmış. Tenğride Erklig tir. Ança bilingle: Yabız ol. (IB 12)

{Adam(ın biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

IB 12’de yer alan cümlelerde okuyucu, *Er* {*Erkek / Adam*}’ın “önce” ava çıktığını, “sonra” dağda düştüğünü ve “en sonunda” da Kudretli Tanrı göklerde diye söylemde bulunduğunu cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oo oooo ooo

Tenğrilig kurtga yurtta kalmış. Yağlıg kamıç bulupan yalgayu tirilmiş, ölümde ozmış tir. Ança bilingle: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (IB 13)}

IB 13’te yer alan cümlelerde okuyucu, *Tenğrilig kurtga* {*Dindar yaşlı kişi*}’nın “önce” terk edilmiş bir yurtta kaldığını, “sonra” yağlı bir kepçe bulduğunu, “sonra” yağlı kepçeyi yaladığını, “sonra” dirildiğini ve “en sonunda” da ölümden kurtulduğunu

cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oooo ooo oo

Kuzgunug ıgaçka bāmiş. “Katıgtı bā, edgüti bā!” tir. Ança bilingler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

IB 14’te yer alan cümlelerde okuyucu, *Kuzgun {Kuzgun}’un “önce” ağaca bağlandığını, “o anda” da bağlayan kişinin sıkı ve iyi bağlaması konusunda uyarıldığını* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uça āzti, kiyik oğlu yügürü āzti, kişi oğlu yoriyu āzti. **Yana** Tengri kutında **üçünc yлта** kop esen tükel körüşmiş. Kop ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lutfu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

IB 15’te yer alan cümlelerde okuyucu, *yana “sonra” bağlacının* kullanılmasıyla cümlede *sonralık* anlamının olduğunu ve “*üçünç yлта {üçüncü yılda}*” ifadesiyle de eylemin hangi zamanda gerçekleştiğini *zaman bağlantısı* yoluyla zihninde anlamlandırırken aynı zamanda “önce” *her yeri tozun dumanın kapladığını, “o anda” da tüm canlıların kaçtığı için kaybolduğunu, “sonra” bu canlıların hepsinin Tanrı lütfuyla üçüncü yılda görüştüğünü, “en sonunda” da hepsinin sevindiğini* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

o ooo ooo

Toruk at semritti. Yirin öpen yügürü barmış. Utru yirde ogrı sookuşup tutupan minmiş. Yilinge, kudursugınga tegi yagrıpan kamşayu umatın turur tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kılmıdayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

IB 16'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Toruk at at {Zayıf at}'ın "önce" semirdiğini, "sonra" yerini düşünüp geri gittiğini, "o anda" da hırsız ile karşılaşır hırsızın üstüne bindiğini ve "en sonunda" da vücudundaki yaralardan hareket edemediğini* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp onğup turu kalmış. Tengri küçinge tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yoriyu barıpan, sub içipen, yâş yipen ölümde ozmış tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

IB 17'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Özlük at {Binek atı}'ın "önce" çölde yorgun hâlde kaldığını, "sonra" Tanrı'nın yardımı ile yolda yiyecek ve içecek bulduğunu ve "en sonunda" da ölümden kurtulduğunu* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol tir. Ança bilinğler: Anyıg edgü ol. (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

IB 18'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Kerekü {Çadır} hakkındaki konuşmanın eş zamanlı olarak "o anda" gerçekleşmiş olduğunu* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde anlamlandırmıştır.

ooo o oooo

Āk at karışısın üç bolugta talulapan agınka ötügke idmiş tir. Korkma, edgüti ötüñ; ayınma, edgüti yalbar! tir. Ança bilinğ: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsizle duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

IB 19'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Āk at {Kır at}'ın "önce" rakibini seçip dilsizle ricada bulunması için gönderdiğini ve "o anda" da rakibine korkmadan iyi yalvar diye söylemde bulunduğunu* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürünġ köpükümin saçar men. Üze tenġrike tegir, asra yirke kirür tir. Udımag odguru, yatıglıg turguru yoriyur men. Antag küçlüg men. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (aġzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşıġıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırım. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20’de yer alan cümlelerde okuyucu, *Titir bugra {Dişi deve(li) (bir) erkek deve}*’nın “önce” ak köpüklerini etrafa saçmaya başladığını ve “o anda” da bu köpüklerin yukarıdan aşıġıya her yere yayıldığını cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng tir. Anġa bilinġ: [Edgü ol] (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal iyidir) (IB 21)}

IB 21’de yer alan cümlelerde okuyucu, “önce” *Karı üpgük {Yaşlı ibibik / hüthüt kuşu}*’ün vaktinden önce öttüğünü, “sonra” da bu duruma herkesin şaşırması olduğunu cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oo o o

Uzun tonlug közüngüsün kölke içginmiş. **Yarın** yanġrayur, **kıce** kenġrenür, tir. Anġa bilinġler: Munġlug ol; anıyig yablak ol. (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

IB 22’de yer alan cümlelerde okuyucu, *yarın {sabah}* ve *kıce {akşam}* sözcüklerinin kullanılmasıyla olayın “tüm gün boyunca” sürdüğünü zaman bağlantısı yoluyla zihninde anlamlandırırken aynı zamanda *Uzun tonlug {Kadın}*’un “önce” aynasını göle düşürdüğünü, “sonra” sabah akşam tüm gün boyunca söylenip sızlandığını cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oo oooo oooo

Oġlan kekük tezekin bultı. Çekik, etinġ kutlug bolzun tir. Anġa bilinġler: Edgü ol. (IB 23)

{(Bir) oğlan kartal tezeğini buldu. Tarla kuşu, etin kutlu olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 23)}

IB 23'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Oğlan* {*Oğlan / erkek çocuk*}’ın “önce” *kartal tezeğini bulduğunu* ve “o anda” da *Çekik* {*Tarla kuşu*}’e seslendiğini cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. *Kün ortu* yütürüp, *tün ortu* kanta, negüde bulgay ol, tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

IB 24'te yer alan cümlelerde okuyucu, *kün ortu* {*gündüz vakti / güpegündüz*} ve *tün ortu* {*gece vakti / gece yarısı*} sözcüklerinin kullanılmasıyla ve *Teglük kulun* {*Kör tay*}’un *erkek bir attan kendisini emzirmesini istediğini*, “o anda” da *bu durumu gören karşıdaki kişinin öğleyin bulamadığını gece nasıl bulacak şeklindeki söyleminin eş zamanlı olarak gerçekleştiğini* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde anlamlandırmıştır.

ooo o ooo

Eki öküzüg bir bukursıka kölmiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança biling: Yablak ol. (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

IB 25'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Eki öküz* {*iki öküz*}’ün “önce” *çift sürdüğünü*, “sonra” da *hareket edemeklerini* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

o oo oooo

Tang tanğlardı, *udu* yir yarudı, *udu* kün tugdı. Kamag üze yaruk boltı tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

IB 26'da yer alan cümlelerde okuyucu, *udu* “sonra” bağlacının kullanılmasıyla cümlede *sonralık* anlamının olduğunu *zaman bağlantısı* yoluyla zihninde anlamlandırırken aynı zamanda “önce” *şafak söktüğünü*, “sonra” *yerin aydınlandığını*, “sonra” da *güneşin doğduğunu* ve “en sonunda” da *her yerin aydınlandığını* cümleler

arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oo oo oooo

Bay er konyî ürküpen barmış. Börike sookuşmış. Böri agzı emsimiş. Esen tüükel bolmış tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

IB 27’de yer alan cümlelerde okuyucu, *Bay er konyî {Zengin adamın koyunu}*’nın “önce” ürküp kaçtığını, “sonra” kurtla karşılaştığını ve “o anda” kurdun ağzının zehirlenmiş olduğunu gördüğünü, “en sonunda” da koyunun kurtulduğunu cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

o oo

Kan olurūpan ordu yapmış. İli turmuş. Tört bulungtaki edgüsi uyuru tirilipen menğileyür, bedizleyür tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

IB 28’de yer alan cümlelerde okuyucu, metindeki olayların *Kan {Han / Hükümdar}*’ın hüküm sürdüğü süre zarfında eş zamanlı olarak “o anda” gerçekleşmiş olduğunu cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde anlamlandırmıştır.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş konyî utmuş. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıшта) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29’da yer alan cümlelerde okuyucu, *Oyma er {Sakatatçı adam}*’in “önce” çocuklarını ve eşini rehin bıraktığını, “sonra” koyunların bağırsaklarını çıkarmaya gittiğini, bağırsakları çıkarırken “o anda” da eş zamanlı olarak hem koyun kazandığını

hem de eşini ve çocuğunu esaretten kurtardığını, “en sonunda” da ailesinin sevindiğini cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

ooo oo oooo

Çıgany̅ er oğlu kazançka barmış. Yolu yaramış. Ögire sebinü kelir tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

IB 30’da yer alan cümlelerde okuyucu, *Çıgany̅ er oğlu {Yoksul adamın oğlu}’nın “önce” para kazanmak için gittiğini, “sonra” para kazandığını ve “en sonunda” da sevininçli şekilde geri döndüğünü* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oooo oooo o

Bars kiyik enğke menğke barmış. Enğın menğın bulmuş. Bulupan uyasınğaru ögire sebinü kelir tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

IB 31’de yer alan cümlelerde okuyucu, *Bars kiyik {Kaplan}’in “önce” avlanmaya çıktığını, “sonra” avını bulduğunu ve “en sonunda” da sevininçli şekilde yuvasına geldiğini* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oooo o o

Bir tabıku yüz boltı. Yüz tabıku miñg boltı. Miñg tabıku tümen boltı tir. Ança bilingler: Asıgı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

IB 32’de yer alan cümlelerde okuyucu, *“önce” bir tabıku {hünnap}’nun yüz tane olduğunu, “sonra” yüz tanenin bin tane olduğunu ve “en sonunda” da bin tanenin on bin tane olduğunu* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmiş. Takı ur, katıgdı bā tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

IB 33'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Kidiz {Keçe}'nin "önce" suya sokulduğunu, "o anda" da karşıdaki kişinin daha çok vurup sıkıca bağlaması konusundaki söylemini* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagığ sançmış. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusingaru kelir, tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

IB 34'te yer alan cümlelerde okuyucu, "önce" *Kan {Han / Hükümdar}'ın sefere çıktığını, "sonra" düşmanı yendiğini, "sonra" da askerlerin göç ederek geldiğini, "en sonunda" da Hükümdar'ın ve askerlerin sevinerek karargahlarına döndüklerini* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oooo ooo ooooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmuş. Kugu kuş kanatına urup anın kalıyu barıpan öginge kangına tegürmüş. Ögi kangı ögirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına erişirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

IB 35'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Er {Erkek / Adam}'ın "önce" orduya gittiğini, "sonra" atının yorulduğunu, "sonra" kuğu kuşuyla karşılaştığını, "sonra" da kuğu kuşunun onu anne ve babasının yanına götürdüğünü ve "en sonunda" da annesiyle babasının sevindiğini* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oooo ooo o

Bir karı öküzüg bilin biçe kumursga yimiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

IB 37’de yer alan cümlelerde okuyucu, “*önce*” bir karı öküz {Yaşlı bir öküz}’ün belini karıncanın ısırması olduğunu, “*sonra*” da hareket edemediğini cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oooo o ooo

Kamış āra kalmış. Tengri unamaduk. Abınçu katun bolzun tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

IB 38’de yer alan cümlelerde okuyucu, Abınçu {Cariye}’nin “*önce*” kamışların arasında kaldığını ve “*o anda*” da eş zamanlı olarak Tanrı’nın bu durumu doğru bulmadığını söyleyip cariyenin hatun / hükümdar eşi olmasını belirttiğini cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oooo oo oo

Tıgıg tertrü kişemiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 39)

{Demir kır (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

IB 39’da yer alan cümlelerde okuyucu, “*önce*” Tıg {Doru at / Demir kır}’ın “*önce*” ayaklarını ters şekilde köstek vurmuş olduklarını, “*sonra*” da hareket edemediğini cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

o oooo oooo

Talım urı yarın aç a yasıçin yalım kayag yara urūpan yalngusun yoriyur tir. Antag alp ermiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

IB 40’da yer alan cümlelerde okuyucu, Talım urı {Cesur/Savaşçı genç}’nin “*önce*” omuzlarını açtığını, “*sonra*” da eş zamanlı olarak hem yassı uçlu okuyla yalçın kayalara vurduğunu hem de yürüdüğünü cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oooo oo ooo

Ürüng esri ingek buzagulaçı bolmış. Ölgey men, timiş. Ürüng esri irkek buzagu kelürmiş. Idukluk yaragay. Ülügde ozmış tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

IB 41'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Ürüng esri ingek {Ak benekli inek}'in "önce" doğum yaptığını ve "o anda" da öleceğim diye seslendiğini, "sonra" yavrusunun dünyaya geldiğini, "sonra" da onu kurban etmek istediğini, "en sonunda" da ölümden kurtulmuş olduğunu* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. **Yana** edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kaçça barır men? tir. **Yana** kelmiş. İdişin ayakın esen tükkel bulmuş. Öğirer sebinür tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

IB 42'de yer alan cümlelerde okuyucu, *yana "sonra" bağlacının* kullanılmasıyla cümlede *sonralık* anlamının olduğunu *zaman bağlantısı* yoluyla zihninde anlamlandırırken aynı zamanda *"önce" kabını kacağını bırakıp gittiğini, "sonra" iyice düşündüğünü ve "o anda" onları bırakıp nereye gittiğini sorguladığını, "sonra" geri geldiğini, "sonra" da onları sağlam bulduğunu, "en sonunda" da sevindiğini* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oooo ooo ooo

Togan ügüz kuşu kuşlayu barmış. Utru talım kara kuş kopupan barmış tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 43)

{Bir şahin, su kuşu avlamaya gitmiş. (Ama) yırtıcı bir kartal yerinden uçup karşısına çıkmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 43)}

IB 43'te yer alan cümlelerde okuyucu, *"önce" Togan {Doğan / Şahin}'ın avlanmaya çıktığını ve "o anda" da karşısına kartalın çıkmış olduğunu* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oo oooo o

Togan kuş tenğriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmuş yana titinmiş. Togan kuşuñg tırngakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

IB 44'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Togan kuş {Şahin}'un "önce" tavşanı yakaladığını ve "o anda" da eş zamanlı olarak hem şahinin pençesinin yolunduğu hem de tavşanın derisinin soyulduğunu* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oo ooo o

Kiyik oğlı men. Otsuz subsuz kaltı uyn? Neçük yorıyn? tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

IB 45'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Kiyik oğlı {Geyik yavrusu}'nın konuşmasının "o anda" eş zamanlı olarak gerçekleşmiş olduğunu* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde anlamlandırmıştır.

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. Özin tilkü yimiş tir. Ança bilingler: Yab[ı]lak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

IB 46'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Tebe {Deve}'nin "önce" bataklığa düştüğünü ve "o anda" da yemek yemeye devam ettiğiği, "sonra" da deveyi tilkinin yediğini* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tengrike sookuşmuş. Kut kolmuş. Kut birmiş. Agılıngta yılking bolzun! Özüñg uzun bolzun! timiş. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

IB 47'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Er {Erkek / Adam}'ın misafirliğe giderken "o anda" Tanrı ile karşılaştığını, "sonra" Tanrı'dan kut istediğini, "sonra" da Tanrı'nın kişiye kut verdiğini ve "o anda" da eş zamanlı olarak ağılında atların olsun, ömrün uzun olsun diye söylemde bulunduğunu* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

o oooo ooo

Bars kiyik engleyü mengleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmuş. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölüme ozmış. Ölüme ozupan ögire sebinü yoriyur tir. Ança bilin: Edgü ol. (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

IB 49'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Bars kiyik {Kaplan}'ın "önce" avlanmaya çıktığını, "sonra" yaban keçisine rastladığını, "sonra" yaban keçisinin kayaya çıktığını, "sonra" da yaban keçisinin ölümden kurtulduğunu, "en sonunda" da yaban keçisinin sevinçli bir şekilde yürüdüğünü* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tigr̃et, yazıg kodı yadrat. Tokuz kat üçürgüng̃ topulgınça teritzün tir. Ança bilinler: Yab[l]ak ol. (IB 50)

{Demir kırın atın kuyruğunu düğümler ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılınca kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

IB 50'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Tıg at {Doru / Doru at / Demir kırı}'ın "önce" kuyruğunun düğümlendiğini, "sonra" koşturulduğunu, "o anda" yağız atın da koşturulduğunu ve eş zamanlı olarak bu iki atın dokuz kat teyeltinlerinin kopup yırtılıp terleyinceye kadar koştuklarını* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır. Buradaki öncelik anlamını {-Ip}'lı yan cümle oluşturmaktadır. Çünkü metinlerde yer alan *bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}'lı yan cümlelerin* bazıları, metindilbilim açısından incelendiğinde metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 71-80). Bazen de metinlerde yer

alan *bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}'lı yan cümlelerin zaman bağlantısı* kurarak cümleye *öncelik* anlamı kattığı da görülmektedir.

oo o ooo

Er busuşlug, tengri bulıtlıg boltı. [Bulut] āra kün tugmış, busañ āra menġi kelmiş tir. Anġa bilingler: Edgü ol. (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

IB 52’de yer alan cümlelerde okuyucu, “önce” *Er {Erkek / Adam}’in kaygılı, Tengri {Gök / Gökyüzü}’nin de bulutlandığını*, “sonra” *da kişinin kaygısının arkasından neşeli günlerinin geldiğini ve bulutların arasından da güneşin doğduğunu* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oo ooo oo

Boz bulıt yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulıt yorıdı, kamag üze yagdı. Tarıg bişdi; yāş ot ündi; yılıka kişike edgü boltı tir. Anġa bilingler: Edgü ol. (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

IB 53’te yer alan cümlelerde okuyucu, “önce” *Boz bulıt {Boz bulut} ve Kara bulıt {Kara bulut}’in geldiğini*, “sonra” *da yağmurun yağdığı*, “en sonunda” *da yağmurun yağmasının herkes için yararlı olduğunu* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oo o oooo

Alp er oġlı süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş tir. Ebingerü kelser özi ātanmış, ögrünġülüġ, atı yitiglig kelir tir. Anġa bilingler: Anġıg edgü [ol]. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

IB 55’te yer alan cümlelerde okuyucu, *Alp er oġlı {Yiğit adamın oġlu}’nın “önce” savaşa gittiğini*, “sonra” *savaşta kendine sözcü atadığını*, “en sonunda” *da kendisinin sevinç ve övünç içinde, atının ise yetkin bir şekilde evine geri döndüğünü* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralandırırken aynı zamanda da *Alp er oġlı {Yiğit adamın oġlu}’nın “önce” evine doğru gelmesinin gerektiğini*, “sonra” *kendisinin sevinç ve övünç içinde, atının*

ise yetkin bir şekilde olduğunun bilindiğini, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde anlamlandırmıştır.

o oo oo

Kanıgı ölmüş, köngeki tongmiş. Kanğı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük tonggay? Küneşke olurur ol. Ança bilinğler: Bu ırk başınta āz emgeki bar; **kin yana** edgü bolur. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57’de yer alan cümlelerde okuyucu, “önce” Kanıg / Kanğ {Gözdesi}’in ölmüş ve Köngek / Könek {Kovası}’in donmuş olduğunu, “sonra” Kanıg / Kanğ {Gözde} ve Köngek / Könek {Kova} hakkındaki konuşmanın eş zamanlı olarak “o anda” gerçekleşmiş olduğunu cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralandırırken aynı zamanda kin yana “sonra yine, sonra da” bağlacının kullanılmasıyla cümlede sonralık anlamının olduğunu, “önce” falın başında biraz acının olduğunu “sonra” da bu falın iyi bir fal olduğunu zaman bağlantısı yoluyla zihninde anlamlandırmıştır.

oo oo ooo

Oglı öğinte kangınta öbkelepen tezipe barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Ögüm ötin alayın, kangım sabın tınglayın, tip kelmiş tir. Ança bilinğler: Edgü ol. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

IB 58’de yer alan cümlelerde okuyucu, Oglan {Oğlan / erkek çocuk}’ın “önce” annesine babasına kızıp gittiğini, “sonra” düşündüğünü ve geri geldiğini, geri gelmeden “önce” de annemin öğüdünü babamın nasihatini alayım diye söylemde bulunup pişman olduğunu cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

o oooo ooo

Turnya kuş tüşnekinğe konmuş. Tuymatın tuzakka ilinmiş. Uça umatın olurur tir. Ança bilinğler: Yab[1]ak ol. (IB 61)

{Turna kuşu tüneğine konmuş. Farkına varmadan tuzağa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

IB 61’de yer alan cümlelerde okuyucu, *Turnya kuş* {*Turna kuşu*}’un “önce” *tüneğine konduğunu*, “sonra” *tuzaga yakalandığını*, “en sonunda” *da hareket edemediğini* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmuş. Kara kamag süsi ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

IB 63’te yer alan cümlelerde okuyucu, *Kanlık süsi* {*Han’ın ordusu / askerleri*}’nin “önce” *ava çıktığını*, “sonra” *av alanın içine bir erkek karaca / ceylan’ın girdiğini*, “sonra” *askerlerin onu tuttuğunu*, “en sonunda” *da kara kamag süsi* {*(Han’ın) avam / alt tabakadan olan sıradan ordusu / askerleri*}’nin sevindiğini cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

oo ooo ooo

Semiz at agzı katıg boltı. İdisi umaz tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 65)

{Semiz atın ağzı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

IB 65’te yer alan cümlelerde okuyucu, “önce” *semiz atın ağzının sertleştiğini* ve “o anda” *da idisi* {*sahibi*}’nin *bir şey yapamadığını* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır.

Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike Tay-gün-tan manıstantakı kiçig di[n]tar burua guru eşid[*ip*] içimiz isig Sangun İtaçuk üçün bitidim. (IB 67)

{Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde, Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürüt), mürşit kahinden işitip, ağabeyimiz aziz Sangun İtaçuk için (bu kitabı) yazdım. (IB 67)}

IB 67’de yer alan cümlelerde okuyucu, *Irk Bitig fal kitabının* “önce” *Taygüntan Manastırı’ndaki burua guru* {*mürşit kahin*} tarafından *işitilerek ve kaplan yılının ikinci ayının on beşinde yazıldığını* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralayarak anlamlandırmıştır. Buradaki eylemin gerçekleşme zamanını “*Bars yıl, ekinti ay, biş yigirmike* {*Kaplan yılı(nda), ikinci ayın on beşinde*}” ifadesi belirtirken; *öncelik* anlamını da “*Tay-gün-tan manıstantakı kiçig*

di[n]tar burua guru eşid[ip] {Taygüntan manastırında, (ben) genç dindar (mürit), mürşit kahinden işitip}” şeklindeki {-Ip}'lı yan cümle oluşturmaktadır. Çünkü metinlerde yer alan *bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}'lı yan cümlelerin* bazıları, metindilbilim açısından incelendiğinde metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 71-80). Bazen de metinlerde yer alan *bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}'lı yan cümlelerin zaman bağlantısı* kurarak cümleye öncelik anlamı kattığı da görülmektedir.

1.2.4. Karşılaştırma Bağlantısı

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde hem örtük anlamın ortaya çıkması için hem de *Edgü ol. {(Bu fal) iyidir.}, Anıyg edgü ol. {(Bu fal) çok iyidir.}, Yablak ol. {(Bu fal) kötüdür.}, Anıyg yablak ol. {(Bu fal) çok kötüdür.}, Yabız ol {(Bu fal) kötüdür.}* şeklinde fallar arasında *karşılaştırma bağlantısı* kurulmuştur.

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde örtük anlamın ortaya çıkması için *karşılaştırma bağlantısı* kurulmuştur.

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar men, sebdükimin yiyür men. **Antag küçlüg men.** Ança bilinler: Edgü ol. (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

IB 3'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Altun kanatlıg talım kara kuş {Altın kanatlı yırtıcı kartal}*'un *Antag küçlüg men {Onca güçlüyüm}* ifadesi ile kendisini diğer kartallardan daha güçlü ve üstün bulduğunu cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

oo oooo oo

Beg er yuntınaru barmış: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesingerü barmış: Ürünğ inğeni botulamış. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebinğerü barmış: Üçünç kuñcuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. **Mengilig beg ermiş.** [Ança bilinler:] Anıyg edgü ol. (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır

(diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

IB 5'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Beg er {Bey}'in hakkındaki anlatılandardan* ve *Meñgilig beg ermiş {(Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş}* ifadesinden hareketle *Bey kişinin atının, devesinin ve çocuğunun olması ile diğer beylerden daha mutlu ve üstün olduğunu* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıçın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Altun başlıg yılan {Altın başlı yılan}'ın Altun kurugsakımın {Altın kursağımı}* ifadesi ile *kendisinin altından mideye sahip olduğunu belirtmesi ile kendisini diğer yılanlardan daha güçlü ve üstün gördüğünü* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katinga tegi kalmaduk, bükinge tegi kodm[ad]uk tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

IB 9'da yer alan cümlelerde okuyucu, *tegi {...e kadar}* sözcüğü ile *Ulug eb {Büyük ev}'in hiç sağlam ve yanmayan yerinin kalmadığını, tamamının yanmış olduğunu* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

ooo oooo oo

Esnegen bars men. Kamuş āra başım. Antag alp men, erdemlig men. Ança bilingler: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

IB 10'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Esnegen bars {Esneyip duran kaplan}'ın Antag alp men, erdemlig men {Onca cesur (ve) onca erdemliyim}* ifadesi ile *kendisini diğer kaplanlardan daha güçlü ve üstün bulduğunu* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

ooo oooo ooo

Er abka barmış. Tagda kamılmış. Tengride Erklig tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 12)

{Adam(in biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

IB 12’de yer alan cümlelerde okuyucu, *Er {Erkek / Adam}’ın hakkındaki anlatılanlardan ve Tengride Erklig {Kudretli (Tanrı) göklerde}* ifadesinden hareketle *Er kişinin düştüğünde Kudretli Tanrı göklerde demesiyle kişinin Tanrı’nın gücünü ve kudretini kabul ederek vurguladığını* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

ooo o oooo

Āk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke ıdmış tir. Korkma, edgüti ötün; ayınma, edgüti yalbar! tir. Ança biling: Edgü ol. (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

IB 19’da yer alan cümlelerde okuyucu, *Āk at {Kır at}’ın özelliği olan karşısın üç bolugta talulapan {rakibini üç arayışta seçerek}* ifadesi ile *kendisinin diğer atlardan daha güçlü ve üstün olduğunu* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüng köpükümin saçar men. Üze tengrike tegir, asra yirke kirür tir. Udıgımag odguru, yatıglıg turguru yorıyur men. Antag küçlüg men. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırım. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

IB 20’de yer alan cümlelerde okuyucu, *Titir bugra {Dişi deve(li) (bir) erkek deve}’nın Antag küçlüg men {Onca güçlüyüm}* ifadesi ile *kendisini diğer develerden daha güçlü ve üstün bulduğunu* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş kony utmış. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarışta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştta) çocuklarını (ve) karısını

kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

IB 29'da yer alan cümlelerde okuyucu, *yana* "yine, dahası, üstelik, ayrıca, de, da" bağlacı ile *Oyma er {Sakatatçı adam}'in karısını ve çocuklarını esaretten kurtardığını bir de üstüne koyun kazandığını* cümledeki karşılaştırma bağlantısı yoluyla sezmiştir.

oooo o o

Bir tabilku yüz boltı. **Yüz tabilku ming** boltı. **Ming tabilku tümen** boltı tir. Ança bilinler: Asığı bar; edgü ol. (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

IB 32'de yer alan cümlelerde okuyucu, *bir tabilku {hünnap}'nun gitgide sayıca arttığını* cümledeki karşılaştırma bağlantısı yoluyla sezmiştir.

o o oooo

Üküş atlıg **ögrünçüng vook**; kobı atlıg **korkünçüng vook**, **ucruglug kutung vook** tir. Ança bilinler: Anyıg yablak ol. (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

IB 36'da yer alan cümlelerde okuyucu, *metindeki kişinin hiçbir iyi özelliğinin olmadığını* cümledeki karşılaştırma bağlantısı yoluyla sezmiştir.

o oooo oooo

Talim urı yarın aç a yasıçin yalım kayag yara urūpan yalngusun yorıyur tir. **Antag alp ermiş**. Ança bilinler: Edgü ol. (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

IB 40'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Antag alp ermiş {(Bu genç) öylesine güçlü imiş}* ifadesi ile *Talim urı {Cesur / Savaşçı genç}'nin diğer gençlerden daha güçlü ve kuvvetli olduğunu* cümledeki karşılaştırma bağlantısı yoluyla sezmiştir.

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı **tabışgan** tipen kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmuş yana titinmiş. **Togan kuşuñg turngakı ügüşüpen kalyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yügürü barmış**. Antag tir. Ança bilinler: Yabız ol. (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

IB 44'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Togan kuşuṅ tırṅakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi ünṅüşüpen yügürü barmış {Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş}* ifadesinden hareketle şahinin pençelerinin yolunduğunu, tavşanın da derisinin soyulduğunu cümledeki karşılaştırma bağlantısı yoluyla sezmiştir.

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tıgret, **yazıg kodı** yadrat. Tokuz kat üçürgüṅ topulgınça teritzün tir. Ança bilinṅler: Yab[I]ak ol. (IB 50)

{Demir kır atın kuyruṅunu düḡümle ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılincaya kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

IB 50'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Tıg at kudrukın tügüp tıgret, yazıg kodı yadrat {Demir kır atın kuyruṅunu düḡümle ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılincaya kadar koştur}* ifadesinden hareketle iki atın da yoruluncaya kadar koşturulduğunu cümledeki karşılaştırma bağlantısı yoluyla sezmiştir.

o ooo o

Kul sabı beginṅerü ötünür, **kuzgun sabı** tenṅrigerü yalbarur. Üze Tenṅri eşidti, asra kişi bilti tir. Ança bilinṅ: Edgü ol. (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

IB 54'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Kul sabı beginṅerü ötünür, kuzgun sabı tenṅrigerü yalbarur {Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır}* ifadesinden hareketle kölenin beyinden rica da bulunarak isteklerini gerçekleştirebildiğini, kuzgunun da Tanrı'ya yalvararak isteklerini elde ettiğini cümledeki karşılaştırma bağlantısı yoluyla sezmiştir.

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, **ayka** tegmişig artatmayın; edgüsi bolzun tir. Ança bilinṅler: Edgü ol. (IB 59)

{Bir yıla erişmiş kokutmayayım, bir aya erişmiş bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

IB 59’da yer alan cümlelerde okuyucu, *yıla ve aya erişmiş olanı karşılaştırarak kokutup bozmaması gerektiğini* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti. **Antag küçlüg men** tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 60)

{Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkararak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

IB 60’ta yer alan cümlelerde okuyucu, *Tokuz arlı sıgun kiyik {Dokuz çatallı boynuzu olan erkek geyik}’in Antag küçlüg men {Onca güçlüyüm}* ifadesi ile kendisini diğer geyiklerden daha güçlü ve üstün bulduğunu cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

ooo o oo

Yargun kiyik men. **Yaylag tagıma agıpan yaylayur turur men. Mengilig men** tir. Ança bilingler: Edgü ol. (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık dağıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

IB 62’te yer alan cümlelerde okuyucu, *Yargun kiyik {Yargun denilen hayvan}’in anlattıklarından hareketle kendisini diğer geyiklerden daha mutlu ve üstün gördüğünü* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

Aşağıdaki irklarda yer alan cümlelerde *Edgü ol. {(Bu fal) iyidir.}, Anyıg edgü ol. {(Bu fal) çok iyidir.}, Yablak ol. {(Bu fal) kötüdür.}, Anyıg yablak ol. {(Bu fal) çok kötüdür.}, Yabız ol {(Bu fal) kötüdür.}* şeklinde fallar arasında *karşılaştırma bağlantısı* kurulmuştur.

oo oo oo

Tensi men. Yarın kiçe altun örgin üze olurupan menğileyür men. Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 1)

{Göğün oğluyum (= Çin imparatoruyum). Sabah akşam altın taht üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 1)}

oooo oooo oooo

Āla atlıg yol tengri men. Yarın kiçe eşür men. Utru eki yalıg kişi oğlın sokuşmış; kişi korkmuş. “Korkma!” timiş, “Kut birgey men!” timiş. Ança biling: **Edgü ol.** (IB 2)

{Alaca atlı yol tanrısıyım. Sabah akşam (atımla) rahvan gidiyorum. (Bu yol tanrısı) güler yüzlü iki insanoğluna rastlamış. İnsanoğulları korkmuş. (Yol tanrısı) Korkmayın demiş, (size) kut vereceğim demiş. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 2)}

ooo ooo ooo

Altun kanatlıg talım kara kuş men. Tanım tüsi takı tükemezken taluyda yatıpan tapladukumin tutar men, sebdükimin yiyür men. Antag küçlüg men. Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 3)

{Altın kanatlı yırtıcı (bir) kartalım. Vücudumun tüyleri henüz tam büyümemiş olmakla birlikte, deniz (kıyısın)da yatarak dilediğimi tutuyor, sevdiğimi yiyorum. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 3)}

o o o

Ürüng esri togan kuş men. Çıntan ıgaç üze olurupan menğileyür men. Ança bilingler: [**Edgü ol**]. (IB 4)

{Ak benekli şahin kuşuyum. Sandal ağacı üzerinde oturarak mutlu oluyorum. Öylece biliniz: (Bu fal iyidir). (IB 4)}

oo oooo oo

Beg er yuntıngaru barmış: Āk bisi kulunlamış. Altun tuyuglug adgırlık yaragay. Tebesıngerü barmış: Ürüng inğeni botulamış. Altun budl(a)lug bugralık yaragay. Ebıngerü barmış: Üçünç kuñcuyı urılanmış. Beglik yaragay tir. Mengilig beg ermiş. [Ança bilingler:] **Anıyg edgü ol.** (IB 5)

{Bey atlarına doğru gitmiş. (Bakmış ki) ak kısrağı yavrulamış. (Bu taya) altın toynaklı bir aygır olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez) develerine doğru gitmiş. (Bakmış ki) beyaz dişi devesi yavrulamış. (Buna) altın burunsalıklı buğra olmak yaraşır (diye düşünmüş). (Bey bu kez de) evine doğru gitmiş. (Bakmış ki) üçüncü prensesi (bir) oğlan doğurmuş. (Buna da) beylik yaraşır (diye düşünmüş), der. (Anlaşılan) mutlu (bir) bey imiş. (Öylece biliniz:) (Bu fal) çok iyidir. (IB 5)}

oo oo o

Adıglı tonğuzlı ārt üze sokuşmış ermiş. Adıgıng karnı yarılmış, tonğuzung azığı sınmış tir. Ança biling: **Yablak ol.** (IB 6)

{(Bir) ayı ile (bir) domuz (bir) dağ geçidinde çarpışmışlar imiş. Ayının karnı yarılmış, domuzun azı dişleri kırılmış, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 6)}

oo o oo

Er terkleyü kelir. Edgü söz sab elti kelir tir. Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 7)

{(Bir) adam koşar adım geliyor. İyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 7)}

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. Altun kurugsakımın kılıcın kesipen özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin tir. Ança bilingler: **Yablak ol.** (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

o oo ooo

Ulug eb örtenmiş. Katınga tegi kalmaduk, bükinge tegi kodm[ad]uk tir. Ança bilingler: **Yablak ol.** (IB 9)

{Büyük (bir) ev yanmış. Katına kadar (sağlam yeri) kalmamış, köşe-bucağına kadar (yanmadık yeri) kalmamış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 9)}

ooo oooo oo

Esnegen bars men. Kamuş āra başım. Antag alp men, erdemlig men. Ança bilingler: (IB 10)

{Esneyip duran kaplanım. Kamışlar arasında başım. Onca cesur (ve) onca erdemliyim. Öylece biliniz: (IB 10)}

ooo oooo oooo

Sarıg atlıg sabçı, yazıg atlıg yalabaç edgü söz sab elti kelir tir. Ança biliñ: **Edgü ol.** (IB 11)

{Sarı atlı haberci, yağız atlı elçi iyi haberler getirerek geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) çok iyidir. (IB 11)}

ooo oooo ooo

Er abka barmış. Tagda kamılmış. Tengride Erklig tir. Ança bilingler: **Yabız ol.** (IB 12)

{Adam(ın biri) ava gitmiş. Dağda (yürürken) düşmüş. Kudretli (Tanrı) göklerde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 12)}

oo oooo ooo

Tenrigrilig kurtga yurtta kalmış. Yağlıg kamıç bulupan yalgayu tirilmiş, ölümde ozmış tir. Ança bilingler: (IB 13)

{Dindar (bir) yaşlı kadın terk edilmiş kamp yerinde (yalnız) kalmış. Yağlı bir kepçe bulup yalamış, (öylece) hayatta kalmış, ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (IB 13)}

oooo ooo oo

Kuzgunuğ ıgaçka bāmiş. “Katıgtı bā, edgüti bā!” tir. Ança bilinğler: (IB 14)

{(Bir) kuzgunu ağaca bağlamışlar. Sıkı bağla, iyi bağla, der. Öylece biliniz: (IB 14)}

o oooo o

Üze tuman turdı, asra toz turdı. Kuş og(l)ı uça āzti, kiyik oğlu yügürü āzti, kişi oğlu yorıyu āzti. Yana Tengri kutınta üçünç yılda kop esen tükel körüşmiş. Kop ögırer sebinür tir. Ança bilinğler: **Edgü ol.** (IB 15)

{Yukarıdan sis bastırdı, aşağıdan toz kalktı. Kuş yavrusu uçup yolunu kaybetti, geyik yavrusu koşup yolunu kaybetti, insan oğlu (da) yürüyüp yolunu kaybetti. (Bunlar) yine Tanrı lufu ile üçüncü yılda sağ salim (buluşup) görüşmüşler. Hepsi (de) mutlu olur, sevinirler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 15)}

o ooo ooo

Toruk at semritti. Yirin öpen yügürü barmış. Utru yirde ogıri sookuşup tutuğan minmiş. Yilinğe, kudursuğınğa tegi yagrıpan kamşayu umatın turur tir. Ança bilinğ: **Yablak ol.** (IB 16)

{Zayıf at semirdi. (Kaldığı) yerini düşünüp koşarak gitmiş. Yolda karşısına (bir) hırsız çıkmış, (atı) tutup (üstüne) binmiş. (At hızla koşmaktan) yelesine ve kuyruğuna kadar yara bere içinde kalmış, kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 16)}

ooo ooo oo

Özlük at öng yirde arıp öngüp turu kalmış. Tengri küçinğe tag üze yol sub körüpen, yiş üze yaş ot körüpen, yorıyu barıpan, sub içipen, yāş yipen ölümde ozmış tir. Ança bilinğler: **Edgü ol.** (IB 17)

{(Bir) binek atı çölde yorgunluktan (ve susuzluktan) bitkin hâlde kalakalmış. (Sonra) Tanrının inayeti ile dağ üstünde yol (ve) su görerek, dağ çayırında (da) taze ot görerek yürüyüp gitmiş; su içip taze (ot) yiyerek ölümden kurtulmuş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 17)}

o oooo oo

Kerekü içi ne teg ol? Tügünüki ne teg ol? Közünüki ne teg? Körüglüg ol. Egni ne teg? Edgü ol. Bağışı ne teg? Bar ol tir. Ança bilinğler: **Anıyg edgü ol.** (IB 18)

{Çadırın içi nasıl? Bacası nasıl? Penceresi nasıl? Manzaralı. Çatısı nasıl? İyidir. İpleri nasıl? Var, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 18)}

ooo o oooo

Āk at karşısın üç bolugta talulapan agınka ötügke ıdımış tir. Korkma, edgüti ötüñ; ayınma, edgüti yalbar! tir. Ança bilinğ: **Edgü ol.** (IB 19)

{Kır at, rakibini üç arayışta seçerek bir dilsiz duaya yollamış, der. Korkma, iyi dua et; korkma, iyi yalvar! der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 19)}

ooo oo oo

Titir bugra men. Ürüng köpükümin saçar men. Üze tenğrike tegir, asra yirke kirür tir. Udımag odguru, yatıglıg turguru yoriyur men. Antag küçlüg men. Ança bilinğler: **Edgü ol.** (IB 20)

{Dişi deve(li) (bir) erkek deveyim. Ak köpüklerimi (ağzımdan öyle) saçarım (ki) yukarıda göklere erişir, aşağıda yer(in dibin)e girer. Uyuyanları uyandırıp yatanları kaldırırm. Onca güçlüyüm. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 20)}

o ooo ooo

Karı üpgük yıl yarumazkan etdi. Ödmeng, körmeng, ürküt[m]eng tir. Ança bilinğ: **Edgü ol** (IB 21)

{Yaşlı hüthüt (kuşu) (yeni) yıl (sabahı daha ortalık) ağarmamışken öttü. Heyecanlanmayın, bakmayın, ürkütmeyin, der. Öylece bilin: (Bu fal iyidir) (IB 21)}

oo o o

Uzun tonlug közüñgüsün kölke içginmiş. Yarın yanğrayur, kiçe kenğrenür, tir. Ança bilinğler: **Munğlug ol; anyıg yablak ol.** (IB 22)

{(Bir) kadın aynasını göle düşürmüş. (Bu yüzden) sabah(ları) söyleniyor, akşam(ları) sızlanıyor, .der. Öylece biliniz: (Bu fal) üzücüdür, çok kötüdür. (IB 22)}

oo oooo oooo

Oglañ kekük tezekin bultı. Çekik, etinğ kutlug bolzun tir. Ança bilinğler: **Edgü ol.** (IB 23)

{(Bir) oğlañ kartal tezeğini buldu. Tarla kuşu, etin kutlu olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 23)}

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. Kün ortu yütürüp, tün ortu kanta, negüde bulgay ol, tir. Ança bilinğler: **Yabız ol.** (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek atta meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

ooo o ooo

Eki öküzüg bir bukursıka kölmiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilinğ: **Yablak ol.** (IB 25)

{İki öküzü bir sabana koşmuşlar. (Öküzler) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) kötüdür. (IB 25)}

o oo oooo

Tang tanğlardı, udu yir yarudı, udu kün tugdı. Kamag üze yaruk boltı tir. Ança biling: **Edgü ol.** (IB 26)

{Şafak söktü ve yer aydınlandı ve güneş doğdu. Her şeyin üzeri aydınlık oldu, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 26)}

oo oo oooo

Bay er konyı ürküpen barmış. Börike sookuşmış. Böri agzı emsimiş. Esen tüükel bolmış tir. Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 27)

{Zengin (bir) adamın koyunu ürküp kaçmış. (Yolda bir) kurda rastlamış. (O sırada) kurdun ağzı zehirlenmiş. (Koyun böylece) sağ salim kalmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 27)}

o oo

Kan olurüpan ordu yapmış. İli turmış. Tört bulungtaki edgüsi uyuru tirilipen menğileyür, bedizleyür tir. Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 28)

{(Bir) han tahta oturup (kendine bir) saray yap(tır)mış. Devleti ayakta kalmış. (Ülkesinin) has ve muktedir adamları (etrafında) toplanmış, (sarayını) neşe içinde süslüyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 28)}

oo ooo oooo

Oyma er oğlanın kisisin tutug urupan oş iç oygalı barmış. Oğlın kisisin utuzmaduk, yana tokuz on boş kony utmış. Oğlı yutuzı kop ögirer tir. Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 29)

{(Bir) sakatatçı çocuklarını (ve) karısını rehin olarak koyup (bir yarıştta, kesilen koyunların) iç organ ve bağırsaklarını oymaya gitmiş. (Yarıştta) çocuklarını (ve) karısını kaybetmemiş, üstelik doksan koyun kazanmış. Çocukları ve kadını hep seviniyorlar, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 29)}

ooo oo oooo

Çıgany er oğlı kazgançka barmış. Yolu yaramış. Ögire sebinü kelir tir. Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 30)

{Yoksul (bir) adamın oğlu (para) kazanmaya gitmiş. Yolculuğu yararlı olmuş. Neşe ve sevinç içinde (eve) geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 30)}

oooo oooo o

Bars kiyik engke mengke barmış. Engin mengin bulmuş. Bulupan uyasıngaru ögire sebinü kelir tir. Ança bilıng: **Edgü ol.** (IB 31)

{(Bir) kaplan avlanmaya gitmiş. Avını bulmuş. (Avını) bulup yuvasına neşe ve sevinç içinde geliyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 31)}

oooo o o

Bir tabıtku yüz boltı. Yüz tabıtku ming boltı. Ming tabıtku tümen boltı tir. Ança bilıngler: **Asıgı bar; edgü ol.** (IB 32)

{Bir hünnap yüz oldu. Yüz hünnap bin oldu, bin hünnap on bin oldu, der. Öylece biliniz: Yararı var, (bu fal) iyidir. (IB 32)}

oooo oo oooo

Kidizig subka sukmiş. Takı ur, katıgdı bā tir. Ança bilıngler: **Yablak ol.** (IB 33)

{(Adamın biri) keçeyi suya sokmuş. Daha çok vur, sıkıca bağla!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 33)}

oooo oooo oo

Kan süke barmış. Yagıg sançemiş. Köçürü konturu kelir. Özi süsi ögire sebinü ordusıngaru kelir, tir. Ança bilıngler: **Edgü ol.** (IB 34)

{Bir han sefere çıkmış, düşmanı mızraklamış. (Askerlerini) göç ettire kondura geliyor. Kendisi ve askerleri neşe ve sevinç içinde karargahına doğru geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 34)}

oooo ooo oooo

Er süke barmış. Yolta atı armış. Er kugu kuşka sokuşmış. Kugu kuş kanatınga urup anın kalıyu barıpan öginge kangınga tegürmiş. Ögi kangı ögırer sebinür tir. Ança bilıngler: **Edgü ol.** (IB 35)

{(Bir) adam orduya gitmiş. Yolda atı yorulmuş. Adam (bir) kuğu kuşuna rastlamış. Kuğu kuşu (onu) kanatlarına vurup onunla uçmuş ve anasına babasına erişirmiş. Anası babası neşe ve sevinç içinde, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 35)}

o o oooo

Üküş atlıg ögrünçüng yook; kobı atlıg korkınçing yook, uçruglug kutung yook tir. Ança bilıngler: **Anıyg yablak ol.** (IB 36)

{(Sende) çok atı olan (bir kişinin) sevinci yok; (öte yandan, sende) az atı olan bir kişinin korkusu (da) yok. (Uzun sözün kısası), uçuşan bayraklarla kutlanacak iyi bir talihin yok, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok kötüdür. (IB 36)}

oooo ooo o

Bir karı öküzüg bilin biçe kumurşa yimiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilinğler: **Yablak ol.** (IB 37)

{Yaşlı bir öküzü, bir karınca, belini biçerek yemiş. Öküz yerinden kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 37)}

oooo o ooo

Kamış āra kalmış. Tengri unamaduk. Abınçu katun bolzun tir. Ança bilinğler: **Edgü ol.** (IB 38)

{(Bir köle kız) kamışlar arasında (yalnız) kalmış. Tanrı (bunu) doğru bulmamış. (Bu köle kız) Hatun olsun!, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 38)}

oooo oo oo

Tıgıg tertrü kişemiş. Kamşayu umatın turur tir. Ança bilinğler: **Yablak ol.** (IB 39)

{Demir kırı (bir atın ayaklarını) çapraz olarak kösteklemişler. (At) kımıldayamadan duruyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 39)}

o oooo oooo

Talım urı yarın aç a yasıçin yalım kayag yara urūpan yalngusun yoriyur tir. Antag alp ermiş. Ança bilinğler: **Edgü ol.** (IB 40)

{Cesur bir genç, omuzları açık, okunun ucu ile yalçın kayaları yara yara yapayalnız yürüyor, der. (Bu genç) öylesine güçlü imiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 40)}

oooo oo ooo

Ürüng esri ingek buzagulaçı bolmiş. Ölgey men, timiş. Ürüng esri irkek buzağu kelürmiş. İdukluk yaragay. Ülügde ozmiş tir. Ança bilinğ: **Edgü ol.** (IB 41)

{Ak benekli bir inek doğurmak üzere imiş. Öleceğim, (galiba)! Demiş; (fakat ölmemiş,) ak benekli bir erkek buzağı dünyaya getirmiş. (Bunu) Tanrı'ya kurban etmek uygun olur, (çünkü inek böylece) kötü talihinden kurtulmuş, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 41)}

oooo o oooo

Uzun tonlug idişin ayakın kodupan barmış. Yana edgüti sakınmış. İdişimte ayakımta öngi kaç a barır men? tir. Yana kelmiş. İdişin ayakın esen tük el bulmiş. Ögirer sebinür tir. Ança bilinğler: **Edgü ol.** (IB 42)

{Bir kadın kabını kacağını bırakıp gitmiş. Sonra iyice düşünmüş. Kabımdan kacağımdan ayrı nereye gidiyorum ben?, demiş. Sonra yine gelmiş, kabını kacağını sapasağlam bulmuş. Mutlu olup seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 42)}

oooo ooo ooo

Togan ügüz kuşu kuşlayu barmış. Utru talım kara kuş kopupan barmış tir. Ança bilinğler: **Yablak ol.** (IB 43)

{Bir şahin, su kuşu avlamaya gitmiş. (Ama) yırtıcı bir kartal yerinden uçup karşısına çıkmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 43)}

oo oooo o

Togan kuş tengriden kodı tabışgan tipen kapmış. Togan kuş tırngakı suçulunmış yana titinmiş. Togan kuşuñg tırngakı ügüşüpen kalıyu barmış, tabışgan terisi üngüşüpen yügürü barmış. Antag tir. Ança bilinğler: **Yabız ol.** (IB 44)

{Bir şahin (İşte) bir tavşan! diyerek göklerden aşağı inmiş ve (tavşanı) kapmak istemiş. (Bu arada) şahinin pençeleri yolunmuş ve sıyrılmış. Şahin pençeleri yolunmuş olarak uçup gitmiş, tavşan derisi soyulmuş olarak koşup gitmiş. (Fal) böyle diyor. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 44)}

oo ooo o

Kiyik oğlu men. Otsuz subsuz kaltı uym? Neçük yorıym? tir. Ança bilinğler: **Yabız ol.** (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basınu yimiş. Özin tilkü yimiş tir. Ança bilinğler: **Yabllak ol.** (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

oooo o o

Er ümeleyü barmış. Tengriden sookuşmuş. Kut kolmuş. Kut birmiş. Ağılınğta yılkinğ bolzun! Özüñg uzun bolzun! timiş. Ança bilinğler: **Edgü ol.** (IB 47)

{Adamın biri konukluğa gitmiş. (Yolda) Tanrı'ya rastlamış. (Ondan) şans dilemiş. (Tanrı da ona) şans vermiş: 'Ağılınğda atların olsun, ömrün uzun olsun!' demiş. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 47)}

oooo oooo ooo

Karı yol tenğri men. Sınukınğın sapar men, üzükünğın ulayur men. İlig itmiş men. Edgüsü bolzun tir. Ança bilinğler: **[Edgü ol]**. (IB 48)

{Yaşlı yol tanrısıyım. Senin kırıklarınını onarırım, çıkıklarınını yerine oturturum. (Nitekim) ülkeyi (de) düzene sokmuşum. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (IB 48)}

o oooo ooo

Bars kiyik engleyü menğleyü barmış. Ortu yirde amgaka sokuşmış. Esri amga yalım kayaka ünüp barmış, ölümtö ozmış. Ölümtö ozupan ögire sebinü yoriyur tir. Ança biling: **Edgü ol.** (IB 49)

{Bir kaplan avlanmaya gitmiş. Orta yerde bir yaban keçisine rastlamış. Benekli yaban keçisi gidip yalçın bir kayaya çıkmış, ölümden kurtulmuş. Ölümden kurtulup sevinç ve neşe içinde yürüyüp gidiyor, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 49)}

ooo oooo o

Tıg at kudrukın tügüp tigret, yazıg kodı yadrat. Tokuz kat üçürgüng topulgınça teritzün tir. Ança bilingler: **Yabllak ol.** (IB 50)

{Demir kır atın kuyruğunu düğümlö ve onu son hızla koştur, son süratle sür; yağız atı (da) yıkılıp yere yayılınca kadar koştur. (Öyle ki) dokuz kat teyeltin yırtılıp delininceye kadar terlesinler, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 50)}

ooo ooo oooo

Talım kara kuş men. Yaşıl kaya yaylagım, kızıl kaya kışlagım ol. Tagda turupan menğileyür men. Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 51)

{Yırtıcı kartalım. Yeşil kayalar yazlıgım, kızıl kayalar kışlıgım. Dağlarda kaldığım için mutluyum. Öylece biliniz: (IB 51)}

oo o ooo

Er busuşlug, tengri bulıtlıg boltı. [Bulıt] āra kün tugmış, busanç āra menği kelmiş tir. Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 52)

{Adam kaygılı, gök bulutlu oldu. Bulutlar arasından güneş doğmuş, kaygılar arasından (da) sevinç gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 52)}

oo ooo oo

Boz bulıt yorıdı, bodun üze yagdı. Kara bulıt yorıdı, kamag üze yagdı. Tarıg bişdi; yāş ot ündi; yılıka kişike edgü boltı tir. Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 53)

{Boz bulut yürüdü, halk üstüne yağmur bıraktı. Kara bulut yürüdü, her şeyin üstüne yağmur bıraktı. Ekinler olgunlaştı, taze otlar çıktı; hayvanlar ve insanlar için iyi oldu, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 53)}

o ooo o

Kul sabı begingerü ötünür, kuzgun sabı tengrigerü yalbarur. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti tir. Ança biling: **Edgü ol.** (IB 54)

{Kölenin sözü beyinden ricadır, kuzgunun sözü Tanrı'ya yakarıştır. (Bunları) yukarıda Tanrı işitti, aşağıda insan bildi, der. Öylece bilin: (Bu fal) iyidir. (IB 54)}

oo o oooo

Alp er oğlı süke barmış. Sü yirinte erklig sabçı törütmüş tir. Ebingeri kelser özi atanmış, ögrünçülüğ, atı yitiglig kelir tir. Ança bilingler: **Anyg edgü lol**. (IB 55)

{Yiğit bir adamın oğlu savaşa gitmiş. Savaş alanında (kendine) güçlü bir sözcü türetmiş, der. Evine doğru gelirken kendisi ünlü ve mutlu, atı (da) yetkin olarak geliyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyi(dir). (IB 55)}

o ooo oo

Ügringe kutlug adgır men. Yagak ıgaç yaylagım, kuşlug ıgaç kışlagım. Anta turupan menğileyür men tir. Ança bilingler: **Edgü ol**. (IB 56)

{Sürüsü ile mutlu bir aygırım. Cevizlikler yazlığım, kuşlu ağaçlar kışlığım. Buralarda yaşayıp mutlu oluyorum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 56)}

o oo oo

Kanığı ölmüş, köngeki tonğmiş. Kanđı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük tonğgay? Küneşke olurur ol. Ança bilingler: **Bu ırk başınta az emgeki bar; kin yana edgü bolur**. (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin donsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

oo oo ooo

Oğlı öğinte kanđınta öbkelepen tezipe barmış. Yana sakınmış, kelmiş. Öğüm ötin alayın, kanđım sabın tınđlayın, tip kelmiş tir. Ança bilingler: **Edgü ol**. (IB 58)

{(Evin) oğlu babasına anasına öfkelenerek kaçıp gitmiş. (Sonra) yine düşünmüş, (geri) gelmiş. Anamın öğüdünü alayım, babamın sözlerini dinleyeyim diye (geri) gelmiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 58)}

ooo oo ooo

Yılka tegmişig yıdıtmayın, ayka tegmişig artatmayın; edgüsü bolzun tir. Ança bilingler: **Edgü ol**. (IB 59)

{Bir yıla erişmiş i kokutmayayım, bir aya erişmiş i bozmayayım. Hayırlısı olsun, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 59)}

o ooo oooo

Tokuz arlı sıgun kiyik men. Bed[ük] tiz üze ünüpen möngreyür men. Üze Tengri eşidti, asra kişi bilti. Antağ küçlüğ men tir. Ança bilingler: **Edgü ol**. (IB 60)

{Dokuz çatalı boynuzu olan erkek geyiğim. Yüksek dizlerimin üstüne çıkararak böğürürüm. (Beni) yukarıda Tanrı işitmiştir, aşağıda insanoğlu bilmiştir. Onca güçlüyüm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 60)}

o oooo ooo

Turnya kuş tüşnekinġe konmış. Tuymatın tuzakka ilinmiş. Uça umatın olurur tir. Ança bilingler: **Yablak ol.** (IB 61)

{Turna kuşu tüneġine konmuş. Farkına varmadan tuzaġa takılmış, uçamadan oturuyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 61)}

ooo o oo

Yargun kiyik men. Yaylag tagıma ağıpan yaylayur turur men. Mengilig men tir. Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 62)

{Yargun denilen hayvanım. Yazlık daġıma çıkararak yazı geçiriyorum. Mutluyum, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 62)}

o oo o

Kanlık süsi abka ünmiş. Sagır içre elik kiyik kirmiş. Eligin tutmış. Kara kamag süsi ögırer tir. Ança bilingler: **Edgü ol.** (IB 63)

{Hanın ordusu ava çıkmış. Avlak içine bir erkek karaca girmiş. (Onu) elleri ile tutmuşlar. (Hanın) bütün sıradan askerleri seviniyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) iyidir. (IB 63)}

o oooo ooo

Kök boymul togan kuş men. Körüklüg kayaka konupan küzleyür men, yagaklıg tograk üze tüşüpen yaylayur men tir. Ança bilingler: **Anvıg edgü ol.** (IB 64)

{Ak boyunlu gri bir şahinim. Manzaralı kaya(lık)lara konup etrafa bakınırım, üstü cevizle dolu kavak üzerine inip yazı geçiririm, der. Öylece biliniz: (Bu fal) çok iyidir. (IB 64)}

oo ooo ooo

Semiz at agzı katıg boltı. İdisi umaz tir. Ança bilingler: **Yablak ol.** (IB 65)

{Semiz atın ağızı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

1.2.5. Karşıtlık Baġlantısı

Ařaġıdaki ırklarda yer alan cümlelerde örtük anlamın ortaya çıkması için *karşıtlık baġlantısı* kurulmuştur.

ooo oo o

Altun başlıg yılan men. **Altun kurugsakimin** kılıcın kesipen **özüm[in] yul** **[in]intin, başımın yul ebintin** tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 8)

{Altın başlı yılanım. Altın kursağımı kılıç ile keserek nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 8)}

IB 8’de yer alan cümlelerde okuyucu, *Altun başlıg yılan* {*Altın başlı yılan*}’ın *Altun kurugsakimin* {*Altın kursağımı*} ifadesi ile kendisinin altından mideye sahip olduğunu ve bu özelliği ile kendisini diğer yılanlardan daha güçlü ve üstün gördüğü için karşısındaki kişiye *özüm[in] yul [in]intin, başımın yul ebintin* {*nefsimi kopar ininden, başımı kopar evinden*} şeklinde aslında meydan okuduğunu cümledeki karşıtlık bağlantısı ile sezerek *başımı da nefsimi de koparıp yolamazsın* şeklinde onaylamıştır.

ooo o ooo

Teglük kulun irkek yunt(t)a emig tileyür. **Kün ortu** yütürüp, **tün ortu** kanta, negüde bulgay ol, tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 24)

{Kör (bir) tay (emmek için) erkek attı meme arıyor. Güpegündüz kaybedip gece yarısı nerede, nasıl bulacak, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 24)}

IB 24’te yer alan cümlelerde okuyucu, *kün ortu* {*gündüz vakti / güpegündüz*} ve *tün ortu* {*gece vakti / gece yarısı*} sözcüklerinin zıt anlamlı olarak kullanılması ile *Teglük kulun* {*Kör tay*}’un kör olmasından dolayı / görememesinden dolayı annesini bulup karnını doyuramayacağını cümledeki karşıtlık bağlantısı ile sezerek *ne kadar arasada bulamaz* şeklinde onaylamıştır.

oooo ooo ooo

Togan ügüz kuşu kuşlayu barmış. **Utru talım kara kuş** kopupan barmış tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 43)

{Bir şahin, su kuşu avlamaya gitmiş. (Ama) yırtıcı bir kartal yerinden uçup karşısına çıkmış, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 43)}

IB 43’te yer alan cümlelerde okuyucu, *Togan* {*Doğan / Şahin*}’ın *ügüz kuşu* {*ırmak / su kuşu*} avlamaya çıktığını ancak karşısına su kuşunun yerine talım kara kuş {*yırtıcı kartal*}’un çıktığını cümledeki karşıtlık bağlantısı ile sezerek *zihninde de karşıtlık bağlacını ekleyip* onaylamıştır.

oo ooo o

Kiyik oğlu men. Otsuz subsuz kaltı uyin? **Neçük yorıyın?** tir. Ança bilingler: Yabız ol. (IB 45)

{Geyik yavrusuyum. Otsuz ve susuz nasıl yapabilirim? Nasıl hayatta kalırım? der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 45)}

IB 45'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Kiyik oğlu {Geyik yavrusu}'nın daha küçük bir yavru olmasından dolayı yemek bulamayacağını* cümledeki *karşılık bağlantısı* ile sezerek *hayatta kalamam / ölürüm* şeklinde onaylamıştır.

ooo ooo o

Tebe titigke tüşmiş. Basinu yimiş. **Özin tilkü yimiş** tir. Ança bilingler: Yab[I]ak ol. (IB 46)

{Bir deve bir bataklığa düşmüş. Bata bata (yine) yemeye devam etmiş, (fakat) kendisini (de) bir tilki yemiş, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 46)}

IB 46'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Tebe {Deve}'nin bataklığa düştüğünü kurtulmaya çalışmak yerine doymadan hâlâ yemek yediğini ancak kendisini de tilkinin yediğini* cümledeki *karşılık bağlantısı* ile sezerek *zihninde de karşılık bağlacını ekleyip* onaylamıştır.

o oo oo

Kanığı ölmüş, köngeki tongmiş. Kanğı nelük ölgey ol? Beglig ol. Köneki nelük tonggay? Küneşke olurur ol. Ança bilingler: **Bu ırk başınta āz emgeki bar; kin yana edgü bolur.** (IB 57)

{(Kızın) gözde sevgilisi ölmüş, kovası (da) donmuş. Gözde sevgilisi niçin ölsün? Beydir o. Kovası niçin dunsun? Güneşte duruyor. Öylece biliniz: Bu fal(ın) başında biraz acı var; (ama) sonra yine iyi olur. (IB 57)}

IB 57'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Kanığı / Kanğı {Gözdesi}'in Bey olduğu için güçlü olduğunu ve ölmediğini, Köngeki / Köneki {Kovası}'in de güneşte kaldığı için donmadığını ve bu falın en başında anlatılan durumdan dolayı biraz acının olduğunu ama yine de daha sonra iyi bir fal olarak yorumlanabileceğini* cümledeki *karşılık bağlantısı* ile sezerek *kızın gözdesi ölmemiş kovası da donmamış, bu fal başta üzüntü içerse de yine iyi bir falmiş* şeklinde onaylamıştır.

oo ooo ooo

Semiz at ağzı katıg boltı. İdisi **umaz** tir. Ança bilingler: Yablak ol. (IB 65)

{Semiz atın ağzı sertleşti. Sahibi (onu iyileştirmek için hiçbir şey) yapamıyor, der. Öylece biliniz: (Bu fal) kötüdür. (IB 65)}

IB 65'te yer alan cümlelerde okuyucu, *semiz atın ağzının bir nedenden dolayı sertleşmiş olduğunu ancak atın sahibinin bir şey yapmadığı / yapamadığını* cümledeki *karşılık bağlantısı* ile sezerek *zihninde de karşılık bağlacını ekleyip* onaylamıştır.

Amtı amrak oğlanım, ança bilingler: Bu ırk bitig edgü ol. **Ançıp** alku kentü ülügi erklig ol. (IB 66)

{Şimdi, sevgili çocuğum, şöylece biliniz: Bu fal kitabı iyidir. Fakat, (yine de) herkes kendi kaderi üzerinde güç sahibidir. (IB 66)}

IB 66'da yer alan cümlelerde okuyucu, *yazarın Irk Bitig fal kitabının iyi bir kitap olduğunu söylediğini, ancak bu kitaba çok da bağlı kalınmadan herkesin kendi kaderini kendisinin de belirleyebileceğini vurguladığını* cümledeki *ançıp* “fakat, ama, ancak” bağlacının kullanılmasıyla *karşılık bağlantısını* kurmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

KÖRÜM BİTİĞ'İN METİNDİLBİLİMSEL YAPISI

2.1. Bağdaşıklık

2.1.1. Gönderimsel Bağdaşıklık

2.1.1.1. Öncül-Bağımsız Artgönderim Öğeleri

2.1.1.1.1. Zamir Kullanımı İle Artgönderim

2.1.1.1.1.1. Kişi Zamirleri İle Yapılan Artgönderimler

2.1.1.1.1.1.1. İkinci Tekil Kişi Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki irklarda yer alan cümlelerde, ikinci tekil iyelik kökenli kişi eki *-ng*, iyelik ikinci tekil kişi eki *-ng* ve ikinci tekil kişi emir eki *-gil/-gil/Ø* ile buldukları cümlede eksiltilmiş olan *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Okuyucu, aşağıda yer alan falları okuduğunda metindeki *öznenin sen* kişisi olduğunu zihninde tamamlamıştır. Falların devamındaki cümlede, *sen* ikinci tekil kişi zamiri hâl ekleri ile birlikte *sêni*, *sênide* ve *sanga* şeklinde kullanılarak yer almıştır. Bu durumda, *sen* ikinci tekil kişi zamiri ile kendisinden önceki cümlelerde eksiltilmiş olan *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Êki

Bultung. Kamag êl uluşlar tapıgı yügerü k(e)lti üşküngde. T(e)ngridem kut buyan utmak yêgedmek k(e)ntün ornantı ödüngde. Kün t(e)ngri kaytsısı açılı yaradı. Yagız yêr yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulıt ünüp yagmur yagdı. Toz toprak özin sönti. Öngdün kedin yêr öz tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglüngçe. Asra erting yêgedting, kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi. Baging çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(ı)gıng yoradı. Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapdıng. İg agrıg kêtı. Könek yasaç basuşdı. Köngülüngin ögrünçlüg kılğıl. Yêrke t(e)ngrike sevinç tutğıl. ||||| Birök bo tuşuşmak atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Kadır katğı katğı sav yügerü k(e)lti üşküngde. Yêl üze yêl tikilep yêltirtı. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin

büyüdü. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görersen... (Kr. B U 456 / 2)}

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Eşde tuşda seçiling. Tödüş kerişde tezgil. Tuurika turuşka barmaØ. İging agrıngıng açıldı. Eding tavarıng yıvıltı. Sanga uğruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdügi bütmeyük teg yërke t(e)ngrike sevinç tut, edgü kılınçlıg iş üküş kıl. Yangırtı el olurgay sen. ||||| Birök bo koramak atl(1)g ırk kelser savın inçe tær. Suv t(a)mırı kurısar yaş yavışgu kurıyur. Kişi küçi korasar yağ kişike basitur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yaging telim boltı. Asıging ayaging egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. Èltin hantın busuş bar. Etözüng tegre ada bar. Asıglıg bolguluk yolung közünmez. Ènçgülüg bolguluk belgüng belgürmez. Tag içinte eki yek bar. Ögüngin köngülüngin ulgayur. Èl iç[in]te (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Tört otuz

Ayıklı savıngning adırtı yo[k]. Kö[ngülüng] kögüzüng ökünmeki üküş. Könglüng [kögüzü]ng bütmeki az. Èl han açığın b[ulmakıng] alp. Edlig sanlıg bolup yorımak[ing sarp]. Tegser s(e)n yangı yılning eki [yëgirminç] ayınga, ançata tæmin iş[...]. ||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın inçe tær. Sevinç ögr[ünç sanga] kelti. Sanga törülüg törü t[oku tegdi]. Sèni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. [Yagız] yërte

tiki ünti. Tonçudaki k[...] kutrultı. T(e)ngrili yerli tepreşd[i]. [Künli] aylı körüşdi. Öngreki êligler [...] (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

...(İyi) ve kötü sözünün farkı yok. Gönlün, bedenın pişmanlığı çok. Gönlün, bedenın inancı az. Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket etmen zor. Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına, o vakit hemen [...]. Şayet bu ‘Sevinmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana törelı düzen₂ erişti. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

Üç kırk

Ulug erk kelti. Tört yingak tüzülti. Köngülüngçe kédinti. Tepremiş küçlög yağı kêtđi. Öngdürti tepremiş oot yalını oçđi. Olurup körünçlegil inçe yügürük atlarıg. Tapıngça alıp işletgil yènik, edgü alalarıg. Tümen sav tögünü sénide boltı. Yıl ay étilü êlgingde kirtı. Üstünki altınkı tapladı. Örüki kuğıkı sevinti. Beg t(a)mgası êlgingde, ornaglıg orunagıngda. Yèrke t(e)ngrike sevinç tut. Burhanlarka tapıg kıl. ||||| Birök éyin kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Yél éyin eşidilür küzki ıgaç yangk[u]sı. Tümen [...] (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yügrük atları. İstedigini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göge neşe saç. Budalara ibadet et. Şayet ‘Uygun Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Rüzgârla beraber güzki ağacın uğultusu işitilir. On bin ... (Kr. B U 464 / 33)}

Yèti êlig

Yanturu adalıg evingde kılgul aşnukı tözünler törüsin. Ne ada bolgay sèni birle ulag kılınțaçı. ||||| Birök kişi birikmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Kişi birikip y(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. Y(a)rumış y(a)rukı kamaglıg kişike közünti. Ming b(e)reçe irak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Êki köngül birikip altun étig êlgingde tutgay s(e)n. Yağ kişiler sanga yakın. Êltişmiş kişiler köngüli takı tering. Êki kişi köngüli bir. Altun étig tözü bir. Küsemiş küsüşüng kantı. Sakınmış sakınçing bütđi. İgliğ öngedti. Agrıglıg katıntı. Êl han köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

2.1.1.1.1.2. Dönüştürülük Zamirleri İle Yapılan Artgönderimler

2.1.1.1.1.2.1. Kentü Dönüştürülük Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıda yer alan Kr. B U 456 / 2'deki cümlede *k(e)ntün* dönüştürülük zamiri ile *T(e)ngridem kut buyan utmak yeğedmek {İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂}* ifadesine artgönderim yapılmıştır.

Éki

Bultung. Kamag el uluşlar tapığı yügerü k(e)lti üşküngde. ***T(e)ngridem kut buyan utmak yeğedmek k(e)ntün*** ornantı ödüngde. Kün t(e)ngri kaytsısı açıldı yaradı. Yağız yer yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulıt ünüp yağmur yağdı. Toz toprak özin sönti. (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. (Kr. B U 456 / 2)}

2.1.1.1.1.2.2. Öz Dönüştürülük Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *öz*, *özin*, *özüngçe*, *özünge* ve *özünge* dönüştürülük zamiri ile kendisinden önceki öznelerle veya iyelik ikinci tekil kişi eki +ng ile *senin* ifadesi çağrıştırılarak artgönderim yapılmıştır.

Éki

Kün t(e)ngri kaytsısı açıldı yaradı. Yağız yer yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulıt ünüp yağmur yağdı. ***Toz toprak özin*** sönti. Öngdün kedin yer öz tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglüngçe. (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan *özin* dönüşlülük zamiri ile *Toz toprak*. {*Toz toprak*} öznesine artgönderim yapılmıştır.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı sèni bertgeli. İg toga egirdi sèni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirtî. Emgek bar sakınguluk. Köngül içinte oot kirtî. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, ençgüng menging bultukmaz. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)}

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14’te yer alan *özingin* dönüşlülük zamiri ile *sèn* {*sen*} öznesine artgönderim yapılmıştır.

Èki kırk

||||| Birök utru kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Utrungda asıg tusu yèterü kelti. Etözüngde ayag çilteg ornaşu bèrti. Köngülüngteki küşüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. Eski erting, tegşilip yangı boltung. Bokdam erting, tegşilip tatıglıg boltung. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt özüngçe. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Karşı Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütününüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32’de yer alan *özin* dönüşlülük zamiri ile *Atıng atayu kut s(a)yu* {*Adını zikrettiğin her saadet*} öznesine, *özüngçe* dönüşlülük zamiri ile *küdügüng tapıngça* {*uğraşın arzunca/isteğince*} ifadelerindeki iyelik ikinci tekil kişi eki +ng ile *senin* ifadesi çağrıştırılarak artgönderim yapılmıştır.

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kédilti sanga. Özünge öng işin başlagıl. Aşnukıça öngi «s»savka köng(ü)l(l)eme. Amtıkıça turkaru işingin törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(l)ügin ênçgülüg kılğıl. Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol. Konşı kız utlıg. Kop işing yaraglıg. (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihlidir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36'da yer alan özünge dönüşlülük zamiri ile *sên {sen}* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Altı elig

Kèrü barır. Suv adası sanga öngdürti utru k(e)lir. Küsemış küsüşing ka[n]maz. Könglüng sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözüng emgeklig. Tödüş ker[iş] koğgıl. Yılıg yumş(a)k bolgıl. Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açığ bulur mu. Tödüş keriş kılmasar s(e)n özünğın kamag adatın ozgay s(e)n. (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğın arzular kanmaz. Gönülün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgay₁₂ bırak. Ilımlı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan özünğın dönüşlülük zamiri ile *s(e)n {sen}* öznesine artgönderim yapılmıştır.

[...]

[...] ênç kılğıl. Tepreme. Edgü kılınç yaratınmakın eksütme. Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. İçangıl. Kugu kuş uçdı, kölinge konmaz. Kişi oğlı evinge kelmez. Kişing busuşlug kadgulus turur yaşurıkı êşi üze kapugıng üngürser sen. Öz adın kişi tişi üze etözüng tegre körser ênç turmak y(a)raşur. İg tapa körser bagırtın tepremiş ig ol. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymanı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. Karın üzüntülüdür₂, namahrem

hanıma kapını aralasan. Kendini, başka kadın ve erkekle kuşatılmış görse huzurlu olmak yaraşır. Hastalığı incelese (bu), bağırdan neşet etmiş hastalıktır. (Kr. B U 468 / ...)

Kr. B U 468 / ...'de yer alan öz dönüşlülük zamiri ile *sen {sen}* öznesine artgönderim yapılmıştır.

2.1.1.1.3. İşaret Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

2.1.1.1.3.1. Ançata İşaret Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki Kr. B U 461 / 24'te yer alan *ançata* işaret zamiri ile *Tegser s(e)n yangı yılning eki [yëgirminc] ayınga {Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına}* ifadesine artgönderim yapılmıştır.

Tört otuz

Ayıglı savigning adırtı yo[k]. Kö[ngülüng] kögüzüng ökünmeki üküş. Könglüng [kögüzü]ng bütmeği az. El han açığın b[ulmakıng] alp. Edlig sanlıg bolup yorımak[ıng sarp]. ***Tegser s(e)n yangı yılning eki [yëgirminc] ayınga, ançata*** tēmin iş[...]. ||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın inçe tēr. (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

... (İyi) ve kötü sözünün farkı yok. Gönlün, bedenın pişmanlığı çok. Gönlün, bedenın inancı az. Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket etmen zor. Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına, o vakit hemen [...]. Şayet bu 'Sevinmek' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: [...] (Kr. B U 461 / 24)

2.1.1.1.4. Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

2.1.1.1.4.1. Kamagun Belirsizlik Zamiri İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki Kr. B U 461 / 24'te yer alan *kamagun* belirsizlik zamiri ile *Sevinç ögr[ünç sanga] kelti. Sanga törülüg törü t[oku tegdi]. {Sevinç₂ sana geldi. Sana töreli düzen₂ eriştı.}* cümlesine artgönderim yapılmıştır.

Tört otuz

||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın inçe tēr. ***Sevinç ögr[ünç sanga] kelti. Sanga törülüg törü t[oku tegdi].*** Sēni ***kamagun*** taplatı beg kılğ[alı]. [Yagız] yerte tiki ünti. Tonçudakı k[...] kutrultı. T(e)ngrili yerli tepreşd[i]. [Künli] aylı körüşdi. Öngreki eligler [...] (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

Şayet bu 'Sevinmek' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana töreli düzen₂ eriştı. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürlütü yükseldi.

Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

2.1.1.1.2. Sıfat Kullanımı İle Artgönderim

2.1.1.1.2.1. Gösterme Sıfatı İle Yapılan Artgönderimler

2.1.1.1.2.1.1. Bo Gösterme Sıfatı İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerde *bo* gösterme sıfatı ile artgönderim yapılmıştır.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı sèni bertgeli. İg toga egirdi sèni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirti. Emgek bar sakinguluk. Köngül içinte oot kirti. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, ènçgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngri kirti yèr içinte. Y(a)rumakı tıdıltı. Kök kalıkda uçar kuş uçı umadın turtı. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işıması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçmadan kaldı. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14'te yer alan *bo adatın {bu tehlikeden}* ifadesi ile *Savdı sèni bertgeli. İg toga egirdi sèni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirti. Emgek bar sakinguluk. Köngül içinte oot kirti. Kadgu bar busanguluk. {...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var.}* ifadesine artgönderim yapılmıştır.

Tokuz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo arka bèrmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Èki köngül karışdı, tödüşgölüg emgek bar. Ulug iş küdüg yme ögrünçlüg ermez. Kiçig iş küdügler yme bütün ermez. **Til talasur. Çasut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmıs kılınç sızmaz, yakmaz. İg tapa körser s(e)n et öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. Busuş kadgu belgüsi engire turur.** İnçip edgü kılınçlıg eşilerke inanmaginça **bo ènçsizdin** (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de beden iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19’da yer alan *bo* ênçsizdın {*bu huzursuzluktan*} ifadesi ile *Til talaşur. Çaşut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku üklyür. Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmış kılınç sıgımaz, yakmaz. İg tapa körser s(e)n eţ öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. Busuş kadgu belgüsi engire turur. {Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de beden iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır.}* ifadesine artgönderim yapılmıştır.

2.1.1.1.2.2. Aitlik Eki Almış Yön Bildiren Sıfatlar İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki Kr. B U 464 / 33’te yer alan *üstünki altınki* ve *örüki kuğuki* aitlik eki almış yön bildiren sıfatlar ile *Tört yingak tüzülti. Köngülüngçe kédinti. {Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı}*. cümlesinden hareketle ve *Tört yingak {dört taraf}* ifadesi ile *dört tarafta / dört bölgede yaşayan kişilere* artgönderim yapılmıştır.

Üç kırk

Ulug erk kelti. **Tört yingak tüzülti. Köngülüngçe kédinti.** Tepremiş küçlüg yağı kéditi. Öngdürti tepremiş oot yalını oçdı. Olurup körünçlegil inçe yügürük atlarıg. Tapıngça alıp işletgil yènik, edgü alalarıg. Tümen sav tügüni sènde boltı. Yıl ay ètilü èlgingde kirtı. **Üstünki altınki** tapladı. **Örüki kuğuki** sevinti. Beg t(a)mgası èlgingde, ornaglıg orunagıngda. Yèrke t(e)ngrike sevinç tut. Burhanlarka tapıg kıl. ||||| Birök èyin kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Yèl èyin èşidilür küzki ıgaç yangk[u]sı. Tümen [...] (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yügrük atları. İstedigini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende

oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göğe neşe saç. Budalara ibadet et. Şayet ‘Uygun Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Rüzgârla beraber güzki ağacın uğultusu işitilir. On bin ... (Kr. B U 464 / 33)}

2.1.1.2. Öncül-Bağımsız Öngönderim Öğeleri

2.1.1.2.1. Zamir Kullanımı İle Öngönderim

2.1.1.2.1.1. Kişi Zamirleri İle Yapılan Öngönderimler

2.1.1.2.1.1.1. İkinci Tekil Kişi Zamiri İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki irklarda yer alan cümlelerde, ikinci tekil kişi emir eki *-ğıl/-gil/Ø* ile buldukları cümlede eksiltilmiş olan *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Okuyucu, aşağıda yer alan falları okuduğunda metindeki *öznenin sen* kişisi olduğunu zihninde tamamlamıştır. Falların ilk cümlesinde, *sen* ikinci tekil kişi zamiri hâl ekleri ile birlikte *sêni* ve *sanga* şeklinde kullanılarak yer almıştır. Bu durumda, ilk cümlelerde yer almış olan *sen* ikinci tekil kişi zamiri ile kendisinden sonraki cümlelerde eksiltilmiş olan *sen* öznesine öngönderim yapılmıştır.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı sêni bertgeli. İg toga egirdi sêni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirtî. Emgek bar sakınguluk. Köngül içinte oot kirtî. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, ênçgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngri kirtî yer içinte. Y(a)rumakı tıdıltı. Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın turttı. Beg er sıkılır iş bulmadın. Erklig hanning y(a)rl(1)gı argulayu turur evingde. Allıg çevişlig kişiler altayu turur üsküngde. Kün ay yarukın tıda katıglanur. Edgü kişiler yolın kese katıglanur. Bêş yek talaşur. Üç üzüt ögleşür. Kamag iş kodgul. Buyan edgü kılınç kılØ. Ada ertgey. Edgü kelgey. ||||| Birök süü sülemek atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. Süü süleser yer telinür. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işıması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danışır. Bütün

işi bırak. Sevap₂ işle. Tehlike geçecek. İyilik gelecek. Şayet ‘Asker Sevk Etmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Asker sevketsen yer delinir. (Kr. B U 457 / 14)}

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kədilti sanga. Özünge öng işin başlagıl. Aşnukıça öngi «s»savka köng(ü)l(l)emeØ. Amtıkıça turkaru işingın törüng tutgil. Küreyik(k)i köngül(l)ügin ênçgölüg kılgil. Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol. Konşu kız utlılıg. Kop işing yaraglıg. ||||| Birök kiçig igitmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tər. Kiçig igitmek kelti. Ak kışing az. Kişi ara edgölüg yolung alp. Künikeki işing tıdıglıg. Kiçig oğlan (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihlidir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. Şayet ‘Küçük Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Küçük yetiştirmek (falı) geldi. Sakin geçecek kışın azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götüren yolun zorludur. Gündelik işin engellidir. Küçük çocuk... (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Altı elig

Kerü barrır. Suv adası sanga öngdürti utru k(e)lir. Küsemiş küşüşing ka[n]maz. Könglüng sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözüng emgeklig. Tödüş ker[iş] kodgil. Yılıg yumş(a)k bolgil. Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açig bulur mu. Tödüş keriş kılmasar s(e)n özüngein kamag adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg tapıgçı tagdın turup [ook] tiler. T(e)ngri haning k<u>lu«u»tı küntün turup yık tiler. Beg er yemin y[éyey]in sakınsar s(e)n tişingde tıdıglıg. Yêrte kazguk bekürü tokıy(1)n têsar [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğin arzular kanmaz. Gönlün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgay₁₂ bırak. İliml₁₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

2.1.1.2.1.2. Dönüslülük Zamirleri İle Yapılan Öngönderimler

2.1.1.2.1.2.1. Kentü Dönüslülük Zamiri İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıda yer alan Kr. B U 456 / 2 ve Kr. B U 458 / 15'teki cümlelerde *k(e)ntü* dönüslülük zamiri ile *könglüngçe* {*gönlünce / gönlüne göre*} ve *köngülüngin* {*gönlünü*} ifadelerinde bulunan iyelik ikinci tekil kişi eki *+ng* ile *senin* ifadesi çağrıştırılarak öngönderim yapılmıştır.

Ëki

Bultung. Kamag él uluşlar tapığı yügerü k(e)lti üşküngde. T(e)ngridem kut buyan utmak yègedmek k(e)ntün ornantı ödüngde. Kün t(e)ngrî kaytsısı açılıtı yaradı. Yagız yer yüzi yaşartı körkleği. Yürüng bulıt ünüp yagmur yagdı. Toz toprak özin sönti. Öngdün kedin yer öz tapıngça küntün tagdın balık uluş ***kentü*** könglüngçe. Asra erting yègedting, kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi. Baging çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(ı)gıng yoradı. Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapdıng. İg agrıg kètdi. Könek yasaç basuşdı. Köngülüngin ögrünçlüg kılğıl. Yerke t(e)ngrîke sevinç tutğıl. ||||| Birök bo tuşuşmak atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Kadir katğı katğı sav yügerü k(e)lti üşküngde. Yel üze yel tikilep yeltirtti. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. Şayet bu 'Karşılaşmak' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görsen... (Kr. B U 456 / 2)}

B[è]ş y(è)g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkınur. Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez. Öz kértüngin b(e)k tutğıl. Ötüg savka yorıma. Ügüz ertgeli ugrating, işing bütmez. Beg bolgalı kılınting, y(a)rlıgıng yorımaz. Kılmış işing yagılıg, sözlemiş savıng tödüşlüg.

Yek içgek egirür. Yağı yavlak altayur. Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g üze. Ay t(e)ngri batdı kutung üze. Öz kértüngke mangıl. ***Kentü*** köngülünğın b(e)k tutgıl. Etözünğın küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg atıng küüng kötr(ü)lüngey. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerin üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. (Kr. B U 458 / 15)}

2.1.1.2.1.2.2. Öz Dönüşlülük Zamiri İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıda yer alan Kr. B U 456 / 2 ve Kr. B U 458 / 15'teki cümlelerde öz dönüşlülük zamiri ile *tapıngça {arzuna/isteğine}* ve *kértüngin {doğruna}*, *kértüngke {doğruna}* ifadelerinde bulunan iyelik ikinci tekil kişi eki +ng ile *senin* ifadesi çağrıştırılarak öngönderim yapılmıştır.

Éki

Bultung. Kamag él uluşlar tapıgı yügerü k(e)lti üşküngde. T(e)ngridem kut buyan utmak yègedmek k(e)ntün ornantı ödüngde. Kün t(e)ngri kaytsısı açıldı yaradı. Yağız yer yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulıt ünüp yağmur yağdı. Toz toprak özin sönti. Öngdün kedin yer ***öz*** tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglünğçe. Asra erting yègedting, kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi. Bagıng çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(1)gıng yorıdı. Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapdıng. İg agrıg kètdi. Könek yasaç basuşdı. Köngülünğın ögrünçlüğ kılğıl. Yerke t(e)ngrike sevinç tutgıl. (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdü. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve

buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. (Kr. B U 456 / 2)}

B[é]ş y(è)g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkinur. Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez. **Öz** kértü^{ng}in b(e)k tutgıl. Ötüg savka yorıma. Ügüz ertgeli ugrating, işing bütmez. Beg bolgalı kılıntıng, y(a)rlıngıng yorımaz. Kılmış işing yağılıg, sözlemiş savıng tödüşlüg. Yek içgek egirür. Yağı yavlak altayur. Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g üze. Ay t(e)ngri bağdı kutung üze. **Öz** kértü^{ng}ke ınangıl. Kentü köngülüngin b(e)k tutgıl. Etözüngin küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg atıng küüng kötr(ü)lüngey. ||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Tag yerinte tag ünti, sengir boltı. Toprak üze toprak ünti, êdiz boltı. Yarmanayın tēser s(e)n yasgak turur. Aşayın tēser s(e)n êdiz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılsa işi bitmez. Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerin üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

2.1.1.2.1.3. İşaret Zamiri İle Yapılan Öngönderimler

2.1.1.2.1.3.1. İnce İşaret Zamiri İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki ırlarda *ince* işaret zamiri ile *ırlarda adı geçen fallar açıklanarak* öngönderim yapılmıştır.

Èki

||||| Birök bo tuşuşmak atl(ı)g ırk kelser savın ***ince*** ayur. ***Kadır katğı katğ sav yügerü k(e)lti üsküngde. Yèl üze yèl tikilep yèltirtti. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n*** (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görse... (Kr. B U 456 / 2)}

Tört y(è)g(i)rmi

||||| Birök süü sülemek atl(1)g ırk kelser savın **ince** ayur. **Süü süleser yèr telinür.** (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

Şayet ‘Asker Sevk Etmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Asker sevketsen yer delinir. (Kr. B U 457 / 14)}

B[è]ş y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo tag atl(1)g ırk kelser savın **ince** tèt. **Tag yèrinte tag ünti, sengir bolti. Toprak üze toprak ünti, èdiz bolti. Yarmanın tèsar s(e)n yavgak turur. Aşayın tèsar s(e)n èdiz turur.** (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo koramak atl(1)g ırk kelser savın **ince** tèt. **Suv t(a)mırı kurisar vas yavışgu kurıyur. Kişi küçi korasar yat kişike basitur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yagıng telim bolti. Asıgıng ayagıng egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. Èltin hantın busuş bar. Etözüng tegre ada bar. Asıglıg bolguluk yolung közünmez. Èncgülüg bolguluk belgüng belgürmez. Tag içinte èki yek bar. Ögüngin köngülüngin ulgayur. Èl için]te** (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Tokuz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo arka bèrmek atl(1)g ırk kelser savın **ince** ayur. **Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Èki köngül karışdı, tödüşgülg emgek bar. Ulug iş küdüg**

yme ögrünçlüğ ermez. Kicig iş küdügler yme bütün ermez. Til talasur. Çasut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmış kılınç sığmaz, yakmaz. İğ tapa körser s(e)n et öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. Busuş kadgu belgüsi engire turur. İncip edgü kılınçlıg eşilerke inanmaginça bo ènçsizdin (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de beden iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Tört otuz

||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın **ince** tər. **Sevinc ögrlünç sangal kelti. Sanga törülüg törü t[oku tegdi]. Sèni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. [Yağız] yèrte tiki ünti. Tonçudakı k[...]. kutrultı. T(e)ngrili yèrli tepreşdi]. [Künli] aylı körüşdi. Öngreki èligler [...]**

(Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Sevinmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana töreli düzen₂ erişti. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

Tokuz otuz

||||| Birök bo tering kudug atl(1)g ırk kelser savın **ince** tər. **Yèlli suvlu teprevü kudug için bekletı. Akıp kelir sogık suv agtarılıp vanturu yortı. Süki hanlar küci yme tusulmagay. Song futı bilgening alı yme edikmegey. Etöz [...]**

(Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Derin Kuyu’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamlaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

Èki kırk

||||| Birök utru kelmek atl(1)g ırk kelser savın ince tər. Utrungda asıg tusu yeterü kelti. Etözüngde ayag çilteg ornaşu berti. Köngülüngteki küsüşüng barça kanti. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. Eski ertıng, tegşilip yangı boltung. Bokdam ertıng, tegşilip tatıglıg boltung. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngca. Olurtuk sayu orun yurt özüngce. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Karşı Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Üç kırk

||||| Birök éyin kelmek atl(1)g ırk kelser savın ince tər. Yel éyin esidilür küzki ıgaç yangk[us]ı. Tümen [...] (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Uygun Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Rüzgârla beraber güzki ağacın uğultusu iştilir. On bin ... (Kr. B U 464 / 33)}

Altı kırk

||||| Birök kiçig igitmek atl(1)g ırk kelser savın ince tər. Kiçig igitmek kelti. Ak kışıng az. Kişi ara edgülg yolung alp. Künikeki işing tıdıglıg. Kiçig oylan (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Küçük Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Küçük yetiştirmek (falı) geldi. Sakin geçecek kışın azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götürən yolun zorludur. Gündelik işin engellidir. Küçük çocuk... (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Bêş elig

||||| Birök kün [yarukı atl(1)g ırk kelser savın ince tər] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Güneş Işığ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Yeti elig

||||| Birök kişi birikmek atl(1)g ırk kelser savın ince tər. Kişi birikip v(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak valtrıdı. Y(a)rumış v(a)ruki kamaglıg kişike közünti. Ming b(e)rece irak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Êki köngül birikip altun étig elgingde tutgay

s(e)n. Yat kişiler sanga yakın. Êltişmiş kişiler köngüli takı tering. Êki kişi köngüli bir. Altun étig tözü bir. Küsemış küsüşüing kantu. Sakınmış sakıncıng bütdi. İglig öngedti. Agrırlıg katıntı. Êl han köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘İnsan Buluşması’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Êki [...]

||||| Birök bo igitmek atl(ı)g ırk kelser savın **ince** tər. **İgitmekde icansar etöz ertiker. İg agrıgda yek içgek tarınsar öngrekin içan/** ... **/ırl. Kılmış işing /** ... **/lgay s(e)n. Etözüngke /** ... **/güte tarıksar** (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

[...]

||||| Birök bo [ul]ug münükmek atl(ı)g «ırk» kelser savın **ince** [tər]. **Yel yeltirip éntürti. Lim sıntı.** (Kr. B U 468 / ...)

{ ... }

Şayet bu ‘Büyük Kusur İşlemek’ adlı (fal) gelse sözünü şöyle der: Yel esip (fırtına) bastırdı. Direk kırıldı. (Kr. B U 468 / ...)}

2.1.1.2.1.3.2. Ançulayu İşaret Zamiri İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki Kr. B U 459 / 18’de *ançulayu* işaret zamiri ile *Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdügi bütmeyük teg yerke t(e)ngrike sevinç tut, edgü kılınçlıg iş üküş kal. Yangırıtı el olurgay sen. {Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın.}* cümlesine öngönderim yapılmıştır.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Êşde tuşda seçilting. Tödüş kerişde tezgil. Tuurıka turuşka barma. İging agrıgıng açıldı. Eding tavarıng yıvıldı. Sanga uşruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdügi bütmeyük teg yërke t(e)ngrike sevinç tut, edgü kılınçlıg iş üküş kıl. Yangırtı èl olurgay sen. ||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: (Kr. B U 459 / 18)}

2.1.1.2.2. Sıfat Kullanımı İle Öngönderim

2.1.1.2.2.1. Gösterme Sıfatı İle Yapılan Öngönderimler

2.1.1.2.2.1.1. Bo Gösterme Sıfatı İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *bo* gösterme sıfatı ile *bo ... atl(ı)g ırk* şeklinde kendisinden sonra açıklanan ırklara öngönderim yapılmıştır.

Èki

||||| Birök bo tuşuşmak atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Kadır katgı katgı sav yügerü k(e)lti üsküngde. Yel üze yel tikilep yeltirtti. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görsen... (Kr. B U 456 / 2)}

B[è]ş y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Tag yèrinte tag ünti, sengir boltı. Toprak üze toprak ünti, èdiz boltı. Yarmanayın tèsar s(e)n yasgak turur. Aşayın tèsar s(e)n èdiz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

||||| Birök **bo koramak atl(i)g ırk** kelser savın inçe tēr. **Suv t(a)mırı kurisar yas yavisgu kurıyur. Kişi küci korasar yat kişike basitur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yaging telim boltı. Asıgıng ayaging egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. Êltin hantın busuş bar. Etözüing tegre ada bar. Asıglıg bolguluk yolung közünmez. Êncgülüg bolguluk belgüing belgürmez. Tag içinte êki yek bar. Ögüing köngülüngin ulgayur. Êl için|te** (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Tokuz y(ê)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. İşingın küçüingın artatur. Ürki kişilerke içangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. **Bo ırk** kimke kelser süde erser sançitur, balıkda erser korayur. Buyan edgü kılınç kılgu ol. ||||| Birök **bo arka bērmek atl(i)g ırk** kelser savın inçe ayur. **Oot kövürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Êki köngül karışdı, tödüsgülüg emgek bar. Ulug iş küdüg yme ögrünclüg ermez. Kicig iş küdügler yme bütün ermez. Til talaşur. Çasut yongag tikilesür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmış kılınç sıgımaz, yakmaz. İg tapa körser s(e)n et öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. Busuş kadgu belgüsi engire turur. İncip edgü kılınçlıg eşilerke inanmıgınca bo êncsizdin** (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilensen de bedenin iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin

gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19’da ise *bo* gösterme sıfatı ile hem *bo ırk* hem de *bo ... atl(i)g ırk* şeklinde kendisinden sonra açıklanan aynı ırka iki defa öngönderim yapılmıştır.

Tört otuz

||||| Birök **bo sevinm(e)k atl(i)g ırk** kelser] savın inçe tēr. **Sevinç ögrlünç sangal kelti. Sanga törülüg törü tloku tegdi]. Sēni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. [Yağız] yērtē tiki ünti. Tonçudaki k[...]. kutrultı. T(e)ngrili yērti tepreşd[i]. [Künli] aylı körüşdi. Öngreki ēligler [...]**..... (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Sevinmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana töreli düzen₂ erişti. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

Tokuz otuz

||||| Birök **bo tering kudug atl(i)g ırk** kelser savın inçe tēr. **Yēlli suvlı teprevü kudug için bekletı. Akıp kelir sogık suv agtarılıp vanturu yortı. Süki hanlar küçi yme tusulmagay. Song futı bilgening alı yme edikmegey. Etöz [...]**..... (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Derin Kuyu’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

Éki [...]

||||| Birök **bo igitmek atl(i)g ırk** kelser savın inçe tēr. **İgitmekde içansar etöz ertiker. İğ agrıgda yek içgek tarınsar öngrekin içan[...]rıı. Kılmış işing [...]lgay s(e)n. Etözüngke [...]güte tarıksar**..... (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

[...]

||||| Birök bo [ul]ug münükmek atl(i)g «ırk» kelser savın inçe [tër]. Yël yêltirip êntürti. Lim sinti. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

Şayet bu ‘Büyük Kusur İşlemek’ adlı (fal) gelse sözünü şöyle der: Yel esip (fırtına) bastırdı. Direk kırıldı. (Kr. B U 468 / ...)}

2.1.1.2.3. Zarf Kullanımı İle Öngönderim

2.1.1.2.3.1. Hâl Zarfı İle Yapılan Öngönderimler

2.1.1.2.3.1.1. İnçe Hâl Zarfı İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki ırlarda *inçe* hâl zarfı ile *ırlarda adı geçen fallar açıklanarak* öngönderim yapılmıştır.

Ëki

||||| Birök bo tuşuşmak atl(i)g ırk kelser savın inçe ayur. Kadır katğı katıg sav yügerü k(e)lti üsküngde. Yël üze yël tikilep yêltirti. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görsen... (Kr. B U 456 / 2)}

Tört y(è)g(i)rmi

||||| Birök süü sülemek atl(i)g ırk kelser savın inçe ayur. Süü süleser yèr telinür. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

Şayet ‘Asker Sevk Etmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Asker sevketsen yer delinir. (Kr. B U 457 / 14)}

B[è]ş y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo tag atl(i)g ırk kelser savın inçe tër. Tag yèrinte tag ünti, sengir boltı. Toprak üze toprak ünti, êdiz boltı. Yarmanayın tëser s(e)n vasgak turur. Aşayın tëser s(e)n êdiz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo koramak atl(1)g ırk kelser savın ince tēr. Suv t(a)mırı kurisar yas yavisgu kurıyur. Kişi küci korasar yat kişike basitur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yaging telim boltı. Asıgıng ayaging egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. Êltin hantın busuş bar. Etözüing tegre ada bar. Asıglıg bolguluk yolung közünmez. Êncgülüg bolguluk belgüing belgürmez. Tag içinte êki yek bar. Ögüing köngülüngin ulgayur. Êl için]te (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Tokuz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo arka bèrmek atl(1)g ırk kelser savın ince ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Êki köngül karışdı, tödüsgülüg emgek bar. Ulug iş küdüg yme ögrünçlüg ermez. Kiçig iş küdügler yme bütün ermez. Til talasur. Çasut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmış kılınç sızmaz, yakmaz. İg tapa körser s(e)n et öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. Busuş kadgu belgüsi engire turur. İncip edgü kılınçlıg eşilerke inanmıgıncı bo êncsizdin (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de beden iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Tört otuz

||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın ince tēr. Sevinc ögrfünc sangal kelti. Sanga törülüg törü t[oku tegdi]. Sèni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. [Yagız] yèrte tiki ünti. Tonçudakı k[...]. kutrultı. T(e)ngrili yèrli tepreşdi]. [Künli] aylı körüşdi. Öngreki êligler [...] (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Sevinmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana töreli düzen₂ eriştii. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

Tokuz otuz

||||| Birök bo tering kudug atl(1)g ırk kelser savın **ince** tēr. **Yēlli suvlu teprevü kudug için bekleti. Akıp kelir sogık suv agtarılıp vanturu yortı. Süki hanlar küçi yme tusulmagay. Song futsı bilgening alı yme edikmegey. Etöz [...]** (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Derin Kuyu’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamlaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

Éki kırk

||||| Birök utru kelmek atl(1)g ırk kelser savın **ince** tēr. **Utrungda asıg tusu yēterü kelti. Etözüngde ayag cilteg ornaşu bērti. Köngülüngteki küsüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. Eski erting, tegsilip yangı boltung. Bokdam erting, tegsilip tatıglıg boltung. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt özüngçe.** (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Karşı Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Üç kırk

||||| Birök éyin kelmek atl(1)g ırk kelser savın **ince** tēr. **Yēl éyin eşidilür küzki ıgac yangk[us]ı. Tümen [...]** (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Uygun Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Rüzgârla beraber güzki ağacın uğultusu iştilir. On bin ... (Kr. B U 464 / 33)}

Altı kırk

||||| Birök kiçig iğitmek atl(1)g ırk kelser savın ince tēr. Kiçig iğitmek kelti. Ak kışing az. Kişi ara edgülig yolung alp. Künikeki işing tıdıglıg. Kiçig oylan

(Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)

Şayet ‘Küçük Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Küçük yetiştirmek (falı) geldi. Sakin geçecek kışın azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götüren yolun zorludur. Gündelik işin engellidir. Küçük çocuk... (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Bêş elig

||||| Birök kün [yarukı atl(1)g ırk kelser savın ince tēr] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)

Şayet ‘Güneş Işığı’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Yeti elig

||||| Birök kişi birikmek atl(1)g ırk kelser savın ince tēr. Kişi birikip v(a)rudı. Av t(e)ngri artukrak valtrıdı. Y(a)rumış v(a)ruki kamaglıg kişike közünti. Ming b(e)rece irak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Êki köngül birikip altun êtig êlgingde tutgay s(e)n. Yat kişiler sanga yakın. Êltmiş kişiler köngüli takı tering. Êki kişi köngüli bir. Altun êtig tözü bir. Küsemış küsüşüng kantı. Sakınmış sakıncıng bütdi. İglig öngedti. Agrıglıg katıntı. Êl han köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)

Şayet ‘İnsan Buluşması’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Êki [...]

||||| Birök bo iğitmek atl(1)g ırk kelser savın ince tēr. İğitmekde içansar etöz ertiker. İg agrıgda vek içgek tarınsar öngrekin içan/ ... /rıl. Kılmış işing / ... /lgay s(e)n. Etözüngke / ... /güte tarıksar (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

[...]

||||| Birök bo [ul]ug münükme atl(ı)g «ırk» kelser savın ince [tér]. Yel yeltirip èntürti. Lim sinti. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

Şayet bu ‘Büyük Kusur İşlemek’ adlı (fal) gelse sözünü şöyle der: Yel esip (fırtına) bastırdı. Direk kırıldı. (Kr. B U 468 / ...)}

2.1.1.2.3.1.2. Ançulayu Hâl Zarfı İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki Kr. B U 459 / 18’de *ançulayu* hâl zarfı ile *Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdüğü bütmeyük teg yërke t(e)ngrike sevinç tut, edgü kılınçlıg iş üküş kıl. Yangırtı èl olurgay sen. {Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın.}* cümlesine öngönderim yapılmıştır.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Eşde tuşda seçilting. Tödüş kerişde tezgil. Tuurika turuşka barma. İging agrıng açıldı. Eding tavarıng yıvıltı. Sanga uıruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdüğü bütmeyük teg yërke t(e)ngrike sevinç tut, edgü kılınçlıg iş üküş kıl. Yangırtı èl olurgay sen. ||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın ince tér. (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: (Kr. B U 459 / 18)}

2.1.1.3. Ardıl-Bağımlı Artgönderim Öğeleri

2.1.1.3.1. İyelik Ekleri İle Yapılan Artgönderim

2.1.1.3.1.1. İkinci Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki irklarda yer alan cümlelerde ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile artgönderim yapılmıştır.

Êki

Bultung. Kamag èl uluşlar tapıgı yügerü k(e)lti üşküngde. T(e)ngridem kut buyan utmak yègedmek k(e)ntün ornantı ödüngde. Kün t(e)ngri kaytsısı açıldı yaradı. Yağız yer yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulıt ünüp yağmur yağdı. Toz toprak özin sönti. Öngdün kèdin yer öz tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglüngçe. Asra erting yègedting, kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi. Bagıng çugüng yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(1)gıng yorıdı. Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapdıng. İg agrıg kètdi. Könek yasgaç basuşdı. Köngülüngin ögrünçlüg kılğıl. Yèrke t(e)ngrike sevinç tutğıl. ||||| Birök bo tuşuşmak atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. Kadir katgı kaçıg sav yügerü k(e)lti üşküngde. Yèl üze yèl tikilep yèltirtti. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görsen... (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan üşküngde {huzurunda}, ödüngde {zamanında}, tapıngça {arzuna/isteğine}, könglüngçe {gönlünce}, bagıng {bağın/engelin}, çugüng {bağın/engelin}, t[(a)mgang] {emrin/buyruğun}, y(a)rl(1)gıng {emrin/buyruğun}, köngülüngin {gönlünü}, üşküngde {huzurunda} ve evingde {evinde} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +*ng* eki ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Artgönderim özelliği ilk cümlede yer alan *buldung* {buldun} yüklemindeki ikinci tekil kişi -*ng* ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı seni bertgeli. İg toga egirdi seni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirtti. Emgek bar sakınguluk. Köngül içinte oot kirtti. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug yolng orukng közünmez, ènçgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngri kirtti

y r içinte. Y(a)rumakı tıdıltı. Kök kalıkda uçar kuş u u umadın turtı. Beg er sıkılır iş bulmadın. Erklig hannıng y(a)rl(1)gı argulayu turur evingde. Allıg  evişlig kişiler altayu turur  sk ngde. K n ay yarukın tıda katıglanur. Edgü kişiler yolın kese katıglanur. Beş yek talaşur.     z t  gleş r. Kamag iş koğgıl. Buyan edgü kılınç kıl. Ada ertgey. Edgü kelgey. ||||| Birök s   sülemek atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. S   süleser y r telinür. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi.  z nt  verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işması engellendi. G ky z nde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay işığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır.    ruh (birbirine) danışır. Bütün işi bırak. Sevap₂ işle. Tehlike geçecek. İyilik gelecek. şayet ‘Asker Sevk Etmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Asker sevketsen yer delinir. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14’te yer alan * zingin {kendinin}*, *yolung {yolun}*, *orukung {geçitin/yolun}*, * n g ng {huzurun}*, *menging {saadetin}*, *evingde {evinde}* ve * sk ngde {huzurunda}* sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen*  znesine artgönderim yapılmıştır. Artgönderim özelliği ilk iki cümlede yer alan *sen* zamirlerinin kullanımını ile tespit edilmektedir.

B[ ]ř y( )g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkınur. Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez.  z k rt ngin ***b(e)k tutgıl***.  t g savka ***yorıma***.  g z ertgeli ugrating, işing bütmez. Beg bolgalı kılınting, y(a)rlıgıng yorımaz. Kılmış işing yağılıg, sözlemiş savıng tödüşlüg. Yek i gek egirür. Yağı yavlak altayur. K n t(e)ngri kölünti çerigi<n>g  ze. Ay t(e)ngri bağdı kutung  ze.  z k rt ngke ınangıl. Kentü köngülüngin b(e)k tutgıl. Etözüngin küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg atıng k  ng k tr( )lüngey. ||||| Birök bo tag atl(1)g ırk kelser savın inçe t r. Tag yerinte tag  nti, sengir boltı. Toprak  ze toprak  nti,  diz boltı. Yarmanayın t ser s(e)n yasgak turur. Aşayın t ser s(e)n  diz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin

bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerin üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15’te yer alan *işing* {işin}, *y(a)rlıng* {emrin/buyruğun}, *saving* {sözün}, *çerigi<n>g* {askerin/ordun} *kutung* {kutun/saadetin}, *etözün* {bedenini/vücudunu}, *atın* {adın} ve *küüng* {ünün/namın} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Artgönderim özelliği *b(e)k tutgıl* {sıkı sarıl} ve *yorıma* {hareket etme} yüklemelerindeki emir ikinci tekil kişi -gıl / Ø ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Êşde tuşda **secilting**. Tödüş kerişde **tezigil**. Tuurıka turuşka **barma**. İging ağıngıng açıldı. Eding tavarıng yıvıldı. Sanga uğruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdügi bütmeyük teg yërke t(e)ngrike sevinç tut, edgü kılınçlıg iş üküş kıl. Yangırıtı el olurgay sen. ||||| Birök bo koramak atl(1)g ırk kelser savın inçe tær. Suv t(a)mırı kurısar yaş yavışgu kurıyur. Kişi küçi korasar yağ kişike basitur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yagıng telim boltı. Asıgıng ayagıng egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. Êltin hantın busuş bar. Etözüng tegre ada bar. Asıgıng bolguluk yolung közünmez. Ênçgülüg bolguluk belgüng belgürmez. Tag içinte eki yek bar. Ögüngin köngülüngin ulgayur. Êl iç[in]te (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göge neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18'de yer alan *iging* {*hastalığın*}, *agrıng* {*hastalığın*}, *eding* {*malın/mülkün*}, *tavaring* {*malın/mülkün*}, *yaging* {*düşmanın*}, *asıng* {*kârın*}, *ayaging* {*itibarın*}, *etözüng* {*vücudun*}, *yolung* {*yolun*}, *belgüing* {*işaretin*}, *ögüing* {*aklını*} ve *köngülüngin* {*gönlünü*} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Artgönderim özelliği ilk cümlede yer alan *seçilting* {*seçildin*} yüklemdeki ikinci tekil kişi -ng ekinin yardımıyla ve *tezgl* {*uzaklaş*} ve *barma* {*varma/gitme*} yüklemdeki emir ikinci tekil kişi -ğil / Ø ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Tokuz y(è)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. İşingın küçüingın artatur. Ürki kişilerke *ıçangıl*. Edremlig kişilerig *ayagıl*. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser süüde erser sançitur, balıkda erser korayur. Buyan edgü kılınç kılgu ol. (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19'da yer alan *adang* {*tehliken*} sözcüğündeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Artgönderim özelliği *ıçangıl* {*dikkate al*} ve *ayagıl* {*saygı göster*} yüklemdeki emir ikinci tekil kişi -ğil ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Èki kırk

Törügey. Üntedeçi til agız tepr(e)di. Begke eşike *ınangıl*. Emin yürüntegin *anutgil*. Egri yorık *kemişgil*. Tetrü sakınç *tark(a)rgılıl*. Buyanıg *sevgil*. Edgü kılınç *kılğıl*. ||||| Birök utru kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tær. Utrungda asıg tusu yeterü kelti. Etözüngde ayag çilteg ornaşu bærti. Köngülüngteki küsüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. Eski erting, teğşilip yangı boltung. Bokdam erting, teğşilip tatıglıg boltung. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt özüngçe. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

...türeyecek. Seslenmek üzere dil ve ağız harekete geçti. Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle. Şayet 'Karşı Gelme' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun.

Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32'de yer alan *utrungda* {karşında}, *etözüngde* {bedeninde/vücudunda}, *köngülüngteki* {gönlündeki}, *özüngçe* {kendiliğinden}, *küsüşüng* {arzun/dileğın}, *ating* {adımı}, *küdügüng* {uğraşın/işin} ve *tapıngça* {arzunca/isteğince} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Artgönderim özelliği *ınangıl* {inan}, *anutgıl* {hazırla}, *kemişgıl* {bir kenara bırak/at}, *tark(a)rg[ı]l* {uzaklaştır/dağıt}, *sevgil* {sev} ve *kılgıl* {yap} yüklemelerindeki emir ikinci tekil kişi -gıl ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Üç kırk

Ulug erk kelti. Tört yingak tüzülti. Köngülüngçe kédinti. Tepremiş küçlüg yağı kétidi. Öngdürti tepremiş oot yalını oçdı. Olurup **körünçlegil** inçge yügürük atlarıg. Tapıngça alıp işletgil yénik, edgü alalarıg. Tümen sav tügünü sénide boltı. Yıl ay étülü élgıngde kirtı. Üstünki altınkı tapladı. Örüki kuğıkı sevinti. Beg t(a)mgası élgıngde, ornaglıg orunagıngda. Yérke t(e)ngrike sevinç tut. Burhanlarka tapıg kıl. (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yügrük atları. İstedığını alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göge neşe saç. Budalara ibadet et. (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33'te yer alan *tapıngça* {arzunca/isteğince} ve *élgıngde* {elinde} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Artgönderim özelliği *körünçlegil* {seyret/izle} yüklemelerindeki emir ikinci tekil kişi -gıl ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Tört kırk

b(e)re yérte yangkurar süzük suv tikisi. Eki köngül birikdi. Ögrünçi üküş. İni eçi tüzülti. Tavarı telim. Tepretük sayu kut kelir. Kılıntuk sayu iş büter. Irakta sav eşidüti edgü. Yagukdaki iş bütüti edgü. Ađang tuğang kétidi. Ayıg sakınguçılar tezdi. Öngdün küntün bulungda ögrünçlüg yél yéltirtı. Kédin tagdın bulungda t(e)ngri kapıgı açıldı. Közüng içinte kög yok. Köngülüng içinte kadgu yok. Ating küng yağıldı, yıd yıpar teg.

Agzanmış saving edikdi, altun kümüş teg. Kop işing tapinga, korı yok.
(Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

...lerle ( l len) mesafede berrak suların çağıldaması yankılanır. İki gönül birleşti. Sevinci oktur. Kardeşle ağabey anlaştı. Malları fazladır. Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğin her iş sonuçlanır. Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan r zđar esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı. Gözünün içinde leke yok. Gönlünün içinde kaygı yok. Namın₂ yayıldı, (tıpkı) misk gibi. Ağzındaki lafin değerlendi, (tıpkı) altın gümüş gibi. Her işin arzuna göre, ziyanı yoktur. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34'te yer alan *ağang* {tehliken}, *tuğang* {tehliken}, *közüng* {gözün}, *köngülüng* {gönlün}, *ating* {namın/ünün}, *k ng* {namın/ünün}, *saving* {sözün}, *işing* {işin} ve *tapinga* {arzunca/isteğince} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen*  znesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak ikinci tekil kişi eki veya ikinci tekil kişi zamiri tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

Altı kırk

Sanga. Ton  ze ton k dilti sanga.  z nge  ng işin başlagıl. Aşnukıça  ngi «s»savka k ng( )l(l)eme. Amtıkıça turkaru işingin törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(l) gin  ng l g kılğıl. Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol. Konşı kız utlılığ. Kop işing yaraglığ. |||| Birök kiçig iğitmek atl(1)g ırk kelser savın inçe t r. Kiçig iğitmek kelti. Ak kişing az. Kişi ara edg l g yolung alp. Künikeki işing tıdılığ. Kiçig oğlan (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

...sana. Elbise  zerine elbise giydirildi sana. Kendine  ncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. şimdi, daima işini alışkanlığım belle.  rkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihlidir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. şayet 'Küçük Yetiştirmek' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Küçük yetiştirmek (falı) geldi. Sakin geçecek kişin azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götüren yolun zorludur. Gündelik işin engellidir. Küçük ocuk... (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36'da yer alan * z nge* {kendine}, *işing* {işini}, *törüng* {başının üstünde}, *oglung* {oğlu/evladın}, *kişing* {karın}, *ekeng* {ablan}, *yengeng* {yengen}, *işing* {işin}, *kişing* {kişin} ve *yolung* {yolun} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi

iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Artgönderim özelliği ilk iki cümlede yer alan *sen* zamirlerinin kullanımı ile tespit edilmektedir.

Bêş elig

Ya kurup ok atgalır. Yaling kılıç tutup ok üzgelir. Tıt sögüt budıkı ming törlügin titrüyür. Artuç sögüt budıkı yüz törlügin ırgalur. Berklig yek içgekler el tutgalır. Busuş kağgu ig agrıglar ornag tutg(a)lır. Begdin eşitin ***körser s(e)n*** savka ***kirgelir s(e)n***. Êltin hantın ***körser sen*** alkamakka ***tüşgelir s(e)n***. Êrteken t(a)vrak ***buyan kıl***. Aşnukan êrgürü etözünğın küzed. ||||| Birök kün [yarukı atl(ı)g ırk kelser savın inçe têr] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir. Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardıç ağacının dalı yüz türlü sallanır. Bağlanmış şeytanlar₂ yurt tutmaya yeltenir. Keder₂, hastalık (ve) ağrılar yerleşmek üzeredir. Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. Şayet ‘Güneş Işığı’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45’te yer alan *etözünğın {vücudunu}* sözcüğündeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Artgönderim özelliği *körser sen {görsen/baksan}* şart cümlesinin şart ikinci tekil kişi -sar/-ser *sen* ekinin çekimlenmesiyle, *kirgelir s(e)n {girersin}* ve *tüşgelir s(e)n {övülürsün}* yüklemelerindeki zamir kökenli ikinci tekil kişi ekiyle ve *buyan kıl {sevap işle/iyilik yap}* yüklemelerindeki emir ikinci tekil kişi Ø ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Altı elig

Kêrü barır. Suv adası ***sanga*** öngdürti utru k(e)lır. Küsemiş küsüşing ka[n]maz. Könglünğ sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözünğ emgeklig. Tödüş ker[iş] koğgıl. Yılığ yumş(a)k bolgıl. Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açığ bulur mu. Tödüş keriş kılmasar s(e)n özünğın kamag adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg tapıgçı tagdın turup [ook] tiler. T(e)ngri hanıng k<u>lu<u>tı küntün turup yık tiler. Beg er yemin y[êyey]in sakınsar s(e)n tişingde tıdıgılg. Yêrte kazguk bekürü tokıy(ı)n têsar [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğın arzular kanmaz. Gönlün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgay₁₂ bırak. Ilımlı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü?

Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan *küsüşing* {arzun/dileğin}, *könglün* {gönlün}, *işing* {işin}, *etözün* {vücudun/bedenin}, *özün* {kendini} ve *tişingde* {dışından} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Artgönderim özelliği ikinci cümlede yer alan *sen* zamirinin kullanımı ile tespit edilmektedir.

Yeti élig

Yanturu adalığ evingde kılğıl aşnuki tözünler törüsin. Ne ada bolgay seni birle ulag kılınțaçı. ||||| Birök kişi birirmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Kişi birikip y(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. Y(a)rumış y(a)rukı kamaglıg kişike közünti. Ming b(e)reçe irak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Éki köngül birikip altun étig élg^{ing}de tutgay s(e)n. Yağ kişiler sanga yakın. Éltişmiş kişiler köngülü takı tering. Éki kişi köngülü bir. Altun étig tözü bir. Küsemiş küsüşü^{ng} kantı. Sakınmış sakınç^{ing} bütđi. İgliğ öngedti. Ağrılıg katıntı. Él han köngülü (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47'de yer alan *élgingde* {elinde}, *küsüşing* {arzun/dileğin} ve *sakınçing* {düşüncen} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Artgönderim özelliği ikinci cümlede yer alan *sen* zamirinin kullanımı ile tespit edilmektedir.

Éki [...]

||||| Birök bo igitmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. İgitmekde içansar etöz ertiker. İg ağrığda yek içgek tarınsar öngrekin içan[...]rıl. Kılmış işing [

...]lgay s(e)n. Etözüngke [...]güte tarıksar
 (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2’de yer alan *işing* {işin} ve *etözünge* {bedenine/vücutuna} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak ikinci tekil kişi eki veya ikinci tekil kişi zamiri tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

[...]

[...] enç kılgıl. Tepreme. Edgü kılınç yaratınmakın eksütme. Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. İçangıl. Kugu kuş uçdı, kölinge konmaz. Kişi oğlı evinge kelmez. Kişing busuşlug kadgulug turur yaşurıkı eşi üze kapuging üngürser sen. Öz adın kişi tişi üze etözüng tegre körser enç turmak y(a)raşur. İg tapa körser bağirtin tepremiş ig ol. Étük tilek bulgulukı sarp. Köngül/ünlg yığ, enç tur. Etözüng bil, şük tur. ||||| Birök bo [ul]ug münükme atl(ı)g «ırk» kelser savın inçe [têr]. Yêl yêltirip êntürti. Lim sıntı. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymayı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. Karın üzüntülüdür₂, namahrem hanıma kapını aralasan. Kendini, başka kadın ve erkekle kuşatılmış görse huzurlu olmak yaraşır. Hastalığı incelese (bu), bağırdan neşet etmiş hastalıktır. Eşya dileğine erişmen zor. Gönlüne gem vur, huzurlu dur. Bedenini bil, sessizce dur. Şayet bu ‘Büyük Kusur İşlemek’ adlı (fal) gelse sözünü şöyle der: Yel esip (fırtına) bastırdı. Direk kırıldı. (Kr. B U 468 / ...)}

Kr. B U 468 / ...’de yer alan *kişing* {karın}, *kapuging* {kapın}, *etözünge* {bedenin/vücutun} ve *köngül/ünlg* {gönlün} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Artgönderim özelliği *kılgıl* {yap}, *tepreme* {hareketlenme/hareket etme}, *eksütme* {eksiltme/azaltma}, *saklangıl* {dikkat et/kolla} ve *içangıl* {sakın/dikkate al} yüklemlerindeki emir ikinci tekil kişi -ğıl / Ø ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

2.1.1.3.1.2. Üçüncü Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile artgönderim yapılmıştır.

Éki kırk

Törügey. Üntedeçi til agız tepr(e)di. Begke eşike ınangıl. EmİN yürüntegİN anutgıl. Egri yorık kemişgil. Tetrü sakınç tark(a)rg[ı]l. Buyanıg sevgil. Edgü kılınç kılğıl. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

...türeyecek. Seslenmek üzere dil ve ağız harekete geçti. Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32'de yer alan *emin {ilaçını/çaresini/dermanını}* ve *yürüntegin {ilaçını/çaresini/dermanını}* sözcüklerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak üçüncü tekil kişi zamiri tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

Tört kırk

b(e)re yerte yangkurar süzük suv tikisi. **Éki köngül** birikdi. Ögrünçİ üküş. **İni éci** tüzülti. Tavarı telim. Tepretük sayu kut kelir. Kılıntuk sayu iş büter. Irakta sav eşidütİ edgü. Yagukdaki iş bütütİ edgü. Ađang tuğang kêtđi. Ayıg sakınguçılar tezđi. Öngdün küntün bulungda ögrünçlüg yel yeltirtİ. Kêđin tagđın bulungda t(e)ngri kapıgı açİltİ. Közüng içinte kög yok. Köngülüng içinte kadgu yok. Atıng küng yağİldı, yıd yıpar teg. Agzanmış saviŋg edikđi, altun kümüş teg. **Kop işing** tapıngça, korı yok. (Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

...lerle (ölçülen) mesafede berrak suların çağıldaması yankılanır. İki gönül birleşti. Sevinci çoktur. Kardeşle ağabey anlaştı. Malları fazladır. Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğın her iş sonuçlanır. Iraktan söz işitişİ iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı. Gözünün içinde leke yok. Gönlünün içinde kaygı yok. Namin₂ yayıldı, (tıpkı) misk gibi. Ağzındaki lafin değerlendirildi, (tıpkı) altın gümüş gibi. Her işin arzuna göre, ziyanı yoktur. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34'te yer alan *ögrünçİ {sevinci}* sözcüğündeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile *éki köngül {iki gönül}* öznesine ve *tavarı {malı}*

sözcüğündeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile de *ini eçi {kardeşi ile abisi}* öznesine artgönderim yapılmıştır. *Êşidüti {işitişi / duyuşu / dinleyişi}* ve *bütüti {tamamlaması}* sözcüklerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile de *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak üçüncü tekil kişi zamiri tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir. *Korı {zararı / ziyarı}* sözcüğündeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile *Kop işing {Bütün işin}* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Tokuz elig

Katık tatıgıning erdinisi boltung. Ne busuş ol takı êlke hanka inanç bolguka. ***Altun küzeç*** erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgüüg idiş ol. Tatıglar bütgüke tayakı têtir. ***Yig etler*** tegşilip bışıg boltı. Yıdı yıparı bura turur. Katıg boltı têt ootın k(a)tunsar ***küzeç*** taşar. İşin küdügin yangılsar tödüş bolur. Turuşda tödüşde saklangu ol. Aş yol tilemekde içangu ol. Küzeçig küzedip sımasar aş bërteçi idiş ol. Apam bir adakın sısar içinteki tatıg tökülgüke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değışip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağını kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan *yıdı {kokusu}* ve *yıparı {kokusu/güzel kokusu}* sözcüklerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile *Yig etler {Çiğ etler}* öznesine, *işin {işini}* ve *küdügin {uğraşını}* sözcüklerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile *o* öznesine, *adakin {ayağını}* ve *içinteki {içindeki}* sözcüklerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile de *Altun küzeç / Küzeç {Altın Tas / Altın Güveç}* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Êki [...]

[...]ki içikgük söz [...]ng
oprarı ölü[r]. [l]. Êltin hantın töli yok. İgıng ağrıngınga emi yok. Tepreser alkıntıng. Tepremeser yèged(t)ing. (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)}

... ezberlenecek söz ... yıpranarak ölür. ... Hükümdardan₂ dölü yok. Hastalığına₂ ilacı yok. Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin. (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2'de yer alan *töli {dölü}*, *iginge {hastalığına}*, *agrıginga {ağrısına}* ve *emi {ilaçı}* sözcüklerindeki üçüncü tekil kişi iyelik eki olan +ı / +i eki ile o öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak üçüncü tekil kişi zamiri tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

2.1.1.3.2. Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderim

2.1.1.3.2.1. +ğ / +g Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde +ğ / +g belirtme durumu eki ile artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

Tokuz y(é)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. İşingin küçüngen artatur. Ürki kişilerke içangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser süüde erser sançitur, balıkda erser korayur. Buyan edgü kılınç kılgu ol. (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19'da yer alan *edremlig kişilerig {erdemli kişileri}* kelimesindeki +g belirtme durumu eki ile metinde yer almayan *sen kişisinin erdemli kişileri örnek almasına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği *içangıl {dikkate al}* yüklemdeki emir ikinci tekil kişi -ğil ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Éki kırk

Törügey. Üntedeçi til agız tepr(e)di. Begke eşike mangıl. Emin yürüntegin anutğil. Egri yorık kemişğil. Tetrü sakınç tark(a)rgıll. Buyanıg sevgil. Edgü kılınç kılğıl. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

...türeyecek. Seslenmek üzere dil ve ağız harekete geçti. Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32’de yer alan *buyanıg {sevabı/iyiliği}* kelimesindeki +g belirtme durumu eki ile metinde yer almayan *sen kişisinin iyiliği sevmesine* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği *ınangıl {inan}*, *anutgıl {hazırla}*, *kemişgil {bir kenara bırak/at}*, *tark(a)rg[ı]l {uzaklaştır/dağıt}*, *sevgil {sev}* ve *kılgıl {yap}* yüklemelerindeki emir ikinci tekil kişi -*ğil* ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Üç kırk

Ulug erk kelti. Tört yingak tüzülti. Köngülüngçe kédinti. Tepremiş küçlüg yağı kétidi. Öngdürti tepremiş oot yalını oçdı. Olurup körünçlegil inçege yügürük atlarıg. Tapıngça alıp işletgil yénik, edgü alalarıg. Tümen sav tügünü sênide boltı. Yıl ay étilü elgingde kirtı. (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yügrük atları. İstedigini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33’te yer alan *atlarıg {atları}* ve *alalarıg {alacalarını/alalarını}* kelimelerindeki +g belirtme durumu eki ile metinde yer almayan *sen kişisinin soylu atları oturup izlemesine ve güzel olanları gönlünce alıp kullanmasına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği *körünçlegil {seyret/izle}* yüklemelerindeki emir ikinci tekil kişi -*ğil* ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Tokuz elig

Katık tatıgının erdinisi boltung. Ne busuş ol takı élke hanka inanç bolguka. **Altun küzec** erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgülüg idiş ol. Tatıglar bütgüke tayakı tétir. Yig etler tegşilip bışıg boltı. Yıdı yıparı bura turur. Katıg boltı tęp ootın k(a)tunsar **küzec** taşar. İşin küdügin yangılsar tödüş bolur. Turuşda tödüşde saklangu ol. Aş yol tilemekde içangu ol. Küzeçig küzedip sımasar aş berteçi idiş ol. Apam bir adakın sısar içinteki tatıg tökülgüke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değışip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga

olur. Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağını kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49’da yer alan *küzeçig {güveçi}* kelimesindeki +g belirtme durumu eki ile *Altun küzeç / Küzeç {Altın Tas / Altın Güveç}*’in dikkatli kullanılmasına artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

2.1.1.3.2.2. +nı / +ni Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerde +nı / +ni belirtme durumu eki ile artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı sèni bertgeli. İg toga egirdi sèni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirtî. Emgek bar sakınguluk. Köngül içinte oot kirtî. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, ençgüng menging bultukmaz. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)}

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14’te yer alan *sèni {seni}* kelimesindeki +ni belirtme durumu eki ile metinde yer almayan *sen kişisinin hırpalanması için savrulduğuna ve canının yanması için hastalığın onu sarmış olduğuna* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

Tört otuz

||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın inçe tēr. Sevinç ögr[ünç sanga] kelti. Sanga törülüg törü t[oku tegdi]. Sèni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. [Yağız] yerte tiki ünti. Tonçudakı k[...] kutrultı. T(e)ngriyi yerli tepreşd[i]. [Künli] aylı körüşdi. Öngreki èligler [...] (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Sevinmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana töreli düzen₂ erişti. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

Kr. B U 461 / 24’te yer alan *sèni {seni}* kelimesindeki +ni belirtme durumu eki ile *sen kişisine sevincin geldiğine, töreli düzenin geldiğine ve herkesin ona bey olması*

*için destek verdiği*ne artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği *sanga {sana}* kelimelerinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Yèti èlig

Yanturu adalıg evingde kılgıl aşnuki tözünler törüsin. Ne ada bolgay sèni birle ulag kılınțaçı. ||||| Birök kişi birilmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tèt. (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47'de yer alan *sèni {seni}* kelimesindeki *+ni* belirtme durumu eki ile *sen kişisinin peşini bırakmayacak tehlikenin olmadığına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği *kılğıl {yap/et}* yüklemdeki emir ikinci tekil kişi *-ğıl* ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

2.1.1.3.2.3. +n Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *+n* belirtme durumu eki ile artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

Èki

Öngdün kèdin yèr öz tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglüngçe. Asra erting yègedting, kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi. Bagıng çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(1)ging yorıdı. Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapdıng. İg agrıg kètdi. Könek yasgaç basuşdı. Köngülüngin₂ ögrünçlüg kılğıl. Yèrke t(e)ngrike sevinç tutgıl. (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2'de yer alan *köngülüngin {gönlünü}* kelimesindeki *+n* belirtme durumu eki ile *sen kişisinin gönlünü ferah tutmasına* artgönderim yapılarak metnin

yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği ilk cümlede yer alan *sanga {sana}* kelimesinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı sèni bertgeli. İg toga egirdi sèni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirtî. Emgek bar sakınguluk. Köngül içinte oot kirtî. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, ênçgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngri kirtî yer içinte. Y(a)rumakı tıdıltı. Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın turtı. Beg er sıkılır iş bulmadın. Erklig hanning y(a)rl(1)gı argulayu turur evingde. Allıg çevişlig kişiler altayu turur üsküngde. Kün ay yarukın tıda katıglanur. Edgü kişiler yolın kese katıglanur. Beş yek talaşur. Üç üzüt öğleşür. Kamag iş koğgıl. Buyan edgü kılınç kıl. Ada ertgey. Edgü kelgey. ||||| Birök süü sülemek atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. Süü süleser yer telinür. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)}

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işıması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danışır. Bütün işi bırak. Sevap₂ işle. Tehlike geçecek. İyilik gelecek. Şayet ‘Asker Sevk Etmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Asker sevketsen yer delinir. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14’te yer alan *özingin {kendini}* ve *yolın {yolunu}* kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile metinde yer almayan *sen kişinin karnına sancının girmiş olduğuna* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği *sèni {seni}* kelimelerinin yardımıyla tespit edilmektedir. *Yarukın {ışığını}* ve *yolın {yolunu}* kelimesindeki +n belirtme durumu eki ile metindeki *Kün ay {Güneş ve Ay}’ın ışığının engellenmesine* ve *Edgü kişiler {İyi kişiler}’in yolunun kesilmeye çalışıldığına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

B[è]ş y(è)g(i)rmi

Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g üze. Ay t(e)ngri batdı kutung üze. Öz kértüngke mangıl. Kentü köngülüngin b(e)k tutgıl. Etözüngin küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg atıng küüng kötr(ü)lungey. ||||| Birök bo tag atl(1)g ırk kelser savın inçe tær. Tag

yèrinte tag ün̄ti, sengir boltı. Toprak üze toprak ün̄ti, édiz boltı. Yarmanayın tèser s(e)n yasgak turur. Aşayın tèser s(e)n édiz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Mübarek güneş gölge yaptı askerın üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15’te yer alan *köngülün̄gin* {*gönlünü*} ve *etözün̄gin* {*vücudunu/bedenini*} kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile *sen kişisinin vücudunu gözetmesine* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği ilk cümlede yer alan *ınangıl* {*inan*} yüklemindeki emir ikinci tekil kişi -*ğıl* ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Suv t(a)mırını kurısar yaş yavışgu kurıyur. Kişi küçi korasar yağ kişike basitur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yagıng telim boltı. Asıgıng ayagıng egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. Êltin hantın busuş bar. Etözün̄g tegre ada bar. Asıgılıg bolguluk yolung közünmez. Ênçgülüg bolguluk belgün̄g belgürmez. Tag içinte êki yek bar. Ögün̄gin̄ köngülün̄gin̄ ulgayur. Êl iç[in]te (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan *ögün̄gin* {*aklını*} ve *köngülün̄gin* {*gönlünü*} kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile *sen kişisinin aklını ve gönlünü karıştırdığına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği ilk cümlede yer alan *boltung* {*oldun*} yüklemdeki ikinci tekil kişi -*ng* ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Êki kırk

Törügey. Üntedeçi til ağız tepr(e)di. Begke eşike ınangıl. Emin yürüntegin anutgıl. Egri yorık kemişgil. Tetrü sakınç tark(a)rg[ı]l. Buyanıg sevgil. Edgü kılınç kılğıl. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

...türeyecek. Seslenmek üzere dil ve ağız harekete geçti. Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32'de yer alan *emin {ilaçını/çaresini/dermanını}* ve *yürüntegin {ilaçını/çaresini/dermanını}* kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile *sen kişisinin karşılaşılmış olan durumla ilgili çareyi hazırlamasına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği ilk cümlede yer alan *ınangıl {inan}* yüklemindeki emir ikinci tekil kişi -ğil ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kədilti sanga. Özünge öng işin başlagıl. Aşnukıça öngi «s»savka köng(ü)l(l)eme. Amtıkıça turkaru işingın törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(l)ügin ençgülüg kılğıl. Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol. Konşı kız utlılıg. Kop işing yaraglıg. (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihlidir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36'da yer alan *ışingın {işini}* ve *köngül(l)ügin {gönüllülüğünü}* kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile *sen kişisinin işini alışkanlığa dönüştürmesine ve gönlünü ferah tutmasına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği ilk iki cümlede yer alan *sanga {sana}* kelimesinin yardımıyla ve *başlagıl {başla}* yüklemdeki emir ikinci tekil kişi -ğil ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Bêş elig

Ërteken t(a)vrak buyan kıl. Aşnukan êrgürü etözünğın küzed. ||||| Birök kün [yarukı atl(1)g ırk kelser savın inçe têr] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. Şayet ‘Güneş Işığı’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45’te yer alan *etözünğın {bedenini/vücudunu}* kelimesindeki +n belirtme durumu eki ile *sen kişisinin hemen sevap işlemesi gerektiğine ve vücudunu koruması gerektiğine* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği *buyan kıl {sevap işle/iyilik yap}* yüklemdeki emir ikinci tekil kişi Ø ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Altı elig

Kêrü barır. Suv adası sanga öngdürti utru k(e)lir. Küsemiş küsüşing ka[n]maz. Könglüng sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözünğ emgeklig. Tödüş ker[iş] koğgıl. Yılıg yumş(a)k bolgıl. Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açığ bulur mu. Tödüş kerış kılmasar s(e)n özünğın kamag adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg tapıgçı tagdın turup [ook] tiler. T(e)ngri hanıng k<u>lu<u>ıtı küntün turup yık tiler. **Beg er** yemın y[êyey]in sakınsar s(e)n tişingde tıdıgılg. Yêrte kazguk bekürü tokıy(1)n têsar [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğın arzular kanmaz. Gönln kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgayı₂ bırak. Ilımlı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46’da yer alan *özünğın {kendini}* ve *yemın {yemeği}* kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile *kavga etmezse eğer sen kişisinin kendisini bütün tehlikelerden koruyacağına* ve *Beg er {Bey kişi}’nin yemeğini yiyeyim diye düşünmüş olduğuna* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği ikinci cümlede yer alan *sanga {sana}* kelimesinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Tokuz elig

Katık tatıgıning erdinisi boltung. Ne busuş ol takı êlke hanka inanç bolguka. **Altun küzec** erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çiülerte belgölüg idiş ol. Tatıglar bütgüke tayakı têtir. Yig ețler tegşilip bışıg boltı. Yıdı yıparı bura turur. Katıg boltı têt ootın k(a)tunsar **küzec** taşar. İşin küdüğın yangılsar tödüş bolur. Turuşda tödüşde saklangu ol.

Aç yol tilemekde içangu ol. Küzeçig küzedip sımasar aş berteçi idiş ol. Apam bir adakın sısar içinteki tatıg tökülğüke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değışip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağını kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan *işin {işini}* ve *küdügin {gücünü}* ve *adakin {ayağını}* kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile *o kişisinin işini şaşırıp yanılmasına ve Altun küzeç / Küzeç {Altın Tas / Altın Güveç}'in ayağını kırmasına* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak üçüncü tekil kişi zamiri tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

[...]

[...] enç kılgıl. **Tepreme**. Edgü kılınç yaratınmakın eksütme. Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. İçangıl. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymayı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. (Kr. B U 468 / ...)}

Kr. B U 468 / ...'de yer alan *yaratınmakın {ortaya koymayı}* kelimesindeki +n belirtme durumu eki ile *sen kişisinin iyi davranışlarda bulunmayı ihmal etmemesine* artgönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Artgönderim özelliği *enç kılğıl {huzur ver}* ve *tepreme {hareket etme}* yüklemelerindeki emir ikinci tekil kişi -*ğıl* / *Ø* ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

2.1.1.3.3. Kişi Ekleri İle Yapılan Artgönderim

2.1.1.3.3.1. Birinci Tekil Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde emir 1. tekil kişi eki ile *ben* öznesine artgönderimde bulunulmuştur.

B[é]ş y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Tag yērinte tag ünti, sengir boltı. Toprak üze toprak ünti, êdiz boltı. Yarmanayın tēser s(e)n yasgak turur. Aşayın tēser s(e)n êdiz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15’te yer alan *Yarmanayın tēser s(e)n yasgak turur. Aşayın tēser s(e)n êdiz turur. {Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir.}* cümlelerinde *emir 1. tekil kişi eki -ayın* ile *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

Altı elig

Tödüş keriş kılmasar s(e)n özünğin kamag adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg tapıgçı tagdın turup [ook] tiler. T(e)ngri hanıng k<u>lu<u>ıtı küntün turup yık tiler. Beg er yemin y[ëyelin] sakınsar s(e)n tişingde tıdıgılg. Yērte kazguk bekürü tokıy(ı)n) tēser [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46’de yer alan *Beg er yemin y[ëyey]in sakınsar s(e)n tişingde tıdıgılg. Yērte kazguk bekürü tokıy(ı)n tēser [...]* {*Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen...*} cümlelerinde *emir 1. tekil kişi eki -ayın* ile *ben* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

2.1.1.3.3.2. İkinci Tekil Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde iyelik kökenli, zamir kökenli ve emir 2. tekil kişi eki ile *sen* öznesine artgönderimde bulunulmuştur.

Êki

Bultung. Kamag el uluşlar tapığı yügerü k(e)lti üşküngde. T(e)ngridem kut buyan utmak yègedmek k(e)ntün ornantı ödüngde. Kün t(e)ngri kaytsısı açıldı yaradı. Yağız yer yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulıt ünüp yağmur yağdı. Toz toprak özin sönti. Öngdün kedin yer öz tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglüngçe. Asra erting yègedting, kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi. Baging çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(ı)gıng yorıdı. Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapdıng. İg agrıg kètdi. Könek yasgaç basuşdı. Köngülüngin ögrünçlüg kılğıl. Yërke t(e)ngrike sevinç tutğıl. (Kr. B U 456 / 2)

{ İki (Numaralı Yazma)

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2'de yer alan *Bultung {Buldun}*, *Asra erting yègedting*, *kiçig erting bedütüng*. {*Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün.*} ve *Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapdıng.* {*Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂.*} cümlelerinde *iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -ng* ile, *Köngülüngin ögrünçlüg kılğıl. Yërke t(e)ngrike sevinç tutğıl.* {*Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç.*} cümlelerinde de *emir 2. tekil kişi eki -ğıl* ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı **sèni** bertgeli. İg toga egirdi **sèni** emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirtı. Emgek bar sakınguluk. Köngül içinte oot kirtı. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, ênçgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngri kirtı yer içinte. Y(a)rumakı tıdıltı. Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın turtı. Beg er sıkılur iş bulmadın. Erklig hannıng y(a)rl(ı)gı argulayu turur evingde. Allıg çevişlig kişiler altayu turur üşküngde. Kün ay yarukın tıda katınglanur. Edgü kişiler yolın kese katınglanur. Bèş

yek talaşur. Üç üzüt öğleşür. Kamag iş koğgıl. Buyan edgü kılınç kılØ. Ada ertgey. Edgü kelgey. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danışır. Bütün işi bırak. Sevap₂ işle. Tehlike geçecek. İyilik gelecek. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14'te yer alan *Kamag iş koğgıl. Buyan edgü kılınç kılØ. {Bütün işi bırak. Sevap₂ işle.}* cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gıl / Ø* ile *sêni {seni} / sen* öznesine artgönderim yapılmıştır.

B[é]ş y(ê)g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkinur. Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez. Öz kértüngin b(e)k tutgıl. Ötüğ savka yorimaØ. Ügüz ertgeli ugratng, işing bütmez. Beg bolgalı kılıntıng, y(a)rlıging yorımaz. Kılmış işing yagılığ, sözlemiş saviğ tödüşlüğ. Yek içgek egirür. Yagı yavlak altayur. Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g üze. Ay t(e)ngri batdı kutung üze. Öz kértüngke inangıl. Kentü köngülüngin b(e)k tutgıl. Etözüngin küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg atıng küüng kötr(ü)lüngey. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerın üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15'te yer alan *Öz kértüngin b(e)k tutgıl. Ötüğ savka yorimaØ. {Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme.}* ve *Öz kértüngke inangıl. Kentü köngülüngin b(e)k tutgıl. {Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut.}* cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gıl / Ø* ile, *Ügüz ertgeli ugratıng {Nehir geçmek için niyetlendin}* ve *Beg bolgalı kılıntıng {Bey olmak üzere hazırlandın}* cümlelerinde de

iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -ng ile sen öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Êşde tuşda seçilting. Tödüş kerişde tezigil. Tuurika turuşka **barmaØ**. İging agrıng açıldı. Eding tavarıng yıvıltı. Sanga uşruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdügi bütmeyük teg yërke t(e)ngrike sevinç **tutØ**, edgü kılınçlıg iş üküş **kılØ**. Yangırıtı èl olurgay **sen**. ||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın inçe tær. Suv t(a)mırı kurısar yaş yavışgu kurıyur. Kişi küçi korasar yaş kişike basitur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yangıng telim boltı. (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan *Êşde tuşda seçilting*. {*Eşin dostun arasından seçildin.*} ve *Tegirmi tam içinte esrük boltung*. {*Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun.*} cümlelerinde *iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -ng ile Tödüş kerişde tezigil. Tuurika turuşka barmaØ*. {*Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme.*} ve *Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdügi bütmeyük teg yërke t(e)ngrike sevinç tutØ, edgü kılınçlıg iş üküş kılØ*. {*Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap.*} cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gıl / Ø ile ve Yangırıtı èl olurgay sen*. {*Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın.*} cümlesinde de *zamir kökenli 2. tekil kişi eki sen ile sen öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.*

Tokuz y(è)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. **İsingin kücüngin** artatur. Ürki kişilerke içangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser süüde erser sançitur, balıkda erser korayur. Buyan edgü kılınç kılgu ol. (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19'da yer alan *Ürki kişilerke içangıl. Edremlig kişilerig ayagıl.* {Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say.} cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gıl* ile, ikinci cümlede yer alan *işingin küçüngin {işini gücünü}* kelimelerindeki *iyelik 2. tekil kişi+ng* ekinden de hareketle *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Tokuz otuz

Kut kelti. On kat kaş oyun yangkusı eşidilür. Yorısar kamağ bayumak utru kelir. Tark(a)rsar kamgag barır teg adang kètdi. Kaş tıngı teg edgüng basdı. İg tapa körser s(e)n törü yavız. Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül kodgıl. (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı işitilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyle) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinın tınısı misali iyiliğın etrafı kapladı. Hastalıkla ilgilensen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29'da yer alan *Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül kodgıl.* {Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak.} cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gıl* ile, *adang {tehliken}* ve *edgüng {iyiliğın}* sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan *+ng* eki ve *körser sen {görsen/baksan}* şart cümlesinin şart ikinci tekil kişi *-sar/-ser sen* ekinin çekimlenmesinden hareketle *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Éki kırk

Törügey. Üntedeçi til agız tepr(e)di. Begke eşike inangıl. Emin yürüntegin anutgıl. Egri yorık kemişgıl. Tetrü sakınç tark(a)rgıll. Buyanıg sevgıl. Edgü kılınç kılğıl. ||||| Birök utru kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tır. Utrungda asıg tusu yeterü kelti. Etözüngde ayag çilteg ornaşu bérti. Köngülüngteki küsüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. Eski ertıng, tegşilip yangı boltung. Bokdam ertıng, tegşilip tatıglıg boltung. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt özüngçe. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

...türeyecek. Seslenmek üzere dil ve ağız harekete geçti. Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle. Şayet 'Karşı Gelmek' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32'de yer alan *Begke eşike inangıl. Emin yürüntegin anutgil. Egri yorik kemişgil. Tetrü sakınç tark(a)rg[ı]l. Buyanıg sevgil. Edgü kılınç kılğıl. {Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle.}* cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gil* ile ve *Eski erting, teğsilip yangı boltung. Bokdam erting, teğsilip tatıglıg boltung. {Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun.}* cümlelerinde de *iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -ng* ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

Üç kırk

Ulug erk kelti. Tört yingak tüzültili. Köngülünge kédinti. Tepremiş küçlüg yağı kédtili. Öngdürtili tepremiş oot yalını oçdı. Olurup körünçlegil inçge yügürük atlarıg. Tapıngça alıp işletgil yènik, edgü alalarıg. Tümen sav tügünü sènde boltı. Yıl ay ètilü elgingde kirtı. Üstünki altınkı tapladı. Örüki kuğıkı sevinti. Beg t(a)mgası elgingde, ornağlıg orunagıngda. Yèrke t(e)ngrike sevinç tutØ. Burhanlarka tapıg kılØ. (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yüğrük atları. İsteddiğini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göğe neşe saç. Budalara ibadet et. (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33'te yer alan *Olurup körünçlegil inçge yügürük atlarıg. Tapıngça alıp işletgil yènik, edgü alalarıg. {Oturup izle soylu yüğrük atları. İsteddiğini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını.}* ve *Yèrke t(e)ngrike sevinç tutØ. Burhanlarka tapıg kılØ. {Yere göğe neşe saç. Budalara ibadet et.}* cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gil / Ø* ile,

üçüncü cümlede yer alan *köngülüngçe {gönlünce}* kelimesindeki *iyelik 2. tekil kişi+ng* ekinden de hareketle *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kədilti **sanga**. Özünge öng işin başlagıl. Aşnukiça öngi «s»savka **köng(ü)l(l)emeØ**. Amtıkıça turkaru işingın törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(l)ügin ênçgülg kıl**gıl**. Oglung kişing ülgüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol. Konşu kız utlılıg. Kop işing yaraglıg. (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihlidir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36'da yer alan *Özünge öng işin başlagıl. Aşnukiça öngi «s»savka köng(ü)l(l)emeØ. Amtıkıça turkaru işingın törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(l)ügin ênçgülg kıl**gıl**. {Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl.}* cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gıl / Ø* ile *sanga {sana} / sen* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Bêş elig

Ya kurup ok atgalır. Yalın kılıç tutup ok üzgelir. Tıt sögüt budıkı ming törlügin titrüyür. Artuç sögüt budıkı yüz törlügin ırgalur. Berklig yek içgekler êl tutgalır. Busuş kağgu ig agrıglar ornag tutg(a)lır. Begđin eşitin körser s(e)n savka kiregelir **s(e)n**. Êltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir **s(e)n**. Êrteken t(a)vrak buyan **kılØ**. Aşnukan êrgürü etözünge **küzedØ**. ||||| Birök kün [yarukı atl(1)g ırk kelser savın inçe têr] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)

Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir. Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardıç ağacının dalı yüz türlü sallanır. Bağlanmış şeytanlar₂ yurt tutmaya yeltenir. Keder₂, hastalık (ve) ağrılar yerleşmek üzeredir. Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. Şayet 'Güneş Işığı' adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45'te yer alan *Begđin eşitin körser s(e)n savka kiregelir s(e)n. Êltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n. {Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen*

söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin.} cümlelerinde *zamir kökenli 2. tekil kişi eki sen* ile ve *Erteken t(a)vrak buyan kılØ.* *Aşnukan êrgürü etözünge küzedØ.* {*Erkennen, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet.*} cümlelerinde de *emir 2. tekil kişi eki -gıl / Ø* ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

Altı elig

Kêrü barır. Suv adası sanga öngdürti utru k(e)lir. Küsemış küsüşing ka[n]maz. Könglüng sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözüng emgeklig. Tödüş ker[iş] koğgıl. Yılıg yumş(a)k bolgıl. Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açığ bulur mu. Tödüş kerış kılmasar s(e)n özünge kamag adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg tapıgçı tagdın turup [ook] tiler. T(e)ngri haning k<u>lu<u>ıtı küntün turup yık tiler. (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğin arzular kanmaz. Gönülün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgay₂ bırak. Ilımlı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan *Tödüş ker[iş] koğgıl. Yılıg yumş(a)k bolgıl.* {*Kavgay₂ bırak. Ilımlı₂ ol.*} cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gıl / Ø* ile ve *Tödüş kerış kılmasar s(e)n özünge kamag adatın ozgay s(e)n.* {*Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın.*} cümlesinde de *zamir kökenli 2. tekil kişi eki sen* ile *sanga* {*sana*} / *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Yêti êlig

Yanturu adalıg evingde kılgıl aşnukı tözünler törüsin. Ne ada bolgay seni birle ulag kılınțaçı. ||||| Birök kişi birikmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe têr. Kişi birikip y(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. Y(a)rumış y(a)rukı kamaglıg kişike közünti. Ming b(e)reçe irak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Êki köngül birikip altun êtig êlgingde tutgay s(e)n. Yat kişiler sanga yakın. Êltişmiş kişiler köngülü takı tering. (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlemiş ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47'de yer alan *Yanturu adalığ evingde kılğıl aşnuku tözünler törüsün.* {...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini.} cümlesinde *emir 2. tekil kişi eki -ğil* ile ve *Ming b(e)reçe irak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Êki köngül birikip altun étig élgıngde tutgay s(e)n.* {Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın.} cümlelerinde de *zamir kökenli 2. tekil kişi eki sen* ile *evingde {evinde}* kelimesindeki *iyelik 2. tekil kişi+ng* ekinden de hareketle *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Tokuz elig

Katık tatığının erdinisi **boltung**. Ne busuş ol takı êlke hanka inanç bolguka. Altun küzeç erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgüüg idiş ol. Tatıglar bütgüke tayakı tétir. (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan *Katık tatığının erdinisi boltung.* {Katıkların tadının özü oldun.} cümlesinde *iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -ng* ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

Êki [...]

Êltin hantın töli yok. **İginge agrıngıng** emi yok. Tepreser alkıntıng. Tepremeser yèged(t)ing. ||||| Birök bo igitmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tèt. İgitmekde içansar etöz ertiker. İg agrıgda yek içgek tarınsar öngrekin içan[...]rıl. Kılmış işing [...]lgay **s(e)n**. Etözüngke [...]güte tarıksar (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)}

Hükümdardan₂ dölü yok. Hastalığına₂ ilacı yok. Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin. Şayet bu 'Yetiştirmek' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler:

Beslemekten kaçınırsan bedenin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2'de yer alan *Tepreser alkınting. Tepremeser yèged(t)ing.* {*Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin.*} cümlelerinde *iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -ng* ile ve *Kılmış işing* [...]lgay s(e)n. {*Gerçekleştirdiğin işin ...caksın.*} cümlesinde de *zamir kökenli 2. tekil kişi eki sen* ile *iginge agrıngınga* {*hastalığına₂*} kelimesindeki *iyelik 2. tekil kişi+ng* ekinden de hareketle *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır.

[...]

[...] *ênç kılğıl. TepremeØ.* Edgü kılınç yaratınmakın *eksütmeØ.* Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. İçangıl. Kugu kuş uçdı, kölinge konmaz. Kişi oğlu evinge kelmez. Kişing busuşlug kadgulug turur yaşurıkı eşi üze kapuging üngürser sen. Öz adın kişi tişi üze etözüng tegre körser *ênç* turmak y(a)raşur. İg tapa körser bağirtın tepremiş ig ol. Êtük tilek bulgulukı sarp. Köngül[ün]g *yığØ*, *ênç turØ.* Etözüng *bilØ*, şük *turØ.* ||||| Birök bo [ul]ug münükme at(ı)g «ark» kelser savın inçe [têr]. Yel yeltirip *ëntürti*. Lim sıntı. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymanı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. Karın *üzüntülüdür₂*, namahrem hanıma kapını aralasan. Kendini, başka kadın ve erkekle kuşatılmış görse huzurlu olmak yaraşır. Hastalığı incelese (bu), bağırdan neşet etmiş hastalıktır. Eşya dileğine erişmen zor. Gönlüne gem vur, huzurlu dur. Bedenini bil, sessizce dur. Şayet bu 'Büyük Kusur İşlemek' adlı (fal) gelse sözünü şöyle der: Yel esip (fırtına) bastırdı. Direk kırıldı. (Kr. B U 468 / ...)}

Kr. B U 468 / ...'de yer alan [...] *ênç kılğıl. TepremeØ.* Edgü kılınç yaratınmakın *eksütmeØ.* Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. İçangıl. {*... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymanı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol.*} ve *Köngül[ün]g yığØ, ênç turØ. Etözüng bilØ, şük turØ.* {*Gönlüne gem vur, huzurlu dur. Bedenini bil, sessizce dur.*} cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gıl / Ø* ile *sen* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

2.1.1.3.3.3. Üçüncü Tekil Kişi Eki İle Yapılan Artgönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde iyelik kökenli ve zamir kökenli 3. tekil kişi eki ile *o* öznesine artgönderimde bulunulmuştur.

Tört y(è)g(i)rmi

SavdıØ sèni bertgeli. İg toga egirdi sèni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirtî. Emgek bar sakinguluk. Köngül içinte oot kirtî. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, ênçgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngri kirtî yèr içinte. Y(a)rumakı tıdıltı. Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın turttı. Beg er sıkılır iş bulmadın. Erklig hanning y(a)rl(ı)gı argulayu turur evingde. Allıg çevişlig kişiler altayu turur üsküngde. Kün ay yarukın tıda **katıglanurØ**. Edgü kişiler yolın kese **katıglanurØ**. Bêş yek talaşur. Üç üzüt ögleşür. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)}

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danışır. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14'te yer alan *SavdıØ sèni bertgeli. {...savurdu seni hırpalamak için.}* ve *Kün ay yarukın tıda katıglanurØ. Edgü kişiler yolın kese katıglanurØ. {Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır.}* cümlelerinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

B[è]ş y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Tag yèrinte tag ünti, **sengir** boltı. Toprak üze toprak ünti, êdiz boltı. Yarmanayın tésér s(e)n **yasgak tururØ**. Aşayın tésér s(e)n **êdiz tururØ**. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Şayet bu 'Dağ' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15'te yer alan *Yarmanayın tésér s(e)n yasgak tururØ. Aşayın tésér s(e)n édiz tururØ.*{*Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir.*} cümlelerinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *sengir {dağın zirvesi} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo koramak atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Suv t(a)mırı kurısar yaş yavışgu kurıyur. ***Kişi küci korasar*** yaş kişike ***basiturØ***. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yaging telim boltı. Asıgıng ayaging egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. Êltin hantın busuş bar. Etözüng tegre ada bar. Asıglıg bolguluk yolung közünmez. Ênçgülüg bolguluk belgüng belgürmez. Tag içinte ***êki yek*** bar. Ögüingin köngülüngin ***ulgayurØ***. Êl iç[in]te (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu 'Zarara Uğramak' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18'de yer alan *Kişi küci korasar yaş kişike basiturØ.* {*Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir.*} cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Kişi küci korasar {Kişinin gücü eksilirse}* ifadesinden hareketle *Kişi {Kişi, insan} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır. *Ögüingin köngülüngin ulgayurØ.* {*Aklını ve gönlünü karıştırır.*} cümlesinde de *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *êki yek {iki şeytan} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Tokuz y(è)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. İşingın küçüingin ***artaturØ***. Ürki kişilerke içangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. ***Bo ırk kimke kelser*** süüde erser ***sanciturØ***, balıkda erser ***korayurØ***. Buyan edgü kılınç kılgu ***ol***. ||||| Birök bo arka bērmek atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Êki köngül karışdı, tödüşgülüg emgek bar. Ulug iş küdüg yme ögrünçlüg ermez. Kiçig iş küdügler yme bütün ermez. Til talaşur. Çaşut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. ***Ugramış iş*** bütmez, ***edikmezØ***. Kılmış kılınç sıgımaz, ***yakmazØ***. İg tapa körser s(e)n et öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. Busuş kadgu

belgüsü engire turur. İnçip edgü kılınçlığı eşilerke inanmagnınça bo ençsizdin
(Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de bedeninin iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19’da yer alan *İşingin küçüğün artaturØ. {İşini gücünü bozar.}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile Tevlig kürlüg buryuk {Hilekar₂ yönetici} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır. *Bo ırk kimke kelser süüde erser sançiturØ, balıkda erser korayurØ. {Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar.}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile ve Buyan edgü kılınç kılgu ol. {Sevap₂ işlemelidir.}* cümlesinde *zamir kökenli 3. tekil kişi eki ol ile Bo ırk kimke kelser {Bu fal kime gelse}* ifadesinden hareketle *falın geldiği kişi / o* öznesine artgönderim yapılmıştır. *EdikmezØ. {dikkate alınmaz}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile Ugramış iş {Uğraştığın iş} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır. *YakmazØ. {onaylanmaz}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile Kılmış kılınç {Sergilediğin davranışlar} / o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

İki kırk

TörügeyØ. Üntedeçi til ağız tepr(e)di. Begke eşike inangıl. Emin yürüntegin anutgil. Egri yorık kemişgil. Tetrü sakınç tark(a)rg[1]l. Buyanıg sevgil. Edgü kılınç kılğıl. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

...türeyecek. Seslenmek üzere dil ve ağız harekete geçti. Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32’de yer alan *TörügeyØ. {...türeyecek.}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile o* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında

öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

Üç kırk

Ulug erk kelti. **Tört yungak** tüzülti. Köngülüngçe **kédintiØ**. Tepremiş küçlüg yağı kétidi. Öngdürti tepremiş oot yalını öçdi. (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33'te yer alan *Köngülüngçe kédintiØ. {Gönlünce donandı.}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Tört yungak {Dört taraf}* / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır.

Bêş elig

Ya kurup ok **atgalırØ**. Yalın kılıç tutup ok **üzgelirØ**. Tıt söğüt budıki ming törlügin titrüyür. Artuç söğüt budıki yüz törlügin ırgalur. (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir. Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardıç ağacının dalı yüz türlü sallanır. (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45'te yer alan *Ya kurup ok atgalırØ. Yalın kılıç tutup ok üzgelirØ. {Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir.}* cümlelerinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

Altı elig

Kêrü **barırØ**. Suv adası sanga öngdürti utru k(e)lir. Küsemiş küsüşing ka[n]maz. Könglüng sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözüng emgeklig. (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğin arzular kanmaz. Gönlün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan *Kêrü barırØ. {...Geri gider.}* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

Tokuz elig

Katık tatığının erdinisi boltung. Ne busuş ol takı êlke hanka inanç bolguka. **Altun küzeç** erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgüüg idiş **ol**. Tatıglar bütgüke tayakı **tétirØ**. Yig etler tegşilip bışıg boltı. Yıdı yıparı bura turur. Qatıg boltı tęp ootın k(a)tunsar küzeç taşar. İşin küdügin yangılsar tödüş bolur. Turuşda tödüşde saklangu **ol**. Aş yol tilemekde ıçangu **ol**. Küzeçig küzedip sımasar aş bërteçi idiş **ol**. Apam bir adakın sısar içinteki tatıg tökülgüke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değışip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağını kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan *Tokuz ulug çüülerte belgüüg idiş ol*. {*Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır.*} ve *Küzeçig küzedip sımasar aş bërteçi idiş ol*. {*Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır.*} cümlelerinde *zamir kökenli 3. tekil kişi eki ol* ile *Altun küzeç* {*Altın Tas / Altın Güveç*} / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. Bu cümlede yer alan *zamir kökenli 3. tekil kişi eki ol*, bir yüklem bağlayıcısıdır ve cümlede *yüklem bağlayıcısı sona alınan bir zamir* görevinde kullanılarak ismi yüklemleştirmektedir (Tekin, 2016: 188). *Tatıglar bütgüke tayakı tétirØ*. {*Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir.*} cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *Altun küzeç* {*Altın Tas / Altın Güveç*} / *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. *Turuşda tödüşde saklangu ol*. *Aş yol tilemekde ıçangu ol*. {*Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır.*} cümlesinde *zamir kökenli 3. tekil kişi eki ol* ile *o* öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

[...]

[...] ênç kılğıl. Tepreme. Edgü kılınç yaratınmakın eksütme. Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yaş kişilertin yağı bar. İçangıl. **Kugu kuş** uçdı, kölinge **konmazØ**. Kişi oğlu evinge kelmez. (Kr. B U 468 / ...)

{ ... }

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymayı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. (Kr. B U 468 / ...)

Kr. B U 468 / ...'de yer alan *Kölinge konmaz*Ø. {*Gölüne konmaz*} cümlesinde zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile *Kugu kuş* {*Kuğu kuşu*} / o öznesine artgönderim yapılmıştır.

2.1.1.4. Ardıl-Bağımlı Öngönderim Öğeleri

2.1.1.4.1. İyelik Ekleri İle Yapılan Öngönderim

2.1.1.4.1.1. İkinci Tekil Kişi İyelik Eki İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile öngönderim yapılmıştır.

Tokuz y(è)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. İşingün küçüngün artatur. Ürki kişilerke ıçangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser süde erser sançitur, balıkda erser korayur. Buyan edgü kılınç kılgu ol. (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. (Kr. B U 460 / 19)

Kr. B U 460 / 19'da yer alan *işingün* {*işini*} ve *küçüngün* {*gücünü*} sözcüğündeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine öngönderim yapılmıştır. Öngönderim özelliği *ıçangıl* {*dikkate al*} ve *ayagıl* {*saygı göster*} yüklemelerindeki emir ikinci tekil kişi -gıl ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Tört otuz

Ayıglı savıngning adırtı yo[k]. Kö[ngülüng] kögüzüng ökünmeki üküş. Könglüng [kögüzü]ng bütmezi az. El han açığın b[ulmakıng] alp. Edlig sanlıg bolup yorımak[ıng sarp]. Tegser s(e)n yangı yılning eki [yègirmineç] ayınga, ançata tēmin iş[...]. (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

...(İyi) ve kötü sözünün farkı yok. Gönlün, bedenın pişmanlığı çok. Gönlün, bedenın inancı az. Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket etmen zor. Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına, o vakit hemen [...]. (Kr. B U 461 / 24)

Kr. B U 461 / 24'te yer alan *savingning* {sözünün}, *kö[ngülüng]* {gönlün} ve *kögüzüng* {bedenin} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine öngönderim yapılmıştır. Öngönderim özelliği *tegser sen* {erişersen/elde edersen} şart cümlesinin şart ikinci tekil kişi -sar/-ser *sen* ekinin çekimlenmesiyle tespit edilmektedir.

Tokuz otuz

Kut kelti. On kat kaş oyun yangkusı eşidilür. Yorısar kamag bayumak utru kelir. Tark(a)rsar kamgag barır teg **adang** kètdi. Kaş tıngı teg **edgüng** basdı. İg tapa **körser s(e)n** törü yavız. Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül koğgıl. (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı işitilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyle) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinin tınısı misali iyiliğin etrafı kapladı. Hastalıkla ilgilenen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29'da yer alan *adang* {tehliken} ve *edgüng* {iyiliğin} sözcüklerindeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine öngönderim yapılmıştır. Öngönderim özelliği *körser sen* {görsen/baksan} şart cümlesinin şart ikinci tekil kişi -sar/-ser *sen* ekinin çekimlenmesiyle tespit edilmektedir.

Üç kırk

Ulug erk kelti. Tört yingak tüzültili. Köngül**üng**çe kèdinti. Tepremiş küçlüg yağı kètdi. Öngdürtili tepremiş oot yalını oçdı. Olurup **körünçlegil** inçge yügürük atlarıg. Tapıngça alıp işletgil yènik, edgü alalarıg. Tümen sav tügünü sènde boltı. Yıl ay ètilü èlgingde kirtı. (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yüğrük atları. İstedigini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33'te yer alan *köngülüngçe* {gönlünce} sözcüğündeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan +ng eki ile *sen* öznesine öngönderim yapılmıştır. Öngönderim özelliği *körünçlegil* {seyret/izle} yüklemdeki emir ikinci tekil kişi -gıl ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Yeti èlig

Yanturu adalıg evingde kılgıl aşnuku tözünler törüsin. Ne ada bolgay sèni birle ulag kılınțaçı. (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B Mainz 101 / 47'de yer alan *evingde {evinde}* sözcüğündeki ikinci tekil kişi iyelik eki olan *+ng* eki ile *sen* öznesine öngönderim yapılmıştır. Öngönderim özelliği ikinci cümlede yer alan *sen* zamirinin kullanımı ile ve *kılgıl {yap}* yüklemdeki emir ikinci tekil kişi *-gıl* ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

2.1.1.4.2. Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Öngönderim

2.1.1.4.2.1. +n Belirtme Durumu Eki İle Yapılan Öngönderimler

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *+n* belirtme durumu eki ile öngönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır.

B[è]ş y(è)g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkınur. Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez. Öz kértüging n b(e)k tutgıl. Ötüg savka yorıma. Ügüz ertgeli ugrating, işing bütmez. Beg bolgalı kılınting, y(a)rlıging yorımaz. Kılmış işing yagılıg, sözlemiş savig tödüşlüg. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15'te yer alan *kértüging {gerçeğini/doğrunu/hakikatini}* kelimelesindeki *+n* belirtme durumu eki *sen* kişinin kendi doğrusundan vavgeçmemesi gerektiğine öngönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Öngönderim özelliği metnin devamında yer alan *yorıma {hareket etme}* yüklemdeki emir ikinci tekil kişi *Ø* ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

Tokuz y(è)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. İşing n küçüging n artatur. Ürki kişilerke ıçangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser süde erser sançitur, balıkda erser korayur. Buyan edgü kılınç kılgu ol. (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19'da yer alan *işingin {işini}* ve *küçüngenin {gücünü}* kelimelerindeki +n belirtme durumu eki ile *sen kişinin işini bozduğuna* öngönderim yapılarak metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Öngönderim özelliği *ıçangıl {dikkate al}* yüklemdeki emir ikinci tekil kişi -ğil ekinin yardımıyla tespit edilmektedir.

2.1.2. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık

2.1.2.1. Biçimsel-Sözlüksel Bağdaşıklık Öğeleri

2.1.2.1.1. Bağlama Unsurları

2.1.2.1.1.1. Sonuç Bildiren Bağlama Unsurları

2.1.2.1.1.1.1. İncip Bağlama Unsuru

Tokuz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo arka bèrmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Èki köngül karışdı, tödüşgölüg emgek bar. Ulug iş küdüg yme ögrünçlüg ermez. Kığig iş küdügler yme bütün ermez. Til talaşur. Çaşut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmış kılınç sıgımaz, yakmaz. İg tapa körser s(e)n eğ öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. Busuş kadgu belgüsi engire turur. ***İncip*** edgü kılınçlıg eşilerke inanmıgınca bo ençsizdin (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)

Şayet bu 'Destek Vermek' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de bedenini iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19'da yer alan cümlede *ıncip* "böylece, şüphesiz, yine" bağlacı ile cümleden çıkarımda bulunularak sonuç çıkarılmaktadır.

2.1.2.1.1.2. Zaman Bildiren Bağlama Unsurları

2.1.2.1.1.2.1. Öncelik Bildiren Bağlama Unsurları

2.1.2.1.1.2.1.1. Aşnukıça Bağlama Unsuru

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kədilti sanga. Özünge öng işin başlagıl. Aşnukıça öngi «s»savka köng(ü)l(l)eme. Amtıkıça turkaru işingin törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(l)ügin ênçgülüg kılğıl. Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol. Konşu kız utlılıg. Kop işing yaraglıg. (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihtir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36’da yer alan *aşnukıça* “*evvelce, öncelikle*” bağlacı başında bulunduğu cümleye öncelik anlamı katarak cümleyi zaman açısından sıralamaktadır.

2.1.2.1.1.2.2. Eş Zamanlılık Bildiren Bağlama Unsurları

2.1.2.1.1.2.2.1. Amtıkıça Bağlama Unsuru

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kədilti sanga. Özünge öng işin başlagıl. Aşnukıça öngi «s»savka köng(ü)l(l)eme. Amtıkıça turkaru işingin törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(l)ügin ênçgülüg kılğıl. Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol. Konşu kız utlılıg. Kop işing yaraglıg. (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihtir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36’da yer alan *amtıkıça* “*hemencecik, derhâl, şimdi*” bağlacı başında bulunduğu cümleyi kendisinden önceki *Aşnukıça öngi «s»savka köng(ü)l(l)eme. {Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme.}* cümlesinden hareketle birbirine bağlamaktadır.

2.1.2.1.1.2.2.2. Tavrak Bağlama Unsuru

Bêş elig

Begdin eşitin körser s(e)n savka kîrgelir s(e)n. Êltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n. Êrteken ***t(a)vraq*** buyan kıl. Aşnukan êrgürü etözüngein küzed. ||||| Birök kün [yarukı atl(1)g ırk kelser savın inçe têr] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görseñ söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görseñ övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. Şayet ‘Güneş Işığı’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45’te yer alan *tavrak* “*hemen, derhâl, aceleyle*” bağlacı başında bulunduğu cümleyi kendisinden sonraki *Aşnukan êrgürü etözüngein küzed. {Acele ederek, gayretle vücudunu gözet.}* cümlesinden hareketle birbirine bağlamaktadır.

2.1.2.1.1.2.2.3. Temin Bağlama Unsuru

Tört otuz

Ayıklı savıngning adırtı yo[k]. Kö[ngülüng] kögüzüng ökünmeki üküş. Könglüng [kögüzü]ng bütmeki az. Êl han açığın b[ulmakıng] alp. Edlig sanlıg bolup yorımak[ıng sarp]. Tegser s(e)n yangı yılning êki [yêgirmınç] ayınga, ançata ***têmin*** iş[...]. ||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın inçe têr. (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

...(İyi) ve kötü sözünün farkı yok. Gönlün, bedeninin pişmanlığı çok. Gönlün, bedeninin inancı az. Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket etmen zor. Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına, o vakit hemen [...]. Şayet bu ‘Sevinmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: (Kr. B U 461 / 24)}

Kr. B U 461 / 24’te yer alan *têmin* “*hemen, derhâl, ivedilikle*” bağlacı başında bulunduğu cümleyi, kendisinden önceki *Tegser s(e)n yangı yılning êki [yêgirmınç] ayınga {Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına}* cümlesinden hareketle birbirine bağlamaktadır.

2.1.2.1.1.3. Koşul Bildiren Bağlama Unsurları

2.1.2.1.1.3.1. Apam Bağlama Unsuru

Tokuz elig

Katık tatığının erdinisi boltung. Ne busuş ol takı êlke hanka inanç bolguka. Altun küzeç erser ornaglığı idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgüügü idiş ol. Tatıglar bütgüke tayakı têtir. Yig etler tegşilip bışig boltı. Yıdı yıparı bura turur. Katıg boltı têt ootın k(a)tunsar küzeç taşar. İşin küdügin yangılsar tödüş bolur. Turuşda tödüşde saklangu ol. Aş yol tilemekde ıçangu ol. Küzeçig küzedip sımasar aş bërteçi idiş ol. **Apam** bir adakın **sısar** içinteki tatıg tökülügüke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değışip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağını kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49’da yer alan *apam* “eğer, şayet” bağlacı bulunduğu şart cümlesini kendisinden sonraki cümleye “*apam ...sar*” şeklinde şart ekini de alarak koşul oluşturmaktadır.

2.1.2.1.1.3.2. Birök Bağlama Unsuru

Aşağıdaki ırlarda yer alan *birök* “eğer, şayet” bağlacı bulunduğu şart cümlelerini kendisinden sonraki cümleye “*birök ...ser*” şeklinde şart ekini de alarak koşul oluşturmaktadır.

Êki

||||| **Birök** bo tuşuşmak atl(1)g ırk kel**ser** savın inçe ayur. Kadır katğı katıg sav yügerü k(e)lti üsküngde. Yel üze yel tikilep yeltirtı. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görsen... (Kr. B U 456 / 2)}

Tört y(è)g(i)rmi

||||| **Birök** süü sülemek atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. Süü süleser yèr telinür.

(Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

Şayet ‘Asker Sevk Etmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Asker sevketsen yer delinir. (Kr. B U 457 / 14)}

B[è]ş y(è)g(i)rmi

||||| **Birök** bo tag atl(1)g ırk kelser savın inçe tèt. Tag yèrinte tag ünti, sengir boltı.

Toprak üze toprak ünti, ediz boltı. Yarmanayım tésér s(e)n yasıgak turur. Aşayım tésér s(e)n ediz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

||||| **Birök** bo koramak atl(1)g ırk kelser savın inçe tèt. Suv t(a)mırı kurısar yaş

yavışgu kurıyur. Kişi küçi korasar yañ kişike basitur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yagıng telim boltı. Asıgıng ayagıng egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. Êltin hantın busuş bar. Etözüng tegre ada bar. Asıgılıg bolguluk yolung közünmez. Ênçgülüg bolguluk belgüng belgürmez. Tag içinte eki yek bar. Ögüngin köngülüngin ulgayur. Êl iç[in]te (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Tokuz y(è)g(i)rmi

||||| **Birök** bo arka bèrmek atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug,

adırtlaguluk b(e)lgü bar. Êki köngül karışdı, tödüşgülüg emgek bar. Ulug iş küdüg yme ögrünçlüg ermez. Kiçig iş küdügler yme bütün ermez. Til talaşur. Çaşut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmış kılınç sızmaz, yakmaz. İg tapa körser s(e)n et öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki

sarp. Busuş kadgu belgüsi engire turur. İnçip edgü kılınçlıg eşilerke inanmaginça bo ençsizdin (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de bedenini iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Tört otuz

||||| **Birök** bo sevinm(e)k atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Sevinç ögr[ünç sanga] kelti. Sanga törülüg törü t[oku tegdi]. Seni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. [Yağız] yerte tiki ünti. Tonçudaki k[...] kutrultı. T(e)ngrili yerli tepreşd[i]. [Künli] aylı körüşdi. Öngreki êligler [...] (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Sevinmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana töreli düzen₂ eriştı. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

Tokuz otuz

||||| **Birök** bo tering kudug atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Yelli suvlu tepreyü kudug için bekleti. Akıp kelir sogık suv agtarılıp yanturu yoritı. Süki hanlar küçi yme tusulmagay. Song futsı bilgening alı yme edikmegey. Etöz [...] (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Derin Kuyu’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

Êki kırk

||||| **Birök** utru kelmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Utrungda asıg tusu yeterü kelti. Etözüngde ayag çilteg ornaşu berti. Köngülüngteki küsüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. Eski erting, tegşilip yangı boltung. Bokdam erting, tegşilip

tatıglıg boltung. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt özüngçe.
(Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Karşı Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Üç kırk

||||| **Birök** éyin kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Yel éyin eşidilür küzki ıgaç yangk[u]sı. Tümen [...] (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Uygun Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Rüzgârla beraber güzki ağacın uğultusu iştilir. On bin ... (Kr. B U 464 / 33)}

Altı kırk

||||| **Birök** kiçig igitmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Kiçig igitmek kelti. Ak kışing az. Kişi ara edgülüg yolung alp. Künikeki işing tıdıglıg. Kiçig oğlan (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Küçük Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Küçük yetiştirmek (falı) geldi. Sakin geçecek kışın azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götüreren yolun zorludur. Gündelik işin engellidir. Küçük çocuk... (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Bêş elig

||||| **Birök** kün [yarukı atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Güneş Işığı’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Yeti elig

||||| **Birök** kişi birikmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Kişi birikip y(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. Y(a)rumış y(a)rukı kamağlıg kişike közünti. Ming b(e)reçe irak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Êki köngül birikip altun étig elgingde tutgay s(e)n. Yağ kişiler sanga yakın. Êltişmiş kişiler köngüli takı tering. Êki kişi köngüli bir. Altun étig tözü bir. Küsemiş küsüşüng kantı. Sakınmış sakınçing bütüdi. İglig öngedti. Ağrıglıg katıntı. El han köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘İnsan Buluşması’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Éki [...]

||||| **Birök** bo iğitmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. İğitmekde içansar etöz ertiker. İğ agrıgda yek içgek tarınsar öngrekin içan[...]rıl. Kılmış işing [...]lgay s(e)n. Etözüngke [...]güte tarıksar (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

[...]

||||| **Birök** bo [ul]ug münükme atl(ı)g «ırk» kelser savın inçe [tēr]. Yel yeltirip entürti. Lim sıntı. (Kr. B U 468 / ...)

{ ... }

Şayet bu ‘Büyük Kusur İşlemek’ adlı (fal) gelse sözünü şöyle der: Yel esip (fırtına) bastırdı. Direk kırıldı. (Kr. B U 468 / ...)}

2.1.2.1.1.4. Örnekleme Bildiren Bağlama Unsurları

2.1.2.1.1.4.1. Kaltı Bağlama Unsuru

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Éşde tuşda seçilting. Tödüş kerişde tezgil. Tuurıka turuşka barma. İging agrıng açıldı. Eding tavarıng yıvıltı. Sanga uğruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. **Kaltı** kum üze kudu<g> tartıp işi küdügi bütmeyük **teg** yërke t(e)ngrike sevinç tut, edgü kılınçlıg iş üküş kıl. Yangırıtı el olurgay sen. ||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan *kaltu* “gibi, aynı şekilde, örneğin” bağlacı, “*kaltu ... teg*” şeklinde kullanılarak başında bulunduğu ***Kaltu** kum üze kudu<g> tartıp işi küdügi bütmeyük **teg** yërke t(e)ngrike sevinç tut, edgü kılınçlıg iş üküş kıl. {Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap.}* cümlesi ile kendisinden önceki *Sanga uğruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. {Sana karşı koyan kişiler şöyle olur:}* cümlesini benzetme yoluyla açıklayıp örneklendirmektedir.

2.1.2.1.1.5. Pekiştirme Bildiren Bağlama Unsurları

2.1.2.1.1.5.1. Yme Bağlama Unsuru

Aşağıdaki Kr. B U 460 / 19’da ve Kr. B U 462 / 29’da yer alan cümlede *yme* “*yine, dahası, üstelik, ayrıca, de, da*” bağlacı, kendisinden önce yanında yer alan sözcüğü pekiştirmektedir.

Tokuz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo arka bèrmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Èki köngül karışdı, tödüşgölüg emgek bar. Ulug iş küdüg ***yme*** ögrünçlüg ermez. Kiçig iş küdügler ***yme*** bütün ermez. Til talaşur. Çaşut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku üklyür. (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. (Kr. B U 460 / 19)}

Tokuz otuz

||||| Birök bo tering kudug atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Yèlli suvlu tepreyü kudug için bekleti. Akıp kelir sogık suv agtarılıp yanturu yoritı. Süki hanlar küçi ***yme*** tusulmagay. Song futsı bilgening alı ***yme*** edikmegey. Etöz [...] (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Derin Kuyu’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamlaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

2.1.2.1.2. Değişirir

2.1.2.1.2.1. İnce Sözcüğü İle Yapılan Değişirirler

Aşağıdaki ırklarda yer alan *ince* sözcüğü, kendisinden sonraki cümlelerde yer alan *ırklarda adı geçen fal açıklamalarının* yerine geçerek cümleye bağılı değıştiririr yapmaktadır.

Éki

||||| Birök bo tuşuşmak atl(1)g ırk kelser savın *ince* ayur. *Kadır katğı katıg sav yügerü k(e)lti üsküngde. Yel üze yel tikilep yeltirtı. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n* (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görşen... (Kr. B U 456 / 2)}

Tört y(è)g(i)rmi

||||| Birök süü sülemek atl(1)g ırk kelser savın *ince* ayur. *Süü süleser yer telinür.* (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

Şayet ‘Asker Sevk Etmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Asker sevk etse yer delinir. (Kr. B U 457 / 14)}

B[è]ş y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo tag atl(1)g ırk kelser savın *ince* ter. *Tag yerinte tag ünti, sengir boltı. Toprak üze toprak ünti, ediz boltı. Yarmanın tèser s(e)n yasıgak turur. Aşayın tèser s(e)n ediz turur.* (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo koramak atl(1)g ırk kelser savın ince tēr. Suv t(a)mırı kurisar yas yavisgu kurıyur. Kişi küci korasar yat kişike basitur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yaging telim boltı. Asıgıng ayaging egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. Êltin hantın busuş bar. Etözüing tegre ada bar. Asıglıg bolguluk yolung közünmez. Êncgülüg bolguluk belgüing belgürmez. Tag içinte êki yek bar. Ögüing köngülüngin ulgayur. Êl için]te (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Tokuz y(ê)g(i)rmi

||||| Birök bo arka bērmek atl(1)g ırk kelser savın ince ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Êki köngül karışdı, tödüsgülüg emgek bar. Ulug iş küdüg yme ögrünçlüg ermez. Kiçig iş küdügler yme bütün ermez. Til talaşur. Çasut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmış kılınç sızmaz, yakmaz. İg tapa körser s(e)n et öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. Busuş kadgu belgüsi engire turur. İncip edgü kılınçlıg eşilerke inanmıgıncı bo êncsizdin (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de beden iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Tört otuz

||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın ince tēr. Sevinc ögrfünc sangal kelti. Sanga törülüg törü t[oku tegdi]. Sēni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. [Yagız] yerte tiki ünti. Tonçudaki k[...]. kutrultı. T(e)ngrili yèrli tepreşdi]. [Künli] aylı körüşdi. Öngreki êligler [...] (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Sevinmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana töreli düzen₂ erişti. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

Tokuz otuz

||||| Birök bo tering kudug atl(1)g ırk kelser savın **ince** tēr. **Yëlli suvlu teprevü kudug için bekleti. Akıp kelir sogık suv agtarılıp vanturu yortı. Süki hanlar küçi yme tusulmagay. Song futsı bilgening alı yme edikmegev. Etöz [...]** (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Derin Kuyu’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamlaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

Éki kırk

||||| Birök utru kelmek atl(1)g ırk kelser savın **ince** tēr. **Utrungda asıg tusu yeterü kelti. Etözüngde ayag cilteg ornaşu bërti. Köngülüngteki küsüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. Eski erting, tegsilip yangı boltung. Bokdam erting, tegsilip tatıglıg boltung. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt özüngce.** (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Karşı Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Üç kırk

||||| Birök éyin kelmek atl(1)g ırk kelser savın **ince** tēr. **Yël éyin eşidilür küzki ıgac yangk[us]. Tümen [...]** (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Uygun Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Rüzgârla beraber güzki ağacın uğultusu işitilir. On bin ... (Kr. B U 464 / 33)}

Altı kırk

||||| Birök kiçig iğitmek atl(1)g ırk kelser savın ince tēr. Kiçig iğitmek kelti. Ak kışing az. Kişi ara edgölüg yolung alp. Künikeki işing tıdıgıg. Kiçig oylan

(Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)

Şayet ‘Küçük Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Küçük yetiştirmek (falı) geldi. Sakin geçecek kışın azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götüren yolun zorludur. Gündelik işin engellidir. Küçük çocuk... (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Bêş elig

||||| Birök kün [yarukı atl(1)g ırk kelser savın ince tēr] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)

Şayet ‘Güneş Işığı’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Yêti elig

||||| Birök kişi birikmek atl(1)g ırk kelser savın ince tēr. Kişi birikip v(a)rudı. Av t(e)ngri artukrak valtrıdı. Y(a)rumış v(a)ruki kamaglıg kişike közünti. Ming b(e)rece irak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Êki köngül birikip altun êtig êlgingde tutgay s(e)n. Yat kişiler sanga yakın. Êltişmiş kişiler köngüli takı tering. Êki kişi köngüli bir. Altun êtig tözü bir. Küsemış küsüşüng kantı. Sakınmış sakıncıng bütdi. İgliğ öngedti. Agrıgıg katıntı. Êl han köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)

Şayet ‘İnsan Buluşması’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözükte. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Êki [...]

||||| Birök bo iğitmek atl(1)g ırk kelser savın ince tēr. İğitmekde içansar etöz ertiker. İg agrıgda vek içgek tarınsar öngrekin içan/ ... /ırl. Kılmış işing / ... /lgay s(e)n. Etözüngke / ... /güte tarıksar (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

[...]

||||| Birök bo [ul]ug münükmek atl(ı)g «ırk» kelser savın **ince** [tér]. **Yel yeltirip èntürti. Lim sinti.** (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

Şayet bu ‘Büyük Kusur İşlemek’ adlı (fal) gelse sözünü şöyle der: Yel esip (fırtına) bastırdı. Direk kırıldı. (Kr. B U 468 / ...)}

2.1.2.1.2.2. Ançulayu Sözcüğü İle Yapılan Değişimler

Aşağıdaki Kr. B U 459 / 18’de yer alan *ançulayu* sözcüğü, kendisinden sonraki *Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdüğü bütmeyük teg yërke t(e)ngrike sevinç tut, edgü kılınçlıg iş üküş kıl. Yangırtı èl olurgay sen. {Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksınız.}* cümlelerinin yerine geçerek cümleye bağlı değiştirim yapmaktadır.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Eşde tuşda seçilting. Tödüş kerişde tezgil. Tuurıka turuşka barma. İging agrıng açıldı. Eding tavarıng yıvıltı. Sanga uıruntaçı kişil(e)r **ançulayu** bolur. **Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdüğü bütmeyük teg yërke t(e)ngrike sevinç tut, edgü kılınçlıg iş üküş kıl. Yangırtı èl olurgay sen.** ||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın ince tér. (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksınız. Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: (Kr. B U 459 / 18)}

2.1.2.1.3. Eksilti

2.1.2.1.3.1. Özne Eksiltisi

2.1.2.1.3.1.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Özne Eksiltisi

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Irklardaki bu eksilti türü, anlatımın daha akıcı ve etkili bir hâle gelmesini sağlamıştır.

Ëki

Bultung. Kamag él uluşlar tapığı yügerü k(e)lti üşküngde. T(e)ngriDEM kut buyan utmak yègedmek k(e)ntün ornantı ödüngde. **Kün t(e)ngri kaytsısı** açılı **(Kün t(e)ngri kaytsısı)** yarudı. **Yagız yèr yüzi** yaşartı **(Yagız yèr yüzi)** körkledi. Yürüng bulıt ünüp yağmur yagdı. Toz toprak özin sönti. (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, cümlede yer alan *Kün t(e)ngri kaytsısı {Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı}* öznesinden ve diğer cümlede yer alan *Yagız yèr yüzi {Yağız yeryüzü}* öznesinden hareketle özneleri tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

B[é]ş y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe tər. Tag yèrinte tag ünti, **sengir** boltı. Toprak üze toprak ünti, **édiz** boltı. Yarmanayın tésér s(e)n **(sengir / édiz)** yagşak turur. Aşayın tésér s(e)n **(sengir / édiz)** édiz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15’te yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, cümlede yer alan *Sengir {Dağın zirvesi} / Édiz {Yükselti}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın inçe tər. Suv t(a)mırı kurısar yaş yavışgu kurıyur. Kişi küçi korasar yať kişike basıtur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yaging telim boltı. Asıgıng ayaging egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. Êltin hantın busuş bar. Etözüng tegre ada bar. Asıgılıg bolguluk yolung közünmez. Ênçgülüg bolguluk belgüng belgürmez. Tag içinte **èki yek** bar. **(Èki yek)** Ögüngin köngülüngin ulgayur. Êl iç[in]te (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, cümlede yer alan *Èki yek {İki şeytan}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırktaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

Tokuz y(è)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. **(Tevlig kürlüg buryuk)** İşingın küçüngin artatur. Ürki kişilerke içangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser süüde erser sançıtur, balıkda erser korayur. Buyan edgü kılınç kılgu ol. ||||| Birök bo arka bèrmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Èki köngül karışdı, tödüşgülüg emgek bar. Ulug iş küdüg yme ögrünçlüg ermez. Kiçig iş küdügler yme bütün ermez. Til talaşur. Çaşut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. **Ugramış iş** bütmez, **(Ugramış iş)** edikmez. **Kılmış kılınç** sıgmaz, **(Kılmış kılınç)** yakmaz. İg tapa körser s(e)n eť öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. Busuş kadgu belgüsü engire turur. İnçip edgü kılınçlıg eşilerke manmaginça bo ênşizdin (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı,

kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilensen de beden iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19'da yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, cümlelerde yer alan *Tevlig kürlüg buryuk {Hilekar₂ yönetici}*, *Ugramış iş {Uğraştığın iş}* ve *Kılmış kılınç {Sergilediğin davranışlar}* öznelerinden hareketle özneleri tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

Üç kırk

Ulug erk kelti. **Tört yingak** tüzülti. (**Tört yingak**) Köngülüngçe **kédintiØ**. Tepremiş küçlüg yağı kètdi. Öngdürti tepremiş oot yalını oçdı. Olurup körünçlegil inçge yügürük atlarıg. Tapıngça alıp işletgil yènik, edgü alalarıg. (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yügrük atları. İsteddiğini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33'te yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, cümlede yer alan *Tört yingak {Dört taraf}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

Tokuz elig

Katık tatıgıning erdinisi boltung. Ne busuş ol takı êlke hanka manç bolguka. **Altun küzecz** erser ornaglıg idiş ol. (**Altun küzecz**) Tokuz ulug çiülerte belgülüg idiş ol. (**Altun küzecz**) Tatıglar bütgüke tayakı tètir. Yig etler tegşilip bışıg boltı. Yıdı yıparı bura turur. (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değişip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, cümlede yer alan *Altun küzeç {Altın Tas / Altın Güveç}* öznesinden hareketle özneleri tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

[...]

[...] ênç kılğıl. Tepreme. Edgü kılınç yaratınmakın eksütme. Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. Içangıl. Kugu kuş uçdı, (Kugu kuş) kölinge konmaz. Kişi oğlu evinge kelmez. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymanı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. (Kr. B U 468 / ...)

Kr. B U 468 / ...'de yer alan cümlede *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, cümlede yer alan *Kugu kuş {Kuğu kuşu}* öznesinden hareketle özneyi tespit edebilmiştir ve böylece ırttaki anlatım daha akıcı ve etkili bir hâle gelmiştir.

2.1.2.1.3.1.2. Gönderime Dayanan Özne Eksiltisi

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerde *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, ırlarda yer alan özneyi cümlelerin yüklemelerindeki *kişi ekleri*'nin yardımıyla *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Bu tespit edilen *kişi zamirlerinin* kimi karşıladığı ise hem öznenin yüzey yapıda yer almasıyla hem de metindeki bağdaşıklık yolu ile belirlenebilmiştir. Böylece okuyucu, derin yapıda *kişi zamiri* ile karşıladığı özneyi, yüzey yapıda yer alan özneye *gönderim* yapılması ile zihninde tamamlamıştır.

Êki

(Sen) Bultung. Kamag el uluşlar tapığı yügerü k(e)lti üşküngde. T(e)ngridem kut buyan utmak yêgedmek k(e)ntün ornantı ödüngde. Kün t(e)nгри kaytsısı açılı yarudı. Yagız yer yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulıt ünüp yagmur yagdı. Toz toprak özin sönti. Öngdün kedin yer öz tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglüngçe. (Sen) Asra erting yêgedting, (sen) kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi. Baging çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(1)ging yorıdı. (Sen) Urı ogul küseser bultung. (Sen) Ed tavar tileser bultung tapdıng. İg agrıg kêtıdi. Könek yasgaç

basuşdı. **(Sen)** Köngülünğın ögrünçlüğ kılğıl. **(Sen)** Yërke t(e)ngrike sevinç tutğıl. (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Bultung {Buldun}, Asra erting yègedting, kiçig erting bedütüing. {Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün.}* ve *Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapçing. {Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂.}* cümlelerinde *iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -ng* ile, *Köngülünğın ögrünçlüğ kılğıl. Yërke t(e)ngrike sevinç tutğıl. {Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç.}* cümlelerinde de *emir 2. tekil kişi eki -ğıl* ile *sen* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *sen* *kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

Tört y(è)g(i)rmi

(Ol) **SavdıØ** seni bertgeli. İğ toga egirdi seni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirtî. Emgek bar sakınguluk. Köngül içinte oot kirtî. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, ênçgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngri kirtî yèr içinte. Y(a)rumakı tıdıltı. Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın turtı. Beg er sıkılır iş bulmadın. Erklig hanning y(a)rl(i)gı argulayu turur evingde. Allıg çevişlig kişiler altayu turur üsküngde. **(Ol)** Kün ay yarukın tıda **katıglanurØ**. **(Ol)** Edgü kişiler yolın kese **katıglanurØ**. Bêş yek talaşur. Üç üzüt ögleşür. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)}

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş

bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danişır. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14'te yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *SavdıØ sèni bertgeli. {...savurdu seni hırpalamak için.}* ve *Kün ay yarukın tıda katıglanurØ. Edgü kişiler yolın kese katıglanurØ. {Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır.}* cümlelerinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile ol {o}* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *o kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

B[ê]ş y(è)g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkınur. Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez. **(Sen)** Öz kértüngin b(e)k tutgıl. **(Sen)** Ötüg savka **yorımaØ**. **(Sen)** Ügüz ertgeli ugratıng, işing bütmez. **(Sen)** Beg bolgalı kılıntıng, y(a)rılıng yorımaz. Kılmış işing yağılıg, sözlemiş saviŋ tödüşlüg. Yek içgek egirür. Yağı yavlak altayur. Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g üze. Ay t(e)ngri bağdı kutung üze. **(Sen)** Öz kértüngke mangıl. **(Sen)** Kentü köngülüngin b(e)k tutgıl. Etözüngin küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg atıng küüng kötr(ü)lüngey. ||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Tag yerinte tag ünüti, sengir boltı. Toprak üze toprak ünüti, édiz boltı. **(Men)** Yarmanayın tēser s(e)n yasgak turur. **(Men)** Aşayın tēser s(e)n édiz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerin üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. Şayet bu 'Dağ' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15'te yer alan Kr. B U 457 / 14'te yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Öz kértüngin b(e)k tutgıl. Ötüg savka yorımaØ. {Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme.}* ve *Öz*

kértüنگke inangıl. Kentü köngülüngin b(e)k tutgıl. {Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut.} cümlelerinde emir 2. tekil kişi eki -gıl / Ø ile, Ügüz ertgeli ugrating {Nehir geçmek için niyetlendin} ve Beg bolgalı kılünting {Bey olmak üzere hazırlandın } cümlelerinde iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -ng ile sen öznesini; Yarmanayın tésér s(e)n yasgak turur. Aşayın tésér s(e)n édiz turur. {Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir.} cümlelerinde de emir 1. tekil kişi eki -ayın ile men {ben} öznesini kişi zamiri şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak sen ve ben kişi zamirlerinin gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

(Sen) Êşde tuşda seçilting. (Sen) Tödüş kerişde tezgıl. (Sen) Tuurıka turuşka barmaØ. İnging agrıng açıldı. Eding tavarıng yıvıldı. Sanga uğruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. (Sen) Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdügi bütmeyük teg yerke t(e)ngrike sevinç tutØ, (sen) edgü kılınçlıg iş üküş kılØ. Yangırtı él olurgay sen. ||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın inçe tər. Suv t(a)mırını kurısar yaş yavışgu kurıyur. Kişi küçi korasar yağ kişike basıtur. (Sen) Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yangıng telim boltı. Asıgıng ayagıng egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan cümlede gönderime dayanan özne eksiltisi meydana gelmiştir. Okuyucu, Êşde tuşda seçilting. {Eşin dostun arasından seçildin.} ve Tegirmi tam içinte esrük boltung. {Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun.} cümlelerinde iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -ng ile Tödüş kerişde tezgıl. Tuurıka turuşka barmaØ. {Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme.} ve Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdügi bütmeyük teg yerke t(e)ngrike sevinç tutØ, edgü kılınçlıg iş üküş kılØ. {Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap.} cümlelerinde emir 2. tekil kişi eki -gıl / Ø ile ve Yangırtı él

olurgay sen. {Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın.} cümlesinde de *zamir kökenli 2. tekil kişi eki sen* ile *sen* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *sen kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

Tokuz y(è)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. İşingin küçüingin artatur. **(Sen)** Ürki kişilerke içangıl. **(Sen)** Edremlig kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser süüde erser sançitur, balıkda erser korayur. Buyan edgü kılınç kılgu ol. (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19'da yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Ürki kişilerke içangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. {Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say.}* cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gıl* ile *sen* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *sen kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

Tokuz otuz

Kut kelti. On kat kaş oyun yangkusı eşidilür. Yorısar kamag bayumak utru kelir. Tark(a)rsar kamgag barır teg adang kètdi. Kaş tıngı teg edgüing basdı. İg tapa körser s(e)n törü yavız. **(Sen)** Üküş ed t(a)var yunglagıl. **(Sen)** Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. **(Sen)** Busuş köngül kodgıl. (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı iştilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyle) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinin tınısı misali iyiliğın etrafı kapladı. Hastalıkla ilgilensen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29'da yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül kodgıl. {Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak.}* cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gıl* ile *sen* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *sen kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey

yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

Éki kırk

(Ol) TörügeyØ. Üntedeçi til agız tepr(e)di. **(Sen)** Begke eşike mangıl. **(Sen)** Emin yürüntegin anutgıl. **(Sen)** Egri yorık kemişgıl. **(Sen)** Tetrü sakınç tark(a)rgıl. **(Sen)** Buyanıg sevgıl. **(Sen)** Edgü kılınç kılğıl. ||||| Birök utru kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Utrungda asıg tusu yēterü kelti. Etözüngde ayag çilteg ornaşu bērti. Köngülüngteki küsüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. **(Sen)** Eski ertıng, **(sen)** teğşilip yangı boltung. **(Sen)** Bokdam ertıng, **(sen)** teğşilip tatıglıg boltung. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt özüngçe. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

...türeyecek. Seslenmek üzere dil ve ağız harekete geçti. Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle. Şayet ‘Karşı Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32’de yer alan cümlelerde *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *TörügeyØ. { ...türeyecek. }* cümlesinde *zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø* ile *ol {o}* öznesini; *Begke eşike inangıl. Emin yürüntegin anutgıl. Egri yorık kemişgıl. Tetrü sakınç tark(a)rg[ı]l. Buyanıg sevgıl. Edgü kılınç kılğıl. {Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle.}* cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gıl* ile ve *Eski ertıng, teğşilip yangı boltung. Bokdam ertıng, teğşilip tatıglıg boltung. {Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun.}* cümlelerinde de *iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -ng* ile *sen* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *o* ve *sen* kişisi zamirinin gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

Üç kırk

Ulug erk kelti. Tört yingak tüzülti. Köngülüngçe kēdinti. Tepremiş küçlüg yağı kētdi. Öngdürti tepremiş oot yalını oçdı. **(Sen)** Olurup körünçlegıl inçe yügürük atlarıg. **(Sen)** Tapıngça alıp işletgıl yēnik, edgü alalarıg. Tümen sav tügünü sēnide boltı.

Yıl ay étilü élgıngde kirtı. Üstünki altınkı tapladı. Örüki kuğıkı sevinti. Beg t(a)mgası élgıngde, ornaglıg orunagıngđa. (Sen) Yérke t(e)ngrike sevinç tutØ. (Sen) Burhanlarka tapıg kılØ. (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yüğrük atları. İstedigini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göğe neşe saç. Budalara ibadet et. (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33'te yer alan cümlelerde *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Olurup körünçlegil inçge yügürük atlarıg. Tapıngça alıp işletgil yènik, edgü alalarıg. {Oturup izle soylu yüğrük atları. İstedigini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını.}* ve *Yérke t(e)ngrike sevinç tutØ. Burhanlarka tapıg kılØ. {Yere göğe neşe saç. Budalara ibadet et.}* cümlelerinde *emir 2. tekil kişi eki -gil / Ø ile sen* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *sen kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

Bêş elig

(Ol) Ya kurup ok atgalırØ. (Ol) Yalıng kılıç tutup ok üzgelirØ. Tıt söğüt budıkı ming törlügin titrüyür. Artuç söğüt budıkı yüz törlügin ırgalur. Berklig yek içgekler él tutgalır. Busuş kağgu ig ağırlar ornag tutg(a)lır. (Sen) Begđin eşitin körser s(e)n savka kiregelir s(e)n. (Sen) Éltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n. (Sen) Érteken t(a)vrak buyan kılØ. (Sen) Aşnukan érgürü etözüging küzedØ. (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir. Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardıç ağacının dalı yüz türlü sallanır. Bağlanmış şeytanlar₂ yurt tutmaya yeltenir. Keder₂, hastalık (ve) ağrılar yerleşmek üzeredir. Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45'te yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Ya kurup ok atgalırØ. Yalıng kılıç tutup ok üzgelirØ. {Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir.}* cümlelerinde

zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile ol {o} öznesini; *Begdin eşitin körser s(e)n savka kirgelir s(e)n. Êltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n. {Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görseren söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görseren övülmek istersin.}* cümlelerinde zamir kökenli 2. tekil kişi eki sen ile ve *Êrteken t(a)vrak buyan kılØ. Aşnukan êrgürü etözünğın küzedØ. {Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet.}* cümlelerinde de emir 2. tekil kişi eki -gıl / Ø ile sen öznesini kişi zamiri şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak o ve sen kişi zamirinin gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

Altı elig

(Ol) Kêrü **barırØ**. Suv adası sanga öngdürti utru k(e)lir. Küsemiş küsüşing ka[n]maz. Könglüng sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözüng emgeklig. Tödüş ker[iş] koğgıl. Yılıg yumş(a)k bolgıl. Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açığ bulur mu. Tödüş kerış kılmasar s(e)n özünğın kamağ adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg tapıgıcı tagdın turup [ook] tiler. T(e)ngri hanıng k<u>lu<u>tı küntün turup yık tiler. **(Men)** Beg er yêmin y[êyey]in sakınsar s(e)n tişingde tıdıgılg. **(Men)** Yêrte kazguk bekürü tokıy(i)n têsar [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğın arzular kanmaz. Gönülün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgayı₂ bırak. İlımlı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Kêrü barırØ. {...Geri gider.}* cümlesinde zamir/iyelik kökenli 3. tekil kişi eki Ø ile ol {o} öznesini; *Beg er yêmin y[êyey]in sakınsar s(e)n tişingde tıdıgılg. Yêrte kazguk bekürü tokıy(i)n têsar [...]* {Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen...} cümlelerinde emir 1. tekil kişi eki -yın ile men {ben} öznesini kişi zamiri şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak o ve ben kişi zamirinin gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

Yêti êlig

(Sen) Yanturu adalig evingde kılgul aşnukı tözünler törüsin. Ne ada bolgay seni birle ulag kılınțaçı. ||||| Birök kişi birikmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Kişi birikip y(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. Y(a)rumış y(a)rukı kamaglıg kişike közünti. **(Sen)** Ming b(e)reçe ırak barmış kişiler birle körüşgey **s(e)n**. **(Sen)** Êki köngül birikip altun êtig êlgingde tutgay **s(e)n**. Yağ kişiler sanga yakın. Êltişmiş kişiler köngülü takı tering. (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. Şayet ‘İnsan Buluşması’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47’de yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Yanturu adalig evingde kılgul aşnukı tözünler törüsin.* {...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini.} cümlesinde *emir 2. tekil kişi eki -gul* ile ve *Ming b(e)reçe ırak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n.* *Êki köngül birikip altun êtig êlgingde tutgay s(e)n.* {Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın.} cümlelerinde de *zamir kökenli 2. tekil kişi eki sen* ile *sen* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *sen kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

Tokuz elig

(Sen) Katık tatığının erdinisi boltung. Ne busuş ol takı êlke hanka inanç bolguka. Altun küzeç erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgülüg idiş ol. Tatıglar bütgüke tayakı têtirØ. Yig ețler tegşilip bışig boltı. Yıdı yıparı bura turur. Katıg boltı tēp ootın k(a)tunsar küzeç taşar. İşin küdügin yangılsar tödüş bolur. **(Ol)** Turuşda tödüşde saklangu **ol**. **(Ol)** Aț yol tilemekde içangu **ol**. Küzeçig küzedip sımasar aş bērteçi idiş **ol**. Apam bir adakın sısar içinteki tatıg tōkūlgūke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin

eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değişip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağını kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Katık tatığının erdinisi boltung. {Katıkların tadının özü oldun.}* cümlesinde *iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -ng* ile *sen* öznesini; *Turuşda tödüşde saklangu ol. Aş yol tilemekde içangu ol. {Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır.}* cümlesinde *zamir kökenli 3. tekil kişi eki ol* ile *ol {o}* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *sen* ve *o kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

Èki [...]

[...]ki içikgük söz [...]ng
oprati ölü[r]. [1]. Èltin hantın töli yok. İginge agrıgınga emi yok. **(Sen)** Tepreser alkınting. **(Sen)** Tepremeser yèged(t)ing. ||||| Birök bo igitmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. İgitmekde içansar etöz ertiker. İg agrıgıda yek içgek tarınsar öngrekin içan[...]rıl. **(Sen)** Kılmış işing [...]lgay **s(e)n**. Etözüngke [...]güte tarıksar (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)

... ezberlenecek söz ... yıpranarak ölü. ... Hükümdardan₂ dölü yok. Hastalığına₂ ilacı yok. Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin. Şayet bu 'Yetiştirmek' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedenin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2'de yer alan cümlede *gönderime dayanan özne eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *Tepreser alkınting. Tepremeser yèged(t)ing. {Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin.}* cümlelerinde *iyelik kökenli 2. tekil kişi eki -ng* ile ve *Kılmış işing [...]lgay s(e)n. {Gerçekleştirdiğin işin ...caksın.}* cümlesinde de *zamir kökenli 2. tekil kişi eki sen* ile *sen* öznesini *kişi zamiri* şeklinde tespit edebilmiştir. Ancak *sen kişi zamirinin* gönderimde bulunduğu kişi, yüzey yapıda

yer almadığı için okuyucunun zihninde eylemi gerçekleştiren öznenin kim olduğu tamamlanamamıştır.

[...]

[...] ênç kılgıl. TepremeØ. Edgü kılınç yaratınmakın eksütmeØ. Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. İçangıl. Kugu kuş uçdı, kölinge konmaz. Kişi oğlu evinge kelmez. Kişing busuşlug kadgulug turur yaşurıki eşi üze kapuging üngürser sen. Öz adın kişi tişi üze etözüng tegre körser ênç turmak y(a)raşur. İg tapa körser bağirtin tepremiş ig ol. Êtük tilek bulgulukı sarp. Köngül[ün]g yıgØ, ênç turØ. Etözüng bilØ, şük turØ. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymayı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. Karın üzüntülüdür₂, namahrem hanıma kapını aralasan. Kendini, başka kadın ve erkekle kuşatılmış görse huzurlu olmak yaraşır. Hastalığı incelese (bu), bağırdan neşet etmiş hastalıktır. Eşya dileğine erişmen zor. Gönlüne gem vur, huzurlu dur. Bedenini bil, sessizce dur. (Kr. B U 468 / ...)

Kr. B U 468 / ...'de yer alan [...] ênç kılgıl. TepremeØ. Edgü kılınç yaratınmakın eksütmeØ. Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. İçangıl. { ... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymayı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. } ve Köngül[ün]g yıgØ, ênç turØ. Etözüng bilØ, şük turØ. { Gönlüne gem vur, huzurlu dur. Bedenini bil, sessizce dur. } cümlelerinde emir 2. tekil kişi eki -gıl / Ø ile sen öznesine artgönderim yapılmıştır. Metnin devamında öngönderim oluşturacak bir özne tespit edilemediği için artgönderim olarak değerlendirilmiştir.

2.1.2.1.3.1.3. Başka Öğenin Öznenin Eksiltisine İşaret Ettiği Özne Eksilteleri

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *başka öğenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksilteleri* meydana gelmiştir. Irklardaki bu eksilti türü, okuyucunun daha önce başka öğede kullanılmış olan özneyi çıkarım yoluyla belirleyip zihninde tamamlamasıyla giderilebilmiştir.

Tört y(ê)g(i)rmi

Savdı sêni bertgeli. İg toga egirdi sêni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirtî. Emgek bar sakınguluk. Köngül içinte oot kirtî. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın

ozgulug yolung orukung közünmez, ençgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngri kirtı yer içinte. Y(a)rumakı tıdıltı. Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın turtı. Beg er sıkılır iş bulmadın. Erklig hanning y(a)rl(ı)gı argulayu turur evingde. Allıg çevişlig kişiler altayu turur üsküngde. Kün ay yarukın tıda katıglanur. Edgü kişiler yolın kese katıglanur. Beş yek talaşur. Üç üzüt ögleşür. **(Sen)** Kamag iş koğgıl. **(Sen)** Buyan edgü kılınç kıl. Ada ertgey. Edgü kelgey. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danışır. Bütün işi bırak. Sevap₂ işle. Tehlike geçecek. İyilik gelecek. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14'te yer alan cümlelerde *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, birinci ve ikinci cümlenin yüzey yapısında nesne görevinde kullanılan *seni {seni}* ögesinden hareketle, öznenin *sen* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Eşde tuşda seçilting. Tödüş kerişde tezgil. Tuurıka turuşka barma. İging agrınging açıldı. Eding tavarıng yıvıltı. **Sanga** uıruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. **(Sen)** Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdügi bütmeyük teg yërke t(e)ngrike sevinç tut, **(sen)** edgü kılınçlıg iş üküş kıl. **(Sen)** Yangırtı el olurgay sen. ||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın inçe tır. Suv t(a)mırı kurısar yaş yavışgu kurıyur. **(Ol) Kisi küci korasar** yaı kişike basıtur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yagıng telim boltı. (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. Şayet bu 'Zarara Uğramak' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin

gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan cümlelerde *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, cümlenin yüzey yapısında yer tamlayıcısı görevinde kullanılan *sanga {sana}* ögesinden hareketle, öznenin *sen* olduğunu; cümlenin yüzey yapısında zarf tümleci görevinde kullanılan *Kişi küçi korasar {Kişinin gücü eksilirse}* ögesinden hareketle, öznenin *ol {o} / kişi {kişi, insan}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

Tokuz y(ê)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. İşingin küçüngen arşatur. Ürki kişilerke içangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. **Bo ırk kimke kelser (ol)** süüde erser sançitur, **(ol)** balıkda erser korayur. **(OL)** Buyan edgü kılınç kılgu ol. (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19’da yer alan cümlelerde *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, cümlenin yüzey yapısında yer alan *Bo ırk kimke kelser {Bu fal kime gelse}* ifadesinde yer tamlayıcısı görevinde kullanılan *kimke {kime}* ögesinden hareketle, öznenin *ol {o}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kédilti **sanga.** **(Sen)** Özünge öng işin başlagıl. **(Sen)** Aşnukıça öngi «s»savka köng(ü)l(l)eme. **(Sen)** Amtıkıça turkaru işingin törüng tutgıl. **(Sen)** Küreyik(k)i köngül(l)ügin ençgülüg kılğıl. Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol. Konşı kız utlılıg. Kop işing yaraglıg. (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihtir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36’da yer alan cümlelerde *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, birinci ve ikinci cümlenin yüzey

yapısında yer tamlayıcısı görevinde kullanılan *sanga* {*sana*} ögesinden hareketle, öznenin *sen* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

Altı elig

Kèrü barır. Suv adası *sanga* öngdürti utru k(e)lir. Küsemiş küsüşing ka[n]maz. Könglüng sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözüng emgeklig. (*Sen*) Tödüş ker[iş] koğgıl. (*Sen*) Yılıg yumş(a)k bolgıl. Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açıg bulur mu. (*Sen*) Tödüş kerış kılmasar s(e)n özüngin kamag adatın ozgay s(e)n. (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğin arzular kanmaz. Gönlün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgay₂ bırak. Ilımlı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavgay₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan cümlelerde *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ikinci cümlenin yüzey yapısında yer tamlayıcısı görevinde kullanılan *sanga* {*sana*} ögesinden hareketle, öznenin *sen* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

Tokuz elig

Turuşda tödüşde saklangu ol. Aş yol tilemekde ıçangu ol. *Küzeçig* küzedip simasar (*küzeç*) aş bërteçi idiş ol. Apam bir adakın sısar içinteki tatıg tökülgüke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağımı kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan cümlelerde *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, cümlenin yüzey yapısında nesne görevinde kullanılan *küzeçig* {*güveçi / tası*} ögesinden hareketle, öznenin *küzeç* {*güveç / tas*} olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

2.1.2.1.3.2. Nesne Eksiltisi

2.1.2.1.3.2.1. Başka Öğenin Nesnenin Eksiltisine İşaret Ettiği Nesne Eksiltileri

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *başka öğenin nesnenin eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri* meydana gelmiştir. İrklardaki bu eksilti türü, okuyucunun daha önce başka öğede kullanılmış olan nesneyi çıkarım yoluyla belirleyip zihninde tamamlamasıyla giderilebilmiştir.

B[ê]ş y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Tag yērinte tag ünți, sengir boltı. Toprak üze toprak ünți, édiz boltı. Yarmanayın tēser s(e)n yasgak turur. (Sengirig / Édizig) Aşayın tēser s(e)n édiz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15’te yer alan cümlede *başka öğenin nesnenin eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, cümlelerin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Sengir {Dağın zirvesi} / Édiz {Yükselti}* öğelerinden hareketle, eksiltilen nesnenin *sengirig {dağın zirvesini} / édizig {yükseltiyi}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

2.1.2.1.3.3. Tümleç Eksiltisi

2.1.2.1.3.3.1. Yer Tamlayıcısı Eksiltisi

2.1.2.1.3.3.1.1. Yüzey Yapıda Yer Alan Yer Tamlayıcısı Eksiltisi

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan yer tamlayıcısı eksiltisi* meydana gelmiştir.

Yēti ēlig

||||| Birök kişi birikmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Kişi birikip y(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. Y(a)rumış y(a)rukı kamağlıg kişike közünti. Ming b(e)reçe ırak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Êki köngül birikip altun étig ēlgingde tutgay s(e)n. Yağ kişiler sanga yakın. (Sanga) Êltişmiş kişiler köngüli takı tering. Êki kişi köngüli bir. Altun étig tözü bir. Küsemış küsüşüng kanti. Sakınmış sakınçing bütđi. İglig öngedti. Ağırlıg katıntı. Êl han köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47'de yer alan cümlelerde *yüzey yapıda yer alan yer tamlayıcısı eksiltisi* yapılmıştır. Okuyucu, cümlede yer alan *sanga {sana}* yer tamlayıcısından hareketle diğer cümledeki eksiltiymiş olan yer tamlayıcısını tespit edebilmiştir.

2.1.2.1.3.3.1.2. Başka Öğenin Yer Tamlayıcısının Eksiltisine İşaret Ettiği Yer Tamlayıcısı Eksilteleri

Aşağıdaki irklarda yer alan cümlelerde *başka öğenin yer tamlayıcısının eksiltisine işaret ettiği yer tamlayıcısı eksilteleri* meydana gelmiştir. Irklardaki bu eksilti türü, okuyucunun daha önce özne veya nesne ögesinde kullanılmış olan yer tamlayıcısını çıkarım yoluyla belirleyip zihninde tamamlamasıyla giderilebilmiştir.

B[ê]ş y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Tag yērinte tag ünti, sengir boltı. Toprak üze toprak ünti, édiz boltı. (Sengirke / Édizke) Yarmanayın tēser s(e)n yasgak turur. Aşayın tēser s(e)n édiz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Şayet bu 'Dağ' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15'te yer alan cümlede *başka öğenin yer tamlayıcısının eksiltisine işaret ettiği yer tamlayıcısı eksilteleri* yapılmıştır. Okuyucu, cümlelerin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Sengir {Dağın zirvesi} / Édiz {Yükselti}* öğelerinden hareketle, eksiltilen yer tamlayıcısının *sengirke {dağın zirvesine} / édizke {yükseltiye}* olduğunu çıkarım yoluyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

2.1.2.1.3.4. Tamlayan Eksiltisi

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *tamlayan eksiltisi* meydana gelmiştir. Okuyucu, *eksiltilmiş olan tamlayan ögesini* tamlanan ögesindeki iyelik ekinin yardımıyla belirleyerek zihninde tamamlamıştır.

Èki

Bultung. Kamağ èl uluşlar tapıgı yügerü k(e)lti (sening) üşküngde. T(e)ngridem kut buyan utmak yègedmek k(e)ntün ornantı (sening) ödüngde. Kün t(e)ngri kaytsısı açılı yaradı. Yağız yer yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulıt ünüp yağmur yağdı. Toz toprak özin sönti. Öngdün kèdin yer (sening) öz tapıngça küntün tagdın balık uluş (sening) kentü könglüngçe. Asra erting yègedting, kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi. (Sening) Baging çugung yulıntı. (Sening) T[(a)mgang] y(a)rl(i)ging yoradı. Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapdıng. İg agrıg kètdi. Könek yasgaç basuşdı. (Sening) Köngülüngin ögrünçlüg kılğıl. Yerke t(e)ngrike sevinç tutğıl. ||||| Birök bo tuşuşmak atl(i)g ırk kelser savın inçe ayur. Kadır katgı katıgı sav yügerü k(e)lti (sening) üşküngde. Yèl üze yèl tikilep yèltirtti. (Sening) Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görsen... (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan *üşküngde* {huzurunda}, *ödüngde* {zamanında}, *tapıngça* {arzuna/isteğine}, *könglüngçe* {gönlünce}, *baging* {bağın/engelin}, *çugung* {bağın/engelin}, *t[(a)mgang]* {emrin/buyruğun}, *y(a)rl(i)ging* {emrin/buyruğun}, *köngülüngin* {gönlünü}, *üşküngde* {huzurunda} ve *evingde* {evinde} sözcüklerindeki

iyelik ikinci tekil kişi +ng eki, okuyucunun cümlede eksiltilmiş olan tamlayan ögesini sening {senin} şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

B[ê]ş y(è)g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkınur. Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez. **(Sening)** Öz kértüŋgin b(e)k tutgıl. Ötüğ savka yorıma. Ügüz ertgeli ugrating, **(sening)** işing bütmez. Beg bolgalı kılıntıŋ, **(sening)** y(a)rılıŋg yorımaz. **(Sening)** Kılımış işing yağılıŋ, **(sening)** sözlemiş saviŋg tödüşlüğ. Yek içgek egirür. Yağı yavlak altayur. Kün t(e)ngri kölünti **(sening)** çerigi<n>g üze. Ay t(e)ngri batdı **(sening)** kutung üze. Öz kértüŋgke inangıl. **(Sening)** Kentü köngülüŋgin b(e)k tutgıl. **(Sening)** Etözüŋgin küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg **(sening)** atıŋg küüŋg kötr(ü)lüngey. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerın üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15'te yer alan *kértüŋgin {gerçeğini/doğrunu/hakikatini}, işing {işin}, y(a)rılıŋg {emrin/buyruğın}, saviŋg {sözün}, çerigi<n>g {askerin/ordun} kutung {kutun/saadetin}, kértüŋgke {gerçeğine/doğruna/hakikatine}, köngülüŋgin {gönlünü}, etözüŋgin {bedenini/vücudunu}, atın {adın} ve küüŋg {ünün/namın}* sözcüklerindeki *iyelik ikinci tekil kişi +ng eki, okuyucunun cümlede eksiltilmiş olan tamlayan ögesini sening {senin} şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.*

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Êşde tuşda seçilting. Tödüş kerişde tezgil. Tuurıka turuşka barma. **(Sening)** İging agrıŋıŋg açıldı. **(Sening)** Eding tavarıŋg yıvıltı. Sanga uğruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdüğü bütmeyük teg yerke t(e)ngrike sevinç tut, edgü kılınçlıŋ iş üküş kıl. Yangırtı el olurgay sen. ||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Suv t(a)mırı kurısar yaş yavışgu kurıyur. Kişi küçi korasar yat kişike basıtur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. **(Sening)** Tegirmileyüki yagiŋg telim boltı. **(Sening)** Asıŋıŋg ayagiŋg egsüdi. **(Sening)** Eding t(a)varıŋg koratı. Êltin hantın busuş bar. **(Sening)** Etözüŋg tegre ada bar. **(Sening)** Asıŋlıŋ bolguluk yolung

közünmez. (**Sening**) Ênçgölüg bolguluk belgü**ng** belgürmez. Tag içinte êki yek bar. (**Sening**) Ögü**ng**in köngül**ü**ngin ulgayur. Êl iç[in]te (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan *iging* {hastalığın}, *agrıng* {hastalığın}, *eding* {malın/mülkün}, *tavaring* {malın/mülkün}, *yaging* {düşmanın}, *asıng* {kârın}, *ayaging* {itibarın}, *etözüing* {vücudun}, *yolung* {yolun}, *belgüing* {işaretin}, *ögüing* {aklını} ve *köngülüing* {gönlünü} sözcüklerindeki *iyelik ikinci tekil kişi +ng eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *sening* {senin} şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

Tokuz y(è)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. (**Sening**) İş**ing**in küç**ü**ngin artatur. Ürki kişilerke içangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. (**Sening**) Ad**ang** ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser süüde erser sançitur, balıkda erser korayur. Buyan edgü kılınç kılgu ol. (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19’da yer alan *adang* {tehliken}, *işing* {işini} ve *küçüing* {gücünü} sözcüklerindeki *iyelik ikinci tekil kişi +ng eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *sening* {senin} şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

Tört otuz

(Sening) Ayıglı savingning adırtı yo[k]. **(Sening)** Kö[ngülng] **(sening)** kögüzng ökünmeki üküş. **(Sening)** Könglüng **(sening)** [kögüzü]ng bütmeki az. El han açığın b[ulmakıng] alp. Edlig sanlıg bolup yorımak[ıng sarp]. Tegser s(e)n yangı yılning eki [yégirminç] ayınga, ançata tēmin iş[...]. (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

...(İyi) ve kötü sözünün farkı yok. Gönlün, bedenın pişmanlığı çok. Gönlün, bedenın inancı az. Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket etmen zor. Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına, o vakit hemen [...]. (Kr. B U 461 / 24)}

Kr. B U 461 / 24'te yer alan *savingning {sözünün}*, *kö[ngülüng] {gönlün}* ve *kögüzüng {bedenin}* sözcüklerindeki sözcüklerindeki *iyelik ikinci tekil kişi +ng eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *sening {senin}* şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

Tokuz otuz

Kut kelti. On kat kaş oyun yangkusı eşidilür. Yorısar kamag bayumak utru kelir. Tark(a)rsar kamgag barır teg **(sening)** adang kētdi. Kaş tıngı teg **(sening)** edgüng basdı. İg tapa körser s(e)n törü yavız. Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül kodgıl. (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı işitilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyle) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinın tınısı misali iyiliğın etrafı kapladı. Hastalıkla ilgilensen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönül bırak. (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29'da yer alan *adang {tehliken}* ve *edgüng {iyiliğın}* sözcüklerindeki *iyelik ikinci tekil kişi +ng eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *sening {senin}* şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

Èki kırk

Törügey. Üntedeçi til ağız tepr(e)di. Begke eşike inangıl. **(Aning)** Emin yürüntegin anutgıl. Egri yorık kemişgil. Tetrü sakınc tark(a)rg[ı]l. Buyanıg sevgil. Edgü kılınç kılğıl. ||||| Birök utru kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. **(Sening)** Utrngda asıg tusu yēterü kelti. **(Sening)** Etözngde ayag çilteg ornaşu bērti. **(Sening)** Köngülngteki **(sening)** küsüşng barça kantı. **(Sening)** Atng atayu kut s(a)yu özin kelti. Eski erting, tegşilip yangı boltung. Bokdam erting, tegşilip tatıglıg boltung.

Tepretük sayu (sening) iş küdügüng (sening) tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt (sening) özüngçe. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

...türeyecek. Seslenmek üzere dil ve ağız harekete geçti. Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle. Şayet 'Karşı Gelmek' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32'de yer alan *utrungda* {karşında}, *etözüngde* {bedeninde/vücutunda}, *köngülüngteki* {gönlündeki}, *özüngçe* {kendiliğinden}, *küsüşüng* {arzun/dileğin}, *ating* {adını}, *küdügüng* {uğraşın/işin} ve *tapıngça* {arzunca/isteğince} sözcüklerindeki *iyelik ikinci tekil kişi +ng eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *sening* {senin} şeklinde; *emin* {ilaçını/çaresini/dermanını} ve *yürüntegin* {ilaçını/çaresini/dermanını} sözcüklerindeki *iyelik üçüncü tekil kişi +ı / +i eki* de okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *aning* {onun} şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

Üç kırk

Ulug erk kelti. Tört yingak tüzülti. (Sening) Köngülüngçe kédinti. Tepremiş küçlüg yağı kêtđi. Öngdürti tepremiş oot yalını oçđi. Olurup körünçlegil inçge yügürük atlarıg. (Sening) Tapıngça alıp işletgil yènik, edgü alalarıg. Tümen sav tügüni sènide boltı. Yıl ay ètilü (sening) èlgingde kirtı. Üstünki altınkı tapladı. Örüki kuğıkı sevinti. Beg t(a)mgası (sening) èlgingde, ornağlıg orunagıngđa. Yèrke t(e)ngrike sevinç tut. Burhanlarka tapıg kıl. (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yüğrük atları. İsteddiğini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göge neşe saç. Budalara ibadet et. (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33'te yer alan *tapıngça* {arzunca/isteğince}, *èlgingde* {elinde} ve *köngülüngçe* {gönlünce} sözcüklerindeki *iyelik ikinci tekil kişi +ng eki*, okuyucunun

cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *sening* {*senin*} şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

Tört kırk

b(e)re yêrte yangkurar süzük suv tikisi. Êki köngül birikdi. Ögrünçi üküş. İni eçi tüzülti. Tavarı telim. Tepretük sayu kut kelir. Kılıntuk sayu iş büter. (***Aning***) Irakta sav eşidüti edgü. (***Aning***) Yagukdaki iş bütütü edgü. (***Sening***) Ağang tuğang kêtüdi. Ayıg sakinguçılar tezdü. Öngdün küntün bulungda ögrünçlüg yêl yêltirtü. Kêdin tagđın bulungda t(e)ngri kapıgı açıldı. (***Sening***) Közüng içinte kög yok. (***Sening***) Köngülüng içinte kadgu yok. (***Sening***) Atıng küng yağıldı, yıd yıpar teg. (***Sening***) Agzanmış saviing edikdi, altun kümüş teg. (***Sening***) Kop işing (***sening***) tapıngça, korı yok. (Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

...lerle (ölçülen) mesafede berrak suların çağıldaması yankılanır. İki gönül birleşti. Sevinci çoktur. Kardeşle ağabey anlaştı. Malları fazladır. Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğin her iş sonuçlanır. Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı. Gözünün içinde leke yok. Gönlünün içinde kaygı yok. Namın₂ yayıldı, (tıpkı) misk gibi. Ağzındaki lafın değerlendi, (tıpkı) altın gümüş gibi. Her işin arzuna göre, ziyarı yoktur. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34'te yer alan *eşidüti* {*işitişi* / *duyuşu* / *dinleyişi*} ve *bütütü* {*tamamlaması*} sözcüklerindeki *iyelik üçüncü tekil kişi +ı / +i eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *aning* {*onun*} şeklinde; *ağang* {*tehliken*}, *tuğang* {*tehliken*}, *közüng* {*gözün*}, *köngülüng* {*gönlün*}, *atıng* {*namın/ünün*}, *küng* {*namın/ünün*}, *saviing* {*sözün*}, *işing* {*işin*} ve *tapıngça* {*arzunca/isteğince*} sözcüklerindeki *iyelik ikinci tekil kişi +ng eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *sening* {*senin*} şeklinde; *korı* {*dinleyişi*} ve *bütütü* {*tamamlaması*} sözcüklerindeki *iyelik üçüncü tekil kişi +ı / +i eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *aning* {*onun*} şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

Bêş elig

Begđin eşitin körser s(e)n savka kiregelir s(e)n. Êltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n. Êrteken t(a)vrak buyan kıl. Aşnukan êrgürü (***sening***) etözüngin küzed. (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45'te yer alan *etözünğın {vücudunu}* sözcüğündeki *iyelik ikinci tekil kişi +ng eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *sening {senin}* şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

Yeti elig

Yanturu (**sening**) adalıg evingde kılğıl aşnukı tözünler törüsın. Ne ada bolgay seni birle ulag kılınțaçı. ||||| Birök kişi birirmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tır. Kişi birikip y(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. Y(a)rumış y(a)rukı kamağlıg kişike közünti. Ming b(e)reçe ırak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Eki köngül birikip altun étig (**sening**) elgingde tutgay s(e)n. Yağ kişiler sanga yakın. Eltişmiş kişiler köngüli takı tering. Eki kişi köngüli bir. Altun étig tözü bir. (**Sening**) Küsemış küsüşüng kantı. (**Sening**) Sakınmış sakınçing bütüdi. İğlig öngedti. Ağrıglıg katıntı. El han köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47'de yer alan *elgingde {elinde}*, *küsüşüng {arzun/dileğin}*, *sakınçing {düşüncen}* ve *evingde {evinde}* sözcüklerindeki *iyelik ikinci tekil kişi +ng eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *sening {senin}* şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

Tokuz elig

Yig etler tegşilip bışıg boltı. Yıdı yıparı bura turur. Kıtıg boltı tıp ootın k(a)tunsar küzeç taşar. (**Anıng**) İşin küdüğın yangılsar tödüş bolur. Turuşda tödüşde saklangu ol. Ağ yol tilemekde içangu ol. Küzeçig küzedip sımasar aş berteçi idiş ol. (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Çiğ etler değişip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan *işin {işini}* ve *küdügin {uğraşını}* sözcüklerindeki *iyelik üçüncü tekil kişi +ı / +i eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş olan tamlayan* ögesini *aning {onun}* şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

Éki [...]

[...]ki içikgük söz [...]ng
oprati ölü[r]. [l]. (**Anung**) Éltin hantın töli yok. (**Anung**) İginge
agrığnga (**anung**) emi yok. Tepreser alkınting. Tepremeser yèged(t)ing. ||||| Birök bo
iğitmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tər. İğitmede içansar etöz ertiker. İg agrığda yek
içgek tarınsar öngrekin içan[...]rıl. (**Sening**) Kılmış işing [...]
]lgay s(e)n. (**Sening**) Etözüngke [...]güte tarıksar

(Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)}

... ezberlenecek söz ... yıpranarak ölür. ... Hükümdardan₂ dölü yok. Hastalığına₂ ilacı yok. Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin. Şayet bu 'Yetiştirmek' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2'de yer alan *töli {dölü}*, *iginge {hastalığına}*, *agrığnga {ağrısına}* ve *emi {ilaçı}* sözcüklerindeki *iyelik üçüncü tekil kişi +ı / +i eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş olan tamlayan* ögesini *aning {onun}* şeklinde; *işing {işin}* ve *etözüngke {bedenine/vücuduna}* sözcüklerindeki *iyelik ikinci tekil kişi +ng eki* de okuyucunun cümlede *eksiltilmiş olan tamlayan* ögesini *sening {senin}* şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

[...]

[...] ênç kılğıl. Tepreme. Edgü kılınç yaratınmakın eksütme. Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. İçangıl. Kugu kuş uçdı, kölinge konmaz. Kişi oglı evinge kelmez. (**Sening**) Kişing busuşlug kadgulg turur yaşurıki êşi üze (**sening**) kapugung üngürser sen. Öz adın kişi tişi üze (**sening**) etözüng tegre körser ênç turmak y(a)raşur. İg tapa körser bagırtın tepremiş ig ol. Étük tilek bulgulukı sarp. (**Sening**) Köngülünlg yığ, ênç tur. (**Sening**) Etözüng bil, şük tur. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymanı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. Karın üzüntülüdür₂, namahrem hanıma kapını aralasan. Kendini, başka kadın ve erkekle kuşatılmış görse huzurlu olmak yaraşır. Hastalığı incelese (bu), bağırdan neşet etmiş hastalıktır. Eşya dileğine erişmen zor. Gönlüne gem vur, huzurlu dur. Bedenini bil, sessizce dur. (Kr. B U 468 / ...)}

Kr. B U 468 / ...'de yer alan *kişing* {karın}, *kapuging* {kapın}, *etözüng* {bedenin/vücutun} ve *köngül[ün]g* {gönlün} sözcüklerindeki *iyelik ikinci tekil kişi +ng eki*, okuyucunun cümlede *eksiltilmiş* olan *tamlayan* ögesini *sening* {senin} şeklinde zihninde tamamlamasına yardımcı olmuştur.

2.1.2.1.3.4.1. Başka Öğenin Tamlayanın Eksiltisine İşaret Ettiği Tamlayan Eksiltileri

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *başka öğenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* meydana gelmiştir. Irklardaki bu eksilti türü, okuyucunun daha önce başka öğede kullanılmış olan tamlayan ögesini belirleyip zihninde tamamlamasıyla giderilebilmiştir.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı seni bertgeli. İg toga egirdi seni emgetgeli. (Sening) Özingin kar<ın> içinte ig kirtî. Emgek bar sakinguluk. Köngül içinte oot kirtî. Kadgu bar busanguluk. (Sening) Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, (sening) ênçgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngri kirtî yer içinte. (Kün t(e)ngrining) Y(a)rumakı tıdıltı. Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın turıtı. Beg er sıkılır iş bulmadın. Erklig hannıng y(a)rl(ı)gı argulayu turur (sening) evingde. Allıg çevişlig kişiler altayu turur (sening) üsküngde. Kün ay yarukın tıda katıglanur. Edgü kişiler yolın kese katıglanur. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işıması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14'te yer alan cümlede *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, birinci ve ikinci cümlenin yüzey yapısında nesne görevinde kullanılan *səni {seni}* ögesinden hareketle, tamlayanın *sening {senin}* şeklinde olduğunu; diğer cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Kün t(e)ngri {Mübarek güneş}* ögesinden hareketle, tamlayanın *kün t(e)ngri {mübarek güneşin} {iki gönülün} / aning {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

Tört kırk

b(e)re yərte yangkurar süzük suv tikisi. **Ēki köngül** birikdi. **(Ēki köngülning)** Ögrünçi üküş. **İni eçi** tüzülti. **(İnining eçinining)** Tavarı telim. Tepretük sayu kut kelir. Kılıntuk sayu iş büter. Irakta sav eşidüti edgü. Yagukdaki iş bütüti edgü. Ağang tuğang kėtdi. Ayıg sakinguçılar tezdi. Öngdün küntün bulungda ögrünçlüg yel yeltirtı. Kėdin tagdın bulungda t(e)ngri kapıgı açıldı. Közüng içinte kög yok. Köngülüng içinte kadgu yok. Atıng küng yağıldı, yıd yıpar teg. Agzanmış saviŋ edikdi, altun kümüş teg. **Kop işing** tapıngça, **(Kop işingning)** korı yok. (Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

...lerle (ölçülen) mesafede berrak suların çağıldaması yankılanır. İki gönül birleşti. Sevinci çoktur. Kardeşle ağabey anlaştı. Malları fazladır. Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğin her iş sonuçlanır. Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı. Gözünün içinde leke yok. Gönülünün içinde kaygı yok. Namın₂ yayıldı, (tıpkı) misk gibi. Ağzındaki lafin değerlendirildi, (tıpkı) altın gümüş gibi. Her işin arzuna göre, ziyarı yoktur. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34'te yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ikinci cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Ēki köngül {İki gönül}* ögesinden hareketle, tamlayanın *ėki köngülning {iki gönülün} / aning {onun}* şeklinde olduğunu; dördüncü cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *İni eçi {Kardeşi ile abisi}* ögesinden hareketle, tamlayanın *inining eçinining {kardeşinin ve abisinin} / olarning {onların}* şeklinde olduğunu; son cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Kop işing {Bütün işin}* ögesinden hareketle, tamlayanın *kop işingning {bütün işinin} / aning {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kédilti **sanga**. (**Sening**) Özünge öng işin başlagıl. Aşnukıça öngi «s»savka köng(ü)l(l)eme. Amtıkıça turkaru (**sening**) işingın (**sening**) törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(l)ügin ênçgülg kılglı. (**Sening**) Oglung (**Sening**) kişing ülüglüg ol. (**Sening**) Ekeng (**Sening**) yengeng sevinçlig ol. Konşı kız utlılg. (**Sening**) Kop işing yaraglıg. ||||| Birök kiçig igitmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Kiçig igitmek kelti. (**Sening**) Ak kışing az. Kişi ara (**Sening**) edgülg yolung alp. (**Sening**) Künikeki işing tıdılgı. Kiçig oylan (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihlidir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. Şayet 'Küçük Yetiştirmek' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Küçük yetiştirmek (falı) geldi. Sakin geçecek kışın azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götüren yolun zorludur. Gündelik işin engellidir. Küçük çocuk... (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36'da yer alan cümlelerde *başka öğenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, birinci ve ikinci cümlenin yüzey yapısında yer tamlayıcısı görevinde kullanılan *sanga {sana}* ögesinden hareketle, tamlayanın *sening {senin}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

Altı elig

Kêrü barrır. Suv adası **sanga** öngdürti utru k(e)lir. (**Sening**) Küsemış küsüşing ka[n]maz. (**Sening**) Könglüng sakınçlıg. (**Sening**) Ugramış işing bütmez. (**Sening**) Etözüng emgeklig. Tödüş ker[iş] koğgıl. Yılıg yumş(a)k bolgıl. Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açığ bulur mu. Tödüş keriş kılmasar s(e)n (**sening**) özüngein kamag adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg tapıgçı tagdın turup [ook] tiler. T(e)ngri haning k<u>lu<u>tı küntün turup yık tiler. Beg er yêmin y[éyey]in sakınsar s(e)n (**sening**) tişingde tıdılgı. Yêrte kazguk bekürü tokıy(ı)n têsar [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğın arzular kanmaz. Gönülün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgay₁₂ bırak. Ilımlı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı

yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, ikinci cümlenin yüzey yapısında yer tamlayıcısı görevinde kullanılan *sanga {sana}* ögesinden hareketle, tamlayanın *sening {senin}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

Yeti elig

||||| Birök kişi birikmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Kişi birikip y(a)rudı. **Ay t(e)ngri** artukrak yaltrıdı. (**Ay t(e)ngri**) Y(a)rumış y(a)rukı kamaglıg kişike közünti. Ming b(e)reçe ırak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Eki köngül birikip altun etig elgingde tutgay s(e)n. (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47'te yer alan cümle *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Ay t(e)ngri {Mübarek ay}* ögesinden hareketle, tamlayanın *ay t(e)ngri* / *aning {onun}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

Tokuz elig

Katık tatığının erdinisi boltung. Ne busuş ol takı elke hanka inanç bolguka. **Altun küzec** erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgüüg idiş ol. Tatıglar bütgüke tayakı têtir. **Yig etler** tegşilip bışig boltı. (**Yig etlerning**) Yıdı yıparı bura turur. Katıg boltı tēp ootın k(a)tunsar **küzec** taşar. İşin küdügin yangılsar tödüş bolur. Turuşda tödüşde saklangu ol. Aş yol tilemekde içangu ol. Küzeçig küzedip sımasar aş bërteçi idiş ol. Apam (**altun küzeçning / küzeçning**) bir adakın sısar (**altun küzeçning / küzeçning**) içinteki tatıg tökülgüke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değişip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip

kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağını kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan cümlelerde *başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri* yapılmıştır. Okuyucu, üçüncü ve sekizinci cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Altun küzeç / Küzeç {Altın Tas / Altın Güveç}* ögesinden hareketle, tamlayanın *altun küzeçning / küzeçning {altın tasın / altın güvecin} / aning {onun}* şeklinde olduğunu; altıncı cümlenin yüzey yapısında özne görevinde kullanılan *Yig etler {Çiğ etler}* ögesinden hareketle, tamlayanın *yig etlerning {yiğ etlerin} / olarning {onların}* şeklinde olduğunu zihninde tamamlamıştır.

2.1.2.1.4. Sözlüksel Bağdaşıklık

2.1.2.1.4.1. Yineleme

2.1.2.1.4.1.1. Aynı Sözcüğün Yinelenmesi

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *aynı sözcüğün yinelenmesi* ile cümledeki eylem ve davranışlar pekiştirilerek vurgulanmıştır.

Ëki

Bağing çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(i)ging yorıdı. Urı ogul küseser ***bultung***. Ed tavar tileser ***bultung*** tapđing. İg agrıg kėtdi. Könek yasgaç basuşdı. Köngülünğın ögrünçlüğ kılğıl. Yėrke t(e)ngrike sevinç tutğıl. ||||| Birök bo tuşuşmak atl(i)g ırk kelser savın inçe ayur. Kadır katğı katıg sav yügerü k(e)lti üsküngde. ***Yel*** üze ***yel*** tikilep yeltirđi. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğın geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. Şayet bu 'Karşılaşmak' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görsen... (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2'de yer alan cümlelerde *bultung {buldun}* yüklemine yinelenmesi ile cümledeki *Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapđing. {Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂.}* ifadesinden hareketle *ırkta bahsettiği sen kişinin erkek çocuk isteğinin gerçekleştiği ve malk mülk sahibi olduğu ve yel {rüzgâr / yel}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Yel üze yel tikilep yeltirđi {Yel üstüne yel eklenip esti}* ifadesinden hareketle *çok kuvvetli rüzgârın estiği* pekiştirilip vurgulanmıştır.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı seni bertgeli. İg toga egirdi seni emgetgeli. Özingin kar<ın> **icinte** ig **kirtı**. Emgek bar sakınguluk. Köngül **icinte** oot **kirtı**. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, ênçgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngri **kirtı** yer **icinte**. Y(a)rumakı tıdıltı. Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın turtı. Beg er sıkılır iş bulmadın. Erklig hanning y(a)rl(ı)gı argulayu turur evingde. Allıg çevişlig kişiler altayu turur üsküngde. Kün ay yarukın tıda **katıglanur**. Edgü kişiler yolın kese **katıglanur**. Beş yek talaşur. Üç üzüt ögleşür. Kamag iş koğgıl. Buyan edgü kılınç kıl. Ada ertgey. Edgü kelgey. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)}

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danışır. Bütün işi bırak. Sevap₂ işle. Tehlike geçecek. İyilik gelecek. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14'te yer alan cümlelerde *icinte* {içine} sözcüğünün, *kirtı* {girdi} ve *katıglanur* {gayret eder / çabalar / çalışır} yüklemelerinin yinelenmesi ile cümledeki *Özingin kar<ın> icinte ig kirtı. Köngül icinte oot kirtı. Kün t(e)ngri kirtı yer icinte. Kün ay yarukın tıda katıglanur. Edgü kişiler yolın kese katıglanur. {Karnına sancı girdi. Gönül içine ateş düştü. Mübarek güneş yerin içine girdi. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır.}* ifadesinden hareketle *ırkta bahsettiği sen kişisinin başına gelen zorluklar* pekiştirilip vurgulanmıştır.

B[è]ş y(è)g(i)rmi

Kisi sözleser sav alkinur. Yol azsar ev tapmaz. **Kisi** yangılsar iş bütmez. Öz kértüngin b(e)k tutgıl. Ötüğ savka yorıma. Ügüz ertgeli ugratıng, işing bütmez. Beg bolgalı kılıntıng, y(a)rlınging yorımaz. Kılmış işing yagılıg, sözlemiş saviğ tödüşlüg. Yek içgek egirür. Yagı yavlak altayur. Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g **üze**. Ay t(e)ngri batdı kutung **üze**. Öz kértüngke mangıl. Kentü köngülüngin b(e)k tutgıl. Etözüngin küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg atıng küüng kötr(ü)lüngey. ||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. **Tag** yerinte **tag** ünti, sengir boltı. **Toprak** üze **toprak**

ün̄ti, édiz boltı. Yarmanayın tésér s(e)n yasgák turur. Aşayın tésér s(e)n édiz turur.
..... (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruına sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerinin üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruına inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15’te yer alan cümlelerde *kişi {kişi / insan}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Kişi sözleser sav alkinur. Kişi yangılsar iş bütmez. {Kişi söylese söz tükenir. Kişi yanılrsa işi bitmez.}* ifadesinden hareketle *kişinin söz ve davranışlarına dikkat etmesi gerektiği* ve *üze {üzerine}, tag {dağ}* ve *toprak {toprak}* sözcüklerinin yinelenmesi ile cümledeki *Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g üze. Ay t(e)ngri bağdı kutung üze. Tag yerinte tag ün̄ti, sengir boltı. Toprak üze toprak ün̄ti, édiz boltı. {Mübarek güneş gölge yaptı askerinin üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu.}* ifadesinden hareketle *ırkta bahsettiği sen kişisinin askeri için güneşin, saadeti için ayın yardım ettiği* ve *daha birçok zorlukla da karşılaşacağı* pekiştirilip vurgulanmıştır.

Tört otuz

Ayıklı saviŋning adırtı yo[k]. ***Kö[ngülüng] kögüzüng*** ökünmeki üküş. ***Könglüng [kögüzü]ng*** bütmeki az. El han açığın b[ulmakıng] alp. Edlig sanlıg bolup yorımak[ıng sarp]. Tegser s(e)n yangı yılning eki [yégirminç] ayınga, ançata tēmin iş[...]. (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

...(İyi) ve kötü sözünün farkı yok. Gönlün, bedeninin pişmanlığı çok. Gönlün, bedeninin inancı az. Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket etmen zor. Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına, o vakit hemen [...]. (Kr. B U 461 / 24)}

Kr. B U 461 / 24’te yer alan cümlelerde *könglüng {gönlün}* ve *kögüzüng {gögüsün / tenin / bedeninin}* sözcüklerinin yinelenmesi ile cümledeki *Kö[ngülüng] kögüzüng ökünmeki üküş. Könglüng [kögüzü]ng bütmeki az. {Gönlün, bedeninin}*

pişmanlığı çok. Gönlün, beden inancı az.} ifadesinden hareketle *gönül ve bedenin durumu* pekiştirilip vurgulanmıştır.

Tokuz otuz

Kut kelti. On kat kaş oyun yangkusu eşidilür. Yorısar kamağ bayumak utru kelir. Tark(a)rsar kamgag barır **teg** adang kètdi. Kaş tıngı **teg** edgüing basdı. İg tapa körser s(e)n törü yavız. Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül koğgıl. (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı iştilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyle) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinın tınısı misali iyiliğin etrafı kapladı. Hastalıkla ilgilensen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29'da yer alan cümlelerde *teg {gibi}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Kut kelti {Kut geldi}* ifadesinden hareketle *Tark(a)rsar kamgag barır teg adang kètdi. Kaş tıngı teg edgüing basdı. {Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyle) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinın tınısı misali iyiliğin etrafı kapladı.}* şeklinde *ırkta bahsettiği sen kişisine kutun / saadetin gelmesi ile kişinin tehlikesinin geçtiği ve iyiliğinin her tarafı kapladığı benzetmeler yapılarak* pekiştirilip vurgulanmıştır.

Éki kırk

||||| Birök utru kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Utrungda asıg tusu yèterü **kelti**. Etözüngde ayag çilteg ornaşu bérti. Köngülüngteki küsüşüng barça kantı. Atıng atayu kut **s(a)yu** özin **kelti**. Eski erting, tegşilip yangı boltung. Bokdam erting, tegşilip tatıglıg boltung. Tepretük **sayu** iş küdügüng tapıngça. Olurtuk **sayu** orun yurt özüngçe. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

Şayet 'Karşı Gelmek' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32'de yer alan cümlelerde *sayu {her bir / adedince}* sözcüğünün ve *kelti {geldi}* yüklemının yinelenmesi ile cümledeki *Utrungda asıg tusu yèterü kelti*.

Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt öziingçe. {Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir.} ifadesinden hareketle *ırkta bahsettiği sen kişinin bütün isteklerinin kendi isteğince ve kendisine faydalı bir şekilde yerine geldiği* pekiştirilip vurgulanmıştır.

Üç kırk

Olurup körünçlegil inçge yügürük atlarıg. Tapıngça alıp işletgil yènik, edgü alalarıg. Tümen sav tügünü sènide boltı. Yıl ay ètilü **èlgingde** kirtı. Üstünki altınki tapladı. Örüki kuğıkı sevinti. Beg t(a)mgası **èlgingde**, ornaglıg orunagıngda. Yèrke t(e)ngrike sevinç tut. Burhanlarka tapıg kıl. (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Oturup izle soylu yügrük atları. İstedigini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göge neşe saç. Budalara ibadet et. (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33'te yer alan cümlelerde *èlgingde {elinde}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Ulug erk kelti {Büyük kudret geldi}* ifadesinden hareketle *Yıl ay ètilü èlgingde kirtı. Beg t(a)mgası èlgingde, ornaglıg orunagıngda. {Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde.}* şeklinde *ırkta bahsettiği sen kişinin gücü, kuvveti ve kudreti* pekiştirilip vurgulanmıştır.

Tört kırk

b(e)re yèrte yangkurar süzük suv tikisi. Èki köngül birikdi. Ögrünçi üküş. İni èçi tüzülti. Tavarı telim. Tepretük **sayu** kut kelir. Kılıntuk **sayu iş** büter. Irakta sav eşidüti edgü. Yagukdaki **ış** bütüti edgü. Ađang tuğang kètdi. Ayıg sakınguçılar tezdi. Öngdün küntün bulungda ögrünçlüg yèl yèltirtı. Kèdin tagdın bulungda t(e)ngri kapıgı açıldı. Közüng içinte kög **yok**. Köngülüng içinte kadgu **yok**. Atıng küng yağıldı, yıd yıpar **teg**. Agzanmış saving edikdi, altun kümüş **teg**. Kop işing tapıngça, korı **yok**. (Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

...lerle (ölçülen) mesafede berrak suların çağıldaması yankılanır. İki gönül birleşti. Sevinci çoktur. Kardeşle ağabey anlaştı. Malları fazladır. Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğin her iş sonuçlanır. Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan

rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı. Gözünün içinde leke yok. Gönlünün içinde kaygı yok. Namin₂ yayıldı, (tıpkı) misk gibi. Ağzındaki lafin değerlendirildi, (tıpkı) altın gümüş gibi. Her işin arzuna göre, ziyarı yoktur. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34'te yer alan cümlelerde *sayu* {her bir / adedince}, *iş* {iş / meşgale}, *yok* {yok} ve *teg* {gibi} sözcüklerinin yinelenmesi ile cümledeki *Ađang tuğang kédı. Ayıg sakınguçılar tezdi. Öngdün küntün bulungda ögrünçlüg yél yéltirtı. Kédin tagđın bulungda t(e)ngri kapıgı açıldı. {Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı.} ifadelerinden hareketle *Tepretük sayu kut kelir. Kılıntuk sayu iş büter. Yagukđaki iş bütüti edgü. Közüng içinte kög yok. Köngülüng içinte kadgu yok. Ating küng yağıldı, yıd yıpar teg. Agzanmış saving edikdi, altun kümüş teg. Kop işing tapıngça, korı yok. {Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğın her iş sonuçlanır. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Gözünün içinde leke yok. Gönlünün içinde kaygı yok. Namin₂ yayıldı, (tıpkı) misk gibi. Ağzındaki lafin değerlendirildi, (tıpkı) altın gümüş gibi. Her işin arzuna göre, ziyarı yoktur.} şeklinde *ırkta bahsedilen sen kişinin yaptığı her davranış olumlu sonuçlandığı için bu kişinin namının, sözlerinin değerli olduğı ve hiçbir olumsuz yönünün bulunmadığı* pekiştirilip vurgulanmıştır.**

Altı kırk

Sanga. **Ton** üze **ton** kédilti sanga. Özünge öng işin başlagıl. Aşnukıça öngi «s»savka köng(ü)l(l)eme. Amtıkıça turkaru işingın törüng tutgıl. (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36'da yer alan cümlelerde *ton* {giysi / elbise} sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Ton üze ton kédilti sanga {Elbise üzerine elbise giydirildi sana}* ifadesinden hareketle *ırkta bahsettiğı sen kişinin durumu* pekiştirilip vurgulanmıştır.

Bêş elig

Ya kurup **ok** atgalır. Yalıng kılıç tutup **ok** üzgelir. Tıt **sögüt budıkı** ming **törlüğın** titrüyür. Artuç **sögüt budıkı** yüz **törlüğın** ırgalur. Berklig yek içgekler él tutgalır. Busuş kağgu ig ağırlar ornag tutg(a)lır. Begđın eşitin **körser s(e)n** savka kirgelir s(e)n. Éltin hantın **körser sen** alkamakka tüşgelir s(e)n. Érteken t(a)vrak buyan kıl. Aşnukan érgürü etözüngın küzed. (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir. Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardiç ağacının dalı yüz türlü sallanır. Bağlanmış şeytanlar₂ yurt tutmaya yeltenir. Keder₂, hastalık (ve) ağrılar yerleşmek üzeredir. Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45'te yer alan cümlelerde *ok {ok}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Ya kurup ok atgalır. Yalın kılıç tutup ok üzgelir. {Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir.}* ifadesinden hareketle *ırkta bahsettiği o kişinin durumu; sögüt budıki {ağacın dalı / ağacın budağı}* ve *törlüğün {türlü / çeşitli}* sözcüklerinin yinelenmesi ile cümledeki *Tit sögüt budıki ming törlüğün titrüyür. Artuç sögüt budıki yüz törlüğün ırgalur. {Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardiç ağacının dalı yüz türlü sallanır.}* ifadesinden hareketle *Tit sögüt budıki {Çam ağacının dalları}'nın bin türlü titrediği, Artuç sögüt budıki {Ardiç ağacının dalları}'nın yüzlü türlü sallandığı ve körser sen {görsen}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Begdin eşitin körser s(e)n savka kirgelir s(e)n. Êltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n. {Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin.}* ifadesinden hareketle *ırkta bahsettiği sen kişinin Bey ve eşini, Hükümdar ve hatununu gördüğünde yapacağı davranışı ve istekleri pekiştirilip vurgulanmıştır.*

Tokuz elig

Katık tatığının erdinisi boltung. Ne busuş ol takı êlke hanka inanç bolguka. Altun küzeç erser ornaglıg ***idiş ol***. Tokuz ulug çüülerte belgölüg ***idiş ol***. Tatıglar bütgüke tayakı têtir. Yig eñler tegşilip bışig boltı. Yıdı yıparı bura turur. Katıg boltı tęp ootın k(a)tunsar küzeç taşar. İşin küdügin yangılsar tödüş bolur. Turuşda tödüşde saklangu ol. Añ yol tilemekde içangu ol. Küzeçig küzedip simasar aş bërteçi ***idiş ol***. Apam bir adakın sısar içinteki tatıg tökülgüke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değışip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip

kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağını kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan cümlelerde *idiş ol {kaptır / çanaktır}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Altun küzeç erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgüüg idiş ol. Küzeçig küzedip sımasar aş bërteçi idiş ol. {Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır.}* ifadesinden hareketle *ırkta bahsedilen kabın / çanağın özellikleri* pekiştirilip vurgulanmıştır.

Èki [...]

Èltin hantın tōli yok. İginge agrıngınga emi yok. Tepreser alkıntıng. Tepremeser yēged(t)ing. (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)}

Hükümdardan₂ dölü yok. Hastalığına₂ ilacı yok. Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin. (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2'de yer alan cümlelerde *yok {yok}* sözcüğünün yinelenmesi ile cümledeki *Èltin hantın tōli yok. İginge agrıngınga emi yok. {Hükümdardan₂ dölü yok. Hastalığına₂ ilacı yok.}* ifadesinden hareketle *ırkta bahsettiği o kişinin çocuğunun ve bu durumuna çarenin olmadığı* pekiştirilip vurgulanmıştır.

[...]

[...] ènç kılğıl. Tepreme. Edgü kılınç yaratınmakın eksütme. Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. İçangıl. Kugu kuş uçdı, kölinge konmaz. Kişi oğlu evinge kelmez. (Kr. B U 468 / ...)

{ ... }

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymayı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. (Kr. B U 468 / ...)

Kr. B U 468 / ...'de yer alan cümlelerde *bar {var}* yüklemine yinelenmesi ile cümledeki *Adın kişilertin tıdıg bar. Yağ kişilertin yağı bar. {Başka kimselerden engel var. Yabancı kişilerden düşman var.}* ifadesinden hareketle *ırkta bahsettiği sen kişinin yabancı kişilere güvenmemesi gerektiği* pekiştirilip vurgulanmıştır.

2.1.2.1.4.1.2. Eş / Yakın Anlamlı Sözcüklerin Kullanımı

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *eş anlamlı sözcüklerin kullanımı* ile anlam daha da pekiştirilmiş; *yakın anlamlı sözcüklerin kullanımı* ile de birbirini

kapsayan kelimeler arasındaki alt anlamlılık ilişkisinden dolayı anlam daha da açık hâle gelmiştir. Bu durum ırkların okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Çünkü bazı ırklarda yer alan *eş anlamlı ve yakın anlamlı sözcükler* aynı zamanda *ikileme* oluşturduğu için anlam daha da kuvvetli hâle gelmiştir.

Ëki

Bultung. Kamag ***él uluslar*** tapığı yügerü k(e)lti üşküngde. T(e)ngridem ***kut buyan utmak yègedmek*** k(e)ntün ornantı ödüngde. Kün t(e)ngri kaytsısı açıldı yaradı. Yagız yer yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulıt ünüp yagmur yagdı. ***Toz toprak*** özin sönti. Öngdün kedin yer ***öz*** tapıngça küntün tagdın ***balık ulus kentü*** könglüngçe. Asra erting yègedting, kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi. ***Baging çugung*** yulıntı. ***T(a)mgangl y(a)rl(i)ging*** yoradı. Urı ogul küseser bultung. ***Ed tavar*** tileser ***bultung tapdıng***. ***İg agrıg*** kètdi. ***Könek yavgac*** basuşdı. Köngülüngin ögrünçlüg kılğıl. Yërke t(e)ngrike sevinç tutğıl. ||||| Birök bo tuşuşmak atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. ***Kadır katğı katıg*** sav yügerü k(e)lti üşküngde. Yél üze yél tikilep yèltirtti. Evingde ***ig agrıg*** ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görersen... (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan cümlelerde *él* {memleket / ülke}, *ulus* {ülke / şehir / halk}; *kut* {kut / saadet}, *buyan* {sevap / iyilik / iyi davranış}; *utmak* {yenmek}, *yègetmek* {üstün gelmek / galip gelmek}; *balık* {şehir}, *ulus* {ülke / şehir / halk}; *baging* {bağın / düğümün}, *çugung* {bağın / engelin}; *ed* {mal / mülk}, *tavar* {mal}; *bultung* {buldun}, *tapdıng* {buldun}; *ig* {hastalık}, *agrıg* {hastalık}; *kadır* {sert / kaba}, *katğı* {katı / sert / kırıcı}, *katıg* {sert / katı} sözcüklerinin *eş anlamlı* olarak kullanılması ile ve *toz* {toz}, *toprak* {toprak} sözcüğünün *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile de alt

anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı *ikileme* oluşarak anlam pekiştirilmiştir. Yine öz {*kendi / öz*}, *kentü* {*kendi*} sözcüğünün de eş anlamlı olarak kullanılması ile ve *t[(a)mgang]* {*damgan / fermanın*}, *y(a)rl(ı)ging* {*emrin / buyruğun*}; *könek* {*deriden yapılan su kabı / kırba*}, *yasgaç* {*hamur tahtası / içecek ve yiyecek dağırcığı*} sözcüklerinin yakın anlamlı olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı anlam daha da açık hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda *kut* {*kut / saadet*} ve *buyan* {*sevap / iyilik / iyi davranış*} sözcükleri, eş anlamlı olarak *ikileme* oluşturdukları gibi hem de *ikilemelerin metin içi sözlükçülük geleneğinde* yer alan yabancı bir sözcüğün yanında *Türkçe karşılığının verilmesi* özelliğini de göstermektedir (Nalbant ve Ağca, 2020: 100). Çünkü falda geçen *kut* {*kut / saadet*} kelimesi “(< *Türkçe*) *Kut, saadet*”; *buyan* {*sevap / iyilik / iyi davranış*} kelimesi ise, “(< *Sanskritçe* *punya*) *Sevap, iyilik, iyi davranış / amel, kut*” anlamlarına gelmektedir (Caferoğlu, 2015: 55, 188, Şen, 2017: 139, 150).

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı seni bertgeli. ***İg toga*** egirdi seni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirtî. Emgek bar sakınguluk. Köngül içinte oot kirtî. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug ***yalung orukung*** közünmez, ***èncgüng menging*** bultukmaz. Kün t(e)ngri kirtî yer içinte. Y(a)rumakı tıdıltı. ***Kök kalıkda*** uçar kuş uçı umadın turtı. Beg er sıkılır iş bulmadın. Erklig hanning y(a)rl(ı)gı argulayu turur evingde. ***Allıg çevıslıg*** kişiler altayu turur üsküngde. Kün ay yarukın tıda katıglanur. Edgü kişiler yolın kese katıglanur. Beş yek talaşur. Üç üzüt ögleşür. Kamag iş koğgıl. ***Buyan edgü kılınç*** kıl. Ada ertgey. Edgü kelgey. ||||| Birök süü sülemek atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Süü süleser yer telinür. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)}

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işıması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danışır. Bütün işi bırak. Sevap₂ işle. Tehlike geçecek. İyilik gelecek. Şayet ‘Asker Sevk Etmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Asker sevketsen yer delinir. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14'te yer alan cümlelerde *ig* {*hastalık*}, *toga* {*hastalık*}; *ênçgüng* {*huzurun*}, *menging* {*huzurun*}; *kök* {*gök / sema*}, *kalıkda* {*gökyüzü / sema*}; *allıg* {*aldatıcı*}, *çevişlig* {*hileci / hilekâr*}; *buyan* {*sevap / iyilik / iyi davranış*}, *edgü kılınç* {*iyi davranış / hayırlı iş / sevap*} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile ve *yolung* {*yolun*}, *orukung* {*geçitin*} sözcüğünün yakın anlamlı olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı *ikileme* oluşarak anlam pekiştirilmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda *buyan* {*sevap / iyilik / iyi davranış*} ve *edgü kılınç* {*iyi davranış / hayırlı iş / sevap*} sözcükleri, eş anlamlı olarak *ikileme* oluşturdukları gibi hem de *metin içi sözlükçülük geleneğinde* de yer alan yabancı bir sözcüğün tamlamayla kurulmuş bir sözcükle açıklanmasını göstermektedir (Nalbant ve Ağca, 2020: 100-102). Çünkü falda geçen *buyan* {*sevap / iyilik / iyi davranış*} kelimesi “(< Sanskritçe *punya*) *Sevap*, *iyilik*, *iyi davranış / amel*, *kut*”; anlamlarına gelmektedir (Caferoğlu, 2015: 55, Şen, 2017: 139). *Edgü kılınç* {*iyi davranış / hayırlı iş / sevap*} ifadesi ise, *edgü* “(< Türkçe) *İyi*, *üstünlük*”; *kılınç* “(< Türkçe) *Amel*, *iş*, *davranış*, *icraat*” şeklinde iki sözcükten oluşmaktadır (Caferoğlu, 2015: 68, 174, Şen, 2017: 140, 147).

B[é]ş y(è)g(i)rmi

Ügüz ertgeli ugrating, işing bütmez. Beg bolgalı kılıntıg, y(a)rlığıg yorımaz. Kılmış işing yagılıg, sözlemiş savıng tödüşlüg. **Yek içgek** egirür. **Yagı yavlak** altayur. Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g üze. Ay t(e)ngri bağdı kutung üze. **Öz** kértüngke inangıl. **Kentü** köngülüngin b(e)k tutgıl. Etözüngin küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg **ating** **küüng** kötr(ü)lüngey. ||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Tag yērinte tag ünti, **sengir** boltı. Toprak üze toprak ünti, **édiz** boltı. Yarmanayın tēser s(e)n yasgak turur. Aşayın tēser s(e)n édir turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerın üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15'te yer alan cümlelerde *yek* {şeytan}, *içgek* {cin / şeytan}; *yagı* {düşman}, *yavlak* {kötü / fena / hasım}; *ating* {adın / namın / şöhretin}, *küüing* {ünün / namın/ şöhretin} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile *ikileme* oluşarak anlam pekiştirilmiştir. Yine *öz* {kendi / öz}, *kentü* {kendi} sözcüğünün eş anlamlı olarak kullanılması ile ve *sengir* {dağın zirvesi}, *édiz* {yükselti} sözcüklerinin yakın anlamlı olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı anlam daha da açık hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda *yek* {şeytan} ve *içgek* {cin / şeytan} sözcükleri, eş anlamlı olarak *ikileme* oluşturdukları gibi hem de *ikilemelerin metin içi sözlükçülük geleneğinde* yer alan yabancı bir sözcüğün yanında Türkçe karşılığının verilmesi özelliğini de göstermektedir (Nalbant ve Ağca, 2020: 100). Çünkü falda geçen *yek* {şeytan} kelimesi “(< Sanskritçe yaksa) Şeytan, peri”; *içgek* {cin / şeytan} kelimesi ise, “(< Türkçe) Cin / şeytan / iblis / kötü ruh” anlamlarına gelmektedir (Caferoğlu, 2015: 88, 292, Şen, 2017: 144, 164).

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Éşde tuşda seçilting. **Tödüş kerişde** tezgil. Tuurıka turuşka barma. **İging agrıgıng** açıldı. **Edıng tavarıng** yıvıldı. Sanga uğruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. Kaltı kum üze kudu<g> tartıp **işi küdügi** bütmeyük teg yerke t(e)ngrike sevinç tut, edgü kılınçlıg iş üküş kıl. Yangırtı el olurgay sen. ||||| Birök bo koramak atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Suv t(a)mırı kurısar **yaş yavısgu** kurıyur. Kişi küçi korasar yağ kişike basitur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yaging telim boltı. Asıging ayaging egsüdi. **Eding t(a)varıng** koratı. **Éltin hantın** busuş bar. Etözüng tegre ada bar. (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18'de yer alan cümlelerde *éşde* {eşten / arkadaştan / yoldaştan}, *tuşda* {dostan / arkadaştan}; *tödüş* {dövüş / kavga}, *kerişde* {çekişmeden / kavgadan};

iging {hastalığın}, agrıgıng {hastalığın}; eding {malın / mülkün}, tavarıng {malın}; işi {iş / meşgalesi}, küdügi {uğraşı}; éltin {hükümdardan}, hantın {handan / hakandan / hükümdardan} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile *ikileme* oluşarak anlam pekiştirilmiştir. Yine *yaş {yeşillik}, yavışgu {yaprak}* sözcüğünün *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı anlam daha da açık hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Tokuz y(é)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. **İsingin kücüngin** aratur. Ürki kişilerke içangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser süüde erser sançitur, balıkda erser korayur. **Buyan edgü kılınç** kılgu ol. ||||| Birök bo arka bèrmek atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Èki köngül karışdı, tödüşgölüg emgek bar. Ulug **iş küdüg** yme ögrünçlüg ermez. Kiçig **iş küdügler** yme bütün ermez. Til talaşur. **Casut yongag** tikileşür. **Ed t(a)var** saçılır. **Yala yangku** ükliyür. Ugramış iş **bütmez, edikmez**. Kılmış kılınç **sıgmaz, yakmaz**. İg tapa körser s(e)n et öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. **Busuş kadgu** belgüsi engire turur. İnçip edgü kılınçlıg eşilerke inanmaginça bo ênçsizdin (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığım iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilensen de beden iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19’da yer alan cümlelerde *tevlig {hilekâr}, kürlüg {aldatıcı / hilekâr}; buyan {sevap / iyilik / iyi davranış}, edgü kılınç {iyi davranış / hayırlı iş / sevap}; iş {iş / meşgale}, küdüg / küdügler {uğraş / uğraşlar}; çasut {iftira / dedikodu / karalama}, yongag {iftira}; ed {mal / mülk}, tavar {mal}; yala {iftira}, yangku {dedikodu}; bütmez {inanmaz}, edikmez {sayılmaz / dikkate alınmaz}; sıgmaz {uygun olmaz}, yakmaz {uygun olmaz}; busuş {dert / sıkıntı / keder}, kadgu {endişe / sıkıntı}*

sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile ve *işingin {işini / meşgaleni}*, *küçüingin {gücünü / uğraşını}* sözcüğünün yakın anlamlı olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı *ikileme* oluşarak anlam pekiştirilmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda *buyan {sevap / iyilik / iyi davranış}* ve *edgü kılınç {iyi davranış / hayırlı iş / sevap}* sözcükleri, eş anlamlı olarak *ikileme* oluşturdukları gibi hem de *metin içi sözlükçülük geleneğinde* de yer alan *yabancı bir sözcüğün tamlamayla kurulmuş bir sözcükle açıklanmasını* göstermektedir (Nalbant ve Ağca, 2020: 100-102). Çünkü falda geçen *buyan {sevap / iyilik / iyi davranış}* kelimesi “(< Sanskritçe *punya*) *Sevap, iyilik, iyi davranış / amel, kut*”; anlamlarına gelmektedir (Caferoğlu, 2015: 55, Şen, 2017: 139). *Edgü kılınç {iyi davranış / hayırlı iş / sevap}* ifadesi ise, *edgü* “(< Türkçe) *İyi, üstünlük*”; *kılınç* “(< Türkçe) *Amel, iş, davranış, icraat*” şeklinde iki sözcükten oluşmaktadır (Caferoğlu, 2015: 68, 174, Şen, 2017: 140, 147).

Tört otuz

Ayıglı savigning adırtı yo[k]. Kö[ngülüng] kögüzüng ökünmeki üküş. Könglüng [kögüzü]ng bütmezi az. ***Él han*** açığın b[ulmaking] alp. Edlig sanlıg bolup yorımak[ing sarp]. Tegser s(e)n yangı yılning éki [yégirminç] ayınga, ançata têmın iş[...]. ||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın inçe tär. ***Sevinç ögrlünç*** sanga] kelti. Sanga törülüg ***törü tloku*** tegdi]. Sëni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

...(İyi) ve kötü sözünün farkı yok. Gönlün, bedenın pişmanlığı çok. Gönlün, bedenın inancı az. Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket etmen zor. Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına, o vakit hemen [...]. Şayet bu ‘Sevinmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana törelı düzen₂ erişti. Seni herkes onayladı bey yapmak için. (Kr. B U 461 / 24)}

Kr. B U 461 / 24’te yer alan cümlelerde *él {hükümdar}*, *han {han / hakan / hükümdar}*; *sevinç {sevinç}*, *ögrünç {neşe}*; *törü {töre / kanun}*, *toku {töre / görenek}* sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

Tokuz otuz

Kut kelti. On kat kaş oyun ***yangkusı*** eşidilir. Yorısar kamag bayumak utru kelir. Tark(a)rsar kamgag barrır teg adang këtđi. Kaş ***tungı*** teg edgüng basdı. İg tapa körser s(e)n törü yavız. Üküş ***ed t(a)var*** yunglagıl. ***Üküş telim*** ögrünç köngül tutgıl. Busuş

köngül koğgıl. ||||| Birök bo tering kudug atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Yēlli suvlı tepreyü kudug için bekleti. Akıp kelir sogık suv agtarılıp yanturu yoritı. Süki hanlar küçi yme tusulmagay. Song **futsı bilgening** alı yme edikmegey. Etöz [...]
(Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı iştilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyle) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinin tınısı misali iyiliğin etrafı kapladı. Hastalıkla ilgilensen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. Şayet bu ‘Derin Kuyu’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29’da yer alan cümlelerde *ed {mal / mülk}*, *tavar {mal}*; *üküş {fazla}*, *telim {çok / fazla}*; *futsı {üstat / âlim}*, *bilge {bilge}* sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile *ikileme* oluşarak anlam pekiştirilmiştir. Yine *yangkusı {yankısı}*, *tingı {sesi / tınısı}* sözcüğünün *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı anlam daha da açık hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda *futsı {üstat / âlim}* ve *bilge {bilge}* sözcükleri, eş anlamlı olarak *ikileme* oluşturdukları gibi hem de *ikilemelerin metin içi sözlükçülük geleneğinde* yer alan *yabancı bir sözcüğün yanında Türkçe karşılığının verilmesi* özelliğini de göstermektedir (Nalbant ve Ağca, 2020: 100). Çünkü falda geçen *futsı / futsi {üstat / âlim}* kelimesi “(< Çince fu tze / fu-tse / fu-tze) Üstat, âlim, bilge, bilgin”; *bilge {bilge}* kelimesi ise, “(< Türkçe) Bilge, bilgili kişi” anlamlarına gelmektedir (Caferoğlu, 2015: 42, 80, Şen, 2017: 138, 143).

Éki kırk

Törügey. Üntedeçi til agız tepr(e)di. Begke eşike inangıl. **Emin yürüntegin** anutgıl. Egri yorık kemişgil. Tetrü sakınç tark(a)rg[ı]l. Buyanıg sevgil. Edgü kılınç kılğıl. ||||| Birök utru kelmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Utrungda **asıg tusu** yeterü kelti. Etözüngde **ayag cilteg** ornaşu bērti. Köngülüngteki küşüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. Eski erting, teğşilip yangı boltung. Bokdam erting, teğşilip tatılgı boltung. Tepretük sayu **iş küdügüng** tapıngça. Olurtuk sayu **orun yurt** özüngçe.
(Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

...türeyecek. Seslenmek üzere dil ve ağız harekete geçti. Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle. Şayet 'Karşı Gelmek' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32'de yer alan cümlelerde *emin {ilacını}, yürüntegin {ilacını / dermanını / çaresini}; asıg {fayda / kâr}, tusu {fayda}; ayag {saygı}, çilteg {hürmet}; iş {iş / meşgale}, küdügün {uğraşın}* sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile ve *orun {yer / mahal}, yurt {yurt}* sözcüğünün yakın anlamlı olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı *ikileme* oluşarak anlam pekiştirilmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Üç kırk

Tümen sav tüğünü sênide boltı. Yıl ay étilü êlgingde kirtı. **Üstünki altınki** tapladı. **Örüki kudıki** sevinti. Beg t(a)mgası êlgingde, ornaglıg orunagıngda. Yêrke t(e)ngrike sevinç tut. Burhanlarka tapıg kıl. (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göğe neşe saç. Budalara ibadet et. (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33'te yer alan cümlelerde *üstünki {üstteki / yukarıdaki}, örüki {yukarıdaki / yüksekteki}; altınki {alttaki / aşağıdaki}, kudıki {aşağıdaki / alçaktaki}* sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

Tört kırk

Irakta sav eşidüti edgü. Yagukdaki iş bütüti edgü. **Adang tudang** kêtıdi. Ayıg sakinguçılar tezdı. Öngdün küntün bulungda ögrünçlüg yêl yêltirtı. Kêdin tagdın bulungda t(e)ngri kapıgı açıldı. Közüng içinte kög yok. Köngülüng içinte kadgu yok. **Atung küng** yağıldı, **yıd yıpar** teg. Agzanmış savig edikdi, altun kümüş teg. Kop işing tapingça, korı yok. (Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök

kapısı açıldı. Gözünün içinde leke yok. Gönlünün içinde kaygı yok. Namın₂ yayıldı, (tıpkı) misk gibi. Ağzındaki lafın değerlendirildi, (tıpkı) altın gümüş gibi. Her işin arzuna göre, ziyarı yoktur. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34'te yer alan cümlelerde *ağang* {*tehliken* / *felaketin*}, *tuğang* {*tehliken*}; *ating* {*adın* / *namın* / *şöhretin*}, *küüing* {*ünün* / *namın* / *şöhretin*}; *yıd* {*koku*}, *yıpar* {*misk*} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

Bêş elig

Ya kurup ok atgalır. Yaling kılıç tutup ok üzgelir. Tıt söğüt budıkı ming törlügin ***titrüyür***. Artuç söğüt budıkı yüz törlügin ***ırgalur***. Berklig ***yek içgekler*** el tutgalır. ***Busuş kadgu ig agrıglar*** ornag tutg(a)lır. Begđin eşitin körser s(e)n savka kırgelir s(e)n. Êltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n. ***Êrteken t(a)vrak*** buyan kıl. Aşnukan êrgürü etözüingün küzed. (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir. Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardıç ağacının dalı yüz türlü sallanır. Bağlanmış şeytanlar₂ yurt tutmaya yeltenir. Keder₂, hastalık (ve) ağrılar yerleşmek üzeredir. Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45'te yer alan cümlelerde *yek* {*şeytan*}, *içgekler* {*cinler* / *şeytanlar*}; *busuş* {*dert* / *sıkıntı* / *keder*}, *kadgu* {*endişe* / *sıkıntı*}; *érteken* {*erkenden* / *hemen*}, *t(a)vrak* {*hemen* / *derhâl* / *aceleyle*} sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile *ikileme* oluşarak anlam pekiştirilmiştir. Yine *titrüyür* {*titrer*}, *ırgalur* {*sallanur*}; *ig* {*hastalık*}, *agrıglar* {*ağrılar*} sözcüklerinin yakın anlamlı olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı anlam daha da açık hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Aynı zamanda *yek* {*şeytan*} ve *içgek* {*cin* / *şeytan*} sözcükleri, eş anlamlı olarak *ikileme* oluşturdukları gibi hem de *ikilemelerin* *metin içi sözlükçülük geleneğinde* yer alan *yabancı bir sözcüğün yanında Türkçe karşılığının verilmesi* özelliğini de göstermektedir (Nalbant ve Ağca, 2020: 100). Çünkü falda geçen *yek* {*şeytan*} kelimesi “(< Sanskritçe *yaksa*) *Şeytan, peri*”; *içgek* {*cin* / *şeytan*} kelimesi ise, “(< Türkçe) *Cin / şeytan / iblis / kötü ruh*” anlamlarına gelmektedir (Caferoğlu, 2015: 88, 292, Şen, 2017: 144, 164).

Altı elig

Kêrû barrî. Suv adası sanga öngdürti utru k(e)lir. Küsemiş küsüşing ka[n]maz. Könglüng sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözüng emgeklig. **Tödüş ker[is]** koğgıl. **Yılıg yumş(a)k** bolgıl. Êki köngül köngül tutup kovı bolsar **êltin hantın** açig bulur mu. **Tödüş keris** kılmasar s(e)n özüngin kamag adatın ozgay s(e)n. **Tevlig kürlüg** tapıgçı tagdın turup **look** tiler. T(e)ngri haning k<u>lu<u>ı küntün turup **yık** tiler. Beg er yemin y[êyey]in sakınsar s(e)n tişingde tıdıgılg. Yêrte kazguk bekürü tokıy(ı)n têsar [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğın arzular kanmaz. Gönlün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgay₁₂ bırak. Ilımlı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeğı yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazıgı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan cümlelerde *tödüş / tödüş {dövüş / kavga}*, *ker[is] / keris {çekişme / kavga}*; *êltin {hükümdardan}*, *hantın {handan / hakandan / hükümdardan}*; *tevlig {hilekâr}*, *kürlüg {aldatıcı / hilekâr}*; *ook {fırsat}*, *yık {fırsat / nasip}* sözcüklerinin *eş anlamlı* olarak kullanılması ile ve *yılıg {ılımlı / müşfik}*, *yumş(a)k {yumuşak / sevecen}* sözcüğünün *yakın anlamlı* olarak kullanılması ile de alt anlamlılık ilişkisi ortaya çıktığından dolayı *ikileme* oluşarak anlam pekiştirilmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Yêti êlig

Yanturu adalıg evingde kılğıl aşnukı tözünler törüsin. Ne ada bolgay sêni birle ulag kılınțaçı. ||||| Birök kişi birikmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe têr. Kişi birikip **y(a)rudi**. Ay t(e)ngri artukrak **yaltrudi**. Y(a)rumış y(a)rukı kamaglıg kişike közünti. Ming b(e)reçe irak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Êki köngül birikip altun êtig êlgingde tutgay s(e)n. Yağ kişiler sanga yakın. Êltişmiş kişiler köngüli takı tering. Êki kişi köngüli bir. Altun êtig tözü bir. Küsemiş küsüşüng kantı. Sakınmış sakınçing bütüdi. **İglig öngedti**. **Agrıgılg katıntı**. **Êl han** köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı

herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47'de yer alan cümlede *y(a)rudı {ışıldadı / parıldadı}*, *yaltrıdı {ışıldadı / parıldadı}*; *iglig {hasta}*, *agrıgıg {hasta / ağrılı}*; *öngedti {iyileşti}*, *katıntı {dayanıklılaştı / iyileşti}* sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile anlam daha da açık hâle gelmiştir. Yine *él {hükümdar}*, *han {han / hakan / hükümdar}* sözcüğünün de eş anlamlı olarak kullanılması ile *ikileme* oluşarak anlam pekiştirilmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Tokuz elig

Katık tatığının erdinisi boltung. Ne busuş ol takı **élke hanka** inanç bolguka. Altun küzeç erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgülüg idiş ol. Tatıglar bütgüke tayakı têtir. Yig etler tegşilip bışıg boltı. **Yıdı yıparı** bura turur. Katıg boltı têtir ootın k(a)tunsar küzeç taşar. İşin küdügin yangılsar tödüş bolur. Turuşda tödüşde saklangu ol. **At yol** tilemekde içangu ol. Küzeçiğ küzedip sımasar **aş** bërteçi idiş ol. Apam bir adakın sısar içinteki tatıg tökülügüke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değışip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağını kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan cümlelerde *élke {hükümdara}*, *hanka {hana / hakana / hükümdara}*; *yıdı {kokusu}*, *yıparı {miski}*; *aş {ad / nam / şöhret / itibar}*, *yol {ün / şöhret / itibar}*; *katık {katık / aş / yemek}*, *aş {yemek / aş}* sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

Éki [...]

[...]ki içikgük söz [...]ng
oprarı ölü[r]. [1]. **Éltin hantun** töli yok. **İginge agrıgınga** emi

yok. Tepreser alkıntıng. Tepremeser yèged(t)ing. ||||| Birök bo igitmek atl(t)g ırk kelser savın inçe tēr. İgitmekde içansar etöz ertiker. **İg agrıgda yek içgek** tarınsar öngrekin içan[...]rıl. Kılımış işing [...]lgay s(e)n. Etözüngke [...]güte tarıksar (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)

... ezberlenecek söz ... yıpranarak ölür. ... Hükümdardan₂ dölü yok. Hastalığına₂ ilacı yok. Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin. Şayet bu ‘Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. Hastalığına₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2’de yer alan cümlelerde *el {hükümdar}*, *han {han / hakan / hükümdar}*; *iginge {hastalığına}*, *agrıngınga {hastalığına}*; *ig {hastalık}*, *agrıgda {hastalığına}*; *yek {şeytan}*, *içgek {cin / şeytan}* sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır. Aynı zamanda *yek {şeytan}* ve *içgek {cin / şeytan}* sözcükleri, eş anlamlı olarak *ikileme* oluşturdukları gibi hem de *ikilemelerin metin içi sözlükçülük geleneğinde* yer alan yabancı bir sözcüğün yanında Türkçe karşılığının verilmesi özelliğini de göstermektedir (Nalbant ve Ağca, 2020: 100). Çünkü falda geçen *yek {şeytan}* kelimesi “(< Sanskritçe yaksa) Şeytan, peri”; *içgek {cin / şeytan}* kelimesi ise, “(< Türkçe) Cin / şeytan / iblis / kötü ruh” anlamlarına gelmektedir (Caferoğlu, 2015: 88, 292, Şen, 2017: 144, 164).

[...]

Kugu kuş uçdı, kölinge konmaz. Kişi oğlu evinge kelmez. Kişing **busuşlug kadgulusug** turur yaşurıkı eşi üze kapugıng üngürser sen. Öz adın kişi tişi üze etözüng tegre körser ênç turmak y(a)raşur. İg tapa körser bağirtin tepremiş ig ol. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. Karın üzüntülüdür₂, namahrem hanıma kapını aralasan. Kendini, başka kadın ve erkekle kuşatılmış görse huzurlu olmak yaraşır. Hastalığı incelese (bu), bağırdan neşet etmiş hastalıktır. (Kr. B U 468 / ...)

Kr. B U 468 / ...’de yer alan cümlede *busuşlug {dertli / üzüntülü}*, *kadgulusug {endişeli / dertli}* sözcüklerinin eş anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de falın okuyucu tarafından daha iyi anlaşılması sağlanmıştır.

2.1.2.1.4.1.3. Karşıt Anlamlı Sözcüklerin Kullanımı

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde *karşıt anlamlı sözcüklerin kullanımı* ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkların okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır. Çünkü bazı ırklarda yer alan *zıt anlamlı sözcükler* aynı zamanda *ikileme* oluşturduğu için anlam daha da kuvvetli hâle gelmiştir.

Êki

Kün t(e)ngri kaytsısı açıldı yaradı. Yagız yer yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulıt ünüp yagmur yagdı. Toz toprak özin sönü. **Öngdün kedin** yer öz tapıngça **küntün tagdın** balık uluş kentü könglüngçe. **Asra erting yègedting, kiçig erting bedütüng**. Kim bolgay sanga engirmedeçi. (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdü. Kim olacak sana itaat etmeyen. (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan cümlelerde *öngdün {doğu}, kedin {batı}; küntün {güney}, tagdın {kuzey}; asra erting {düşküdü / mertebeye aşağıdaydın}, yègedting {üstün geldin / galip geldin / yendin}* ve *kiçig erting {küçüktün}, bedütüng {büyüdü}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Tokuz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo arka bèrmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Êki köngül karışdı, tödüşgülüg emgek bar. **Ulug iş küdüg** yme ögrünçlüg ermez. **Kiçig iş küdügler** yme bütün ermez. Til talaşur. Çaşut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku üklyür. (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19'da yer alan cümlelerde *ulug iş küdüg {büyük iş}* ve *kiçig iş küdügler {küçük iş / işler}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Tört otuz

||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın inçe tēr. Sevinç ögr[ünç sanga] kelti. Sanga törülüg törü t[oku tegdi]. Sēni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. [Yağız] yērtē tiki ünti. Tonçudakı k[...] kutrultı. ***T(e)ngrili yérli*** tepreşd[i]. [Künli] aylı körüşdi. Öngreki éligler [...] (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

Şayet bu 'Sevinmek' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana töreli düzen₂ erişti. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

Kr. B U 461 / 24'te yer alan cümlelerde *t(e)ngrili {gök / gökyüzü}* ve *yérli {yer}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Tokuz otuz

Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ***ögrünç köngül*** tutgıl. ***Busuş köngül*** koğgıl. (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29'da yer alan cümlelerde *ögrünç köngül {neşeli / sevinçli gönül}* ve *busuş köngül {dertli / kederli gönül}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Éki kırk

||||| Birök utru kelmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Utrungda asıg tusu yērtē kelti. Etözüngde ayag çilteg ornaşu bērti. Köngülüngteki küsüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. ***Eski erting***, tegşilip ***yangı boltung***. ***Bokdam erting***, tegşilip ***tatıglıg boltung***. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt özüngçe. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Karşı Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32’de yer alan cümlelerde *eski erting* {*eskiydin*}, *yangı boltung* {*yeni oldun / yenilendin*} ve *bokdam erting* {*küflüydün / kekreydin / köhnemiştin*}, *tatıglıg boltung* {*tatlı oldun / tatlandın / lezzetli oldun / lezzetlendin*} sözcüklerinin zıt anlamlı olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Üç kırk

Tümen sav tüğünü sênide boltı. Yıl ay etilü elgingde kirtı. **Üstünki altınki** tapladı. **Örüki kudıki** sevinti. Beg t(a)mgası elgingde, ornaglıg orunagıngda. **Yërke t(e)ngrike** sevinç tut. Burhanlarka tapıg kıl. (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göğe neşe saç. Budalara ibadet et. (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33’te yer alan cümlelerde *üstünki* {*üstteki / yukarıdaki*}, *altınki* {*alttaki / aşağıdaki*}; *örüki* {*yukarıdaki / yüksekteki*}, *kudıki* {*aşağıdaki / alçaktaki*} ve *yërke* {*yere*}, *t(e)ngrike* {*göğe / gökyüzüne*} sözcüklerinin zıt anlamlı olarak kullanılması ile hem *ikileme* oluşmuştur hem de anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Tört kırk

Tepretük sayu kut kelir. Kılıntuk sayu iş büter. **Irakta** sav eşidüti edgü. **Yagukdaki** iş bütüti edgü. Ağang tuğang kêtđi. Ayıg sakinguçılar tezdı. **Öngdün küntün** bulungda ögrünçlüg yel yeltirtı. **Kêdin tagdın** bulungda t(e)ngri kapıgı açıldı. Közüng içinte kög yok. Köngülüng içinte kadgu yok. (Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğin her iş sonuçlanır. Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı. Gözünün içinde leke yok. Gönlünün içinde kaygı yok. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34'te yer alan cümlelerde *ırakta* {uzakta / ırakta}, *yagukdaki* {yakındaki}; *öngdün* {doğu}, *kedin* {batı} ve *küntün* {güney}, *tagdın* {kuzey} sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Altı elig

Tödüş keriş kılmasar s(e)n özüngein kamağ adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg tapıgçı **tagdın** turup [ook] tiler. T(e)ngri haning k<u>lu<u>ıtı **küntün** turup yık tiler. Beg er yemin y[éyey]in sakınsar s(e)n tişingde tıdıgılg. Yêrte kazguk bekürü tokıy(ı)n tésér [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan cümlelerde *tagdın* {kuzey} ve *küntün* {güney} sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Yêti élig

||||| Birök kişi birikmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe têr. Kişi birikip y(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. Y(a)rumış y(a)rukı kamağlıg kişike közünti. Ming b(e)reçe ırak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Êki köngül birikip altun êtig êlgingde tutgay s(e)n. **Yat kişiler** sanga yakın. **Êltişmiş kişiler** köngüli takı tering. Êki kişi köngüli bir. Altun êtig tözü bir. Küsemiş küsüşüng kanti. Sakınmış sakınçing bütdi. İgılg öngedti. Ağrılg katıntı. Êl han köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47'de yer alan cümlelerde *yat kişiler* {yabancı kişiler} ve *êltişmiş kişiler* {ilişmiş / yakınına gelmiş / yaklaşmış / yakın} sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak

kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

Tokuz elig

Altun küzeç erser ornağlıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgüüg idiş ol. Tatıglar bütgüke tayakı têtir. **Yig** etler tegşilip **bışıg** boltı. Yıdı yıparı bura turur. Katıg boltı têt ootın k(a)tunsar küzeç taşar. İşin küdügin yangılsar tödüş bolur. (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değışip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 498 / 47'de yer alan cümlelerde *yig* {çiğ / pişmemiş} ve *bışıg* {pişmiş} sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile anlatım zenginleşerek daha güçlü bir hâle gelmiştir. Bu durum ırkın okuyucu tarafından daha da iyi anlaşılmasını sağlamıştır.

2.1.2.1.4.1.4. Aynı Kökten Sözcüklerin Kullanımı

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerde *aynı kökten türeyen sözcüklerin kullanımı* ile hem metinler edebî bir değer kazanmıştır hem de okuyucu için metnin zihindeki kalıcılığı artarak anlatım daha güçlü hâle gelmiştir.

Ëki

Bultung. Kamag el uluşlar tapıgı yügerü k(e)lti üşküngde. **T(e)ngridem** kut buyan utmak yègedmek **k(e)ntün** ornantı ödüngde. Kün **t(e)ngri** kaytsısı açıldı yaradı. Yagız yer yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulit ünüp **yagmur yagdı**. Toz toprak **özün** sönti. Öngdün kedin **yér öz** tapıngça küntün tagdın balık uluş **kentü könglüngce**. Asra erting yègedting, kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi. Baging çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(ı)gıng yoradı. Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapdıng. İg agrıg kêtıdi. Könek yasgaç basuşdı. **Köngülüngin** ögrünçlüg kılğıl. **Yérke** t(e)ngrike sevinç tutğıl. ||||| Birök bo tuşuşmak atl(ı)g ırk **kelser** savın inçe ayur. Kadır katgı katıg sav yügerü **k(e)lti** üşküngde. Yel üze yel tikilep yeltirtı. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur

yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tika basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görersen... (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan cümlelerde *könglünge* {*gönlünce*}, *köngülünge* {*gönlünü*} sözcüklerinin *könül* {*gönül*}; *t(e)ngridem* {*ilahî*} sözcüğünün *t(e)ngridem* {*mübarek / yüce*}; *k(e)ntün* {*kendiliğinden*} sözcüğünün *k(e)ntü* {*kendi*}; *özin* {*kendiliğinden*} sözcüğünün *öz* {*kendi / öz*}; *yërke* {*yere*} sözcüğünün *yër* {*yer*} sözcüğünden ve *yagmur* {*yağmur*} sözcüğünün, *yagdı* {*yağdı*} yüklemine *yağmak* {*yağmak*}; *kelser* {*gelse*} sözcüğünün, *k(e)lti* {*geldi*} yüklemine *kelmek* {*gelmek*} fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

Tört y(è)g(i)rmi

Bo adatın özgülüğü *yolung* orukung közünmez, ençgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngridem kirtî yër içinte. ***Y(a)rumakı tudultı***. Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın turttı. Beg er sıkılır iş bulmadın. Erklig hanning y(a)rl(ı)gı argulayu turur evingde. Allıg çevişlig kişiler altayu turur üsküngde. Kün ay ***yarukın tuda*** katıglanur. Edgü kişiler ***yolun*** kese katıglanur. Beş yek talaşur. Üç üzüt ögleşür. Kamag iş koğgıl. Buyan edgü ***kılınç kıl***. Ada ertgey. Edgü ***kelgey***. ||||| Birök ***süü sülemek*** atl(ı)g ırk ***kelser*** savın inçe ayur. ***Süü süleser*** yër telinür. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)}

Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işıması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danışır. Bütün işi bırak. Sevap₂ işle. Tehlike geçecek. İyilik gelecek. Şayet ‘Asker Sevk Etmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Asker sevk etse yer delinir. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14'te yer alan cümlelerde *yolung* {*yolun*}, *yolin* {*yolunu*} sözcüklerinin *yol* {*yol*}; *süleser* {*asker sevk etse / ordu gönderse*}, *sülemek* {*asker sevk etmek / ordu göndermek*} sözcüklerinin *süü* {*ordu / asker*} sözcüğünden ve *y(a)rumakı* {*ışıldaması / parıldaması*}, *yarukın* {*ışığın*} sözcüklerinin *yarumak* / *y(a)rumak* {*ışıldamak / parıldamak*}; *tıdıltı* {*engellendi / bağlandı*} yüklemının, *tıda* {*engellemeye*} sözcüğünün *tıdmak* {*engellemek*}; *kılınç* {*amel / iş / davranış*} sözcüğünün *kılmak* {*kılmak / yapmak / etmek / gerçekleştirmek*}; *kelgey* {*gelecek*} yüklemının, *kelser* {*gelse*} sözcüğünün *kelmek* {*gelmek*} fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

B[é]ş y(è)g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkinur. Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar ış bütmez. Öz kértüngin b(e)k tutgıl. Ötüg savka yorıma. Ügüz ertgeli ugrating, ışing bütmez. Beg bolgalı kılınting, y(a)rılınging yorımaz. Kılmış ışing yagılıg, sözlemiş saving tödüşlüg. Yek içgek egirür. Yagı yavlak altayur. Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g üze. Ay t(e)ngri batdı kutung üze. Öz kértüngke inangıl. Kentü köngülüngin b(e)k tutgıl. Etözüngin küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg atıng küüng kötr(ü)lüngey. ||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savin inçe tēr. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerin üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. Şayet bu 'Dağ' adlı fal gelse sözünü şöyle der: (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15'te yer alan cümlelerde *savka* {*söze / sözüne*}, *saving* {*sözün*}, *savin* {*sözünü*} sözcüklerinin *sav* {*söz*}; *kértüngin* {*doğruna*}, *kértüngke* {*doğruna*} sözcüklerinin *kértü* {*gerçek / doğru / hakikat*}; *ışing* {*işin*} sözcüğünün *ış* {*iş / meşgale*}; *yagılıg* {*düşman sahibi / hasetli*} sözcüğünün *yagı* {*düşman*}; *sözlese* {*söylese*}, *sözlemiş* {*söylediğin*} sözcüklerinin *söz* {*söz*} sözcüğünden ve *kılınting* {*kıldın / yaptın / hazırlandın*}, *kılmış* {*yaptığın / gerçekleştirdiğin*} sözcüklerinin *kılmak* {*kılmak / yapmak / etmek / gerçekleştirmek*} fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Sanga uşruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. Kaltı kum üze kudu<g> tartıp **ışı** küdügi bütmeyük teg yerke t(e)ngrike sevinç tut, edgü **kılınçlıg ış** üküş **kıl**. Yangırıtı el olurgay sen. ||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Suv t(a)mırı kurısar yaş yavışgu kurıyur. **Kişi** küçi korasar yaş **kişike** basitur. **Tegirmi** tam içinte esrük boltung. **Tegirmileyüki** yaging telim boltı. Asıging ayaging egsüdi. Eding t(a)varing koratı. (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göge neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeřillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan cümlelerde *işi {işi}* sözcüğünün *iş {iş / meşgale}*; *kişike {kişiye}* sözcüğünün *kişi {kişi}*; *tegirmileyüki {çepeçevre}* sözcüğünün *tegirmi {yuvarlak}* sözcüğünden ve *kılınçlıg {davranış sahibi / amel işleyen}* sözcüğünün *kılmak {kılmak / yapmak / etmek / gerçekleştirmek}* fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

Tokuz y(è)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. **İşingin** küçügingin arşatur. Ürki **kişilerke** içangıl. Edremlig **kişilerig** ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke **kelser** süüde erser sançitur, balıkda erser korayur. Buyan edgü **kılınç kılgu** ol. ||||| Birök bo arka bērmek atl(ı)g ırk **kelser** savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk **b(e)lgü** bar. Èki köngül karışdı, tödüşgölüg emgek bar. Ulug iş **küdüg** yme ögrünçlüg ermez. Kiçig **ış küdügler** yme bütün ermez. Til talaşur. Çaşut yongag tikileşur. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. Ugramış **ış** bütmez, edikmez. **Kılmış kılınç** sıgımaz, yakmaz. İg tapa körser s(e)n et öngedmeki alp. Yırak barmış **kişi kelmeki** sarp. Busuş kadgu **belgüsi** engire turur. İnçip edgü **kılınçlıg** eşilerke inanmagınça bo ençsizdin (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı,

kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de bedeninin iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19'da yer alan cümlelerde *işingin {işini}* sözcüğünün *iş {iş / meşgale}*; *kişilerke {kişilere}*, *kişilerig {kişileri}* sözcüklerinin *kişi {kişi}*; *küdügler {uğraşlar}* sözcüğünün *küdüg / küdüg {uğraş}*; *belgüsi {işareti / belirtisi}* sözcüğünün *b(e)lgü / belgü {işaret / nişan / belge}* sözcüğünden ve *kılınç {amel / iş / davranış}*, *kılmış {yaptığın / gerçekleştirdiğin}*, *kılınçlıg {davranış sahibi / amel işleyen}* sözcüklerinin, *kılgı {gerçeklecek}* yüklemının *kılmak {kılmak / yapmak / etmek / gerçekleştirmek}*; *kelser {gelse}*, *kelmeki {gelmesi}* sözcüklerinin *kilmek {gelmek}* fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırttaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

Tört otuz

Ayıklı **savingning** adırtı yo[k]. Kö[ngülüng] kögüzüng ökünmeki üküş. Könglüng [kögüzü]ng bütmeki az. El han açığın b[ulmakıng] alp. Edlig sanlıg bolup yorımak[ıng sarp]. **Tegser** s(e)n yangı yılning eki [yégirminç] ayınga, ançata têmın iş[...]. ||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk **kelser**] **savın** inçe tēr. Sevinç ögr[ünç sanga] **kelti**. Sanga törülüg törü t[oku **tegdî**]. Sēni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. [Yagız] **yerte** tiki ünti. Tonçudakı k[...] kutrultı. T(e)ngrili **yêrli** tepreşd[i]. [Künli] aylı körüşdi. Öngreki êligler [...] (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

...(İyi) ve kötü sözünün farkı yok. Gönlün, bedeninin pişmanlığı çok. Gönlün, bedeninin inancı az. Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket etmen zor. Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına, o vakit hemen [...]. Şayet bu 'Sevinmek' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana törelî düzen₂ erişti. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

Kr. B U 461 / 24'te yer alan cümlelerde *savingning {sözünün}*, *savın {sözünü}* sözcüklerinin *sav {söz}*; *yerte {yerde}*, *yêrli {yer}* sözcüğünün *yêr {yer}* sözcüğünden ve *kelser {gelse}* sözcüğünün, *k(e)lti {geldi}* yüklemının *kilmek {gelmek}*; *tegser*

{*ulaşırsan / erişersen*} sözcüğünün, *tegdi* {*erişti*} yüklemine *tegmek* {*erişmek / elde etmek*} fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırdaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

Tokuz otuz

Kut ***kelti***. On kat kaş oyun yangkısı eşidilir. ***Yorısar*** kamag bayumak utru ***kelir***. Tark(a)rsar kamag barır teg adang kêtı. Kaş tıngı teg edgüng basdı. İg tapa körser s(e)n törü yavız. Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül koğgıl. ||||| Birök bo tering kudug atl(ı)g ırk ***kelser*** savın inçe tır. Yelli ***suvlı*** tepreyü kudug için bekleti. Akıp ***kelir*** sogık ***suv*** ahtarılıp yanturu ***yorıtı***. Süki hanlar küçi yme tusulmagay. Song futı bilgening alı yme edikmegey. Etöz [...] (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı işitilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyile) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr ziline tınısı misali iyiliğin etrafı kapladı. Hastalıkla ilgilensen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. Şayet bu ‘Derin Kuyu’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamlaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29’da yer alan cümlelerde *suvlı* {*su*} sözcüğünün *suv* {*su*} sözcüğünden ve *kelser* {*gelse*} sözcüğünün, *k(e)lti* {*geldi*}, *kelir* {*gelir*} yüklemelerinin *kelmek* {*gelmek*}; *yorısar* {*yürürse*} sözcüğünün, *yorıtı* {*ilerledi*} yüklemine *yorımak* {*ilerlemek / yürümek*} fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırdaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

Éki kırk

Törügey. Üntedeçi til agız tepr(e)di. Begke eşike ınangıl. Emin yürüntegin anutgıl. Egri yorık kemişgil. Tetrü sakınç tark(a)rg[ı]l. Buyanıg sevgil. Edgü ***kılınç kılğıl***. ||||| Birök ***utru kelmek*** atl(ı)g ırk ***kelser*** savın inçe tır. ***Utrungda*** asıg tusu yeterü kelti. Etözüngde ayag çilteg ornaşu bérti. Köngülüngteki küşüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu ***özün kelti***. Eski erting, tegşilip yangı boltung. Bokdam erting, tegşilip tatılgı boltung. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt ***özüngce***. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

...türeyecek. Seslenmek üzere dil ve ağız harekete geçti. Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle. Şayet 'Karşı Gelmek' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32'de yer alan cümlelerde *utrungda {karşında}* sözcüğünün *utru {karşı}*; *özin {kendisi / kendiliğinden}*, *özüngçe {kendince / kendine göre}* sözcüklerinin *öz {öz / kendi}* sözcüğünden ve *kılınç {amel / iş / davranış}* sözcüklerinin, *kılgıl {yap / et / gerçekleştir}* yüklemının *kılmak {kılmak / yapmak / etmek / gerçekleştirmek}*; *kelser {gelse}* sözcüğünün, *k(e)lti {geldi}* yüklemının *kelmek {gelmek}* fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için irttaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

Üç kırk

Ulug erk ***kelti***. Tört yingak tüzülti. Köngülüngçe kédinti. Tepremiş küçlüg yağı kètdi. Öngdürti tepremiş oot yalını öçdi. Olurup körünçlegil inçe yügürük atlarıg. Tapıngça alıp işletgil yènik, edgü alalarıg. Tümen sav tügüni sènide boltı. Yıl ay ètilü èlgingde kirtı. Üstünki altınkı tapladı. Örüki kuğıkı sevinti. Beg t(a)mgası èlgingde, ***ornaglıg orunagıngda***. Yèrke t(e)ngrike sevinç tut. Burhanlarka tapıg kıl. ||||| Birök èyin ***kelmek*** atl(ı)g ırk ***kelser*** savın inçe tèr. Yèl èyin èşidilür küzki ıgaç yangk[u]sı. Tümen [...] (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yügrük atları. İsteddiğini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göğe neşe saç. Budalara ibadet et. Şayet 'Uygun Gelmek' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Rüzgârla beraber güzki ağacın uğultusu işitilir. On bin ... (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33'te yer alan cümlelerde *ornaglıg {yerleşik / yurt tutmuş}*, *orunagıngda {yerinde}* sözcüklerinin *ornag / orunag {yer / mahal}* sözcüğünden ve *kelser {gelse}* sözcüğünün, *k(e)lti {geldi}* yüklemının *kelmek {gelmek}* fiilinden

türeyerek *aynu kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

Tört kırk

b(e)re yêrte yangkurar süzük suv tikisi. Êki köngül birikdi. **Ögrünçi** üküş. İni eçi tüzülti. Tavarı telim. Tepretük sayu kut kelir. Kılıntuk sayu **iş büter**. Irakta **sav** eşidüti edgü. Yagukdaki **iş bütüti** edgü. Ağang tuğang kêtđi. Ayıg sakınguçılar tezđi. Öngdün küntün bulungda **ögrünclüg** yêl yêltirtı. Kêđin tagđın bulungda t(e)ngri kapıgı açıldı. Közüng içinte kög yok. Köngülüng içinte kadgu yok. Atıng küng yağıldı, yıd yıpar teg. Agzanmış **saving** edikdi, altun kümüş teg. Kop **işing** tapıngça, korı yok.
(Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

...lerle (ölçülen) mesafede berrak suların çağıldaması yankılanır. İki gönül birleşti. Sevinci çoktur. Kardeşle ağabey anlaştı. Malları fazladır. Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğın her iş sonuçlanır. Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı. Gözünün içinde leke yok. Gönlünün içinde kaygı yok. Namın₂ yayıldı, (tıpkı) misk gibi. Ağzındaki lafin değerlendi, (tıpkı) altın gümüş gibi. Her işin arzuna göre, ziyarı yoktur. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34'te yer alan cümlelerde *ögrünçi* {neşesi / sevinci}, *ögrünclüg* {neşeli / sevinçli} sözcüklerinin *ögrünç* {neşe / sevinç}; *işing* {işin} sözcüğünün *iş* {iş / meşgale}; *saving* {sözün} sözcüğünün *sav* {söz} sözcüğünden ve *bütüti* {sonuçlanması / tamamlanması} sözcüğünün, *büter* {tamamlanır / sonuçlanır / biter} yüklemine *bütmek* {tamamlanmak / sonuçlanmak / bitmek} fiilinden türeyerek *aynu kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kédilti sanga. Özünge öng **işin** başlagıl. Aşnukıça öngi «s»savka **köng(ü)l(l)eme**. Amtıkıça turkaru **işingin** törüng tutgil. Küreyik(k)i **köngül(l)ügin** ênçgülüg kılğıl. Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol. Konşı kız utlılg. Kop **işing** yaraglıg. ||||| Birök kiçig igitmek atl(ı)g ırk **kelser** savın inçe têr. Kiçig igitmek **kelti**. Ak kışing az. Kişi ara edgülüg yolung alp. Künikeki **işing** tıdılgı. Kiçig oğlan (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?)

gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihlidir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. Şayet ‘Küçük Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Küçük yetiştirmek (falı) geldi. Sakin geçecek kışın azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götüren yolun zorludur. Gündelik işin engellidir. Küçük çocuk... (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36’da yer alan cümlelerde *işin {işini / işine}*, *işingin {işini}*, *işing {işin}* sözcüklerinin *iş {iş / meşgale}*; *köng(ü)l(l)eme {aldırış etme / etkilenme}* yüklemının, *köngül(l)ügin {gönüllülüğünü}* sözcüğünün *könül {gönül}* sözcüğünden ve *kelser {gelse}* sözcüğünün, *k(e)lti {geldi}* yüklemının *kelmek {gelmek}* fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırttaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

Bêş elig

Begdin eşitin körser s(e)n **savka** kiregelir s(e)n. Êltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n. Êrteken t(a)vrak buyan kıl. Aşnukan êrgürü etözünge küzed. ||||| Birök kün [yarukı atl(1)g ırk kelser **savin** inçe têr] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. Şayet ‘Güneş Işığı’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45’te yer alan cümlelerde *savka {söze}*, *savin {sözünü}* sözcüklerinin *sav {söz}* sözcüğünden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırttaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

Altı elig

Kêrü barrır. Suv adası sanga öngdürti utru k(e)lir. **Küsemiş küsüşing** ka[n]maz. **Könglüng** sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözüng emgeklig. Tödüş ker[iş] koğgıl. Yılıg yumş(a)k bolgıl. Êki **köngül köngül** tutup kovı bolsar êltin hantın açığ bulur mu. Tödüş keriş kılmasar s(e)n özünge kamag adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg tapıgçı tagdın turup [ook] tiler. T(e)ngri haning k<u>lu<u>tı küntün turup yık tiler. Beg er **yêmin yêveylin** sakınsar s(e)n tişingde tıdıgıg. Yêrte kazguk bekürü tokıy(1)n têsar [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğin arzular kanmaz. Gönlün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgayı₂ bırak. Ilımlı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan cümlelerde *könglüng* {gönlün} sözcüğünün *könül* {gönül} sözcüğünden ve *küsemış* {arzuladığın / istediğin}, *küsüŋing* {arzun / dileğin} sözcüklerinin *küsemek* {arzulamak / istemek}; *yemin* {yemeğini / yiyeceğini} sözcüğünün, *y[éyey]in* {yiyeyim} yüklemine *yemek* {yemek yemek / karnını doyurmak} fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırttaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

Yeti élig

Yanturu **adalıg** evingde **kılgıl** aşnukı tözünler törüsin. Ne **ada** bolgay sèni birle ulag **kılınacı**. ||||| Birök kişi **birikmek** atl(1)g ırk kelser savın inçe tèt. **Kişi birikip y(a)rudi**. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. **Y(a)rumıs y(a)rukı** kamaglıg **kişike** közünti. Ming b(e)reçe ırak barmış **kişiler** birle körüşgey s(e)n. Éki **köngül** birikip altun étig élginde tutgay s(e)n. Yağ **kişiler** sanga yakın. Éltişmiş **kişiler köngüli** takı tering. Éki **kişi köngüli** bir. Altun étig tözü bir. **Küsemış küsüŋing** kantı. **Sakınmış sakınçing** bütdi. İgliğ öngedti. Ağrılıg katıntı. Él han köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47'de yer alan cümlelerde *adalıg* {tehlikeli / tehlike barındıran} sözcüğünün *ada / ada* {tehlike / felaket}; *kişike* {kişiye}, *kişiler* {kişiler} sözcüklerinin *kişi* {kişi}; *köngüli* {gönlü} sözcüğünün *könül* {gönül} sözcüğünden ve *kılgıl* {yap / et / gerçekleştir} yüklemine, *kılınacı* {(ulag) kılınacı peşini bırakmayacak / ardından

gelecek} sözcüğünün *kılmak* {*kılmak / yapmak / etmek / gerçekleştirmek*}; *y(a)rumış* {*ışıldayan / parıldayan*}, *y(a)rukı* {*ışığı*} sözcüklerinin, *y(a)rudı* {*ışıldadı / parıldadı*} yüklemının *yarumak / y(a)rumak* {*ışıldamak / parıldamak*}; *birikip* {*buluşup*} sözcüğünün *birilmek* {*bir araya gelmek / birleşmek / buluşmak*}; *küsemiş* {*arzuladığın / istediğin*}, *küsüşing* {*arzun / dileğin*} sözcüklerinin *küsemek* {*arzulamak / istemek*}; *sakinmiş* {*düşündüğün*}, *sakinçing* {*düşüncen*} sözcüklerinin *sakinmek* {*düşünmek / dikkat etmek*} fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

Tokuz elig

Katık ***tatıgıning*** erdinisi ***boltung***. Ne busuş ol takı êlke hanka inanç ***bolguka***. Altun ***küzeç*** erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgülüg idiş ol. ***Tatıglar*** bütgüke tayakı têtir. Yig etler tegşilip bışıg ***boltu***. Yıdı yıparı bura turur. Katıg ***boltu*** têt ootın k(a)tunsar ***küzeç*** taşar. İşin küdügin yangılsar ***tödüs bolur***. Turuşda ***tödüşde*** saklangu ol. Aş yol tilemekde içangu ol. ***Küzeçig*** küzedip sımasar aş bërteçi idiş ol. Apam bir adakın sısar içinteki ***tatıg*** tökülgüke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değışip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağını kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49’da yer alan cümlelerde *tatıgıning* {*tadının / lezzetinin*}, *tatıglar* {*tatlar / lezzetler*} sözcüklerinin *tatıg* {*tat / lezzet*}; *küzeçig* {*güveçi / tası*} sözcüğünün *küzeç* {*güveç / tas*}; *tödüşde* {*dövüşten / kavgadan*} sözcüğünün *tödüş / tödüş* {*kavga / dövüş*} sözcüğünden ve *boltung* {*oldun*}, *boltu* {*oldu*}, *bolur* {*olur*} yüklemelerinin, *bolguka* {*olmaya*} sözcüğünün *bolmak* {*olmak*} fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

Êki [...]

Êltin hantın tölü yok. ***İginge agrıgınga*** emi yok. ***Tepreser*** alkıntıng. ***Tepremeser*** yèged(t)ing. ||||| Birök bo ***igitmek*** atl(1)g ırk kelser savın inçe têt. ***İgıtmekde*** içansar etöz ertiker. ***İg agrıgda*** yek içgek tarınsar öngrekin içan[...]rı. (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)

Hükümdardan₂ dölü yok. Hastalığına₂ ilacı yok. Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin. Şayet bu ‘Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedenin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2’de yer alan cümlelerde *iginge {hastalığına}* sözcüğünün *ig {hastalık}*; *agrığa {hastalığına}*, *agrığda {hastalığında}* sözcüklerinin *agrığ {hastalık}* sözcüğünden ve *tepreser {hareket etse}*, *tepremeser {hareket etmese}* sözcüklerinin *tepremek {hareketlenmek}*; *igitmekde {yetiştirmekten / büyütmekten / beslemekten}* sözcüğünün *igitmek {yetiştirmek}* fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

[...]

[...] ênç ***kılgıl***. Tepreme. Edgü ***kılınç*** yaratınmakın eksütme. Adın ***kişilertin*** tıdıg bar. Saklangıl. Yağ ***kişilertin*** yağı bar. Içangıl. Kugu kuş uçdı, kölinge konmaz. Kişi oğlu evinge kelmez. Kişing busuşlug kadgulug turur yaşurıki êşi üze kapuging üngürser sen. Öz adın ***kisi*** tişi üze etözüng tegre körser ênç turmak y(a)raşur. İg tapa körser bağirtın tepremiş ig ol. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymanı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. Karın üzüntülüdür₂, namahrem hanıma kapını aralasan. Kendini, başka kadın ve erkekle kuşatılmış görse huzurlu olmak yaraşır. Hastalığı incelese (bu), bağırdan neşet etmiş hastalıktır. (Kr. B U 468 / ...)

Kr. B U 468 / ...’de yer alan cümlelerde *kişilertin {kişilerden}* sözcüğünün *kişi {kişi}* sözcüğünden ve *kılgıl {yap / et / gerçekleştir}* yüklemine, *kılınç {amel / iş / davranış}* sözcüğünün *kılmak {kılmak / yapmak / etmek / gerçekleştirmek}* fiilinden türeyerek *aynı kökten* oluşması ile okuyucu için ırktaki anlatımın zihindeki kalıcılığı artarak daha güçlü hâle gelmiştir.

2.1.2.1.4.1.5. Yapı Yinelemeleri

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerdeki *yapı yinelemeleri* ile anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk sağlanmıştır hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

Èki

Bultung. Kamag el uluşlar tapığı yügerü **k(e)lti üşküngde**. T(e)ngridem kut buyan utmak yègedmek k(e)ntün **ornantı ödüngde**. **Kün t(e)ngri kaytsısı açıldı yaradı**. **Yağız yèr yüzi yaşartı körkledi**. Yürüng bulut ünüp yağmur **yagdı**. Toz toprak özin **sönti**. **Öngdün kèdin yèr öz tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglüngçe**. **Asra erting yègedting**, **kiçig erting bedütüng**. Kim bolgay sanga engirmedeçi. **Baging çugung yuluntı**. **T[(a)mgang] v(a)rl(t)ging vorıdı**. **Urı ogul küseser bultung**. **Ed tavar tileser bultung tapdıng**. **İg agrıg kètdi**. **Könek yasgaç basuşdı**. Köngülüngin ögrünçlüg **kulgul**. Yèrke t(e)ngrike sevinç **tutgul**. ||||| Birök bo tuşuşmak atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Kadir katgı kaçıg sav yügerü **k(e)lti üşküngde**. Yèl üze yèl tikilep yèltirtı. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görersen... (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan yapı yinelemeleri, Kamag el uluşlar tapığı yügerü **k(e)lti üşküngde**. T(e)ngridem kut buyan utmak yègedmek k(e)ntün **ornantı ödüngde**. **Kadır katgı kaçıg sav yügerü k(e)lti üşküngde**. {Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda.} cümlelerindeki *fiil-DI* görülen geçmiş zaman eki / isim+ng iyelik ikinci tekil kişi eki+DA bulunma-çıkma hâli ekinin; **Kün t(e)ngri kaytsısı açıldı yaradı**. **Yağız yèr yüzi yaşartı körkledi**. {Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti.} şeklindeki cümle yapılarının; **Yürüng bulut ünüp yağmur yagdı**. **Toz toprak özin sönti**. {Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi.} cümlelerindeki *fiil-DI* görülen geçmiş zaman ekinin; **Öngdün kèdin yèr öz tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglüngçe**. {Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler

kendi gönlüne göredir.} şeklindeki cümle yapılarının; *Asra erting yëgedting, kiçig erting bedütting. {Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdü.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Baging çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(i)gung yorıdı. {Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Uri ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapđing. {Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂.}* şeklindeki cümle yapılarının; *İg agrıg kètdi. Könek yasgaç basuşdı. {Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu.}* şeklindeki cümle yapılarının ve *Köngülüngin ögrünçlüg kılğıl. Yërke t(e)ngrike sevinç tutğıl. {Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç.}* cümlelerindeki *-gIl* ikinci tekil emir kişi ekinin olumlu çekiminin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı sèni bertgeli. İg toga **egirdi sèni emgetgeli.** **Özingin kar<ın> içinte ig kirtı.** **Emgek bar sakinguluk.** **Köngül içinte oot kirtı.** **Kadgu bar busanguluk.** Bo adatın özgülüg **yolung orukung közünmez, êncgüng menging bultukmaz.** Kün t(e)ngri kirtı yër içinte. Y(a)rumakı **tudıltı.** Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın **turtı.** Beg er sıkılır iş bulmadın. Erklig hanning y(a)rl(ı)gı **argulayu turur evingde.** Allıg çevişlig kişiler **altayu turur üsküngde.** **Kün ay varukın tıda katıglanur.** **Edgü kişiler yolın kese katıglanur.** **Beş yek talaşur.** **Üç üzüt öglesür.** **Kamag iş kodğıl.** **Buyan edgü kılınç kıl.** **Ada ertgey.** **Edgü kelgey.** ||||| Birök süü sülemek atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Süü süleser yër telinür. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danışır. Bütün işi bırak. Sevap₂ işle. Tehlike geçecek. İyilik gelecek. Şayet ‘Asker Sevk Etmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Asker sevk etse yer delinir. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14’te yer alan yapı yinelemeleri, *Savdı sèni bertgeli. İg toga egirdi sèni emgetgeli. {...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak*

için. cümlelerindeki *fiil-DI* görülen geçmiş zaman eki / *zamir+I* iyelik üçüncü tekil kişi eki / *isimin*; *Özingin kar<ın> içinte ig kirti. Emgek bar sakinguluk. Köngül içinte oot kirti. Kadgu bar busanguluk. {Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var.}* şeklindeki cümle yapılarının; *yolung orukung közünmez, ênçgüing menging bultukmaz {yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz}* şeklindeki cümle yapılarının; *Y(a)rumakı tıdıltı. Kök kalıkda uçar kuş uçı umadın turtı. {Işması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı.}* cümlelerindeki *fiil-DI* görülen geçmiş zaman ekinin; *Erklig hanning y(a)rl(ı)gı argulayu turur evingde. Allıg çevişlig kişiler altayu turur üsküingde. {Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda.}* cümlelerindeki *-U* (zarf fiil eki) yardımcı fiil-(X)r geniş zaman ekinin (tasvirî fiilin) / *isim+ng* iyelik ikinci tekil kişi ekinin; *Kün ay yarukın tıda katıglanur. Edgü kişiler yolın kese katıglanur. {Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Bêş yek talaşur. Üç üzüt ögleşür. {Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danışır. Tehlike geçecek. İyilik gelecek.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Kamağ iş kodgıl. Buyan edgü kılınç kıl. {Bütün işi bırak. Sevap₂ işle.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Ada ertgey. Edgü kelgey. {Tehlike geçecek. İyilik gelecek.}* şeklindeki cümle yapılarının yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

B[ê]ş y(ê)g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkinur. **Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez. Öz kértüingın b(e)k tutgıl.** Ötüğ savka yorıma. **Ügüz ertgeli ugrating, işing bütmez. Beg bolgalı kıluntıng, y(a)rlıing yorımaz. Kılmış işing yağılığ, sözlemiş saviing tödüşlüğ. Yek içgek egirür. Yağı yavlak altayur. Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g üye. Ay t(e)ngri batdı kutung üye.** Öz kértüingke mangıl. **Kentü köngülüingın b(e)k tutgıl.** Etözüingın küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg atıng küüing kötr(ü)lüngey. ||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe tır. **Tag yérinte tag ünti, sengir boltı. Toprak üye toprak ünti, êdiz boltı. Yarmanayın têsere s(e)n yasgık turur. Aşayın têsere s(e)n êdiz turur.** (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruına sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli,

söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerın üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15’te yer alan yapı yinelemeleri, *Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez. {Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Ügüz ertgeli ugrating, işing bütmez. Beg bolgalı kılnting, y(a)rlıgıng yorımaz. {Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Kılmış işing yagılıg, sözlemiştir saving tödüşlüg. {Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Yek içgek egirür. Yagi yavlak altayur. {Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g üze. Ay t(e)ngri batdı kutung üze. {Mübarek güneş gölge yaptı askerın üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Tag yerinte tag ünti, sengir boltı. Toprak üze toprak ünti, ediz boltı. {Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Yarmanayım tésér s(e)n yasgak turur. Aşayım tésér s(e)n ediz turur. {Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir.}* şeklindeki cümle yapılarının yinelenmesi ile oluşmuştur. Ayrıca *Öz kértüngin b(e)k tutgıl. ... Kentü köngülüngin b(e)k tutgıl. {Kendi doğruna sıkı sarıl. ... Kendi gönlünü muhkem tut.}* şeklindeki cümlelerin arasında farklı yapıda cümlelerin yer almasına rağmen, bu iki cümlelerin aynı yapıda oluşarak yineleniği de görülmüktedir. Bu yapı yinelemelerinin sonucunda ırktaki anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk oluşmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Èsde tuşda seçilting. Tödüş kerişde tezgil. **Tuurıka turuşka** barma. **İging agrıgıng açıdı. Eding tavaring yıvıltı.** Sanga uşruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. Kaltı kum üze kudu<g> tartıp **işi küdügi** bütme-yük teg **yerke t(e)ngrike** sevinç tut, edgü kılınçlıg iş üküş kıl. Yangırtı el olurgay sen. ||||| Birök bo koramak atl(1)g ırk kelser savın inçe tèt. **Suv t(a)mırı kurıсар yaş yavisgu kurıyur. Kişi küci korasar yat kişike basıtur.** Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yaging telim boltı. **Asıgıng ayaging egsüdi. Eding t(a)varing koratı. Èltin hantın busuş bar.** Etözüng tegre **ada**

bar. Asıglıg bolguluk yolung közünmez. Êncğülüg bolguluk belgüing belgürmez. Tag içinte eki **yek bar. Ögüing köngülüing** ulgayur. Êl iç[in]te (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmeyiz. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan yapı yinelemeleri, Êşde tuşda {Eşten dosttan} ifadesindeki +DA bulunma-çıkma hâli ekinin; Tuurıka turuşka {görgüsüzle tartışmaya} ifadesindeki +kA yönelme hâli ekinin; İging agrıing açıldı. Eding tavarıng yıvıltı. {Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü.} şeklindeki cümle yapılarının; işi küdügi {iş gücü} ifadesindeki +I iyelik üçüncü tekil kişi ekinin; yerke t(e)ngrike {yere göğe} ifadesindeki +kA yönelme hâli ekinin; Suv t(a)mırı kurısar yaş yavışgu kurıyur. Kişi küçi korıasar yağ kişike basıtur. {Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir.} şeklindeki cümle yapılarının; Asıgıng ayagıng egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. {Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü.} şeklindeki cümle yapılarının; Êltin hantın {Hükümdardan} ifadesindeki +DIn çıkma hâli ekinin; Êltin hantın busuş bar. Etözüing tegre ada bar. Tag içinte eki yek bar. {Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Dağ içinde iki şeytan var.} cümlelerindeki isim / bar yükleminin; Asıglıg bolguluk yolung közünmez. Êncğülüg bolguluk belgüing belgürmez. {Faydalı olacak yolun gözükmeyiz. Mutlu kılacak işaretin belirmez.} şeklindeki cümle yapılarının; Ögüing köngülüing {Aklını gönlünü} ifadesindeki isim+ng iyelik ikinci tekil kişi eki+(I)n belirtme hâli ekinin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırttaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

Tokuz y(é)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. İşingın küçüingın artatur. Ürki kişilerke ıçangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser süüde erser sançitur, balıkda erser korayur. Buyan edgü kılınç kılgu ol. ||||| Birök bo arka bêrmek atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Êki köngül karışdı, tödüşgülig emgek bar. Ulug iş küdüg yme ögrünclüg ermez. Kiçig iş küdügler yme bütün ermez. Til talasur. Çasut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmış kılınç sıgmaz, yakmaz. İg tapa körser s(e)n et öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. Busuş kadgu belgüsi engire turur. İnçip edgü kılınçlıg eşilerke inanmagaınça bo ênçsizdin (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de bedenini iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19’da yer alan yapı yinelemeleri, Ürki kişilerke ıçangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. {Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say.} cümlelerindeki -gll ikinci tekil emir kişi ekinin olumlu çekiminin; Adang ertgey. Edgü kelgey. {Tehliken geçecek. İyilik gelecek.} cümlelerindeki fiil-gAy gelecek zaman ekinin; Bo ırk kimke kelser süüde erser sançitur, balıkda erser korayur. {Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar.} şeklindeki cümle yapılarının; Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Êki köngül karışdı, tödüşgülig emgek bar. {Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var.} şeklindeki cümle yapılarının; Ulug iş küdüg yme ögrünclüg ermez. Kiçig iş küdügler yme bütün ermez. {Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir.} şeklindeki cümle yapılarının; Çasut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. {Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır.} şeklindeki cümle yapılarının; Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmış kılınç sıgmaz, yakmaz. {Uğraştığın iş

ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz.} şeklindeki cümle yapılarının; *İg tapa körser s(e)n et öngedmek alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. {Hastalıkla ilgilenen de beden iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor.}* ifadesindeki *fiil+isim fiil eki+I iyelik üçüncü tekil kişi ekinin* ve cümle sonunda *p sesi ile biten kelimelerin yinelenmesi* ile oluşmuştur. Ayrıca *Çaşut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. {Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır.}* şeklindeki cümlelerde görülen ikilemelerin birleşerek tek bir kelime oluşturduğu düşünüldüğünde de cümle yapılarının *Til talaşur. {Ağız dalaşı başlar.}* cümlesi ile *aynı yapıda oluşarak yinlendiği* de görülmektedir. Bu yapı yinelemelerinin sonucunda ırktaki anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk oluşmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

Tört otuz

Ayıklı savigning adırtı yo[k]. **Kö[ngülüng] kögüzüng ökünmeki üküş.** **Könglüng [kögüzü]ng bütmeki az.** El han açığın **b[ulmakıng] alp.** Edlig sanlıg bolup **yorımak[ıng sarp].** Tegser s(e)n yangı yılning eki [yëgirminç] ayınga, ançata tēmin iş[...]. ||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın inçe tēr. Sevinç ögr[ünç sanga] **kelti.** Sanga törülüg törü t[oku **tegdı.** Sēni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. [Yagız] yērtē tiki **ünti.** Tonçudakı k[...] **kutrultı.** **T(e)ngrili yērti tepresd[i].** **[Künli] aylı körüşd[i].** Öngreki eligler [...] (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

...(İyi) ve kötü sözünün farkı yok. Gönlün, beden pişmanlığı çok. Gönlün, beden inancı az. Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket etmen zor. Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına, o vakit hemen [...]. Şayet bu ‘Sevinmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana törelî düzen₂ erişti. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

Kr. B U 461 / 24’te yer alan yapı yinelemeleri, *Kö[ngülüng] kögüzüng ökünmeki üküş. Könglüng [kögüzü]ng bütmeki az. {Gönlün, beden pişmanlığı çok. Gönlün, beden inancı az.}* şeklindeki cümle yapılarının; *El han açığın b[ulmakıng] alp. Edlig sanlıg bolup yorımak[ıng sarp]. {Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket etmen zor.}* ifadesindeki *fiil+isim fiil eki+ng iyelik ikinci tekil kişi ekinin* ve cümle sonunda *p sesi ile biten kelimelerin; Sevinç ögr[ünç sanga] kelti. Sanga törülüg törü t[oku tegdı]. [Yagız] yērtē tiki ünti. Tonçudakı k[...] kutrultı. { Sevinç₂*

sana geldi. Sana töreli düzen₂ erişti. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu.} cümlelerindeki *fiil-DI* görülen geçmiş zaman ekinin; *T(e)ngrili yerli tepreşd[i]. [Künli] aylı körüşdi. {Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi.}* şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

Tokuz otuz

Kut kelti. On kat kaş oyun yangkusı êşidilür. Yorısar kamağ bayumak utru kelir. Tark(a)rsar kamağ barır teg adang kêtđi. Kaş tıngı teg edgüing basdı. İğ tapa körser s(e)n törü yavız. Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül kodgıl. ||||| Birök bo tering kudug atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Yelli suvlu tepreyü kudug için bekleti. Akıp kelir sogık suv agtarılıp yanturu yortı. Süki hanlar küci yme tusulmagay. Song futısı bilgening alı yme edikmegey. Etöz [...]
(Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı işitilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyle) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinın tınısı misali iyiliğin etrafı kapladı. Hastalıkla ilgilensen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. Şayet bu ‘Derin Kuyu’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29’da yer alan *yapı yinelemeleri*, *On kat kaş oyun yangkusı êşidilür. Yorısar kamağ bayumak utru kelir. {On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı işitilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir.}* cümlelerindeki *geniş zaman - (X)r ekinin; Tark(a)rsar kamağ barır teg adang kêtđi. Kaş tıngı teg edgüing basdı. {Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyle) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinın tınısı misali iyiliğin etrafı kapladı.}* ifadesindeki *benzetme edatı / isim+ng iyelik ikinci tekil kişi eki / fiil-DI görülen geçmiş zaman ekinin; Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül kodgıl. {Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak.}* cümlelerindeki *-gİl ikinci tekil emir kişi ekinin olumlu çekiminin; Yelli suvlu tepreyü kudug için bekleti. Akıp kelir sogık suv agtarılıp yanturu yortı. {Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamaştırdı.*

Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi.} cümlelerindeki *fiil-DI* görülen geçmiş zaman ekinin; *Süki hanlar küçi yme tusulmagay. Song futısı bilgening alı yme edikmegey. {Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek.}* şeklindeki *cümle yapılarının yinelenmesi* ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

Èki kırk

Törügey. Üntedeçi til ağız tepr(e)di. **Begke eşike mangıl. Emin yürüntegin anutgıl. Egri yorık kemişgil. Tetrü sakınç tark(a)rgıll.** Buyanıg **sevgil.** Edgü kılınç **kılgıl.** ||||| Birök utru kelmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. **Utrungda asıg tusu yeterü kelti. Etözüngde ayag çilteg ornaşu berti.** Köngülüngteki küşüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. **Eski erting, tegsilip yangı boltung. Bokdam erting, tegsilip tatıglıg boltung. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngca. Olurtuk sayu orun yurt özüngce.** (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

...türeyecek. Seslenmek üzere dil ve ağız harekete geçti. Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle. Şayet ‘Karşı Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32’de yer alan *yapı yinelemeleri*, *Begke eşike {Beye, hanıma}* ifadesindeki *+ka yönelme hâli ekinin*; *Emin yürüntegin {Çaresini}* ifadesindeki *isim+I iyelik üçüncü tekil kişi eki+(I)n belirtme hâli ekinin*; *Egri yorık kemişgil. Tetrü sakınç tark(a)rgıll.* {*Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır.*} şeklindeki *cümle yapılarının*; *Begke eşike mangıl. Emin yürüntegin anutgıl. Egri yorık kemişgil. Tetrü sakınç tark(a)rgıll.* *Buyanıg sevgil. Edgü kılınç kılgıl.* {*Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle.*} cümlelerindeki *-gII ikinci tekil emir kişi ekinin olumlu çekiminin*; *Utrungda asıg tusu yeterü kelti. Etözüngde ayag çilteg ornaşu berti.* {*Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi.*} şeklindeki *cümle yapılarının*; *Eski erting, tegsilip yangı boltung. Bokdam erting, tegsilip tatıglıg boltung.* {*Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun.*} şeklindeki *cümle yapılarının*;

Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt özüngçe. {Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir.} şeklindeki cümle yapılarının yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

Üç kırk

Ulug erk kelti. Tört yıngak tüzülti. Köngülüngçe **kédinti.** Tepremiş küçlüg yağı **kétđi.** Öngdürti tepremiş oot yalını **öçđi.** **Olurup körünçlegil** inçge yügürük **atlarig.** Tapıngça **alıp işletgil** yénik, edgü **alalarig.** Tümen sav tügüni sénide **boltu.** Yıl ay étülü élgıngde **kirtı.** **Üstünki altınkı tapladı.** **Örüki kuğıkı sevinti.** Beg t(a)mgası **élgıngde,** ornaglıg **orunagıngda.** **Yérke t(e)ngrike sevınc tut.** **Burhanlarka tapıg kul.** ||||| Birök éyin kelmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tér. Yél éyin eşıdilür küzki ıgaç yangk[u]sı. Tümen [...] (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yüğrük atları. İstedigini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göge neşe saç. Budalara ibadet et. Şayet ‘Uygun Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Rüzgârla beraber güzki ağacın uğultusu işitilir. On bin ... (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33’te yer alan yapı yinelemeleri, *Ulug erk kelti. Tört yıngak tüzülti. {Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Köngülüngçe kédinti. Tepremiş küçlüg yağı kétđi. Öngdürti tepremiş oot yalını öçđi. {Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü.}* cümlelerindeki fiil-DI görülen geçmiş zaman ekinin; *Olurup körünçlegil inçge yügürük atlarig. Tapıngça alıp işletgil yénik, edgü alalarig. {Oturup izle soylu yüğrük atları. İstedigini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını.}* cümlelerindeki fiil-(X)p zarf fiil eki yardımcı fiil-gll ikinci tekil emir kişi ekinin olumlu çekiminin ve isim+(X)g belirtme hâli ekinin; *Tümen sav tügüni sénide boltu. Yıl ay étülü élgıngde kirtı. {Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi.}* cümlelerindeki fiil-DI görülen geçmiş zaman ekinin; *Üstünki altınkı tapladı. Örüki kuğıkı sevinti. {Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Beg t(a)mgası élgıngde, ornaglıg orunagıngda. {Beyin damgası elinde, yerli yerinde}* ifadesindeki

*isim+ng iyelik ikinci tekil kişi eki+DA bulunma-çıkma hâli ekinin; Yërke t(e)ngrike { Yere göğe} ifadesindeki +kA yönelme hâli ekinin; Yërke t(e)ngrike sevinç tut. Burhanlarka tapıg kıl. {Yere göğe neşe saç. Budalara ibadet et.} cümlelerindeki -Ø ikinci tekil emir kişi ekinin olumlu çekiminin yinelenmesi ile oluşmuştur. Ayrıca Yërke t(e)ngrike sevinç tut. {Yere göğe neşe saç.} şeklindeki cümlede görülen ikilemenin birleşerek tek bir kelime oluşturduğu düşünüldüğünde de cümle yapısının *Burhanlarka tapıg kıl. {Budalara ibadet et.}* cümlesi ile aynı yapıda oluşarak yinelendiği de görülmektedir. Bu yapı yinelemelerinin sonucunda ırktaki anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk oluşmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.*

Tört kırk

b(e)re yërte yangkurar süzük suv tikisi. **Èki köngül birikdi. Ögrünçi üküş. İni èçi tüzülti. Tavarı telim. Tepretük sayu kut kelir. Kıluntuk sayu iş büter.** Irakta **sav eşidüti edgü.** Yagukdaki **iş bütüti edgü.** Ađang tuğang **kètdi.** Ayıg sakınguçılar **tezdi.** **Öngdün küntün bulungda** ögrünçlüg yël **yèltirti.** **Kèdin tagdın bulungda** t(e)ngri kapıgı **açıldı.** **Közüng içinte kög yok. Köngülüng içinte kadgu yok. Atung küng vadıldı, yid yıpar teg. Agzanmış savıng edikdi, altun kümüş teg.** Kop işing tapıngça, korı yok. (Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

...lerle (ölçülen) mesafede berrak suların çağıldaması yankılanır. İki gönül birleşti. Sevinci çoktur. Kardeşle ağabey anlaştı. Malları fazladır. Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğin her iş sonuçlanır. Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı. Gözünün içinde leke yok. Gönlünün içinde kaygı yok. Namin₂ yayıldı, (tıpkı) misk gibi. Ağzındaki lafın değerlendirildi, (tıpkı) altın gümüş gibi. Her işin arzuna göre, ziyanı yoktur. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34'te yer alan yapı yinelemeleri, **Èki köngül birikdi. Ögrünçi üküş. İni èçi tüzülti. Tavarı telim.** {İki gönül birleşti. Sevinci çoktur. Kardeşle ağabey anlaştı. Malları fazladır.} şeklindeki cümle yapılarının; **Tepretük sayu kut kelir. Kıluntuk sayu iş büter.** {Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğin her iş sonuçlanır.} şeklindeki cümle yapılarının; **Irakta sav eşidüti edgü. Yagukdaki iş bütüti edgü.** {Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi} cümlelerindeki isim / fiil-DI görülen geçmiş zaman eki / isimin; **Ađang tuğang kètdi. Ayıg sakınguçılar tezdi. Öngdün küntün bulungda** ögrünçlüg yël **yèltirti. Kèdin tagdın bulungda** t(e)ngri kapıgı **açıldı.** {Tehliken₂ gitti.

Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı.} cümlelerindeki *fiil-DI* görülen geçmiş zaman ekinin; *Öngdün küntün bulungda ögrünçlüg yêl yêltirîti. Kêdin tagdın bulungda t(e)ngri kapığı açıldı.* {Doğu ve güney taraftan rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı.} cümlelerindeki *isim / isim / isim+DA bulunma-çıkma hâli* ekinin; *Közüng içinte kög yok. Köngülüng içinte kadgu yok.* {Gözüntün içinde leke yok. Gönlünün içinde kaygı yok.} şeklindeki cümle yapılarının; *Atung küng yağıldı, yıd yıpar teg. Agzanmış saving edikdi, altun kümüş teg.* {*Namin₂ yayıldı, (tıpkı) misk gibi. Ağzındaki lafın değeri, (tıpkı) altın gümüş gibi.*} şeklindeki cümle yapılarının yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kēdilti **sanga.** Özünge öng işin **başlagıl.** Aşnukıça öngi «s»savka köng(ü)l(l)eme. Amtıkıça turkaru işingın törüng **tutgıl.** Küreyik(k)i köngül(l)ügin ênçgölüg **kılgıl.** **Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol.** Konşu kız **utlılg.** Kop işing **yaraglıg.** ||||| Birök kiçig iğitmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Kiçig iğitmek kelti. Ak kışing **az.** Kişi ara edgölüg yolung **alp.** Künikeki işing **tdıglıg.** Kiçig oğlan (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihtir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. Şayet 'Küçük Yetiştirmek' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Küçük yetiştirmek (falı) geldi. Sakin geçecek kışın azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götüren yolun zorludur. Gündelik işin engellidir. Küçük çocuk... (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36'da yer alan yapı yinelemeleri, *Sanga. Ton üze ton kēdilti sanga.* {...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana.} cümlelerindeki *ikinci tekil kişi zamiri+ngA yönelme hâli* ekinin; *Özünge öng işin başlagıl. Amtıkıça turkaru işingın törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(l)ügin ênçgölüg kılgıl.* {*Kendine öncelikli işine başla. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl.*} cümlelerindeki *-gIl ikinci tekil emir kişi ekinin olumlu çekiminin*; *Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol.* {*Evladın ve karın talihtir. Ablan ve yengen sevinçlidir.*} şeklindeki cümle yapılarının; *Konşu kız utlılg. Kop işing yaraglıg.* {*Komşu*

kız mutlu. Her işin faydalı.} cümlelerindeki *isim+IIk ekinin*; *Ak kışing az. Kişi ara edgülig yolung alp. {Sakin geçecek kışın azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götüren yolun zorludur.}* cümle sonunda *a sesi ile başlayan kelimelerin yinelenmesi* ile oluşmuştur. Ayrıca *Künikeki işing tıdıglıg. {Gündelik işin engellidir.}* cümlesinin *Konşu kız utlulıg. Kop işing yaraglıg. {Komşu kız mutlu. Her işin faydalı.}* cümleleri ile arasında farklı yapıda cümlelerin yer almasına rağmen, bu cümlelerinde *isim+IIk ekinin yinelenmesi* şeklinde olduğu görülmüktedir. Bu yapı *yinelemelerinin* sonucunda ırktaki anlatım daha etkili bir hâle gelerek hem ahenk oluşmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığı artmıştır.

Bêş elig

Ya kurup ok atgalır. Yalın kılıç tutup ok üzgelir. Tut sögüt budıki ming törlügin titrüyür. Artuç sögüt budıki yüz törlügin ırgalur. Berklig **yek içgekler el tutgalır.** Busuş kağgu **ig agrıglar ornag tutg(a)lır.** **Begdin eşitin körser s(e)n savka kiregelir s(e)n.** **Éltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n.** Érteken t(a)vrak buyan **kıl.** Aşnukan érgürü etözünge **küzed.** ||||| Birök kün [yarukı atl(ı)g ırk kelser savın inçe tır] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir. Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardıç ağacının dalı yüz türlü sallanır. Bağlanmış şeytanlar₂ yurt tutmaya yeltenir. Keder₂, hastalık (ve) ağrılar yerleşmek üzeredir. Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. Şayet ‘Güneş Işığı’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45’te yer alan yapı *yinelemeleri*, *Ya kurup ok atgalır. Yalın kılıç tutup ok üzgelir. {Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir.}* şeklindeki *cümle yapılarının*; *Tut sögüt budıki ming törlügin titrüyür. Artuç sögüt budıki yüz törlügin ırgalur. {Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardıç ağacının dalı yüz türlü sallanır.}* şeklindeki *cümle yapılarının*; *Berklig yek içgekler el tutgalır. Busuş kağgu ig agrıglar ornag tutg(a)lır. {Bağlanmış şeytanlar₂ yurt tutmaya yeltenir. Keder₂, hastalık (ve) ağrılar yerleşmek üzeredir.}* cümlelerindeki *isim / isim+çokluk eki / isim+yardımcı fiil-gAll zarf fiil eki-(X)r geniş zaman ekinin*; *Begdin eşitin körser s(e)n savka kiregelir s(e)n. Éltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n. {Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin.}* şeklindeki *cümle yapılarının*; *Érteken t(a)vrak buyan kıl. Aşnukan*

ërgürü etözüngein küzed. {Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet.} cümlelerindeki -Ø ikinci tekil emir kişi ekinin olumlu çekiminin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırttaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

Altı elig

Kërü barır. Suv adası sanga öngdürti utru k(e)lir. **Küsemış küsüşing ka[n]maz.** **Könglüng sakınçlıg.** **Ugramış işing bütmez.** **Etözünge emgeklig.** **Tödüş ker[is] kodgıl.** **Yılıg yumş(a)k bolgıl.** Êki köngül köngül tutup kovı bolsar **êltin hantın** açığ bulur mu. Tödüş kerış kılmasar s(e)n özüngein kamag adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg tapıgçı **tagdın turup [ook] tiler.** T(e)ngri haning k<u>lu«u»tı **küntün turup yık tiler.** Beg er yemin **y[ëvey]in sakınsar** s(e)n tişingde tıdıgılg. Yërte kazguk bekürü **tokıy(i)n tésér** [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğın arzular kanmaz. Gönlün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgayı₂ bırak. İlimli₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan yapı yinelemeleri, *Küsemış küsüşing ka[n]maz. Könglüng sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözünge emgeklig. {Beslediğın arzular kanmaz. Gönlün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı.} şeklindeki cümle yapılarının; Tödüş ker[is] kodgıl. Yılıg yumş(a)k bolgıl. {Kavgayı₂ bırak. İlimli₂ ol.} şeklindeki cümle yapılarının; Êltin hantın {Hükümdardan} ifadesindeki +DIn çıkma hâli ekinin; Tevlig kürlüg tapıgçı tagdın turup [ook] tiler. T(e)ngri haning k<u>lu«u»tı küntün turup yık tiler. {Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler.} cümlelerindeki isim / fiil-(X)p zarf fiil eki / isim / fiil-(X)r geniş zaman ekinin; Beg er yemin y[ëvey]in sakınsar s(e)n tişingde tıdıgılg. Yërte kazguk bekürü tokıy(i)n tésér [...] {Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen...} cümlelerindeki fiil-(A)yIn birinci tekil emir kişi eki / fiil-sAr şart ekinin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırttaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem*

ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

Yėti êlig

||||| Birök kişi birikmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Kişi birikip y(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. Y(a)rumış y(a)rukı kamağlıg kişike közünti. Ming b(e)reçe ırak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Êki köngül birikip altun êtig êlgingde tutgay s(e)n. Yağ kişiler sanga yakın. Êltimiş kişiler köngüli takı tering. Êki kişi köngüli bir. Altun êtig tözü bir. Küsemiş küsüşüng kanti. Sakınmış sakınçing bütđi. İglig öngedti. Agrıglıg katıntı. Êl han köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘İnsan Buluşması’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47’de yer alan yapı yinelemeleri, *Kişi birikip y(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. Y(a)rumış y(a)rukı kamağlıg kişike közünti. {İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü.} cümlelerindeki fiil-DI görülen geçmiş zaman ekinin; Ming b(e)reçe ırak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Êki köngül birikip altun êtig êlgingde tutgay s(e)n. {Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın.} cümlelerindeki fiil-gAy gelecek zaman ekinin; Êki kişi köngüli bir. Altun êtig tözü bir. {İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir.} cümlelerindeki bar yüklemine; Küsemiş küsüşüng kanti. Sakınmış sakınçing bütđi. {Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı.} şeklindeki cümle yapılarının; İglig öngedti. Agrıglıg katıntı. {Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu.} şeklindeki cümle yapılarının yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.*

Tokuz elig

Katık tatığının erdinisi boltung. Ne busuş ol takı êlke hanka inanç bolguka. Altun küzeç erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgülig idiş ol. Tatıglar

bütgüke tayakı **tétir**. Yig etler tegşilip bışig boltı. **Yıdı yıparı** bura **turur**. Katıg boltı tęp ootın k(a)tunsar küzeç **taşar**. İşin küdügin yangılsar tödüş **bolur**. **Turuşda tödüşde saklangu ol**. Aş yol **tilemekde içangu ol**. Küzeçiğ küzedip sımasar aş bërteçi idiş ol. Apam bir adakın sısar içinteki tatıg tökülgüke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değışip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağını kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan yapı yinelemeleri, *Ëlke hanka {Hükümdara}* ifadesindeki +kA yönelme hâli ekinin; *Altun küzeç erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgüülüğ idiş ol. {Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır.}* cümlelerindeki isim+ilk eki / idiş ol yüklemine; *Tatıglar bütgüke tayakı tétir. Yıdı yıparı bura turur. Katıg boltı tęp ootın k(a)tunsar küzeç taşar. İşin küdügin yangılsar tödüş bolur. {Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur.}* cümlelerindeki geniş zaman -(X)r ekinin; *Yıdı yıparı {Kokusu}* ifadesindeki +I iyelik üçüncü tekil kişi ekinin; *Turuşda tödüşde saklangu ol. Aş yol tilemekde içangu ol. {Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır.}* cümlelerindeki isim+DA bulunma-çıkma hâli eki / fiil-gU ol gereklilik ekinin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırktaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

Ëki [...]

[...]ki içikgük söz [...]ng opratı ölü[r]. [1]. **Ëltin hantın töli yok. İginge agrıgınga emi yok**. Tepreser **alkınting**. Tepremeser **yèged(t)ing**. ||||| Birök bo igitmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. İgitmekde **ıçansar** etöz ertiker. İg agrıgıda yek içgek **tarınsar** öngrekin ıçan[...]rıl. Kılmış işing [...]lgay s(e)n. Etözüngke [...]güte **tarıksar** (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)}

... ezberlenecek söz ... yıpranarak ölür. ... Hükümdardan₂ dölü yok. Hastalığına₂ ilacı yok. Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin. Şayet bu 'Yetiştirmek' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2'de yer alan yapı yinelemeleri, *Éltin hantın {Hükümdardan}* ifadesindeki +*DI*n çıkma hâli ekinin; *İginge agrıngınga {Hastalığına}* ifadesindeki isim+*I* iyelik üçüncü tekil kişi eki+*ngA* yönelme hâli ekinin; *Éltin hantın töli yok. İginge agrıngınga emi yok. {Hükümdardan₂ dölü yok. Hastalığına₂ ilacı yok.}* cümlelerindeki isim+*I* iyelik üçüncü tekil kişi eki / yok yüklemine; *Tepreser alkınting. Tepremeser yèged(t)ing. {Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin.}* cümlelerindeki fiil-*DI* görülen geçmiş zaman eki-*ng* ikinci tekil kişi ekinin; *İgitmekde içansar etöz ertiker. İg agrıgda yek içgek tarınsar öngrekin içan[...]rıl. Etözüngke [...]güte tarıksar {Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Bedenine ... dağılsa...}* cümlelerindeki fiil-*sAr* şart ekinin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırttaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

[...]

[...] ênç kılıgıl. ***Tepreme***. Edgü kılınç yaratınmakın ***eksütme***. ***Adın kişilertin tıdğ bar. Saklangıl. Yat kişilertin yağı bar. İcangıl***. Kugu kuş uçdı, ***kölinge konmaz***. Kişi oğlu ***evinge kelmez***. Kişing busuşlug kadgulug turur yaşurıkı eşi üze kapuging üngürser sen. Öz adın kişi tişi üze etözüng tegre körser ênç turmak y(a)raşur. İg tapa körser bagırtın tepremiş ig ol. Étük tilek bulgulukı sarp. ***Köngül/ün/g yığ, ênç tur. Etözüng bil, şük tur***. ||||| Birök bo [ul]ug münükme atl(1)g «rk» kelser savın inçe [têr]. Yêl yêltirip ***êntürti***. Lim ***suntu***. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymayı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. Karın üzüntülüdür₂, namahrem hanıma kapını aralasan. Kendini, başka kadın ve erkekle kuşatılmış görse huzurlu olmak yaraşır. Hastalığı incelese (bu), bağırdan neşet etmiş hastalıktır. Eşya dileğine erişmen zor. Gönlüne gem vur, huzurlu dur. Bedenini bil, sessizce dur. Şayet bu 'Büyük Kusur

İşlemek' adlı (fal) gelse sözünü şöyle der: Yel esip (fırtına) bastırdı. Direk kırıldı. (Kr. B U 468 / ...)}

Kr. B U 468 / ...'de yer alan yapı yinelemeleri, *Tepreme. Edgü kalınç yaratınmakın eksütme. { Harekete geçme. İyi amel ortaya koymayı esiltme.}* cümlelerindeki -Ø ikinci tekil emir kişi ekinin olumsuz çekiminin; *Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. İçangıl. {Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Kugu kuş uçdı, kölinge konmaz. Kişi oğlu evinge kelmez. { Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoglu evine gelmez.}* cümlelerindeki isim+I iyelik üçüncü tekil kişi eki+ngA yönelme hâli eki / fiil-mAz geniş zaman ekinin olumsuzunun; *Köngül[ün]g yığ, ênç tur. Etözüng bil, şük tur. {Gönlüne gem vur, huzurlu dur. Bedenini bil, sessizce dur.}* şeklindeki cümle yapılarının; *Yel yeltirip êntürti. Lim sıntı. {Yel esip (fırtına) bastırdı. Direk kırıldı.}* cümlelerindeki fiil-DI görülen geçmiş zaman ekinin yinelenmesi ile oluşmuştur. Bu durum ırttaki anlatımın daha etkili bir hâle gelmesini sağlayarak hem ahenk oluşturmuştur hem de okuyucu için cümledeki anlatımın zihindeki kalıcılığını arttırmıştır.

2.1.2.1.4.2. Eşdizimlilik

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerde aynı kavram alanından çağrışım yapan sözcüklerin kullanılması, metinde eşdizimlilik oluşturarak anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Êki

Bultung. Kamag êl uluslar tapıgı yügerü k(e)lti üşküngde. T(e)ngridem kut buyan utmak yêgedmek k(e)ntün ornantı ödüngde. Kün t(e)ngri kaytsısı açılı yaradı. Yağız yêr yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulut ünüp yağmur yağdı. Toz toprak özin sönti. Öngdün kedin yêr öz tapıngca küntün tagdın balık uluş kentü könglüngçe. Asra erting yêgedting, kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi. Baging çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(t)ging yoradı. Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapdıng. İg agrig kêtıdi. Könek yasgaç basuşdı. Köngülüngin ögrünçlüg kılğıl. Yêrke t(e)ngrike sevinç tutğıl. ||||| Birök bo tuşuşmak atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. Kadir katgı katıg sav yügerü k(e)lti üşküngde. Yêl üze yêl tikilep yêltirtı. Evingde ig agrig ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tika basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görsen... (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan cümlelerde *él* {memleket / ülke}, *uluş* {ülke / şehir / halk}, *tapıg* {hizmet / itaat}, *yügerü kelmek* {artmak}, *üşk / üsk* {huzur / makam / ön / yan / kat}, *kut* {kut / saadet}, *buyan* {sevap / iyilik / iyi davranış}, *utmak* {yenmek}, *yègedmek* {üstün / galip gelmek}, *öngdün kèdin yer* {doğu ve batıdaki yerler}, *tap* {arzu / istek / takdir}, *küntün tagdın balık* {güney ve kuzeydeki şehirler}, *engirmemek* {eğilmemek / itaat etmemek}, *t(a)mga* {damga / ferman}, *yarl(ı)g* {emir / buyruk}, *ed* {mal mülk} ve *tavar* {mal mülk / zenginlik} sözcükleri, *siyaset* konusunda; *kün* {güneş}, *kaytsı* {akasya ağacı / hardal ağacı (?)}, *açılmak* {açılmak}, *yèr yüzi* {yeryüzü}, *yaşarmak* {yeşermek}, *bulit* {bulut}, *yagmur* {yağmur}, *yagmak* {yağmak}, *toz* {toz}, *toprak* {toprak}, *yèr* {yer / kara}, *t(e)ngri* {gök / gökyüzü}, *yel* {rüzgâr / yel} ve *yeltirmek* {esmek / rüzgâr esmek} sözcükleri, *doğa* konusunda; *t(e)ngridem* {ilahî} ve *t(e)ngri* {mübarek / yüce} sözcükleri, *dini inanç* konusunda; *urı ogıl* {erkek çocuk} ve *ev* {ev} sözcükleri, *aile* konusunda; *könek* {deriden yapılan su kabı / kırba} ve *yasgaç* {içecek ve yiyecek dağarcığı / hamur tahtası} sözcükleri, *eşya / nesne* konusunda; *ig* {hastalık} ve *agrıg* {hastalık} sözcükleri de *sağlık* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı seni bertgeli. ***İg toga*** egirdi seni emgetgeli. Özingin ***kar<in>*** içinte ***ig kirtı***. ***Emgek*** bar ***sakınguluk***. ***Köngül*** içinte oot kirtı. ***Kadgu*** bar ***busanguluk***. Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, ênçgüng menging bultukmaz. ***Kün t(e)ngri*** kirtı ***yèr*** içinte. ***Y(a)rumakı*** tıdıltı. ***Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın turtı***. Beg er sıkılır iş bulmadın. ***Erklig hanning y(a)rl(ı)gı*** argulayu turur evingde. Allıg çevişlig kişiler

altayı turur üsküngde. Kün ay yarukın tıda katıglanur. Edgü kişiler yolın kese katıglanur. Bêş yek talaşur. Üç üzüt ögleşür. Kamag iş koğgıl. Buyan edgü kılınç kıl. Ada ertgey. Edgü kelgey. ||||| Birök süü sülemek atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. Süü süleser yér telinür. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danışır. Bütün işi bırak. Sevap₂ işle. Tehlike geçecek. İyilik gelecek. Şayet ‘Asker Sevk Etmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Asker sevk etse yer delinir. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14’te yer alan cümlelerde *ig* {*hastalık*}, *toga* {*hastalık*} ve *ig kirmek* {*ağrı / sancı girmek*} sözcükleri, *sağlık* konusunda; *karın* {*karın organı*} ve *köngül* {*gönül*} sözcükleri, *insan vücudu* konusunda; *kün* {*güneş*}, *yér* {*yer / kara*}, *y(a)rumak* {*ışıldamak / parlamak*}, *kök* {*gök*}, *kalık* {*gökyüzü*}, *uçmak* {*uçmak*}, *kuş* {*kuş*}, *ay* {*ay (gezegen)*} ve *yaruk* {*ışık*} sözcükleri, *doğa* konusunda; *uçmak* {*uçmak*} ve *uçu umadın turmak* {*uçamadan durmak*} sözcükleri, *hareket* konusunda; *erklig* {*kudretli*}, *han* {*han, hakan*}, *y(a)rlıg* {*emir / buyruk*} ve *üsk* {*huzur / makam / ön / yan / kat*} sözcükleri, *siyaset* konusunda; *bêş* {*beş*} ve *üç* {*üç*} sözcükleri, *sayı* konusunda; *t(e)ngri* {*mübarek / yüce*}, *yek* {*şeytan*}, *üzüt* {*ruh*}, *buyan* {*sevap / iyilik / iyi davranış*} ve *edgü kılınç* {*sevap / hayır*} sözcükleri, *dini inanç* konusunda; *süü* {*ordu / asker*} ve *sülemek* {*asker sevk etmek / ordu göndermek*} sözcükleri, *savaş* konusunda; *ig* {*hastalık*}, *toga* {*hastalık*}, *ig kirmek* {*ağrı / sancı girmek*}, *emgek* {*dert sıkıntı*}, *sakınguluk* {*üzüntü verici*}, *kadgu* {*endişe / sıkıntı*}, *busanguluk* {*bunaltıcı*} sözcükleri de *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

B[é]ş y(é)g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkinur. Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez. Öz kértüngin b(e)k tutgıl. Ötüg savka yorıma. Ügüz ertgeli ugrating, işing bütmez. Beg bolgalı kılıntıg, y(a)rlıng yorımaz. Kılmış işing yagılıg, sözlemiş savıng tödüşlüg.

Yek içgek egirür. **Yagı yavlak** altayur. **Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g** üze. **Ay t(e)ngri batdı kutung** üze. Öz kértüngke inangıl. Kentü **köngülüngin** b(e)k tutgıl. **Etözüngin** küzedser s(e)n kelen **keyik müyüzi** teg **atung küüng** kötr(ü)lüngey. ||||| Birök bo **tag** atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. **Tag** yerinte **tag** ünti, **sengir** boltı. **Toprak** üze **toprak** ünti, **édiz** boltı. **Yarmanayın** tésér s(e)n yasgak turur. **Aşayın** tésér s(e)n édiz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerin üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15’te yer alan cümlelerde *ügüz {nehir / ırmak}*, *kün {güneş}*, *kölünmek {gölgelenmek}*, *ay {ay (gezegen)}*, *batmak {batmak / ufkun altına inmek}*, *keyik müyüzi {geyik boynuzu / gergedan boynuzu}*, *tag {dağ}*, *sengir {dağın zirvesi}*, *toprak {toprak}* ve *édiz {yükselti}* sözcükleri, *doğa* konusunda; *beg {bey}*, *yarl(ı)g {emir / buyruk}*, *kut {kut / saadet}*, *at {ad / nam / şöhret}* ve *küü {ün / nam}* sözcükleri, *siyaset* konusunda; *yek {şeytan}*, *içgek {cin / şeytan}* ve *t(e)ngri {mübarek / yüce}* sözcükleri, *dini inanç* konusunda; *köngül {gönül}* ve *etöz {beden / vücut}* sözcükleri, *insan vücudu* konusunda; *yagı {düşman}*, *yavlak {kötü / fena / hasım}* ve *çerig {asker / ordu}* sözcükleri, *savaş* konusunda; *yarmanmak {tırmanmak}* ve *aşmak {aşmak / geride bırakmak}* sözcükleri de *hareket* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Êşde tuşda seçilting. Tödüş kerişde tezgil. Tuurıka turuşka barma. **İging** **agrıging** açıldı. **Eding tavarıng** yıvıldı. Sanga uğruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. Kaltı **kum** üze **kudu<g>** tartıp işi küdügi bütmeyük teg **yërke t(e)ngrike** sevinç tut, **edgü kılınçlıg** iş üküş kıl. Yangırtı **él olurgay sen**. ||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. **Suv t(a)mırı kurısar yaş yavisgu kurıyur**. Kişi küçi korasar yağ kişiğe

basitur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yaging telim boltı. **Asıgıng ayagıng egsüdi**. **Edıng t(a)varıng koratı**. **Éltin hantın** busuş bar. **Etözüng** tegre ada bar. Asıglıg bolguluk yolung közünmez. Ênçgülg bolguluk belgüng belgürmez. **Tag** içinte eki **yek** bar. **Ögüngin köngülüngin** ulgayur. **Él** iç[in]te (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göge neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan cümlelerde *ig {hastalık}* ve *agrıg {hastalık}* sözcükleri, *sağlık* konusunda; *ed {mal mülk}*, *tavar {mal mülk / zenginlik}*, *asıg {fayda / kâr}*, *egsümek {eksilmek}* ve *koramak {zarara uğramak / eksilmek}* sözcükleri, *ekonomi* konusunda; *kum {kum}*, *yêr {yer / kara}*, *t(e)ngri {gök / gökyüzü}*, *kudug {kuyu}*, *suv tamırı {su damarı}*, *yaş {yeşillik}*, *yavışgu {yaprak}*, *kurımak {kurumak}* ve *tag {dağ}* sözcükleri, *doğa* konusunda; *él {memleket / ülke}*, *olurmak {tahta oturmak}*, *él {hükümdar}*, *han {han / hakan hükümdar}* ve *ayag {saygı}* sözcükleri, *siyaset* konusunda; *etöz {beden / vücut}*, *ög {akıl}* ve *köngül {gönül}* sözcükleri, *insan vücudu* konusunda; *edgü kılınçlıg {iyi amelli / hayırlı / hayır sahibi}* ve *yek {şeytan}* sözcükleri de *dini inanç* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Tokuz y(è)g(i)rmi

Tevlig kürlüg **buryuk** bar. İşingın küçüngin artatur. Ürki kişilerke içangıl. **Edremlig** kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser **süüde** erser **sancıtur**, balıkda erser korayur. **Buyan edgü kılınç** kılgu ol. ||||| Birök bo arka bêrmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Êki köngül karışdı, tödüşgülg emgek bar. Ulug iş küdüg yme ögrünçlüg ermez. Kiçig iş küdügler yme bütün ermez. Til talaşur. Çaşut yongag tikileşür. **Ed t(a)var saçıtur**. Yala yangku ükliyür. Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmış kılınç sıgma, yakmaz. **İg** tapa

körser s(e)n **et öngedmeki** alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. Busuş kadgu belgüsi engire turur. İnçip **edgü kılınçlıg** eşilerke inanmagnıça bo ençsizdın (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığım iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de beden iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19’da yer alan cümlelerde *buryuk {idareci / yönetici}* ve *edremlig {erdemli}* sözcükleri, *siyaset* konusunda; *süü {ordu / asker}* ve *sançıtmaq {yaralanmak / vurulmak}* sözcükleri, *savaş* konusunda; *buyan {sevap / iyilik / iyi davranış}*, *edgü kılınç {sevap / hayır}* ve *edgü kılınçlıg {iyi amelli / hayırlı / hayır sahibi}* sözcükleri, *dini inanç* konusunda; *ed {mal mülk}*, *tavar {mal mülk / zenginlik}* ve *saçılmak {saçılmak}* sözcükleri, *ekonomi* konusunda; *ig {hastalık}*, *et {ten / et / vücut}* ve *öngedmek {iyileşmek}* sözcükleri de *sağlık* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Tört otuz

Ayıklı savıngning adırtı yo[k]. **Kö[ngülüng]** **kögüzüng** ökünmeki üküş. **Könglüng** **[kögüzü]ng** bütmeği az. **Él han açıgn** b[ulmakıng] alp. Edlig **sanlıg** bolup yorımak[ıng sarp]. Tegser s(e)n yangı **yulning** eki [yégirminç] **ayınga**, ançata tēmin iş[...]. ||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın inçe tēr. Sevinç ögr[ünç sanga] kelti. Sanga **törülüg törü tfoku** tegdi]. Sēni kamagun **taplatı beg** kılğ[alı]. [Yagız] **yerte** tiki ünti. **Tonçudakı** k[...] kutrultı. **T(e)ngriü yērlı tepresd[i]**. **[Künli] ayılı** körüşdi. Öngreki **ēligler** [...] (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

...(İyi) ve kötü sözünün farkı yok. Gönün, beden pişmanlığı çok. Gönün, beden inancı az. Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket

etmen zor. Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına, o vakit hemen [...]. Şayet bu ‘Sevinmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana töreli düzen₂ erişti. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

Kr. B U 461 / 24’te yer alan cümlelerde *köngül* {gönül} ve *kögüz* {göğüs / ten / beden} sözcükleri, *insan vücudu* konusunda; *él* {hükümdar}, *han* {han / hakan hükümdar}, *açıg* {takdir / ödül}, *sanlıg* {soylu}, *törülüg* {töreli}, *törü* {töre / kanun}, *toku* {töre / görenek}, *taplamak* {onaylamak / yerinde bulmak}, *beg* {bey} ve *élig* {hükümdar} sözcükleri, *siyaset* konusunda; *yıl* {yıl} ve *ay* {ay (zaman)} sözcükleri, *zaman* konusunda; *yér* {yer / kara}, *tonçu* {çukur}, *t(e)ngrili* {gök / gökyüzü}, *yérli* {yer / kara}, *tepreşmek* {sarsılmak}, *künli* {güneş} ve *aylı* {ay (gezegen)} sözcükleri de *doğa* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Tokuz otuz

Kut kelti. On kat kaş ***oyun yangkusı*** eşidilir. Yorısar kamag ***bayumak*** utru kelir. Tark(a)rsar kamgag barır teg adang kètdi. Kaş ***tingi*** teg edgüng basdı. İg tapa körser s(e)n törü yavız. ***Üküş ed t(a)var yunglagıl***. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül koğgıl. ||||| Birök bo ***tering kudug*** atl(1)g ırk kelser savın inçe tər. ***Yélli suvlu*** tepreyü ***kudug*** için bekleti. ***Akıp*** kelir sogık ***suv*** agtarılıp yanturu yorıtı. Süki ***hanlar küci*** yme tusulmagay. Song ***futsı bilgening*** alı yme edikmegey. Etöz [...] (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı iştilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyle) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinin tınısı misali iyiliğin etrafı kapladı. Hastalıkla ilgilensen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. Şayet bu ‘Derin Kuyu’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29’da yer alan cümlelerde *kut* {kut / saadet}, *han* {han / hakan hükümdar} ve *küç* {güç / kuvvet} sözcükleri, *siyaset* konusunda; *oyun* {müzik / melodi}, *yangku* {yankı} ve *ting* {ses / tını} sözcükleri, *müzik* konusunda; *bayumak*

{zenginleşmek}, *üküş* {fazla}, *ed* {mal mülk}, *tavar* {mal mülk / zenginlik} ve *yunglamak* {harcamak / sarf etmek} sözcükleri, *ekonomi* konusunda; *tering* {derin}, *kudug* {kuyu}, *yelli* {rüzgâr / yel}, *suvlu* {su}, *akmak* {akmak} ve *suv* {su} sözcükleri, *doğa* konusunda; *futsı* {üstat / âlim} ve *bilge* {bilge / âlim} sözcükleri de *unvan* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Éki kırk

Törügey. **Üntedeçi til** **agız** **tepr(e)di**. **Begke** **êsike** inangıl. Emin yürüntegin anutgil. Egri yorık kemişgil. Tetrü sakınç tark(a)rg[1]l. **Buyanıg** sevgil. **Edgü kılınç** kılğıl. ||||| Birök utru kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Utrungda asıg tusu yeterü kelti. **Etözüngde ayag cilteg** ornaşu berti. **Köngülüngteki küsüşüng** barça kantı. Atıng atayu **kut** s(a)yu özin kelti. Eski erting, tegşilip yangı boltung. Bokdam erting, tegşilip tatıglıg boltung. Tepretük sayu iş küdügüng **tapıngca**. **Olurtuk** sayu **orun yurt** özüngçe. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

...türeyecek. Seslenmek üzere dil ve ağız harekete geçti. Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle. Şayet ‘Karşı Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32’de yer alan cümlelerde *til* {dil}, *agız* {ağız}, *etöz* {beden / vücut} ve *köngül* {gönül} sözcükleri, *insan vücudu* konusunda; *beg* {bey} ve *êşi* {beyin karısı / hanım / sultan} sözcükleri, *aile* konusunda; *buyan* {sevap / iyilik / iyi davranış} ve *edgü kılınç* {sevap / hayır} sözcükleri, *dini inanç* konusunda; *beg* {bey}, *êşi* {beyin karısı / hanım / sultan}, *ayag* {saygı}, *çilteg* {hürmet}, *küşüş* {arzu / dilek}, *kut* {kut / saadet}, *tap* {arzu / istek / takdir}, *olurmak* {oturmak}, *orun* {yer / mahal} ve *yurt* {yurt} sözcükleri, *siyaset* konusunda; *üntemek* {seslenmek / çağırmak}, *til* {dil}, *agız* {ağız} ve *tepremek* {hareketlenmek / konuşmaya başlamak} sözcükleri de *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Üç kırk

Ulug erk kelti. Tört yingak tüzülti. Köngülüngçe kédinti. Tepremiş küçlüg yagı kétidi. Öngdürti tepremiş oot yalını öçdi. Olurup körünçlegil inçe yüğüruk atlarig. Tapıngça alıp işletgil yènik, edgü alalarig. Tümen sav tügüni sènide boltı. Yıl ay étılı elgingde kirtı. Üstünki altınkı tapladı. Örüki kuğıkı sevinti. Beg t(a)mgası elgingde, ornaglıg orunagıngda. Yerke t(e)ngrike sevinç tut. Burhanlarka tapıg kıl. ||||| Birök èyin kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Yèl èyin èşidilür küzki ıgaç yangk[u]sı. Tümen [...] (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yüğüruk atları. İstedigini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göge neşe saç. Budalara ibadet et. Şayet ‘Uygun Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Rüzgârla beraber güzki ağacın uğultusu işitilir. On bin ... (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33’te yer alan cümlelerde *erk* {kudret / erk / irade}, *tüzülmek* {düzenlenmek}, *beg* {bey} ve *t(a)mga* {damga / ferman} sözcükleri, *siyaset* konusunda; *tört* {dört} ve *tümen* {on bin} sözcükleri, *sayı* konusunda; *yagı* {düşman} ve *yüğüruk* {yüğüruk / çevik at (Yüğüruk: sf. hlk. 1. İyi yürüyen, iyi koşan. 2. Çalışkan. 3. Çevik, güçlü. (Türkçe Sözlük, 2011: 2621))} sözcükleri, *savaş* konusunda; *yıl* {yıl}, *ay* {ay (zaman)} ve *küz* {güz / sonbahar} sözcükleri, *zaman* konusunda; *yèr* {yer / kara}, *t(e)ngri* {gök / gökyüzü}, *yèl* {razgâr / yel} ve *ıgaç* {ağaç} sözcükleri, *doğa* konusunda; *Burhan* {Buda} ve *tapıg* {hizmet / itaat} sözcükleri de *dini inanç* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Tört kırk

b(e)re yèrte yangkurur süzük suv tikisi. Èki köngül birikdi. Ögrünçi üküş. İni èci tüzülti. Tavarı telim. Tepretük sayu kut kelir. Kılıntuk sayu iş büter. Irakta sav èşidüti edgü. Yagukđakı iş bütüti edgü. Ađang tuğang kétidi. Ayıg sakinguçılar tezdi. Öngdün küntün bulungda ögrünçlüg yèl yèltirti. Kèdin tagdın bulungda t(e)ngri kapıgı açıldı. Közüng içinte kög yok. Köngülüng içinte kadgu yok. Atıng küng yadıldı, yıd yıpar teg. Agzanmış saviğ edikdi, altun kümüş teg. Kop işing tapıngça, korı yok. (Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

...lerle (ölçülen) mesafede berrak suların çağıldaması yankılanır. İki gönül birleşti. Sevinci çoktur. Kardeşe ağabey anlaştı. Malları fazladır. Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğin her iş sonuçlanır. Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı. Gözünün içinde leke yok. Gönülünün içinde kaygı yok. Namın₂ yayıldı, (tıpkı) misk gibi. Ağzındaki lafin değerlendirildi, (tıpkı) altın gümüş gibi. Her işin arzuna göre, ziyanı yoktur. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34'te yer alan cümlelerde *kut* {*kut / saadet*}, *öngdün küntün bulung* {*doğu ve güney taraf*}, *kêdin tagdın bulung* {*batı ve kuzey taraf*}, *at* {*ad / nam / şöhret*}, *küü* {*ün / nam*}, *yağılmak* {*yayılmak*} ve *tap* {*arzu / istek / takdir*} sözcükleri, *siyaset* konusunda; *suv* {*su*}, *tiki* {*çığıldama / gürültü*}, *yel* {*rüzgâr / yel*}, *yeltirmek* {*esmek / rüzgâr esmek*} ve *t(e)ngri* {*gök / gökyüzü*} sözcükleri, *doğa* konusunda; *ini* {*küçük erkek kardeş*} ve *eçi* {*ağabey*} sözcükleri, *aile* konusunda; *köz* {*göz organı*} ve *köngül* {*gönül*} sözcükleri, *insan vücudu* konusunda; *altun* {*altın*} ve *kümüş* {*gümüş*} sözcükleri de *eşya / nesne* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Altı kırk

Sanga. **Ton** üze **ton kédilti** sanga. Özünge öng işin başlagıl. Aşnukıça öngi «s»savka köng(ü)l(l)eme. Amtıkıça turkaru işingin törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(l)ügin ençgölüg kılğıl. **Oglung kişing** ülüglüg ol. **Ekeng yengeng** sevinçlig ol. Konşu **kız** utlılg. Kop işing yaraglıg. ||||| Birök kiçig igitmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Kiçig igitmek kelti. Ak kışing az. Kişi ara edgölüg yolung alp. Künikeki işing tıdılgıg. Kiçig **oglan** (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığım belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihlidir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. Şayet 'Küçük Yetiştirmek' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Küçük yetiştirmek (falı) geldi. Sakin geçecek kışın azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götüren yolun zorludur. Gündelik işin engellidir. Küçük çocuk... (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36'da yer alan cümlelerde *ogul* {*oğul / evlat*}, *kişi* {*eş / zevce / aile*}, *eke* {*abla*}, *yenge* {*yenge*}, *kız* {*kız*} ve *oglan* {*çocuk / evlat*} sözcükleri, *aile* konusunda; *ton* {*giysi / elbise*} ve *kêdilmek* {*giydirilmek*} sözcükleri de *parça-bütün*

ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Bêş elig

Ya kurup ok atgalur. Yalng **kılıç** tutup **ok** üzgelir. **Tut sögüt budıki ming** törlügin **titrüyür.** **Artuç sögüt budıki yüz,** törlügin **ırgalur.** Berklig **yek içgekler el** tutgalır. Busuş kağgu **ig agrıglar ornag** tutg(a)lır. **Begdin eşitin** körser s(e)n savka kirgelir s(e)n. **Éltin hantın** körser sen **alkamakka** tüşgelir s(e)n. Érteken t(a)vrak **buyan** kıl. Aşnukan êrgürü etözüngin küzed. ||||| Birök **kün** [**yarukı** atl(ı)g ırk kelser savın inçe têr] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir. Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardıç ağacının dalı yüz türlü sallanır. Bağlanmış şeytanlar₂ yurt tutmaya yeltenir. Keder₂, hastalık (ve) ağrılar yerleşmek üzeredir. Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. Şayet ‘Güneş Işığı’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45’te yer alan cümlelerde *ya* {yay}, *kurmak* {kurmak / hazırlamak}, *ok* {ok}, *atmak* {atmak / fırlatmak} ve *kılıç* {kılıç} sözcükleri, *savaş* konusunda; *tut sögüt sudıki* {çam ağacının dalları}, *titrimek* {titremek / sallanmak}, *artuç sögüt budıki* {ardıç ağacının dalları}, *ırgalmak* {sallanmak}, *kün* {güneş} ve *yaruk* {ışık} sözcükleri, *doğa* konusunda; *ming* {bin} ve *yüz* {yüz rakamı} sözcükleri, *sayı* konusunda; *yek* {şeytan}, *içgek* {cin / şeytan} ve *buyan* {sevap / iyilik / iyi davranış} sözcükleri, *dini inanç* konusunda; *ig* {hastalık} ve *agrıg* {ağrı} sözcükleri, *sağlık* konusunda; *el* {memleket / ülke}, *ornag* {yer / mahal}, *beg* {bey}, *eşi* {beyin karısı / hanım / sultan}, *el* {hükümdar}, *han* {han / hakan hükümdar} ve *alkamak* {övme / methetmek} sözcükleri, *siyaset* konusunda aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Altı elig

Kêrü barrı. **Suv** adası sanga öngdürti utru k(e)lır. Küsemiş küsüşing ka[n]maz. **Könglüng** sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. **Etözüng** emgeklig. Tödüş ker[iş] koğgıl. Yılıg yumş(a)k bolgıl. Êki **köngül köngül** tutup kovı bolsar **éltin hantın açıg** bulur mu. Tödüş kerış kılmasar s(e)n özüngin kamag adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg **tapıgçı tagdın** turup **look** **tiler.** **T(e)ngri haning k<u>lu<u>tı küntün** turup **yık tiler.** **Beg er**

yemin y/éyeylin sakınsar s(e)n tişingde tıdıglıg. Yerte kazguk bekürü tokıy(t)n tésér [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğin arzular kanmaz. Gönlün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgayı₂ bırak. Ilımlı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan cümlelerde *suv* {su}, *yér* {yer / kara} ve *kazguk* {kazık} sözcükleri, *doğa* konusunda; *köngül* {gönül}, *etöz* {beden / vücut} ve *tiş* {diş} sözcükleri, *insan vücutu* konusunda; *él* {hükümdar}, *han* {han / hakan hükümdar}, *açıg* {takdir / ödül}, *tapıgçı* {hizmette bulunan / hizmetçi}, *tagdın* {kuzey}, *ook* {fırsat}, *tilemek* {dilemek}, *t(e)ngri* {yüce / mübarek}, *kuluuŧ* (?) {hizmetkâr}, *küntün* {güney}, *yık* {fırsat / nasip} ve *beg er* {bey adam} sözcükleri, *siyaset* konusunda; *yém* {yiyecek}, *yemek* {yemek yemek / karnını doyurmak}, *tiş* {diş} ve *yér* {yer / kara}, *kazguk* {kazık}, *tokımak* {çakmak / tokmakla vurmak} sözcükleri de *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Yeti élig

Yanturu adalig evingde kılglı aşnukı tözünler törüsün. Ne ada bolgay seni birle ulag kılınțaçı. ||||| Birök kişi birikmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tér. Kişi birikip y(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. Y(a)rumış y(a)rukı kamaglıg kişike közünti. Ming b(e)reçe irak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Éki köngül birikip altun étig élgıngde tutgay s(e)n. Yaŧ kişiler sanga yakın. Éltişmiş kişiler köngüli takı tering. Éki kişi köngüli bir. Altun étig tözü bir. Küsemiş küsüşüng kantı. Sakınmış sakınçing bütdi. İglig öngedti. Agrıglıg katıntı. Él han köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü

hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47'de yer alan cümlelerde *tözün* {asil / soylu}, *törü* {töre / kanun}, *él* {hükümdar} ve *han* {han / hakan hükümdar} sözcükleri, *siyaset* konusunda; *barmak* {varmak / gitmek} ve *tutmak* {taşımak / tutmak} sözcükleri, *hareket* konusunda; *élig* {el organı} ve *köngül* {gönül} sözcükleri, *insan vücudu* konusunda; *ming* {bin} ve *éki* {iki} sözcükleri, *sayı* konusunda; *iglig* {hasta}, *öngedmek* {iyileşmek}, *agrıglıg* {hasta / ağrılı}, *katınmak* {dayanıklılaştırmak / iyileşmek} sözcükleri, *sağlık* konusunda; *ay* {ay (gezegen)}, *yaltrimak* {ışıldamak / parıldamak}, *y(a)rumak* {ışıldamak / parlamak} ve *yaruk* {ışık} sözcükleri de *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Tokuz elig

Katık tatgıning erdinisi boltung. Ne busuş ol takı **élke hanka inanç** bolguka. **Altun küzeç** erser ornaglıg **idiş** ol. **Tokuz ulug çüülerte** belgüüg **idiş** ol. **Tatıglar** bütgüke tayakı tétir. **Yig etler** tegşilip **bısıg** boltı. **Yıdı yıparı bura turur**. Katıg boltı tęp **ootın** k(a)tunsar **küzeç taşar**. İşin küdügin yangılsar tödüş bolur. Turuşda tödüşde saklangu ol. **At yol tilemekde** içangu ol. **Küzeçig** küzedip **sumasar aş** berteçi **idiş** ol. Apam bir **adakin sısar** içinteki **tatıg tökülgüke** (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değişip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağını kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan cümlelerde *él* {hükümdar}, *han* {han / hakan hükümdar}, *inanç* {danışman / yönetici}, *tokuz ulug çüü* {dokuz büyük bölge}, *aç* {ad / nam / şöhret / itibar}, *yol* {ün / şöhret / itibar} ve *tilemek* {tilemek} sözcükleri, *siyaset* konusunda; *altun küzeç* {altın tas / altın güveç}, *idiş* {kap / çanak} ve *küzeç* {güveç / tas} sözcükleri, *eşya / nesne* konusunda; *katık* {katık / aş / yemek}, *yig et* {çiğ et / pişmemiş et} ve *aş* {yemek / aş} sözcükleri, *yiyecek adları* konusunda; *katık* {katık / aş /

yemek}, tatig {gıda / lezzet}, altun küzeç {altın tas / altın güveç}, idiş {kap / çanak}, bışığ {pişmiş}, yıd {koku}, yıpar {misk}, bura turmak {kokusu yayılmak}, oot {ateş}, küzeç {güveç / tas}, taşmak {taşmak}, simamak {kırmamak}, adak {ayak / destek / aşağı kısım}, sımak {kırmak}, tökülmek {dökülmek} sözcükleri de parça-bütün ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için eşdizimlilik oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

Èki [...]

[...]ki içikgük söz [...]ng
 opratı ölü[r]. [1]. Èltin hantın töli yok. İginge agrıgınga emi
 yok. Tepreser alkıntıng. Tepremeser yèged(t)ing. ||||| Birök bo igitmek atl(ı)g ırk kelser
 savın inçe tèt. İgitmekde içansar etöz ertiker. İg agrıgda yek içgek tarınsar öngrekin
 içan[...]rıl. Kılmış işing [...]lgay s(e)n. Etözüngke
 [...]güte tarıksar (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)

... ezberlenecek söz ... yıpranarak ölür. ... Hükümdardan₂ dölü yok.
 Hastalığına₂ ilacı yok. Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin. Şayet bu
 ‘Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin
 diriliğini yitirir. Hastalığına₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin
 işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2’de yer alan cümlelerde ölmek {ölmek}, yek {şeytan} ve içgek
 {cin / şeytan} sözcükleri, dini inanç konusunda; ölmek {ölmek}, ig {hastalık}, agrıg
 {hastalık}, em {ilaç}, etöz {beden / vücut}, ertirmek {diriliğini yitirmek / tükenmek /
 geçmek} sözcükleri, sağlık konusunda; él {hükümdar}, han {han / hakan hükümdar} ve
töl {yavru / çocuk / döl} sözcükleri, aile konusunda; töl {yavru / çocuk / döl}, igitmek
 {yetiştirmek}, etöz {beden / vücut} sözcükleri de parça-bütün ilişkisi içinde birbirleriyle
 aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için eşdizimlilik oluşturarak
 cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

[...]

[...] ènç kılğıl. Tepreme. Edgü kılınç yaratınmakın eksütme. Adın kişilertin
 tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. İçangıl. Kugu kus uçdı, kölinge konmaz.
Kisi oglu evinge kelmez. Kising busuşlug kadgulug turur yaşurıki èsi üze kapuging
üngürser sen. Öz adın kisi tisi üze etözüng tegre körser ènç turmak y(a)raşur. İg tapa
 körser bagurtın tepremiş ig ol. Ètük tilek bulgulukı sarp. Köngülün]g yığ, ènç tur.

Etözüng bil, şük tur. ||||| Birök bo **[ul]ug münükmek** atl(ı)g «ark» kelser savın inçe [tér].

Yel yeltirip entürti. Lim sıntı. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymayı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. Karın üzüntülüdür₂, namahrem hanıma kapını aralasan. Kendini, başka kadın ve erkekle kuşatılmış görse huzurlu olmak yaraşır. Hastalığı incelese (bu), bağırdan neşet etmiş hastalıktır. Eşya dileğine erişmen zor. Gönlüne gem vur, huzurlu dur. Bedenini bil, sessizce dur. Şayet bu ‘Büyük Kusur İşlemek’ adlı (fal) gelse sözünü şöyle der: Yel esip (fırtına) bastırdı. Direk kırıldı. (Kr. B U 468 / ...)

Kr. B U 468 / ...’de yer alan cümlelerde *kuğu kuş* {kuğu kuşu}, *uçmak* {uçmak}, *köl* {göl}, *konmak* {konmak}, *yel* {rüzgâr / yel} ve *yeltirmek* {esmek / rüzgâr esmek} sözcükleri, *doğa* konusunda; *uçmak* {uçmak}, *konmak* {konmak} ve *kelmek* {gelmek} sözcükleri, *hareket* konusunda; *kişi oğlu* {insanoğlu}, *ev* {ev} ve *kişi* {eş / zevce / aile} sözcükleri, *aile* konusunda; *etöz* {beden / vücut}, *bağır* {bağır / ciğer} ve *köngül* {gönül} sözcükleri, *insan vücudu* konusunda; *edgü kılınç* {sevap / hayır} ve *ulug münükmek* {büyük kusur işlemek} sözcükleri, *dini inanç* konusunda; *yaşurıki eşi* {namahrem kadın / metres (?)}, *kapug üngürmek* {kapı aralamak}, *kişi* {kişi / kimse / insan / erkek}, *tişi* {dişi / kadın}, *etöz* {beden / vücut}, *tegre* {etrafında / çevresinde / sarmış şekilde / kuşatılmış şekilde} ve *ulug münükmek* {büyük kusur işlemek} sözcükleri de *parça-bütün* ilişkisi içinde birbirleriyle aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimeler olduğu için *eşdizimlilik* oluşturarak cümledeki anlatımı pekiştirip kuvvetlendirmiştir.

2.1.2.1.5. Zaman, Görünüş, Kip

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümleler *zaman*, *görünüş* ve *kip* yönünden incelenmiştir.

Êki

Bultung. Kamag el uluşlar tapıgı **yügerü k(elti)** üşküngde. T(e)ngridem kut buyan utmak yègedmek k(e)ntün ornantı ödüngde. Kün t(e)ngridi kaytsısı açılıtı yarudı. Yagız yer yüzi yaşarttı körkledı. Yürüng bulıt ünüp yagmur yagdı. Toz toprak özin söntı. **Öngdün kèdin yer öz tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglüngçe. Asra erting** yègedting, **kicig erting** bedüting. Kim bolgay sanga engirmedeçi. Baging çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(ı)ging yorıdı. Urı ogul küseser **bultung**. Ed tavar

tileser bultung tapding. İg agrıg kêtdi. Könek yasgaç basuşdi. Köngülüngin ögrünçlüg kılgul. Yërke t(e)ngrike sevinç tutgul. ||||| Birök bo tuşuşmak atl(ı)g ırk kelseser savın inçe ayur. Kadır katgı katıg sav yügerü k(e)lti üsküngde. Yël üze yël tikilep yêltirti. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)

...buldu. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldu. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görersen... (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki, -U k(e)l-ti (Zarf fiil eki+kelmek fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesi, *isim+er-ti (isim+ermek yardımcı fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki)* şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ve *-(X)p yêltir-ti (Zarf fiil eki+yêltirmek fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesi ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye *ihtimal vermeme* anlamı katmıştır. *Emir 2. tekil kişi eki eki -gIl* ile okuyucuya *öğüt* vermiştir. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Öngdün kedin yër öz tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglüngçe {Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir}* isim cümlesi ile *bildirme* anlamı katmıştır. *Şart eki -sAr* ile de *koşul* anlamı katmıştır.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdi seni bertgeli. İg toga egirdi seni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirti. Emgek bar sakinguluk. Köngül içinte oot kirti. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, ênçgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngri kirti yër içinte. Y(a)rumakı tıdılti. Kök kalıkda uçar kuş ucu umadın turtu. Beg er sıkılur iş bulmadın. Erklig hannıg y(a)rl(ı)gı argulayu turur evingde. Allıg çevişlig kişiler altayu turur üsküngde. Kün ay yarukın tıda katıglanur. Edgü kişiler yolın kes katıglanur. Bêş yek talaşur. Üç üzüt öğleşür. Kamag iş koğgul. Buyan edgü kılınç kılØ.

Ada ertgey. Edgü kelgey. ||||| Birök süü sülemek atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Süü süleser yer telinür. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danışır. Bütün işi bırak. Sevap₂ işle. Tehlike geçecek. İyilik gelecek. Şayet 'Asker Sevk Etmek' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Asker sevketsen yer delinir. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14'te yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki ve Uçmak fiili-U Zarf fiil eki+Umak fiili-mAdIn Zarf fiil eki+turmak yardımcı fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesi ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Emgek bar sakinçuluk {Üzüntü verici keder var}* ve *Kadgu bar busanguluk {Bunaltıcı kaygı var}* isim cümleleri ile *bildirme* anlamı katmıştır. *Geniş zamanın olumlu yapısındaki -(X)r eki* ve *olumsuz yapısındaki -mAz eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *-U tur-ur (Zarf fiil eki+turmak fiili-geniş zaman -(X)r eki)* ve *-A katıglan-ur (Zarf fiil eki+katıglanmak fiili-geniş zaman -(X)r eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadeleriyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki eki -gIl / Ø* ile okuyucuya *öğüt* vermiştir. *Gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye *sonralık* katmıştır. *Şart eki -sAr* ile de *koşul* anlamı katmıştır.

B[é]ş y(ê)g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkinur. Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez. Öz kértüngen b(e)k tutgıl. Ötüg savka yorumaØ. Ügüz ertgeli ugrating, işing bütmez. Beg bolgalı kılnting, y(a)rlınging yormaz. Kılmış işing yagılıg, sözlemiş saving tödüslüg. Yek içgek egirür. Yagı yavlak altayur. Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g üze. Ay t(e)ngri batdı kutung üze. Öz kértünge inangıl. Kentü köngülüngen b(e)k tutgıl. Etözüngen küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg ating küüng kötr(ü)lüngey. ||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe ter. Tag yerinte tag ünti, sengir boltu. Toprak üze toprak ünti, édiz boltu. Yarmanayın teser s(e)n yasgak turur. Aşayın teser s(e)n édiz turur.
..... (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerin üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15’te yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki*, *-gAll ugra-tı* (Zarf fiil eki+ugramak fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki) / *-gAll kılın-tı* (Zarf fiil eki+kılınmak fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki) şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesi ve *isim+bol-tı* (isim+bolmak yardımcı fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki) şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zamanın olumlu yapısındaki -(X)r eki* ve *olumsuz yapısındaki -mAz eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki eki -gIl / Ø* ile okuyucuya *öğüt* vermiştir. *Gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye *sonralık* katmıştır. *İsim+tur-ur* (isim+turmak yardımcı fiili-geniş zaman -(X)r eki) şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ile *bitmemişlik* anlamı oluşturmuştur. *Kılmış işing yağılıg, sözlemiş savig tödüşlüg* {Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir} isim cümlesi ile *bildirme* anlamı katmıştır. *Şart eki -sAr* ile de *koşul* anlamı katmıştır.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Èşde tuşda seçilting. Tödüş kerişde tezgil. Tuurıka turuşka barmaØ. İging agrıngıng açıdtı. Eding tavarıng yıvıltu. Sanga uşruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdügi bütmeyük teg yërke t(e)ngrike sevinç tutØ, edgü kılınçlıg iş üküş kulØ. Yangırıtı èl olurgay sen. ||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın inçe ter. Suv t(a)mırırı kurısar yaş yavışgu kurıyur. Kişi küçi korasar yaş kişike basıtur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yaging telim boltı. Asıgıng ayaging egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. Èltin hantın busuş bar. Etözüng tegre ada bar. Asıgıng bolguluk yolung közünmez. Ènçgülüg bolguluk belgüng belgürmez. Tag içinte èki yek bar. Ögüngin köngülüngin ulgayur. Èl iç[in]te (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler

şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. Şayet bu ‘Zarara Ugramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki ve isim+bol-tı (isim+bolmak yardımcı fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki)* şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki eki -gII / Ø* ile okuyucuya *öğüt* vermiştir. *Geniş zamanın olumlu yapısındaki -(X)r eki ve olumsuz yapısındaki -mAz eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye *sonralık* katmıştır. *Éltin hantın busuş bar {Hükümdardan₂ sıkıntı var}*, *Etözüng tegre ada bar {Bedenini kuşatan tehlike var}* ve *Tag içinte éki yek bar {Dağ içinde iki şeytan var}* isim cümleleri ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Şart eki -sAr* ile de *koşul* anlamı katmıştır.

Tokuz y(é)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryük bar. İşingin küçüngen artatur. Ürki kişilerke içangul. Edremlig kişilerig ayagul. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser süde erser sançitur, balıkda erser korayur. Buyan edgü kılınç kılgu ol. ||||| Birök bo arka birmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, **adırtlaguluk b(e)lgü bar.** Éki köngül karışdı, **tödüşgülig emgek bar.** Ulug iş küdüg yme **ögrünçlüg ermez.** Kığış iş küdügler yme **bütün ermez.** Til talaşur. Çaşut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılur. Yala yangku ükliyür. Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmış kılınç sıgmaş, yakmaz. **İg tapa körser s(e)n et öngedmeki alp.** **Yırak barmış kişi kelmeki sarp.** Busuş kadgu belgüsi engire turur. İnçip edgü kılınçlıg eşilerke inanmagnıça bo ençsizdin (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise

tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de bedenini iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19'da yer alan cümlelerde yazar, *Tevlig kürlüg buryuk bar* {...Hilekar₂ yönetici var}, *Adırtlaguluk b(e)lgü bar* {Ayırt edebilecek işaret var}, *Tödüşgülig emgek bar* {Kavgadan doğacak zahmet var}, *İg tapa körser s(e)n et öngedmeki alp* {Hastalıkla ilgilenen de bedenini iyileşmesi güç} ve *Yırak barmış kişi kelmeki sarp* {İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor} isim cümleleri ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Geniş zamanın olumlu yapısındaki -(X)r eki / olumsuz yapısındaki -mAz eki* ve *isim+er-mez (isim+ermek yardımcı fiili-geniş zamanın olumsuzluk -mAz eki)* şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki eki -gIl* ile okuyucuya öğüt vermiştir. *Gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye *sonralık* katmıştır. *Gereklik biçimi -gU ol eki* ile *gerekli olma / zorunluluk* anlamı katmıştır. *Görülen geçmiş zaman -DI eki* ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Şart eki -sAr* ile *koşul* anlamı katmıştır. *-A tur-ur (Zarf fiil eki+turmak fiili-geniş zaman -(X)r eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadeleriyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur.

Tört otuz

Ayıglı savıngning adırtı vo[k]. Kö[ngülüng] kögüzüng ökünmeki üküş. Könglüng [kögüzü]ng bütmeki az. Êl han açığın b[ulmakıng] alp. Edlig sanlıg bolup yorımak[ıng sarp]. Tegser s(e)n yangı yılning êki [yêgirminç] ayınga, ançata têmin iş[...]. ||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın inçe têr. Sevinç ögr[ünç sanga] kelti. Sanga törülüg törü t[oku tegdi]. Sêni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. [Yagız] yêrte tiki ünü. Tonçudaki k[...] kutrulı. T(e)ngrili yêrli tepreşdi. [Künli] aylı körüşdi. Öngreki êligler [...] (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

...(İyi) ve kötü sözünün farkı yok. Gönlün, bedenini pişmanlığı çok. Gönlün, bedenini inancı az. Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket etmen zor. Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına, o vakit hemen [...]. Şayet bu 'Sevinmek' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana töreli düzen₂ erişti. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...]

(Kr. B U 461 / 24)}

Kr. B U 461 / 24'te yer alan cümlelerde yazar, *Ayıglı savingning adırtı yo[k]* {...(İyi) ve kötü sözünün farkı yok}, *Kö[ngülüng] kögüzüng ökünmeki üküş* {Gönlün, bedenın pişmanlığı çok}, *Könglüng [kögüzü]ng bütmeke az* {Gönlün, bedenın inancı az}, *Èl han açığın b[ulmakıng] alp* {Hükümdar₂ takdirini kazanman güç} ve *Edlig sanlıg bolup yorımak[ıng sarp]* {Zengin ve soylu olup hareket etmen zor} isim cümleleri ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Şart eki -sAr* ile *koşul* anlamı katmıştır. *Görülen geçmiş zaman -DI eki* ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur.

Tokuz otuz

Kut kelti. On kat kaş oyun yangkusu eşidilür. Yorisar kamag bayumak utru kelir. Tark(a)rsar kamgag barır teg adang kètdi. Kaş tıngı teg edgüng başdı. İg tapa körser s(e)n törü yavız. Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül koğgıl. ||||| Birök bo tering kudug atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Yèlli suvlı tepreyü kudug için bekletti. Akıp kelir sogık suv ağtarılıp yanturu yoritı. Süki hanlar küçi yme tusulmagay. Song futsı bilgening alı yme edikmegey. Etöz [...] .. (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı iştilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyle) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinın tınısı misali iyiliğın etrafı kapladı. Hastalıkla ilgilensen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. Şayet bu 'Derin Kuyu' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29'da yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki* ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Şart eki -sAr* ile *koşul* anlamı katmıştır. *İg tapa körser s(e)n törü yavız* {Hastalıkla ilgilensen, vaziyet kötüdür} isim cümlesi ile *bildirme* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki eki -gIl* ile okuyucuya öğüt vermiştir. *Gelecek zaman -gAy eki* ile cümleyle *uyarı* anlamı katmıştır.

Èki kırk

Törügey. Üntedeçi til agız tepr(e)di. Begke eşike mangıl. Emin yürüntegin anutgıl. Egri yorık kemişgil. Tetrü sakınç tark(a)rgıll. Buyanıg sevgil. Edgü kılınç kılğıl. ||||| Birök utru kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Utrungda asıg tusu yeterü

kelti. Etözüngde ayag çilteg ornaşu bérti. Köngülüngteki küşüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. Eski erting, teğşilip yangı boltung. Bokdam erting, teğşilip tatıglıg boltung. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt özüngçe. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

...türeyecek. Seslenmek üzere dil ve ağız harekete geçti. Beye, hanıma inan. Çaresini₂ hazırla. Yanlış gidişatı terk et. Olumsuz düşünceleri uzaklaştır. Sevabı sev. İyi amel işle. Şayet 'Karşı Gelmek' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32'de yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki ve isim+bol-tı (isim+bolmak yardımcı fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki) / isim+er-ti (isim+ermek yardımcı fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki)* şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ve *-U kel-ti (Zarf fiil eki+kelmek fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki) / -U bër-ti (Zarf fiil eki+bërmek fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadesi ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki eki -gIl* ile okuyucuya öğüt vermiştir. *Şart eki -sAr* ile *koşul* anlamı katmıştır. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça {Davrandığın her işin₂ arzuna göredir}* ve *Olurtuk sayu orun yurt özüngçe {Oturduğun her mekân₂ kendine göredir}* isim cümleleri ile *bildirme* anlamı katmıştır. Metnin ilk kısmı eksik olduğu için ilk cümledeki *gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye katılan anlam tespit edilememiştir.

Üç kırk

Ulug erk kelti. Tört yingak tüzülti. Köngülüngçe kédinti. Tepremiş küçlüg yağı kètdi. Öngdürti tepremiş oot yalını öçdi. Olurup körünçlegil inçe yügürük atlarıg. Tapıngça alıp işletgil yènik, edgü alalarıg. Tümen sav tügüni sènde boltı. Yıl ay ètilü èlgingde kirtı. Üstünki altıncı tapladı. Örüki kuğıkı sevinti. Beg t(a)mgası èlgingde, ornaglıg orunagıngda. Yërke t(e)ngrike sevinç tutØ. Burhanlarka tapıg kılØ. ||||| Birök èyin kelmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tær. Yèl èyin èşidilür küzki ıgaç yangk[u]sı. Tümen [...] (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yügrük

atları. İstedğini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göğe neşe saç. Budalara ibadet et. Şayet ‘Uygun Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Rüzgârla beraber güzki ağacın uğultusu işitilir. On bin ... (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33’te yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki* ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki eki -gII / Ø* ile okuyucuya öğüt vermiştir. *Şart eki -sAr* ile *koşul* anlamı katmıştır. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Beg t(a)mgası elgingde, ornaglıg orunagıngda {Beyin damgası elinde, yerli yerinde}* isim cümlesi ile *bildirme* anlamı katmıştır.

Tört kırk

b(e)re yërte yangkurar süzük suv tikisi. Èki köngül birikdi. **Ögrünçi üküş**. İni eçi tüzülti. **Tavari telim**. Tepretük sayu kut kelir. Kılıntuk sayu iş büter. **Irakta sav eşidüti edgü**. **Yagukdaki iş bütüti edgü**. Ađang tuğang kêtđi. Ayıg sakınguçılar tezdı. Öngdün küntün bulungda ögrünçlüg yël yêltirtı. Kêdin tagdın bulungda t(e)ngri kapıgı açılı. **Közüng içinte kög yok**. **Köngülüng içinte kadgu yok**. Ating küng yağıldı, yıd yıpar teg. Agzanmış saving edikdi, altun kümüz teg. **Kop işing tapıngca, korı yok**.
..... (Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

...lerle (ölçülen) mesafede berrak suların çağıldaması yankılanır. İki gönül birleşti. Sevinci çoktur. Kardeşle ağabey anlaştı. Malları fazladır. Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğin her iş sonuçlanır. Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı. Gözünün içinde leke yok. Gönlünün içinde kaygı yok. Namin₂ yayıldı, (tıpkı) misk gibi. Ağzındaki lafın değerlendirildi, (tıpkı) altın gümüş gibi. Her işin arzuna göre, ziyanı yoktur. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34’te yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki* ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Beg t(a)mgası elgingde, ornaglıg orunagıngda {Beyin damgası elinde, yerli yerinde}* isim cümlesi ile *bildirme* anlamı katmıştır. *Ögrünçi üküş {Sevinci çoktur}*, *Tavari telim {Malları fazladır}*, *Irakta sav eşidüti edgü {Iraktan söz işitişi iyi}*, *Yagukdaki iş bütüti edgü {Yakındaki işi tamamlaması iyi}*, *Közüng içinte kög yok {Gözünün içinde leke yok}*, *Köngülüng içinte kadgu yok {Gönlünün içinde kaygı yok}* ve

Kop işing tapıngça, korı yok {Her işin arzuna göre, ziyanı yoktur} isim cümleleri ile *bildirme* anlamı katmıştır.

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kədilti sanga. Özünge öng işin başlagıl. Aşnukıça öngi «s»savka **köng(ü)l(l)emeØ**. Amtıkıça turkaru işingın törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(1)ügin ênçgülg kılgl. **Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol. Konşu kız utlulig. Kop işing yaraglig.** ||||| Birök kiçig igitmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tər. Kiçig igitmek kelti. **Ak kışing az. Kişi ara edgülg yolung alp. Künikeki işing tıdıglıg.** Kiçig oğlan (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihlidir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. Şayet ‘Küçük Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Küçük yetiştirmek (falı) geldi. Sakin geçecek kışın azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götüren yolun zorludur. Gündelik işin engellidir. Küçük çocuk... (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36’da yer alan cümlelerde yazar, *görülen geçmiş zaman -DI eki* ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki eki -gIl / Ø* ile okuyucuya öğüt vermiştir. *Şart eki -sAr* ile *koşul* anlamı katmıştır. *Oglung kişing ülüglüg ol {Evladın ve karın talihlidir}, Ekeng yengeng sevinçlig ol {Ablan ve yengen sevinçlidir}, Konşu kız utlulig {Komşu kız mutlu}, Kop işing yaraglig {Her işin faydalı}, Ak kışing az {Sakin geçecek kışın azdır}, Kişi ara edgülg yolung alp {İnsanlar arasında iyiliğe götüren yolun zorludur}* ve *Künikeki işing tıdıglıg {Gündelik işin engellidir}* isim cümleleri ile *bildirme* anlamı katmıştır.

Bêş elig

Ya kurup ok atgalur. Yalıng kılıç tutup ok üzgelir. Tıt söğüt budıkı ming törlügin titrüyür. Artuç söğüt budıkı yüz törlügin ırgalur. Berklig yek içgekler el tutgalur. Busuş kağgu ig ağırlar ornag tutg(a)lur. Begdin eşitin körser s(e)n savka kirgelir s(e)n. Eltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n. Erteken t(a)vrak buyan kulØ. Aşnukan êrgürü etözünge küzedØ. ||||| Birök kün [yarukı atl(1)g ırk kelser savın inçe tər] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir. Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardiç ağacının dalı yüz türlü sallanır. Bağlanmış şeytanlar₂ yurt tutmaya yeltenir. Keder₂, hastalık (ve) ağrılar yerleşmek üzeredir. Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. Şayet ‘Güneş Işığı’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45’te yer alan cümlelerde yazar, *geniş zaman* *-(X)r eki* ve *-gAll Ø-r* (*Zarf fiil eki+Ø(yardımcı fiil düşmüş)-geniş zaman* *-(X)r eki*) şeklindeki *birleşik fiil* ifadesi ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. Buradaki *-gAll Ø-r* yüklemine yapısı dikkat çekmektedir. Bilindiği üzere çekimli fiil olarak kullanılmayan *zarf fiil ekleri*, ancak *yardımcı fiil* ile *birleşik fiil* oluşturarak çekime girebilmektedir. Ancak bazen zarf fiilin çekime girdiği *yardımcı fiil* düşebilmektedir. Bu durumda da *zarf fiil* şahıs ekleriyle birlikte *çekimli fiilmiş gibi* kullanılabilir (Eraslan, 2012: 400-401). *Emir 2. tekil kişi eki eki Ø* ile okuyucuya öğüt vermiştir. *Şart eki -sAr* ile de *koşul* anlamı katmıştır.

Altı elig

Kêrü barır. Suv adası sanga öngdürti utru k(e)lir. Küsemış küsüşing ka[n]maz. **Könglüng sakınçlıg**. Ugramış işing bütmez. **Etözüng emgeklig**. Tödüş ker[iş] kodgil. Yılıg yumş(a)k bolgil. Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açığ bulur mu. Tödüş keriş kılmasar s(e)n özüngin kamag adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg tapıgçı tagdın turup [ook] tiler. T(e)ngri haning k<u>lu<u>tı küntün turup yık tiler. **Beg er yêmin yêveylin sakınsar s(e)n tişingde tıdıglıg**. Yêrte kazguk bekürü tokıy(1)n têsar [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğin arzular kanmaz. Gönülün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgayı₂ bırak. Ilımlı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46’da yer alan cümlelerde yazar, *geniş zamanın olumlu yapısındaki* *-(X)r eki* ve *olumsuz yapısındaki* *-mAz eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Emir 2. tekil kişi eki eki -gIl* ile okuyucuya öğüt vermiştir. *Şart eki -sAr*

ile *koşul* anlamı katmıştır. *Gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye *sonralık* katmıştır. *Könglüng sakınçlıg {Gönlün kederli}*, *Etözüng emgeklig {Bedenin sıkıntılı}* ve *Beg er yemin y[éyey]in sakınsar s(e)n tişingde tıdıglıg {Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar}* isim cümleleri ile *bildirme* anlamı katmıştır. *Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açığ bulur mu {İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü?}* cümlesindeki *soru eki mU* ile okuyucuya karşı cümledeki *olumsuz yargıyı onaylayarak* vurgulamıştır. Çünkü *mİ biçimbirimi*, temel işlevinin dışında cümlede *onaylanması istenen olumsuz bir durumun vurgulanmasını* da ifade edebilmektedir (Aksan, 2020: 256).

Yeti êlig

Yanturu adalıg evingde kılgul aşnuku tözünler törüsin. Ne ada bolgay seni birle ulag kılınțaı. ||||| Birök kişi birirmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe têr. Kişi birikip y(a)rudt. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdt. Y(a)rumış y(a)rukı kamaglıg kişike közünti. Ming b(e)reçe irak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Êki köngül birikip altun êtig êlgingde tutgay s(e)n. Yat kişiler sanga yakın. Êltişmiş kişiler köngüli takı tering. Êki kişi köngüli bir. Altun êtig tözü bir. Küsemiş küsüşüng kanttu. Sakınmış sakınçing bütdi. İgliğ öngedti. Ağrılıg katıntu. Êl han köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. Şayet ‘İnsan Buluşması’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47’de yer alan cümlelerde yazar, *emir 2. tekil kişi eki eki -gII* ile okuyucuya *öğüt* vermiştir. *Şart eki -sAr* ile *koşul* anlamı katmıştır. *Gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye *sonralık* katarken, *isim+bol-gay (isim+bolmak yardımcı fiili-gelecek zaman -gAy eki)* şeklindeki *birleşik fiil* yapısı ile cümleye *ihtimal vermeme* anlamı katmıştır. *Görülen geçmiş zaman -DI eki* ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *Yat kişiler sanga yakın {Yabancı kimseler sana yakınlık duyar}*, *Êltişmiş kişiler köngüli takı tering {Sana uyan kişilerin*

gönlü hayli derindir}, Êki kişi köngülü bir {İki kişinin gönlü tektir} ve Altun étig tözü bir {Altın süsün esası birdir} isim cümleleri ile bildirme anlamı katmıştır.

Tokuz elig

Katık tatıgıning erdinisi boltung. Ne busuş ol takı êlke hanka ınanç bolguka. Altun küzeç erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgülig idiş ol. Tatıglar bütgüke tayakı têtir. Yig etler tegşilip **bısıg boltı.** Yıdı yıparı bura **turur.** **Katıg boltı** tęp ootın k(a)tunsar küzeç taşar. İşin küdügin yangılsar **tödüş bolur.** **Turuşda tödüşde saklangu ol.** **At yol tilemekde ıçangu ol.** **Küzeçig küzedip sımasar aş bërteçi idiş ol.** Apam bir adakın sısar içinteki tatıg tökülügüke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. Çiğ etler değışip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. Eğer bir ayağını kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan cümlelerde yazar, *isim+bol-tu (isim+bolmak yardımcı fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki)* şeklindeki birleşik fiil yapısı ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Geniş zaman -(X)r eki* ve *isim+bol-ur (isim+bolmak yardımcı fiili-geniş zaman -(X)r eki)* şeklindeki birleşik fiil yapısı ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. *-A tur-ur (Zarf fiil eki+turmak fiili-geniş zaman -(X)r eki)* şeklindeki *tasvirî fiil* ifadeleriyle *devamlılık / süreklilik* anlamı oluşturmuştur. *Şart eki -sAr* ile *koşul* anlamı katmıştır. *Ne busuş ol takı êlke hanka ınanç bolguka {Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya}* isim cümlesi ile *bildirme* anlamının yanında *hiçbir engelin kalmadı* anlamını da katmıştır. *Altun küzeç erser ornaglıg idiş ol {Altın tas ise yerleşik kaptır.}, Tokuz ulug çüülerte belgülig idiş ol {Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır}, Turuşda tödüşde saklangu ol {Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir.}, Turuşda tödüşde saklangu ol {Kavgan₂ uzak durmalıdır}, Aş yol tilemekde ıçangu ol {Şöhret dilemekten sakınmalıdır} ve Küzeçig küzedip sımasar aş bërteçi idiş ol {Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır}* isim cümleleri ile *bildirme* anlamı katmıştır.

Êki [...]

[...]ki içikgük söz [...]ng
oprati öü/r/. [1]. **Éltin hantın töli yok. İginge agrıgınga emi**

yok. Tepreser alkınting. Tepremeser yèged(ding). ||||| Birök bo igitmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe ter. İgitmekde içansar etöz ertiker. İg agrıgda yek içgek tarınsar öngrekin içan[...]rıl. Kılmış işing [...]]gav s(e)n. Etözüngke [...]güte tarıksar (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)

... ezberlenecek söz ... yıpranarak ölür. ... Hükümdardan₂ dölü yok. Hastalığına₂ ilacı yok. Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin. Şayet bu ‘Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2’de yer alan cümlelerde yazar, *Ëltin hantın tölü yok {Hükümdardan₂ dölü yok}* ve *İginge agrıgınga emi yok {Hastalığına₂ ilacı yok}* isim cümleleri ile *bildirme* anlamı katmıştır. *Görülen geçmiş zaman -DI eki* ile *bitmişlik* anlamı oluşturmuştur. *Şart eki -sAr* ile *koşul* anlamı katmıştır. *Geniş zaman -(X)r eki* ile *bitmemişlik* ifadesi oluşturmuştur. Metin eksik olduğu için *gelecek zaman -gAy eki* ile cümleye katılan anlam tespit edilememiştir.

[...]

[...] enç kılgıl. TepremeØ. Edgü kılınç yaratınmakın eksütmeØ. Adın kişilertin tudıg bar. Saklangıl. Yat kişilertin yağı bar. İçangıl. Kugu kuş uçdı, kölinge konmaz. Kişi oğlu evinge kelmez. Kişing busuşlug kadgulg turur yaşurıki eşı üze kapuging üngürser sen. Öz adın kişi tişi üze etözüng tegre körser enç turmak y(a)raşur. İg tapa körser bagırtın tepremiş ig ol. Ëtük tilek bulgulukı sarp. Köngülün]g vıgØ, ènc turØ. Etözüng bilØ, şük turØ. ||||| Birök bo [ul]ug münükme atl(ı)g «ırk» kelser savın inçe [ter]. Yel yeltirip èntürti. Lim sıntı. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymayı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. Karın üzüntülüdür₂, namahrem hanıma kapını aralasan. Kendini, başka kadın ve erkekle kuşatılmış görse huzurlu olmak yaraşır. Hastalığı incelese (bu), bağırdan neşet etmiş hastalıktır. Eşya dileğine erişmen zor. Gönlüne gem vur, huzurlu dur. Bedenini bil, sessizce dur. Şayet bu ‘Büyük Kusur İşlemek’ adlı (fal) gelse sözünü şöyle der: Yel esip (fırtına) bastırdı. Direk kırıldı. (Kr. B U 468 / ...)

Kr. B U 468 / ...'de yer alan cümlelerde yazar, *emir 2. tekil kişi eki eki -gII / Ø* ile okuyucuya öğüt vermiştir. *Geniş zamanın olumlu yapısındaki -(X)r eki ve olumsuz yapısındaki -mAz eki ile bitmemişlik ifadesi oluşturmuştur. Şart eki -sAr ile koşul anlamı katmıştır. Görülen geçmiş zaman -DI eki ve -(X)p éntür-ti (Zarf fiil eki+éntürmek fiili-görülen geçmiş zaman -DI eki) şeklindeki tasvirî fiil ifadesi ile bitmişlik anlamı oluşturmuştur. Adın kişilertin tudıg bar {Başka kimselerden engel var}, Yağ kişilertin yağı bar {Yabancı kişilerden düşman var}, Kişing busuşlug kadgulus turur yaşurıkı eşi üze kapuging üngürser sen {Karın üzüntülüdür₂, namahrem hanıma kapını aralasan}, İg tapa körser bagırtın tepremiş ig ol {Hastalığı incelese (bu), bağırdan neşet etmiş hastalıktır} ve Étük tilek bulgulukı sarp {Eşya dileğine erişmen zor} isim cümleleri ile bildirme anlamı katmıştır.*

2.2. Tutarlılık

2.2.1. Özelleştirme Bağlantısı

Aşağıdaki irklarda yer alan cümlelerdeki durumların *betimlenerek* anlatılması ile *özelleştirme bağlantısı* kurulmuştur.

Éki

Bultung. Kamag él uluşlar tapıgı yügerü k(e)lti üşküngde. T(e)ngridem kut buyan utmak yègedmek k(e)ntün ornantı ödüngde. Kün t(e)ngrı kaytsısı açılı yaradı. Yağız yèr yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulıt ünüp yağmur yağdı. Toz toprak özin sönti. Öngdün kèdin yèr öz tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglüngçe. Asra erting yègedting, kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi. Baging çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(ı)gıng yoradı. Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapdıng. İg agrıg kètdi. Könek yasaç basuşdı. Köngülüngin ögrünçlüg kılğıl. Yèrke t(e)ngrike sevinç tutğıl. ||||| Birök bo tuşuşmak atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Kadır katgı katıg sav yügerü k(e)lti üşküngde. Yèl üze yèl tikilep yèltirtı. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdü. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve

buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görersen... (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan cümlelerde yazar, *Kan {Han / Hükümdar}*’ın *hüküm sürdüğü süre zarfındaki* özelliklerden bahsetmektedir. Yazarın, *Kan {Han / Hükümdar}*’ın *tahta otururkenki süreçte gerçekleşen olayları betimleyerek* anlatması ile *özelleştirme bağlantısı* kurulmuştur.

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

Eşde tuşda seçilting. Tödüş kerişde tezgil. Tuurika turuşka barma. İging agrıng açıdı. Eding tavarıng yıvıltı. Sanga uğruntaçı kişil(e)r ançulayu bolur. Kaltı kum üze kudu<g> tartıp işi küdügi bütmeyük teg yërke t(e)ngrike sevinç tut, edgü kılınçlıg iş üküş kıl. Yangırıtı el olurgay sen. (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)

Eşin dostun arasından seçildin. Kavgadan₂ uzak dur. Huysuz kişilerle tartışmaya gitme. Hastalığın₂ merhamet gördü. Malın mülkün övüldü. Sana karşı koyan kişiler şöyle olur: Tıpkı kum üstünde kuyu kazıp işi gücü bitmemiş gibi yere göğe neşe saç, hayırlı işleri çok yap. Yeniden memleketin (tahtına) oturacaksın. (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan cümlelerde yazar, *Kan {Han / Hükümdar}*’ın *hüküm sürerken tahttan indirildiği süre zarfındaki* özelliklerden bahsetmektedir. Yazarın, *Kan {Han / Hükümdar}*’ın *tahta otururken nasıl seçildiğini, yeniden tahta geçeceği süre zarfında davranışlarına dikkat etmesi gerektiğini ve bu durumun sonucunda yeniden tahta oturacağını betimleyerek* anlatması ile *özelleştirme bağlantısı* kurulmuştur.

Tört otuz

Ayıklı savigning adırtı yo[k]. Kö[ngülüng] kögüzüng ökünmeki üküş. Könglüng [kögüzü]ng bütmeki az. El han açığın b[ulmakıng] alp. Edlig sanlıg bolup yorımak[ıng sarp]. Tegser s(e)n yangı yılning eki [yëgirminç] ayınga, ançata tēmin iş[...]. ||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın inçe tēr. Sevinç ögr[ünç sanga] kelti. Sanga törülüg törü t[oku tegdi]. Sēni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. [Yagız] yērtē tiki ünti. Tonçudakı k[...] kutrultı. T(e)ngriili yērli tepreşd[i]. [Künli] aylı körüşdi. Öngreki èligler [...] (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)

...(İyi) ve kötü sözünün farkı yok. Gönlün, bedenın pişmanlığı çok. Gönlün, bedenın inancı az. Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket etmen zor. Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına, o vakit hemen [...]. Şayet bu ‘Sevinmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana töreli düzen₂ erişti. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

Kr. B U 461 / 24’te yer alan cümlelerde yazar, *Seni kamagun taplatı beg kılğ[alı] {Seni herkes onayladı bey yapmak için}* ifadesinden hareketle, *Beg {Bey}*’in kötü davranışlarından bahsetmektedir. Yazarın, *Beg {Bey}*’in bey olduğu süreç boyunca ne aldığı kararlardan ne de yaptıklarından pişmanlık duymadığını, bu davranışları ile ne Hükümdar’ın takdirini kazanabileceğini ne de bey soyuna yaraşacak bir kişi olabileceğini ve cümlenin devamındaki *faldan* hareketle de aslında *Beg {Bey}*’in övgülerle bey ünvanını aldığını, beyliğinin ilk zamanlarında töreli bir düzen kurduğunu ve herkesin onu bey olarak kabul ettiğini ama onun kötü davranışlarından sonra her şeyin ona karşı baş kaldırdığını betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.

Üç kırk

Ulug erk kelti. Tört yingak tüzülti. Köngülüngçe kédinti. Tepremiş küçlüg yağı kêtđi. Öngdürti tepremiş oot yalını oçđi. Olurup körünçlegil inçege yügürük atlarıg. Tapıngça alıp işletgil yènik, edgü alalarıg. Tümen sav tügüni sènide boltı. Yıl ay ètilü èlgingde kirtı. Üstünki altınkı tapladı. Örüki kuğıkı sevinti. Beg t(a)mgası èlgingde, ornaglıg orunagingda. Yèrke t(e)ngrike sevinç tut. Burhanlarka tapıg kıl. ||||| Birök èyin kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Yèl èyin èşidilür küzki ıgaç yangk[u]sı. Tümen [...] (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yüğrük atları. İsteddiğini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göge neşe saç. Budalara ibadet et. Şayet ‘Uygun Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Rüzgârla beraber güzki ağacın uğultusu işitilir. On bin ... (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33'te yer alan cümlelerde yazar, *Kan {Han / Hükümdar}*'ın *tahta çıkmadan önceki ve tahta çıktıktan sonraki süreçlerde gerçekleşen durumlardan* bahsetmektedir. Yazarın, *Kan {Han / Hükümdar}*'ın *tahta çıkmadan önce büyük bir kudrete sahip olarak her şeyin düzenlendiğini, düşmanların korkup uzaklaştığını ve tahta çıktıktan sonraki süreçte de her şeyin güzel bir şekilde devam ettiğini betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.*

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kédilti sanga. Özünge öng işin başlagıl. Aşnukıça öngi «s»savka köng(ü)l(l)eme. Amtıkıça turkaru işingın törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(l)ügin ençgölüg kılğıl. Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol. Konşu kız utlılıg. Kop işing yaraglıg. (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihlidir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36'da yer alan cümlelerde yazar, *Ton üze ton kédilti sanga {Elbise üzerine elbise giydirildi sana}* ifadesinden hareketle, metinde yer alan *kişinin üstünde birçok sorumluluğun olduğundan* bahsetmektedir. Yazarın, *kişinin üstündeki sorumlulukları bırakıp önceliği kendine vermesi gerektiğini, kimseye aldırış etmeyip kendi sorumluluğunu bildiği sürece hem kendisinin hem de etrafındaki kişilerin mutlu olacağını betimleyerek* anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.

Bêş elig

Ya kurup ok atgalır. Yalınk kılıç tutup ok üzgelir. Tıt söğüt budıkı ming törlügin titrüyür. Artuç söğüt budıkı yüz törlügin ırgalur. Berklig yek içgekler el tutgalır. Busuş kağgu ig agrıglar ornag tutg(a)lır. Begđin eşitin körser s(e)n savka kiregelir s(e)n. Êltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n. Êrteken t(a)vrak buyan kıl. Aşnukan êrgürü etözünğın küzed. ||||| Birök kün [yarukı atl(ı)g ırk kelser savın inçe têr] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)

Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir. Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardıç ağacının dalı yüz türlü sallanır. Bağlanmış şeytanlar₂ yurt tutmaya yeltenir. Keder₂, hastalık (ve) ağrılar yerleşmek üzeredir. Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen

övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. Şayet ‘Güneş Işığı’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45’te yer alan cümlelerde yazar, metinde yer alan *kişinin aşırı hırsılı olduğundan* bahsetmektedir. Yazarın, *kişinin hırsı yüzünden bir an önce yayını kurup okunu atmak istediğini, yalın kılıç tutarak hemen oku kırmaya kalkıştığını, beyden ve hanımdan ilgi gördüğünde saygısızlık yapmaya kalktığını, Hükümdar ve eşinden ilgi gördüğünde de onlardan aldığı övgüyle yetinmeyip daha çok övgü almaya kalktığını, oysa bunları yaptıkça kişinin kederinin, hastalığının çoğaldığını, şeytanların sözlerine kanacağını ve çam / ardıç ağaçlarının bile bir sürü farklı özellikte sallandığını örnek gösterip betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.*

Altı elig

Kêrû barrı. Suv adası sanga öngdürti utru k(e)lir. Küsemiş küşüşing ka[n]maz. Könglüng sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözüng emgeklig. Tödüş ker[iş] koğgıl. Yılıg yumş(a)k bolgıl. Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açığ bulur mu. Tödüş kerış kılmasar s(e)n özüngin kamag adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg tapıgçı tagdın turup [ook] tiler. T(e)ngri haning k<u>lu<u>»tı küntün turup yık tiler. Beg er yemin y[êyey]in sakınsar s(e)n tişingde tıdıgılg. Yêrte kazguk bekürü tokıy(ı)n têsar [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğin arzular kanmaz. Gönlün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgayı₂ bırak. Ilımlı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46’da yer alan cümlelerde yazar, metinde yer alan *kişinin sıkıntılı bir süreç geçirdiğinden* bahsetmektedir. Yazarın, *kişinin bu sıkıntılı süreci kavgayı bırakıp iyi davranışlarda bulunarak atlatacağını betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı* kurulmuştur.

Êki [...]

[...]ki içikgük söz [...]ng opratı ölü[r]. [l]. Êltin hantın töli yok. İginge agrıgınga emi yok. Tepreser alkıntıng. Tepremeser yêged(t)ing. ||||| Birök bo igitmek atl(ı)g ırk kelser

savın inçe tēr. İğitmekde içansar etöz ertiker. İğ agrıgda yek iççek tarınsar öngrekin içan[...]rıl. Kılımış işing [...]lgay s(e)n. Etözüngke [...]güte tarıksar (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)

... ezberlenecek söz ... yıpranarak ölür. ... Hükümdardan₂ dölü yok. Hastalığına₂ ilacı yok. Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin. Şayet bu ‘Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2’de yer alan cümlelerde yazar, *Éltin hantın tōli yok {Hükümdardan₂ dölü yok}* ifadesinden hareketle, *Hükümdar*’ın eşinin içinde bulunduğu çaresizlikten bahsetmektedir. Yazarın, *Hükümdar*’ın eşinin içinde bulunduğu çaresizliğe rağmen yine de vücuduna iyi bakması gerektiğini ve sağlığına dikkat etmesi gerektiğini betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.

[...]

[...] ènç kılıgıl. Tepreme. Edgü kılınç yaratınmakın eksütme. Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. İçangıl. Kugu kuş uçdı, kölinge konmaz. Kişi oğlu evinge kelmez. Kişing busuşlug kadgulug turur yaşurıkı eşi üze kapuging üngürser sen. Öz adın kişi tişi üze etözüng tegre körser ènç turmak y(a)raşur. İğ tapa körser bağirtin tepremiş ig ol. Ètük tilek bulgulukı sarp. Köngül[ün]g yığ, ènç tur. Etözüng bil, şük tur. ||||| Birök bo [ul]ug münükme atl(ı)g «ark» kelser savın inçe [tēr]. Yél yeltirip èntürti. Lim sıntı. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymayı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. Karın üzüntülüdür₂, namahrem hanıma kapını aralasan. Kendini, başka kadın ve erkekle kuşatılmış görse huzurlu olmak yaraşır. Hastalığı incelese (bu), bağırdan neşet etmiş hastalıktır. Eşya dileğine erişmen zor. Gönlüne gem vur, huzurlu dur. Bedenini bil, sessizce dur. Şayet bu ‘Büyük Kusur İşlemek’ adlı (fal) gelse sözünü şöyle der: Yel esip (fırtına) bastırdı. Direk kırıldı. (Kr. B U 468 / ...)}

Kr. B U 468 / ...’de yer alan cümlelerde yazar, metinde yer alan *kişinin yanlış bir davranışta bulunmaması için yapması gereken davranışlardan* bahsetmektedir. Yazarın, *kişinin hatalı davranışlarına engel olabilmesi için iyilik yapmasını, yanlış bir*

davranışta bulunduktan sonra kuşun uçtuktan sonra göle tekrar konmadığı gibi kimsenin de kendisinin yanına gelmeyeceğini, yalnız kalacağını, kendini koruması gerektiğini, tanımadığı kişilerin ona düşmanlık edebileceğini, eğer başka kişilere uyup hata yaparsa ailesinde kendisi gibi üzüleceğini, kendisinin hasta olabileceğini ve bu hatalı davranışının sonucunda elindeki bütün iyiliklerden mahrum kalacağını betimleyerek anlatması ile özelleştirme bağlantısı kurulmuştur.

2.2.2. Neden-Sonuç Bağlantısı

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerdeki gerçekleşen olaylar *neden-sonuç bağlantısı* kurularak açıklanmıştır.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı seni bertgeli. İg toga egirdi seni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirtî. Emgek bar sakınguluk. Köngül içinte oot kirtî. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, ênçgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngri kirtî yer içinte. Y(a)rumakı tıdıltî. Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın turttî. Beg er sıkılır iş bulmadın. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14'te yer alan cümlelerde okuyucu, *metindeki kişinin hırpalandığı için savrulduğunu, canının yanması için hastalığa yakalandığını, üzüntü veren bir kederi olduğu için karnına sancılar girdiğini, kaygısından bunaldığı için gönlüne ateş düştüğünü ve güneşin ışığını engelledikleri için yerin altına girdiğini, bey kişinin iş bulamadığı için dertlendiğini neden-sonuç bağlantısı* kurarak zihninde anlamlandırmıştır.

B[è]ş y(è)g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkinur. Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez. Öz kértüngin b(e)k tutgil. Ötüg savka yorıma. Ügüz ertgeli ugrating, işing bütmez. Beg bolgalı kılınting, y(a)rlınging yorımaz. Kılmış işing yagılıg, sözlemiş savig tödüşlüg. Yek içgek egirür. Yagı yavlak altayur. Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g üze. Ay t(e)ngri bağdı kutung üze. Öz kértüngke ıngıl. Kentü köngülüngin b(e)k tutgil. Etözüngin

küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg atıng küüng kötr(ü)lüngey. ||||| Birök bo tag atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Tag yerinte tag ünti, sengir boltı. Toprak üze toprak ünti, êdiz boltı. Yarmanayın tēser s(e)n yasgak turur. Aşayın tēser s(e)n êdiz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerin üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15’te yer alan cümlelerde okuyucu, *Kılmış işing yağılıg, sözlemiş saving tödüşlüg {Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir} ifadesinden hareketle işlerinde hasetli davrandığı için Ügüz ertgeli ugrating, işing bütmez {Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez} şeklindeki söylemi ile metindeki kişinin işlerini bitiremediğini, sözlerinin çekişmeli olduğu için Beg bolgalı kılıntıg, y(a)rlıgıng yorımaz {Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz} şeklindeki söylemi ile de emrinin yerine getirilmediğini ve dağın üstüne dağ çıktığı için zirve oluşturduğunu, toprağın üstüne toprak eklendiği için yükselti oluşturduğunu neden-sonuç bağlantısı kurarak zihninde anlamlandırmıştır.*

Tokuz y(ê)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. İşingın küçüging artatur. Ürki kişilerke içangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser süüde erser sançitur, balıkda erser korayur. Buyan edgü kılınç kılgu ol. ||||| Birök bo arka bērmek atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Êki köngül karışdı, tödüşgülg emgek bar. Ulug iş küdüg yme ögrünçlüg ermez. Kiçig iş küdügler yme bütün ermez. Til talaşur. Çaşut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmış kılınç sıgımaz, yakmaz. İg tapa körser s(e)n et öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. Busuş kadgu belgüsi engire turur. İnçip edgü kılınçlıg eşilerke inanmıgıncı bo ênçsizdin (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de beden iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19’da yer alan cümlelerde okuyucu, *metindeki kişinin yaşamış olduğu zamandaki yönetici hilakar olduğu için işlerinin bu yüzden bozulduğunu ve devamındaki falda verilen örneklerden de yine baştaki yöneticinin hilekar olduğu zamanlarda ağız dalaşının başladığını, söylentilerin arttığını, malın mülkün azaldığını, iftiraların çoğaldığını, işlerin ciddiye alınmadığını, hiçbir davranışın beğenilmediğini, hastalıklardan kurtulmanın mümkün olmadığını, uzaklara giden kişinin dönmesinin imkansızlaştığını neden-sonuç bağlantısı* kurarak zihninde anlamlandırmıştır.

Tokuz otuz

Kut kelti. On kat kaş oyun yangkusu eşidilür. Yorısar kamag bayumak utru kelir. Tark(a)rsar kamgag barır teg adang kètdi. Kaş tıngı teg edgüng basdı. İg tapa körser s(e)n törü yavız. Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül koğgıl. ||||| Birök bo tering kudug atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Yèlli suvlı tepreyü kudug için bekleti. Akıp kelir sogık suv ağtarılıp yanturu yoritı. Süki hanlar küçi yme tusulmagay. Song futsı bilgening alı yme edikmegey. Etöz [...] (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı işitilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyile) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinın tınısı misali iyiliğin etrafı kapladı. Hastalıkla ilgilenen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. Şayet bu ‘Derin Kuyu’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp

tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29'da yer alan cümlelerde okuyucu, *metindeki kişiye kut geldiği için on türlü sesin duyulduğunu, etrafının iyiklerle sarıldığını, çok mal dağıtması gerektiğini ve gönlündeki kederi atıp gönlünü neşeli tutması gerektiğini neden-sonuç bağlantısı* kurarak zihninde anlamlandırmıştır.

Tört kırk

b(e)re yerte yangkurar süzük suv tikisi. Êki köngül birikdi. Ögrünçi üküş. İni eçi tüzültili. Tavarı telim. Tepretük sayu kut kelir. Kılıntuk sayu iş büter. Irakta sav eşidüti edgü. Yagukdaki iş bütüti edgü. Ağang tuğang kêtđi. Ayıg sakınguçılar tezdi. Öngdün küntün bulungda ögrünçlüg yel yeltirtili. Kêdin tagđın bulungda t(e)ngri kapıgı açıldı. Közüng içinte kög yok. Köngülüng içinte kadgu yok. Atıng küng yağıldı, yıd yıpar teg. Agzanmış saviing edikdi, altun kümüş teg. Kop işing tapıngça, korı yok.
(Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

...lerle (ölçülen) mesafede berrak suların çağıldaması yankılanır. İki gönül birleşti. Sevinci çoktur. Kardeşle ağabey anlaştı. Malları fazladır. Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğin her iş sonuçlanır. Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. Doğu ve güney taraftan rüzgâr esti. Batı ve kuzey taraftan gök kapısı açıldı. Gözünün içinde leke yok. Gönlünün içinde kaygı yok. Namın₂ yayıldı, (tıpkı) misk gibi. Ağzındaki lafin değerlendirildi, (tıpkı) altın gümüş gibi. Her işin arzuna göre, ziyarı yoktur. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34'te yer alan cümlelerde okuyucu, *iki gönülü birleştirdikleri için mutluluklarının çoğaldığını, kardeşle ağabeyin iyi anlaştığı için mallarının arttığını ve bunların sonucunda da yapılan her işin iyi bir sonuca bağlandığını ayrıca kişinin iyi niyetli olduğunda uzaktaki sözleri bile işitebildiğini, yakınındaki işleri daha kısa sürede tamamladığını, tehlikesinin azaldığını, etrafındaki kötü düşünceli kişilerin azaldığını, etrafının iyiliklerle dolduğunu, gözünün içinin parladığını, gönlüne huzurun yayıldığını, namının ve sözlerinin değerlendirilerek yayıldığını, bütün işlerinin sorunsuz isteği gibi olduğunu neden-sonuç bağlantısı* kurarak zihninde anlamlandırmıştır.

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kêdilti sanga. Özünge öng işin başlagıl. Aşnukıça öngi «s»savka köng(ü)l(l)eme. Amtıkıça turkaru işingın törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(l)ügin ênçgülgü kılğıl. Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol.

Konşu kız utlılıg. Kop işing yaraglıg. ||||| Birök kiçig igitmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Kiçig igitmek kelti. Ak kışing az. Kişi ara edgülüg yolung alp. Künikeki işing tıdıglıg. Kiçig oğlan (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihlidir. Ablan ve yengen sevinçlidir. Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. Şayet 'Küçük Yetiştirmek' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Küçük yetiştirmek (fali) geldi. Sakin geçecek kışın azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götüren yolun zorludur. Gündelik işin engellidir. Küçük çocuk... (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Ton üze ton kédilti sanga {Elbise üzerine elbise giydirildi sana}* ifadesinden hareketle, *metindeki kişinin üstünde birçok sorumluluk olduğu için* devamındaki *falda* verilen örneklerden *bu kişinin zorlu süreç yaşadığını, iyiliğe ulaşma sürecinin zor olduğunu, günlük yaptığı işlerde bile zorluk yaşadığını neden-sonuç bağlantısı* kurarak zihninde anlamlandırmıştır.

Altı elig

Kèrü barır. Suv adası sanga öngdürti utru k(e)lir. Küsemiş küsüşing ka[n]maz. Könglüng sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözüng emgeklig. Tödüş ker[iş] kodgıl. Yılıg yumş(a)k bolgıl. Èki köngül köngül tutup kovı bolsar èltin hantın açığ bulur mu. (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğin arzular kanmaz. Gönlün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgayı₂ bırak. İlmılı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan cümlelerde okuyucu, *metindeki kişinin gönlü kederli olduğu için arzularının kanmadığını, vücudu hasta olduğu için işlerini tamamlayamadığını neden-sonuç bağlantısı* kurarak zihninde anlamlandırmıştır.

Yeti elig

Yanturu adalıg evingde kılğıl aşnukı tözünler törüsin. Ne ada bolgay seni birle ulag kılınțaçı. ||||| Birök kişi birikmek atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Kişi birikip y(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. Y(a)rumış y(a)rukı kamaglıg kişike közünti. Ming b(e)reçe irak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Èki köngül birikip altun ètig

élginde tutgay s(e)n. Yağ kişiler sanga yakın. Éltişmiş kişiler köngüli takı tering. Éki kişi köngüli bir. Altun étig tözü bir. Küsemış küsüşüng kantı. Sakınmış sakınçing bütüdi. İglig öngedti. Ağrılıg katıntı. Él han köngüli (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. Yabancı kimseler sana yakınlık duyar. Sana uyan kişilerin gönlü hayli derindir. İki kişinin gönlü tektir. Altın süsün esası birdir. Arzuladığın hevesin kandı. Dert ettiğin düşüncen sonlandı. Hasta iyileşti. Ağrılı sağlık buldu. Hükümdar₂ gönlü... (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Yanturu adalıg evingde kılğıl aşnuku tözünler törüsin {...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini}* ifadesinden hareketle, *metindeki kişinin geçmişte yaşayan asil atalarının düzenini tekrar kurmasının sonucunda devamındaki falda verilen örneklerden insanların etrafında buluşacağını, ayın daha da parlaklaşacağını ve birçok insanın bunu fark edeceğini, uzağa gitmiş kişilerle yeniden görüşeceğini, mutlulukların artacağını, tanımadığı kişilerin bile kendisine yakınlık hissedeceğini, sıkıntı zamanların bittiğini, huzurlu günlerin geldiğini neden-sonuç bağlantısı* kurarak zihninde anlamlandırmıştır.

Tokuz elig

Katık tatıgının erdinisi boltung. Ne busuş ol takı élke hanka inanç bolguka. Altun küzeç erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgülüg idiş ol. Tatıglar bütgüke tayakı tétir. (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Altun küzeç {Altın Tas / Altın Güveç}'in içinde pişen yiyecekler daha lezzetli olduğu için yerleşik bir kap olarak bilindiğini ve dokuz büyük bölgede tanındığını neden-sonuç bağlantısı* kurarak zihninde anlamlandırmıştır.

[...]

[...] eñç kılıgıl. Tepreme. Edgü kılınç yaratınmakın eksütme. Adın kişilertin tıdıg bar. Saklangıl. Yağ kişilertin yağı bar. Içangıl. Kugu kuş uçdı, kölinge konmaz. Kişi ogli evinge kelmez. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

... huzurlu kıl. Harekete geçme. İyi amel ortaya koymanı esiltme. Başka kimselerden engel var. Kendini koru. Yabancı kişilerden düşman var. Dikkatli ol. Kuğu kuşu uçtu, gölüne konmaz. İnsanoğlu evine gelmez. (Kr. B U 468 / ...)

Kr. B U 468 / ...'de yer alan cümlelerde okuyucu, *metindeki kişinin başka kişiler tarafından engellenmeye çalışıldığı için kendisini korumasının gerektiğini, tanımadığı kişiler arasında düşmanın da olduğu için dikkatli olması gerektiğini neden-sonuç bağlantısı* kurarak zihninde anlamlandırmıştır.

2.2.3. Zaman Bağlantısı

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerde gerçekleşen olaylar *zaman bağlantısı* kurularak sıralanmıştır.

Ëki

Kün t(e)ngri kaytsısı açılı yaradı. Yagız yer yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulıt ün^{üp} yagmur yagdı. Toz toprak özin sönti. Öngdün kedin yer öz tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglünge. Asra erting yegedting, kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi. Baging çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(ı)ging yorıdı. Urı ogul küse^{ser} bultung. Ed tavar tile^{ser} bultung tapdıng. İg agrıg kêtıdi. Könek yasaç basuşdı. Köngülünğın ögrünçlüg kılıgıl. Yêrke t(e)ngrike sevinç tutgıl. ||||| Birök bo tuşuşmak atl(ı)g ırk kel^{ser} savın inçe ayur. Kadır katğı katıg sav yügerü k(e)lti üsküngde. Yêl üze yêl tikilep yêltirtı. Evingde ig agrıg ugrınta kör^{ser s(e)n} (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)

Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tika basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göge neşe saç. Şayet bu 'Karşılaşmak' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görsen... (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan cümlelerde okuyucu, “önce” erkek çocuk istediğini, “sonra” erkek çocuk sahibi olduğunu; “önce” mal mülk istediğini, “sonra” mal mülk sahibi olduğunu; “önce” falın geldiğini, “sonra” falın anlamının ortaya çıktığını; “önce” evinde hastalığın yayıldığını gördüğünü, “sonra” ... olduğunu, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümlelere koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır. Ayrıca, *Yürüng bulut ünüp yağmur yağdı {Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı}* ifadesinde de okuyucu, *beyaz bulutun “önce” yükseldiğini, “sonra” yağmurun yağdığını* cümledeki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır. Buradaki öncelik anlamını {-Ip}’lı yan cümle oluşturmaktadır. Çünkü metinlerde yer alan bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}’lı yan cümlelerin bazıları, metindilbilim açısından incelendiğinde metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 71-80). Bazen de metinlerde yer alan bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}’lı yan cümlelerin zaman bağlantısı kurarak cümleye öncelik anlamı kattığı da görülmektedir.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı sèni bertgeli. İg toga egirdi sèni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirtî. Emgek bar sakınguluk. Köngül içinte oot kirtî. Kadgu bar busanguluk. Bo adatın ozgulug yolung orukung közünmez, ènçgüng menging bultukmaz. Kün t(e)ngri kirtî yer içinte. Y(a)rumakı tıdıltı. Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın turtı. Beg er sıkılır iş bulmadın. Erklig hannıng y(a)rl(ı)gı argulayu turur evingde. Allıg çevişlig kişiler altayu turur üsküngde. Kün ay yarukın tıda katıglanur. Edgü kişiler yolın kese katıglanur. Bèş yek talaşur. Üç üzüt ögleşür. Kamag iş koğgıl. Buyan edgü kılınç kıl. Ada ertgey. Edgü kelgey. ||||| Birök süü sülemek atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Süü süleser yer telinür. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)}

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. Kudretli hükümdarın emri anlaşmazlık çıkarıp durur evinde. Aldatıcı₂ kişiler hile yapıp durur huzurunda. Güneş ve ay ışığını engellemeye çalışır. İyi kimselerin yolunu kesmeye çalışır. Beş şeytan dalaşır. Üç ruh (birbirine) danışır. Bütün

işi bırak. Sevap₂ işle. Tehlike geçecek. İyilik gelecek. Şayet ‘Asker Sevk Etmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Asker sevketsen yer delinir. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14’te yer alan cümlelerde okuyucu, *kişinin “önce” üzüntü veren kederi olduğunu, “sonra” karnına ağrı girdiğini; “önce” bunaltıcı kaygısının olduğunu, “sonra” gönlünün içine ateş düştüğünü; “önce” güneşin ışığını engellediklerini, “sonra” güneşin yerin içine girdiğini; “önce” adamın iş bulamadığını, “sonra” sıkıldığını* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralandırırken aynı zamanda da *“önce” falın geldiğini, “sonra” falın anlamının ortaya çıktığını; “önce” asker sevk ettiğini, “sonra” yerin delindiğini,* bu şekilde *-sAr şart ekinin* kullanılmasıyla cümlelere *koşul anlamının yanında öncelik sonralık* anlamının da katılmış olduğunu *zaman bağlantısı* yoluyla fark ederek zihninde anlamlandırmıştır.

B[é]ş y(è)g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkinur. Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez. Öz kértüngen b(e)k tutgil. Ötüğ savka yorıma. Ügüz ertgeli ugrating, işing bütmez. Beg bolgalı kılınting, y(a)rlıging yorımaz. Kılmış işing yagılıg, sözlemiş savıng tödüşlüg. Yek içgek egirür. Yagı yavlak altayur. Kün t(e)ngri kölünti çerigi<n>g üze. Ay t(e)ngri bağdı kutung üze. Öz kértüngke mangıl. Kentü köngülüngin b(e)k tutgil. Etözüngin küzedser s(e)n kelen keyik müyüzi teg atıng küüng kötr(ü)lüngey. ||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe tır. Tag yerinte tag ünti, sengir boltı. Toprak üze toprak ünti, êdiz boltı. Yarmanayın teser s(e)n yasgak turur. Aşayın teser s(e)n êdiz turur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. Mübarek güneş gölge yaptı askerin üzerine. Mübarek ay battı saadetin üzerine. Öz doğruna inan. Kendi gönlünü muhkem tut. Bedenini gözetirsen gergedan boynuzu gibi şöhretin₂ artacak. Şayet bu ‘Dağ’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15’te yer alan cümlelerde okuyucu, *“önce” dağın dağ üstüne çıktığını, “sonra” da zirve olduğunu; “önce” toprağın toprak üstüne çıktığını, “sonra”*

da yükselti olduğunu cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralandırırken aynı zamanda da *kişinin “önce” yolunu şaşırmasının gerektiğini, “sonra” evini bulamadığını; “önce” yanıldığını, “sonra” işini bitiremediğini; “önce” bedenini gözetmesi gerektiğini, “sonra” şöhretinin artacağını; “önce” fal geldiğini, “sonra” falın anlamının ortaya çıktığını; “önce” tırmanıp aşmaya çalıştığını, “sonra” başaramadığını, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır.*

S[e]kiz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo koramak atl(1)g ırk kelser savın inçe tēr. Suv t(a)mırı kurısar yaş yavışgu kurıyur. Kişi küçi korasar yat kişike basitur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yaging telim boltı. Asıging ayaging egsüdi. Eding t(a)varıng koratı. (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)

Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan cümlelerde okuyucu, “önce” fal geldiğini, “sonra” falın anlamının ortaya çıktığını; “önce” su damarının kurduğunu, “sonra” yeşilliklerin kurduğunu; “önce” kişinin gücünün eksildiğini, “sonra” yabancı kimseye yenildiğini, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır.

Tokuz y(è)g(i)rmi

Tevlig kürlüg buryuk bar. İşingın küçüngen artatur. Ürki kişilerke içangıl. Edremlig kişilerig ayagıl. Adang ertgey. Edgü kelgey. Bo ırk kimke kelser süüde erser sançitur, balıkda erser korayur. Buyan edgü kılınç kılgu ol. ||||| Birök bo arka bērmek atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Èki köngül karışdı, tödüşgölüg emgek bar. (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)

...hilekar₂ yönetici var. İşini gücünü bozar. Eski adamları dikkate al. Erdemli kişileri say. Tehliken geçecek. İyilik gelecek. Bu fal kime gelse askerde ise vurulur, şehirde ise zarara uğrar. Sevap₂ işlemelidir. Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse

sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19’da yer alan cümlelerde okuyucu, “önce” falın geldiği kişinin bilinmesi gerektiğini, “sonra” askerdeyse vurulacağını şehirdeyse zarar göreceğini; “önce” fal geldiğini, “sonra” falın anlamının ortaya çıktığını, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır.

Tört otuz

Ayıglı saviŋning adırtı yo[k]. Kö[ngülüng] kögüzüng ökünmeki üküş. Könglüng [kögüzü]ng bütmeke az. Êl han açıgın b[ulmakıng] alp. Edlig sanlıg bolup yorımak[ıng sarp]. Tegser s(e)n yangı yılning êki [yêgirmınç] ayınga, ancata têmin iş[...]. ||||| Birök bo sevinm(e)k at[l(1)g ırk kelser] savın inçe têt. Sevinç ögr[ünç sanga] kelti. Sanga törülüg törü t[oku tegdi]. Sêni kamagun taplatı beg kılğ[alı]. [Yagız] yêrte tiki ünti. Tonçudakı k[...] kutrultı. T(e)ngrili yêrli tepreşd[i]. [Künli] aylı körüşdi. Öngreki êligler [...] (Kr. B U 461 / 24)

{Yirmi Dört (Numaralı Yazma)}

...(İyi) ve kötü sözünün farkı yok. Gönlün, bedenın pişmanlığı çok. Gönlün, bedenın inancı az. Hükümdar₂ takdirini kazanman güç. Zengin ve soylu olup hareket etmen zor. Ulaşırsan yeni yılın on ikinci ayına, o vakit hemen [...]. Şayet bu ‘Sevinmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Sevinç₂ sana geldi. Sana törelı düzen₂ erişti. Seni herkes onayladı bey yapmak için. Yağız yerde gürültü yükseldi. Çukurdaki [...] kurtuldu. Gök ve yer sarsıldı. Güneş ve ay birbirine girdi. Önceki hükümdarlar [...] (Kr. B U 461 / 24)}

Kr. B U 461 / 24’te yer alan cümlelerde okuyucu, têmin “hemen, derhâl, ivedilikle” bağlacının ve ancata “o anda” sözcüğünün kullanılmasıyla cümlede eş zamanlılık anlamının olduğunu ve yangı yılning êki [yêgirmınç] ayınga {yeni yılın on ikinci ayına} ifadesiyle de eylemin hangi zamanda gerçekleştiğini zaman bağlantısı yoluyla zihninde anlamlandırırken aynı zamanda “önce” yeni yılın on ikinci ayına ulaşması gerektiğini ve “o anda hemen” ... olacağını; “önce” fal geldiğini, “sonra” falın anlamının ortaya çıktığını, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır.

Tokuz otuz

Kut kelti. On kat kaş oyun yangkusı eşidilir. Yorısar kamağ bayumak utru kelir. Tark(a)rsar kamgağ barır teg adang kètdi. Kaş tıngı teg edgüng basdı. İg tapa körser s(e)n törü yavız. Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül koğgıl. ||||| Birök bo tering kudug atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Yèlli suvlı tepreyü kudug için bekleti. Akıp kelir sogık suv ağtarılıp yanturu yoritı. Süki hanlar küçi yme tusulmagay. Song futsı bilgening alı yme edikmegey. Etöz [...] ..
(Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı iştilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyle) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinin tınısı misali iyiliğin etrafi kapladı. Hastalıkla ilgilensen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. Şayet bu ‘Derin Kuyu’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamlaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29’da yer alan cümlelerde okuyucu, “önce” kişiye kutun geldiğini, “sonra” da on türlü sesin dulduğunu cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralandırırken aynı zamanda da kişinin “önce” yürümesi gerektiğini, “sonra” zenginliklerle karşılaşacağını; “önce” fal geldiğini, “sonra” falın anlamının ortaya çıktığını, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır. Ayrıca, Akıp kelir sogık suv ağtarılıp yanturu yoritı {Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi} ifadesinde de okuyucu, soğuk suyun “o anda” eş zamanlı olarak kıvrılıp süzüldüğünü cümledeki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde anlamlandırmıştır. Buradaki eş zamanlılık anlamını {-Ip}’lı yan cümle oluşturmaktadır. Çünkü metinlerde yer alan bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}’lı yan cümlelerin bazıları, metindilbilim açısından incelendiğinde metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 71-80). Bazen de metinlerde yer alan bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}’lı yan cümlelerin zaman bağlantısı kurarak cümleye eş zamanlılık anlamı kattığı da görülmektedir.

Éki kırk

||||| Birök utru kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Utrungda asıg tusu yēterü kelti. Etözüngde ayag çilteg ornaşu bērti. Köngülüngteki küşüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. Eski erting, tegşilip yangı boltung. Bokdam erting, tegşilip tatıglıg boltung. Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk sayu orun yurt özüngçe. (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Karşı Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değışip yeni oldun. Kekre idin, değışip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32’de yer alan cümlelerde okuyucu, “önce” fal geldiğini, “sonra” falın anlamının ortaya çıktığını, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır.

Üç kırk

Ulug erk kelti. Tört yingak tüzülti. Köngülüngçe kédinti. Tepremiş küçlüg yağı kētdi. Öngdürti tepremiş oot yalını oçdı. Olurup körünçlegil inçge yügürük atlarıg. Tapıngça alup işletgil yēnik, edgü alalarıg. Tümen sav tügünü sēnide boltı. Yıl ay ētilü ēlgingde kirtı. Üstünki altınkı tapladı. Örüki kuğıkı sevinti. Beg t(a)mgası ēlgingde, ornağlıg orunagıngda. Yērke t(e)ngrike sevinç tut. Burhanlarka tapıg kıl. ||||| Birök ēyin kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Yēl ēyin ēşidilür küzki ıgaç yangk[u]sı. Tümen [...] (Kr. B U 464 / 33)

{Otuz Üç (Numaralı Yazma)}

Büyük kudret geldi. Dört taraf düzenlendi. Gönlünce donandı. Hareketlenen güçlü düşman uzaklaştı. Önden harlanan ateşin alevi söndü. Oturup izle soylu yüğrük atları. İsteddiğini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını. Onbinlerce sözün düğümü sende oldu. Yıl, ay düzenlenip eline girdi. Üstteki alttaki uygun gördü. Yüksekteki alçaktaki sevindi. Beyin damgası elinde, yerli yerinde. Yere göğe neşe saç. Budalara ibadet et. Şayet ‘Uygun Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Rüzgârla beraber güzki ağacın uğultusu işitilir. On bin ... (Kr. B U 464 / 33)}

Kr. B U 464 / 33’te yer alan cümlelerde okuyucu, “önce” fal geldiğini, “sonra” falın anlamının ortaya çıktığını, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman

bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır. Ayrıca, *Olurup körünçlegil inçge yügürük atlarıg {Oturup izle soylu yüğrük atları}* ve *Tapınçça alıp işletgil yènik, edgü alalarıg {İstediğini alıp kullan yeğni, iyi ve alalarını}* ifadelerinde de okuyucu, *kişinin “önce” oturduğunu, “sonra” izlediğini; “önce” aldığı, “sonra” kullandığını* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır. Buradaki *öncelik* anlamını {-Ip}'lı yan cümle oluşturmaktadır. Çünkü metinlerde yer alan *bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}'lı yan cümlelerin* bazıları, metindilbilim açısından incelendiğinde metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 71-80). Bazen de metinlerde yer alan *bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}'lı yan cümlelerin zaman bağlantısı* kurarak cümleye *öncelik* anlamı kattığı da görülmektedir.

Tört kırk

b(e)re yèrte yangkurar süzük suv tikisi. Èki köngül birikdi. Ögrünçi üküş. İni eçi tüzülti. Tavarı telim. Tepretük sayu kut kelir. Kılıntuk sayu iş büter. (Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

...lerle (ölçülen) mesafede berrak suların çağıldaması yankılanır. İki gönül birleşti. Sevinci çoktur. Kardeşle ağabey anlaştı. Malları fazladır. Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğin her iş sonuçlanır. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34'te yer alan cümlelerde okuyucu, “önce” iki gönlün birleştiğini, “sonra” da sevincin arttığını; “önce” kardeş ile ağabeyin iyi anlaştığını, “sonra” da mallarının arttığını cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır.

Altı kırk

Sanga. Ton üze ton kédilti sanga. Özünge öng işin başlagıl. Aşnukıca öngi «s»savka köng(ü)l(l)eme. Amtukıca turkaru işingin törüng tutgıl. Küreyik(k)i köngül(l)ügin ençgölüg kılğıl. Oglung kişing ülüglüg ol. Ekeng yengeng sevinçlig ol. Konşı kız utlılıg. Kop işing yaraglıg. ||||| Birök kiçig igitmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Kiçig igitmek kelti. Ak kışing az. Kişi ara edgölüg yolung alp. Künikeki işing tıdıgılg. Kiçig oylan (Kr. B Mainz 101 / 36)

{Otuz Altı (Numaralı Yazma)}

...sana. Elbise üzerine elbise giydirildi sana. Kendine öncelikli işine başla. Evvelce farklı (olan) söze aldırış etme. Şimdi, daima işini alışkanlığın belle. Ürkek (?) gönüllülüğünü huzurlu kıl. Evladın ve karın talihlidir. Ablan ve yengen sevinçlidir.

Komşu kız mutlu. Her işin faydalı. Şayet ‘Küçük Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Küçük yetiştirmek (fali) geldi. Sakin geçecek kışın azdır. İnsanlar arasında iyiliğe götüren yolun zorludur. Gündelik işin engellidir. Küçük çocuk... (Kr. B Mainz 101 / 36)}

Kr. B Mainz 101 / 36’da yer alan cümlelerde okuyucu, *amtıkıça* “hemencecik, derhâl, şimdi” bağlacının kullanılmasıyla cümlede eylemin “o anda” yapılması gerektiğini, eş zamanlılık anlamının olduğunu ve *aşnukıça* “evvelce, öncelikle” bağlacının kullanılmasıyla cümlede öncelik anlamının olduğunu zaman bağlantısı yoluyla zihninde sıralandırıp anlamlandırırken aynı zamanda da “önce” fal geldiğini, “sonra” falın anlamının ortaya çıktığını, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır.

Bêş elig

Ya kurup ok atgalır. Yaling kılıç tutup ok üzgelir. Tıt söğüt budıkı ming törlügin titrüyür. Artuç söğüt budıkı yüz törlügin ırgalur. Berklig yek içgekler el tutgalır. Busuş kağgu ig agrıglar ornag tutg(a)lır. Begđin eşitin körser s(e)n savka kirgelir s(e)n. Êltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n. **Êrteken t(a)vrak** buyan kıl. **Aşnukan** êrgürü etözüngin küzed. ||||| Birök kün [yarukı atl(1)g ırk kelser savın inçe têr] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir. Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardıç ağacının dalı yüz türlü sallanır. Bağlanmış şeytanlar₂ yurt tutmaya yeltenir. Keder₂, hastalık (ve) ağrılar yerleşmek üzeredir. Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görseñ söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görseñ övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. Şayet ‘Güneş Işığı’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45’te yer alan cümlelerde okuyucu, *êrteken* {erkenden, hemen}, *aşnukan* {bir an evvel} sözcüklerinin ve *tavrak* “hemen, derhâl, aceleyle” bağlacının bağlacının kullanılmasıyla cümlede eylemin “o anda” yapılması gerektiğini, eş zamanlılık anlamının olduğunu zaman bağlantısı yoluyla zihninde sıralandırıp anlamlandırırken aynı zamanda da “önce” fal geldiğini, “sonra” falın anlamının ortaya çıktığını, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır. Ayrıca, *Ya kurup ok atgalır* {Yay kurup ok

atmaya yeltenir} ve *Yalın kılıç tutup ok üzgelir {Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir}* ifadelerinde de okuyucu, *kişinin “önce” yayı kurduğunu, “sonra” oku atmaya çalıştığını; “önce” yalın kılıcı tuttuğunu, “sonra” oku kırmaya çalıştığını* cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır. Buradaki *öncelik* anlamını *{-Ip}*'li *yan cümle* oluşturmaktadır. Çünkü metinlerde yer alan *bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}*'li *yan cümlelerin* bazıları, metindilbilim açısından incelendiğinde metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 71-80). Bazen de metinlerde yer alan *bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}*'li *yan cümlelerin zaman bağlantısı* kurarak cümleye *öncelik* anlamı kattığı da görülmektedir.

Altı elig

Tödüş ker[iş] koğıl. Yılığ yumş(a)k bolğıl. Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açığ bulur mu. Tödüş keriş kılmasar s(e)n özünğın kamağ adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüğ tapıgçı tagdın turup [ook] tiler. T(e)ngri hanıng k<u>lu<u>ı küntün turup yık tiler. Beg er yemin y[éyey]in sakınsar s(e)n tişingde tıdığlıg. Yêrte kazguk bekürü tokıy(1)n têser [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

Kavgay₂ bırak. İlımlı₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan cümlelerde okuyucu, *metindeki kişinin “önce” kavga etmemesi gerektiğini, “sonra” tehlikelerden kurtulacağını; “önce” Bey'in yemeğinden yiyeyim diye düşündüğünü, “sonra” dışıyla ilgili problem yaşadığını, “önce” yere kazığı sağlam bir şekilde çakayım diye düşündüğünü, “sonra” ... olduğunu*, bu şekilde *-sAr şart* ekinin kullanılmasıyla cümleye *koşul* anlamının yanında *öncelik sonralık* anlamının da katılmış olduğunu *zaman bağlantısı* yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır. Ayrıca, *Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açığ bulur mu {İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü?}* ifadesinde de okuyucu, *“önce” iki gönülün birbirlerine karşı olan hislerini gizlediklerini, “sonra” bahtsız olacaklarını* cümledeki içerik bağlantısını takip edip *zaman bağlantısını* kurmasıyla zihninde sıralamıştır. Buradaki *öncelik* anlamını *{-Ip}*'li *yan cümle* oluşturmaktadır. Çünkü metinlerde yer alan *bileşik cümle yapılarındaki*

{-Ip}'lı *yan cümlelerin* bazıları, metindilbilim açısından incelendiğinde metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 71-80). Bazen de metinlerde yer alan *bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}'lı yan cümlelerin zaman bağlantısı* kurarak cümleye *öncelik* anlamı kattığı da görülmektedir.

Yeti elig

Yanturu adalıg evingde kılğıl aşnukı tözünler törüsin. Ne ada bolgay sèni birle ulag kılınțaçı. ||||| Birök kişi birikmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tèt. Kişi birikip y(a)rudı. Ay t(e)ngri artukrak yaltrıdı. Y(a)rumış y(a)rukı kamaglıg kişike közünti. Ming b(e)reçe irak barmış kişiler birle körüşgey s(e)n. Èki köngül birikip altun ètig èlgingde tutgay s(e)n. (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: İnsanlar buluşup ışıldadı. Mübarek ay ziyadesiyle parıldadı. Parlamış ışığı herkese gözüktü. Çok çok uzağa gitmiş kişilerle görüşeceksin. İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın. (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47'de yer alan cümlelerde okuyucu, "önce" ayın parladığını, "sonra" herkesin ayın bu parlaklığı gördüğünü cümledeki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralandırıp anlamlandırırken aynı zamanda da "önce" fal geldiğini, "sonra" falın anlamının ortaya çıktığını, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır. Ayrıca, *Kişi birikip y(a)rudı {İnsanlar buluşup ışıldadı}* ve *Èki köngül birikip altun ètig èlgingde tutgay s(e)n {İki gönül buluşup altın süsü elinde tutacaksın}* ifadelerinde de okuyucu, "önce" kişilerin buluştuğunu, "sonra" parladıklarını; "önce" iki gönlün buluştuğunu, "sonra" altın süsü elinde tutacağını cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır. Buradaki öncelik anlamını {-Ip}'lı yan cümle oluşturmaktadır. Çünkü metinlerde yer alan *bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}'lı yan cümlelerin* bazıları, metindilbilim açısından incelendiğinde metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 71-80). Bazen de metinlerde yer alan *bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}'lı yan cümlelerin zaman bağlantısı* kurarak cümleye *öncelik* anlamı kattığı da görülmektedir.

Tokuz elig

Yig etler tegşilip bışıg boltı. Yıdı yıparı bura turur. atıg boltı t p ootın k(a)tunsar k ze taşar. İşin küdüğın yangılsar t d ş bolur. Turuşda tödüşde saklangu ol. A yol tilemekde ıçangu ol. Küzeçiğ küzedip sımasar aş b rtei idiş ol. Apam bir adakın sısar içinteki tatıg tökülgüke (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Çiğ etler değışip pişmiş oldu. Kokusu₂ çıkıp durmaktadır. Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar. İşini gücünü yanılırsa kavga olur. Kavgadan₂ uzak durmalıdır. Şöhret dilemekten sakınmalıdır. Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır. Eğ r bir ayağınımı kırsa içindeki yemek dökülmeye... (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49’da yer alan cümlelerde okuyucu, “ nce” et daha sert pişmedi diyerek daha fazla pişirdiğini, “sonra” güvecin taşdığını; “ nce” güveci dikkatli kullanıp kırmaması gerektiğini, “sonra” güveçte yemeğın pişirilmeye devam edileceğini, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır. Ayrıca, Yig etler tegşilip bışıg boltı {çiğ etler değışip pişmiş oldu}, atıg boltı t p ootın k(a)tunsar k ze taşar {Sert oldu (pişmedi) deyip ateşini harlarsan güveç taşar} ve Küzeçiğ küzedip sımasar aş b rtei idiş ol {Güveçi gözetip kırmasa aş verecek kaptır} ifadelerinde de okuyucu, “ nce” çiğ etlerin değıştini, “sonra” piştini; “ nce” etin sert olduğunu / pişmediğini düşündüğünü, “sonra” g vecinin ateşini arttırdığını; “ nce” güveci dikkatli kullanması gerektiğini, “sonra” kırmaması gerektiğini cümleler arasındaki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde sıralamıştır. Buradaki  ncelik anlamını {-Ip}’lı yan cümle oluşturmaktadır. Çünkü metinlerde yer alan bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}’lı yan cümlelerin bazıları, metindilbilim açısından incelendiğinde metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 71-80). Bazen de metinlerde yer alan bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}’lı yan cümlelerin zaman bağlantısı kurarak cümleye öncelik anlamı kattığı da görülmektedir.

 ki [...]

||||| Birök bo iğitmek atl(1)g ırk kelser savın inçe t r. İğitmekde ıansar etöz ertiker. İg ağırd  yek iek tarınsar öngrekin ıan[...]rıl. Kılmış işing [...]lgay s(e)n. Etözüngke [...]güte tarıksar (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Yetiştirmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. Hastalığında₂ şeytanlar₂ dağılırsa önceki gibi sakın... Gerçekleştirdiğin işin ...caksın. Bedenine ... dağılsa... (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2’de yer alan cümlelerde okuyucu, “önce” yemek yemediğini, “sonra” hâlsiz kaldığını; önce” fal geldiğini, “sonra” falın anlamının ortaya çıktığını, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır.

[...]

Kişing busuşlug kadgulug turur yaşurıkı eşi üze kapugıng üngürser sen. Öz adın kişi tişi üze etözüng tegre körser enç turmak y(a)raşur. İg tapa körser bağirtın tepremiş ig ol. Étük tilek bulgulukı sarp. Köngül[ün]g yıg, enç tur. Etözüng bil, şük tur. ||||| Birök bo [ul]ug münükme atl(1)g «ırk» kelser savın inçe [tér]. Yél yéltirip éntürti. Lim sıntı. (Kr. B U 468 / ...)

{ ...

Karın üzüntülüdür₂, namahrem hanıma kapını aralasan. Kendini, başka kadın ve erkekle kuşatılmış görse huzurlu olmak yaraşır. Hastalığı incelese (bu), bağırdan neşet etmiş hastalıktır. Eşya dileğine erişmen zor. Gönlüne gem vur, huzurlu dur. Bedenini bil, sessizce dur. Şayet bu ‘Büyük Kusur İşlemek’ adlı (fal) gelse sözünü şöyle der: Yel esip (fırtına) bastırdı. Direk kırıldı. (Kr. B U 468 / ...)}

Kr. B U 468 / ...’de yer alan cümlelerde okuyucu, metindeki kişinin “önce” eşine karşı yanlış bir davranışta bulunduğunu, “sonra” eşinin üzüldüğünü; önce” fal geldiğini, “sonra” falın anlamının ortaya çıktığını, bu şekilde -sAr şart ekinin kullanılmasıyla cümleye koşul anlamının yanında öncelik sonralık anlamının da katılmış olduğunu zaman bağlantısı yoluyla fark ederek zihninde sıralandırıp anlamlandırmıştır. Ayrıca, Yél yéltirip éntürti {Yel esip (fırtına) bastırdı} ifadesinde de okuyucu, rüzgârın “o anda” eş zamanlı olarak esip bastırıldığını cümledeki içerik bağlantısını takip edip zaman bağlantısını kurmasıyla zihninde anlamlandırmıştır. Buradaki eş zamanlılık anlamını {-Ip}’lı yan cümle oluşturmaktadır. Çünkü metinlerde yer alan bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}’lı yan cümlelerin bazıları, metindilbilim açısından incelendiğinde metindeki tutarlılığın oluşmasına katkı sağlamaktadır (Subaşı Uzun, 1995: 71-80). Bazen de metinlerde yer alan bileşik cümle yapılarındaki {-Ip}’lı yan cümlelerin zaman bağlantısı kurarak cümleye eş zamanlılık anlamı kattığı da görülmektedir.

2.2.4. Karşılaştırma Bağlantısı

Aşağıdaki ırlarda yer alan cümlelerde örtük anlamın ortaya çıkması için *karşılaştırma bağlantısı* kurulmuştur.

Éki

Bultung. Kamag él uluşlar tapıgı yügerü k(e)lti üşküngde. T(e)ngridem kut buyan utmak yègedmek k(e)ntün ornantı ödüngde. Kün t(e)ngri kaytsısı açıldı yaradı. Yagız yèr yüzi yaşartı körkledi. Yürüng bulıt ünüp yagmur yagdı. Toz toprak özin sönti. Öngdün kèdin yèr öz tapıngça küntün tagdın balık uluş kentü könglüngçe. **Asra erting yègedting, kiçig erting bedütüng. Kim bolgay sanga engirmedeçi.** Baging çugung yulıntı. T[(a)mgang] y(a)rl(ı)ging yorıdı. Urı ogul küseser bultung. Ed tavar tileser bultung tapdıng. İg agrıg kètdi. Könek yasgaç basuşdı. Köngülüngin ögrünçlüg kılğıl. Yèrke t(e)ngrike sevinç tutğıl. ||||| Birök bo tuşuşmak atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. Kadır katgı kaçıg sav yügerü k(e)lti üşküngde. Yèl üze yèl tikilep yèltirtti. Evingde ig agrıg ugrınta körser s(e)n (Kr. B U 456 / 2)

{İki (Numaralı Yazma)}

...buldun. Bütün ülkenin₂ hizmeti artış gösterdi huzurunda. İlahî saadet₂ ve galibiyetler₂ kendiliğinden gerçekleşti zamanında. Mübarek güneşin (beslediği) akasya ağacı açılıp parıldadı. Yağız yeryüzü yeşerip güzelleşti. Beyaz bulut yükselip yağmur yağdı. Toz toprak kendiliğinden dindi. Doğu ve batıdaki yerler kendi arzuna, güney ve kuzeydeki memleketler kendi gönlüne göredir. Düşkün idin palazlandın, küçük idin büyüdün. Kim olacak sana itaat etmeyen. Engellerin₂ ortadan kalktı. Ferman ve buyruğun geçerliliğini korudu. Erkek çocuk istesen buldun. Mal mülk dilesen elde ettin₂. Hastalığın gitti. Kırba ve hamur tahtası tıka basa doldu. Gönlünü mutlu kıl. Yere göğe neşe saç. Şayet bu ‘Karşılaşmak’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Katı ve sert₂ sözler artış gösterdi huzurunda. Yel üstüne yel eklenip esti. Evinde hastalık₂ yayıldığını görersen... (Kr. B U 456 / 2)}

Kr. B U 456 / 2’de yer alan cümlelerde okuyucu, *asra erting* {düşkündün / mertebeye aşağıdaydın}, *yègedting* {üstün geldin / galip geldin / yendin} ve *kiçig erting* {küçüktün}, *bedütüng* {büydün} sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile *metindeki kişinin düşkünken üstün geldiğini, küçükken büyüdüğünü* ve *Kim bolgay sanga engirmedeçi* {Kim olacak sana itaat etmeyen} ifadesi ile *hiç kimsenin itiraz etmeden ona itaat edeceğini* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

Tört y(è)g(i)rmi

Savdı seni bertgeli. İg toga egirdi seni emgetgeli. Özingin kar<ın> içinte ig kirtî. Emgek bar sakinguluk. Köngül içinte oot kirtî. Kadgu bar busanguluk. **Bo adatın ozgulus yolung orukung közünmez, ênçgüng menging bultukmaz.** Kün t(e)ngri kirtî yer içinte. Y(a)rumakı tıdıltı. Kök kalıkda uçar kuş uçu umadın turttı. Beg er sıkılır iş bulmadın. (Kr. B U 457 / 14)

{On Dört (Numaralı Yazma)}

...savurdu seni hırpalamak için. Hastalık₂ sardı seni canını yakmak için. Karnına sancı girdi. Üzüntü verici keder var. Gönül içine ateş düştü. Bunaltıcı kaygı var. Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz. Mübarek güneş yerin içine girdi. Işması engellendi. Gökyüzünde₂ uçan kuşlar uçamadan kaldı. Bey adam iş bulamadığından sıkılır. (Kr. B U 457 / 14)}

Kr. B U 457 / 14'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Bo adatın ozgulus yolung orukung közünmez, ênçgüng menging bultukmaz* {*Bu tehlikeden kurtulacak yolun₂ görünmez, huzurun₂ bulunmaz*} ifadesi ile *metindeki kişinin tehlikeden hiçbir şekilde kurtulamayacağını* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

B[ê]ş y(ê)g(i)rmi

||||| Birök bo tag atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Tag yerinte tag ünti, sengir boltı. Toprak üze toprak ünti, êdiz boltı. **Yarmanayın tēser s(e)n yasgak turur. Aşayın tēser s(e)n êdiz turur.** (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Şayet bu 'Dağ' adlı fal gelse sözünü şöyle der: Dağ yerinden dağ çıktı, zirve oldu. Toprak üstünden toprak çıktı, yükselti oldu. Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Yarmanayın tēser s(e)n yasgak turur. Aşayın tēser s(e)n êdiz turur.* {*Tırmanayım desen gevşektir. Aşayım desen yüksektir.*} ifadesi ile *metindeki kişinin ne dağı ne de yükseltiyi aşamayacağını* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

S[e]kiz y(ê)g(i)rmi

||||| Birök bo koramak atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Suv t(a)mırı kurısar yaş yavışgu kurıyur. Kişi küçi korasar yat kişike basitur. Tegirmi tam içinte esrük boltung. Tegirmileyüki yaging telim boltı. Asıging ayaging egsüdi. Eding t(a)varing koratı. Êltin hantın busuş bar. Etözüng tegre ada bar. **Asıglıg bolgulus yolung közünmez. Ênçgülüg bolgulus belgüng belgürmez.** Tag içinte eki yek bar. Ögüngin köngülüngin ulgayur. Êl iç[in]te (Kr. B U 459 / 18)

{On Sekiz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Zarara Uğramak’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Su damarı kurusa yeşillikler₂ kurur. Kişinin gücü eksilirse yabancı kimseye yenilir. Çepeçevre duvarın içinde sarhoş oldun. Etrafını sarmış düşmanın çok oldu. Kazancın ve itibarın eksildi. Malın mülkün zarar gördü. Hükümdardan₂ sıkıntı var. Bedenini kuşatan tehlike var. Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez. Dağ içinde iki şeytan var. Aklını ve gönlünü karıştırır. Memleket içinde... (Kr. B U 459 / 18)}

Kr. B U 459 / 18’de yer alan cümlelerde okuyucu, *Asıgılgı bolguluk yolung közünmez. Ênçgülgü bolguluk belgüing belgürmez. {Faydalı olacak yolun gözükmez. Mutlu kılacak işaretin belirmez.}* ifadesi ile *metindeki kişinin hiçbir şekilde içinde bulunduğu kötü durumdan kurtulacak yolunun olmadığını* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

Tokuz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo arka bèrmek atl(1)g ırk kelser savın inçe ayur. Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Êki köngül karışdı, tödüşgülgü emgek bar. **Ulug iş küdüg yme ögrünçlüg ermez. Kicig iş küdügler yme bütün ermez.** Til talaşur. Çaşut yongag tikileşür. (Kr. B U 460 / 19)

{On Dokuz (Numaralı Yazma)}

Şayet bu ‘Destek Vermek’ adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19’da yer alan cümlelerde okuyucu, *ulug iş küdüg {büyük iş}* ve *kicig iş küdügler {küçük iş / işler}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile *büyük işlerin mutlu etmediğini, küçük işlerin de tamamlanamadığını* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

Tokuz otuz

Kut kelti. On kat kaş oyun yangkusı eşidilür. Yorısar kamag bayumak utru kelir. Tark(a)rsar kamgag barır teg adang kètdi. Kaş tıngı teg edgüing basdı. **İg tapa körser s(e)n törü yavız.** Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül kodgıl. ||||| Birök bo tering kudug atl(1)g ırk kelser savın inçe tèt. Yèlli suvlu tepreyü kudug için bekleti. Akıp kelir sogık suv agtarılıp yanturu yoritı. **Süki hanlar küçi yme tusulmagay. Song futı bilgening alı yme edikmegey.** Etöz [...] .. (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı işitilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyile) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinın tınısı misali iyiliğin etrafı kapladı. Hastalıkla ilgilensen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. Şayet bu ‘Derin Kuyu’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Yel ve su depreşip kuyu içini sağlamlaştırdı. Akıp gelen soğuk su kıvrılıp tekrar ilerledi. Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek. Beden... (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29’da yer alan cümlelerde okuyucu, *İg tapa körser s(e)n törü yavız {Hastalıkla ilgilensen, vaziyet kötüdür}* ifadesindeki *-sAr şart ekinin* kullanılmasıyla cümleye *koşul anlamının yanında ne yapsan sonuç değişmeyecek* anlamı ile *karşılaştırma* anlamının da katılmış olduğunu ve *Süki hanlar küçi yme tusulmagay. Song futsı bilgening alı yme edikmegey. {Geçmişteki hanların gücü fayda sağlamayacak. Son âlimin, bilgenin yöntemi de tesir etmeyecek.}* ifadesi ile *ne geçmişteki Hükümdarların ne de en son âlim ve bilge kişileri yardımının fayda sağlamayacağını* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

Ëki kırk

||||| Birök utru kelmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. Utrungda asıg tusu yeterü kelti. Etözüngde ayag çilteg ornaşu bērti. Köngülüngteki küşüşüng barça kantı. Atıng atayu kut s(a)yu özin kelti. **Eski erting.** tegşilip **yangı boltung.** **Bokdam erting.** tegşilip **tatıglıg boltung.** **Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça.** **Olurtuk sayu orun yurt özüngçe.** (Kr. B U 463 / 32)

{Otuz İki (Numaralı Yazma)}

Şayet ‘Karşı Gelmek’ adlı fal gelse sözünü şöyle der: Karşında fayda₂ yeterince (ortaya) geldi. Bedeninde hürmet₂ yerleşiverdi. Gönlündeki arzun bütünüyle kandı. Adını zikrettiğin her saadet kendiliğinden geldi. Eski idin, değişip yeni oldun. Kekre idin, değişip tatlı oldun. Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir. (Kr. B U 463 / 32)}

Kr. B U 463 / 32’de yer alan cümlelerde okuyucu, *eski erting {eskiydin}*, *yangı boltung {yeni oldun / yenilendin}* ve *bokdam erting {küflüydün / kekreydin / köhnemiştin}*, *tatıglıg boltung {tatlı oldun / tatlandın / lezzetli oldun / lezzetlendin}* sözcüklerinin *zıt anlamlı* olarak kullanılması ile *metindeki kişinin kötü davranışlarını bırakıp iyi davranışlar kazandığını* ve *Tepretük sayu iş küdügüng tapıngça. Olurtuk*

sayu orun yurt özünge. {Davrandığın her işin₂ arzuna göredir. Oturduğun her mekân₂ kendine göredir.} ifadesi ile her şeyin kendi isteğine göre şekillendiğini cümledeki karşılaştırma bağlantısı yoluyla sezmiştir.

Tört kırk

b(e)re yerte yangkurar süzük suv tikisi. Eki köngül birikdi. Ögrünçi üküş. İni eçi tüzülti. Tavarı telim. Tepretük sayu kut kelir. Kılıntuk sayu iş büter. **Irakta sav eşidüti edgü. Yagukdaki iş bütüti edgü.** Ağang tuğang kêtđi. Ayığ sakınguçılar tezđi. (Kr. B U 465 / 34)

{Otuz Dört (Numaralı Yazma)}

...lerle (ölçülen) mesafede berrak suların çağıldaması yankılanır. İki gönül birleşti. Sevinci çoktur. Kardeşle ağabey anlaştı. Malları fazladır. Her hareketinde saadet gelir. Giriştiğin her iş sonuçlanır. Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi. Tehliken₂ gitti. Kötü düşünenler uzaklaştı. (Kr. B U 465 / 34)}

Kr. B U 465 / 34'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Irakta sav eşidüti edgü. Yagukdaki iş bütüti edgü. {Iraktan söz işitişi iyi. Yakındaki işi tamamlaması iyi.}* ifadesi ile *metindeki kişinin hem uzaktayken hem de yakındayken yapabildiği özelliklerini cümledeki karşılaştırma bağlantısı yoluyla sezmiştir.*

Bêş elig

Ya kurup ok atgalır. Yaling kılıç tutup ok üzgelir. Tıt söğüt budıkı **ming törlügin** titrüyür. Artuç söğüt budıkı **yüz törlügin** ırgalur. Berklig yek içgekler el tutgalır. (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir. Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardiç ağacının dalı yüz türlü sallanır. Bağlanmış şeytanlar₂ yurt tutmaya yeltenir. (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Tıt söğüt budıkı ming törlügin titrüyür. Artuç söğüt budıkı yüz törlügin ırgalur. {Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardiç ağacının dalı yüz türlü sallanır.}* ifadesi ile *çam ağacının ve ardiç ağacının dallarının sallanış türünün sayı bakımından karşılaştırıldığını cümledeki karşılaştırma bağlantısı yoluyla sezmiştir.*

Yeti elig

Yanturu adalığ evingde kılğıl aşnukı tözünler törüsin. **Ne ada bolgay seni birle ulag kılıntaçı.** ||||| Birök kişi birikmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe tēr. (Kr. B U 498 / 47)

{Kırk Yedi (Numaralı Yazma)}

...tekrar, tehlike dolu evinde hayata geçir geçmişteki asillerin töresini. Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak. Şayet 'İnsan Buluşması' adlı fal gelse sözünü şöyle der: (Kr. B U 498 / 47)}

Kr. B U 498 / 47'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Ne ada bolgay seni birle ulag kılınțaçı. {Hangi tehlike var ki senin peşini bırakmayacak.}* ifadesi ile *metindeki kişinin peşini bırakmayacak hiçbir tehlikenin olmadığını / bütün tehlikelerin peşini bırakmış olduğunu* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

Tokuz elig

Katık tatığının erdinisi boltung. **Ne busuş ol takı elke hanka inanç bolguka.** Altun küzeç erser ornaglıg idiş ol. Tokuz ulug çüülerte belgölüg idiş ol. Tatıglar bütgüke tayakı tétir. (Kr. B U 466 / 49)

{Kırk Dokuz (Numaralı Yazma)}

Katıkların tadının özü oldun. Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya. Altın tas ise yerleşik kaptır. Dokuz büyük bölgede tanınan kaptır. Lezzetlerin eksiksiz olmasına destektir. (Kr. B U 466 / 49)}

Kr. B U 466 / 49'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Ne busuş ol takı elke hanka inanç bolguka. {Başka hangi engel var hükümdara₂ danışman olmaya}* ifadesi ile *metindeki kişinin hiçbir engelinin kalmadığını* cümledeki *karşılaştırma bağlantısı* yoluyla sezmiştir.

2.2.5. Karşıtlık Bağlantısı

Aşağıdaki ırklarda yer alan cümlelerde örtük anlamın ortaya çıkması için *karşıtlık bağlantısı* kurulmuştur.

B[é]ş y(é)g(i)rmi

Kişi sözleser sav alkinur. Yol azsar ev tapmaz. Kişi yangılsar iş bütmez. Öz kértüngin b(e)k tutgıl. Ötüg savka yorıma. **Ügüz ertgeli ugrating, işing bütmez. Beg bolgalı kılınıtng, y(a)rlıgıng yorımaz.** Kılmış işing yagılıg, sözlemiş saving tödüşlüg. Yek iççek egirür. Yagı yavlak altayur. (Kr. B U 458 / 15)

{On Beş (Numaralı Yazma)}

Kişi söylese söz tükenir. Yolu şaşsa ev bulunmaz. Kişi yanılrsa işi bitmez. Kendi doğruna sıkı sarıl. Rica sözüne göre hareket etme. Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez. Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz. Gerçekleştirdiğin iş hasetli, söylediğin söz çekişmelidir. Şeytanlar₂ etrafını kuşatır. Düşmanlar₂ aldatır. (Kr. B U 458 / 15)}

Kr. B U 458 / 15'te yer alan cümlelerde okuyucu, *Kişi sözleser sav alkinur {Kişi söylese söz tükenir}* ifadesindeki *-sAr şart* ekinin kullanılmasıyla cümleye *koşul anlamının yanında kişi aslında konuşacak ama bir türlü konuşamıyor* anlamı ile *karşıtlık* anlamının da katılmış olduğunu cümledeki *karşıtlık bağlantısını* kurarak sezmiştir. Aynı zamanda okuyucu, *Ügüz ertgeli ugrating, işing bütmez. {Nehir geçmek için niyetlendin, işin bitmez.}, Beg bolgalı kulunting, y(a)rlıgıng yorımaz. {Bey olmak üzere hazırlandın, emrin tutulmaz}* ifadelerinden hareketle *metindeki kişinin bir şeyleri yapmak için harekete geçtiğini ama işini tamamlayamadığını, bey olmak için gayret ettiğini ama sözünü dinleyecek kişinin olmadığını* cümledeki *karşıtlık bağlantısı* ile sezerek *zihninde de karşıtlık bağlacını ekleyip onaylamıştır.*

Tokuz y(è)g(i)rmi

||||| Birök bo arka bèrmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe ayur. **Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar. Êki köngül karışdı, tödüşgülig emgek bar.** Ulug iş küdüg yme ögrünçlüg ermez. Kiçig iş küdügler yme bütün ermez. Til talaşur. Çaşut yongag tikileşür. Ed t(a)var saçılır. Yala yangku ükliyür. Ugramış iş bütmez, edikmez. Kılmış kılınç sızmaz, yakmaz. İg tapa körser **s(e)n** eţ öngedmeki alp. Yırak barmış kişi kelmeki sarp. Busuş kadgu belgüsi engire turur. İnçip edgü kılınçlıg eşilerke inanmıgıncı bo eñsizdın (Kr. B U 460 / 19)

{ On Dokuz (Numaralı Yazma)

Şayet bu 'Destek Vermek' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var. İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var. Büyük işler₂ de mutlu edici değildir. Küçük işler₂ ise tamamlanmış değildir. Ağız dalaşı başlar. Söylentiler₂ artar. Mal mülk saçılır. İftira₂ çoğalır. Uğraştığın iş ciddiye alınmaz₂. Sergilediğin davranışlar beğenilmez, onaylanmaz. Hastalıkla ilgilenen de beden iyileşmesi güç. İrağa gitmiş kişinin gelmesi zor. Sıkıntı, endişe belirtileri kuşatır. Şüphesiz hayır sahibi hanımlara inanmayınca bu huzursuzluktan... (Kr. B U 460 / 19)}

Kr. B U 460 / 19'da yer alan cümlelerde okuyucu, *Oot köyürti altunug, adırtlaguluk b(e)lgü bar {Ateş altını eritti, ayırt edebilecek işaret var}, Êki köngül karışdı, tödüşgülig emgek bar {İki gönül karıştı, kavgadan doğacak zahmet var}* ifadelerinden hareketle *ateş altını eritti ama altının yine de ayırt edilebileceğini, iki gönül birbirine kırgın ama bu kırgınlığın ileride daha da büyüyecek olduğunu* cümledeki *karşıtlık bağlantısı* ile sezerek *zihninde de karşıtlık bağlacını ekleyip onaylamıştır.* Aynı zamanda okuyucu, *İg tapa körser s(e)n eţ öngedmeki alp {Hastalıkla ilgilenen de beden iyileşmesi güç}* ifadesindeki *-sAr şart* ekinin kullanılmasıyla

cümleye *koşul anlamının yanında ne yapsan iyileşemeyeceksin* anlamı ile *karşıtlık* anlamının da katılmış olduğunu cümledeki *karşıtlık bağlantısını* kurarak sezmiştir.

Tokuz otuz

Kut kelti. On kat kaş oyun yangkusu eşidilür. Yorısar kamağ bayumak utru kelir. Tark(a)rsar kamgag barır teg adang kêtı. Kaş tıngı teg edgüng basdı. İg tapa körser s(e)n törü yavız. Üküş ed t(a)var yunglagıl. Üküş telim ögrünç köngül tutgıl. Busuş köngül koğgıl. (Kr. B U 462 / 29)

{Yirmi Dokuz (Numaralı Yazma)}

Kut geldi. On çeşit, yeşim taşından rüzgâr zili yankısı iştilir. Yürürse bütün zenginlikler karşına gelir. Uzaklaştığında hasır otu (tohumunun esintiyle) ortadan kalkması gibi tehliken gitti. Yeşim taşından rüzgâr zilinin tınısı misali iyiliğin etrafı kapladı. Hastalıkla ilgilenen, vaziyet kötüdür. Çok mal₂ dağıt. Ziyadesiyle₂ neşeli gönül muhafaza et. Kederli gönlü bırak. (Kr. B U 462 / 29)}

Kr. B U 462 / 29’da yer alan cümlelerde okuyucu, *İg tapa körser s(e)n törü yavız {Hastalıkla ilgilenen, vaziyet kötüdür}* ifadesindeki *-sAr şart ekinin* kullanılmasıyla cümleye *koşul anlamının yanında ne yapsan iyileşemeyeceksin* anlamı ile *karşıtlık* anlamının da katılmış olduğunu cümledeki *karşıtlık bağlantısını* kurarak sezmiştir.

Bêş elig

Ya kurup ok atgalır. Yalın kılıç tutup ok üzgelir. Tıt söğüt budıkı ming törlügin titrüyür. Artuç söğüt budıkı yüz törlügin ırgalur. Berklig yek içgekler el tutgalır. Busuş kağgu ig ağırlar ornag tutg(a)lır. Begđin eşitin körser s(e)n savka kiregelir s(e)n. Êltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n. Êrteken t(a)vrak buyan kıl. Aşnukan êrgürü etözüngin küzed. ||||| Birök kün [yarukı atl(1)g ırk kelser savın inçe têr] (Kr. B Mainz 101 / 45)

{Kırk Beş (Numaralı Yazma)}

Yay kurup ok atmaya yeltenir. Yalın kılıç tutup ok kırmaya yeltenir. Çam ağacı dalları bin türlü titrer. Ardıç ağacının dalı yüz türlü sallanır. Bağlanmış şeytanlar₂ yurt tutmaya yeltenir. Keder₂, hastalık (ve) ağrılar yerleşmek üzeredir. Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın. Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen övülmek istersin. Erkenden, derhâl sevap işle. Acele ederek, gayretle vücudunu gözet. Şayet ‘Güneş Işığı’ adlı fal gelse sözünü şöyle der... (Kr. B Mainz 101 / 45)}

Kr. B Mainz 101 / 45’te yer alan cümlelerde okuyucu, *Begđin eşitin körser s(e)n savka kiregelir s(e)n {Beyden (ve) hanımdan (ilgi) görsen söze girmeye kalkarsın.}* ve *Êltin hantın körser sen alkamakka tüşgelir s(e)n {Handan (ve) hatundan (ilgi) görsen*

övlmek istersin.} ifadelerindeki *-sAr şart ekinin* kullanılmasıyla cümleye *koşul anlamının* yanında *ne yapılsa hiçbir şeyden memnun olmazsın* anlamı ile *karşıtlık* anlamının da katılmış olduğunu cümledeki *karşıtlık bağlantısını* kurarak sezmiştir.

Altı elig

Kêrü barrır. Suv adası sanga öngdürti utru k(e)lir. Küsemiş küsüşing ka[n]maz. Könglüng sakınçlıg. Ugramış işing bütmez. Etözüng emgeklig. Tödüş ker[iş] koğgil. Yılıg yumş(a)k bolgil. **Êki köngül köngül tutup kovı bolsar êltin hantın açığ bulur mu.** Tödüş keriş kılmasar s(e)n özüngin kamağ adatın ozgay s(e)n. Tevlig kürlüg tapıgçı tagdın turup [ook] tiler. T(e)ngri haning k<u>lu<u>ıtı küntün turup yık tiler. Beg er yemin y[êyey]in sakınsar s(e)n tişingde tıdıglıg. Yêrte kazguk bekürü tokıy(ı)n têsar [...] (Kr. B Mainz 101 / 46)

{Kırk Altı (Numaralı Yazma)}

...Geri gider. Su tehlikesi sana önden karşı gelir. Beslediğin arzular kanmaz. Gönlün kederli. Uğraştığın işin tamamlanmaz. Bedenin sıkıntılı. Kavgay₁₂ bırak. İlimli₂ ol. İki gönül, hislerine gem vurup bahtsız olursa hükümdardan₂ takdir görür mü? Kavga₂ etmezsen kendini bütün tehlikelerden kurtaracaksın. Hilekâr₂ hizmetçi kuzeyden kalkıp nasip diler. Yüce hakanın kölesi güneyden kalkıp fırsat diler. Bey adamın ikramı yemeği yiyeyim (diye) düşünsen dışından engel çıkar. Yere kazığı sağlamca çakayım desen... (Kr. B Mainz 101 / 46)}

Kr. B Mainz 101 / 46'da yer alan cümlelerde okuyucu, *iki gönülin hislerini saklayıp bahtını yitirdiklerinde de Hükümdar'dan yine övgü almayacağını* cümledeki *karşıtlık bağlantısı* ile sezerek *Hükümdar'dan takdir görmez* şeklinde onaylamıştır.

Êki [...]

Êltin hantın tölü yok. İginge agrıgınga emi yok. **Tepreser alkınting. Tepremeser yêged(t)ing.** ||||| Birök bo igitmek atl(ı)g ırk kelser savın inçe têr. İgitmekde içansar etöz ertiker. (Kr. B U 467 / ... 2)

{... İki (Numaralı Yazma)}

Hükümdardan₂ dölü yok. Hastalığına₂ ilacı yok. Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin. Şayet bu 'Yetiştirmek' adlı fal gelse sözünü şöyle söyler: Beslemekten kaçınırsan bedeninin diriliğini yitirir. (Kr. B U 467 / ... 2)}

Kr. B U 467 / ... 2'de yer alan cümlelerde okuyucu, *Tepreser alkınting. Tepremeser yêged(t)ing.* {*Davransan yok oldun. Davranmasan iyileştin*} ifadesindeki *-sAr şart ekinin* kullanılmasıyla cümleye *koşul anlamının* yanında *gayret ettin olmadı*

gayret etmedin oldu anlamı ile *karşıtlık* anlamının da katılmış olduğunu cümledeki *karşıtlık bağlantısını* kurarak sezmiştir.

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Eski Uygur Türkçesi dönemi eserlerinden olan *Irk Bitig* ve *Körüm Bitig fal kitapları*, dinî terimler içerse de dinî konuda yazılmamış olan eserlerdir. Çeviri bir eser olmadığı bilinen *Irk Bitig* ve *I Ching Çince fal kitabından* uyarılama olduğu belirtilen *Körüm Bitig fal kitaplarının* ikisi de dil bakımından etkileyici ve şiirsel bir üslûpla yazılmıştır ancak, bu iki eser manzum değildir. *Irk Bitig* Köktürk harfleri ile, *Körüm Bitig* ise Uygur harfleriyle yazılmıştır. *Irk Bitig*, ny-Mani diyalektine sahip bir fal kitabıyken *Körüm Bitig* ise Budizm'e ait dinî terimler barındıran bir fal kitabıdır. *Irk Bitig* metni kitap olarak yazılmış tam bir metindir. *Körüm Bitig* ise, metin bakımından eksik ya da bazı parçaları kaybolmuştur. *Irk Bitig*'deki falların üstünde üçlü dizi hâlinde küçük dairelerin birleşimi yer alırken *Körüm Bitig*'deki falların yanında soldan sağa dizilen altılı çizgilerin bulunduğu görülür. *Irk Bitig*'in 9. yüzyılın başlarında yazılmış olabileceği, *Körüm Bitig*'in ise kesin belirtilen tarih olmamakla birlikte Sekiz Yükmek, Altun Yaruk Leningrand Nüshası ve Hsüan-Tsang Biyografisi ile aynı dönem özelliğine sahip olduğu açıklanmıştır (Tekin, 2017: 13-15, Şen, 2017: 7-21). *Irk Bitig ve Körüm Bitig fal kitaplarının* söz varlığı incelendiğinde de her dilin kendine özgü sözcükleri sayılan sayılar, kişi zamirleri, yeryüzü ve gökyüzündeki değişmez varlıklar, organ ve akrabalık adları, almak, gitmek, yemek gibi temel fiiller olarak belirtilen temel sözcüklerin görüldüğü ve bu temel sözcüklerin ses, şekil ve anlam bilimsel açıdan çok büyük bir değişim geçirmediği ifade edilmiştir (Nalbant, 2013: 330, Demirel, 2019: 511). Ayrıca *Irk Bitig fal kitabının* içinde alkış (dua) ve kargış (beddua) söylemlerinin yer aldığı, *Körüm Bitig fal kitabının* içinde ise alkış (dua) ve kargış (beddua) söylemlerinin yer almadığı belirtilmiştir (Bozok, 2022: 77).

Metindilbilim, *metin* veya *söylemleri*, *metinsellik ölçütleri* ile inceleyen ve birçok dilbilim alanı ile de iç içe olan bir dilbilim dalı olarak bilinmektedir. Özellikle *metinsellik ölçütlerinden bağdaşıklık* ve *tutarlılık* metnin kendi iç yapısındaki özellikleri incelediği için metin merkezli ölçütler olarak değerlendirilmektedir.

Metindilbilimin metinsellik ölçütlerinden bağdaşıklık ve *tutarlılık* başlıkları altında incelenmiş olan *Irk Bitig ve Körüm Bitig fal kitaplarının metindilbilimsel yapısı*, her falın kendi içinde değerlendirilmesi sonucunda ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Bağdaşıklık, metnin yüzey yapısında yer alan dilbilgisel özelliklerin birbiriyle kurduğu anlam bağlantılarını göstererek; *tutarlılık* ise, metnin derin yapısındaki anlamsal ve mantıksal ilişkileri ortaya çıkararak metindeki hem anlamsal hem de dilbilgisel bütünlüğün açıklanmasına yardımcı olmaktadır.

Metindeki dilbilgisel özelliklerin ortaya koyduğu anlam bağlantılarının metinlerde nasıl oluşturulduğu ise, *bağdaşıklık unsurlarının* alt başlıklarından olan *gönderim*, *bağlama unsurları*, *değiştirim*, *eksilti*, *sözlüksel bağdaşıklık* ve *zaman*, *görünüş*, *kip* başlıkları çerçevesinden metinlerin incelenmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Metinlerdeki dil birimlerinin arasında ilişki kurarak anlamın ortaya çıkmasını sağlayan *gönderim*, *metin dışı gönderim* ve *metin içi gönderim* olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Metinde yer alan iki dilbilgisel biriminin kendi arasında kurduğu anlamsal bağlantının sonucunda anlamsal açıdan metnin dışındaki bir nesne, durum ya da kişiye gönderimde bulunmasıyla *metin dışı gönderim*; metnin içindeki bir nesne, durum ya da kişiye gönderimde bulunmasıyla da *metin içi gönderim* oluşmaktadır. *Irk Bitig* ve *Körüm Bitig fal kitaplarındaki gönderimlerin, metin içi gönderim* yoluyla gerçekleştiği görülmektedir.

Metinlerdeki *metin içi gönderimler* ise, *artgönderim* ve *öngönderim* şeklinde gerçekleşmektedir. *Artgönderimler*, metin içinde daha önce belirtilmiş olan varlık veya eyleme daha sonra tekrar işaret edilip gönderim yapılmasıyla oluşurken; *öngönderimler* ise, önce anlamsal olarak tam bilinmeyen bir kavram ya da kişinin metnin içinde yer alıp ilerleyen süreçte de gönderim yapılarak bu kavram veya kişinin anlam kazanmasıyla oluşturulmaktadır.

Metinlerdeki *metin içi gönderimler*, cümlelerde kullanılan *zamir*, *sıfat*, *zarf*, *iyelik ekleri*, *belirtme durumu eki* ve *kişi ekleri* ile yapılan *artgönderim* veya *öngönderimlerin* sonucunda oluşmaktadır.

Irk Bitig ve *Körüm Bitig fal kitaplarındaki metin içi gönderimlerin* ilkinin *zamir kullanımı ile yapılan gönderim* oluşturmaktadır.

Kişi zamirleri ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde bulunmadığı, *Körüm Bitig* metninde ise, *ikinci tekil kişi zamiri sen ile hem artgönderim hem de öngönderim* yapılarak oluşturulduğu ve metindeki *sen kişisini* vurguladığı görülmektedir.

Dönüşlülük zamirleri ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde, *kentü* ve *öz dönüşlülük zamirleri ile sadece artgönderim, Körüm Bitig* metninde ise *kentü* ve *öz dönüşlülük zamirleri ile hem artgönderim hem de öngönderim* yapılarak oluşturulmaktadır ve metindeki *kişinin kendisini* vurgulayıp pekiştirmektedir.

İşaret zamirleri ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde, *anın*, *anta* ve *antag işaret zamirleri ile artgönderim, ança işaret zamiri ile öngönderim; Körüm Bitig* metninde ise *ançata işaret zamiri ile artgönderim, inçe ve ançulayu işaret zamirleri ile öngönderim* yapılarak oluşturulduğu görülmektedir ve aynı zamanda metinde geçen *durumu* veya *kişiyi işaret ederek* vurgulamaktadır.

Belirsizlik zamirleri ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde, *kamağ belirsizlik zamirleri ile hem artgönderim hem de öngönderim ve kop belirsizlik zamiri ile sadece artgönderim; Körüm Bitig* metninde ise *kamağun belirsizlik zamiri ile sadece artgönderim* yapılarak oluşturulduğu ve metindeki *belirsiz olan kişi veya durumun belirginleşmesine yardımcı olduğu* görülmektedir.

Soru zamirleri ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde, *neteg* ve *nelük soru zamirleri ile sadece öngönderim* yapılarak oluşturulduğu ve *soru zamirinin karşıladığı*

kişi veya nesneyi ya da bu kişi ve nesnenin özelliklerini ortaya çıkardığı; Körüm Bitig metninde ise bulunmadığı görülmektedir.

Irk Bitig ve Körüm Bitig fal kitaplarındaki metin içi gönderimlerin ikincisini sıfat kullanımı ile yapılan gönderim oluşturmaktadır.

Gösterme sıfatı ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde, bu gösterme sıfatı ile sadece artgönderim, Körüm Bitig metninde ise, bu gösterme sıfatı ile hem artgönderim hem de öngönderim yapılarak oluşturulmaktadır ve metindeki falı veya metindeki durumu işaret edip belirterek vurgulamaktadır.

Soru sıfatı ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde, neteg soru sıfatı ile sadece öngönderim yapılarak oluşturulduğu ve soru sıfatının karşıladığı nesnenin özelliklerini ortaya çıkardığı; Körüm Bitig metninde ise bulunmadığı görülmektedir.

Aitlik eki almış yön bildiren sıfatlar ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde bulunmadığı, Körüm Bitig metninde ise, üstünki, altınki, örüki ve kuğıki şeklindeki aitlik eki almış yön bildiren sıfatlar ile sadece artgönderim yapılarak oluşturulduğu ve üstteki, alttaki, yüksekteki ve alçaktaki gibi kendisinden sonraki ismini düşürmüş olduğu kişi ya da nesneyi vurguladığı görülmektedir.

Irk Bitig ve Körüm Bitig fal kitaplarındaki metin içi gönderimlerin üçüncüsünü zarf kullanımı ile yapılan gönderim oluşturmaktadır.

Soru zarfı ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde, nelük soru zarfı ile sadece öngönderim yapılarak oluşturulduğu ve soru zarfının karşıladığı kişi veya nesneyi ya da bu kişi ve nesnenin durumunu ortaya çıkardığı; Körüm Bitig metninde ise bulunmadığı görülmektedir.

Yer zarfı ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde, anta yer zarfı ile sadece artgönderim yapılarak oluşturulduğu ve yer zarfının karşıladığı yeri tekrar belirterek ortaya çıkardığı; Körüm Bitig metninde ise bulunmadığı görülmektedir.

Hâl zarfı ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde, antag hâl zarfı ile sadece artgönderim, ança hâl zarfı ile sadece öngönderim yapılarak oluşturulduğu; Körüm Bitig metninde inçe ve ançulayu hâl zarfları ile sadece öngönderim yapılarak oluşturulduğu ve metinde geçen durumu belirtip işaret ederek vurguladığı görülmektedir.

Irk Bitig ve Körüm Bitig fal kitaplarındaki metin içi gönderimlerin dördüncüsünü iyelik ekleri ile yapılan gönderim oluşturmaktadır.

İyelik ekleri ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde, birinci tekil, ikinci tekil, üçüncü tekil ve birinci çoğul kişi iyelik ekleri ile sadece artgönderim, birinci tekil kişi iyelik ekleri ile de sadece öngönderim; Körüm Bitig metninde ikinci tekil ve üçüncü tekil kişi iyelik ekleri ile sadece artgönderim, ikinci tekil kişi iyelik ekleri ile de sadece

öngönderim yapılarak oluşturulduğu ve metindeki özneyi vurgulayıp pekiştirdiği görülmektedir.

Irk Bitig ve *Körüm Bitig fal* kitaplarındaki metin içi gönderimlerin beşincisini belirtme durumu eki ile yapılan gönderim oluşturmaktadır.

Belirtme durumu eki ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde, +ğ / +g ve +n belirtme durumu ekleri ile sadece *artgönderim*, *Körüm Bitig* metninde +ğ / +g, +n, +nı / +ni belirtme durumu ekleri ile sadece *artgönderim*, +n belirtme durumu eki ile de sadece *öngönderim* yapılarak oluşturulduğu ve metnin yüzey yapısındaki anlam bağlantısının ortaya çıkmasına yardımcı olduğu görülmektedir.

Irk Bitig ve *Körüm Bitig fal* kitaplarındaki metin içi gönderimlerin altıncısını kişi ekleri ile yapılan gönderim oluşturmaktadır.

Kişi ekleri ile yapılan gönderimlerin, Irk Bitig metninde, *birinci tekil, ikinci tekil, üçüncü tekil ve ikinci çoğul kişi ekleri ile sadece artgönderim, üçüncü tekil ve ikinci çoğul kişi ekleri ile de sadece öngönderim; Körüm Bitig* metninde *birinci tekil, ikinci tekil ve üçüncü tekil kişi ekleri ile sadece artgönderim* yapılarak oluşturulduğu metindeki özneyi vurgulayıp pekiştirdiği görülmektedir.

Metinlerdeki cümleler arasında bağ kurarak *bağdaşıklık* ve *tutarlılık* ilişkisinin ortaya çıkmasına yardımcı olan *bağlama unsurları*, metinde kullanılmış olan *bağlacın* özelliğine göre metne hem *karşılaştırma, zıtlık, öncelik-sonralık* gibi anlamlar katmaktadır hem de kattığı anlama göre cümlelerin *uzamasını ve ayrıntılandırılmasını* sağlamaktadır. *Irk Bitig* ve *Körüm Bitig fal* kitaplarında da kullanılan *bağlama unsurlarının* hem metinlere *öncelik-sonralık, eş zamanlılık, karşılaştırma* gibi anlamlar katarak cümlelerin *ayrıntılılandırılmasına* hem de bu metinlerdeki *bağdaşıklık* ve *tutarlılık* ilişkisinin oluşmasına yardımcı olduğu görülmektedir.

Bağlama unsurlarının, Irk Bitig metninde, *ançıp* “*fakat, ama, ancak*” *bağlama unsuru ile cümlede karşıtlık* oluşturduğu, *amtı* “*sonuç olarak, şimdi*” *bağlama unsuru ile cümlede sonuç* bildirdiği, *kin yana* “*sonra yine, sonra da*”, *yana* “*sonra*” ve *udu* “*sonra*” *bağlama unsurları ile cümleye zaman* konusunda *sonralık* anlamı kattığı, *yana* “*yine*” *bağlama unsuru ile kendisinden önceki ve sonraki yüklemi sıralayarak birbirine* bağladığı, *yana* “*yine, dahası, üstelik*” *bağlama unsuru ile önceki cümleyi pekiştirerek cümleye arttırıcı / üsteleyici bir karşılaştırma* anlamı kattığı; *Körüm Bitig* metninde, *inçip* “*böylece, şüphesiz, yine*” *bağlama unsuru ile cümlede sonuç* bildirdiği, *aşnukıça* “*evvelce, öncelikle*” *bağlama unsuru ile cümlelerin başında bulunduğu cümleye öncelik* anlamı katarak cümleyi zaman açısından sıraladığı, *amtıkıça* “*hemencecik, derhal, şimdi*”, *tavrak* “*hemen, derhâl*” ve *têmin* “*hemen, derhâl*” *bağlama unsurları ile başında buldukları cümlelere eş zamanlılık* anlamı kattıkları, *apam* “*eğer, şayet*” ve *birök* “*eğer, şayet*” *bağlama unsurları ile başında buldukları cümlelere koşul* anlamı oluşturdukları, *kaltı* “*gibi, aynı şekilde*” *bağlama unsuru ile cümlede örnek* vererek *benzetme* anlamı oluşturduğu, *yme* “*yine, dahası*” *bağlama unsuru ile cümleye pekiştirme* anlamı kattığı görülmektedir.

Metinlerdeki herhangi bir dilsel birimin başka bir dilsel birim ile yer değiştirmesi sonucunda oluşan *değiştirim*, metinlerde genellikle *öyle, böyle* sözcüklerinin *bir ismin veya bir cümlenin yerine geçmesi* ile yapılarak metindeki hem *bağdaşıklık* ilişkisinin ortaya çıkmasını hem de *uzun anlatım ve tekrarların azaltılmasını* sağlamaktadır. *Irk Bitig* ve *Körüm Bitig fal kitaplarında* da yapılan *değiştirimlerin*, metindeki uzun anlatımı ve tekrarları engelleyerek *bağdaşıklık* ilişkisinin kurulmasına da yardımcı olduğu görülmektedir.

Değiştirimlerin, *Irk Bitig* metninde, *ança* ve *antag*, *Körüm Bitig* metninde ise *inçe* ve *ançulayu* sözcükleri ile yapılarak *cümlelerin yerine geçtikleri* ve bu sayede *cümleye bağlı değiştirim* yapıldığı görülmektedir.

Her ne kadar *değiştirime* benzeyen bir özellik olsa da *eksilti*, metinde anlam kaybına yol açmayacak şekilde *yüzey yapıdaki unsurların eksiltilmesi* sonucunda gerçekleşmektedir. Metinlerde *özne eksiltisi*, *nesne eksiltisi*, *tümleç eksiltisi* ve *tamlayan eksiltisinin* yapılmasıyla hem *bağdaşıklık* ilişkisi ortaya çıkmaktadır hem de metindeki tekrar azaldığı için *akıcı ve etkili bir anlatım* oluşmaktadır. *Irk Bitig* ve *Körüm Bitig fal kitaplarında* da görülen *özne*, *nesne*, *tümleç* ve *tamlayan eksiltilerinin*, metindeki tekrarı azaltarak etkili bir anlatım oluşturduğu, ayrıca *bağdaşıklık* ilişkisinin kurulmasına da katkı sağladığı görülmektedir.

Irk Bitig ve *Körüm Bitig fal kitaplarındaki eksiltilerin* ilkinini *özne eksiltisi* oluşturmaktadır.

Özne eksiltisinin, *Irk Bitig* metninde, *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi*, *gönderime dayanan özne eksiltisi*, *sonradan yüzey yapıya çıkan özne eksiltisi* ve *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* şeklinde; *Körüm Bitig* metninde ise, *yüzey yapıda yer alan özne eksiltisi*, *gönderime dayanan özne eksiltisi* ve *başka ögenin öznenin eksiltisine işaret ettiği özne eksiltileri* şeklinde olduğu görülmektedir.

Irk Bitig ve *Körüm Bitig fal kitaplarındaki eksiltilerin* ikincisini *nesne eksiltisi* oluşturmaktadır.

Nesne eksiltisinin, *Irk Bitig* metninde, *yüzey yapıda yer alan nesne eksiltisi* ve *başka ögenin nesnenin eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri* şeklinde; *Körüm Bitig* metninde ise, *başka ögenin nesnenin eksiltisine işaret ettiği nesne eksiltileri* şeklinde olduğu görülmektedir.

Irk Bitig ve *Körüm Bitig fal kitaplarındaki eksiltilerin* üçüncüsünü *tümleç eksiltisi* oluşturmaktadır.

Tümleç eksiltisinin, hem *Irk Bitig* hem de *Körüm Bitig* metninde, *yüzey yapıda yer alan yer tamlayıcısı eksiltisi* ve *başka ögenin yer tamlayıcısının eksiltisine işaret ettiği yer tamlayıcısı eksiltileri* şeklinde olduğu görülmektedir.

Irk Bitig ve *Körüm Bitig fal kitaplarındaki eksiltilerin* dördüncüsünü *tamlayan eksiltisi* oluşturmaktadır.

Tamlayan eksiltisinin, hem Irk Bitig hem de Körüm Bitig metninde, başka ögenin tamlayanın eksiltisine işaret ettiği tamlayan eksiltileri şeklinde oluştuğu görülmektedir.

Sözlüksel bağdaşıklık, metinlerdeki sözvarlığını oluşturan sözcüklerin yineleme ve eşdizimlilik yapıları oluşturacak şekilde seçilip kurulması ile oluşturulmaktadır. Böylece hem metindeki bağdaşıklık bir kez daha oluşmaktadır hem de anlatım zenginleşerek daha akıcı hâle gelmektedir. Irk Bitig ve Körüm Bitig fal kitaplarında da kurulmuş olan sözlüksel bağdaşıklık ile hem metindeki anlatım zenginleşmektedir hem de metinlerdeki bağdaşıklık ilişkisinin bir kez daha oluşmasına katkı sağlamaktadır.

Irk Bitig ve Körüm Bitig fal kitaplarındaki sözlüksel bağdaşıklığın ilkinin yineleme oluşturmaktadır.

Yinelemelerin ilkinin, hem Irk Bitig hem de Körüm Bitig metninde görülen aynı sözcüklerin yinelenmesi oluşturmaktadır ve bu özelliğin sonucunda cümlelerdeki eylem ve davranışın pekiştirilerek okuyucuya vurgulandığı görülmektedir.

Yinelemelerin ikincisini, hem Irk Bitig hem de Körüm Bitig metninde görülen eş / yakın anlamlı sözcüklerin kullanılması oluşturmaktadır ve bu özelliğin sonucunda da hem metinlerde ikileme kurularak anlamın pekiştirildiği hem yakın anlamdaki alt anlamlılık ilişkisi ile anlamın daha açık hâle geldiği hem de bu ilişkilerin aynı zamanda metne sözlük özelliği kattığı da görülmektedir. Çünkü bu özellik sayesinde okuyucunun metinde bilmediği kelimeyi yanındaki benzer veya yakın anlamda olan kelime ile anlamlandırması, okuyucu için olumsuzluk oluşturacak eksikliklerin giderilmesine de yardımcı olmaktadır.

Yinelemelerin üçüncüsünü, hem Irk Bitig hem de Körüm Bitig metninde görülen karşıt anlamlı sözcüklerin kullanılması oluşturmaktadır ve bu özelliğin sonucunda da hem metinlerde ikileme kurulduğu hem de anlatımın zenginleştiği görülmektedir.

Yinelemelerin dördüncüsünü, hem Irk Bitig hem de Körüm Bitig metninde görülen aynı kökten sözcüklerin kullanılması oluşturmaktadır ve bu özelliğin sonucunda da hem metinlerde etkili bir anlatım oluşmaktadır hem de okuyucu için metnin zihinde kalıcılığı artmaktadır.

Yinelemelerin beşincisini, hem Irk Bitig hem de Körüm Bitig metninde görülen yapı yinelemeleri oluşturmaktadır ve bu özelliğin sonucunda da hem metinlerdeki ahenk sağlanarak şiirsel bir etki oluşturulmaktadır hem de anlatım daha etkili bir hâle getirilmektedir.

Irk Bitig ve Körüm Bitig fal kitaplarındaki sözlüksel bağdaşıklığın ikincisini eşdizimlilik oluşturmaktadır.

Eşdizimlilik, metinlerde aynı kavram alanından çağrışım yapan kelimelerin kullanılmasıyla oluşturularak metindeki anlatımın pekiştirilip kuvvetlendirilmesine katkı sağlamaktadır.

Metinlerdeki yer alan olayların zaman dilimi açısından çözümlenmesine yardımcı olan *zaman*, *görünüş*, *kip*, cümlelerdeki *bitmişlik* veya *bitmemişlik*, *dilek*, *niyet* gibi anlamların ortaya çıkmasını sağlayarak *bağdaşıklığın* oluşmasına da yardımcı olmaktadır. *Irk Bitig* ve *Körüm Bitig fal kitaplarında* da incelenen *zaman*, *görünüş*, *kip* ölçütü, okuyucunun metinlerdeki cümleleri *zamansal olarak dilimlendirmesini* ve bu cümlelerin *bitmiş* veya *bitmemişlik* gösterdiğini, bu cümlelerde *uyarı* ya da *bildirme* gibi anlamların bulunduğunu zihninde anlamlandırarak okuyucunun olayları çözmesinde ipucu oluşturmaktadır.

Zaman, *görünüş*, *kip* ölçütünün, hem *Irk Bitig* hem de *Körüm Bitig* metnindeki cümlelerde; *bildirme*, *uyarı*, *bitmemişlik*, *bitmişlik*, *sonralık*, *beklenti*, *hem bitmişlik hem pekiştirme*, *ihtimal vermeme*, *koşul*, *devamlılık / süreklilik*, *gerekli olma / zorunluluk* ve *öğüt* gibi anlamları okuyucuya ifade ederek okuyucunun zihninde hem zamanı bölümlendirmektedir hem de cümlelerdeki zamanların belirttiği anlamları daha da açık hâle getirerek okuyucuya ifade etmektedir.

Metinlerin bir bütün halinde incelenmesi ile derin yapısındaki anlamsal ve mantıksal ilişkilerin nasıl kurulduğu ise, *tutarlılık bağlantılarının* alt başlıklarından olan *özelleştirme bağlantısı*, *neden-sonuç bağlantısı*, *zaman bağlantısı*, *karşılaştırma bağlantısı* ve *karşıtlık bağlantısı* başlıkları çerçevesinden incelenmesi sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Mantıksal ilişkilendirme yoluyla metinlerdeki olayların ayrıntılı ve betimlenerek anlatılmasıyla oluşturulan *özelleştirme bağlantısı*, okuyucunun zihninde *olayları daha kolay anlamlandırmasını* sağlamaktadır. *Irk Bitig* ve *Körüm Bitig fal kitaplarında* da metindeki olayların ayrıntılı ve betimlenerek anlatılmasıyla *özelleştirme bağlantısının* kurulduğu görülmektedir. Böylece okuyucu, metindeki olayları daha kolay kavrayıp zihninde anlamlandırabilmektedir.

Mantıksal ilişkilendirme yoluyla metinlerdeki olaylar arasında *neden-sonuç bağlantısının* kurulması okuyucunun zihninde hem *olayları somutlaştırmaktadır* hem de *kolay anlamlandırmasını* sağlamaktadır. *Irk Bitig* ve *Körüm Bitig fal kitaplarında* da metindeki olaylar arasında *neden-sonuç bağlantısının* kurulduğu görülmektedir. Böylece okuyucu, metindeki olaylar arasındaki bağlantıyı kolaylıkla zihninde anlamlandırabilmektedir.

Mantıksal ilişkilendirme yoluyla metinlerdeki olay ya da durumları *zaman bağlantısı* kurarak *zaman açısından sıralandırılması* okuyucunun metindeki cümlelerin *önce*, *sonra* ya da *o anda* gerçekleşmiş olduğunu anlamasına yardımcı olmaktadır. *Irk Bitig* ve *Körüm Bitig fal kitaplarında* da metindeki olayların zamansal açıdan sınıflandırılması, *zaman bağlantısının* kurulması ile oluşturulmaktadır. Böylece okuyucu, metindeki olaylar arasındaki durumların bazen *önce* bazen *sonra* gerçekleştiğini, cümledeki *-sAr şart ekinin* cümleye *koşul* anlamının yanında *öncelik sonralık* ya da *eş zamanlılık* anlamı katabildiğini ve *-Ip ile kurulmuş zarf fiil ekli yan cümlelerin*, bulunduğu cümlelerde *öncelik* veya *eş zamanlılık* anlamı da ifade edebildiğini fark etmesiyle zihninde anlamlandırıp sıralandırmaktadır.

Mantıksal ilişkilendirme yoluyla metinlerdeki olay ya da durumlar arasında kurulan *karşılaştırma bağlantısı* ile okuyucunun cümledeki *örtük olan anlamı sezmesi* amaçlanmaktadır. *Irk Bitig* ve *Körüm Bitig fal kitaplarında* da metindeki olaylar arasında karşılaştırmaların yer alması ile *karşılaştırma bağlantısı* kurulmaktadır. Böylece okuyucu, metindeki olaylar arasındaki karşılaştırmayı yaparken hem *üstünlük* özelliğinin oluşturulduğunu hem de fallar arasında da *iyidir, daha iyidir, kötüdür, daha kötüdür* şeklinde karşılaştırma yapıldığını fark etmektedir.

Mantıksal ilişkilendirme yoluyla metinlerdeki olay ya da durumlar arasında kurulan *karşıtlık bağlantısı* ile okuyucunun cümledeki *örtük olan anlamı sezmesi* ve *onaylaması* amaçlanmaktadır. *Irk Bitig* ve *Körüm Bitig fal kitaplarında* da metindeki olaylar arasında zıtlıklar kurulmaktadır ve bazen bu zıtlık *bağlaç* kullanımı ile bazen *anlamsal olarak okuyucunun onaylaması* ile gerçekleşmektedir.

Sonuç olarak, *Irk Bitig* ve *Körüm Bitig fal kitaplarının* kendine özgü bir metindilbilimsel yapıya sahip olduğu görülmektedir. Her iki fal kitabı kendine ait özelliğiyle okuyucunun dikkatini çekmektedir. Bu durum *Irk Bitig*'de *metin yazarının en sonda bu kitabı Taygüntan Manastırı'ndaki kahinden işiterek yazdım* demesiyle *falların sonundaki siz* öznesinin aslında *yazarı kast etmiş olduğu ama okuyucunun bunu metni bitirdikten sonra fark etmesi* ya da *Körüm Bitig*'i ilk okunduğunda kısa ama bağlantısız gibi görülen cümlelerin aslında dikkatli bir şekilde okunduğunda *neden-sonuç bağlantısı* kurularak oluşturulduğu, her iki metnin *özelleştirme bağlantısı* kurularak okuyucuya nasihat de bulunduğu, *zaman bağlantısı* kurulduğunda her cümlenin *belli bir sıra ile sıralandığı* görülmektedir.

Her iki metin hem *bağdaşıklık* hem de *tutarlılık* ölçütlerine göre bakıldığında dil ve üslup özellikleri bakımından üst seviyede bir anlatıma sahip olduğu da görülmektedir. Metin içinde yapılan *gönderimler, eksilteler, değiştirimler*; kullanılmış olan *bağlama unsurları, sözlüksel bağdaşıklık* ve *zaman, görünüş, kip* özelliklerinin hepsi metinlere ayrı ayrı değerler katmaktadır. Kullanılan *özelleştirme, neden-sonuç, karşıtlık, karşılaştırma* ve *zaman bağlantısı* da metnin anlam dünyasını genişleterek okuyucunun metni kavramasını daha da kolaylaştırmaktadır.

Irk Bitig ve *Körüm Bitig fal kitaplarının metindilbilimsel yapısı* ortaya konulmaya çalışıldıktan sonra, okuyucuların bu eserleri *metindilbilim* çerçevesinden okuduğı hâli ile bu çerçeveden okumadığı hâli arasındaki metni anlamlandırma noktasında büyük farklar olacağını düşünmekteyiz. Ölçütler sayesinde yapılmış olan her *gönderim*, her *eksilti* ya da her kurulmuş *bağlantı* bir cümledeki anlamın ayrıntılı olarak anlamlandırılmasını sağlamaktadır. Metindilbilimin okuyucuya kurdurmuş olduğu bağlar, okuyucunun dikkatini metine odaklayarak metinde fark etmediğı ya da gözden kaçırdığı anlamların da farkına varmasını da sağlamaktadır. Böylece okuyucu okuduğı metindeki dil ve anlatım özelliklerinin değerini ve önemini daha anlaşılır ve hızlı şekilde fark etmektedir.

KAYNAKLAR

- Adam, J. M. (2014). "Texte Et Intra-Texte: Retour Sur Un Rendoz-Vous Manqué De L'analyse De Discours Et De La Linguistique Textuelle", *Congès Mondial de Linguistique Française SHS Web of Conferences*, 8, s. 1-22.
- Adam, J. M. (2016). "Pratiques, La Linguistique Textuelle Et L'analyse De Discours, Dan Le Contexte Des Années 70", *Pratiques linguistique, littérature, didactique*, s. 169-170.
- Ağca, F. (2006). *Eski Uygur Türkçesiyle Yazılmış Eserlerin Ses ve Şekil Özelliklerine Göre Tarihlendirilmesi*, (Basılmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Akçataş, A. (2020). "Metin Dilbilim", E. Boz (Ed.), *Dilbilim Teorik ve Uygulamalı Alanlar* içinde, Gazi Kitabevi, Ankara, s. 91-145.
- Aksan, D. (2015). *Türkçenin Sözcük Varlığı*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Aksan, D. (2019). *En Eski Türkçenin İzlerinde Orhun ve Yenisey Yazıtları Üzerinde Sözcükbilim, Anlambilim ve Biçembilim İncelemelerinin Aydınlatıldığı Gerçekler*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Aksan, D. (2020). *Anlambilim, Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi*, Bilgi Yayınevi, Ankara.
- Aksan M., Aksan Y. (1991). "Metin Kavramı ve Tanımlar", *Dilbilim Araştırmaları*, s. 90-104.
- Aktaş, E. (2019). *Gönderim İşlevli Dil Birimleri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Aristoteles, (2020). *Retorik*, (çev. Ari Çokona), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.
- Aşkın Balcı, H. (2018). *Metindilbilimin ABC'si*, Say Yayınları, İstanbul.
- Atsız, M. (2021). *Eski Türkçe Dönemi Eserlerinden Tonyukuk Yazıtları, Irk Bitig ve Aç Bars Hikâyesi'nin Morfolojik ve Sentaktik Özellikleri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın E., Karaman A. (2019). "Eski Türk Yazıt ve El Yazmalarındaki İkillemeler", *Journal of Old Turkic Studies*, 3 (2), s. 259-286.
- Bahar, M. A. (2021). "Metindilbilim ve Türkçe Öğretimi", F. Temizyürek ve T. Türkben (Ed.), *Türkçe Öğretimine Genel Bir Bakış El Kitabı* içinde, Pegem Akademi, Ankara, s. 435-472.
- Balyemez, S. (2011). *Dede Korkut Hikâyeleri'nin Metin Dil Bilimsel Yapısı*, (Basılmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Banguoğlu, T. (2015). *Türkçenin Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Baş T., Akturan U. (2017). *Sosyal Bilimlerde Bilgisayar Destekli Nitel Araştırma Yöntemleri*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Beaugrande R., Dressler W. U. (1981). *Introduction To Text Linguistics*, Longman, Londra.
- Bozok, E. (2022). "Eski Türkçe Fal Metinlerinde Alkış ve Kargış Söylemleri", *Millî Folklor*, Yıl: 34, C. 17, S. 133, s. 71-78.
- Brown G., Yule G. (1986). *Discourse Analysis*, Cambridge University Press, Cambridge.

- Caferoğlu, A. (2015). *Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Can, M. (2010). *Eski Uygur Türkçesinde İkilemeler*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Cartens, W. (1999). "Text Linguistics: Relevant Linguistics?", *School of Languages and Arts*, Potchefstroom University for CHE, Potchefstroom University.
- Coşkun, E. (2005). *İlköğretim Öğrencilerinin Öyküleyici Anlatımlarında Bağdaşıklık, Tutarlılık ve Metin Elementleri*, (Basılmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çağatay, S. Ş. (1944). "Uygurcada Hendiadyoinler", *Yıllık Araştırmalar Dergisi-I (1940-1941)*, İstanbul Cumhuriyet Matbaası, İstanbul, s. 97-144.
- Çelikeloğlu, G. (2022). *İrk Bitig Gramer İncelemesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Demirci, K. (2017). *Türkoloji İçin Dilbilim Konular Kavramlar Teoriler*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Demirel, E. (2019). "İrk Bitig ve Körüm Bitig'de Temel Sözcüklerin Karşılaştırılması", F. Ağca ve A. Koç (Ed.), *X. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu Bildiri Kitabı 17-19 Ekim 2018* içinde, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s. 506-512.
- Demirel, E. (2021). "Karahanlı Türkçesi Eserlerinden "Atabetü'l-Hakayık"ın Metindilbilim Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi", *Söylem Filoloji Dergisi*, 6 (1), s. 221-246.
- Devilla, L. (2006). "Analyse De La Linguistique Textuelle - Introduction À L'anayse Textuelle Des Discours", *Apprentissage des Langues et Systèmes d'Information et de Communication*, 9 (1), s. 259-275.
- Dijk, T. A. (2020). "Sémiotique Narrative Et Textuelle Grammaires Textuelles Et Structures Narratives: La Linguistique Textuelle", (çev. Mehmet Rifat), *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları-2 Temel Metinler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, s. 192-194.
- Dilidüzgün, Ş. (2017). *Metindilbilim ve Türkçe Öğretimi Uygulamalı Bir Yaklaşım*, Anı Yayıncılık, Ankara.
- Doerfer, G. (1993). *Versuch Einer Linguistischen Datierung Älterer Osttürkischer Texte*, Harrassowitz Verlag (Turcologia: Band 14), Wiesbaden.
- Duman, A. (2009). "Metin Dil Bilimi Açısından Hacı Bektaş Velî'nin Şiirleri", *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi*, S. 51 Güz, s. 211-222.
- Ensar, F. (2019). "Söylem Çözümlemesi Yaklaşımının Kavramsal Yapısı", A. Güzel ve H. Karay (Ed.), *Türkçe Öğretimi El Kitabı* içinde, Pegem Akademi, Ankara, s. 411-420.
- Ersalan, K. (2012). *Eski Uygur Türkçesi Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Ercilasun, A. B. (2015). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Erdal, M. (1979). "The Chronological Classification Of Old Turkish Texts", *Central Asiatic Journal*, S. 23, s. 151-175.
- Ergin, M. (2013). *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, İstanbul.

- Gabain, A. V. (2007). *Eski Türkçenin Grameri*, (çev. Mehmet Akalın), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Gee, J. P. (2005). *An Introduction To Discourse Analysis: Theory And Method*, Routledge, London.
- Grzmil-Tylutki, H. (2016). "Initiation À La Linguistique Textuelle", J. Górnikiewicz, B. Marczuk ve I. Pienchnik (Ed.), *Études sur le texte dédiées à Halina Grzmil-Tylutki* içinde, Biblioteka Jagiellońska içinde, Kraków, s. 15-58.
- Gümüştam, G. (2013). "Eksiltim (Ellipsis) ve Türkçede Eksiltim Türleri", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 8 / 1 Winter, s. 1539-1553.
- Günay, V. D. (2017). *Metin Bilgisi Hem Metin Çözümleme Hem de Yaratıcı Yazma*, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Günay, V. D. (2018). *Söylem Çözümlemesi*, Papatya Yayıncılık, İstanbul.
- Güner G., Yılmaz H. (2021). Seyf-i Sarâyî'nin Gülistan Tercümesi'nden Bir Hikâyede Bağdaşıklık Görünümleri, Ü. Hunutlu, E. Seferoğlu, M: F. Yılmaz, F. Tavukçu ve S. Erenbaş Pehlivan (Ed.), *Yunus Emre-Mehmet Akif Armağanı Türk Dili Araştırmaları-II* içinde, Akçağ Yayınları, Ankara, s. 245-280.
- Gürgün, H. (2018). *Göktürk Yazısıyla Oluşturulmuş Uygur Kağanlığı Yazıtlarının Metindilbilimsel İncelemesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Hacıeminoğlu, N. (2015). *Türk Dilinde Edatlar*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul.
- Halliday M. A., Hasan R. (1976). *Cohesion in English*, Longman, London.
- Harris, Z. S. (1952). "Discourse Analysis", *Language*, Vol. 28, No. 1, s. 1-30. JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/409987> (Erişim Tarihi: 16.04.2022)
- Harris, Z. S. (1952). "Discourse Analysis: A Sample Text", *Language*, Vol. 28, No. 4, s. 474-494. JSTOR, <https://www.jstor.org/stable/409683> (Erişim Tarihi: 16.04.2022)
- Hatch, E. (1992). *Discourse and Language Education*, Cambridge University Press, New York.
- Hengirmen, M. (2009). *Dilbilgisi ve Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Engin Yayınevi, Ankara.
- İmer K., Kocaman A., Sumru Özsoy A. (2011). *Dilbilim Sözlüğü*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul.
- İnce, I. (1991). "Türkçenin Çekirdek Tümcelerindeki Kurucu Yapılara Üretimsel-Dönüşümlü Dilbilgisi Açısından Bir Yaklaşım", *Dilbilim Araştırmaları*, s. 43-49.
- İşeri, K. (2021). *Sözden Yazıya Dile Gelen Metin*, Pegem Akademi, Ankara.
- Jang, J. (2020). *Eski Uygurca Zaman Kategorisinin Metindilbilim Açısından İncelenmesi: İyi ve Kötü Prens Öyküsü Örneği*, (Basılmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Ankara.
- Janich, N. (2008). *Textlinguistik 15 Einführungen*. Gunter Narr Verlag, Tübingen.
- Karaağaç, G. (2018). *Dil Bilimi Terimleri Sözlüğü*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Karaağaç, G. (2019). *Türkçenin Dil Bilgisi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Karahan, A. (2014). *Eski Uygurcada Bağlaçlar*, Grafiker Yayınları, Ankara.
- Karahan, L. (2007). "Sonra, Önce Kelimelerinin Edat Kategorisi İçindeki Durumu", *Dil Araştırmaları*, C. 1, S. 1 Güz, s. 39-48.

- Karaman, A. (2020). "Eski Türk Yazıt ve El Yazmalarında Geçen Zıt Anlamalı İkilemeler Üzerine Yapısal ve Anlamsal Bir İnceleme", *Journal of Old Turkic Studies*, 4 / 1, s. 50-97.
- Karatay, H. (2018). *Okuma Eğitimi Kuram ve Uygulama*, Pegem Akademi, Ankara.
- Kaya, C. (2016). "İrk Bitig'de Falcılık", E. Gürsoy Naskali ve E. Şahin (Ed.), *Kültür Tarihimizde Gizli Diller* içinde, Ka Kitap, İstanbul, s. 451-461.
- Kaya, N. (2002). "Boğaç Han Destanı'nın Metin Dil Bilimsel Yaklaşımına Çözümlemesi", *Türk Dili Dil ve Edebiyat Dergisi*, S. 607 Temmuz, s. 272-283.
- Kerimoğlu, C. (2019). *Kuram ve Uygulamalarla Dilbilim, Göstergibilim ve Türkoloji Genel Dilbilime Giriş*, Pegem Akademi, Ankara.
- Kıran Z., Eziler Kıran A. (2018). *Dilbilime Giriş*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Kocaman, A. (2009). "Dilbilim Söylemi", A. Kocaman, Ş. Ruhi, D. Zeyrek, D. Doltaş, I. B. Öner, G. Doğan ve P. D. Kocaman (Ed.), *Söylem Üzerine* içinde, ODTÜ Yayıncılık, Ankara, s. 1-11.
- Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Korkut E., Onursal Ayırır İ. (2016). *Dil Bilimleri ve Dil Öğretimi*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Kültürel, Z. (2016). "Eksilteli Anlatım", E. Gürsoy Naskali ve E. Şahin (Ed.), *Kültür Tarihimizde Gizli Diller* içinde, Ka Kitap, İstanbul, s. 133-143.
- Li, Y. S. (2004). *Türk Dillerinde Sontakalar*, Türk Dilleri Araştırmaları Dizisi: 40, İstanbul.
- Lihaçev, D. S. (1964). *Tekstologiya, Kratkiy Oçerk*, Nauka, Moskova-Leningrad.
- Nalbant, M. V. (2002). "-DUK Eki ve Divânü Lûgati't Türk'te -Duk Ekli Görülen Geçmiş Zaman Çekimi", *Türkoloji Dergisi*, 15 (1), s. 193-203.
- Nalbant, M. V. (2008). *Divânü Lugâti't-Türk Grameri-I İsim*, Bilgeoğuz Yayınları, İstanbul.
- Nalbant, M. V. (2013). "Türk Lehçeleri Sözlüğü Olarak Divanü Lugati't-Türk Üzerine Temel Sözcükler Bakımından Bir Değerlendirme", B. Gül (Ed.), *Bengü Belâk Ahmet Bican Ercilasun Armağanı* içinde, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü, Ankara, s. 329-362.
- Nalbant M. V., Ağca M. (2020). "Eski Uygur Türkçesi Metinlerinin Sözlükselliği ve Sözlük Yöntemi: Metin İçi Sözlük", *Türkbilig*, 39, s. 95-105.
- Onursal, İ. (2003). "Türkçe Metinlerde Bağdaşıklık ve Tutarlılık", A. Eziler Kıran, E. Korkut ve S. Ağildere (Ed.), *Günümüz Dilbilim Çalışmaları* içinde, Multilingual, İstanbul, s. 121-132.
- Oralış M., Ozil Ş. (1992). "Metindilbilimsel Yaklaşımın Yazınsal Bir Metni Çözümleme Denemesi", *Dilbilim Araştırmaları*, s. 37-51.
- Özer, Z. B. (2021). "Metindilbilim: Araştırma Alanı ve Sınırları", Z. B. Özer, F. Yapıcı ve Ş. Aktay (Ed.), *Metindilbilim (Tarih-Kuram-Uygulama)* içinde, Doğu Kitabevi, İstanbul, s. 57-78.
- Özünü, Ü. (1987). "Dilbilimi ve Edebiyat Konusu Olarak Yinelemeler", *Dilbilimin Dünü, Bugünü, Yarını*, s. 44-51.
- Parlak, H. (2009). *Kutadgu Bilig'in Metindilbilimsel Yapısı*, (Basılmamış Doktora Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Redeker, G. (2000). "Coherence And Structure In Text And Discourse", *Abduction, belief and context in dialogue*, s. 233-263.
- Rifat, M. (2020). *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergibilim Kuramları-1 Tarihçe ve Eleştirel Düşünceler*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.
- Sebzecioğlu, T. (2016). "İrk Bitig'de Kağanlık (Kanlık) Öğretisi", *TİDSAD Türk & İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of Turk & Islam World Social Studies*, Yıl: 3, S. 7 Haziran, s. 80-97.
- Sebzecioğlu, T. (2016). "İrk Bitig'e Sembollerle Kodlanmış Türk Töresi ve Bilgelik Yolu", *SOBİDER Sosyal Bilimler Dergisi / The Journal of Social Science*, Yıl: 3, S. 8 Eylül, s. 121-144.
- Sebzecioğlu T., Ekdi S., Akcan H. (2016). "İrk Bitig'deki 38'inci İrk'ın Çevirisine İlişkin Bir Öneri ve Aktardığı "Kağan Eşi" Öğretisi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi / The Journal of International Social Research*, C. 9, S. 45 Ağustos, s. 188-198.
- Seçkin, K. (2015). "İrk Bitig: Toplumsal İyi ve Toplumsal Kötünün İnşasında İdeolojik Bir Fal Kitabı", *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, S. 4 / 4, s. 1433-1450.
- Somuncu, M. (2021). *Süheyl ü Nevbahâr'ın Metin Dilbilimsel Yapısı*, Kriter Yayınevi, İstanbul.
- Subaşı Uzun, G. L. (2020). "Metinsellik Kuramları ve Tutarlılık", Y. Kartallıoğlu (Ed.), *Türkoloji El Kitabı* içinde, Yunus Emre Enstitüsü, Ankara, s. 212-231.
- Subaşı Uzun, L. (1995). *Orhon Yazıtlarının Metindilbilimsel Yapısı*, Simurg, Ankara.
- Subaşı Uzun, L. (1995). "Türkçede ;Bazı Metindilbilimsel Görünümler Üzerine", A. Sumru Özsoy ve H. Sebüktekin (Ed.), *IV. Dilbilim Sempozyumu Bildirileri 17-18 Mayıs 1990* içinde, Boğaziçi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, s. 71-80.
- Subaşı Uzun, L. (2006). "Bilimsel Söylem ve Özellikleri", K. Karakütük (Ed.), *Sosyal Bilimlerde Süreli Yayıncılık-2006 I. Ulusal Kurultay Bildirileri* içinde, TÜBİTAK-ULAKBİLİM, Ankara, s. 133-140.
- Şen, S. (2002). *Eski Uygur Türkçesinde İkillemeler*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Samsun.
- Şen, S. (2016). *Eski Uygur Türkçesi Dersleri*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Şen, S. (2017). *Körüm Bitig Eski Uygurca Fal Kitabı*, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Şenöz Ayata, C. (2005). *Metindilbilim ve Türkçe*, Multilingual, İstanbul.
- Tekin, T. (2003). *Orhon Yazıtları*, Yıldız Dil ve Edebiyat 1, İstanbul.
- Tekin, T. (2016). *Orhon Türkçesi Grameri*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Tekin, T. (2017). *İrk Bitig*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Toklu, M. O. (2018). *Dilbilime Giriş*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- Torusdağ G., Aydın İ. (2021). *Metindilbilim ve Örnek Metin Çözümlemeleri*, Pegem Akademi, Ankara.
- Turan Ü. D., Zeyrek D., Bozşahin C. (2012). "Söylem ve Bağdaşıklık İlişkileri", *Dilbilim Araştırmaları Dergisi-II*, s. 41-65.
- Türkçe Sözlük* (2011), Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.
- Uzun, L. (2011). "Metindilbilim: Temel İlke ve Kavramlar", A. Sumru Özsoy ve Z. Erk Emeksiz (Ed.), *Genel Dilbilim-II* içinde, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir, s. 152-180.

- Uzun, M. (2016). “Türkçede Böyle, Şöyle Öyle Kelimelerinin İşlevine Dair”, *Journal of Turkish Language and Literature*, Volume: 2, Issue: 4, Autumn, s. 151-161.
- Uzun, M. (2019). “Atabetü’l-Hakâyık’ta Bağdaşıklık Unsurları”, B. Atsız Gökdağ (Ed.), *Yeni Türkiye İlk Dönem Türkçe İslâmî Eserler Özel Sayısı-II* içinde, S. 106, s. 154-164.
- Üstünova, K. (1998). *Dede Korkut Destanları ve Cümleden Büyük Birlikler*, Alfa Basım Yayım Dağıtım, İstanbul.
- Üstünova, K. (1998). “Eksilti ya da Sıfır Tekrar”, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1), s. 93-105.
- Vardar, B. (2002). *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual, İstanbul.
- Wunderlich, D. (1982). “Metin Dilbilim”, E. Sözer (Ed.), *Dilbilim Seçkisi* içinde, s. 205-216.
- Yankı Vatansever, Y. (2023). *İrk Bitig Kitabının Metin Dil Biliminde Metin Merkezli Ölçütler Bakımından İncelenmesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Çanakkale.
- Yaylagül, Ö. (2010). *Ebvâbı Şifâ Metin Dilbilimsel Bir İnceleme*, KÖKSAV, Ankara.
- Yıldırım, F. (2017). *İrk Bitig ve Orhon Yazılı Metinlerin Dili*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.